

MAO ZEDONG
TALLANMA ƏSƏRLİRİ

2-tom

**PÜTÜN DUNYA PUROLETARLIRI,
BIRLIXINGLAR!**

毛泽东选集

第二卷

一九七一年·北京

**MAO ZEDONG
TALLANMA ƏSƏRLIRI**

2-tom

1971-yil Beyjing

MUNDƏRIJƏ

YAPON BASKUNQILIRIÖIA QARXI URUX DƏWRI (1)

YAPON BASKUNQILIRINING HÜJUMIÖIA QARXI TURUXNING FANGZHENI, QARISI WƏ ISTIK- BALI (1937- yil 7- ayning 23- küni)	609—624
1. Ikki Hil Fangzhen.....	609
2. Ikki Yürux Qarə	614
3. Ikki Türlük Istikbal	622
4. Hulase	622
BARLIQ KÜQLƏRNI SƏPƏRWƏR KILIP, YAPON BASKUNQILIRIÖIA QARXI URUXNING ÖƏLI- BISINI QOLÖIA KƏLTÜRÜX ÜQÜN KÜRIXƏYLI (1937- yil 8- ayning 25- küni)	625—636
ZIYOUZHUYIÖIA QARXI TURAYLI (1937- yil 9- ayning 7- küni)	637—641
GUOMINDANG-GONGCHƏNDANG HƏMKARLIÖI ORNITILÖIANDIN KEYINKI JIDDI WƏZIPILƏR (1937- yil 9- ayning 29- küni)	642—662
ƏN'GLIYƏ MUHBIRI BERTRAM BILƏN SƏHBƏT (1937- yil 10- ayning 25- küni)	663—688
Zhongguo Gongchəndangi Wə Yapon Baskunqili- riqa Qarxi Urux.....	663
Yapon Baskunqiliriqa Qarxi Uruxning Əhwali Wə Sawakliri.....	665

Yapon Baskunqiliriqə Qarxi Uruxtiki 8-Armiyə.....	673
Yapon Baskunqiliriqə Qarxi Uruxtiki Təslimqilik.....	679
Demokratik Tüzüm Wə Yapon Baskunqiliriqə Qarxi Urux	682
YAPON BASKUNQILIRIQA QARXI URUXNING SHANGHƏY WƏ TƏYYÜƏN KOLDIN KƏTKƏN- DIN KEYINKI WƏZİYITI HƏM WƏZİPİLIRI (1937- yil 11- ayning 12- küni)	689—713
1. Hazirki Wəziyət—Bir Tərəplimilik Yapon Bas- kunqiliriqə Qarxi Uruxin Omumyüzlük Yapon Baskunqiliriqə Qarxi Uruxka Ətüxtin İbarət Ətkünqi Dəwrde Turuwatkan Wəziyət	689
2. Partiyə İqidimu, Pütün Məmlikettimu Təslim- qilikke Qarxi Turux Kerək	696
Partiyə İqide, Sinipning Sinipka Bolqan Təslimqi- ligigə Qarxi Turux	696
Pütün Məmlikette, Millətning Millətke Bolqan Tas- limqiligigə Qarxi Turux	704
Sinipiy Təslimqilik Bilən Milli Təslimqilikning Munasiwiti	706
SHƏNXI-GƏNSU-NINGXIA QEGRA RAYON HƏKÜ- MITI WƏ 8- ARMIYƏ ARKA SƏP MUDAPIƏ BAXQARMISINING ELANI (1938- yil 5- ayning 15- küni)	714—719
YAPON BASKUNQILIRIQA QARXI PARTIZAN URUXINING ZHƏNLÜE MƏSİLISI (1938- yil 5- ay)	720—785
1- Bap Nime Üqün Partizan Uruxining Zhənlüe Məsilisini Otturiqə Qoyimiz	720
2- Bap Uruxning Tüp Pirinsipi Əzni Saklax, Düxmənni Yokitix.....	724

3- Bap	Yapon Baskunqiliriqə Qarxi Partizan Uru- xining Altə Konkirit Zhənlüə Məsilisi.....	726
4- Bap	Mudapiə Uruxi Dawamidiki Hujum Uruxini, Uzakka Sozulidioqan Urux Dawamidiki Tez Həl Kilix Uruxini Wə Iqki Səp Uruxi Dawamidiki Taxki Səp Uruxini Zhudong, Janlik Wə Pilanlik Həlda Elip Berix.....	727
5- Bap	Muntizim Urux Bilən Maslixix.....	743
6- Bap	Genjüdi Qurux.....	747
1- Belüm	Birkanqə Hil Genjüdi	750
2- Belüm	Partizan Rayoni Wə Genjüdi	753
3- Belüm	Genjüdi Quruxning Xərtliri	757
4- Belüm	Genjüdüleri Mustəhkəmləx Wə Rawajlan- durux	761
5- Belüm	Düxmən Bilən Bizning Otturimizdiki Bir- kanqə Hil Muhasirə	763
7- Bap	Partizan Uruxidiki Zhənlüelik Mudapiə Wə Zhənlüelik Hujum.....	765
1- Belüm	Partizan Uruxidiki Zhənlüelik Mudapiə	766
2- Belüm	Partizan Uruxidiki Zhənlüelik Hujum	772
8- Bap	Yündongzhən'gə Rawajlinix.....	774
9- Bap	Qomandanlik Munasiwətliri.....	779
UZAKKA SOZULIDIOIAN URUX TOQRISIDA		
	(1938- yil 5- ay)	786—945
	Məsilining Koyuluxi.....	786
	Məsilining Asasi.....	802
	Munkərzqilik Qarixiqə Rəddiyə.....	808
	Murəssəlixix Kerəkmü, Yaki Yapon Baskunqiliriqə Qarxi Urux Kilix Kerəkmü? Qiriklixix Kerəkmü, Yaki Aloqə Besix Kerəkmü?	816
	Munkərzqilik Qarixi Toqra Əməs, Tez Ələlibə	

Kazinix Kariximu Toqra Əməs	823
Nimə Üqün Uzakka Sozulidoqan Urux Bolidu?.....	827
Uzakka Sozulidoqan Uruxning Üq Baskuqi.....	833
Girələxkən Urux.....	851
Mənggülük Teqlik Üqün Urux Kilix.....	858
Uruxtiki Paaliyətqanlik.....	862
Urux Wə Siyasi.....	866
Yapon Baskunqiliriqə Qarxi Turuxning Siyasi Səpərwərliqi	869
Uruxning Məksidi.....	872
Mudapiə Dawamidiki Hujum, Uzakka Sozux Da- wamidiki Tez Həl Kilix, Iqki Səp Iqidiki Taxki Səp	876
Zhudongluk, Janliklik, Pilanliklik.....	883
Yündongzhən, Partizan Uruxi, Zhendizhən.....	903
Horitix Uruxi, Yokitix Uruxi.....	910
Düxmənning Yoqukliridin Paydilinixning Imka- niyiti	917
Yapon Baskunqiliriqə Qarxi Uruxtiki Həl Kiloquq Uruxlar Məsilisi.....	922
Əskərler Bilən Həlk Əlalibiyətning Asasi.....	928
Hulase	936
ZHONGGUO GONGCHƏNDANGINING MILLI	
URUXTIKI ORNI (1938- yil 10- ay)	946—976
Wətnəpərwərlik Wə Internatsionalizim	948
Gongchəndang Əzalirining Milli Uruxtiki Nəmun- lik Roli.....	950
Pütün Millətni İttipaklaxturux Wə Millət Iqidiki Jasuslarqə Qarxi Turux	953
Gongchəndangni Kəngəytix Wə Jasuslarning Sukunup Kiriwelixidin Saklinix	954

Birlikşəpni Kət'i Dawamlaxturux Wə Partiyining Mustəkilloqini Kət'i Saklax.....	955
Omumilikni Kəzdə Tutux, Kəpqilikni Kəzdə Tutux Wə Ittipakdaxlar Bilən Bille İxləx	958
Kadrlar Siyasiti.....	959
Partiyə Intizami	962
Partiyə Demokratiyisi.....	963
Bizning Partiyimiz İkki Səp Boyiqə Elip Beriloqan Kürəxtə Mustəhkəmləndi Wə Zoraydi.....	965
Nəwəttiki İkki Səp Boyiqə Kürəx.....	969
Üginix	970
İttipaklıq Wə Ələlibə	974

BIRLIKSƏPTIKI MUSTƏKİLLİK-ƏZİGƏ ƏZİ HOJ- LIK MƏSİLISI

(1938-yil 11-ayning 5-küni).....	977—983
Yardəm Kılıx Wə Yol Koyux Aktip Bolsun, Pas- sip Bolmisun	977
Milli Kürəx Bilən Sinipiy Kürəxning Birdəkligi.....	980
“Həmmə Birlikşəp Arkilik Bolsun” Digən Xoar Toqra Əməs.....	981

URUX WƏ ZHƏNLÜE MƏSİLISI

(1938-yil 11-ayning 6-küni).....	984—1013
1. Zhongguoning Hususiyiti Wə Inkilawiy Urux.....	984
2. Zhongguo Guomindangining Urux Tarihi.....	992
3. Zhongguo Gongchəndangining Urux Tarihi	996
4. İqki Urux Wə Milli Uruxta Partiyining Hərbi Zhənlüesidiki Buruluxlar.....	999
5. Yapon Baskunqiliriqa Qarxi Turux Məzgilidiki Partizan Uruxining Zhənlüelik Orni	1004
6. Hərbi Məsililərnə Tətkik Kılıxka Əhmiyyət Berix	1009

4-MAY HƏRKITI (1939-yil 5-ay).....	1014—1018
YAXLAR HƏRKITINING YÖNÜLÜXI (1939-yil 5-ayning 4-küni).....	1019—1034
TƏSLIMQILIK HƏRKITIGƏ QARXI TURAYLI (1939-yil 6-ayning 30-küni).....	1035—1044
ƏKSIYƏTQILƏRNI JAZALAX KERƏK (1939-yil 8-ayning 1-küni).....	1045—1053
YENGI HƏLKARA WƏZİYƏT TO՞RISIDA «XIN- HUA RIBAO» GEZITINING MUHBIRI BİLƏN SƏHBƏT (1939-yil 9-ayning 1-küni).....	1054—1066
ZHONGYANGSHENING WƏ «SAODANGBAO», «XINMINBAO» GEZITLIRINING ÜQ MUHBIRI BİLƏN SƏHBƏT (1939-yil 9-ayning 16-küni).....	1067—1077
SOVET ITTIPAKI MƏNPƏƏTINING INSANIYƏT MƏNPƏƏTI BİLƏN BIRLIGI (1939-yil 9-ayning 28-küni).....	1078—1095
«GONGCHƏNDANGREN» ZORNILINING NƏXR KILINIXI՞IA BE՞IXLIMA (1939-yil 10-ayning 4-küni).....	1096—1118
HƏZIRKI WƏZİYƏT WƏ PARTIYINING WƏZIPISI (1939-yil 10-ayning 10-küni).....	1119—1123
ZIYALILARNI K՞PLƏP JƏLP KILIX TO՞RISIDA (1939-yil 12-ayning 1-küni).....	1124—1128
ZHONGGUO INKILAWI WƏ ZHONGGUO GONG- CHƏNDANGI (1939-yil 12-ay).....	1129—1188
1-Bap Zhongguo Jəmiyiti.....	1129
1-Bəlum Zhonghua Milliti.....	1129
2-Bəlum Kədimki Zamandiki Feodallik Jəmiyət.....	1133
3-Bəlum Həzirki Zamandiki Mustəmlikə, Yerim Mustəmlikə Wə Yerim Feodallik Jəmiyət.....	1137

2-Bap	Zhongguo Inkilawı.....	1148
1-Belüm	100 Yildin Buyanķı Inkilawıy Hərketlər.....	1148
2-Belüm	Zhongguo Inkilawınıng Düyxiangi.....	1149
3-Belüm	Zhongguo Inkilawınıng Wəzipisi.....	1156
4-Belüm	Zhongguo Inkilawınıng Hərketləndürgüq küqi	1157
5-Belüm	Zhongguo Inkilawınıng Haraktiri.....	1172
6-Belüm	Zhongguo Inkilawınıng İstıķbali.....	1178
7-Belüm	Zhongguo Inkilawınıng Kox Wəzipisi Wə Zhongguo Gongchəndangi.....	1180

STALIN ZHONGGUO HƏLKİNİNG DOSTI

(1939-yil 12-ayning 20-küni)	1189—1191
------------------------------------	-----------

BETYUNNI HATIRILƏYMİZ

(1939-yil 12-ayning 21-küni)	1192—1195
------------------------------------	-----------

YENGI DEMOKRATİZİM HƏKQİDƏ

(1940-yil 1-ay)	1196—1281
1. Zhongguo Nəgə Barıdu	1196
2. Biz Yengi Zhongguo Qurimiz	1197
3. Zhongguoning Tarihiy Hususiyiti	1198
4. Zhongguo Inkilawı—Dunya Inkilawınıng Bir Kısmi	1202
5. Yengi Demokratik Siyasi	1212
6. Yengi Demokratik İktisat	1222
7. Burzuaziye Diktaturisiqə Rəddiye	1224
8. “Sol”qıl Səpsətiqilikkə Rəddiye	1232
9. Jahıllarqə Rəddiye	1236
10. Kona Sənminzhuyi Wə Yengi Sənminzhuyi.....	1242
11. Yengi Demokratik Mədinıyət	1253
12. Zhongguo Mədinıyət Inkilawınıng Tarihiy Hususiyiti	1256
13. Tət Dəwr.....	1260

14. Mədinəyətning Haraktiri Məsilisidiki Eoqixlar ...1270
15. Milli, Pənni, Ammiwi Mədinəyət 1274
- TƏSLIMQILIK HƏWPINI TUGITIP, WƏZIYƏTNING
YAXILINIXINI TIRIXIP QOLOIA KƏLTÜ-
RƏYLI (1940-yil 1-ayning 28-küni) .....1282—1288
- BARLIQ YAPON BASKUNQILIRIOIA QARXI
KÜQLƏR BİLƏN ITTIPAKLIXIP, GONG-
CHƏNDANGIOIA QARXI JAHILLARIOIA QARXI
TURAYLI (1940-yil 2-ayning 1-küni) .....1289—1301
- GUOMINDANGIOIA ON TƏLƏP
(1940-yil 2-ayning 1-küni) .....1302—1314
- «ZHONGGUO GONGREN» ZORNILINING NƏXR
KILINIXIOIA BEOXILIMA
(1940-yil 2-ayning 7-küni) .....1315—1317
- ITTIPAKLIXIX WƏ ALOIA BESIXNI TƏKITLƏX
KERƏK (1940-yil 2-ayning 10-küni) .....1318—1321
- YENGI DEMOKRATIK XIƏNZHENG
(1940-yil 2-ayning 20-küni) .....1322—1339
- YAPON BASKUNQILIRIOIA QARXI GENJÜDİLƏR-
DIKI HAKIMIYƏT MƏSILISI
(1940-yil 3-ayning 6-küni) .....1340—1345
- HƏZIRKI YAPON BASKUNQILIRIOIA QARXI
BIRLIKSƏPTIKI CELUE MƏSILISI
(1940-yil 3-ayning 11-küni) .....1346—1363
- YAPON BASKUNQILIRIOIA QARXI KÜQLƏRNI
DADIL RAWAJLANDURUP, GONGCHƏNDANG-
IOIA QARXI JAHILLARNING HÜJUMIOIA QARXI
TURUX TOORISIDA
(1940-yil 5-ayning 4-küni) .....1364—1375
- ITTIPAKLIKNI AHIRIOIQƏ DAWAM KILDURAYLI
(1940-yil 7-ay) .....1376—1381

SIYASITIMIZ TOÖIRISIDA

(1940- yil 12- aynıng 25- küni).....1382—1398

JƏNUBIY ƏNHUY WƏKƏSI MUNASIWITI BİLƏN

ELAN QILINƏIAN BUYRUK WƏ SƏHBƏT

(1941- yil 1- ay) .....1399—1412

Zhongguo Gongchəndangi Zhongyang Inkilawiy

Hərbi Weyyüənhuyining Buyruqi 1399

Zhongguo Gongchəndangi Zhongyang Inkilawiy

Hərbi Weyyüənhuyi Bayanatqisining Xinhuashe

Muhbiriqa Bayan Kiloqan Səhbiti.....1400

IKKINQI KƏTIMLIK GONGCHƏNDANGƏIA QARXI

DOLKUN QEKINDÜRÜLGƏNDIN KEYINKI WƏ-

ZIYƏT (1941- yil 3- aynıng 18- küni) .....1413—1418

IKKINQI KƏTIMLIK GONGCHƏNDANGƏIA QARXI

DOLKUNNING QEKINDÜRÜLGƏNLIGI TOÖIRI-

SIDA HULASƏ

(1941- yil 5- aynıng 8- küni).....1419—1429

**YAPON BASKUNQILIRIOIA
KARXI URUX DƏWRI**

(1)

YAPON BASKUNQILIRINING HJUMIOLA KARXI TURUXNING FANGZHENI, QARISI WƏ ISTIQBALI*

(1937- yil 7- ayning 23- kuni)

1. Ikki Hil Fangzhen

Zhongguo gongchəndangi zhongyang weyyüənhuyi Lugouqiao wəkəsi^① tuquloqan kunning ətisi— 7-ayning 8-kuni pütun məmlikətni Yapon baskunqiliriqa karxi uruxka qakirip hitapnamə qikardi. Hitapnamidə mundak diyilgən:

---

* 1937- yil 7- ayning 7- kuni Yapon jahan'girligi pütun Zhongguoni koral küqi bilən yutuwelix kəstidə Lugouqiao wəkəsinə kozoqidi. Pütun məmlikət həlki Yapon baskunqiliriqa karxi urux kilixni bir eqizdin tələp kildi. Jiang Jieshi taki wəkədin 10 kün ətkəndin keyin, andin Lushəndə səhbət bayan kilip, Yapon baskunqiliriqa karxi urux kilidiqanlıqini jakalidi. Bundak kilixi pütun məmlikət həlkinəng besimidin boldi, xuning bilən billə, Yapon karakqilirining hərkiti Ən'gliyə. Amerika jahan'girligining Zhongguodiki mənəpətlirigə həm Jiang Jieshi biwastə wəkillik qilqan qong pomixxik. qong burzuaziyining mənəpətlirigə kattik zərbə bərgənligidinmu boldi. Ləkin ənə

“Pütün məmlikəttiki kerindaxlar! Beyping, Tienjin jiddi həwp astida kaldı! Huabey jiddi həwp astida kaldı! Zhonghua milliti jiddi həwp astida kaldı! Pütün millətning Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kilixila bizning nijat yolimiz. Biz hujum kilip keliwatkan Yaponiyə armiyisigə dərhal kət'i qarxi turuxni xuningdək yengi qong wəkə-lərgə jawap berixkə dərhal təyyarlinixni tələp kilimiz. Məmlikət boyiqə yukuridin təwən'gə kəder həmməylən Yapon karakqiliri bilən teq-aman ətuxni izləydiqan hərəkəndə qərəzlərdin dərhal wazkeqixi lazim. Pütün Zhongguodiki kerindaxlar! Biz Feng Zhi'ən kisimining Yapon baskunqiliriqə qarxi kəhrimananə urux kiliwatkanliqini mədhiyiliximiz wə himayə kiliximiz lazim. Biz Huabey dairilirining wətən tupriqi bilən hayat-mamatta billə bolux toqrisidiki hitapnamisini mədhiyiliximiz wə himayə kiliximiz lazim. Biz Song Zheyüən jiangjündin pütün 29- jün²ni aldinki səpkə berip jənggə kirixkə dərhal səpər wər kilixni tələp kilimiz. Biz Nənjing mərkiziy həkümitidin 29- jün'gə həkiki yardəm berixni; pütün məmlikəttiki həlk ammisining wətənpər wərlik hərəkətlirigə

---

xu wakitning ezidə Jiang Jieshi həkümiti yənilə Yapon karakqiliri bilən dawamlıq tən pən kiliwərđi, hətta Yapon karakqiliri yərlik dairilər bilən kelixkən teq yol bilən həl kilix qarisi digən nimini qəbul kildi. 8- ayning 13- künü Yapon karakqiliri Shanghəyge kəng kələmdə hujum kiləqan, Jiang Jieshi xərkiy jənuptiki həkümrənlik ornini saqlap kelixkə iləjsiz qələqandila, andin Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kilixkə məjbur boldi, lekin xuningdin keyin, taqi 1944- yiləyiqə Jiang Jieshinin Yapon karakqiliri bilən məhpi sülhi tüzux hərkiti zadila tohtimidi. Jiang Jieshi pütün Yapon baskunqiliriqə qarxi urux dəwride, ezining Lushən səhbitidə “Əgər urux baxlinip qalsa,

dərhal ərkinlik berip, Yapon baskunqiliriqa qarxi hək rohini ətürüxni; pütün məmlikəttiki kurukluk, dengiz wə hawa armiyilirini jənggə kirixkə təyyarlinixka dərhal səpərwər kilixni; Zhongguo ziminida yoxuruwaləqan wətən hainlirini, wətən satkuqlarni wə Yapon karakqiliring barlik paylakqilirini dərhal yokitip, arka səpni mustəhkəmləxni tələp kilimiz. Biz pütün məmlikət həlkidin Yapon baskunqiliriqa qarxi mukəddəs koqdinix uruxiqa barlik kütq bilən yardəm kilixni tələp kilimiz. Bizning xoarimiz mundak: Beyping, Tienjinni wə Huabeyni korallik kütq bilən koqdayli! Wətən tupriqini əng ahirki bir tamqə kenimiz qaloqıqə koqdayli! Pütün Zhongguo həlki, həkūmiti wə armiyisi ittipaklixip, milli birliksəptin ibarət mustəhkəm Changcheng kurup, Yapon karakqilirining tajawuziqa qarxi turayli! Guomintang bilən gongchəndang ziq həmkarlixip, Yapon karakqilirining yengi hujumiqa qarxi turayli! Yapon karakqilirini Zhongguodin koqlap qikirayli!”

Mana bu — fangzhen məsilisi.

yurt ayrimastin, yax-kəri diməstin, məyli kim bolsun, həmmə kixining tupriqimizni saklax, Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxka katnixix məs'uliyiti bar” dəp kiləqan bayanatidin tamamən yüz ərüdi, həlk omumi səpərwər kilinidiqan, omumyüzlük boləqan həlk uruxiqa qarxi turdi, Yapon baskunqiliriqa passip qarxi turux, gongchəndangqa wə həlkqə aktip qarxi turuxin ibarət əksiyətqil siyasət kollandi. Yoldax Mao Zedong bu əsiridə eytqan ikki hil fangzhen, ikki yürux qarə wə ikki türlük istiqbal dəl Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxta gongchəndang luxiəni bilən Jiang Jieshi luxiəni ətturnisida boləqan kürəxni kərsitidu.

7-ayning 17-küni Jiang Jieshi o'pandi Lushanda sohbat bayan kildi. Bu sohbatda Yapon baskunqiliriqa karxi uruxka tayyarlinixning fangzheni belgilan'gan bolup, u guomindangning nurojun yillardin buyan taxki ixlar masilisida qikarqan birinqi ketimlik toqra hitapnamisi boldi, xuning uqun, bizning alkiximizqa we putun memlikettiki kerindaxlarning alkixiqa erixti. Bu sohbatda Lugouqiao wexesini hel kilixning 4 xerti kersitilgen:

“(1) Herkandak hel kilix Zhongguoning igilik hokukiqa we zimining putunlugige zerer yetkuzmesligi kerak; (2) Hebey we Chaharning memuri texkilini herkandak kanunsiz rawixte ozgertixke yol koyulmaydu; (3) merkez tayinligen yerlik omeldarlarni hizmettin elip taxlaxni halioqanqe tolep kilixka bolmaydu; (4) 29-jun hazir jaylixip turqan rayon heqkandak qeklimige uqrimasliqi kerak.”

Bu sohbatning hatimisida mundak diyugon:

“Hekumet Lugouqiao wexesige nisbeten baxtin-allir izqil bolqan fangzhenini we maydanini belgilidi. Biz putun memliket jengge kirgending keyinki weziyette pekot ahriqiqe oidakarlik kersitixla bolidtoqanliqini, kutuluxni toleyge baqlap koyuxning kuqumu ornı yok ikonligini bilimiz. Oger urux baxlinip kalsa, yurt ayrimastin, yaxkeri dimestin, mayli kim bolsun, hemme kixining tupriqimizni saklax, Yapon ba kunqiliriqa karxi uruxka katnix mes'uliyiti bar.”

Mana bu — fangzhen masilisi.

Yukuridikiler guomindang bilen gongchandangning Lugouqiao wexesi toqrisidiki tarihiy ohmiyet-

kə igə ikki siyasi hitapnamisi. Bu ikki hitapnamining ortak nuqtisi: Yapon baskunqiliriqa qarxi kət'i urux kilixni kuwwətləx, murəssəlixix wə yol koyuxka qarxi turux.

Bu—Yapon baskunqilirining hujumiqa takabil turuxning birinqi hil fangzheni, toqra fangzheni.

Əmma ikkinqi bir hil fangzhenning kollinilix ehtimalimu bar. Yekinki aylardin buyan, Beyping, Tienjindiki wətən hainliri wə Yaponpərəs unsurlar aktip hərəkətlinip, Beyping, Tienjin dairilirini qorxiwelix qərizidə, Yaponiyining tələplirigə layiklaxmaqta, Yapon baskunqiliriqa qarxi kət'i urux kilix fangzhenini boxaxturmaqta, murəssəlixix həm yol koyuxni kuwwətliməktə. Bu—intayin həwplik hədisə.

Bundak murəssəlixix wə yol koyux fangzheni Yapon baskunqiliriqa qarxi kət'i urux kilix fangzheniqa tüptin zit. Bundak murəssəlixix wə yol koyux fangzheni tezdin əzgərtilməydikən, Beyping, Tienjin wə Huabey tamamən düxmən kوليو quxüp kalidu, xuning bilən pütün millət qayət zor təhlikə astida kalidu, buningqa hər bir kixi bəkmü dikket kilixi kerək.

29-jündiki barlik wətənpərwər jün'guən wə əskərlər, ittipaklixip, murəssəlixix wə yol koyuxka qarxi turup, Yapon baskunqiliriqa qarxi kət'i urux kilinglar!

Beyping, Tienjindiki wə Huabeydiki barlik wətənpərwər kerindaxlar, ittipaklixip, murəssəlixix wə yol

koyuxka qarxi turup, Yapon baskunqiliriqa qarxi ket'i urux kilixni himayə kilinglar!

Pütün məmlikəttiki wətənpərwər kerindaxlar, itti-paklixip, murəssəlixix wə yol koyuxka qarxi turup, Yapon baskunqiliriqa qarxi ket'i urux kilixni himayə kilinglar!

Jiang Jieshi əpəndi wə barlik wətənpərwər guo-mindang əzaliri, silərninğ öz fangzheninglarda qing turup, öz wədənglarni əməldə kərsitip, murəssəlixix wə yol koyuxka qarxi turup, Yapon baskunqiliriqa qarxi ket'i urux kilip, duxməninğ həkəretilirigə əmi-liyət bilən jawap berixinglarni ümit kilimiz.

Kizil armiyini öz iqigə aloqan pütün məmlikəttiki koxunlar, Jiang Jieshi əpəndininğ hitapnamisini hi-mayə kilip, murəssəlixix wə yol koyuxka qarxi turup, Yapon baskunqiliriqa qarxi ket'i urux kilinglar!

Kommunistlar əzining hitapnamisini bir niyət-bir məksəttə sadəkətlilik bilən ijra kilidu, xuning bilən billə, Jiang Jieshi əpəndininğ hitapnamisini ket'i hi-mayə kilidu, guomindangqilar wə pütün məmlikəttiki kerindaxlar bilən birlikte wətən tupriqini ahirki bir tamqə keni kaləqiqə koqdaxni, həkəndək təwrinix, ikkilinix, murəssəlixix wə yol koyuxka qarxi turup, Yapon baskunqiliriqa qarxi ket'i urux kilixni halaydu.

2. Ikki Yürüx Qarə

Yapon baskunqiliriqa qarxi ket'i urux kilix

fangzheni astida bir yürük qarə boluxi lazim, xundak bolqandila, məksətkə yətkili bolidu.

Bu qarilər kaysilar? Mohimliri təwəndikilərdin ibarət:

1. Pütün məmlikəttiki qoxunlar boyiqə omumi səpərwərlik yürgüzük. Bizning ikki milyon birkanqə yüz ming kixilik daimi armiyimizni—kurukluk, dengiz wə hawa armiyisini, mərkəz armiyisi, yərlik qoxunlar wə kizil armiyini səpərwər kilix, ularning asasiy küqini dərhal dölət mudapiə səplirigə əwətitix, bir kismini arqa səptə amanlikni saklaxka kaldurux. Milli mənəpətkə sadik jianglinglarəqa hərəkaysi jəhətning zhihuyyüenligini tapxurux. Dölət mudapiə kengixi qakirip, zhənlüelik fangzhenni bəlgiləx, jənggiwar iradini birlikkə kəltürük. Qoxunlarning siyasi hizmitini əzgərtip, jün'guənlər bilən əskərləning birligini, armiyə bilən həkning birligini təmin etix. Partizan uruxining zhənlüelik wəzipining bir tərini öz üstigə alidiqanlıqini bəlgiləp, partizan uruxini muntizim urux bilən maslaxturux. Qoxunlardiki wətən hainlirini yokitix. Məlum sanda zapas armiyə səpərwər kilip, ularni tərbiyiləp aldinki səpkə əwətitxkə təyyarlar. Qoxunlarning qoral-jabduklirini wə təminatini muwapik toluklax. Yapon baskunqiliriəqa qarxi kət'i urux kilixtin ibarət bax fangzhenəqa asasən, yukurida kərsitilgən tarmaklar boyiqə hərbi pilanlar ixləp qikix lazim. Zhongguoning qoxunliri az əməs, lekin yukurida eytiləqan

pilanlarni yolqa koymay turup, düxmənni yənggili bolmaydu. Siyasi xərtlər bilən maddi xərtlər birləxtürülgəndə, bizning hərbi küqimiz xərkiy Asiyada təngdixi yok küq bolidu.

2. Pütүн məmlikət həlki arisida omumi səpər-wərlik yürüzüx. Wətənpər-wərlik hərketlirigə ərkinlik berix, siyasi məhbuslarni azat kilix, «Min'guoqa ziyən yətküzgənlərnə jiddi jazalax kanuni»^③ni wə «Ahbaratni təxürüx tiaolisi»^④ni əməldin kaldurux, hazırki wətənpər-wər təxkilatlarınə kanuniy ornini etirap kilix, wətənpər-wər təxkilatlarınə təxkilini ixqilar, dihanlar, soda-sanaətiqilər wə ziyalilar səhəliirigiqə kəngəytix, həlk ammisini korallandurup, koqdinixni yolqa koyux wə uni koğunlarınə urux kilixiqə maslaxturux. Bir eqiz söz bilən eytkanda, həlkə wətən səyüx ərkinligini berix. Həlk küqi bilən hərbi küq birləxsə, Yapon jahan'giriligigə əjəllik zərbə beridu. Milli urux kilip turukluk həlk ammisioqa yələnmigəndə, kilqə xək-xübə yokki, qəlibə qazanqili bolmaydu. Həbəxistanning məqlubiyət katingioqa qüxüp qalqanliqi^⑤ ibrət bolsun. Əgər Yapon baskunqiliriqə karxi kət'i urux kilix digən söz qin yürəktin qikqan bolsa, bu maddioqa etiwarsiz qarimaslik kerək.

3. Siyasi aparatlarni əzgərtix. Hərkaysi partiye, hərkaysi guruhlar wə həlk rəhbərlirini dələt ixlirini birliktə baxkuruxka jəlp kilip, həkümət iqigə yoxurunuwaloqan Yaponpərəslər həm wətən hainlirini

süpürüp taxlap, hökümətni hək bilən birləxtürük. Yapon baskunqiliriqə karxi turux—qong ix, hərgiz az sanlık kixilərnıng kolidin kəlməydu. Zormu-zor kılınidikən, unıngqə dəhli yetidu, halas. Həkümət əgər həkiki dölət mudapıə həkümiti bolıdıqan bolsa, u jəzmən hək ammisıqə yəlinixi wə demokratiyə-mərkəzləxtürük tüzümini yolqə koyuxi lazim. U demokratik bolsun, xundakla, mərkəzləxtürülgən bolsun; ənə xundak həkümət əng küqlük həkümət bolıdu. Guomindahuy həkəkə həkiki wəkillik kılıxi, əng ali həkimiyyət orgını boluxi, dölətning qong siyasi ixlar fangzhenlirini öz ilkidə tutuxi, Yapon baskunqiliriqə karxi turux-wətənni munkərzliktin kutkuzuxning siyasət wə pılanlirini bəlgilixi kerək.

4. Yapon baskunqiliriqə karxi diplomatiyə. Yapon jahan'gırliriqə heqkandak mənəpət wə ongaylık bərməslik, əksiqə, ularning mal-mülüklirini musadirə kilix, ularning kərz tölitix həkukini bikar kilix, ularning qalqilirini yokitix, ularning paylaqqilirini koqlap qikirix. Dərhal Sovet ittipaki bilən hərbi-siyasi ittipak tüzüp, əng ixənqlik, əng kudrətlik wə Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə karxi turuxıqə yardəm berixkə əng kadir bolqan bu dölət bilən ziq birlixix. Ən'gıliyə, Amerika wə Fransiyələrnıng Yapon baskunqiliriqə karxi turuximizqə həyrihahlik kılıxini kolqə kəltürük həm zimin wə igilik həkukni yokitip koymaslik xərti astıda ularning yardimini kolqə kəltürük. Yapon karakqilirini yengixtə, asasən,

öz kütqimizgə tayinimiz; lekin taxki yardım bolmisi mu bolmaydu, yəkkə boluwelix siyasiti düxmən üqün paydilik.

5. Həlk turmuxini yaxxilax ganglingini elan kilix wə dərhal yoloqa koyuxka kirixix. Eqir baj-seliklarni bikar kilix, yər ijarisini keməytix, jazanihorlukni qəkləx, ixqilarning təminatini yaxxilax, əskərlər wə təwən dərjilik jün'guənlərnin turmuxini yaxxilax, kiqik hizmətqilərnin turmuxini yaxxilax, apətke uqriqanlarni kütquzux—ixni muxu əkəlli nuqtilardin baxlax. Bu yeni siyasətlər həlkning setiwelix küqini axuridu, bazarni awat kilidu, pul muamilisini janlanduridu, hərgiz bəzilərnin, dölət maliyisini haraplaxturidu, diginidək bolmaydu. Bu yeni siyasətlər Yapon baskunqiliriqa qarxi küqlərnin qəksiz əstüridu wə həkümətning اساسini mustəhkəmləydu.

6. Dölət mudapiə maaripi. Ilgiriki maarip fangzheni wə maarip tüzümini tüptin əzgərtix. Jiddi zərür bolmiqan ixlar wə muwapik bolmiqan qarilərnin tamamen bikar kilix. Ahbarat, nəxriyat, kino, tiyatir, ədibiyat-sən'ətini—həmmi dölət mudapiəsi-ning mənpeətigə muwapiklaxturux. Wə tən hainlirini-ning təxwikat yürgüzüxinin mən'i kilix.

7. Yapon baskunqiliriqa qarxi maliyə-iktisadiy siyasət. Maliyə siyasitini puli barlar pul qikirix wə Yapon jahan'girlingirini-ning həm wə tən hainlirini-ning malmülüklerini musadirə kilix pirinsipi üstigə koyux, iktisadiy siyasətni Yapon melini tosux həm wə tən

melini tæxæbbus kilix pirinsipi üstigæ koyux, hæmmi Yapon baskunqiliriqa karxi turuxka karitix. Kæmbæqællikni hata qarilær kæltürüp qikarøqan, hæl k mænþætigæ uyqun yengi siyasæt yürgüzülgændin keyin, hærgiz kæmbæqællik bolmaydu. Muxundak yeri kæng, hælki kœp dœlet turup, maliyæ-iktisatta qarısız kalduk, diyix—taza bir daolisiz gœp.

8. Pütün Zhongguo hælki, hækümiti wæ armiyisi ittipaklixip, milli birlikseptin ibaræt mustæhkem Changcheng kurux. Yapon baskunqiliriqa karxi urux kilix fangzhenini wæ yukurida kersitilgæn türlük siyasætlærni ija kilixta muxu birlæxmæ sæpkæ yelinix. Mærkiziy tügün guomindang bilæn gongchændangning ziq hæmkarliqida. Hækümet, armiyæ, pütün mæmlikættiki partiye-guruhlar wæ pütün mæmlikæt hælki œnœ xu ikki partiyining hæmkarliqi اساسida ittipaklixix. “Sæmimi ittipaklixip, wætœnni birliktæ apættin kutuldurux” digæn xoarni yekimlik anglinidiqan kilipla sæzlæwærmæstin, qiraylik ija kilixmu keræk. Ittipaklik hækiki ittipaklik bolsun, bir birini aldax yari maydu. Ixta mætræk, mærdaniræk bolux keræk. Qüpæylik, ustatlik, guænliæozhuyilik, A Q qilik œmældœ kilqimu karøa kælmæydu. Bu nærsilærni düxmæn’gæ karxi kollinixkiqœ bolmaydu, œz kerindaxlirimizøa karita kollinix taza kükilik bir ix bolidu. Ixning qong daolilirimu bolidu, kiqik daolilirimu bolidu, hæmmœ kiqik daolilar qong daolilarøa boysunidu. Wætændaxlirimiz qong daolilar üstidœ obdan oylap

kөрүxi керәк, xundak қилоқандила, өзining ой-пикри wә ix usullirini muwapik оруноқа қойалайду. Бүгүнki күндә kimki ittipaklık digән сөз üstidә bir az болsimu сәmимiyәт көрсәтмәywatқан болса, u бaxқиларning ләнәт-нәpritigә қалмиқан тәқдирdimu, кеқилiri тәнһа ойлиқанlirida bir az болsimu hijәләт болuxi керәк-dә.

Yapon бaskunқiliriқа қарxi кәт'i urux kilixni әмәлгә axurux yolidiki bu bir yürүх қарini 8 mad-dilik gangling дөp ataxқа болidu.

Yapon бaskunқiliriқа қарxi кәт'i urux kilix fang-zheni билән bir katarda әнә xu bir yürүх қарimu болuxi lazim, undak болмиқанда, Yapon бaskunқiliriқа қарxi urux қәlibә қазinalмайду, Yaponiyә Zhongguoқа тајawuz kiliweridu, Zhongguo Yaponiyini һeqnimә kilalmay қелиweridu, бәлki Hәbәxistan-dәк болup қелиxtin saklinalмайду.

Yapon бaskunқiliriқа қарxi кәт'i urux kilix fang-zheniқа қарita сәmимiyiti бар kixilәр bu bir yürүх қарini қоқum әмәлгә axuruxi керәк. Yapon бaskunқiliriқа қарxi кәт'i urux kilixta сәmимiyәтning бар-yoқлуқini sinaxta kixilәrning bu bir yürүх қарini kollinixni wә әмәлгә axuruxni halaydiқан yaki halimaydiқanliқiқа қарax керәк.

Buningdin бaxқа yәнә bir yürүх қарimu бар, u һәmmә jәһәttin yukuridiki bir yürүх қарining tamamән әksi.

Қоxunlar бойиқә omumi сәpәрwәрlik yürүгүзүх

əməs, bəlki koxunlarni səpərwər kilmaslik, yaki arkiqə qekindürüx.

Həlkkə ərkinlik berix əməs, bəlki həlkkə zulum selix.

Demokratiyə-mərkəzləxtürüx tüzümidiki dölət mudapiəsi haraktirlik həkümət əməs, bəlki guənliao, məybən, tuhao-lieshen wə pomixxiklarning mustəbit həkümiti.

Yapon baskunqiliriqə karxi diplomatiyə əməs, bəlki Yapon baskunqiliriqə hoxamət kilidiqan diplomatiyə.

Həlknin turmuxini yahxilax əməs, bəlki həlknin awalkidəkla ezip, azap-okubəttə zar kahxitix, Yapon baskunqiliriqə karxi turuxka qamisi yətməydiqan kilip koyux.

Dölət mudapiə maaripi əməs, bəlki munkərzlik-kulluk maaripi.

Yapon baskunqiliriqə karxi maliyə-iktisadiy siyasət əməs, bəlki burunki petidin əzgərmigən hətta uningdinmu bəttərlixip kətkən, wəttən'gə paydisiz, düxmən'gə paydilik bolqan maliyə-iktisadiy siyasət.

Yapon baskunqiliriqə karxi milli birlikseptin ibarət Changcheng kurux əməs, bəlki bu Changchengni buzux, yaki "ittipaklik" həkkidə kərünüxtə əməl kilqan bolup, astirtin hilaplik kilqan halda wə bolar-bolmas halda gəp setip koyux.

Qarə fangzhəndin kelip qikidu. Fangzhen karxi turmaslik fangzheni bolqanda, həmmə qarə karxi

turmaslikni əks əttüridu. Bu jəhəttə biz 6 yillik sawakka igimiz. Fangzhen əgər Yapon baskunqiliriqə qarxi kət'i urux kilix fangzheni bolidioqan bolsa, u həlda, bu fangzhenə uyoqun bir yürux qarini yoloqə koymay bolmaydu, muxu 8 maddilik ganglingni yoloqə koymay bolmaydu.

3. Ikki Türlük Istikbal

Istikbal kəndak bolidu? Həmmining ənsirəwat-kini mana xu.

Birinqi hil fangzhen yoloqə koyulsa, birinqi yürux qarə kollinilsa, Yapon jahan'girligi koqlap qikiril-qan, Zhongguoning ərkinligi wə azatliqi əməlgə axuruloqan istikbal jəzmən məydanəqə kelidu. Buningda yənə xübhə barmu? Meningqə, xübhə yok.

Ikkinqi hil fangzhen yoloqə koyulsa, ikkinqi yürux qarə kollinilsa, Yapon jahan'girligi Zhongguoni besiwaloqan, Zhongguo həlki at-ulak ornida kul boləqan istikbal jəzmən məydanəqə kelidu. Buningda yənə xübhə barmu? Meningqə, buningdimu xübhə yok.

4. Hulasə

Jəzmən birinqi hil fangzhenni yoloqə koyux, birinqi yürux qarini kollinix, birinqi türlük istikbalni qoloqə kəltürux lazim.

Jəzmən ikkinqi hil fangzhenəqa qarxi turux, ikkinqi yürüx qarigə qarxi turux, ikkinqi türlük istikbaldin saklinix lazim.

Barlik wətənpərwər guomindang əzaliri bilən gongchəndang əzaliri ittipaklixip, kət'i rəwixtə birinqi hil fangzhenni yoləqa koyuxi, birinqi yürüx qarini kollinixi, birinqi türlük istikbalni koləqa kəltürüxi kerək; kət'i rəwixtə ikkinqi hil fangzhenəqa qarxi turuxi, ikkinqi yürüx qarigə qarxi turuxi, ikkinqi türlük istikbaldin saklinixi kerək.

Pütün məmlikəttiki wətənpərwər kerindaxlar, wətənpərwər koxunlar, wətənpərwər partiye-guruhlar birdək ittipaklixip, kət'i rəwixtə birinqi hil fangzhenni yoləqa koyuxi, birinqi yürüx qarini kollinixi, birinqi türlük istikbalni koləqa kəltürüxi kerək; kət'i rəwixtə ikkinqi hil fangzhenəqa qarxi turuxi, ikkinqi yürüx qarigə qarxi turuxi, ikkinqi türlük istikbaldin saklinixi kerək.

Yaxisun milli inkilawiy urux!

Yaxisun Zhonghua millitining azatliqi!

Izahlar

① Lugouqiao Beyjing xəhrining qərbiy jənubida bolup, xəhərgə on nəqqə kilometr kelidu. 1937-yil 7-ayning 7-küni Yaponiyə tajawuzqi koxuni bu yərdə turuxluk Zhongguo koxuniəqa hujum kildi. Pütün məmlikət həlkining Yapon baskunqiliriəqa qarxi dolkunining təsiridə Zhongguoning bu yərdə turuxluk koxuni qarxilik kərsətti. Zhongguo həlkining kəhrimanlarqə

elip barqan 8 yillik Yapon baskunqiliriqa karxi uruxi ənə xuningdin baxlandi.

② 29- jün əslidə guomindangning Feng Yüxiang qol astidiki Xibey armiyisining bir kismi bolup, xu qaqda Hebey wə Chahar tərəplərdə turatti. Song Zheyüən bu jüning jünzhangı, Feng Zhi'ən bu jüning shizhanglıridin biri idi.

③ Guomindang həkümiti 1931- yil 1- ayning 31- küni «Min-guoqa ziyan yətküzgənləri jiddi jazalax kanuni» digən nimini elan kilip, «Min'guoqa ziyan yətküzdi» digən bətnamni wətənpərwər həkni wə inkilapqılarni ziyankəxlikkə uqritix wə öltürüxning banisi kildi. Bu kanunda qollinilidiqan ziyankəxlik qariliri nahayiti dəhxətlik idi.

④ «Ahbaratni təxürüx tiaolisi» 1934- yil 8- ayda guomindang həkümiti həkning səz ərkinligini boqux üqün tüzgən «Ahbaratni təxürüx qarisi dagangi»ni kərsitidu. Buningda «Ahbaratning əsli nus'hisi təxürüxkə tapxuruluxi lazim» dəp bəlgilən'gən. Guomindang həkümranlıqidiki rayonlarda qikidiqan gezitlərdə besilidiqan həkandak məkələ besilixtin burun guomindang jienchaguənining təxürüxigə tapxuruluxi lazim idi. Jienchaguən uni əz məyliqə əzgertətti wə elip kalatti.

⑤ Muxu tallanma əsərlərnin 1- tomidiki «Zhongguo gongchəndangning Yapon baskunqiliriqa karxi turux dəwridiki wəzipiliri» digən əsərnin 8- bəlümigə qaralsun.

BARLIQ KÜQLƏRNI SƏPƏRWƏR KILIP, YAPON BASKUNQILIRIOIA KARXI URUXNING OIƏLIBISINI KOLIOIA KƏLTÜRÜX ÜQÜN KÜRIXƏYLI*

(1937- yil 8- ayning 25- küni)

A) 7- iyul Lugouqiao wəkəsi Yapon jahan'girligi-ning Zhongguoning iqi kismioqa kəng kələmdə hujum kilixining baxlinixi boldi. Lugouqiaoda Zhongguo koxuni elip barəan Yapon baskunqilirioqa karxi urux Zhongguoning pütun məmlikət dairilik Yapon baskunqilirioqa karxi uruxining baxlinixi boldi. Yapon karakqilirining tohtimay hujum kiliwatkanliqi, pütun məmlikət həlking kət'i kürəx kiliwatkanliqi, milli burzuaziyining Yapon baskunqilirioqa karxi turuxka mayil boləanliqi, Zhongguo gongchəndangining Yapon baskunqilirioqa karxi milli

---

* Bu—yoldax Mao Zedong 1937- yil 8- ayda Zhonggong zhəngyangning təxwiqat orunliri üqun yezip bərgən təxwiqat-tərqibat tigangi. Bu tigang xu qaəda Zhonggong zhongyang zhengzhijüsining ximaliy Shənxidiki Luočuəndə etküzül-gən kəngəytilgən yiqinida maqullanəan.

birlikşep siyasitini tirixip tƏxəbbus kiləanliqi wə kət'i yoləqə koyəanliqi hƏm bu siyasətning mƏmlikət boyiqə kollap kuwwətləxkə erixkənligi arkisida, Zhongguo həkümran dairilirining "18-sintəbir" din buyan yürgüzüp kəlgən Yapon baskunqiliriəqə qarxi turmaslik siyasiti Lugouqiao wəkəsidin keyin Yapon baskunqiliriəqə qarxi urux kilix siyasitigə əzgirixkə baxlidi, 9-dikabir həkkitidin buyan Zhongguo inki-lawining tərəkkiyat wəziyiti iqki uruxni tohtitip, Yapon baskunqiliriəqə qarxi uruxka təyyarlinix baskuqidin Yapon baskunqiliriəqə qarxi urux kilix baskuqiəqə əttili. Xi'ən wəkəsidin wə guomintang zhongyangining 3-omumiyiqinidin tartip guomintangning siyasitidə kərünüxkə baxliəqan burulux hƏm Jiang Jieshi əpəndining 7-ayning 17-küni Lushəndə bayan kiləqan Yapon baskunqiliriəqə qarxi turux toəqrisediki səhbiti wə uning dələt mudapiəsi jəhəttə kollanəqan birkanəqə tədbiri mahtaxka ərziydu. Aldinki səptiki barlik koxunlar, məyli kurukluk armiyisi, hawa armiyisi bolsun wə yərlük budüylər bolsun, Yapon baskunqiliriəqə qarxi baturluk bilən urux kilip, Zhonghua millitining kəhrimanlik rəhini kərsətti. Zhongguo gongchəndangi qəksiz kizəqinlik bilən pütün mƏmlikəttiki barlik wətənpər wər koxunlar hƏm wətənpər wər kərindaxlarəqə milli inkilap salimini yollaydu.

B) Lekin, yənə bir tərəptin, 7-iyul Lugouqiao wəkəsidin keyinmu, guomintang dairiliri əzlrining

“18-sintəbir”din keyin yürgüzüp kəlgən hata siya-sitini yənə dawamlaxturup, murəssəlixix wə yol koyuxni elip bardi^①, wətənpərwər koxunlarning aktipliqini boqdi, wətənpərwər həlkning wətənni kutkuzux hərkitini boqdi. Beyping, Tienjinni besiwəloqandin keyin, Yapon jahan’girligining əmdi əzining wəhxiyanə koral küqigə tayinip, Germaniyə wə Italiyə jahan’girligidin mədət elip, Ən’gliyə jahan’girligining ikkilinixidin wə Zhongguo guomindangining kəng əmgəkqi həlk ammisidin ayri loqanliqidin paydilinip, əzining kəng kələmdə hujum kilix fangzhenini kət’i dawamlaxturup, aldinala bəlgiləgən ikkinqi wə üqinqi kədəmdiki urux pilanini yürgüzüp, pütün Huabeyoqa wə baxka jaylaroqa xiddətlik hujum kilidiloqanliqida kilqə xək-xübhə yok. Chahar, Shanhəy katarlik jaylarda urux oti tutixip kətti. Wətənni munkərzlik həwpidin kutkuzux, küqlük karakqilarning hujumioqa karxi turux, Huabeyni wə dengiz yakisidiki jaylarni koqdax, Beyping, Tienjinni wə Dongbeyni kayturuwelix uqun, pütün məmlikət həlki wə guomindang dairiliri Dongbeyning, Beyping, Tienjinning koldin ketixidiki sawaklarni, Həbəxistanning munkərz boluxtək məqlubiyət katingioqa quxup kaləqanliqini, Sovet ittipakining ətmuxtə taxki duxmənlərnə yənggənlik tarihi^②ni, Ispaniyining hazir Madridni qəlibə bilən koqdawatkanliqi^③diki təjribisini qongkur quxinixi, mustəh-kəm ittipaklixip, wətənni koqdax uqun ahiriqiqə urux

kilixi lazim. Buningdin keyinki wəzipə “barlik küqlərni səpər wər kilip, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning qəlibisini qolə qəltürüx”, buning aqquqi guomindangning öz siyasitidə toluk wə üzül-kesil burulux kilixida. Guomindangning Yapon baskunqiliriqə qarxi urux məsilisidiki alə qə besixi mədhiyləxkə ərzydu, bu Zhongguo gongchəndangning wə pütün məmlikət həlkining kəp yillardin buyan küt kən ümidi idi, biz bundak alə qə besixni alkixlaymiz. Lekin guomindang öz siyasitidə həlk ammisini kəz-qax wə siyasini əzgərtix katarlik məsililərdə yənila həqqəndak burulux kilə qini yok, həlkning Yapon baskunqiliriqə qarxi hər kət lirigə ərkinlik berixkə əsasiy jəhəttin yənila unimaywatidu, həkümət organlirida pirinsiplik əzgirix kilixni yənila halimaywatidu, həlk turmuxini yaxxilax fangzhenini yənila tutmaywatidu, gongchəndang bilən bolə qan munasiwəttimu səmimi həkərlixix dərjisiqə yətkini yok. Wə tən munkərz bolux wə nəsil kurup ketix həwpi boluwatқан muxundak jiddi bir pəyttə guomindang əgər yənila yukurida eytilə qan siyasətliridə turuwelip, ularni tezdin əzgərtixni halimisa, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni qəyət zor ziyənlə qə uqritidu. Bəzi guomindangqilar: siyasi islahətlə rni Yapon baskunqiliriqə qarxi urux qəlibə kəzanə qəndin keyin yolə qə koysakmu bolar, diyixidu. Ular, yalə quz həkümətlə elip baridə qan Yapon baskunqiliriqə qarxi urux bilənmu Yapon kəraqqilirini yənggili bolidu,

dop karaydu, bu hata. Yaloqoz hokumotla elip baridiqan Yapon baskunqiliriqa karxi urux pekot bezibir ayrim qalibilergila erixixi mumkin, Yapon karakqilirini uzul-kesil yengixi mumkin emes. Yapon karakqilirini pekot omumyuzluk bolqan, putun millot elip baridiqan Yapon baskunqiliriqa karxi urux bilenla uzul-kesil yenggili bolidu. Omumyuzluk bolqan, putun millot elip baridiqan Yapon baskunqiliriqa karxi uruxni emelge axurux uqun bolsa, guomindangning siyositide toluk we uzul-kesil burulux boluxi lazim, Yapon baskunqiliriqa uzul-kesil karxi turux ganglingini yeni guomindang bilen gongchandang birinqi ketim hamkarlaxkan qaoda Sun Zhongshen apendi ez koli bilen tuzgen inkilawiy senminzhuyi we uq qong siyasetning rohiqa اساسen otturiqa koyuloqan wotenni kutkuzux ganglingini memliket boyiqe yukuridin towen'ge kadər hamma birlikte yoloqa koyuxi lazim.

C) Zhongguo gongchandangni tolup taxkan kiziqinlik bilən Zhongguo guomindangi, putun memliket helki, putun memlikettiki herkaysi partiyiler, herkaysi guruhlar, herkaysi sahedikiler we herkaysi koxunlar aldiqa Yapon karakqilirini uzul-kesil yengix yolidiki 10 maddilik waten kutkuzux ganglingini koydi. Zhongguo gongchandangni ket'i ixiniduki, pekot bu ganglingni toluk, samimi we ket'i ijra qilqandila, wotenni koqdax we Yapon karakqilirini yengix maksidige yetkili bolidu. Undak qilmioqanda,

ix keqikidu, jawapkarlıqı bolidu; wətən munkərz bolidu, puxayman ornioğa kəlməydu. 10 maddilik wətən kütquzux ganglingi təwəndikiqə:

1. Yapon jahan'girligini yokitix:

Yaponiyə bilən diplomatik munasiwətni üzüx, Yapon əməldarlırını qoqlap qikirix, Yapon paylak-qilirini kolğa elix, Yaponiyening Zhongguodiki malmülüklirini musadirə kilix, Yaponiyigə təlinidioğan kəzrləni etirap kilmaslik, Yaponiyə bilən tüzülgən xərtnamiləni bikar kilix, barlik Yaponiyə zujielirini kayturuwelix.

Huabeyni wə dengiz yakisidiki jaylarni qoqdax üqün ahirqiqə kanlik jəng kilix.

Beyping. Tienjinni wə Dongbeyni kayturuwelix üqün ahirqiqə kanlik jəng kilix.

Yapon jahan'girligini Zhongguodin qoqlap qikirix.

Hərkindak ikkilinix wə murəssəlixixkə qarxi turux.

2. Məmlikət boyiqə hərbi ixlarda omumi səpərwərlük yürüzüx:

Pütүн məmlikəttiki kurukluk, dengiz wə hawa armiyilirini səpərwər kilip, məmlikət boyiqə Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kilix.

Nokul mudapiə kərxla boləğan passip urux fangzheniqə qarxi turup, mustəkil-əzigə əzi hoja boləğan aktip urux fangzhenini kollinix.

Daimlik dələt mudapiə kengixi təsis kilip, dələt mudapiə pilani həm urux fangzhenini muhakimə

kilix wə bəlgiləx.

Həlkni korallandurup, Yapon baskunqiliriqə karxi partizan uruxini kanat yaydurux wə uni asasiy koxunlarning urux kilixiqə maslaxturux.

Koxunlardiki siyasi hizmətni əzgərtip, zihuy-yüenlər bilən jəngqilərnı birdək ittipaklaxturux.

Armiyə bilən həlkni birdək ittipaklaxturup, koxunlarning aktipliqini jari kıldurux.

Dongbey Yapon baskunqiliriqə karxi birləxmə armiyisigə yardım berip, düxmənning arka sepini buzux.

Yapon baskunqiliriqə karxi urux kiliwatkan barlik koxunlarqə təng muamilə kilixni əməlgə axurux.

Yallanma hərbi hizmət etəx tüzümidin pəydin-pəy hərbi hizmət etəx məjburiyiti tüzümigə etüx uqun, pütun məmlikətning hərkaysi jaylirida jünqülər kurux, pütun millətni uruxkə katnixixkə səpərwər kilix.

3. Pütun məmlikət həlki arisida omumi səpərwərlik yürgüzüx:

Wətən hainliridin baxkə pütun məmlikət həlkidə Yapon baskunqiliriqə karxi turux-wətənni kutkuzux yolidiki səz, mətbuat, yiqin etküzüx, təxkilatlarqə uyuxux, korallinip düxmən'gə karxi turux ərkinlikliri bolux.

Həlkning wətənpərwərlik hərketlirini boqidiqan barlik kona əmir-pərmanlarnı bikar kilix, inkilawiy

yengi əmir-pərmanlar qikirix.

Barlıq wətənpərwər, inkilapqıl siyasi məhbüslərnı azat kılıx, partiyə-guruhlar paaliyətlirining mən'i kilinixini əməldin kaldurux.

Pütün Zhongguo həlki səpərwərlikkə kelip wə korallinip, Yapon baskunqiliriqə karxi uruxka katnixix, küqi barlar küq qikirix, puli barlar pul qikirix, korali barlar korall qikirix, bilimi barlar bilim qikirix.

Mongoqul, Huyzu wə baxka az sanlıq millətlərnı millətlərnıng əz təkdirini əzi bəlgiləx wə aptonomiyə pirinsipliri astida birliktə Yapon baskunqiliriqə karxi turuxka səpərwər kılıx.

4. Siyasi aparatları özgərtix:

Həkiqi həlk wəkilliridin tərkip tapkan guomin-dahuyini qakirip, həkiqi demokratik asasiy kanun makullax, Yapon baskunqiliriqə karxi turux-wətənni kutkuzux fangzhenini bəlgiləx, dölət mudapiə həkūmitini saylax.

Dölət mudapiə həkūmiti hərkaysi partiyilər, hərkaysi guruhlar wə hərkaysi həlk təxkilatlıridiki inkilawiy kixilərnı kəbul kılıxi, Yaponpərəs unsurları kəqqlap qikirixi lazim.

Dölət mudapiə həkūmiti demokratiyə-mərkəz-ləxtürəx tüzümini kollinixi, u demokratik boluxi, xundakla, mərkəzləxtürülgən boluxi lazim.

Dölət mudapiə həkūmiti Yapon baskunqiliriqə karxi turux-wətənni kutkuzuxni kəzligən inkilawiy

siyasətni ijra kilixi lazim.

Yerlik aptonomiyini yoloqa koyux, hiyanətqi əməldarlarni süpürüp taxlax, pak həkumət kurux.

5. Yapon baskunqiliriqa karxi diplomatik siyasət:

Zimin wə igilik hokukni yokitip koymaslik dairisidə, Yaponiyining tajawuzqiliriqa karxi bol-qan barlik dölətlər bilən tajawuzqilikka karxi turux ittipaki wə Yapon baskunqiliriqa karxi hərbi həmkarlik keliximliri tüzüx.

Həlkara teqlik sepini himayə kilix, Germaniyə-Yaponiyə-Italiyə tajawuzqilik sepigə karxi turux.

Chaoxiən wə Yaponiyining ixqi, dihan həkliri bilən birlixip, Yapon jahan'giriligigə karxi turux.

6. Uruş waktidiki maliyə-iktisadiy siyasət:

Maliyə siyasitidə puli barlar pul qikirix həm wətən hainlirining mal-mülkini musadire kilix yoli bilən Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning hirajitini kamdaxni pirinsip kilix. Iktisadiy siyasət mundak bolux: Dölət mudapiə ixləpqikirixini tərtpkə selip wə kengəytip, yeza igiligini rawajlandurup, uruş waktida məhsulatlar bilən özimizni təminləxni kapalətləndürüx. Wətən melini təxəbbus kilix, yerlik məhsulatlarni yaxxilax. Yapon melini pütünləy mən'i kilix, məkkar sodigərləni qəkləx, hayankəxlikkə, bazarni qanggilioqa eliwelixka karxi turux.

7. Həlk turmuxini yaxxilax:

Ixqilarning, hizmətqilərləning, okutkuqilərləning wə

Yapon baskunqiliriqə qarxi turuwatqan hərbi-lərning təminatini yaxxilax.

Yapon baskunqiliriqə qarxi turuwatqan hərbi-lərning ailə təwəlirigə etiwar berix.

Eqir baj-seliklarni bikar kilix.

Ijarə wə əsümni keməytix.

Ixsizlarqə kutkuzux berix.

Axlikni təngxəx.

Apətke uqriqanlarqə maddi yardəm berix.

8. Yapon baskunqiliriqə qarxi maarip siyasiti: Maaripta kona tüzüm wə kona dərslərni əzgər-tip, Yapon baskunqiliriqə qarxi turux-wətənni kutkuzuxni nixan kılqan yengi tüzüm wə yengi dərslərni yolqə koyux.

9. Wətən hainlirini, wətən satkuqlarni wə Yaponpərəslərni yokitip, arka səpni mustəhkəmləx.

10. Yapon baskunqiliriqə qarxi milli itt-paklik:

Guomindang bilən gongchəndangning həkərliqi asasında, pütүн məmlikəttiki hərkaysi partiyilər, hərkaysi guruhlar, hərkaysi sahədikilər wə hərkaysi koxunlarning Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birliksepini kurup, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxka rəhbərlik kilix, səmimi itt-paklixix, wətənni birliktə apəttin kutuldurux.

D) Yalquz həkümətlə elip baridiqan Yapon baskunqiliriqə qarxi urux fangzhenini qərüp taxlap,

omumiylik bolgan, pütün millet elip baridigan Yapon baskunqiliriqa karxi urux fangzhenini omalgə axurux lazim. Həkimət həlk bilən ittipaklixip, Sun Zhongshən əpəndining pütün inkilawiy rohini əsligə kəltürüp, yukurida bayan kilinon 10 maddilik ganglingni omalgə koyup, Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning üzül-kesil qəlibisini kolqa kəltürüxi kerək. Zhongguo gongchəndangi wə uning rəhbərlikidiki həlk ammisi həm korallik küqlər yukurida bayan kilinon ganglingqa kət'i oməl kilip, Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning əng aldinki sepədə turup, wətənni koqdax yolida əng ahirki bir tamqə keni qəloiqə kürəx kilidu. Zhongguo gongchəndangi əzining izqil fangzheni boyiqə, Zhongguo guomindangi bilən wə pütün məmlikəttiki baxka partiyə-guruhlar bilən bir səptə turup, kolqa-kol tutuxkan halda ittipaklixip, milli birliksəptin ibarət mustəhkəm Changcheng kurup, yawuz Yapon karakqilirini yengip, mustəkil, ərkin, bəhtiyar yengi Zhongguo uqun kürəx kilixni halaydu. Bu məksətkə yetix uqun, təslimqilik wə murəssəqiliktək hainlik nəziriyisigə kət'i karxi turux, xuning bilən billə, Yapon karakqilirini yənggili bolmaydu, dəp karaydigan milli məqlubiyətilikkimu kət'i karxi turux kerək. Zhongguo gongchəndangi kət'i ixiniduki, yukurida bayan kilinon 10 maddilik gangling omalgə axuruloqan xaraitta, Yapon karakqilirini yengix məksidigə qokum yətkili bolidu. 450 milyon

kerindiximiz birdək tirixidiqanla bolsa, əng ahirki
qəlibə Zhonghua millitigə mənsup bolidu!

Yapon jahan'girligini yokitayli!

Yaxisun milli inkilawiy urux!

Yaxisun mustəkil, ərkin, bəhtiyar yengi Zhongguo!

Izahlar

① «Yapon baskunqilirining hujumiqa qarxi turuxning fang-zheni, qarisi wə istikbali» digen əsərnin mawzu izahiqqa qaralsun.

② «Sovet ittipaki gongchəndangi (bolxewiklar partiyisi) tarihi kiskiqə kursi»ning 8-babiqqa qaralsun.

③ 1936-yili Germaniyə wə Italiyə faxistliri Ispaniyining faxist jənfasi Frankodin paydilinip, Ispaniyigə tajawuzqilik uruxi kəzəqidi. Ispaniyə həlki həlk furonti həkūmitining rəhbərligidə demokratiyini kəzəqə wə tajawuzqilikka qarxi turux yolida kəhrimanlik bilən mudapiə uruxi elip bardi. Bu uruxta paytəht Madridni kəzəqə uruxi nahayiti xiddətlik boldi. Madridni kəzəqə uruxi 1936-yil 10-aydin tartip, ilgir-ahir 2 yil 5 ay dawam kildi. Ən'gliyə, Fransiyə katarlik jahan'gir dələtlər "arilaxmaslik" digen sahta siyasət bilən tajawuzqilaroqa yardəm bərgənliktin, xundakla, həlk furonti iqidə bəlünəx pəyda boləqliktin, Madrid 1939-yil 3-ayda kəldin ketip kəldi.

ZIYOUZHUYIOLA QARXI TURAYLI

(1937-yil 9-ayning 7-küni)

Biz aktip idiyivi kürəxni kuwvətləymiz, qünki u partiyini wə inkilawiy təxkilatlarni iqi jəhəttin ittipaklikka erixtürüp, jənggiwar kilidiqan qoral. Hər bir gongchəndang əzasi wə hər bir inkilapqi bu qoralni kolqa elixi lazim.

Ziyouzhuyi bolsa idiyivi kürəxni yokka qikirip, pirinsipsiz teqlikni kuwvətləydu, nətijədə qirik, qakina istil pəyda bolup, partiyining bəzi təxkilat-lirini, inkilawiy təxkilatlarning bəzi tarmaklirini wə ulardiki bəzi xəhslərnə siyasi jəhəttin qirikləx-türidu.

Ziyouzhuyining ipadiliri hər hil bolidu.

Tonuxum, yurtdixim, sawəkdixim, sirdax dos-tum, mehriwanim, kona hizmətdixim, kol astimda ixligən adimim dəp, ularning toqra kilməywətkan-liqini enik bilip tursimu, ular bilən pirinsiplik munazirə yürgüzməy, boluxiqə koyup berip, inaklik wə yəkinlikni izləx. Yaki bolmisa, tilining uqidila kayip koyup, üzül-kesil həl kilməy, əp bolup yürəx. Nətijədə, kolliktipka ziyən yətküzəx, xəhskimu ziyən yətküzəx. Bu—birinqi hili.

Məs'uliyətsizlik bilən arkidin tənkit kilix, tək-
kilgə aktip türdə təklip bərməslik. Aldida diməy,
arkidin qəywət kilix; məjlistə eytmay, məjlistin
keyin qalaymikan sözləx. Kolliktip turmux pirin-
sipini nəzərdə tutmay, öz ərkigila berilix. Bu—
ikkinqi hili.

Əzəmgə munasiwətsiz ix dəp, uning bilən kari
bolmaslik; natoqriliqini enik bilip tursimu, az gəp
kilixni əwzəl kərux; aqil özini ayaydu, dəp, yengi-
lixmasliknila izləx. Bu—üqinqi hili.

Buyrukqa boysunmay, xəhs pikrini birinqi orun-
qa koyux; təktilning etiwar berixinila tiləp, təkiliy
intizamni kayrip koyux. Bu—tətinqi hili.

Ittipaklixix, aloqa besix, ixni yaxxilax məksididə
natoqra pikirlər üstidə kürəx wə munazirə yürgüzüx
orniqa xəhskə zərbə berix, keydax, aqqiqini qiki-
riwelix, eq elix. Bu—bəxinqi hili.

Natoqra gəp-sözləni anglap tursimu munaziri-
ləxməslik, hətta əksil'inkilapqilarning sözlirini ang-
lisimu məlum kilmay, huddi heqnərsə anglimioqandək
biharaman yuriwerix. Bu—altinqi hili.

Amma bilən uqraxkanda, təxwik kilmay, tərəqip
kilmay, nutuk sözliməy, təkxürüx elip barmay, hal-
əhwal sorimay, dərdi-əhwalioqa yətməy, bipərwa
yürüx, özining gongchəndang əzasi ikənligini untup,
özini adəttiki laobəyxingdin pərksiz kilip koyux.
Bu—yəttinqi hili.

Amming mənəpəetigə ziyan yətküzidioqan kilik-

larni kergandə, qəzəplənməy, nəsihət kilmay, tosmay, qüxənqə bərməy, boluxioqa koyup berix. Bu—səkkizinqi hili.

Ix kıloqanda, kəngül koyup kılmaslik, muəyyən pılan bolmaslik, muəyyən yənülux bolmaslik, kol uqidila ixləp koyux, kün ötküzüxningla koyioqa qüxüx, bir kün heshang bolsa, bir kün dang urux. Bu—tokkuzinqi hili.

Əziqə, inkilapta hizmət kərsəttim, dəp, istazining uzunluqini pəx kılıx, qong ixlər qolidin kəlməslik, kiqik ixlarni yaratmaslik, hizməttə öz məyliqə boluwelix, üginixtə boxanglik kılıx. Bu—oninqi hili.

Əzi hatalaxqan wə uni bilgən turukluk tüzitixni halimaslik, əzigə əzi ziyozhuyilik kılıx. Bu—on birinqi hili.

Yənə baxqa ipadilirini kərsitix mümkin. Mohimliri muxu on bir hil.

Bularning həmmisi ziyozhuyining ipadiliri.

Inkilawiy kolliktıp-təxkilatlarda ziyozhuyi intayin ziyanlik. U bir hil qiritküq bolup, ittipaklikni boxaxturidu, munasiwətni xalanglaxturidu, hizmətni suslaxturidu, pikir ihtilapliri tuqduridu. U inkilawiy qoxunni mustəhkəm təxkil wə intizamdin məhrum kalduridu, siyasətni toluk ijra kıldurmaydu, partiye təxkilatliri bilən partiye rəhbərliğidiki amma otturisida yiraklik pəyda kilidu. Bu—bəkmu kəbih hahix.

Ziyozhuyining mənbəsi uxxak burzuaziyining

xəhsi mənپәәtpәрәsligide, u xəhsi mənپәәtni birinqi orunqa, inkilap mənپәәtini ikkinqi orunqa koyidu, xuning üqün idiye jehette, siyasi jehette wə təxkiliy jehette ziyouzhuyi tuqulidu.

Ziyouzhuyiqilar Marksizim pirinsiplirini chouxiang jiaotiao dəp karaydu. Ular Marksizimni yaklaydu, əmma uni əmөлgə axurmakqi əmēs, yaki toluk əmөлgə axurmakqi əmēs, əzlrining ziyouzhuyisi, orniqa Marksizimni qoymaqqi əmēs. Bunday adəmlərdə Marksizim bar, ziyouzhuyimu bar: aqzidin Marksizimni qūxūrməydu, əməldə ziyouzhuyilik kilidu; baxkilarqa Marksizimni, əzlrigə ziyouzhuyini kollinidu. Ularda bu ikki hil nərsining ikkilisi bar, həkaysisini əz jayida ixlitidu. Bu—bir kisim kixilərninq pikir kilix usuli.

Ziyouzhuyi jihuyzhuyining bir hil ipadisi bolup, Marksizimoqa tüptin tokunux kelidu. U passip nərse bolup, keguən jehette dūxmən'gə yardəm berix rolini oynaydu, xuning üqün dūxmənlər bizning iqimizdə ziyouzhuyining saklinixini alkixlaydu. Ziyouzhuyining haraktiri ənə xundak, inkilawiy koxunda uningqa orun kaldurmaslik kerək.

Biz passip ziyouzhuyini Marksizimning aktip rohi bilən tūgitiximiz lazim. Gongchəndang əzasi sap dil, sadik, aktip boluxi, inkilap mənپәәtini jenidinmu əziz kərūxi, xəhsi mənپәәtini inkilap mənپәәtigə boysunduruxi lazim; kandaq wakıt wə kandaq jayda bolsun, toqra pirinsipta qing turup,

barlik natoqra idiyə wə hərəkətlərgə qarxi harmay-talmay kürəx elip berip, partiyining kolliktip turmuxini mustəhkəmlixi, partiyining amma bilən boləjan alakisini qingitixi lazim; partiyigə wə ammiqə kəngül bəlüxni xəhsə kəngül bəlüxtin əla kərüxi, baxkilaroqa kəngül bəlüxni əzigə kəngül bəlüxtin əla kərüxi lazim. Xundak qiloqandila, gongchəndang əzasi hesaplinidu.

Barlik səmimi, sap dil, aktip, həkkani gongchəndang əzaliri ittipaklixip, bir kism kixilərdiki ziyozhuyi hahixliriqə qarxi turuxi, u kixilərnə toqra tərəpkə ətküzüxi lazim. Bu idiyiwi səptiki wəzipilərnəng biri.

GUOMINDANG-GONGCHƏNDANG HƏMKARLIQI ORNITILƏNDIN KEYINKI JIDDI WƏZIPILƏR

(1937-yil 9-ayning 29-küni)

1933-yildila Zhongguo gongchəndangi guomindangning həkəndak budüyliri bilən, kızil armiyigə hujum kilixni tohtitix, həlk ammisioğa ərkinlik berix wə həlk ammisini qorallandurux tin ibarət üç xərt astida, Yapon baskunqiliriqə qarxi turux keliximi tüzüxkə təyyar ikənligini bildürüp hitapnamə elan kiləjan idi. Buning səwiwi xuki, 1931-yil 18-sintəbir wəkəsi tuquloqəndin keyin, Zhongguo həkining əng mohim wəzipisi Yapon jahan'girligining Zhongguoqə kiləjan hujumioğa qarxi turux bolup kaləjan idi. Lekin bizning məksidimiz əməlgə axmay qaldi.

1935-yil 8-ayda, Zhongguo gongchəndangi bilən Zhongguo kızil armiyisi həkəysi partiyilər, həkəysi guruhlar wə pütün məmlikəttiki kərindaxlarni Yapon baskunqiliriqə qarxi birləxmə armiyə wə dələt mudapiə həkümiti təxkil kilip, birliktə Yapon jahan'girligigə qarxi turuxkə qakirdi^①. Xu yil 12-ayda Zhongguo gongchəndangi milli burzuaziyə bilən, Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birliksəp

təxkil kilix toqrisida karar makullidi^②. 1936-yil 5-ayda kizil armiyə yənə Nənjing həkümitidin iqqi uruxni tohtitip, birliktə Yapon baskunqiliriqə karxi turux tələp kilinqan omumi diənbaoni elan kildi^③. Xu yil 8-ayda, Zhongguo gongchəndangi zhongyang weyyüenhuyi yənə guomindang zhongyang weyyüenhuyiqə hət əwətip, guomindangdin urux tohtitixni wə ikki partiyining birliksepini təxkil kilip, birliktə Yapon jahan'girligigə karxi turuxni tələp kildi^④. Xu yil 9-ayda gongchəndang yənə Zhongguoda bir pütүн demokratik jumhuriyət kurux toqrisida karar qikardi^⑤. Hitapnamə elan kilix, omumi diənbao elan kilix, hət əwətix wə karar qikirix bilənla qalmay, bəlki öz wəkillirini əwətip, guomindang tərəp bilən nuroqun ketimlap tənpen etküzdi, lekin yənila nətijə qikmidi. Taki Xi'ən wəkəsi tuqulup, 1936-yilning ahiriqə yətkəndila, andin Zhongguo gongchəndangining toluk hokukluk wəkili guomindangning asasiy mäs'ul kixisi bilən xu qaqdiki siyasi jəhəttiki mohim ortaklikka yəni ikki partiyining iqqi uruxni tohtitixiqə erixti həmdə Xi'ən wəkəsining teq yol bilən həl kilinixini əməlge axurdi. Bu Zhongguo tarihidiki qong bir wəkə boldi, xuningdin baxlap, ikki partiyining yengiwaxtin həmkarlixixi üqün zərür aldinki xərt wujutka kəldi.

Bu yil 2-ayning 10-küni, guomindang zhongyangining 3-omumyiqinining harpisida, Zhongguo gongchəndangi zhongyangi ikki partiye həmkarli-

oqini konkirit ornitix üqün xu yiqinqa diənbaο arkilik özining xitongluk təkliwini məlum kildi®. Bu diənbaoda guomindangning gongchəndangqə iqki uruxni tohtitix, demokratiyə wə ərkinlikni yolqə koyux, guomindahuy qakirix, Yapon baskunqiliriqə karxi turuxka qapsan hazirlinix wə həlk turmuxini yaxxilaxtin ibarət 5 ix üstidə kapalət berixi tələp kilindi; gongchəndangningmu guomindangqə ikki həkimiyyətning düxmənlixixini tohtitix, kizil armiyining namini əzgərtix, inkilawiy genjü-dilərdə yengi demokratik tüzümni yolqə koyux wə pomixxiklarning yerini musadirə kilixni tohtitixtin ibarət 4 ix üstidə kapalət beridiqanliqə bildürüldi. Bumu möhim siyasi tədbir boldi, qünki bu tədbir bolmiqanda, ikki partiyə həkmarliqəning ornitilixi jəzmən keqikip kalatti, bu Yapon baskunqiliriqə karxi turux üqün tezdin hazirlinixka tamamən paydisiz idi.

Xuningdin keyin tənpendə ikki partiyining pikirliri bir kədəm yekinlaxti. Ikki partiyining ortak siyasi ganglingi məsilisi, ammiwi həkətlərgə ərkinlik berix wə siyasi məhbuslarni azat kilixni tələp kilix məsilisi, kizil armiyining namini əzgərtix məsilisi katarlik məsililər toqrisida gongchəndang tərəp tehimu konkirit təkliplərnə otturiqə koydi. Gərqə ortak ganglingni elan kilix, ammiwi həkətlərgə ərkinlik berix, inkilawiy genjü-dilərdiki yengi tüzümlərnə etirap kilixka ohxax ixlar xu kəmgicqə

əməlgə axurulmıqan bolsimu, lekin kızıl armiyining namini həlk inkilawiy armiyisining 8-armiyisi (Yapon baskunqiliriqə qarxi urux səpliridiki jəng tərтіwi boyiqə 18-jituənjün dəpmu atilidu) kilip əzgərtix buyruqı Beyping, Tіənjin qəldin ketip bir ayqə ətkəndin keyin elan kılindi. 7-ayning 15-künila guomindangoqə tapxuruləqan Zhongguo gongchəndangi zhongyangining ikki partiye həmkarlıqı ornitiləqanlıqini elan kılıx həkkidiki hitapnamisi wə xu qaoqda kelixim boyiqə muxu hitapnamining arki-sidinla elan kılınmaqı boləqan Jiang Jieshining Zhongguo gongchəndangining kanuniy ornini etirap kıləqanlıqı həkkidiki səhbiti, gərqə bək uzak keqiktürülüp, əpsuslinarlık ix boləqan bolsimu, 9-ayning 22-wə 23-künliri, dəl aldinki səptə əhwal jiddiləxkən pəyttə, guomindangning zhongyang tongxünshesi tərpidin ilgir-ahir elan kılindi. Gongchəndangning bu hitapnamisidə wə Jiang Jieshining bu səhbitidə ikki partiye həmkarlıqining ornitiləqanlıqı elan kılınip, ikki partiye birlixip wətənni kutkuzidiqan uluk ix üqün zərür asas ornitildi. Gongchəndangning hitapnamisi ikki partiye ittipaklıqiningla fangzheni bolup qalmastin, bəlki pütүн məmlikət həlking uluk ittipaklıqiningmu tıp fangzheni bolup kalidu. Jiang Jieshi öz səhbitidə gongchəndangning pütүн məmlikəttiki kanuniy ornini etirap kıləqan, ittipaklıxip wətənni kutkuzuxning zərürlüğini kərsətkən, bu nahayiti yaxsi; lekin guomindangning mənəmlik

rohini tehi qerüp taxlimioqan wə tegixlik dərjide öz ezini tənkit kilmioqan, bu bizni kanaətləndürəlməydu. Lekin, kandakliki bolsun, ikki partiyining birliksepi kuruldi. Bu Zhongguo inkilawining tarikhida yengi dəwr aqti. Bu Zhongguo inkilawioqa kəng wə qongqur təsir kərsətküsi, Yapon jahan'girligini yokitixta həl kilouq rol oynioqusi.

Zhongguo inkilawida 1924-yildin baxlap guomindang bilən gongchəndangning munasiwiti həl kilouq rol oynap kəlməktə. Ikki partiyining məlum gangling asaidiki həmkarlioqi arkisida 1924-yildin 1927-yiloiqə dawam kiləqan inkilap kozoqaldi. Sun Zhongshən əpəndi həlk inkilawi üqün 40 yil tirixipmu orunliyalmioqan inkilawiy ixlar pəkət 2-3 yil iqidila qayət zor muwəppəkiyətlərgə erixti, u bolsimu Guangdong inkilawiy genjüdisining bərpa kilioqanlioqi wə beyfa uruxining qəlibə kəzanəqanlioqi. Bu—ikki partiyining birliksəp tüzgənligining nətijisi. Lekin bir kisim kixilər inkilawiy məsləktə qing turmioqanliktin, inkilap orunlinay dəp qəloqan pəyttə, ikki partiyining birliksepi buzuldi, inkilap məqlubiyətkə uqridi wə taxki düxməning pürsəttin paydilinip besip kirixigə imkaniyət berip koyuldi. Bu—ikki partiye birliksepinin buzuloqanlioqining nətijisi. Əmdi ikki partiye yengiwaxtin tüzgən birliksəp Zhongguo inkilawining yengi dəwrini xəkilləndürdi. Bəzilər tehi bu birliksəpning tarixiy wəzipisi wə uluk istikbalini qüxənməy, bu birliksəpni tüzüx ilajsizliktin boləqan,

yasima wə wakitlik qarə dəp hesaplawatkan bolsimu, lekin tarihning qaki muxu birliksəp arkilik Zhongguo inkilawini yep-yengi bir baskuqqa elip baridu. Zhongguoning muxundak eqir milli weyji wə ijtimai weyjidin azat bolalixi yaki azat bolalmasliqi muxu birliksəpning rawajlinix əhwaliqa baqlik bolidu. Yengi wə paydilik dəlillər ipadilinip qikti. 1-dəlil Zhongguo gongchəndangining birliksəp siyasiti dəslep otturiqa koyuloqan qaqdila, uning dərhal pütүн məmlikət həlkining kollixiqa erixkənligi. Kixilər kənglining mayilliqini buningdin kərgili bolidu. 2-dəlil Xi'ən wəkəsi teq yol bilən həl kilinoqan wə ikki partiyə urux tohtitixni əməlgə koyoqandin keyin, uning dərhal məmlikəttiki hərəkəysi partiyilər, hərəkəysi guruhlar, hərəkəysi sahədikilər wə hərəkəysi koxunlarning misli kərülmigən ittipaklik halitigə kelixigə türtkə boləqanlıqi, gərqə bu ittipaklik, Yapon baskunqiliriqa karxi turux ehtiyajidin eytkanda, yənila intayin yetərsiz bolsimu, bolupmu həkümət bilən həlq otturisdiki ittipaklik məsilisi muxu kəmgigə asasiy jəhəttin tehi həl bolmioqan bolsimu. 3-dəlil—əng kəzgə kərünərlik dəlil pütүн məmlikət dairilik Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning kozəqaləqanlıqi. Bu urux, hazırki əhwaldin eytkanda, bizni kənaətləndürəlməydu, qünki u, gərqə pütүн məmlikət dairilik boluwatkan bolsimu, tehi həkümət bilən armiyila elip baridioqan urux bolux bilən qəklənməktə. Bundak urux bilən

Yapon jahan'girligini yənggili bolmaydiqanliqini biz allikaqan kərsitip ətken iduk. Xundak bolsimu, qət'əl baskunqiliriqə qarxi 100 yildin buyan kərtülüp bakmiqan pütün məmlikət dairilik urux həkiqətən kəzqilip kətti, iqqi teqlik wə ikki partiyə həmkarliqi bolmiqan bolsa, bundak boluxi mümkün əməs idi. Əgər, ikki partiyining birliksepi buzulqan qaqda Yapon karakqiliri bir tal okmu sərp kilmastin Dongbey tət əlkinə besiwaldi, diyilsə, əmdi, ikki partiyining birliksepi yengiwaxtin kurulqan bəgünki kündə Yapon karakqiliri kanlik urux qikimi tartmay turup, Zhongguoning yerini besiwəlməydu. 4-dəlil həlkarəqə bərgən təsiri. Pütün dunyadiki ixqi-dihanlar ammisi wə gongchəndanglar Zhongguo gongchəndangi otturiqə koyqan Yapon baskunqiliriqə qarxi birliksəp təxəbbusini himayə kiliwatidu. Guomintang-gongchəndang həmkarliqi ornitiloqandin keyin, hərkaysi məmlikət həkliri bolupmu Sovet ittipaki Zhongguoqə tehimu aktip yardəm beridu. Zhongguo bilən Sovet ittipaki əzara tajawuz kilixmaslik xərtnamisi tüzüxti⑦, buningdin keyin ikki dələtning munasiwitining tehimu küqiyixidin ümit bar. Yukurida eytilqan dəlillərgə əsasən, xuni həküm kilalaymizki, birliksəpning tərəkkiyati Zhongguoni parlak wə uluk istikbaləqə yəni Yapon jahan'girligining yokitilixi wə Zhongguoda bir pütün demokratik jumhuriyətning kuruluxioqə elip baridu.

Lekin bundak uluk wəzipini hazırkı haləttə tohtap kalidiqan birliksəp orunliyalmaydu. Ikki partiyning birliksepini yənə tərəkki kilduruxka toqra kelidu. Qünki hazır kuruqan birliksəp tehi toluk wə mustəhkəm birliksəp əməs.

Yapon baskunqiliriqə karxi milli birliksəp pəkət guomindang wə gongchəndang partiyiliri bilənla qəklinəmdu? Yak, u pütün millətning birliksepi bolup, ikki partiye bu birliksəpning pəkət bir kismidinla ibarət. Yapon baskunqiliriqə karxi milli birliksəp hərəkaysi partiyilər, hərəkaysi guruhlar, hərəkaysi sahədikilər wə hərəkaysi koxunlarning birliksepi, ixqilar, dihanlar, əskərlər, ziyalılar wə soda-sanaətgilər katarlik barlik wətənpərwər kerindaxlarning birliksepi. Hazırkı birliksəp, əmiliyətə, tehi ikki partiye dairisidila tohtap kəliwatidu, kəng ixqilar, dihanlar, əskərlər, xəhər uxxak burzua-ziyisi wə baxka nuroqun wətənpərwər kerindaxlar tehi oyoqitilmidi, tehi kəzoqitilmidi, tehi uyuxturulmidi wə korallandurulmidi. Bu—hazırkı əng jiddi əhwal. Buning jiddiligi xuki, u aldinkı səptiki uruxlarda qəlibə kəzinixka təsir yətküzüwatidu. Huabey aldinkı sepidiki wə hətta Jiangsu-Zhejiang aldinkı sepidiki eqir weyjini əmdi yoxuroqili bolmaydu, yoxuruxningmu həjiti yok, məsilə bu weyjidin kəndak kilip kutuluxta. Weyjidin kutuluxning birdin-bir yoli Sun Zhongshən əpəndining wəsiyitini yəni “həlk ammisini oyoqitix” digən səzini əməlgə

axuruxtin ibarət. Sun Zhongshən əpəndi wapat bolux aldidiki bu wəsiyitidə, əzining 40 yillik təjribisidə pəkət xundak kilixning lazimliqini, xundak kiləqandila inkilapning məksidigə yətkili bolidiqanlıqini qongkur qūxən'gənligini eytkən. Bu wəsiyətəni əməlgə axuruxni pəkət halimaslikta zadi nimə asas bar? Muxundak jiddi hayat-mamatlik pəyttə bu wəsiyətəni əməlgə axuruxka tehi bəl baqlimaslikta zadi nimə asas bar? Həmmigə məlumki, istibdatlik wə basturux "həlk ammisini oyoqitix" pirsipioqa hilap. Yaloquz həkumət bilən armiyila elip baridiqan Yapon baskunqiliriqa qarxi urux bilən Yapon jahan'girligini əsla yənggili bolmaydu. Biz bu yil 5-aydila bu məsile toqrisida hakimiyət bexidiki guomindangni kattik sada bilən agahlandurup, həlk ammisi Yapon baskunqiliriqa qarxi urux kilixka kozəjiltimisa, Həbəxistandək məqlubiyət katingioqa qūxup kelixning mümkinligini kərsitip etkən iduk. Buni Zhongguo kommunistlirila əməs, hərkaysi jaylardiki nuroqun iləqar kərindaxlirimiz xuningdək guomindangning nuroqun akil əzalirimu kərsitip etkən idi. Lekin istibdatlik siyasiti yənila əzgərməy kəliwərdi. Buning nətijisi xu boldiki, həkumət həlktin ayrilip kəldi, armiyə həlktin ayrilip kəldi, qoxunlarda zhihuyyüənlər jəngqilərdin ayrilip kəldi. Birliksep həlk ammisi bilən toluklandırulmisa, aldinki səptiki weyji mukərrər halda uləjyiweriduki, kəməyməydu.

Bügünki Yapon baskunqiliriqə qarxi birliksəp, guomindangning istibdatlik siyasaki orniqə dəssitix üqün, ikki partiyə birliktə etirap kiləqan wə rəsmi elan kiləqan siyasi ganglingqə tehi igə əməs. Həzir guomindangning həlk ammisiqə qarita kolliniwatkan nimiliri yənə xu 10 yildin buyanki nimilər, həkümət aparatı, armiyə tüzümi wə həlk ammisiqə qarita kolliniwatkan siyasitidin tartip, ta maliyə, iktisat wə maarip katarlik ixlarda kolliniwatkan siyasətlirigiqə—həmmisi, omumən, yənə xu 10 yildin buyanki nimilər bolup, bularda əzgirix bolqini yok. Əzgirix bolqan nərsilər boldi, bolqandimu nahayiti qong boldi, u bolsimu iqki uruxning tohtitiləqanlıqı, birliktə Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxning baxlanəqanlıqı. Ikki partiyə otturisdiki iqki urux tohtitildi, pütün məmlikət dairilik Yapon baskunqiliriqə qarxi urux baxlandi, bular Xi'ən wəkəsidin buyan Zhongguoning siyasi wəziyitidə kərülgən intayin qong əzgirix. Ləkin yukurida eytiləqan nimilər ta muxu kəmgiqə əzgərmidi, bu əzgərmigən nərsilərnin əzgərgən nərsilərgə mas kəlməsliqi dəp atilidu. Ilgiriki nimilər pəkət məmlikət sirtiqə qarita murəssəlixix wə məmlikət iqigə qarita inkilapni basturuxkila yariqan idi, həzir Yapon jahan'girligining hujumiqə takabil turuxtimu yənə xu nimilər kollinilməktə, xunga ular həmmila yərdə muwapik kəlməy, ularning hər hil ajizlikliri pax bolup qikməktə. Yapon baskunqiliriqə qarxi

urux kilinmisiqı bir gəp idi, urux kilinidiqan bəlki kilinqan, uning üstigə, eqir weyjilar axkara bolqan turukluk baxkiqə bir yürux usul kollanmay turuwelinidikən, istikbalda bolidiqan həwp-hətərnı təsəwwur kilqılı bolmaydu. Yapon baskunqiliriqə karxi turux toluk birliksepke muhtaj, buning üçün pütun məmlikət həlkini səpərwər kilip, birliksepke katnaxturux kerək. Yapon baskunqiliriqə karxi turux mustəhkəm birliksepke muhtaj, buning üçün ortak gangling kerək. Ortak gangling bu birliksepning hərket fangzheni bolidu, xuningdək bu birliksepning bir hil tizginimu bolidu, u, huddi bir tal aqamqioqə ohxax, hərkaysi partiyilər, hərkaysi guruhlar, hərkaysi sahədikilər wə hərkaysi koxunlar—birliksepke kirgən barlik təxkilatlar wə barlik xəhslərnı məhkəm tizginləp turidu. Muxundak bolqandila, uni mustəhkəm ittipaklik digili bolidu. Biz həlikidək kona tizgin'gə karxi turimiz, qünki u milli inkilawiy uruxka muwapik kəlməydu. Biz bir yürux yeni tizgin yasap, konisining orniqə dəssitilixini yəni ortak gangling elan kilinixini, inkilawiy tərtip ornilixini karxi alimiz. Xundak kilinixi xərt, xundak kilinqandila, Yapon baskunqiliriqə karxi uruxka muwapiklaxkili bolidu.

Ortak gangling nimidin ibarət? U Sun Zhongshən əpəndining sənminzhuyisi wə gongchəndang 8-ayning 25-küni otturiqə koyqan Yapon baskunqiliriqə karxi turux-wətənni kutkuzuxning 10:

maddilik ganglingidin ibarət⑥.

Zhongguo gongchəndangi guomindang-gongchəndang həmkarlığını elan kilix həkkidiki hitapnamisidə: “Sun Zhongshən əpəndining sənminzhuyisi bögünki Zhongguo üqün zərür, partiyimiz uni tələküs əməlgə axurux üqün kürəx kilixni halaydu” digən idi. Bəzi kixilərgə gongchəndangning guomindangning sənminzhuyisini yolə qoyuxni halaydiəanliqi əjayip tuyulmakta, Shanghəydiki Zhu Qingləy⑦ni alsak, u Shanghəy mətbuatida bundak xühilərnə otturiə qoyəanlarning biri. Ular, kommunizim bilən sənminzhuyi billə məwjut bolup turalmaydu, dəp karaydu. Bu—bir hil xəkilwazlarqə küzitix. Kommunizim inkilap tərəkkiyatining kəlgüsü baskuqida yolə qoyulidu, kommunizimqilar hazirki baskuqta kommunizimni yolə qoyux hiyalida əməs, bəlki tarix bəlgiligən milli inkilap məsligi wə demokratik inkilap məsligini yolə koyidu, bu—gongchəndangning Yapon baskunqiliriə karxi milli birliksəpnə wə bir pütün demokratik jumhuriyət xoarini otturiə qoyuxining tıp səwiwi. Sənminzhuyiə kəlsək, buningdin 10 yil burun, ikki partiyining birinqi kətimlik birliksəpnə wəktidila gongchəndang bilən guomindang uni yolə qoyuxni guomindangning məmlikətlik 1-kurultiyida birliktə karar kiləan idi wə u 1924—1927-yillarda hər bir sadik kommunist wə hər bir sadik guomindangqi tərpidin pütün məmlikətning nahayiti kəng jaylirida

yoloqa koyuloqan idi. Bəhtkə qarxi, 1927-yili birlik-səp buzuldi, guomintang tərəp 10 yildin buyan sənminzhuyini yoloqa koyuxka qarxi turoqan wəziyət xuningdin baxlap pəyda boldi. Lekin gongchəndang tərəp 10 yildin buyan yoloqa koyup kəlgən barlik siyasətlər Sun Zhongshən əpəndining sənminzhuyisi wə üq qong siyasitining inkilawiy rohiqə tüp jəhəttin yənila muwapik bolup kəldi. Gongchəndang jahan'girlikkə qarxi turuxni bir künmu tohtatmay kəldi, bu—təltəküs milli məslək; ixqi-dihan demokratiyisi diktaturisi tüzümimu baxka nərsə əməs, təltəküs həlk həkuki məsligi; yər inkilawi bolsa təltəküs həlk turmuxi məsligi. Nimə üqün gongchəndang hazir ixqi-dihan demokratiyisi diktaturisini əməldin kalduruxni wə pomixxiklarning yərlirini musadirə kilixni tohtitixni jakalaydu? Buning səwinimu allikaqan qüxəndürüp ətkən iduk, bundak tüzüm wə qarilər tüptin yarimay kaldi əməs, bəlki Yapon jahan'girligining korallik tajawuzining iqki sinipiy munasiwətlərdə əzgirix pəyda kiləqanlıqı arkisida, pütün millətning hərəkaysi təbikilirini bir-ləxtürüp, Yapon jahan'girligigə qarxi turux zərür bolup kaldi, bəlki uning imkaniyiti barlikkə kəldi. Zhongguodila əməs, bəlki dunya mikyasidimu birliktə faxizimoqə qarxi turux üqün faxizimoqə qarxi birliksəp kuruxningmu zərüriyiti wə imkaniyiti barlikkə kəldi. Xuning üqün, biz Zhongguoda milli wə demokratik birliksəp quruxni təxəbbus kilimiz. Biz-

ning ixqi-dihan demokratiyisi diktaturisi orniqə hər-kaysi təbikilər birləxkən demokratik jumhuriyətni koyux təxəbbusimiz ənə xu asasta otturiqə koyul-qan. “Yər teriəuqining yeri bolsun” xoari əməlgə axurulidiqan yər inkilawini elip berix dəl Sun Zhongshən əpəndi otturiqə koyqan siyasət idi; biz-ning bəgün bu siyasətni yoləə koyuxni tohtitip koyuximiz Zhongguoda yər məsilisini həl kilixning həjətsiz bolup kələqanlıqidin əməs, bəlki tehimu nuroqun kixilərnə ittəpaklaxturup, Yapon jahan’girli-gigə karxi turux üqün. Siyasətni əzgərtixning bun-dak keguən səwəpliri wə pəyti toqrisida əz kəzka-riximizni kilqə müjiməlləxtürməy qüxəndürüp ətkən iduk. Dəl Zhongguo gongchəndangi Marksizim pirin-siplirioqə əsaslinip, birinqi kətimlik guomindang-gongchəndang birliksepining ortak ganglingini yəni inkilawiy sənminzhuyini izqil dawamlaxturoqanlıktin wə rawajlanduroqanlıktin, küqlük karəqci ziminimiz-əə besip kirip, millitimiz jiddi həwp astida kələqan pəyttə, wətənni munkərzliktin kutkuzalaydiqan milli demokratik birlikseptin ibarət bundak birdin-bir siyasətni əz wəktida otturiqə koyalidi wə hərmay-talmay ijra kilip kəldi. Həzirki məsilə gongchəndangning inkilawiy sənminzhuyioqə ixinixi yəki ixənməsligi wə uni yoləə koyuxi yəki yoləə koymasliqi məsilisi əməs, əksiqə, guomindangning inkilawiy sənminzhuyioqə ixinixi yəki ixənməsligi wə uni yoləə koyuxi yəki yoləə koymasliqi məsi-

lisi. Həzirkı wəzıpe Sun Zhongshən əpəndıng sənminzhuyısınıng inkılawıy rohını pütүн məmlikət mikyasıda əslıgə kəltürüx, xuningoqa asasen məlum siyasi ganglıng wə siyasət tüzüp qıkix həm ularnı ala kəngül bilən əməs, qın kəngül bilən, xəklən əməs, həkiki, keqiktürüp əməs, qapsan yoloqa koyuxtın ibarət, Zhongguo gongchəndangi tərəpning keqə-kündüz xang köydürüp tiləydiyini dəl ənə xu. Buning üqün, gongchəndang Lugouqiao wəkəsıdın keyin Yapon baskunqiliriqa karxi turux-wətənni kutkuzuxning 10 maddilik ganglıngını otturiqa koydı. Bu 10 maddilik ganglıng Marksizimqa uyğun kelidu, həkiki inkılawıy sənminzhuyiojımu uyğun kelidu. Bu—Zhongguo inkılawıng həzirkı baskuqidiki yəni Yapon baskunqiliriqa karxi milli inkılawıy urux dawamidiki baxlanoquq ganglıng, pəkət uni yoloqa koyoqandıla, Zhongguoni kutkuzoqili bolidu. Bu ganglıngoqa kayqa kelidoqan hərəkəndək nərsə, əgər yənə dawam kiliweridoqan bolsa, tarihnıng jazasıoqa uqraydu.

Bu ganglıngni guomindangning raziliqini almay turup, pütүн məmlikət mikyasıda yoloqa koyux mümkin əməs, qünki guomindang—helimu Zhongguoda həkümranlık hokukını igiləp turoqan əng qong partiyə. İxinimizki, aqıl guomindangqılar künlərnıng biridə bu ganglıngoqa koxulidu. Qünki koxulmaydioqan bolsa, sənminzhuyi haman kuruk səz bolup keliweridu, Sun Zhongshən əpəndıng

inkilawiy rohini əsligə kəltürgili bolmaydu, Yapon jahan'girligini yənggili bolmaydu, Zhongguo həlkining wətini munkərz bolqan kul halioqa qüxüp kəlix mukərrər bolup qalidu. Həkiki akil guomindangqilar bundak boluxini hərgiz halimaydu, pütün məmlikət həlkimu hərgiz karap turup wətini munkərz bolqan kul bolup qalmaydu. Uning üstigə, Jiang Jieshi əpəndi əzining 9-ayning 23-künidiki səhbitidə: "Biz inkilapning etikətkilirimiz, xəhsi qərəz wə xəhsi karaxlirimiz üçün əməs, bəlki sənminzhuyini əməlgə axurux üçün inkilap kilimiz, dəp bilimən. Bolupmu jiddi həyat-mamatlik pəyttə, ətəkən həmmə ixlarni sürüxtürüp olturmastin, bəlki pütün məmlikət həlki bilən billə toluk yengilikka kəqüp wə ittipaklik üçün tirixip, dələtning hayati wə məwjutluqini saklap kəlix kerək" dəp kərsətti. Bu nahayiti toqra. Həzirki jiddi wəzipe sənminzhuyining əməlgə axuruluxini koləqa kəltürük, xəhslər wə uxxak guruhlarıning xəhsi karaxliridin wəzkeqix, ət müxtin kəliwatkan kona nimilərnə əzgərtix, sənminzhuyioqa uyqun kəlidioqan inkilawiy ganglingni dərhal yoləqa koyux, həlk bilən billə toluk yengilikka kəqüxtin ibarət. Bügünki kündiki birdin-bir yol ənə xu. Yənə kəqiktürüldioqan bolsa, puxayman ornioqa kəlməydu.

Ləkin sənminzhuyini wə 10 maddilik ganglingni əməlgə axurux üçün, uni əməlgə axuridioqan koral kerək, bu munasiwət bilən həkümətni əzgərtix wə

koxunlarni özgertix məsilisi otturiqə koyuldi. Hazirki həkumət milli demokratik birlikseplik həkumət əməs, yənla guomindangdin ibarət bir partiye dikta-turiliqidiki həkumət boluwatidu. Milli demokratik birlikseplik həkumət bolmay turup, sənminzhuyini wə 10 maddilik ganglingni əməlgə axurux mümkün əməs. Hazir guomindang armiyisining tüzümi yənla kona tüzüm, bundak tüzümdiki armiyə bilən Yapon jahan'girligini yengix mümkün əməs. Hazirki koxun-larning həmmisi Yapon baskunqiliriqə qarxi urux wəzipsisini ijra kiliwatidu, biz bundak koxunlarning həmmisigə bolupmu aldinki səptə Yapon baskun-qiliriqə qarxi urux kiliwatkan koxunlarqə qin kəlbimizdin kayilmiz wə hərmət bildürimiz. Lekin guomindang armiyisining tüzümi Yapon karakqilirini üzül-kesil yengix wəzipsisini ijra kilixka muwapik kəlməydu, sənminzhuyini wə inkilawiy ganglingni onguxluk ijra kilixka muwapik kəlməydu, buni özgertix kerək, bu 3 aydin buyanki Yapon baskun-qiliriqə qarxi uruxning sawakliri bilən ispatlandi. Özgertixning pirinsipliri jün'guənlər bilən əskər-lərnin birligini, armiyə bilən həlkning birligini əməlgə axuruxtın ibarət. Hazir guomindang armi-yisining tüzümi bu ikki pirinsipka tüptin hilap kelidu. Kəng jün'guənlər wə əskərlərdə sadakətlik wə kəhrimanlik kərsitix niyiti bolsimu, əmma ular kona tüzümlər bilən qirmilip kelip, ez aktipliqini jari kilixka amalsiz keliwatidu, xunga kona tüzüm-

ləрни өзгərtixkə qapsan kirixix kerək. Bu, uruxni tohtitip koyup, tüzümləрни өзгərtip bolqandin keyin andin urux kilix kerək, digənlik əməs, tüzümləрни urux kiliwetipmu өзгərtkili bolidu. Mərkiziy wəzipe—koxunlardiki siyasi rohni wə siyasi hizmətləрни өзгərtix. Beyfa uruxi dəwridiki həlk inkilawiy armiyisi bu jəhəttə ülgə bolalaydu, bu armiyə, omumən, jün'guənlər bilən əskərləarning birligini wə armiyə bilən həlkning birligini əməlgə axuroqan armiyə idi, xu qaoqdiki rohni əsligə kəltürüt pütünləy zərtür. Zhongguo İspaniyə uruxining sawaklırini tuginixi kerək, İspaniyə jumhuriyitining armiyisi nahayiti kiyin xaraitta wujutka kəlgən. Zhongguoning xərt-xaraiti İspaniyiningkidin yahxi, lekin Zhongguoda toluk, mustəhkəm birliksep kəm, pütün inkilawiy ganglingni ijra kilalaydiqan birlikseplik həkumət kəm, kəp sanlik yengi tüzümdiki armiyimu kəm. Zhongguo bu kəm-kotilirini tolduruwelixi lazim. Zhongguo gongchəndangi rəhbərligidiki kizil armiyə bügünki kündə, pütün Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxta pəkət xiənfəngdüylük rolnila oyniyalaydu, tehi məmlikət boyiqə həl kiləuq rol oyniyalmaydu, lekin uning siyasi, hərbi wə təkiliy jəhətlərdiki artuqqiliklırini məmlikəttiki barlik dost armiyilər kəbul kilixi mümkin. Bu armiyimu dəsleptə hazırki-dək əməs idi, umu nuroqun özgərtix ixini baxtin kəqürdi, əsasən, armiyə iqidiki feodalizimni yokatti, jün'guənlər bilən əskərləarning birligi wə armiyə

bilən həkning birligi pirinsipini yoləa koydi. Bu təjribə pütүн məmlikəttiki dost armiyilər üçün əynək bolalaydu.

Hakimiyət bexida turəan guomindang iqidiki Yapon baskunqiliriəa qarxi yoldaxlar, bğün biz wətənni munkərzliktin kutuldurux-aman saklap kelix məs'uliyitini silər bilən birliktə üstimizgə almak-timiz. Silər biz bilən, Yapon baskunqiliriəa qarxi birliksəp kurdunglar, bu nahayiti yahxi. Silər Yapon baskunqiliriəa qarxi urux elip beriwatisilər, bumu nahayiti yahxi. Lekin biz silərnin baxka kona siyasətlərnəni dawam kilduruwatkanliqinglarnəni maqul kərməymiz. Biz birliksəpnəni rawajlandurup tolukliximiz, hək ammisini uningəa katnaxturuximiz kerək. Uni mustəhkəmliximiz, bir ortaq ganglingni yoləa koyuximiz kerək. Siyasi tüzümnəni wə armiyə tüzümnəni əzgərtixkə bəl baqliximiz kerək. Yengi bir həkümətnin wujutka kəltürülüxi tamamən zərür, muxundak bir həkümət boləandila, inkilawiy ganglingni ijra kiləjili bolidu, xuningdək pütүн məmlikət miqyasida armiyini əzgərtixkə kirixkilimu bolidu. Bizning bu təkliwimiz dəwrning təliwi. Silərnin partiyənglardimu nuroqun kixilər hazir bu tələpnəni əməlgə axuruxning wakti ikənliginəni hes kilmakta. Sun Zhongshən əpəndi siyasi tüzüm wə hərbi tüzümnəni əzgərtixkə bəl baqləqan, xunga 1924-yildin 1927-yiləiqə dawam kiləqan inkilapning əsasini kuroqan idi. Ənə xundak əzgərtixni əməlgə axurux məs'uliyiti bğünki kündə

silərnin zimmənglarəqə qüxti. Barlik səmimi wətənpərwər guomindangqilar bizning təkliwimizni, ehtiyajəqə uyəqun əməs, dəp hesaplimas, əlwəttə. Biz kət'i ixinimizki, bu təkliw kequən ehtiyajəqə uyəqun.

Bizning millitimiz ya həyat kelix, ya munkərz bolup nəqli kurux pəytidə turuwatidu, guomindang bilən gongchəndang ziq ittipaklixayli! Pütün məmlikitimizdiki wətini munkərz boləqan kul bolup kelixni halimaydiəqan barlik kərindaxlar guomindang-gongchəndang ittipakliqi asasida ziq ittipaklixayli! Barlik zərür islahatlarni yürgüzüx yoli bilən barlik kiyinqiliklarni yengix bügünki Zhongguo inkilawining jiddi wəzipisi. Bu wəzipini orunlisak, Yapon jahan'girligini qokum yokitalaymiz. Pəkət tirixidiəqanla bolsak, istikbalimiz parlak bolidu.

Izahlar

① Muxu tallanma əsərlərnin 1-tomidiki «Zhongguo gongchəndangining Yapon baskunqiliriəqə kərxi turux dəwridiki wəzipiliri»ning ② izahiqə kəarsun.

② Muxu tallanma əsərlərnin 1-tomidiki «Zhongguo gongchəndangining Yapon baskunqiliriəqə kərxi turux dəwridiki wəzipiliri»ning ③ izahiqə kəarsun.

③ Muxu tallanma əsərlərnin 1-tomidiki «Zhongguo gongchəndangining Yapon baskunqiliriəqə kərxi turux dəwridiki wəzipiliri»ning ④ izahiqə kəarsun.

④ Muxu tallanma əsərlərnin 1-tomidiki «Jiang Jieshining bayanati toqrisida bayanat»ning ⑦ izahiqə kəarsun.

⑤ Muxu tallanma əsərlərnin 1-tomidiki «Zhongguo gongchəndangining Yapon baskunqiliriəqə kərxi turux dəwridiki wəzi-

piliri)ning ⑥ izahıqə qaralsun.

⑥ Muxu tallanma əsərlərnıng 1-tomidiki <Zhongguo gongchəndangıning Yapon baskunqiliriqə qarxi turux dəwridiki wəzı-piliri)ning ⑦ izahıqə qaralsun.

⑦ <Zhongguo bilən Sovet ittipaqıning əzara tajawuz qilixmaslıq xərtnamisi> 1937-yil 8-ayning 21-küni tüzülgən.

⑧ <Barlıq küqlərnı səpərwər qilip, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning əqlıbisini qolqə kəltürüx üqün kürixəyli> digən əsərgə qaralsun.

⑨ Zhu Qıngləy "guojia shehuydang" (əksiyətqi pomıxxıklar, guənliolar wə qqng burzuazlar təxkil qılqan kıqıq bir guruh) ning baxlıqliridin biri idi, keyin Wang Jingweyning hain həkümitining əzasi bolqan.

ƏN'GLIYƏ MUHBIRI BERTRAM BİLƏN SÖHBƏT

(1937- yil 10- ayning 25- küni)

Zhongguo Gongchəndangi Wə Yapon Baskunqiliriə Qarxi Urux

Bertramning soali: Zhongguo gongchəndangi Zhongguo-Yaponiyə uruxi partlaxtin ilgiri wə keyin kəndək konkirit ipadə kərsətti?

Mao Zedongning jawawi: Bu kətimki urux partlaxtin ilgiri Zhongguo gongchəndangi pütün məmli-kətni, Yaponiyigə qarxi uruxin saklanəqili bolmaydu, Yapon jahan'girlirining "teq yol bilən həl kilix" digən barlik gəpliri, Yapon diplomatlirining qiraylik ibariliri əzlrining urux təyyarlıqini yapidiəqan tütəklik oktin baxka nərsə əməs, dəp kayta-kayta aqahlandıroqan idi. Biz, birlikəpnə küqəytix wə inkilawiy siyasətni yoləqə koyux lazim, xundək kil-qəndila, milli azatlik uruxni qəlibilik elip barəqili bolidu; inkilawiy siyasəttə alahidə məhim boluwat-kini xuki, Zhongguo həkümiti demokratik islahat-

larni əməlgə axurup, pütүн həlk ammisini Yapon baskunqiliriqə qarxi səpkə katnixixka səpərwər kilixi kerək, dəp təkrrar-təkrrar kərsitip ötkən iduk. Yaponiyining "teqlik kapaliti"gə ixinip, uruxtin saklanqili bolidioqandək turidu, dəp karaydioqan, xuningdək, həlk ammisini səpərwər kilmisimu Yapon karakqiliriqə qarxi turqili bolidu, dəp ixinidioqan kixilərgə ularning hataliklirini təkrrar-təkrrar kərsitip ötkən iduk. UruXning partlixı wə uning ötmüxi bizning bu pikirlirimizning toqra ikənligini ispatlidi. Lugouqiao wəkəsi tuqulqan künning ətisila, gongchəndang pütүн məmlikətkə hitapnamə qikirip, hərəkaysi partiyilər, hərəkaysi guruhlar wə hərəkaysi təbikilərnı Yapon karakqilirining tajawuziqa birdək qarxi turuxka, milli birliksəpni küqəytixkə qakirdi. Uzak ötməyla, biz yənə «Yapon baskunqiliriqə qarxi turux-wətənni kutkuzuxning 10 maddilik ganglingi» ni elan kilip, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxta Zhongguo həkümiti kollinixka tegixlik siyasətlərnı otturiqə koyduk. Guomindang-gongchəndang həmkarliqi ornitilqan qaqda, yənə bir mohim hitapnamə elan kilduk. Mana bular bizning birliksəpni küqəytix, inkilawiy siyasətni yolə qoyux yolu bilən Yapon baskunqiliriqə qarxi urux elip berixtin ibarət fangzhenda boxaxmay qing turup keliwatkanliqimizni ispatlaydu. Bu məzgildə bizning tüp xoarimiz "omumyüzlük bolqan, pütүн millət elip baridioqan Yapon baskunqiliriqə qarxi urux"tin ibarət boldi.

Yapon Baskunqiliriya Qarxi UruXning Əhwali Wə Sawakliri

Soal: Sizning kuzitixingizqə, urux baxlinip hazirqiqə uning nətijisi kandaq boldi?

Jawap: Asasliqi ikki tərəptin boldi. Bir tərəptin, Yapon jahan'girligining xəhərlirimizgə hujum kilixi, yərlirimizni besiwelixi, hotun-qizlarning ippətnomusioya tegixi, bulangqilik kilixi, ot koyuxi wə kiroqinqilik yürgüzüxi Zhongguoluklarni wətən münkərz bolux həwpigə üzül-kesil duqar kildi. Yənə bir tərəptin, Zhongguoluklarning zor kəpqiligi buningdin qongkur qüxənqə hasil kildi, tehimu ittipaklaxmay wə pütün millət elip baridiyan Yapon baskunqiliriya qarxi uruxni wujutqa qikarmay turup, weyjidin kutuluxning mümkün əməsligini bildi. Xuning bilən billə, dunyadiki teqlikpərwər əllərnə Yaponiyining təhdidigə qarxi turuxning zərürlügini qüxinixkə oyoqitixkimu baxlidi. Kөрülgən nətijə ənə xular.

Soal: Sizqə, Yaponiyining məksidi nimə? Bu məksət kanqilik əməlgə axti?

Jawap: Yaponiyining pilani birinqi kədəmdə Huabey wə Shanghəyni besiwelix, ikkinqi kədəmdə Zhongguoning baxka jaylirini besiwelix. Yapon karakqilirining öz pilanini kanqilik əməlgə axuroyan-

liqioqa kəlsək, Zhongguoning Yapon baskunqiliriqqa karxi uruxi hazirqiqə tehi yaloquz həkümət bilən armiyila elip baridiqan urux bolux bilən qəklinip keliwatkanliqtin, Yapon karakqiliri kiska muddət iqidə Hebey, Chahar wə Suyyüən əlkillirini igili-waldi, Sənxi əlkisimu jiddi həwp astida turmakta. Həlkə ammisi bilən həkümət birliktə elip baridiqan Yapon baskunqiliriqqa karxi uruxni kiləqandila, bu hətərlik wəziyəttn kutuləqili bolidu.

Soal: Sizning pikringizqə, Zhongguoning Yapon baskunqiliriqqa karxi uruxining muwəppəkiyətlirimu barmu? Əgər sawaqlar üstidə tohtilixka toqra kəlsə, u sawaqlar qaysi jəhətlərdə kərüldi?

Jawap: Mən bu məsilə üstidə siz bilən kəprək səhbətlixixni halaymən. Aldi bilən xuni eytix kərəkki, muwəppəkiyətlər bar, bəlkə uluk. Ular munularda ipadilinidu: (1) Həzirki Yapon baskunqiliriqqa karxi urux jahan'girlik Zhongguoqa tajawuz kiləqandin buyan bolup bakmiqan urux boldi. U yər kəlimi jəhəttə həkikətən pütүн məmlikət dairilik urux boldi. Bu urux—haraktir jəhəttin inkilawiy urux. (2) Urux pütүн məmlikət parqə-parqə bolup kətkən wəziyətni bir kədər ittipaklaxkan wəziyətkə aylandurdi. Guomindang-gongchəndang həmkarliqi ənə xu ittipaklikning asasi. (3) Urux həlkəra jamaətqilikning həyrihahliqini kəzəqidi. Həlkərada bu-run Zhongguo duxmən'gə karxi turmiqanliqi üqün kəmsitilətti, əmdi Zhongguo duxmən'gə karxi tur-

oqanliqi üqün hərmətlinidioqan boldi. (4) Uruş Yapon karakqilirini nahayiti zor qikimoqa uqratti. Angliximizqə, Yapon karakqilirining maliyə jəhəttiki qikimi künigə 20 milyon Yapon yüeni boluwetiptu; adəm jəhəttiki qikimi tehi tongji kilinmioqan bolsimu, lekin buningmu nahayiti zor ikənligi qokum. Əgər, burun Yapon karakqiliri Dongbey tət əlkini heqkanqə küq sərş kilmastin digüdək asanla igiliwalidi, diyilsə, əmdi kanlik urux kilmay turup, Zhongguoning yerini besiwalalmaydioqan bolup qaldi. Yapon karakqiliri əslidə toymas nəpsini Zhongguoda toydurmaqçi boləqan idi, lekin Zhongguoning uzak muddət qarxilik kərsitixi Yapon jəhan'girligining əzini gumran bolux yolioqa elip baridu. Muxu jəhəttin eytkanda, Zhongguoning Yapon baskunqiliriəqə qarxi uruxi pəkət əzini kutkuzux üqünla elip berilip qalmastin, bəlki dunyawı faxizimoqa qarxi səptə əzining uluq məs'uliyitinimu ətəwatidu. Yapon baskunqiliriəqə qarxi uruxning inkilawiyliqi muxu jəhəttimu ipadilinidu. (5) Uruştin sawaq alduq. Bu, yərlirimiz wə kanlirimiz bədiligə kəldi.

Sawaklarəqə kəlsək, bularmu nahayiti zor. Birnəqqə aydin buyanki Yapon baskunqiliriəqə qarxi urux Zhongguoning nuroqun ajizliklerini eqip taxlidi. Bu aldi bilən siyasi jəhəttə kərüldi. Bu kətim uruxka katnaxkan jaylar gərçə pütün məmlikət dairilik boləqan bolsimu, lekin uruxka katnaxkan tərkiplər pütün məmlikət dairilik bolmaywatidu.

Kəng hək hək ammisi awalkidəkla həkümət tərpidin qəklinip, uruxka katnaxturulmaywatidu, xuning üqün hazirki urux tehi ammiwi urux əməs. Urux Yapon jahan'girliqining tajawuzioqa qarxi urux bolup turukluk ammiwi haraktir almaydioqan bolsa, hərgiz qəlibə kazinalmaydu. Bəzilər: "Həzirki urux omumyüzlük urux bolup qaldi" diyixidu. Bu pəkət uruxka katnixiwatqan jaylarningla omumyüzlük ikənligini kərsitidu. Uruxka katnaxqan tərkiplərdin eytkanda bolsa, bu urux bir tərəplimilik, qünki Yapon baskunqiliriqqa qarxi urux tehi hək elip baridioqan urux bolmay, pəkət həkümət wə armiyila elip baridioqan urux boluwatidu. Birnəqqə aydin buyan, birmunqə yərləning kəldin ketixi wə nurəun kəxunlarning muwəppəkuyətsizlikkə uqrixining asasiy səwiwi ənə xu yərdə. Xuning üqün, hazirki Yapon baskunqiliriqqa qarxi urux gərqə inkilawiy urux bolsimu, ləkin uning inkilawiyliqi mukəmməl əməs, bu uning tehi ammiwi urux bolmiqanliqidin. Bu—əyni zamanda yənə ittipaklixix məsilisi. Zhongguodiki həkaysi partiyə-guruhlar gərqə awalkioqa kariqanda ittipaklaxqan bolsimu, ləkin tegixlik dərrijə yetixkə tehi heli bar. Siyasi məhbuslarning zor kəpqiligi tehi azat kilinmidi, partiyə-guruhlar paaliyətliqining mən'i kilinixi tehi toluq əməldin kaldurulmidi. Həkümət bilən hək otturisdiki, armiyə bilən hək otturisdiki, jün-guənlər bilən əskərlər otturisdiki munasiwətlər

bolsa yənıla nahayiti yaman bolup keliwatidu, bu yərdə beri ittipaklik əməs, bəlki ayrimiqilik. Bu— əng tüp məsilə. Bu məsilə həl kilinmaydikən, uruxning qəlibisidin səz aqkili bolmaydu. Buningdin baxka, hərbi jəhəttiki hatalıqlarmu koxunlarni ziyanoqa uqritip, yərlirimizni koldin berip koyoqanlikning qong bir səwiwi. Kilingan uruxlarning təngdin tolisi hərbi tilda “nokul mudapiə kərux” dəp atilidiqan beydong urux bolup kəldi. Bu tərکیدə urux kilix bilən qəlibə kəzanqili bolmaydu. Qəlibə kəzinix üqün siyasi wə hərbi jəhətlərdə hazirkidin kəp pərklididiqan siyasətlərnə kollinix lazim. Biz alqan sawaklar ənə xular.

Soal: Undak bolsa, siyasi wə hərbi jəhətlərdə zərür xərtlər kaysilar?

Jawap: Siyasi jəhəttin eytkanda, birinqidin, hazirki həkümətni həlk wəkilliri katnaxkan birliksəplik həkümət kilip əzgərtix lazim. Bu həkümət demokratik boluxi, xundakla, mərkəzləxtürülgən boluxi kərək. Bu həkümət zərür inkilawiy siyasətni yoləqa koyuxi lazim. Ikkinqidin, həlkkə səz, mətbuat, yiqin ötküzüx, təkilatlarəqa uyuxux wə korallinip düxmən'gə karxi turux ərkinliklirini berip, uruxni ammiwi haktır aldurux lazim. Üqinqidin, həlk turmuxini yaxxilax zərür, yaxxilax qariliri eqir baj-seliklarni bikar kilix, ijarə wə əsümni kəməytix, ixqilarning wə təwən dərijilik jün'guənlərnə, əskərlərnə təminatini yaxxilax, Yapon baskunqiliriəqa karxi turu-

watkan hərbiələrnin ailə təwəliyə etiwar berix, apətke uqriqanlar wə kiyinqilikta kaləqanlarəqa kutkuzux berix wə xuningəqa ohxaxlarni öz iqiğə elixi kerək. Həkümet maliyisi muwapik selik üstigə yəni puli barlar pul qikirix pirinsipi üstigə koyuluxi kerək. Tətinqidin, diplomatik siyasətni aktiplaxturux lazim. Bəxinqidin, mədiniyət-maarip siyasitini əzgərtix lazim. Altinqidin, wətən hainlirini kattik basturux lazim. Wətən hainliri məsilisi hazir intayin əqir dərijə berip yətti. Ular heq əymənməy zorluk-zombuluk kilawatidu: urux rayonlirida duxmən'gə yardəm beriwatidu, arka səptə halioqanqə parakəndiqilik tuəqduruwatidu həm ularning iqidə Yapon baskunqiliriəqa karxi kiyapətke kiriwelip, wətənpərwər həlkni wətən haini dəp koləqa eliwatkanlarmu bar. Ləkin wətən hainlirini həkiki rəwixtə basturux həlk kəzəqilip həkümet bilən həmkarlaxkandila mümkün bolidu. Hərbi jəhəttin eytkəndimu, omumyüzlük islahat yürgüzüx lazim, əsasən, zhənlüə wə zhənsu jəhəttin nokul mudapiə kərux fangzhenini duxmən'gə aktip hujum kilix fangzheniəqa əzgərtix; kona tüzümdiki armiyini yengi tüzümdiki armiyigə əzgərtix; məjburi səpərwər kilix usulini həlkni aldinki səpkə berixka riəqbətləndürüx usuliəqa əzgərtix; bir tutax bolmioqan komandanlikni bir tutax komandanlikka əzgərtix; həlktin ayrip koyidioqan intizamsizlik halitini angliklik pirinsipi üstigə kuruloqan, həlkkə kilqə ziyən yətküzməyidioqan intizamlik halətkə əzgərtix;

yaloquz muntizim armiyila jəng kiliwatkan wəziyətni kəng kələmdə rawajlanqan həlk partizan uruxi muntizim armiyining jəng kilixioqa maslixidioqan wəziyətke əzgərtix lazim wə baxkilar. Yukurida bayan kilinqan muxu siyasi wə hərbi xərtlərninğ həmmisi biz jakaliqan 10 maddilik ganglingda otturioqa koyuloqan. Bu siyasətlərninğ həmmisi Sun Zhongshən əpəndining sənminzhuyisi, üq qong siyasiti həm uning wəsiyitining rohiqqa uyqun kelidu. Muxularni yolqqa koyoqandila, uruxta qəlibə kəzanqili bolidu.

Soal: Gongchəndang bu ganglingni kəndak yolqqa koyidu?

Jawap: Bizning hizmitimiz hərmay-talmay tirixip, həzirki wəziyətne qüxəndürüp, guomindang bilən wə bəxka barlik wətənpərwər partiyə-guruhlar bilən birlixip, Yapon bəskunqiliriqqa qarxi milli birlik-səpni kəngəytix wə mustəhkəmləx, barlik küqlərnə səpərwər kilip, Yapon bəskunqiliriqqa qarxi uruxning qəlibisini qolqqa kəltürüx üqun kürəx kilixtin ibarət. Həzirki Yapon bəskunqiliriqqa qarxi milli birlik-səpning dairisi tehi nəhayiti tar, uni kəngəytix yəni Sun Zhongshən əpəndining "həlk ammisini oyoqitix" digən wəsiyitini əməlgə axurup, jəmiyət-tiki təwən kətlam həlk ammisini bu birlik-səpkə kətnixixkə səpərwər kilix lazim. Birlik-səpni mustəhkəmləxkə kəlsək, buning üqun bir ortək ganglingni yolqqa koyux, hərəkəysi partiyilər, hərəkəysi guruh-

larning h rk tlirini muxu gangling bilən tizginləp turux lazim. Biz Sun Zhongshən  p ndining inkilawiy sənminzhuyisini,  q qong siyasitini w  uning wəsiyitini h rkaysi partiyə-guruhlar w  h rkaysi təbikilər birliksepinin ortak ganglingi kilixka koXu-
limiz. Lekin bu gangling haziroq q  h rkaysi partiyə-guruhlar t ripidin etirap kilinmidi, aldi bilən, guomintang muxundak bir mukəmməl ganglingni tehi etirap kilmidi w  elan kilmidi. Guomintang hazir Sun Zhongshən  p ndining milli məsligini kismən yoloqa koydi, bu uning Yapon baskunqiliri-
q a karxi urux elip beriwatqanliqida ipadiləndi. Lekin h lk həkuki məsligini yoloqa koymidi, h lk turmuxi m sliginimu yoloqa koymidi, xundak kilip, hazirki Yapon baskunqiliriq a karxi uruxta eqir weyji p yda kilip koydi. Hazir urux xundak jiddi boluwatiduki, guomintangning sənminzhuyini toluk yoloqa koyux wakti k ldi,  mdi yənə yoloqa koymaydiqan bolsa, puxayman  rniq a kəlməy kalidu. Gongchəndangning m s'uliyiti guomintangq a w  p t n məmlikət həlkiqə karita kattik sada bilən har-
may-talmaq  x x nd r x w  ix nd r x hizmitini elip berip, h kiki inkilawiy sənminzhuyini,  q qong siyasətni həm Sun Zhongshən  p ndining wəsiyitini p t n məmlikət dairisid  toluk w  t lt k s yoloqa koyux, buning bilən Yapon baskunqiliriq a karxi milli birliksepnı kengəytix w  must hk m-
l xtin ibarət.

Yapon Baskunqilirioqa Qarxi Uruxtiki 8-Armiyə

Soal: Manga 8-armiyining əhwalini eytip bərsingiz, buningoqa nahayiti kəp kixilər kəngül bəluwatidu, məsilən, zhənlüə, zhənsu jəhəttin, siyasi hizmət jəhəttin wə baxka jəhətlərdin.

Jawap: Qizil armiyə 8-armiyə kilip tüzülüp aldin ki səpkə barqandin keyin, uning hərkitigə kəngül bəlgüqilər rastla nahayiti kəp bəluwatidu. Mən əmdi sizgə omumi əhwalni səzləp bərey.

Awal jəng əhwali üstidə tohtilimən. Zhənlüə jəhəttə, 8-armiyə Sənxi əlkisini mərkəz kilip urux elip bəriwatidu. Sizgə məlum boləqinidək, 8-armiyə nurəqun kətim ələlibə kazandi, məsilən, Pingxingguən jengi, Jingping, Pinglu, Ningwularning tartiwelinixi, Ləyyüən, Guanglinglarning kayturuwelinixi, Zijingguəning elinixi, Yaponiyə armiyisinin Datong bilən Yənmen'guən ariliqidiki, Yüxiən bilən Pingxingguən ariliqidiki, Shuoxiən bilən Ningwu ariliqidiki üç əsasiy tiransiport yolining kesip taxlinixi, Yənmen'guəning jənubida Yaponiyə armiyisinin arka sepigə hujum kilinixi, Pingxingguən wə Yənmen'guənlərnin iki kətim tartiwelinixi, xuningdək yekinki künlərdə Qüyang wə Tangxiənlərnin kayturuwelinixi wə baxkilar. Sənxiyə bəsip kirgən Yaponiyə armiyisi hazır zhənlüə jəhəttin 8-armiyi-

ning wə baxka Zhongguo qoxunlirining tət tərəptin muhasirisidə qaldi. Biz üzüp eytalaymizki, Yaponiyə armiyisi Huabeyda buningdin keyin əng küqlük karxilikka uqraydu. Yaponiyə armiyisi əgər Sənxidə zorluk-zombuluk kilidikən, uning ilgiri kərmigən kiyinqiliklarəqa uqrixi mukərrər.

Əmdi zhənlüə wə zhənsu məsililirigə ətımən. Biz baxka Zhongguo qoxunliri kollinip bəqmioqan həkətəni kollinip, əsasən, düxmən armiyisining yan tərəpliridə wə arka sepidə urux kilduk. Bundak urux usuli sap udul tərəptin mudapiə kərüxtin kəp pərklinidu. Biz bir kism əskiriy küqni udul tərəkə selixka qarxi əməsmiz, bu zərür. Ləkin əsasiy küqni yan tərəplərgə selix lazim, qorxiwelix wə aylinip yürüp urux kilix usulini kollinip, düxmən'gə məstəkil-əzigə əzi hoja boləqan həlda hujum kilix lazim, xundak kiləqandila, əzimizning küqini saklap kaləqili, düxmənning küqini yəkatkili bolidu. Andin kəlsa, məlum əskiriy küq düxmənning arka sepigə selinidu, uning küq-quwwiti əlahidə zor bolidu, qünki u düxmənning tiransiport yollirini wə genjü-dilirini parakəndə kilidu. Udul tərəptə jəng kiliwatqan qoxunlarmu nəkul mudapiə kəridioqan urux usulini kollansa bolmaydu, əsasən, "kayturma uxtumtut zərbə bərix"ni kollinixi lazim. Birqənqə əydin buyanki hərbi jəhəttiki muwəppəkiyətsizlikləarning məhim səwəpliridin biri—urux usulining muwapik bolmioqanlıqi. Həzir 8-armiyə kolliniwat-

қан urux usulini biz mustəkil-əzige əzi hoja boləqan həlda elip berilidiqan partizan uruxi wə yündongzhən dəp ataymiz. Bu bizning ilgiri iqli urux waktida qollanəqan urux usulimizəqa tūp pirinsip jəhəttin ohxaydu, lekin bəzi pərklərmu bar. Həzirki muxu baskuqtiki əhwalni alsak, əskiriy küqni toplap ixlətkən wakitlar azrak, əskiriy küqni bəlup ixlətkən wakitlar kəprək boluwatidu, bu, kəng jaylarda düxmənning yan tərəplirigə wə arka sepigə tuyuksiz hujum kilixka asanlik tuqdurux üqün. Pütün məmlikəttiki qoxunlarəqa kəlsək, ularning sani kəp boləqanliktin, bir qismini udul tərəpni saklaxka, yənə bir qismini bəlünup partizan uruxi elip berixka selix lazim, asasiy küqlərnimu həmixə düxmənning yan tərəplirigə toplap selix lazim. Hərbi jəhəttiki birinqi dərjilik mohim məksət—əzni saklax, düxmənni yokitix, bu məksətke yetix üqün bolsa mustəkil-əzige əzi hoja boləqan həlda elip berilidiqan partizan uruxi wə yündongzhənni kollinip, barlik beydong wə ketip qaləqan urux usulidin saklinix kerək. Əgər kəp sandiki qoxunlar yündongzhən elip barsa, 8-armiyə ularəqa partizan uruxi bilən yardəm beridiqan bolsa, qalibiyətning kapalətnamisi qokum bizning qolimizda bolidu.

Əmdi siyasi hizmət məsilisigə etimən. 8-armiyide yənə intayin mohim wə intayin roxən bir nərsə bar, u bolsimu uning siyasi hizmiti. 8-armiyining siyasi

hizmitining tūp pirinsipi ūq: Birinqi, jūn'guənlər bilən əskərləning birligi pirinsipi, bu, armiyədə feodalizimni yokitix, urux-tillax tüzümini əməldin kaldurux, anglık intizam ornitix, jūn'guənlər bilən əskərləni turmuxta halawətnimu, japanimu təng kəridioqan kilixtin ibarət, xuning ūqun pütün armiyə birdək ittipak. Ikkinqi, armiyə bilən həlkning birligi pirinsipi, bu, həlkkə kilqə ziyan yətküzməydioqan ammiwi intizamni yürgüzüx, həlk ammisiqə təxwik kilix, ularni təkilləx wə korallandurux, həlk ammisi üstidiki iktisadiy selikni yeniklitix, armiyigə wə həlkkə ziyan yətküzidioqan wə tən hainliri. wə tən satkuqlarqə zərbə berixtin ibarət, xuning ūqun armiyə bilən həlk birdək ittipak, armiyə həmmə yərdə həlkning alkixioqə igə. Ūqinqi, düxmən armiyisini parqilax, əsirlərgə kəngqilik bilən muamilə kilix pirinsipi. Bizning qəlibimiz armiyimizning urux kilixioqila baqlık bolup qalmastin, bəlki düxmən armiyisining parqilinixioqimu baqlık. Düxmən armiyisini parqilax wə əsirlərgə kəngqilik bilən muamilə kilix qarisi hazir tēhi roxən ünüm bərmigən bolsimu, lekin kəlgüsidə qokum ünüm beridu. Bulardin baxka, ikkinqi pirinsipka asasən, 8-armiyini toluklaxta həlkni zorlax usuli kollinilmay, bəlki həlkni aldinki səpkə berixka riqbətəndürüx usuli kollinilidu, bu qarining ünümi zorlax qarisingkigə kariqanda kəp qong bolidu.

Hazir Hebey, Chahar, Suyyüənlər wə Sənxining

bir qismi qoldin kətkən bolsimu, lekin biz hərgiz rohsizlanmaymiz, pütün armiyimizni barlik dost armiyilər bilən maslixip, Sənxini koqdaq wə koldin kətkən jaylarni kayturuwelix üçün ahirqiqə kanlik jəng kilixka kət'i qakirimiz. 8-armiyə baxka Zhongguo budüyliri bilən birdək hərəkət kilip, Sənxidə elip beriliwatқан Yapon baskunqiliriqə qarxi urux wəziyitini kət'i dawamlaxturidu; bu pütün urux üçün bolupmu Huabeydiki urux üçün zor əhmiyətke igə.

Soal: Sizning qarixingizqə, 8-armiyining bu artuqçilikliri baxka Zhongguo qoxunlirining kollinixiqimu muwapik keləmdu?

Jawap: Pütünləy muwapik kelidu. Guomindang armiyisi 1924-yildin 1927-yiləiqə boləan dəwrədə bügünki 8-armiyiningkigə omumən ohxax rohka igə idi. U qaqda, Zhongguo gongchəndangi bilən guomindang həmkarlixip təxkil kiləan yeni tüzümdiki armiyə dəsləptə aran ikki tuənla boləan bolsimu, əz ətrapiqə nuroqun qoxunlarni uyuxturup, birinqi nəwəttə Chen Jiongming üstidin qələibə kazaqan idi. Keyin kengiyip bir jün bolup, tehimu kəpligən qoxunlarqə təsir kərsətkən, xuning bilən beyfa uruxi wujutka kəlgən idi. U qaqda, armiyidə bir türlük yeni kəypiyat bar idi, jün'guənlər bilən əskərlər wə armiyə bilən həlk omumən ittipak idi, armiyidə kəhrimanlarqə ilgiriləydiqan inkilawiy roh tolup taxқан idi. U qaqda, armiyidə partiyə wəkili wə zhengzhibu tüzümi ornitiləan idi, bundak

tüzüm Zhongguo tarixida kərülmigən bolup, bu tüzüm arkisida armiyə pütünləy yengi tüşkə kirgən idi. 1927-yildin keyinki kızıl armiyimu wə bögünki 8-armiyimu bu tüzümgə warislik kildi wə uni rawajlandurdi. 1924-yildin 1927-yiloqiqə dawam kiləjan inkilap dəwridə yengi rohka igə armiyə möydanəqa kəlgən idi, uning urux usulimu, təbii, əzining siyasi rohiəqa mas idi, u beydong wə ketip kaləjan urux usulini əməs, bəlki zhudong, janlik wə hujum kilix rohiəqa bay urux usulini kəlləjan, xunga beyfa uruxida ələlibə kəzənan idi. Hazirki Yapon baskunqiliriəqa kərxi urux möydanliri dəl ənə xundak armiyigə muhtaj. Bundak armiyining birkanqə milyon kixilik boluxi xərt əməs, birkanqə yüz ming kixi mərkəz kilinsila, Yapon jəhan'girli-gini yənggili bolidu. Yapon baskunqiliriəqa kərxi urux baxlanəqəndin buyan, pütün məmlikəttiki kəxun-larning kəhrimanlarqə pidakarlik kərsətkənliligə bəkmə kəyilmiz, ləkin kanlik uruxlardin məlum sawaklarni elixka toəra kelidu.

Soal: Əsirlərgə kəngqilik bilən muamilə kilix siyasiti Yaponiyə armiyisining intizami aldida ünüm bərməsmikin? Məsilən, kəyup berilgənlər kəytip barəqəndin keyin, Yaponiyə tərəp ularni əltürəwətidu, pütün Yaponiyə armiyisi silərnin siyasing-larning əhmiyitidin həwərsiz kalidu.

Jawap: Bu mümkin əməs. Ular kənqiki kəp əltürsə, Yaponiyə armiyisidiki əskərlərnin Zhongguo

armiyisigə boləqan həyrihahliqini xunqə kozəqaydu. Bundak ixni əskərlər ammisidin yoxurup kəloqili bolmaydu. Bizning bu siyasitimiz kət'i dawamlax-turulidu; məsilən, hazır Yaponiyə armiyisi 8-armiyigə qarxi zəhərlik gaz ixlitix toqrisida oquktin-oquk jar salmakta, ular xundak kiləqan təkdidimu, bizning əsirlərgə kəngqilik bilən muamilə kilix siyasitimiz yənila əzgərməydu. Biz əsir elinəqan Yapon əskərliri wə uruxkə məjburi katnaxturuloqan bəzi təwən dərijilik kadirlarəqə yənila kəngqilik bilən muamilə kiliwerimiz, ularni həkərtliməymiz wə əyipliməymiz, ularəqə ikki məmlikət həkliri mənpəətlirining birligini qüxəndürüp, ularni kaytu-ruwetimiz. Kaytixni halimaydiəqanliri 8-armiyidə hiz-mət kilixi mümkin. Kəlgüsidə Yapon baskunqiliriəqə qarxi urux məydanida əgər "həlkəra zongdüy" wujutkə kelip kəlsa, ular xu zongdüygə kirip, kə-liəqə kəral elip, Yapon jahan'girlingigə qarxi turuxi mümkin.

Yapon Baskunqiliriəqə Qarxi Uruxtiki Təslimqilik

Soal: Mening biliximqə, Yaponiyə bir tərəptin urux kiliwetip, yənə bir tərəptin Shanghəydə teqlik hawasi tarkitiwatidu. Yaponiyining məksidi zadi nimə?

Jawap: Yapon jahan'girlingi əzi kəzligən məlum

baskuqqa yatkəndin keyin, uq məksətəni kəzləp, teqlik digən tütəklik okni yənə atidu. Bu uq məksət munulardin ibarət: (1) ikkinqi kədəmdiki hujumining zhənlüelik atlinix jayliri kilix uqun, igiligən zhəndilirini mustəhkəmləx; (2) Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə karxi səpini parqilax; (3) dunyadiki hərəkəysi əllərnin Zhongguoqə yardəm berix səpini buzux. Həzirki teqlik həwəsi teqlik digən tütəklik okni etixning baxlinixidinla ibarət. Həwp xu yərdiki, Zhongguoda bəzi turaksiz unsurlar qarap turup düxmənnin qarmioiqə ilinip kəlix aldida turmakta, xuning bilən wətən hainliri, wətən satkuqlar ularning arisiqə kiriwəlip, türlük pitnə-pasatlarni tarqatmakta, Zhongguoni Yapon karəqiliriqə təslim kilduruxka urunmakta.

Soal: Sizqə, bu həwpning əkiwiti kəndəx bolidu?

Jawap: Uning əkiwiti munu ikki türlükətin bəxkiqə bolmaydu, biri, Zhongguo həlki təslimqilikni yəngip qikidu; biri, təslimqilik üstünlük kəzinip, Zhongguo parəkəndiqilikə quxüp qalidu, Yapon baskunqiliriqə karxi səp parqilinixka yuztutidu.

Soal: Bu ikki hil əhwəldin kəyisining əhtimali kəprək?

Jawap: Zhongguo həlki Yapon baskunqiliriqə karxi uruxni ahirqiqə elip berixni birdək tələp kilidu, Zhongguo həkümran guruhi iqidə əgər bir kəsim kixilər hərəkəttə təslim bolux yolioqə mangidioqan bolsa, uning kəloqan kət'i bir kəsim qokum

kozoqilip, ularoqa qarxi qikidu wə hək bilən birliktə Yapon baskunqiliriyoqa qarxi uruxni dawamlaxturidu. Bundak təslimqilik yolioqa mengix əhwali, əlwəttə, Zhongguoning Yapon baskunqiliriyoqa qarxi urux sepi üçün bəhtsizlik. Ləkin, mən ixinimənki, təslimqilər ammiyoqa igə bolalmaydu; amma təslimqilikni yengip, uruxni kət'i dawamlaxturiweridu, uruxning oqəlibisini koləqa kəltüridu.

Soal: Təslimqilikni kəndak kiləqanda tügətkili bolidikin?

Jawap: Səz-mətbuatta təslimqilikning həwpini kərsitix, hərəkəttə hək ammisini uyuxturup, təslimqilik hərəkətlirini tosux kerək. Təslimqilikning mənəbəsi milli məqlubiyətlərdə, yəni milli ümitsizlikdə, bundak ümitsizlik, Zhongguo uruxlarda yengildi, mana əmdi Yapon baskunqiliriyoqa qarxi turuxka qamisi yətməydu, dəp hesablaydu. Məqlubiyət dəl muwəppəkiyətləning anisi ikənligini, məqlubiyət təjribiləridin elinənan sawaklar kəlgüsidiki oqəlibining əsasi bolup qalidiənanliyoqini bilməydu. Ümitsizlik pəkət Yapon baskunqiliriyoqa qarxi uruxniki məqlubiyətlərnənilə kəridu, Yapon baskunqiliriyoqa qarxi uruxniki muwəppəkiyətlərnəni kərməydu, bolupmu məqlubiyətimiz iqidə oqəlibiyət amillirining barliyoqini, düxmən tərəpning bolsa oqəlibiyətləning iqidə məqlubiyət amilliri barliyoqini kərməydu. Biz hək ammiyoqa uruxning oqəlibiyət istikbalini kərsitip, məqlubiyət wə kiyinqiliklərləning wəqitlik ikənligini,

egilməy-sunmay kürəx kiliweridioqanla bolsak, ahirki qalibiyət qoqum bizning bolidioqanliqini qüxəndürüximiz kerək. Təslimqilər ammiwi asastin məhrum bolqandin keyin, öz hilə-nəyrənglirini ixlitixkə orun tapalmaydu, xuning bilən Yapon baskunqiliriqə qarxi səp mustəhkəmlinidu.

Demokratik Tüzüm Wə Yapon Baskunqiliriqə Qarxi UruX

Soal: Gongchəndang öz ganglingida otturiqə koyqan “demokratiyə” kəndak mənide? Uning bilən “uruX waqti həkümiti” bir birigə tokunux kelip kalmamdu?

Jawap: Heqbir tokunux kəlməydu. Gongchəndang 1936-yil 8-aydila “demokratik jumhuriyət” digən xoarni otturiqə koyqan idi. Bu xoarning siyasi wə təkiliy jəhətlərdiki mənisi təwəndiki üq nuqtini öz iqigə alidu: (1) Dələt wə həkümət bir sinipning dəliti wə həkümiti bolmastin, bəlki, wətən hainliri, wətən satkuqlar sikip qikiriwetilgən, Yapon baskunqiliriqə qarxi barliq siniplar əzara ittipak tüzgən dələt wə həkümət bolidu, ular ixqilarni, dihanlar wə baxka uxxak burzuaziyini öz iqigə elixi kerək. (2) Həkümətning təkiliy xəkli demokratiyə-mərkəzləxtürüx tüzümi bolidu, u demokratik bolidu, xundakla, mərkəzləxtürülgən bolidu, uningda demokratiyə bilən mərkəzləxtürüxtin ibarət bir biri

bilən tokunuxtək turoqan ikki nərsə məlum xəkildə birlikkə kəltürülgən bolidu. (3) Həküləmət həlkkə zərür boləqan həmmə siyasi ərkinliklərnə bolupmu təkillinix, təlim elix wə qorallinip özini koqdax ərkinliklrini beridu. Bu üq tərəptin karioqanda, uning bilən “urux waqti həküləmiti” otturisida heq-kandak tokunux yok, bu—Yapon baskunqiliriqə karxi uruxka paydilək boləqan dələt tüzümi wə həküləmət tüzümining dəl əzi.

Soal: Birak “demokratiyə-mərkəzləxtürük” ataloqu jəhəttin bir birigə zit nərsilər əməsmu?

Jawap: Ataloquqila qarimastin, bəlki əmiləyətke karax kerək. Demokratiyə bilən mərkəzləxtürük otturisida ətəkili bolmaydiqan qongkur hang yok, Zhongguo üqün buning ikkilisi zərür. Bir tərəptin, biz tələp kiliwatkan həküləmət həlk iradisigə həki-kətən wəkillik kilalaydiqan həküləmət boluxi lazim; bu həküləmət pütün Zhongguodiki kəng həlk ammi-sining kollap kuwwətlixi wə himayisigə jəzmən igə boluxi, həlkmu jəzmən bu həküləmətni ərkin rəwixtə kolliyalaydiqan boluxi wə həküləmət siyasi-tigə təsir kərsitix üqün barlik pursətlərgə igə boluxi lazim. Mana bu—demokratiyə tüzümining mənisi. Yənə bir tərəptin, məmuriyət həkukining mərkəzləxtürülüxi zərür; həlk tələp kiloqan siyasət həlk iradisigə wəkillik kilidiqan organlar arkilik həlk əzi sayliqan həküləmətkə tapxuruloqanda, həküləmət tərəpidin ijra kilinidu, ijra kilixta həlkning iradisi

boyiqə maqullanəqan fangzhenəqa hilaplik kilinmisila; uning ijrası tosaləqusiz-onguxluk bolidu. Mana bu—mərkəzləxtürüx tüzümining mənisi. Demokratiyə-mərkəzləxtürüx tüzümi qolliniloqandila, həkümətning küq-kuwwiti alahidə zor bolidu, Yapon baskunqiliriəqa qarxi urux dawamida dölət mudapiəsi haraktiridiki həkümət muxundak demokratiyə-mərkəzləxtürüx tüzümini jəzmən qollinixi lazim.

Soal: Buning bilən urux wahti neygesi tüzümi bir birigə muwapik kəlməydiəqandu?

Jawap: Buning bilən tarihtiki bəzibir urux wahti neygesi tüzümliri muwapik kəlməydu.

Soal: Muwapik kelidiəqanlirimu boləqanmu?

Jawap: Muwapik kelidiəqanlirimu boləqan. Urux wahtidiki siyasi tüzümləni omumən ikki türgə bəlüx mümkin, biri—demokratik mərkəzləxtürüx tüzümi, biri—mutlək mərkəzləxtürüx tüzümi, bularni uruxning haraktiri bəlgiləydu. Tarihtiki barlik uruxlarni haraktiriəqa qarap ikki türgə bəlüx mümkin, biri adalətlik urux, biri adalətsiz urux. Məsilən, buningdin 20 nəqqə yil burunki Yawropa uruxi jahan'girlik haraktiridiki adalətsiz urux idi. U qaqda hərəkaysi jahan'gir dölətləarning həkümətliri həkni jahan'girlikning mənəpətliri üqün urux kilixka məjbur kilip, həkning mənəpətlirigə hilaplik kildi; bundak əhwalda, Ən'gliyidiki Loyd Jorj həkümitigə ohxax həkümətlər lazim boldi. Loyd Jorj Ən'gliyə həkini ezip, jahan'girlik uruxiəqa qarxi səzləni

kilixka yol qoymidi, h lkning muxundak iradisini ipadil ydiy n h rkandak organlarning w  yiqilixlarning boluxioqa yol qoymidi; guohuy yənila m w-jut bolup tur n bolsimu, umu buyruk boyiqə urux y su nlirini makullaydiy n guohuydin xuningd k bir t rk m jahan'girlarning orginidin ibarət bolup kaldi. H k m t bilən h lk otturisida urux üstidə bird klik bolmioanliqi nətijisidə, m rk zl xt r xnla lazim tepip, demokratiyini lazim tapmaydiy n mutlək m rk zl xt r lg n h k m t p yda boldi. Lekin tarihta inkilawiy uruxlarmu bol n, m sil n, Fransiyining inkilawiy uruxi, Rosiyining inkilawiy uruxi, hazir Ispaniyid  boluwatkan inkilawiy urux. Bundak uruxlarda h k m t, h lk uruxni kollimas-mikin, d p əndixə kilmaydu, q nki h lk bundak uruxning elip berilixini b kmu halaydu; həkümətning asasi h lkning ihtiyariy kollap kuww tlixi üstigə qurulo n bolidu, xuning  q n h k m t həlktin kərkux bu yakta tursun, b lki həlkni oyojitixi, həlkni pikir bayan kilixka d w t kilixi, xuning bilən ularni uruxka aktip katnaxturuxi lazim bolidu. Zhongguoning milli azatlik uruxioqa h lk p t nl y koxulidu, uning üstigə, urux h lkning katnixixisiz  qelib  kazinalmaydu, xuning  q n demokratiyə-mərkəzləxtürüx tüzümi z r r bolup qalmaqta. Zhongguoda 1926-yildin 1927-yiləiqə dawam kil n beyfa uruximu demokratiyə-mərkəzləxtürüx tüzümigə tayinip  qelib  kazan n idi. Buningdin kərgili boliduki,

uruxning məxsidi toqridin-toqra həlk mənəpətiyə wəkillik kılqan qaçda, həkümət kanqiki demokra-tik bolsa, uruxni xunqə onqay elip barqili bolidu. Bundak həkümət, həlk uruxka qarxi qikarmikin, dəp korkmasliqi, əksiqə, bu həkümət həlkning kozoqalmay kelixi wə uruxka salkin qarixidin tə-wixlinixi kerək. Uruxning haraktiri həkümət bilən həlk otturisdiki munasiwətni bəlgiləydu, bu—bir tarihiy pirinsip.

Soal: Undak bolsa, silər yengi siyasi tüzümni kandak tədbirlər bilən əməlgə axurmakqi boluwa-tisilər?

Jawap: Buning tügüni guomintang bilən gong-chəndangning həkmarliqida.

Soal: Nimə üqün?

Jawap: Zhongguoning 15 yildin buyanki siyasi wəziyitidə guomintang bilən gongchəndangning munasiwiti həl kılquq amil bolup kəldi. 1924-yildin 1927-yiloqıqə dawam kılqan ikki partiye həkmarliqi birinqi ketimlik inkilapning qəlibisini wujutka kəltürgən idi. 1927-yili ikki partiyining bəlünüxi 10 yildin buyanki bəhtsizlik wəziyitini pəyda kildi. Lekin bəlünüxning məs'uliyiti bizdə əməs, biz guomintangning zulmiqə qarxi turux tərıpigə məjburi ettuk, biz Zhongguoni azat kılixning xanlik tuqini qing tutup kəlduk. Həzir üqinqi baskuqka kirduk, Yapon baskunqiliriqə qarxi turux-wətənni kutku-zux üqün ikki partiye məlum gangling asasida

toluq həmkarlixixi lazim. Bizning  zluksiz tirixiximiz arkisida bu həmkarlik wujutka k lg n boldi,  mdi g p hər ikki t r pning bir ortak ganglingni etirap kilixi w  bu gangling اساسida h rk tk  kelixid . Yengi siyasi tüzümning ornitilixi bu ganglingning mohim kismi bolidu.

Soal: Qandak kiləqanda ikki partiyining h mkarliqi arkilik yengi t z m ornitixka erixkili bolidu?

Jawap: Biz h k m t aparatini w  armiyə tüzümini əzgərtixni təklip kiliwatimiz. N w ttiki jiddi əhwaləqa jawab berix  q n, biz wakitlik guomindahuy qakirixni təklip kilduk. Bu guomindahuyning wəkillirini, omum n, Sun Zhongshən  p ndining 1924-yildiki t x bbusioqa اساس n, Yapon baskunqilirioqa karxi partiyə-guruhlar, Yapon baskunqilirioqa karxi koxunlar, Yapon baskunqilirioqa karxi h lk təxkilatliri w  soda-sana tqiler təxkilatliri məlum nisbət boyiqə saylap qikixi ker k. Bu guomindahuy hizm t həkuki j h ttin d l tning ali həkimiyət orgini boluxi lazim, u wətənni kutkuzux fangzhenini b lgilixi, asasiy kanun dagangini makullixi w  h k m tni saylixi ker k. Biz, Yapon baskunqilirioqa karxi urux jiddi burulux p ytig  yetip k ldi, p k t muxundak həkimiyət h kukioqa ig  bol qan w  h lk iradisigə wəkillik kilalaydiqan guomindahuyni tez qakiroqandila, siyasi kiyap tni yengiliqili, wəziyət weyjisidin kutul qili bolidu, d p qaraymiz. Biz bu

təklip toqrisida guomindang bilən pikir almaxturuwatimiz, ularning koxuluxioqa erixixni ümit kilimiz.

Soal: Guominszhengfu guomindahuyi qakirixning tohtitiloqanliqini elan kildiqlu?

Jawap: Uning tohtitiloqanliqi toqra boldi. Tohtitiloqini guomindang ilgiri qakirmakqi bololan guomindahuy, u guomindahuy guomindangning bəlgilimisi boyiqə heqbir hakimiyət hokukioqa igə əməs idi, yənə kelip, uning saylimi həlkning iradisigə tüptin muwapik kəlməytti. Undak guomindahuyi biz makul kərməymiz, jəmiyətning hərkaysi sahədikilirimu makul kərməydu. Həzir biz təklip kiliwatkan wakitlik guomindahuy qakirilixtin tohtitiloqan guomindahuyoqa tüptin ohximaydu. Wakitlik guomindahuy eqiloqandin keyin, pütün məmlikitimizning kiyapiti jəzmən yengi tuskə kiridu, həkümət aparatini əzgərtix, armiyini əzgərtix wə həlkni səpərwər kilix zərür aldinki xərtkə igə bolidu. Yapon bas-kunqiliriyoqa karxi urux wəziyitining burulux pəyti, həkikətən, ənə xuningoqa baqlanoqan.

YAPON BASKUNQILIRIQA KARXI URUXNING SHANGHƏY WƏ TƏYYÜƏN KOLDIN KƏTKƏNDIN KEYINKI WƏZIYITI HƏM WƏZIPILIRI*

(1937- yil 11- ayning 12- küni)

1. Həzirkı Wəziyət — Bir Tərəplimilik Yapon Baskunqiliriqa Karxi Uruxtin Omumyüzlük Yapon Baskunqiliriqa Karxi Uruxka Ətüxtin İbarət Ətkünqi Dəwrdə Turuwatқан Wəziyət

1. Biz Yapon jahan'gırligining hujumioqa karxi boloqan barlik uruxni bir tərəplimilik Yapon baskunqiliriqa karxi urux boloqan təkdirdimu kollay-

---

* Bu—yoldax Mao Zedong 1937- yil 11- ayda, etküzlögen Yən'ən partiye aktipliri yiqinida kilöan doklatning tigangi. Xu qaödin baxlap, partiye iqidiki onqil jihuy-zhuyiqilar bu tigangoqa karxi turup keldi, ta partiyining 6- nöwətlik zhongyang weyyüenhuyining 1938- yil 10- aydiki 6- omumyiqiniöa kəlgəndila, bu onq eqix asasiy jəhəttin tügitildi.

miz. Qünki u qarxi turmaslikka qaridoqanda bir kədam aloqa baskanlik, qünki u inkilawiylikka igə, qünki u, xundakla, wətənni koqdax üqün elip beriliwatidu.

2. Lekin biz allikaqan (bu yil 4-ayda ötküzülgən Yən'ən partiye aktipliri yiqinida, 5-ayda ötküzülgən partiying məmlikətlik wəkillər yiqinida wə 8-ayda zhongyang zhengzhijüsi maqullioqan karar^①da) kərsitip etkən iduk: Həlkə ammisi katnaxturulmay, yaloquz həkümətlə elip baridoqan bir tərəplimilik Yapon baskunqiliriqə qarxi urux qokum məqlup bolidu. Qünki u toluq milli inkilawiy urux əməs, qünki u ammiwi urux əməs.

3. Biz pütүн məmlikət həlki omumi səpərwər kilinqan toluq milli inkilawiy uruxni, ikkinqi tür-lük kilip eytkanda, omumyüzlük Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni kuwwətləymiz. Qünki muxundak Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxla ammiwi urux bolidu, muxundak urux bilənla wətənni koqdax məksidigə yetkili bolidu.

4. Guomintang kuwwətligən bir tərəplimilik Yapon baskunqiliriqə qarxi urux gərqə milli urux bolsimu, gərqə inkilawiylikka igə bolsimu, lekin uning inkilawiyliqi bəkmə toluksiz. Bir tərəplimilik Yapon baskunqiliriqə qarxi urux uruxni qokum məqlubiyətkə elip baridu, wətənni hərgiz koqdi-yalmaydu.

5. Bu — gongchəndangning Yapon baskunqiliriqə

karxi urux təxəbbusi bilən hazırki wakittiki guomindangning Yapon baskunqiliriqə karxi urux təxəbbusi otturisdiki pirinsiplik ihtilap. Gongchəndang əzaliri əgər bu pirinsiplik ihtilapni untup kalsa, Yapon baskunqiliriqə karxi uruxka toqra yetəqkilik kilalmaydu, guomindangning bir tərəplimilikligini yengixkə qamisi yətməydu-də, kommunistiqilarni pirinsipsiz orunqə qūxūrūp koyidu, gongchəndangni guomindang dərjisiqə qūxūrūp koyidu. Xuning bilən ular mukəddəs milli inkilawiy urux həm wətənni koqdaq wəzipisi aldida jinayət kiləqan bolidu.

6. Toluk milli inkilawiy urux yaki omumyūzlük Yapon baskunqiliriqə karxi uruxta, gongchəndang otturiqə koyəqan Yapon baskunqiliriqə karxi turuxwətənni kutkuzuxning 10 maddilik ganglingini ijra kilix lazim, bu ganglingni toluk ijra kilidiqan həkumət wə armiyə boluxi lazim.

7. Shanghəy wə Təyyüən qoldin kətkəndin keyinki wəziyət mundak:

(1) Huabeyda guomindangni asasiy gəwdə kiləqan muntizim urux ayaklaxti, gongchəndangni asasiy gəwdə kiləqan partizan uruxi asasiy orunqə ətti. Jiangsu, Zhejiangda guomindangning sepi buzup taxlandi, Yapon karakqiliri Nənjingqə wə Changjiang wadisiqə karap hujum kilmakta. Guomindangning bir tərəplimilik Yapon baskunqiliriqə karxi uruxining uzak dawam kilalmaydiqanliqi kərūnūp kaldi.

(2) Ən'gliyə, Amerika, Fransiyə katarlik dölətlərning həkümətliri əzlrining jahan'girlik mənəpətliri üqün Zhongguoqa yardım kilidiqanliklrini bildür-gən bolsimu, tehiqə eqizdiki həyrihahlik bilənla qəklinip, heqkandak əmiliy küq bilən yardım kil-maywatidu.

(3) Germaniyə, Italiyə faxistliri Yapon jahan-giriligə barlik küqi bilən yardım beriwatidu.

(4) Guomintang əzining bir tərəplimilik Yapon baskunqiliriqə qarxi urux elip berixta dəstək kili-watkan bir partiye diktaturisini wə hək ammisioqa karatkan istibdatlik siyasetini pirinsip jəhəttin əzgərtixni tehi halimaywatidu.

Mana bular bir tərəptiki əhwal.

Yənə bir tərəptə bolsa təwəndikiqə ipadilini-watidu:

(1) Gongchəndang wə 8-armiyining siyasi təsiri nahayiti zor dərjide wə nahayiti qapsan kengəy-məktə, "millətning nijat yultuzi" digən xəhriti püt-tün məmlikətkə tarkalmakta. Pütün məmlikitimizni koqdax, Zhongyüən'gə wə Xibeyoqa hujum kilməqçi boləqan Yapon karəqilirini iskənjiqə elix üqün gongchəndang wə 8-armiyə Huabeydiki partizan uruxini kət'i dawamlaxturuxka bəl baqlidi.

(2) Ammiwi həkətlər bir kədəm ilgiriləp kənat yaydi.

(3) Milli burzuaziyə soloqa mayil boluwatidu.

(4) Guomintang iqidə həzirki əhwalni əzgərtixni

kuwwətligüqi küqlər əsüwatidu.

(5) Dunya həlkining Yaponiyigə qarxi turux wə Zhongguoqa yardım berix hərkiti rawajliniwatidu.

(6) Sovet ittipaki Zhongguoqa əmiliy küq bilən yardım bərməkqi boluwatidu.

Bular yənə bir tərəptiki əhwal.

8. Xuning üqün, hazır bir tərəplimilik Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxtin omumyüzlük Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxka ətüxtin ibarət ətükünqi dəwrədə turuwatimiz. Bir tərəplimilik Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning uzak dawam kilixka qamisi yətməydiqan bolup qaldı, omumyüzlük Yapon baskunqiliriqa qarxi urux tehi baxlanmidi. Bu—se-riktal wakti boluwatqan, weyji eqir boluwatqan ətükünqi dəwr.

9. Bu dəwrədə Zhongguoning bir tərəplimilik Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxi munu üq yөнülүxning birigə karap rawajlinixi mümkün:

Birinqi yөнülүx—bir tərəplimilik Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni ayaklaxturux, uning orniqa omumyüzlük Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni elip berix. Bu—məmlikitimizdiki zor kəpqilikning təliwi, ləkin guomindang buningqa tehi bəl baqlimidi.

Ikkinqi yөнülүx—Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni ayaklaxturux, uning orniqa təslim bolux. Bu—Yapon karakqilirining, wətən hainlirining wə Yaponpərəslərninğ təliwi, ləkin bu Zhongguodiki zor kəpqilikning qarxiliqiqa uqridi.

Üçinçi yөнүлүx Yapon baskunqiliriqa qarxi urux wə təslim boluxning Zhongguoda billə məwjut turuxi. Bu, Yapon karakqiliri, wətən hainliri wə Yapon-pərəslərninğ ikkinçi yөнүлүxtiki məksidigə yetəlməy kelip, xuning bilən əzlrining Zhongguoning Yapon baskunqiliriqa qarxi sepini buzux üçün kollinidiqan süikəstlik hilə-mikiriridin kelip qikidiqan nətijə bolidu. Ular muxundak kilixni pilanlimakta. Bu həwp eqir halda məwjut.

10. Həzirki wəziyətting qarinqanda, məmlikət iqidə wə həlkarada təslimqilikning üstünlük kazinixiqə yol koymaydiqan amillar üstünlükkə igə. Bu amillar: Yaponiyining Zhongguoni kət'i munkərz kilix fangzhenining Zhongguoni urux kilmay bolmaydiqan dərrijə kəltürüp koyqanliqi, gongchəndang wə 8-armiyining məwjutluqi, Zhongguo həlqining təliwi, guomindangning kəpqilik əzalirining təliwi, Ən'gliyə, Amerika wə Fransiyining guomindangning təslim bəluxi bilən əz mən-pəətlirigə zərər yetixidin ənsirə-watkanliqi, Sovet ittipakining məwjutluqi wə uning Zhongguoqa yardəm berix fangzheni, Zhongguo həlqining Sovet ittipakidin kütken qongkur ümidi (Bu ümit kuruk ümit əməs) wə baxkilar. Əgər bu amillar obdan uyuxturulidiqan bolsa, təslimqilik wə bəlünüx amillirila əməs, bəlki bir tərəplimilik Yapon baskunqiliriqa qarxi urux bilən tohtap kelix amilimu tügertilidu.

11. Xuning üçün, bir tərəplimilik Yapon bas-

kunqiliriqə qarxi uruxtin omumyüzlük Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxka ətux istikbali məwjut. Bu istikbalni koloqa kəltürüx Zhongguo gongchəndangning barlik əzaliri, Zhongguo guomindangidiki barlik tərəkkipərwərlər wə barlik Zhongguo həlkinging ortak wə jiddi wəzipisi.

12. Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə qarxi milli inkilawiy uruxi hazir eqir weyji iqidə turmakta. Bu weyji uzakka sozuluximu mümkin, qapsanrak tügitiliximu mümkin. Həl kiləuq amillar, iqqi jəhəttə, guomindang bilən gongchəndangning həmkarliqi wə bu həmkarlik اساسida guomindang siyasitidə bolidiqan burulux, ixqi-dihanlar ammisining küqi; taxki jəhəttə, Sovet ittipakining yardimi.

13. Guomindang üqün əzini siyasi wə təxkiliy jəhətlərdin əzgərtix zərüriyiti bar, bundak imkaniyətmu bar^②. Bu, اساسən, Yaponiyining zulmidin, Zhongguo gongchəndangining birliksep siyasitidin, Zhongguo həlkinging təliwidin, guomindangning iqidə yengi küqlərnin əskənligidin boluwatidu. Bizning wəzipimiz guomindangning bu əzgərtixni əməlgə axuruxini koloqa kəltürüp, buni həkümət wə armiyini əzgərtixning asasi kilixtin ibarət. Bu əzgərtix, xəksizki, guomindang zhongyangining raziliqi bilən boluxi kerək, biz təklip berix ornida turimiz.

14. Həkümətni əzgərtix. Biz wakitlik guomindahuy qakirix fangzhenini otturiqə koyduk, bumu zərür wə mümkin. Bu əzgərtixmu, xəksizki, guomin-

dangning raziliqi bilən boluxi kerək.

15. Armiyini özgərtix wəzipisi yengi armiyə kurux wə kona armiyini özgərtixtin ibarət. Əgər yerim yildin bir yiləiqə boləqan wakıt iqidə 250—300 ming kixilik yengi siyasi rohka igə armiyə kurulidioqan bolsa, Yapon baskunqiliriqə qarxi urux məydanlirida burulux kərülükə baxlaydioqanlıqi qokum. Bunday yengi armiyə barlik kona armiyilərgə təsir kərsitidu wə ularni öz ətrapioqə uyuxturidu. Bu Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning zhənlüelik kayturma hujuməqə ətuxining hərbi asasi bolidu. Bu özgərtixmu, ohxaxla, guomindangning raziliqi bilən boluxi kerək. 8-armiyə bu özgərtix jəryanida nəmunilik rol oynixi lazim. 8-armiyining əzi kengəytilixi kerək.

2. Partiyə Iqidimu, Pütün Məmlikəttimu Təslimqilikkə Qarxi Turux Kerək

Partiyə Iqidə, Sinipning Sinipka Boləqan Təslimqiligigə Qarxi Turux

16. 1927-Yildiki Chen Duxiu təslimqiligi xu qaqdiki inkilapni məqlubiyətkə elip bardi. Hər bir gongchəndang əzasi tarihtiki bu kanlik sawakni esidin qikirip koymasliqi lazim.

17. Partiyining Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birliksəp luxiəni üstidə, Lugouqiao wəkəsidin ilgiri

partiyə iqidiki asasiy həwplik hahix “sol”qil jihuyzhuyi yəni guənmenzhuyi idi. Bu, asasən, guomindangning tehi Yapon baskunqiliriqə karxi turmioqanliqi səwiwidin bolqan idi.

18. Lugouqiao wəkəsidin keyin, partiyə iqidiki asasiy həwplik hahix “sol”qil guənmenzhuyi əməs, bəlki onqil jihuyzhuyi yəni təslimqilik bolup kaldi. Bu, asasən, guomindangning Yapon baskunqiliriqə karxi turoqanliqi səwiwidin boldi.

19. 4-ayda Yən’ən partiyə aktipliri yiqini ötküzülgən qaoqda wə 5-ayda partiyening məmlikətlik wəkillər yiqini ötküzülgən qaoqda bolupmu 8-ayda zhongyang zhengzhijüsi yiqini (Luochuən yiqini) ötküzülgən qaoqdila, biz: Birliksəptə puroletariyat burzuaziyigə rəhbərlik kilamdu, yaki burzuaziyə puroletariyatka rəhbərlik kilamdu? Guomindang gongchəndangni əzigə tartamdu, yaki gongchəndang guomindangni əzigə tartamdu? digən məsilini otturiqə koyoqan iduk. Nəwəttiki konkirit siyasi wəzipidə bu məsilə xuningdin ibarətki, guomindangni gongchəndang təxəbbus kilqan Yapon baskunqiliriqə karxi turux-wətənni kütquzuxning 10 maddilik ganglingi wə omumyüzlük Yapon baskunqiliriqə karxi urux kilix dərjisiqə kətirixmu, yaki gongchəndangni guomindangning pomixxik-burzuaziyə diktaturisi wə bir tərəplimilik Yapon baskunqiliriqə karxi urux kilix dərjisiqə qüxürüxmu?

20. Məsilə nimə üqün bundak kəskin qoyulidu?

Buning səwiwi:

Bir tərəptin, Zhongguo burzuaziyisinin mürəsəqilligi, guomindangning əmiliy küqtiki üstünlügi, guomindang zhongyangi 3- omumyiqinining hitapnamisi wə kararida gongchəndangoqa kilinqan təhmət wə həkərətlər həm “sinipiy kürəxni tohtitix” dəp walaklaxlar, guomindangning “gongchəndangning təslim boluxi” toqrisida qin kənglidin kilinqan arzuliri wə kəng kələmlik təxwikatlıri, Jiang Jieshining gongchəndang üstidin istibdatlik kilix toqrisidiki kəsti, guomindangning kızil armiyigə karatqan qəkləx wə ajizlitix siyasiti, guomindangning Yapon baskunqiliriqə qarxi demokratik genjüdilərgə karatqan qəkləx wə ajizlitix siyasiti, guomindangning 7- ayda Lushən təlim-tərbiyə kursi^③da otturiqə koyqan “Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxta gongchəndangning küqining bəxtin ikki kismini azaytix” digən süikəstlik pilani, guomindangning gongchəndang kadirilirini mənəspdar bolux wə bay boluxka, əyxixrət wə kəyp-sapaqə kizikturuxi, bəzibir uxxak burzuaziyə tənəklirining siyasi jəhəttiki təslimqilik həkətliri (Zhang Nəyqini wəkil kilinqan^④) wə baxka əhwallar.

Yənə bir tərəptin, gongchəndang iqidə nəziriyiwi səwiyining təkxi bolmiqanliqi, nuroqun partiye əzalirida ikki partiyining beyfa uruxi dəwridiki həkərliqi toqrisidiki təjribining kəm bolqanliqi, partiyimiz iqidə uxxak burzuaziyə tərkiwining kəp sanda

məwjut bolup turoqanliqi, bir kism partiyə əzalirida ilgiriki japalik kürəx turmuxini dawamlaxturuxni halimaydiqan kəypiyatning boləqanliqi, birliksəp iqidə guomindang bilən madara kilidiqan pirinsipsizlik hahixining məwjut bolup turoqanliqi, 8-armiyidə yengi jünfəzhuyilik hahixining pəyda boləqanliqi, gongchəndangning guomindang hakimiyitigə katnixix məsilisining tuquloqanliqi, Yapon baskunqiliriqə qarxi demokratik genjüdilərdə madaraqilik hahixining tuquloqanliqi wə baxka əhwallar.

Yukurida eytiləqan ikki tərəptiki jiddi əhwallar səwiwidin, kim kimgə rəhbərlik kilix məsilisini kəskin otturiqə koyux lazim boldi, təslimqilikkə kət'i qarxi turux lazim boldi.

21. Birkanqə aydin buyan, asasən, Yapon baskunqiliriqə qarxi urux baxlanəqandin buyan, gongchəndang zhongyangi wə uning hər dərijilik təxkilatlıri pəyda boləqan wə pəyda boluxi ehtimal boləqan ənə xundak təslimqilik hahixliriqə qarxi enik, kət'i kürəxləni elip bardı wə tegixlik saklinix qarilirini kərdi həmdə ulardin nətijə kazandi.

Hakimiyətkə katnixix məsilisi jəhəttə zhongyang bir karar layihisi^⑤ tarkatti.

8-armiyidə yengi jünfəzhuyilik hahixiqə qarxi kürəx baxlandi. Bundak hahix, kizil armiyə kayta tüzülgəndin keyin, bəzi ayrim xəhslərnin gongchəndangning rəhbərliğini kət'iyət bilən kobul kilixni halimasliqi, xəhsi kəhrimanlikka berilip ketixi, guo-

mindangning hizmətkə təyinlixini xərəp dəp bilixi (mənsəpdar boluxni xərəp dəp bilixi) wə xuningqə ohxax hədisilər üstidə ipadiləndi. Bu yengi jünfazhuyilik həhixi gərqə kixilərnə urux, tillax, tərtip-intizamni buzux wə xuningqə ohxax hədisilər üstidə ipadilinidiqan kona jünfazhuyilik həhixi bilən mənbe (gongchəndangni guomindangning dərijisigə qüxürüp koyux) jəhəttin wə akiwət (ammidin ayrilip kəlix) jəhəttin bir bolsimu, ləkin u guomindang bilən gongchəndangning birliksepi məzgilidə pəyda boləqan wə alahidə zor hətərlik tüs aləqan boləqəqqa, alahidə dikqət kilixkə ərziydu, uningqə kət'i qarxi turuxkə toqra kelidu. Guomindangning arilaxkanliqi səwiwidin bikar kilinqan siyasi weyyüənlik tüzümi, guomindangning arilaxkanliqi səwiwidin zhengxünchu kilip əzgərtilgən zhengzhibuning nami hazır əsligə kəltürüldi. "Mustəkil-əzigə əzi hoja boləqan həlda taqlıq jaylarda elip berilidiqan partizan uruxi" din ibarət yengi zhənlüelik pirinsip otturiqə koyuldi wə kət'i ijra kiliniwatidu, xuning bilən 8-armiyining uruxta wə hizməttə qəlibə kəzinixi asasiy jəhəttin təmin etildi. Guomindangning əz əzalirini 8-armiyigə kadir kilip əwətix toqrisidiki təliwi rət kilindi, 8-armiyigə gongchəndang mutlək rəhbərlik kilix pirinsipi qing tutuldi. Yapon basqunqiliriqə qarxi inkilawiy genjüdlərdimu, ohxaxla, "birlikseptiki mustəkillik-əzigə əzi hojilik" pirinsipi otturiqə koyuldi. "Yihuyzhuyi" həhixi tüzitildi (Əl-

wəttə, Ikkinqi internatsionalning yihuyzhuyisi əməs, bundak yihuyzhuyi Zhongguo gongchəndangi iqidə yok)®, basmiqilaroqa, düxmən paylakqiliriqa wə buzoqunqilaroqa karxi kürəx kət'i dawamlaxturuldi.

Xi'əndə, ikki partiyining munasiwitidiki pirinsip-sizlik hahixi (madaraqilik hahixi) tüzitilip, ammiwi kürəxlər yengiwaxtin kanat yayduruldi.

Xərkiy Gənsuda əhwal omumən Xi'əndikigə ohxax boldi.

Shanghəydə, “Qakirik az bolsun, təklip kəp bolsun” dəydiqan Zhang Nəyqiqilikə tənkit berilip, wətənni munkərzliktin kutuldurux hizmitidiki madaraqilik hahixi tüzitilixkə baxlidi.

Jənuptiki partizan rayonlirida—bular bizning guomindang bilən kiləqan 10 yillik qanlik uruxlarda koləqə kəltürgən nətijilirimizning bir qismi, Yapon baskunqiliriqa karxi milli inkilawiy uruxning jənu-biy əlkilərdiki zhənlüelik zhidiənliri, guomindang Xi'ən wəkəsidin keyinmu “korxap yokitix” siyasiti bilən yokitixkə urunəqan wə Lugouqiao wəkəsidin keyin yənə uning orniqa yolwasni taqdin aldap elip qüxüx siyasitini kollinip, ajizlaxturuxkə urunəqan küqlər—biz dikqət-etiwarimizni munularoqa mər-kəzləxtürduk: (1) xərtsiz toplaxtin (guomindangning ənə xu zhidiənlərnə elip taxlax təliwigə layiklixixtin) saklinix; (2) guomindangning kixi əwətitə təliwini rət kilix; (3) He Ming uqriqan hətərdin (guomindangning muhasirisigə qüxüp kelip, koralsizlandurulux

hətiridin)⑦ pəhəs bolux.

«Jiefang zhokən» həptilik zornili⑧da jiddi tənkit kilix pozitsiyisi qing tutuldi.

22. Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni kət'i dawamlaxturux wə əng ahirki qəlibini koləqə kəltürux üqün, bir tərəplimilik Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni omumyüzlük Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxka aylandurux üqün, Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birliksəp luxiənidə qing turux lazim, birliksəpni kəngəytix wə mustəhkəmləx lazim. Guomintang bilən gongchəndangning birliksepini buzidiqan hərəkəndəq təxəbbuska yol qoyulmaydu. “Sol” qil guənmenzhuyidin helimu saklinix kerək. Lekin, xuning bilən billə, barlik birliksəp hizmitini mustəkillik-əzigə əzi hojilik pirinsipiəqə ziq baqlax lazim. Bizning guomintang wə baxka hərəkəndəq guruhlar bilən boləqan birliksepimiz məlum ganglingni yoləqə koyux asaidiki birliksəp. Bu asastin qətligəndə, heqkəndəq birliksəp bolmaydu, bundak həmkarlik pirinsipsiz hərəkətə aylinip qalidu, təslimqilikning ipadisi bolup qalidu. Xunga, “birliksəptiki mustəkillik-əzigə əzi hojilik” pirinsipini qüxəndürux, əməlgə koyux wə qing tutux—Yapon baskunqiliriqə qarxi milli inkilawiy uruxni qəlibigə elip berix yolidiki mərkiziy halka.

23. Bizning bundak kiliximizdin məksət nimə? Bir tərəptin, əzimizning koləqə kəltürgən zhendiyimizni saklap kelix. Bu—bizning zhənlüelik atlinix

jayimiz, bu zhendidin ayrilip qalsak, heqnərsidin söz aqkili bolmaydu. Lekin bizning asasiy məksidimiz ikkinqi tərəptə, yəni biz öz zhendiyimizni rawajlanduruxni, “milyonliqan ammini səpərwər kilip, Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birliksəpkə kirgüzüp, Yapon jahan'girligini yokitix” digən aktip məksətni əməlgə axuruxni közləymiz. Zhendini saklap kelix bilən zhendini rawajlandurux bir biridin ayrilmaydu. Birnəqqə aydin buyan, tehimu kəng uxxak burzuaziyə sol kanat ammisi bizning təsirimiz astida uyuxti, guomindang lagirida yengi küqlər əsməktə, Sənxidə ammiwi kürəxlər rawajlandi, partiyə təkkiatlimu nuroqun jaylarda rawajlandi.

24. Lekin, enik qūxinix lazimki, partiyimizning təkkiy küqi məmlikət boyiqə, omumən eytkanda, tehi ajiz. Məmlikət boyiqə ammiwi küqmu tehi nahayiti ajiz, məmlikət boyiqə ixqi, dihanlardin ibarət asasiy amma tehi uyuxturulmidi. Bularning həmmisi, bir tərəptin, guomindangning tizginləx wə ezix siyasitidin boləqan bolsa, ikkinqi tərəptin, bizning bu jəhəttə hizmət kilmioqanliqimiz yaki kiləqan hizmitimizning yetərlik bolmioqanliqidin boldi. Bu—partiyimizning hazırki wakitta Yapon baskunqiliriqə qarxi milli inkilawiy uruxtiki əng asasiy ajizliqi. Bu ajizlikni tügətməy turup, Yapon jahan'girligini yenigix mümkin əməs. Bu məksətkə yetix üqün, “birlikseptiki mustəkillik-əzigə əzi hojilik” pirinsipini qokum əməlgə axurux lazim, təslimqilikni yaki

qienjiuzhuyini qokum tögütix lazim.

Pütün Məmlikəttə, Millətning Millətke Boloqan Təslimqiligə Qarxi Turux

25. Yukurida eytiloqanlar sinipning sinipka bolqan təslimqiligi. U puroletariyatni burzuaziyining gəyliangzhuyiliqioqa wə üzül-kesilsizligigə uyoqunlixixka elip baridu. Bu hahixni tögətməy turup, Yapon baskunqiliriqqa qarxi milli inkilawiy uruxni qəlibilik elip barqili bolmaydu, bir tərəplimilik Yapon baskunqiliriqqa qarxi uruxni omumyüzlük Yapon baskunqiliriqqa qarxi uruxka aylاندurqili bolmaydu, wətənni koqdiqili bolmaydu.

Lekin yənə bir hil təslimqilik bar, u bolsimu millətning millətke boloqan təslimqiligi, u Zhongguoni Yapon jahan'girligining mənəpətigə uyoqunlixixka elip berip, Zhongguoni Yapon jahan'girligining mustəmlikisigə aylاندuridu, pütün Zhongguoluklarni wətini munkərz boloqan kullarqqa aylاندuridu. Bu hahix hazirki wakitta Yapon baskunqiliriqqa qarxi milli birlikəptiki ong qanat guruh iqidə pəyda bolmaqta.

26. Yapon baskunqiliriqqa qarxi milli birlikəptiki sol qanat guruh gongchəndang yetəkqiligidiki ammidin—puroletariyat, dihanlar wə xəhər uxxak burzuaziyisi ammisidin ibarət. Bizning wəzipimiz barlik tirixqanliqlar bilən bu guruhni kengəytix wə

mustəhkəmləx. Bu wəzipining orunlinixi—guomindangni əzgərtix, həkümətni əzgərtix wə armiyini əzgərtixning tüp xərti, bir pütün demokratik jumhuriyətni kurup qikixning tüp xərti, bir tərəplimilik Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni omumyüzlük Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxka aylanduruxning tüp xərti wə Yapon jahan'giriligini yokitixning tüp xərti.

27. Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birlikşəptiki ariliktiki guruh milli burzuaziyə wə yukuri katlam uxxak burzuaziyidin ibarət. Shanghəyning qong gezitliri wəkillik kiloqan tərkiplər soloqə mayil boldi®; Fuxingshe jəmiyitidə bir kism kixilər ikkilinixkə baxlidi, CC guruhidimu bir kism kixilər ikkilinixkə yüzliniwatidu®. Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kiliwatkan qoxunlar jiddi sawak aldi, ularning iqidiki bəzi tərkiplər əzgirixkə baxlidi, yaki əzgirix aldida turmaqta. Bizning wəzipimiz ariliktiki guruhning aləqə besixi wə burulux yasixini koloqə kəltürüx.

28. Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birlikşəptiki ong kanat guruh qong pomixxiklar wə qong burzuaziyidin ibarət, bu—milli təslimqilikning dabənyingi. Ular, bir tərəptin, uruxning öz mal-mülkini wəyran qiliwetixidin qorqsa, yənə bir tərəptin, həkə ammisining qozqilixidin qorkidu, ularning təslimqilik hahixida boluxi mukərrər. Ularning birmunqisi wətən haini bolup kətti, birmunqisi Yaponpərəs

bolup kətti, birmunqisi Yaponpərəs bolux aldida turmakta, birmunqisi ikkilinixkə yūzlənməktə, pəkət alahidə əhwalda boləan ayrim xəhslərlə kət'i turmakta. Ulardin bəzilirining milli birliksəpkə wa-
kitlik kirixi məjburiyət astida wə ilajsizliktin boldi. Omumən eytkanda, ularning Yapon baskunqiliriqə karxi milli birliksəptin bəlünüp qikip ketixi yirak əməs. Həzir qong pomixxiklar wə qong burzuəziyə iqidiki birmunqə əng buzuk unsurlar Yapon baskunqiliriqə karxi milli birliksəpni bəlüp taxlaxkə həkət kiliwatidu. Ular pitnə-iqwa yasap qikidiqan zawut, "Gongchəndang topilang kətiriwatidu", "8-armiyə qekiniwatidu" digən'gə ohxax pitnə-iqwalər buningdin keyin küsanap kəpiyidu. Bizning wəzi-pimiz milli təslimqilikkə kət'i karxi turux, xuning-dək bu kürəxtə sol kanat guruhni kəngəytix wə mustəhkəmləx, ariliktiki guruhning ələqə besixini wə burulux yasixini qələqə kəltürəx.

Sinipiy Təslimqilik Bilən Milli Təslimqilikning Munasiwiti

29. Yapon baskunqiliriqə karxi milli inkilawiy uruxta sinipiy təslimqilik, əmiliyətə, milli təslimqilikning zapas armiyisi, əng kanat lagiroqə yardəm berip, uruxni məqlubiyətkə elip baridiqan əng kəbih hahix. Zhonghua millitining wə əmgəkqilər ammi-sining azatliqini qələqə kəltürəx üqün, milli təs-

limqilikkə karxi kürəxni kət'i wə küqlük elip berix üqün, gongchəndang iqidiki wə puroletariyat iqidiki sinipiy təslimqilik hahixioqa karxi turuximiz wə bu kürəxni hər sahədiki hizmətlərdə kanat yayduruximiz lazim.

Izahlar

① Bu 1937-yil 8-ayning 25-küni Zhonggong zhongyang zhengzhijüsining ximaliy Shənxidiki Luochuəndə etküzgən yiqinida makullanqan «Həzirki wəziyət wə partiyining wəzipiliri toqrisidiki qarar»ni kərsitidu, toluk tekisti təwəndikiqə: "(1) Yapon karəqilirining Lugouqiaodiki iqwəgərqiligi wə Beyping. Tienjinni besiwəlqanliqi Zhongguoning iqqi kismiqa kəng kələmdə kilidiqan hujumining baxlinixidinla ibarət. Yapon karəqiliri məmlikiti boyiqə urux waqti səpərwərligini baxliwətti. Ularning 'kəngəytixni halimaymiz' digən təxwikați öz hujumini yoxuridiqan tütəklik oktinla ibarət. (2) Nənjing həkümiti Yapon karəqilirining hujumi wə həlk qəziwining besimi astida Yapon baskunqiliriqa karxi urux kilix qarariqa kelixkə baxlidi. Pütün dələt mudapiəsining orunlaxturuluxi wə hərkaysi jaylarning əmiliyəttə Yapon baskunqiliriqa karxi urux kiliximu baxlandi. Zhongguo-Yaponiyə uruxi mukərrər bolup qaldi. 7-ayning 7-küni Lugouqiaoda baxlanqan Yapon baskunqiliriqa karxi urux Zhongguoning pütün məmlikət dairilik Yapon baskunqiliriqa karxi uruxining baxlinix nuqtisi boldi. (3) Zhongguoning siyasi wəziyitidə xuningdin etiwarən yengi bir baskuq baxlandi, u bolsimu Yapon baskunqiliriqa karxi urux elip berix baskuqi.—Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning təyyarlik baskuqi etüp kətti.—Bu baskuqtiki əng mərkizi wəziyə: barlik küqləni səpərwər kilip, Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning qəlibisini koləqa kəltürəx. Ətkən baskuqta guomindangning halimiqanliqi wə həlk ammisini səpərwər kilixning yetərlik bolmianliqi səwiwidin, demokratiyini

qoloqa keltürx wəzipisi orunlanmidi, buni buningdin keyin Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning qelibisini qoloqa keltürx jəryanida orunlax lazim. (4) Bu yengi baskuqta biz bilən guomindang wə Yapon baskunqiliriqa qarxi baxka guruhlar otturisdiki ohximaslik wə talax-tartix, Yapon baskunqiliriqa qarxi urux kilix kerəkmü, yaki kerək əməsmü, digən məsilidə bolmastin, bəlki Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning qelibisini kandaq kilip qoloqa keltürx məsilidə bolup kaldı. (5) Būgünki kündə Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning qelibisini qoloqa keltürxning mərkiziy həlkisi baxlinip kətkən Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni omumyüzlük boləan, pütün millət elip baridiəan Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxka rawajlanduruxta. Pəkət muxundak omumyüzlük boləan; pütün millət elip baridiəan Yapon baskunqiliriqa qarxi urux boləandila, Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni əng ahirki qelibigə erixtürgili bolidu. Partiyimiz būgünki kündə otturiqa koyəan Yapon baskunqiliriqa qarxi turux-wətənni kutkuzuxning 10 maddilik ganglingi—Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning əng ahirki qelibisini qoloqa keltürxning konkirit yoli. (6) Būgünki Yapon baskunqiliriqa qarxi urux iqidə intayin zor həwp məwjut turidu. Buning asasiy səwiwi xuki, guomindang pütün məmlikət həlkini Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxka katnixixka kozəaxni tehi halimaywatidu. Əksiqə, u Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni həkümətningla ixi dəp qarap, həmmə yərdə həlkning uruxka katnixix hərketliridin kərkəwatidu wə ularni qəkləwatidu, həkümət wə armiyining həlkə ammisi bilən birlixixigə toskunluk kiliwatidu, həlkə Yapon baskunqiliriqa qarxi turux-wətənni kutkuzux yolida demokratik həkuk bərməy-watidu, siyasi aparatlarni təltəküs əzgərtixkə, xu yol bilən həkümətni pütün millətning dələt mudapiə həkümitigə aylanduruxka kirixməy-watidu. Bundak Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxta kismən qelibiləni qoloqa keltürx mümkin, əmma əng ahirki qelibini qoloqa keltürx hərgiz mümkin əməs. Əksiqə, bundak Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning əqir məqlubiyətke uqraq ehtimali məwjut. (7) Həzirki Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxta tehi jiddi ajizliklar məwjut bolup turəanliktin, buningdin

keyinki Yapon baskunqiliriqa qarxi urux jeryanida muwəppəki-yətsizlik, qekinix, iqi bəlünüx, asilik kilix, waqitlik wə kismən murəssəlixixkə ohxax birmunqə paydisiz əhwallar pəyda boluxi mümkin. Xuning üqün, Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning muxəkkətlik uzakka sozulidiqan urux bolidiqanliqini nəzərdə tutux lazim. Lekin, ixinimizki, baxlinip kətkən Yapon baskunqiliriqa qarxi urux, partiyimizning wə pütün məmlikət həlkimizning tirixixi arksida, qoqum barlik tosaloqlarni bəsüp ötüp, dawamlıq alqa besiwəridu wə rawajliniwəridu. Biz barlik kıyinliklarni tūgitip, partiyimiz otturiqa koyqan, Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni qəlibigə erixtüridiqan 10 maddilik ganglingni əməlgə axurux üqün kət'i kürəx kiliximiz lazim. Bu ganglingqa hilap kelidiqan barlik hata fangzhenlarqa kət'i qarxi turuximiz, xuning bilən billə, ümitsizlikkə petip qalqan milli məqlubiyətiqilikkimu qarxi turuximiz lazim. (8) Gongchəndang əzaliri həm ularning rəhbərlikidiki həlkə ammisi wə qorallıq küqlər kürəxning əng aldınki sepide əng aktiplik bilən turuxi kerək, əzlrini məmlikət boyiqə Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning hexiniqa aylanduruxi lazim, Yapon baskunqiliriqa qarxi ammiwi hərəkətni nahayiti qong küq bilən əwj alduruxi lazim. Birər minut wə birər pürsətnimu koldin bərməy, ammiqa təxwiq kilixi, ammini uyxturuxi, ammini qorallanduruxi lazim. Pəkət milyonliqan ammini həkiki uyxturup, milli birliksəpkə kirgüzəlisəkla, Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning qəlibə kazinixida xək-xübhə yok."

② Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning dəsləpki məzgilidə guomintang wə Jiang Jieshi həlkə küqining kisixi astida türlük islahatlar toqrisida birmunqə wədilərnə bərgən idi, lekin arkidinla ularqa bir-birləp wəpasizlik kildi. Xu qaqda pütün məmlikət həlkə ümit kilqan, guomintang kılmakqi bolqan islahatlarıning "imkaniyətlıkligi" riyallıqqa aylanmıdi, huddi keyinrək yoldax Mao Zedong (Birləxmə həkümət həkqidə)də qüxəndürüp etkəndək boldi: "Xu qaqda pütün məmlikət həlkə, kommunistlar wə baxka demokratik partiya-guruhlar guomintang həkümitigə nahayiti zor ümit baqlıqan idi, yəni uningdin millət həwp astida qalqan, həlkə hayajanqa kəlqən muxundak bir pəyttə, kət'i rəwixtə demokra-

tik islahat elip berixini; Sun Zhongshən əpəndining inkilawiy sənminzhuyisini yolqa koyuxini ümit kılqan idi. Əmma, bu ümit yokka qikti.”

③ Lushən təlim-tərbiyə kursı—Jiang Jieshi əksiyətqil həkümranliqning tayanqlirini yetixtürüx məksididə Jiangxi əlkisi-ning Lushən digən yeridə aqқан, guomintangning yukuri wə ottura dərjilik partiye-hökümət hadimliriqa has bolqan təlim-tərbiyə kursı.

④ Xu qaqda Zhang Nəyqi “Qakirik az bolsun, təklip kəp bolsun” digənni təxəbbus kildi. Əməldə, guomintang həlkni eziwatқан xaraitta, guomintangqa pəkət “təklip berix”la karqa kəlməytti. Həlk ammisini guomintangqa qarxi kürəx kilixka toqridin-toqra “qakirix” lazim idi. Undak qilmioqanda, Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni kət'i dawamlaxturqili bolmaytti, guomintangning əksiyətqiligigə qarxilik kərsətkilimu bolmaytti. Xuning üqün, Zhang Nəyqining bu təxəbbusi hata idi. Keyinqə u bu hataliqini pəydin-pəy tonudi.

⑤ Bu 1937-yil 9-ayning 25-künidiki (Zhonggong zhongyangning gongchəndangning həkümətkə katnixix məsilisi toqrisidiki karar layihisi)ni kərsitidu, toluk teksti təwəndikiqə: “(1) Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning bögünki wəziyitidə pütün millətning Yapon baskunqiliriqa qarxi milli birliksəplik həkümiti boluxi bəkmü zərür, xundak həkümət bolqandila, Yapon baskunqiliriqa qarxi milli inkilawiy uruxka rəhbərlik kilip, Yapon jahan'girliqini yengixkə ongaylik tuqulidu. Gongchəndang bundak həkümətkə katnixixka yəni həkümətning məmuri wəzipilirini toqridin-toqra wə axkara halda ez üstigə elixka wə uningda aktip rol oynaxka təyyar. Lekin bögün tehi bundak həkümət yok. Bögünki həkümət yənila guomintangdin ibarət bir partiye diktaturiliqidiki həkümət. (2) Pəkət guomintangdin ibarət bir partiye diktaturiliqidiki həkümət pütün millətning birliksəplik həkümitigə aylanqan qaqda yəni bögünki guomintang həkümiti A) partiyimiz otturiqa koyqan Yapon baskunqiliriqa qarxi turuxwətənni kutkuzuxning 10 maddilik ganglingining asasiy məzmunini kəbul kilip, xu məzmun boyiqə siyasi ixlarni yolqa koyux

ganglingini elan qilqan qaqda; B) əmilii hərkitidə bu ganglingni əməlgə axurux üqün səmimiyət wə tirixqanlıq kərsitixni bildürükə baxlıqan həm bu jəhəttə heli utuklarni qolqa kəltürgən qaqda; C) gongchəndang təxkilatlırining kanuniy həlda məwjut bolup turuxıqə yol koyqan, gongchəndangning ammini səpərwər kilix, ammini uyuxturux wə ammini tərbiyiləx ərkinligigə kapalət bərgən qaqdila, Zhongguo gongchəndangi bundak həkümətkə katnixidu. (3) Dangzhongyang mərkiziy həkümətkə katnixixni qarar kilmiqıqə, gongchəndang əzaliri yərlik həkümətlərgə omumən katnaxmaslıqı kerək, xuningdək mərkəzdiki wə jaylardiki həkümətning məmuri organlıriqə təwə barlıq məmuri yiqin həm weyyüənhuyılərgə katnaxmaslıqı kerək. Qünki, bundak katnixix kommunistlarning kıyapitini bihədə tutuklaxturup koyidu, guomindangning hakim mutləklik həkümranlıqını uzartip koyidu, uning bir pütün demokratik həkümətning quruluşını alqa sürükə ziyinila bar, paydisi yok. (4) Ləkin pəwqul'addə rayonlardiki yərlik həkümətlərgə, məsilən, urux rayonlıridiki yərlik həkümətlərgə kəlsək, kona həkümranlar baldurkidek həkümranlik kilalmay, gongchəndangning təxəbbuslırini əməlgə axuruxni asasiy jəhəttin halaydıqan bolup qalqan wə gongchəndang axkara hərket kilix ərkinligigə igə bolqanlıqtin, xuningdək hazırki jiddi wəziyət gongchəndangning katnixixini həlk wə həkümətning nəziridə zərür kilip koyqanlıqtin, ularqə kommunistlar katnaxsa bolidu. Yapon qarəqiliri besiwəlqan rayonlarda gongchəndang axkara rəwixtə Yapon baskunqiliriqə qarxi birliksəplik hakimiyyətning təxkilatqisi boluxi tehimu lazim. (5) Gongchəndang həkümətkə axkara katnixixtin ilgiri, məmlikətlik guomindahuyqə ohxax demokratik asasiy kanun həm wətənni kutkuzux fangzheni muhakimə kilinidiqan kengəx organlıriqə katnixixkə pirinsip jəhəttin yol koyulidu. Xunga, həlkni səpərwər kilip wə həlkni gongchəndang ətrapiqə uyuxturup, bir pütün demokratik həkümətning quruluşını alqa sürük üqün, gongchəndang əz əzalirining guomindahuyqə saylinixini tirixip qolqa kəltürüxi, guomindahuyning munbiridin paydilinip, gongchəndangning təxəbbuslırini təxwik kilixi lazim. (6) Gongchəndangning zhongyangi wə yərlik təxkilatliri guomin-

dangning zhongyangi wə yərlik dangbuliri bilən məlum ortaq gangling wə toluk barawərlik pirinsipi astida birliksəp təxkilatlıri, məsilən, türlük birləxmə weyyüənhuylar (alaylı, həlk inkilawiy tongmenghuy jəmiyiti, ammiwi hərket weyyüənhuyi, urux rayoni səpərwərlik weyyüənhuyi katarlıqlar)ni təxkil kilsa bolidu; gongchəndang guomindang bilən ənə xundak birliktə hərket kilix arkilik guomindang bilən gongchəndangning həmkarlıqıqə erixixi lazim. (7) Kızıl armiyining nami həlk inkilawiy armiyisigə, kızıl hakimiyət organlıri alahidə rayon həkumətlirigə əzgərtilgəndin keyin, ularning wəkilliri ezlirining koləqə kəltürgən kanuniy orunlıridin paydilini, Yapon baskunqiliriqə qarxi turux-wətənni kutkuzuxka paydilik bolqan barlik hərbi wə ammiwi organlarəqə katnaxsa bolidu. (8) Sabik kızıl armiyidə wə barlik partizan düyliridə gongchəndangning mutlək mustəkil rəhbərliğini saklap kəlix pütünləy zərür; gongchəndang əzalirida bu məsilidə pirinsip jəhəttə hərəkəndak ikkilinixning kərüluxigə yol koyulmaydu.”

⑥ Bu xu qaəda partiye iqidə bəzi yoldaxlarning inkilawiy genjüdidərdiki həlk wəkilliri kengixidin ibarət hakimiyət tüzümini burzua əlliridiki yihuy tüzümigə əzgərtixni təxəbbus kilidiqan pikirlirini kərsitidu.

⑦ 1934- yil 10- ayda zhongyang kızıl armiyisi ximaləqə yürüp kətkəndin keyin, jənuptiki Jiangxi, Fujian, Guangdong, Hunan, Hubey, Henan, Zhejiang wə Ənhuydin ibarət 8 əlkinin 14 rayonida kəlqan kızıl armiyining partizan düyliri nəhayiti müxkul əhwalda partizan uruxini kət'i dawamlaxturdi. Yapon baskunqiliriqə qarxi urux partliqanda, ular Zhonggong zhongyangning yolyoruqi boyiqə, guomindang bilən tənpen ətküzüp, iqki uruxni tohtatti wə bir armiyə (keyinqə Changjiangning jənubi wə ximalida Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni kət'i dawam kildurqan yeni 4- armiyə) bolup birlixip, aldinki səpkə berip, Yapon baskunqiliriqə qarxi turdi. Ləkin Jiang Jieshi bu partizan düylirini tənpendin paydilini yokitixni kəstlidi. Fujian-Guangdong qegra rayoni xu qaəda 14 partizan rayonining biri bolup, yoldax He Ming xu rayondiki partizan düyining məs'ulliridin biri idi. Yoldax He Ming Jiang Jieshining süikəstige huxyar bolmidi,

nətişidə əzi yetəkçilik qılqan mingdin oxuq partizanni toplap qoydi, xuning bilən guomindang tərripidin muhasirigə elinip qoralsizlanduruldi.

⑧ «Jiefang zhokən» həptilik zornili Zhongguo gongchəndangi zhongyangining nəxr əpkari bolup, 1937- yili Yən'əndə nəxr kilinixka baxliqan idi. 1941- yili «Jiefang ribao» geziti nəxr kilinixi bilən bu həptilik zornal tohtidi.

⑨ Bu xu qaqdiki «Shenbao» qatarliq gezitlər wəkillik kilip kəlgən bir kışim milli burzuaziyini kərsitidu.

⑩ Fuxingshe jəmiyiti wə CC guruhi guomindang iqidə Jiang Jieshi wə Chen Lifu baxqilik qılqan 2 faxistlik təxkilat bolup, qong pomixxik, qong burzuaziyining guatou həkūranliqining mənəpətiğə wəkillik kilatti. Lekin ularqa birmunqə uxxaq burzuaziyə unsurliri məjburi yaki aldinip kirip qaloqan idi, bu yərdə eytilqan Fuxingshe jəmiyitidiki bir kışim kixilər, asasen, xu qaqdiki guomindang armiyisining bir kışim ottura wə təwən dərijilik jün'guənlirini kərsitidu; CC guruhidiki bir kışim kixilər bolsa, asasen, xu qaqda uning iqidiki həqūqdar bolmiqan bir kışim kixilərnə kərsitidu.

SHƏNXI-GƏNSU-NINGXIA QEĞRA RAYON HƏKÜMITI WƏ 8-ARMIYƏ ARQA SƏP MUDAPIƏ BAXQARMISINING E L A N I*

(1938- yil 5- ayning 15- küni)

Xu toqrida elan qikirimiz: Lugouqiao wəkəsidadin buyan barlıq wətənpərwər kerindaxlirimiz Yapon baskunqiliriqə qarxi kət'i urux kiliwatidu. Aldinki səptiki jün'guən wə əskərlər qanlirini təküp pidakarlık kərsitiwatidu. Hərkaysi partiyilər wə hərkaysi guruhlar səmimi ittipaklıxiwatidu. Hər sahədiki hək-lər wətənni munkərzliktin kutkuzux üqün birlikte küq qikiriwatidu. Bu—Zhonghua millitining parlak yoli, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxta qəlibə qazinxning kudrətlik kapaliti. Barlıq wətəndaxlar muxu yol bilən aləqə besixi lazim. Shənxi-Gənsu-

* Yoldax Mao Zedong bu elanni Shənxi-Gənsu-Ningxia qəgra rayon həkümiti wə 8- armiyə arqa səp mudapiə baxqarmisi üqün yezip bərgən, məqsət Jiang Jieshi guruhining buzqunqilik hərketlirigə takabil turux idi. U qaqda, guomintang-gongchəndang həmkarlıqi ornitiləanliqiqa uzak ətmigən bolup, Jiang Jieshi guruhi gongchəndang rəhbərliqidiki inkilawiy küqlərnə wəyran kilix süikəstigə

Ningxia qegra rayonimiz^①diki armiyə wə həlk həkümətning rəhbərligigə boysunup, wətənni mun-kərzliktin kutkuzux ixi yolida tirixiwatidu. Ularning kiliwatkan ixliri parlak wə toqra. Ular hardim-talidim diməstin, japa-muxəkkətlik kürəxlərni elip beriwatidu. Pütün məmlikət həlki ularni eqizdin qüxürməy mədhiyiləwatidu. Həkümitimiz wə baxkar-mimiz pütün rayonimizdiki həlk ammisini dawamlik tirixip, bu ixni ahiriqə yetküzüxkə ilhamlanduridu. Birnu kixining öz wəzipisini ada kilmay koyuxiqə, birnu ixning wətənni munkərzliktin kutkuzuxkə paydisiz boluxiqə yol koymaydu. Lekin yekinda məlum boldiki, qegra rayon təwəsidə omumi wəzi-yətkə etiwar kilmaywatkan unsurlar türlük usullarni kollinip, yaki dihanlarni təksim kilip berilgən yər wə ey-jaylarni kayturup berixkə məjbur kiləqan, yaki kərzdarlarni bikar kilinqan kərz^②lərni tələxkə məj-bur kiləqan, yaki həlknə ornitilip boləqan demokra-tik tüzümnə əzgərtixkə məjbur kiləqan, yaki kurulup boləqan hərbi. iktisadiy təxkilatlar, mədiniyət təxki-latliri wə həlk təxkilatliriqə buzoqunqilik kiləqan.

---

kirixkən idi. Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonini wəyran kilix ənə xundak süikəstning bir qismi idi. Yoldax Mao Zedong, inkilap mənəpətini koqdax üqün kət'i məydan tutux zərür, dəp qaridi. Bu elan xu qaqda partiye iqidiki bir kisim yoldaxlarning Yapon baskunqiliriqə qarxi bir-liksep iqidə Jiang Jieshi guruhining süikəstlik hərəkət-irigə qarita tutkan jihuyzhuyilik məydaniqə zərbə bərdi.

Ular hətta ixpiyonluk kilix, basmiqilar bilən alaqə baqlax, budüylərni topilang qikirixka küxkürtüx, hərıtə sizix, hupiyane rəwixtə əhwal təkxürüx wə oquktin-oquk qegra rayon həkümitigə qarxi təxwikat yürğüzüx hərketliridə boləqan. Yukurida eytiləqan türlük hərketlər, roxənki, ittipaklixip Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxtin ibarət tüp pirinsipka hilap, qegra rayon həkining omumi iradisigə hilap bolup, iqki majra tuqdurux, birliksepni buzux, hək mən-pəetigə ziyan yətküzüx, qegra rayon həkümitining abroyini təküx wə Yapon baskunqiliriqə qarxi səpərwərlik yürğüzüxtiki kiyinqiliklarni axuruxka urunuxtur. Buning səwiwi az sanlik jahil unsurlar-ning millət wə dölət mən-pəetigə qarimastin, haliqi-niqə əskilik kiliwatkanliqəidin baxka nərsə əməs. Hətta ularning bəziliridin Yapon karakqiliri paydili-niwatidu, bu jahillar türlük sahta namlarni əzlrining süikəstlik hərketlirini yoxuruxning qorali kiliwatidu. Birkanqə aydin beri bizgə hərkaysi nahiyilərnin həkı arka-arkəidin məlumat yollap, bundak hərket-lərni mən'i kilixni tələp kilmakta, bundak tələplər hər küni köpləp keliwatidu, tapxuruwelixkimu ülgü-rəlməy keliwatimiz. Həkümitimiz wə baxqarmimiz Yapon baskunqiliriqə qarxi küqlərni küqəytix, Yapon baskunqiliriqə qarxi arka səpni mustəhkəmləx wə hək mən-pəetini koqdax üqün, yukurida eytiləqan hərketlərni qəkləx tədbirlirini kərməy turalmaydu. Xunga təwəndikilərni oquk elan kilixni zərür tapidu:

1. Hökümitimiz wə baxkarmimiz hëlkning koloqa kältürgən mənپətlirini koqdaydu, iqki teqlik ornitilixka baxliqan wakitta qegra rayonqa təwə bolqan jaylarda təksim kilinip bolqan barlik yər wə əy-jaylarni hēm bikar kilinqan barlik kərz muamililirini əzbeximqilik bilən əzgərtixkə ruhsət kilmaydu.

2. Hökümitimiz wə baxkarmimiz iqki teqlik ornitilixka baxliqan wakitta kurulqan wə uningdin keyin Yapon baskunqiliriqa karxi milli birliksəp pirinsipi boyiqə yahxilanqan wə rawajlandurulqan hərbi, siyasi, iktisadiy təxkilatlar, mədiniyət təxkilatlirining wə baxka hëlک təxkilatlirining paaliyət-lirini koqdaydu hēm ularning tərəkkiyatini aloqa süridu, ularqa karitilqan hərکandak süikəstlik, buz-qunqilik hərکətlirini qəkləydu.

3. Hökümitimiz wə baxkarmimiz “Yapon baskun-qiliriqa karxi urux kilix-dələt kurux ganglingi”ni kət’i ijra kilix pirinsipi astida, Yapon baskunqiliriqa karxi turux-wətənni kutkuzuxka paydilik bolqan-lik ixlarni yolqa koyuxni halaydu. Yahxi niyətə yardım beridiqan hər sahədiki kixilərnə tamamən karxi alidu. Lekin kəz boyamqilardin saklinix wə jasuslarqa orun bərməslik üqün, həkümitimiz yaki baxkarmimizning makulluqini wə həkümitimiz yaki baxkarmimizning guwanamisini almastin, qəttin kelip qegra rayon təwəsidə turup birər ix-hərکət bilən xuqullanuquqi kixilərnəng hərکandak hərkiti,

məyli qandak hərket bolsun, tamamen mən'i kilinidu.

4. Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning hazirki jiddi məzgilidə qegra rayon təwəsində süikəstlik, buzoqunqilik hərketliri bilən xuqulliniwatkan yaki ezbeximqilik bilən qalaymikanqilik tuqduruwatkan yaki baxkilarni buzoqunqilikka baxlawatkan wə küx-kürtüwatkan yaki hərbi əhwal toqrisida yoxurun məlumat toplap yürgən unsurlarni həlkning pax kilixiqə yol koyulidu. Dəlil-ispəti enik bolqanlarni xu jaydila koləqə elixkə ruhsət kilinidu. Sorakta jinayiti eniklanqan haman, ularəqə zadi kəngqilik kilmay kattik jaza berilidu.

Yukuridiki 4 maddiqə pütün qegra rayonimizdiki armiyə wə həlk birdək əməl kilixi kerək, hilaplik kilixkə bolmaydu. Əgər süikəst bilən parakəndiqilik tuqduruxkə jür'ət kilidiqan qanunsiz unsurlar qikip qalsa, ularni həkümitimiz wə baxkarmimiz əz elani boyiqə qanuniy jazaqə tartidu, hərgiz, aldin eytip koymidi, diyilmisun. Kattik əməl qilinsun. Dəp, uxbu elan qikirildi.

Izahlar

① Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoni 1931-yildin keyin ximaliy Shənxidiki inkilawiy partizan uruxi dawamida pəydin-pəy rawajlanqan inkilawiy genjüdi idi. Zhongyang kızil armiyisi uzun səpəni besip ximaliy Shənxiqə kəlgəndin keyin, inkilapning mərkiziy genjüdisi wə Zhonggong zhongyangning jaylaxkan orni

boldi. 1937-yili Yapon baskunqiliriqqa qarxi milli birliksəp kuralqanda, uning nomi Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoni kilip əzgərtildi, uningqqa Shənxi, Gənsu, Ningxialarning bir birigə tutaxkan yeridiki bir kisiim jaylarni əz iqigə alqan jəmi 23 nahiyə karaytti.

② Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonining kəpqilik jaylirida pomixxiklarning yərlirini musadirə kilip, dihanlarqqa təkسيم kilip berix wə dihanlarning üstidiki burunki kərzlərnə bikar kilix siyasiti əməlgə koyulqan idi. 1936-yildin keyin kəng kələmlik Yapon baskunqiliriqqa qarxi milli birliksəp qurux üqün, Zhongguo gongchəndangi məmlikitimiz boyiqə pomixxiklarning yərlirini musadirə kilix siyasitini ijarə wə əsümnə kəməytix siyasitigə əzgərtti, lekin dihanlarning yər islahatida kolqqa kəltürgən miwirlirini kət'i koqdidi.

YAPON BASKUNQILIRIQA KARXI PARTIZAN URUXINING ZHƏNLÜE MƏSILISI*

(1938- yil 5- ay)

1- Bap Nimə Üqün Partizan Uruxining Zhənlüe Məsilisini Otturiqa Koyimiz

Yapon baskunqiliriqa karxi uruxta muntizim urux asasiy orunda, partizan uruxi yardəmqi orunda turidu. Bu nuktini biz toqra həl kiliwaləqan iduk. Undak bolsa, partizan uruxida pəkət zhənsu məsilisila boliduqu, nimə üqün zhənlüe məsilisini otturiqa koyimiz?

---

* Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning dəslepki məzgilide partiyining iqi wə sirtida birmunqə kixilər partizan uruxining mohim zhənlüelik roliqa səl karap, əzlrining ümidini pəkət muntizim uruxka bolupmu guomindang armiyisining urux kilixiqa baqliqan idi. Yoldax Mao Zedong bundak nuktiinözərgə rəddiyə bərdi, xuning bilən bir wakitta, muxu maqalini yezip, Yapon baskunqiliriqa karxi partizan uruxi tərəkkiyatining toqra yolini kərsitip bərdi. Buning nətijisidə, Yapon baskunqiliriqa karxi urux dəwridə 1937- yili aran 40 nəqqə ming kixisi boləqan 8- armiyə

Əgər biz kiçik məmləkət bolup, partizan uruxi pəkət muntizim armiyining zhənyilik uruxida yekin ariliktin wə toqridin-toqra maslixix rolinila oynaydioqan bolsa idi, uningda, əlwəttə, zhənsu məsilisila bolup, heqkandak zhənlüe məsilisi bolmiqan bolatti. Xuningdək əgər Zhongguomu Sovet ittipaکیقا ohxax kudrətlik bolup, düxmən besip kirsə, uni tezlik bilən qoqlap qikiralaydioqan bolsa, yaki wakit bir kədər uzakka sozulqan tək dirdimu, besiwelinqan jayliri kəng bolmaydioqan bolsa, partizan uruximu pəkət zhənyilik maslixix rolinila oynaydioqan bolsa idi, uningdimu, əlwəttə, pəkət zhənsu məsilisila bolup, heqkandak zhənlüe məsilisi bolmiqan bolatti.

Partizan uruxining zhənlüe məsilisi mundak əhwalda tuqulqan: Zhongguo kiçik məmləkətmu əməs, Sovet ittipaکیقا ohxaxmu əməs, u qong əmma ajiz dələt. Bu qong əmma ajiz dələt baxka bir kiçik

---

wə yeni 4- armiyə rawajlinip 1945- yili Yaponiyə təslim bolqan qakka kəlgəndə, 1 milyon kixilik zor armiyigə aylandı həmdə nurqun inkilawiy genjüdləni bərpa kildi, Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxta uluk rol oynidi, buning bilən Jiang Jieshini Yapon baskunqiliriqa qarxi urux dəwridə Yaponiyigə təslim boluxkimu petinalmaydioqan, pütün məmləkət miqyasida iqi urux kozqaxkimu petinalmaydioqan kilip koydi, Jiang Jieshi 1946- yili məmləkət miqyasida iqi urux kozqoqan qaqda bolsa, 8- armiyə wə yeni 4- armiyidin tüzülgən hək jiefangjüni uning hujumiqa takabil turuxka kadir bolup kalqan idi.

emma küqlük dölätning hujumiqa uqrıdı, lekin bu qong emma ajiz dölät alqa besix dëwrıdë turuwatıdu, barlık mäsılë önë xuningdin tuqulğan. Mana xundak əhwalda, düxmən besıwalğan yër bək kəng bolux hadisisi yüzberdi, uruxning uzak muddətlikligi tuquldı. Düxmən bizning bu qong mämlikitimizdë besıwalğan yër bək kəng bolsımu, emma uning mämlikiti kiqik, əskiriy küqi yetixmëydiğan bolıraqka, u besıwalğan jaylarda nahayiti nuroqun box yërlër kelip kaldı, xuning üqün Yapon baskunqiliriqa karxi partizan uruxi, اساسën, iqki sëptë muntizim armiyining zhënyilik uruxiqa maslixip elip berilidiğan urux əmës, bəlki taxki sëptë öz aldiqa elip berilidiğan urux bolidu; xuningdëk, Zhongguo alqa besıwatkanlıqtin yëni gongchëndang rəhbərlik kilıwatkan kudrətlik armiyë wë kəng həlk ammisı bolıqlıqtin, Yapon baskunqiliriqa karxi partizan uruxi kiqik miqyasta əmës, bəlki qong miqyasta bolidu; xuning bilën zhënlüelik mudapië, zhënlüelik hujum katarlik bir yürux mäsililër kelip qikti. Uruxning uzak muddətlikligi wë xu munasiwät bilën kelip qikkan dëhxətlikligi partizan uruxining nuroqun qəyri-qəyri ixlar bilën xuqullanmısa bolmaydiğanlıqini bəlgilidi, xuning bilën genjüdi mäsilisi, yündongzhën'gë rawajlinix mäsilisi katarlik mäsililërmu kelip qikti. Xuning bilën Zhongguoning Yapon baskunqiliriqa karxi partizan uruxi zhënsu dairisidin yügürüp qikip zhënlüening ixigini kekip,

partizan uruxi məsilisini zhənlüe nuktiinəziridin təkxürüxnə tələp kildi. Alahidə dikket kilixka ərziydiqini xuki, mundak həm kəng kələmlik, həm uzakka sozulidioqan partizan uruxi pütün insaniyətning urux tarihidimu heli yengi ix. Bu ix dəwrning aləqa besip 20- əsirning 30- wə 40- yillirioqa kelip kaləqanlıqidin ayrılmaydu, gongchəndangning wə kizil armiyining məwjut bolup turəqanlıqidin ayrılmaydu, məsilining tūgünü mana xu yərdə. Bizning duxminimiz tehi Yüən sulalisining Song sulalisini yokatkanliqi, Qing sulalisining Ming sulalisini yokatkanliqi, Ən'gliyining ximaliy Amerikini wə Hindistanni besiwələqanlıqi, Latin xitongidiki dələtlərnəng ottura wə jənubiy Amerikini besiwələqanlıqioqa ohxax yahxi qüxlərnəni kəruwatkan bolsa kerək. Bundak qüxnəng bügünki Zhongguoda əmiliy kimmiti kəlmidi, qünki bügünki Zhongguoda yukurida eytiləqan tarihiy pakitlar bolup ətkən waktida bolmioqan nərsilər wujutka kəldi, heli yengi boləqan partizan uruxi ənə xularning biri. Mubada bizning duxminimiz buni kəm məlqərləydikən, u buningda qokum nahayiti qong paləkətkə uqraydu.

Bular Yapon baskunqilirioqa karxi partizan uruxi gərqə pütün Yapon baskunqilirioqa karxi uruxta yənila yərdəmqi orunda turidioqan bolsimu, lekin uni zhənlüe nuktiinəziridin təkxürüx lazimliqining səwiwi.

Undak bolsa, nimə üqün Yapon baskunqilirioqa

karxi uruxning omumi zhənlüə məsilisidiki nərsilər partizan uruxida kollinilmaydu?

Yapon baskunqiliriqə karxi partizan uruxining zhənlüə məsilisi əslidə pütün Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning zhənlüə məsilisi bilən ziq baqlanqan bolup, nuroqun nərsilərdə hər ikkisi birdək. Xundaktimu partizan uruxi muntizim uruxtin pərkinidü, u əzigə has alahidilikkə igə, xunga partizan uruxining zhənlüə məsilisidə nuroqun alahidə nərsilər helila bar; Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning omumi zhənlüə məsilisidiki nərsilərnü alahidə əhwaldiki partizan uruxida öz petiqə kollinixka hərgiz bolmaydu.

2-Bap Uruxning Tüp Pirinsipi Əzni Saklax, Düxmənni Yokitix

Partizan uruxining zhənlüə məsilisi üstidə konkrit tohtilixtin burun uruxning tüp məsililiri üstidə tohtilip ətuxmu kerək.

Hərbi hərketlərnü barlik yetəkqi pirinsipliri bir tüp pirinsipka yəni mümkün kədər öz küqini saklax, düxmən küqini yokitix pirinsipiqa asalinidü. Bu pirinsip inkilawiy uruxta tüp siyasi pirinsip bilən biwastə baqlanqan bolidü. Məsilən, Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə karxi uruxining tüp siyasi pirinsipi yəni siyasi məksidi Yapon jahan'giriligini koqlap qikirip, mustəkil, ərkin,

bəhtiyar yengi Zhongguo kurux. Buning hərbi jəhəttiki ijrasi bolsa hərbi küq bilən wətənni koq-dax, Yapon karakqilirini koqlap qikirix. Bu məksətkə yetix üqün, koxunlar öz hərkitidə, bir tərəptin, öz küqini mümkün kədər saklaxni; yənə bir tərəptin, düxmən küqini mümkün kədər yokitixni ipadilixi lazim. Uruxta kəhrimanlarqə kurban berixning təxəbbus kilinidiqanliqini kandaq qüxəndürux kerək? Hər bir uruxta qikim tartixka, bəzidə nahayiti zor qikim tartixka toqra kelidu, bu “özni saklax” bilən zit əməsmu? Əmiliyətə, zadi zit əməs, toqrirak kilip eytkanda, bular bir birini qətkə kakidu, əmma bir birigə baqlanqan bolidu. Qünki bundak kurban berix düxmənni yokitix üqünla zərür bolup qalmastin, özni saklax üqünmu zərür—kismən həm wakitlik “saklimaslik” (kurban berix yaki qikim tartix) pütün wə əbidi saklax üqün ehtiyajlik. Bu tüp pirinsiptin pütün hərbi hərəkətlərgə yetəkqilik kilixning bir katar pirinsipliri kelip qikidu, okka tutux pirinsipidin tartip (Əzni daldioqaelix, ot küqini jari kildurux—aldinkisi özni saklax üqün, keyinkisi düxmənni yokitix üqün) zhənlue pirinsipioiqə—həmmisigə ənə xu tüp pirinsipning rohi singdürülgən bolidu. Barlik tehnika, zhənsu, zhənyi, zhənlue pirinsipliri—həmmisi ənə xu tüp pirinsipni ijra kilix waktidiki xərtlər. Əzni saklax, düxmənni yokitix pirinsipi—barlik hərbi pirinsiplarning asasi.

3-Bap Yapon Baskunqiliriqə Qarxi Partizan Uruxining Altə Konkirit Zhənlüə Məsilisi

Yapon baskunqiliriqə qarxi partizan uruxining hərbi hərəkətliridə kəndək fəngzhen yəki kəndək pirinsipni kəllənqəndə, əzni səkəlx, duxmənni yəkə-tix məksidigə yətkili bolidu? Əmdi biz muxu məsi-lini kərap qikəyli. Yapon baskunqiliriqə qarxi urux (həttə bərlək inkiləwi y uruxlar)ni elip bəriwətkən partizan dūyliri, omumən, yəkəluktin bərləkəkə keli-diqən, kiqikliktin qəngiyidiqən boləqəqə, əzini sək-lap kələqəndin bəxkə, yənə əzini rəwəjlənduruximu kərək. Xuning üqün məsilə mündək kəyuləqən: kəndək fəngzhen yəki kəndək pirinsipni kəllənqəndə, əzni səkəlx yəki rəwəjləndurux wə duxmənni yəkə-tix məksidigə yətkili bolidu?

Yiqip eytkəndə, əsəsi y fəngzhen təwəndikilərdin ibarət: (1) mudəpiə uruxi dəwəmidiki hujum uruxini, uzəkəkə sozulidiqən urux dəwəmidiki tēz həl kilix uruxini wə iqki səp uruxi dəwəmidiki təkki səp uruxini zhudəng, jənlək wə pilənlək həldə elip bərix; (2) muntizim urux bilən məslixix; (3) gənjudi kəruux; (4) zhənlüelək mudəpiə wə zhənlüelək hujum; (5) yündəngzhən'gə rəwəjlinix; (6) toqra kəmandənlək mənəsiwətliri. Bu əltisi—Yapon baskunqiliriqə qarxi partizan uruxining pütün zhənlüelək gəng-

lingi, əzni saqlax wə rawajlandurux, düxmənni yokitix wə koqlap qikirix, muntizim uruxka maslixix wə əng ahirki qəlibini koləja kəltürəxning zərür yolu.

4-Bap Mudapiə Uruxi Dawamidiki Hujum Uruxini, Uzakka Sozulidoqan Urux Dawamidiki Tez Həl Kəlix Uruxini Wə Iqki Səp Uruxi Dawamidiki Taxki Səp Uruxini Zhudong, Janlik Wə Pilanlik Həlda Elip Berix

Bu yərdə buni yənə tət nuktiqə bəlüp səzləyimiz: (1) mudapiə bilən hujumning, uzakka sozux bilən tez həl kəlixning, iqki səp bilən taxki səpning munasiwətliri; (2) barlik hərkətlərdə zhudong orunda turux; (3) əskiriy küqni janlik ixlitix; (4) barlik hərkətlərnəng pilanlikliqəi.

Awal birinqi nukta üstidə tohtilimiz.

Yapon qarəqilirining küqlük dələt həm hujum kiləuqi boləqanliqəi, bizning əjiz dələt həm mudapiə kərgüqi boləqanliqəimiz pütün Yapon baskunqiliriqə qarxi uruximizning zhənlüə jəhəttin mudapiə uruxi wə uzakka sozulidoqan urux bolidoqanliqəini bəlgiligən. Urux sepidin eytkanda, düxmən taxki səptə urux kilidu, biz iqki səptə urux kilimiz. Bu—əhwalning bir təripi. Əmma yənə bir təripi bolsa dəl buning əksiqə. Düxmən armiyisi küqlük bolsimu (koral-yarak jəhəttə wə adəmlirining bəzi süpətliri,

bəzi xərt-xarait jəhəttə), lekin san jəhəttə kəp əməs, bizning armiyimiz ajiz bolsimu (ohxaxla, koral-yarak jəhəttə wə adəmlirimizning bəzi süpətliri, bəzi xərt-xarait jəhəttıla), lekin san jəhəttə nahayiti nuroqun, buningoqa düxmənning məmlikitimizgə tajawuz kilip kirgən yat millət ikənligi, bizning tajawuz kilip kirgən yat millətkə öz məmlikitimizdə qarxi turuwatқанliqimizdin ibarət xərtning qoxuluxi—bular təwəndiki zhənlüelik fangzhenni bəlgiligən: zhənlüelik mudapiə uruxi dawamida zhənyi wə jəng dairilik hujum uruxlirini elip berix, zhənlüelik uzakka sozulidioqan urux dawamida zhənyi wə jəng dairilik tez həl kilix uruxlirini elip berix, zhənlüelik iqki səp uruxi dawamida zhənyi wə jəng dairilik taxki səp uruxlirini elip berix mümkün wə lazim. Bu—pütün Yapon baskunqiliriqqa qarxi uruxta kollinixka tegixlik zhənlüelik fangzhen. Muntizim uruxta xundak, partizan uruxidimu xundak. Partizan uruxining pərki pəkət dərijə jəhəttiki wə ipadə xəkli jəhəttiki məsilidinla ibarət. Partizan uruxida hujum, omumən, tuyuksiz zərbə berix xəkliyə ipadilinidu. Muntizim uruxtimu tuyuksiz zərbə berix uruxini elip berix lazim wə mümkün bolsimu, lekin uning düxmənning kütmigən yeridin qikix dərijisi kəmrək bolidu. Partizan uruxida tez həl kilix təliwi nahayiti zor bolidu, zhənyi wə jənglərdə düxmənni qorxiwalidioqan taxki səp dairisi bolşa nahayiti kikiq bolidu. Mana bular

partizan uruxining muntizim uruxtin pərklididəqan yərliri.

Buningdin xuni bilix mümkin, partizan düylirining uruxi mümkün kədər kəprək əskiriy küqni toplap, yoxurun wə pəwkul'addə tez həkət kollinip, düxmən'gə uning kütmigən yeridin tuyuksiz zərbə berip, jəngni nahayiti tez bir tərəp kilixni; passip mudapiə kəruxtin, kəynigə sozuxtin wə jəngdə əskiriy küqni bəluwetixtin bolsa kattik saklinixni tələp kilidu. Əlwəttə, partizan uruxida pəkət zhənlüə jəhəttilə əməs, bəlki zhənsu jəhəttimu mudapiə kərux bolidu; jəng wakitlirida iskən jigə elix wə kəqdinix ixliri, tar-kistang yollar, həwplik jaylar, dəryalar yəki yeza-kənt katarlik jaylarda düxmənni horitix wə hardurux üqün kollinilididəqan kərxilik kərsitix tədbirliri, qekinix waktidiki kəqdidəquqi budüylər wə baxkılar—həmmisi partizan uruxining zhənsu jəhəttiki mudapiə kısmi. Xundaktimu partizan uruxining tüp fangzheni hujum kilix boluxi, muntizim uruxningkigə kəriqanda, uning hujum kilix haraktiri tehimu qongrak boluxi kərək, bəlki bundak hujum tuyuksiz boluxi lazim, daqduqə kətirip wə güldür-tarak kilip əzini bildürüp koyuxka muntizim uruxtikigə kəriqanda tehimu yol koyulmaydu. Partizan uruxida bəzi hallarda, məsilən, yadəmqisiz yaləquz qaləqan məlum bir kiqik düxmən kəxuniqə hujum kiləqanda, gərqə jəng birnəqqə kün sozulididəqan bolsimu, ləkin, omumən, jəngni muntizim

uruxka qarışanda tez həl kilix tehimu köprək tələp kilinidu, buni düxmən küqlük, biz ajiz boləjan əhwal bəlgiligən. Partizan uruxi əslidə tarkak bolidu, uning omumyüzlük partizan uruxi boluxining səwiwimu xu, xuningdək, nuroqun wəzipilərdə, məsilən, parakəndə kilix, iskənjiğə elix, wəyran kilix wə ammiwi hizmət ixləx katarliklarda əskiriy küqni bəlüxni pirinsip kilidu; ləkin birər partizan budüyi yaki partizan bingtuəni düxmənni yokitix wəzipisini ijra kilixta bolupmu düxmənning hujumini tarmar kilix üqün tirixqanlik kərsitixtə əzining asasiy əskiriy küqni topliximu kerək bolidu. “Zor küqni toplap, düxmənning kiqik koxuniqə zərbə berix” yənila partizan uruxining jəng məydanlirida urux kilix pirinsipliridin biri bolidu.

Buningdin xunimu bilix mümkiniki, pütün Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxtin qarışanda, pəkət muntizim uruxta wə partizan uruxida zhənyi wə jəng dairilik hujum uruxliri nahayiti kəp boləqandila yəni hujum uruxlirida nahayiti nuroqun qəlibə qazanqandila, zhənlüelik mudapiə kərx məksidigə yətkili wə Yapon jahan'giriligini üzül-kesil yənggili bolidu. Pəkət zhənyi wə jəng dairilik tez həl kilix uruxliri nahayiti kəp boləqandila yəni nuroqun zhənyi wə jəng dairilik hujum uruxlirini jəngni tez həl kilix arkisida qəlibigə erixtürgəndila, zhənlüə jəhəttin uzakka sozux məksidigə yətkili, bir tərəptin, wakitni qoloqə kəltürəx bilən Yapon baskun-

qiliriqa karxi urux kiliwatkan küqlərni küqəytip, xuning bilən bir wakıtta həlkara wəziyətning əzgirixini, düxmənning iqqi jəhəttin yimirilixini qap-sanlitip wə kütüp, xuning bilən zhənlüelik kayturma hujum elip berip, Yapon karakqilirini Zhongguodin koqlap qikiriwətkili bolidu. Xuningdək, pəkət hər bir jəngdə üstün əskiriy küqni toplap, məyli zhənlüelik mudapiə məzgilidə bolsun, məyli zhənlüelik kayturma hujum məzgilidə bolsun, birdək zhənyi wə jəng dairilik taxki səp uruxi elip berip, düxmənni muhasirigə elip yokitix, düxmənning həmmisini muhasirigə elixka mümkün bolmioqanda, bir kismini bolsimu muhasirigə elix, muhasirigə elinoqanlirining həmmisini yokitix mümkün bolmioqanda, muhasirigə elinoqanlirining bir kismini bolsimu yokitix, muhasirigə elinoqan düxməndin kəpləp əsir elixka mümkün bolmioqanda, muhasirigə elinoqan düxmənni kəpləp əltürüx wə yaridar kilix kerək. Ənə xundak nahayiti nuroqun yokitix uruxliri toplanoqandila, düxmən bilən əz otturisdiki wəziyətə burulux yasap, düxmənning zhənlüelik muhasirisini yəni düxmənning taxki səptə urux kilix fangzhenini tüptin bitqit kiləqili, ahirda həlkara küqlərgə wə Yaponiyə həlkingin inkilawiy kürəxlirigə maslixip, Yapon jahan'girli-gini birliktə korxiwelip, bir yolila yokatkili bolidu. Bundak nətijələr, اساسən, muntizim urux arkisida koloqa kelidu, partizan uruxining utukliri pəkət ikkinqi orundila turidu. Lekin nuroqun uxxak qəli-

bilərnı topla, qong qəlibigə aylandurux muntizim urux bilən partizan uruxi üçün ortaq. Partizan uruxi Yapon baskunqiliriqə karxi urux jəryanida uluk zhənlüelik rol oynaydu, digəndə, ənə xu nukta kəzdə tutulidu.

Əmdi partizan uruxining zhudongluqi, janlikliqi wə pilanlikliqi məsilisi üstidə tohtilimiz.

Partizan uruxining zhudongluqi digən nimə?

Barlik uruxta düxmən bilən əzdin ibarət ikki tərəp urux məydanida, jəng boluwatkan jaylarda, urux rayonlirida wə uruxning pütün jəryanida zhudongluk hokukini talixidu, bundak zhudongluk hokuki—koxunlarning ərkinlik hokuki. Zhudongluk hokukini koldin berip kəyqan koxun beydong orunqə qüxüp kelixka məjbur bolidu, bundak koxun ərkin bolmaydu wə yokitilix yaki məqlup bolux həwpi astida qalidu. Əslidə zhənlüelik mudapiə uruxida wə iqki səp uruxida zhudonglukni qolə kəltürux təsrək, hujum elip berilidiqan taxki səp uruxida bolsa zhudonglukni qolə kəltürux ongayrak bolidu. Lekin Yapon jəhan'girligining ikki tüp ajizliqi bar, u bolsimu əskiriy küqi yetixməydu wə yat məmlikəttə urux kilawatidu. Xuningdək uning Zhongguoning küqini yetərlik məlqərlimigəngligi wə Yapon jünfalirining iqki ziddiyətliri səwidin komandanlik jəhəttə nuroqun hataliklarni etküzgəngligini, məsilən, əskiriy küqini kəpəytixining asta boləqanlıqi, zhənlüə jəhəttiki həmkarlıqining

kəm bolqanliqi, məlum wakitlarda asasiy hujum kilix yənüluxining bolmioqanliqi, bəzi uruxlarda pəytni koldin berip koyqanliqi, muhasirigə aloqini bilən yokitalmioqanliqi wə baxkilarıni uning üqinqi ajizliqi diyixkə bolidu. Xundak kilip, əskiriy küqining yetixməsligi (jümlidin məmlikitining kiqik boluxi, ahalisining azliqi, baylik mənbəbirining yetixsizligi həm uning feodal jahan'gir dölət bolqanliqi wə baxkilar), yat məmlikəttə urux kiliwatkanliqi (jümlidin uruxning jahan'girlik haraktiri həm wəhxiyaniliqi wə baxkilar), komandanliqining dölügi—bular Yapon jünfalirini, gərqə ular hujum uruxi wə taxki səp uruxi elip berixtin ibarət əplik orunda turqan bolsimu, əz zhudongluk hokukini kündin-kün'gə ajizlaxturup koyuxka elip bardi. Yaponiyə hazir tehi uruxni ayaklaxturuxni halimaydu həm ayaklaxturalmaydu, uning zhənlüelik hujumimu tehi tohtiqlini yok, lekin omumi wəziyətning yüzlinixidin kariqlanda, uning hujumining məlum qeki bar—bular uning üq ajizliqidin kelip qikқан mukərrər nətijə, uning pütүн Zhongguoni heqbir qəklənmigən halda yutuwelixi mümkün əməs. Yaponiyining tamamən beydong orunoqa quxüp kalidioqan künimu kelidu, bundak əhwal hazirdinla kərünüxkə baxlidi. Zhongguo tərəp uruxning dəsliwidə heli beydonglukka quxüp kalqan idi, hazirki wakitta, təjribə hasil kilqanliqi, yündongzhən elip berixtin ibarət yengi fangzhenni yəni zhənyi wə jəng dairilik hujum

uruxi, tez həl kilix uruxi wə taxki səp uruxi elip berix fangzhenini kollinixka ətüwatkanliqi, uning üstigə, partizan uruxini omumyüzlük əwj aldurux fangzhenini kollanqanliqi üqün, zhudongluk orunni kündin-kün'gə ez koloqa eliwatidu.

Partizan uruxining zhudongluk hokuki məsilisi tehimu jiddi məsilə. Qünki partizan düylirining köpqiligi eqir xaraitta yəni arka səpsiz urux kilix halitidə, düxmən küqlük, biz ajiz boləqan hələttə, təjribilər kəm boləqan hələttə (Bu yərdə səz yengidin kuruloqan partizan düyliri üstidə baridu), bir pütün bolmioqan hələttə wə xuningəqa ohxax hələtlərdə turuwatidu. Lekin partizan uruxi zhudongluk hokukini koloqa kəltürələydu, uning asasiy xərti düxmənning yukurida eytiləqan üq ajizliqini tutuwelix. Partizan düyliri düxmənning əskiriy küqining yetixmigənligidin paydilinip (pütün uruxtin qarışqanda), kəng paaliyət rayonlirini dadillik bilən koloqa kəltürələydu; partizan düyliri düxmənning yat millət ikənligidin wə intayin wəhxiyanə siyasət yürgüzüwatkanliqidin paydilinip, milyonliqan həkning himayisini dadillik bilən koloqa kəltürələydu; partizan düyliri düxmən komandanliqining dətliqidin paydilinip, əzining zirəkligini dadillik bilən jari kilduralaydu. Düxmənning bu barlik ajizliklirini muntizim armiyimu tutuwelip, düxmənni yengixning dəsmayisi kilixi lazim, lekin partizan düyliri bu ajizliklarni tutuwelixka tehimu diqqət kilixi kerək.

Partizan dūylirining ʻoz ajizlikliri kūrəx dawamida bara-bara aziyip baridu. Tehi bu ajizliklar bəzidə dəl zhudongluk orunni koloqa kəltürəxning xərti bolupmu kalidu, məsilən, əzining ənə xundak ajiz-kizik boləjanliqi dūxmənning arka sepide gah kərünüp, gah ʻqayip bolup həkət kilixioqa ongaylik beridu, dūxmən ularni heqnimə kilalmaydu, mundak qong ərkinlikkə zor muntizim armiyə igə bolalmaydu.

Dūxmən birkanqə yənüləx boyiqə kərxap hujum kilivatkan xaraitta, partizan dūylirining zhudongluk hokukini kolda tutup turuxi kiyin bolidu, koldin bərip koyuxi asan bolidu. Bundak xaraitta, əgər məlqər wə tədbir natoqra bolup kalsa, asanla beydonglukka qūxüp kelip, dūxmənning muhasirilik hujumini yerip ʻtkili bolmay kalidu. Dūxmən mudapiədə turəjan, biz hujumqa ʻtkən qaqlardimu bundak əhwal bolup turidu. Xunga zhudongluk hokuki əhwal jəhəttiki (ikki tərəpning — dūxmənning wə əzning əhwali jəhəttiki) toqra məlqər wə toqra hərbi. siyasi tədbirlərdin tuqulidu. Keguen əhwaləqa muwapik kəlməydiəjan ümitsiz məlqər wə uning arkisida kelip qikidiəjan passip tədbir, xək-xübhisizki, əzni zhudongluk hokukidin məhrum kilip, beydong orunəqa qūxürüp koyidu. Lekin, ohxaxla, keguen əhwaləqa muwapik kəlməydiəjan həddidin artuk ümitlik məlqər wə uning arkisida kelip qikidiəjan təwəkkülqilik (hajətsiz təwəkkülqilik) tədbirimu zhudongluk hokukidin məhrum kilidu wə

ahirda ümitsizlər bilən bir yoloğa kirgüzüp koyidu. Zhudongluk hokuki həkəndak talant igisidə əzəldin bar nərsə əməs, pəkət zirək rəhbərning keguən əhwalni kəmtərlik bilən tətqiq kilixi wə toqra mөлqərlixidin, hərbi wə siyasi həkətlərdə toqra tədbir kəruxidin tuqulidiqan nərsə. Dimək, təyyar nərsə əməs, bəlki anglik rəwixtə koloğa kəltürülidiqan nərsə.

Mөлqər wə tədbirning hata boləqanlıqidin yaki karxilik kərsətkili bolmaydiqan besimdin ilajsiz beydong orunoğa quxüp kəloqan qəoqda bolsa, bu qəoqdiki wəzipə ənə xundak beydongluktin kutuluxka tirixixtin ibarət bolidu. Qəndak amal bilən kutuluxni əhwaloğa karap bəlgiləx kerək. Kəp həllərdə “ketix” lazim bolidu. Partizan düylirining ketixni bilixi—dəl ularning hususiyiti. Ketix beydongluktin kutulup, zhudonglukni əsligə kəltürəxning asasiy usuli. Lekin usul buning bilənla qəklənməydu. Duxmən intayin ədəp kətkən, biz intayin kiyin əhwalda turoqan wəkit, kəpinqə, əhwal dəl duxmən üqün paydisiz boluxka baxliqan, biz üqün paydilik boluxka baxliqan wəkit bolidu. Kəpinqə, xundak hallarmu boliduki, paydilik əhwal wə zhudonglukning əsligə kəltürüləxi “yənə bir pəs qing turux”tin ibarət tirixqanliktin tuqulidu.

Əmdi janliklik üstidə tohtilimiz.

Janliklik zhudonglukni konkirit ipadiləydiqan nərsə. Əskiriy küqni janlik ixlitix partizan uruxida

muntizim uruxtikigə karioqanda tehimu zərür.

Partizan uruxining yetəkqilirigə qūxəndürüx lazimki, əskiriy küqni janlik ixlitix düxmən bilən öz otturisdiki wəziyətə burulux yasap, zhudong orunni koloqa költürüxning əng mohim wastisi. Partizan uruxining alahidiliklirigə asaslanoqanda, əskiriy küqni ixlitixni wəzipigə wə düxmən əhwali. yər xaraiti. ahələ katarlik xərt-xaraitka karap janlik əzgərtip turux lazim, buning asasiy usuli əskiriy küqni bөлüp ixlitix, toplap ixlitix wə yetkəx. Partizan uruxining rəhbərliri partizan düylirini ixlitixtə, huddi belikqi tor saloqandək, həm yaya-laydiqan, həm yioqwalalaydiqan boluxi kerək. Belikqi torni yayidiqan qaoqda, suning qongkur-teyiz-liqioqda, ekixining tez-astiliqioqda wə u yərdə tosal-quning bar-yokluqioqda səpsalidu, partizan düylirini bөлüp ixlitidiqan qaoqdimu, əhwalni qūxənməslik wə hərəkəttə hatalixix səwiwidin ziyanəqa uqrimaslikka dikkət kilix lazim. Belikqi torni yioqiwelix üqün torning beqini məhkəm tutidu, budüylərnə ixlətkəndimu hət-həwər alakisini saklax wə heli sanda asasiy küqni qolda tutux lazim. Belik tutkanda, pat-pat orun almaxturup turuxka toqra kelidu, partizan düylirimu pat-pat orun almaxturup turuxi lazim. Bөлüx, toplax wə orun almaxturup turux partizan uruxida əskiriy küqni janlik ixlitixning üq usuli.

Omumən eytkanda, partizan düyliri küqni bөлüp

ixlitix yəni “pütünni parqə kilix” waktida əsasən təwəndiki birkənqə əhwalqə karap ix kəridu: (1) düxmən mudapiədə turəqan bolup, küqni toplap urux kilixkə waktinqə imkaniyət bolmay, düxmən'gə kəng udul tərəptin həwp salmaqqi boləqan qaoqda; (2) düxməning əskiriy küqi ajiz boləqan rayonlarda omumyüzlük parakəndə kilix həm wəyran kilix ixlirini elip barmaqqi boləqan qaoqda; (3) düxməning muhasirilik hujumini yerip ətüxkə ilajsiz kəlip, nixanni kiqiklitix yoli bilən düxməndin kütulup qikmaqqi boləqan qaoqda; (4) yər xaraiti yaki təminat jəhəttin qəklən'gən qaoqda; (5) kəng rayonlarda ammiwi hərket elip barmaqqi boləqan qaoqda. Ləkin, kandakliki əhwalda bolsun, bəlünüp hərket kiləqanda, təwəndikilərgə diqqət kilix lazim: (1) əskiriy küqni mutlək barawər bəlüwətməy, kəprək kismi muwapik ehtiyat rayonida saklap kəlix, bu, bir tərəptin, tuqulux ehtimali boləqan wəkələrgə jawap berixkə ongayliq beridu, yənə bir tərəptin, bəlünüp ijra kilidiqan wəzipilərdə bir eqirlik mərkizi boluxkə imkaniyət beridu; (2) bəlüwetilgən budüylərgə enik wəzipə, hərket elip baridiqan rayon, hərket elip baridiqan wakit, toplinidiqan jay, alakə baqlax usuli wə baxkilarni kərsitip berix.

Əskiriy küqni toplap ixlitix yəni “parqini pütün kilix” qarisi, tolarak, düxmən hujum kiləqan qaoqda düxmənni yokitix üqün kollinilidu; xuningdək düx-

mən mudapiədə turoqan qaqda bəzibir orunlixivalqan düxmənni yokitix üqünmu kollinilidu. Əskiriy küqni toplax mutlək toplax digənlik əməs, asasiy küq məlum bir mohim tərəpkə ixlitix üqün toplinilidu, bir kism əskiriy küq bolsa düxmənni iskenjigə elix, parakəndə kilix, wəyran kilix wə baxka ixlar üqün yaki ammiwi hərəkət elip berix üqün baxka tərəplərdə qaldurulidu, yaki baxka tərəplərgə əwətilidu.

Əskiriy küqni əhwaləqa karap janlik bəlūx yaki toplax partizan uruxining asasiy usuli bolidu, lekin yənə əskiriy küqni janlik yətkəx (orun almasturux) nimu bilix kerək. Düxmən partizan düylirining əzigə zor həwp salidiqanlıqini sezip qaloqan qaqda, əskər əwətip basturidu, yaki hujum kilidu. Xuning üqün, partizan düyliri əhwalni mulahizə kilip, əgər urux kilix mümkün bolsa, xu jayning əzidə urux kilixi; əgər urux kilix mümkün bolmisa, pəytni qoldin bərməy, qapsanlik bilən baxka bir tərəpkə yətkilip ketixi lazim. Bəzi qaqda, düxmənni bir-birləp tarmar kilix üqün, bir jaydiki düxmənni yokitip bolupla dərhal baxka bir tərəpkə yətkilip, u yərdiki düxmənni yokitixka toqra kelipmu qalidu; xuningdək bu jayda urux kilixka əp bolmisa, dərhal bu jaydiki düxməndin yiraklixip, baxka bir tərəpkə yətkilip urux kilixka toqra kelipmu qalidu. Əgər düxməning pəyli bəkmə yaman bolsa, partizan budüyliri bir jayda uzun turmastin, ekin su

wə kuyun xamaldək tezlik bilən öz ornini yetkəp turuxi lazim. Əskiriy küqni yetkəx, omumən, yoxurun wə tez boluxi lazim. Hər daim əpqil usullarni kollinip, düxmənni aldax, qaymukturux wə ezikturux, məsilən, u yaktin xəpə berip koyup, bu yaktin zərbə berix, gah u yərdə, gah bu yərdə kərünüx, qıppida kelip hujum kilip, qıppida ketip kəlix, keqilərdə hərəkət kilix kerək wə baxqilar.

Bəlүx, toplax wə yetkəxtiki janliklik partizan uruxida zhudonglukni konkirit ipadiləydiqan nərsə; katmilik wə hangwaktilik jəzmən beydong orunoqa qüxürüp koyidu, orunsiz ziyanlaroqa duqar kilidu. Lekin rəhbərning zirəkligi əskiriy küqni janlik ixlitixning mohimliqini qüxinidiqanliqida əməs, bəlki konkirit əhwaloqa karap, əskiriy küqni öz waktida bəlүx, toplax wə yetkəxkə mahir boluxida. Əhwalni baykaxka wə pəyt tallaxka mahir boluxtin ibarət bundak zirəklikkə igə bolux asan əməs, buningoqa pəkət kəmtərlik bilən tətqiq kilidiqan, ijtihat bilən təkxüridiqan wə pikir yürgüzidiqan kixilərle erixələydu. Janliklikni karamlikka aylandurup koymaslik üqün, əhwalni ehtiyat bilən mulahizə kilix zərür.

Ahirda pilanliklik məsilisi üstidə tohtilimiz.

Partizan uruxining qəlibə kazinixi uning pilanlikliqidin ayrilmaydu. Qandak toqra kəlsə xundak kilix hiyalida bolux partizan uruxi bilən oynaxkanlik, yaki partizan uruxidin həwiri bolmioqanlik, halas.

Hahi pütün partizan rayonining hərketliridə bolsun, hahi ayrim partizan budüyliri yaki partizan bing-tuənlirining hərketliridə bolsun, aldi bilən, mümkün kəder puhta pılan boluxi lazim, bu barlik hərketlər üçün aldinki təyyarlik hizmiti bolidu. Əhwalning igəllinixi, wəzipining bəlgilinixi, əskiriy küqning orunlaxturuluxi, hərbi wə siyasi tərbiyining yolqa koyuluxi, təminatning təyyarlinixi, koral-jabduklarning rətlinixi, ammiwi xərt-xaraitning maslixixi wə baxkilar rəhbərlərninğ təpsili mulahizə kilix, həkiki ijra kilix wə ijra kilinix dərjisinini təkxürüp turux hizmitining iqiğə kirgüzüluxi kerək. Bu xərt-xarait bolmisa, zhudong bolux, janlik bolux wə hujum kilix digən'gə ohxax ixlarning heqkaysisini əməlgə axurqili bolmaydu. Durus, muntizim uruxning pılanlikliqi qongrak bolidu, partizan uruxining xərt-xaraiti nahayiti qong pılanliklikka yol koymaydu, əgər partizan uruxida yüksək wə puhta pılan hizmitini yolqa koyuxka urunulsa, u hata bolidu; lekin keguən xaraitning yar berix dərjisiğə qarap, mümkün kəder puhta bolqan pılanini tüzüxmu zərür, düxmən'gə qarxi kürəx kilix qahqak kilidioqan ix əməsligini bilix kerək.

Yukurida eytiloqan nuqtilarda partizan uruxining zhənlüə pirinsipliriqə dair birinqi məsilini—mudapirə uruxi dawamidiki hujum uruxini, uzakka sozulidioqan urux dawamidiki tez həl kilix uruxini wə iqki səp uruxi dawamidiki taxki səp uruxini zhudong, janlik

wə pılanlik halda elip berix məsilisini qūxəndürüp ettuk. Bu—partizan uruxining zhənlüe pirinsipidiki əng mərkiziy məsilə. Bu məsilə həl kilinsa, partizan uruxining qəlibisi hərbi yetəqçilik jəhəttiki möhim kapalətkə igə bolidu.

Bu yərdə nurqun nərsilərnə səzligən bolsakmu, lekin bularning həmmisi zhənyi wə jəng dairilik hujum üstidila boldi. Zhudong orunni pəkət hujumda qəlibə kəzanqandin keyinla üzül-kesil kolqə kəltürgili bolidu. Barlik hujum uruxlirininu zhudong halda uyuxturux lazim, hujumqə məjburi ətməslik kerək. Əskiriy küqni janlik ixlitix hujum uruxidin ibarət mərkəz üqün boluxi lazim; pılanliklikning zərürlüqimu, asasən, hujumning qəlibisi üqün. Zhənsu jəhəttiki mudapiə wastiliri hujumqə biwastə yaki wastilik yərdəm berixtin qətləp kətsə, heqkəndək əhmiyətə igə bolmaydu. Tez həl kilix hujumning waktiqə, taxki səp bolsa hujumning dairisigə karita eytilqan. Hujum düxmənni yokitixning birdin-bir wastisi, əzni saklaxningmu asasiy wastisi, nokul mudapiə kərux wə qekinixning əzni saklaxta pəkət waktlik wə kismənla roli bar, düxmənni yokitixta bolsa heqkəndək roli yok.

Bu pirinsip muntizim uruxtimu, partizan uruxidimu asasiy jəhəttin ohxax, pəkət ipadə xəklidila dərijə jəhəttin pərklinidu. Lekin partizan uruxida bu pərkkə dikket kilix möhim wə zərür. Dəl muxu pərkklik ipadə xəkli səwiwidin partizan uruxining

urux usuli muntizim uruxning urux usulidin pərkinidu; bu pərqlik ipadə xəkli arilaxturup koyulsa, partizan uruxi qəlibə kazinalmaydu.

5-Bap Muntizim Urux Bilən Maslixix

Partizan uruxining zhənlüe məsilisidiki ikkinqi məsilə muntizim urux bilən maslixix məsilisi. Buningda partizan uruxidiki konkirit hərketləarning haraktiriqə اساسlinip, uning urux kilix jəhəttin muntizim urux bilən bolqan munasiwiti qüxəndürülidu. Bu munasiwətni qüxinix düxmənni ünümlük yengixtə möhim əhmiyətke igə.

Partizan uruxining muntizim urux bilən maslixixi üq hil bolidu: zhənlüe jəhəttin, zhənyi jəhəttin wə jəng jəhəttin.

Pütүн partizan uruxining düxmən arka sepidə düxmənni ajizlitix. düxmənni iskənjigə elix wə düxmənning tiransiport ixliriqə toskunluk kilix jəhəttin oynaydiqan roli wə pütүн məmlikəttiki muntizim armiyigə həm pütүн məmlikət həlkiqə rohiy jəhəttin beridiqan ilhami wə baxkilar—həmmisi uning muntizim uruxka zhənlüe jəhəttin maslaxkanliqi. Misal üqün Dongbey üq əlkidiki partizan uruxini alsak, pütүн məmlikət dairilik Yapon baskunqiliriqə qarxi urux baxlinixtin burun maslixix məsilisi, əlwəttə, tuqulmiqan idi, lekin Yapon baskunqiliriqə qarxi urux baxlanqandin keyin, maslixixning əhmiyiti

roxən ipadilini qikti. U yərdiki partizan düyliri düxməndin birni bolsimu oxuk ɛltürsə, düxmən'gə bir okni bolsimu oxuk qikim kıldursa, düxməndin birni bolsimu oxuk iskənjiğə elip, uni Shənhəyguəndin jənuqka ɛtküzmişə, pütün Yapon baskunqiliriqə karxi uruxka bir ɛlɛx küq qoxkan bolidu. Ularning pütün düxmən armiyisigə wə düxmən dɛlitigə rohiy jəhəttin paydisiz təsir beridiqanliqı wə bizning pütün armiyimiz wə həlkimizgə rohiy jəhəttin yahxi təsir beridiqanliqıqə kəlsək, umu kəzgə kərünərlik bolidu. Beyping-Suyyüən, Beyping-Hənkou, Tiənjin-Pukou, Datong-Puzhou, Zhengding-Təyyüən wə Shanghəy-Hangzhou tēmüryollirining ikki tərpidə elip beriliwatkan partizan uruxliriqə kəlsək, ularning zhənlüə jəhəttin oynawatkan maslixix rolini tehimu asan kərüwalıqılı bolidu. Partizan uruxi hazirki wakıtta, düxmən zhənlüelik hujum elip beriwatkan qaqda muntizim armiyigə maslixip zhənlüelik mudapiə kərux rolinila oynax bilən qalmaydu; xuningdək, düxmən əzining zhənlüelik hujumini ayaklasturup, besiwaloqan yərlərnı tutup turuxka ɛtkən qaqda muntizim armiyining düxməning besiwaloqan yərlərnı tutup turuxiqə toskunluk kilixiqıla maslixix bilən qalmaydu; bəlki muntizim armiyə zhənlüelik kayturma hujumqə ɛtkən qaqda muntizim armiyining düxmən armiyisini qekindürüp, koldin kətkən barlıq jaylarnı kayturuwelixiqimu maslixidu. Partizan uruxining zhənlüə jəhəttiki uluk

maslixix roliŋa etiwarsiz karaxka yol koyulmaydu. Partizan dŷyliri wə muntizim armiyining rəhbərliri partizan uruxining bu rolini enik biliwelixi kerək.

Bula əməs, partizan uruxining yənə zhənyi jəhəttin maslixix rolimu bar. Misal kəltürəyli, Təyyüənning ximalida boləqan Xinkou zhənyisidə Yənmen'guənning jənup həm ximalidiki partizan uruxlirining Datong-Puzhou tēmüryolini, Pingxing-guən wə Yangfangkou maxina yollirini buzup oynioqan zhənyi jəhəttin maslixix roli nahayiti zor boldi. Yənə misal kəltürəyli, düxmən Fenglingduni besiwələqandin keyin, Sənxi əlkisining hərəkaysi jaylirida omumyüzlük məwjut bolup turəqan partizan uruxlirining (Asasən, muntizim armiyə elip barəqan) Shənxi wə Henən əlkiliridə Huanghe dəryasining qərbiy həm jənubiy kiroqaklirini boylap elip beriləqan mudapiə uruxlirioqə maslixixta oynioqan zhənyi jəhəttin maslixix roli tehimu zor boldi. Yənə bir misal kəltürəyli, düxmən jənubiy Shəndongəqə hujum kiləqanda, pütün Huabey 5 əlkidiki partizan uruxi jənubiy Shəndongdiki koxunlirimizning zhənyilik urux kilixioqə maslixixtimu heli küq qikardi. Bu wəzipə jəhəttə, düxmən arka sepidikiki partizan genjüdlirining barlik rəhbərliri yaki partizan bingtüənlirining wakitlik əwətilgən rəhbərliri əz küqlirini obdan orunlaxturup, xu wakit wə xu jayning əhwəlioqə karap, pərklik usullarni kollinip, düxməning əng həwpsirəydioqan nuktiliri wə ajiz nuktili-

rini közlöp, aktip hərəkətlinip, düxmənni ajizlitix, düxmənni iskənjiğə elix, düxmənning tiransipor tixliriqə toskunluk kilix wə iqki səplərdə zhənyilik urux kiliwatқан koxunlarni rohlandırux məksidigə yetip, əzlirining zhənyi jəhəttin maslixix məs'uliyitini ada kilixi lazim. Əgər hərkaysi partizan rayonliri yaki partizan düyliri zhənyilik uruxka maslixixni nəzərdə tutmay, pəkət əzlirining ixi bilənla bolup kətse, gərqə omumi zhənlüelik uruxta əzlirining maslixix rolini yokitip kəymisimu, lekin zhənyilik uruxka maslaxmiqanliktin, əzlirining zhənlüə jəhəttin maslixixining əhmiyitini keməytip kəyidu. Partizan uruxining barlik rəhbərliri buningqə kattik diqqət kilixi lazim. Bu məksətkə yetix üqün, barlik qongrak partizan budüylirigə wə partizan bingtuənliirigə wuxiəndiən alakisini omumyüzlük ornitix, həkikətən, pütünləy zərür.

Ahirda, jəng jəhəttin maslixix yəni jəng məydanidiki uruxka maslixix iqki səp jəng məydanlirining yekin ətrapidiki barlik partizan düylirining wəzipisi, bu, əlwəttə, pəkət muntizim armiyigə yekin jaylardiki partizan düyliri yaki muntizim armiyidin wakitlik ajritiləqan partizan düyliri bilənla qəklinidu. Bundak xaraitta, partizan düyliri muntizim armiyə baxliklirining yolyoruqi boyiqə, əzigə kərsitip berilgən wəzipini, kəpinqə, kismən düxmənni iskənjiğə elix, düxmənning tiransipor tixliriqə toskunluk kilix, düxmən əhwalini qarlaw, yol baxliqruqi bolux

qatarliklarni üstigə elixi lazim. Muntizim armiyə baxliklirining yolyoruqi bolmioqan qaoqdimu, partizan düyliri bu ixlarni əzlugidin ixlisi kerək. Pərwa kilmay qarap olturux, partizanlik kilmaslik yaki partizanlik kilsimu, tüzük kilmaslik pozitsiyisi yarimaydu.

6-Bap Genjüdi Qurux

Yapon baskunqiliriqə qarxi partizan uruxining zhənlüe məsilisidiki üqinqi məsilə genjüdi qurux məsilisi. Bu məsilining zərürlügi wə möhimliqi uruxning uzak muddətlikligi wə dəhxətlikligi arki-sida kelip qikkən. Qünki koldin kətkən jaylarni kayturuwelix pütün məmlikət mikyasida zhənlüelik kayturma hujuməə ötkən qaoqda bolidiqan boləqəqə, uningəiqə düxmənning aldinki sepi məmlikitimizning ottura kismiqə iqkiriləp kiridu wə uni uzunisiqə kesip taxlaydu, məmlikitimizning yerining təngdin azraqi hətta təngdin tolisi düxmənning qanggiliqə qüxüp kelip, uning arka sepigə aylinip kalidu. Biz düxmən besiwəloqan bundak kəng rayonlarda omumyüzlük partizan uruxini kozəqap, düxmənning arka sepinimu uning aldinki sepigə aylandurup, düxmənni əzi besiwəloqan həmmə jayda uruxni tohtitalmaydiqan kilip koyuximiz kerək. Biz zhənlüelik kayturma hujuməə kaysi kün'giqə ötəlməydikənmiz wə koldin kətkən jaylarni kaysi

kün'giqə qayturup alalmaydikənmiz, düxmən arka sepidiki partizan uruxini xu kün'giqə kət'i dawamlaxturuximiz kerək, bundak wakitni enik bəlgiləx mümkün bolmisimu, lekin uning heli uzak bolidi-qanliqi xübhisiz, bu—uruxning uzak muddətlikligi. Xuning bilən billə, düxmən özining besiwaloqan jaylardiki mənpeətlirini saklap kəlix üqün, jəzmən partizan uruxioqa kündin-kün'gə jiddi qarxi turidu, bolupmu özining zhənlüelik hujumini tohtatqandin keyin, jəzmən partizan düylirini dəhxətlik rəwixtə basturidu. Dimək, urux uzak muddətlik boləqanning üstigə dəhxətlik boləqaqqa, düxmənning arka sepidiki partizan uruxliri genjüdülersiz bərdaxlik berəlməydu.

Partizan uruxining genjüdisi digən nimə? U—partizan uruxi özining zhənlüelik wəzipisini ijra kilixta, özini saklax wə rawajlandurux. düxmənni yokitix wə koqlap qikirix məksidigə yetixtə tayinidioqan zhənlüelik jidi. Bundak zhənlüelik jidi bolmisa, barlik zhənlüelik wəzipining ijra kilinixi wə urux məksidining əməlgə axuruluxi tayanqsiz kalidu. Arka səpsiz urux kilix əslidə düxmən arka sepidiki partizan uruxining hususiyiti, qünki u məmlikətning omumi arka sepidin ayriloqan bolidu. Lekin genjüdi bolmaydikən, partizan uruxi uzak wakit məwjut bolup turalmaydu wə rawajlinalmaydu, bundak genjüdi partizan uruxining arka sepimu bolidu.

Tarihta nuroqun liukouzhuylilik dihanlar uruxliri bolup ətəkən, lekin heqkaysisi wujutka qikmioqan.

Katnax wə tehnika tərəkki kılqan bğünki kündə liukouzhuylık bilən qəlibə qazinıxka urunux—tehimu kılqə asasi bolmıqan ham hiyal. Xundak bolsimu, liukouzhuylık bğünki kündə wəyan bolqan dihanlar arisida yənıla məwjut, ularning engi partizan uruxining rəhbərlirining kallisida əks etip, genjüdi tutmaslık yaki genjüdigə əhmiyət bərməslik idiyisigə aylanqan. Xunga, partizan uruxi rəhbərlirining kallisidin liukouzhuylıkni qikiriwetix genjüdi qurux fangzhenini bəlgiləxning aldinki xərti. Genjüdi tutux yaki tutmaslık, genjüdigə əhmiyət berix yaki bərməslik məsilisi, ikkinqi turlük kilip eytkanda, genjüdi idiyisi bilən liukouzhuylı idiyisi otturisdiki kürəx məsilisi hərəkandak partizan uruxida pəyda bolup kalidu, Yapon baskunqiliriqə qarxi partizan uruximu məlum dərijidə buningdin hali bolalmaydu. Xuning üqün, liukouzhuylıqə qarxi idiyiwi kürəx elip berix kəm bolsa bolmaydiqan bir jəryan bolidu. Pəkət liukouzhuylıkni üzül-kesil yənggən, genjüdi qurux fangzhenini otturiqə qoyqan wə yoloqə koyqandıla, uzak muddət bərdaxlık beridiqan partizan uruxiqə mənpeət yətküzgili bolidu.

Genjüding zərürlügi wə mohimliqini qüxəndürüp ettuk, əmdi genjüdi kuridiqan qaqda bilix wə həl kilix zərür bolqan təwəndiki məsililər üstidə tohtilimiz. Bu məsililər: birkanqə hil genjüdi, partizan rayoni wə genjüdi, genjüdi kuruxning xərtliri, genjüdilərnı mustəhkəmləx wə rawajlandurux, düxmən

bilən öz otturisdiki birqanqə hil muhasiridin ibarət.

1- Bөлüm Birqanqə Hil Genjüdi

Yapon baskunqiliriqə qarxi partizan uruxining genjüdiliri, omumən, üq hil bolidu: taqlıq jaylardikilər, tüzləngliklərdikilər həm dərya-kəllərnıng koltuk wə əgimliridikilər.

Taqlıq jaylarda genjüdi kuruxning paydilik ikənligi həmmigə qüxinixlik, kuruloqan yaki kuruluwatkan wə yaki kurulidıqan Changbəyshən^①, Wutəyshən^②, Təyhangshən^③, Təyshən^④, Yənsən^⑤ wə Maoshən^⑥ genjüdiliri ənə xundak genjüdilər. Bu genjüdilər Yapon baskunqiliriqə qarxi partizan uruxining uzak muddət bərdaxlik berixigə həmmidin köprək imkaniyət beridıqan orunlar wə Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning möhim istihkamliri bolup kalidu. Biz düxmən arka sepidiki barlik taqlıq jaylarqə berip, partizan uruxini rawajlanduruximiz wə genjüdi kuruximiz kerək.

Tüzləngliklər taqlıq jaylarqə qarıqanda, əlwətə, naqarrak bolidu, lekin bu hərgiz, tüzləngliklərdə partizan uruxini rawajlandurqili bolmaydu, digənlik əməs, heqkandak genjüdi kuroqili bolmaydu, digənlikmu əməs. Hebey tüzləngligidə, Shəndongning ximalidiki həm qərbiy ximalidiki tüzləngliklərdə kəng kələmlik partizan uruxining rawajlanduruloqanlıqı—tüzləngliklərdə partizan uruxini rawajlandu-

ruxning mümkün ikənligining dəlilliri. Tüzləngliklərdə uzak muddət bərdaxlik beridiqan genjüdiləni kuroqili bolidiqan yaki bolmaydiqanliqoqa kəlsək, bu hazır tehi ispatlanmidi; lekin, wakitlik genjüdiləni wə kiqik budüylərgə has yaki pəsillik genjüdiləni kuruxka kəlsək, aldinkisi hazır ispatlinip boldi, keyinkisininu mümkün dəp eytix kerək. Qünki, bir tərəptin, düxmənning əskiriy küqi tək-sim kilixka yetixməydu, u yənə kədimdin misli kərülmigən wəhxilik siyasetini yürüzüwatidu, yənə bir tərəptin, Zhongguo kəng ziminə wə Yapon baskunqiliriqə qarxi kəng həlkkə igə, bular tüzləngliklərdə partizan uruxini rawajlandurux həmdə wakitlik genjüdilər kuruxka imkaniyət beridiqan keguən xərt-xaraitni yaritip beridu; uning üstigə komandanlikning muwapikliqini koxidiqan bolsak, kiqik budüylərgə has, mukim bolmiqan uzak muddətlik genjüdiləni kuruxni, əlwəttə, mümkün dəp eytix kerək^⑦. Omumən, düxmən əzining zhənlüelik hujumini ayaklaxturup, besiwəloqan jaylarni tutup turux baskuqoqa ötkəndə, partizan uruxining həmmə genjüdilirigə dəhxətlik hujum kilixi xəksiz, kəlgülükning həmmidin awal tüzləngliklərdiki partizan genjüdilirigə keliximu təbii. U qaqda, tüzləngliklərdə hərket kiliwatkan qong partizan bingtuənliri əzliri turuwatkan jaylarda urux kilixka uzak muddət bərdaxlik bərləməydu-də, ularəqa əhwəloqa qarap, asta-asta taqlik jaylarəqa yətkilixkə

toqra kelidu, mäsilən, Hebey tüzlöngligidin Wu-təyshən həm Təyhangshən taqliriqa, Shəndong tüzlöngligidin Təyshən teqiqa wə Jiaodong yerim ariliqa yetkilixkə toqra kelidu. Lekin nurqun kiiqik partizan budüyliri xu jaylarda kelip, kəng tüzlöngliklərdiki nahiyilərgə tarkilip, yetkilip yürüp urux kilix yəni genjüdini yetkəx, birdəm u yərdə. birdəm bu yərdə turux usulini kollinidu, milli urux xaraitida bundak imkaniyətni yok digili bolmaydu. Yazda ziraətlərnı dalda kilip, kixta dəryalarning tonglixidin paydilinip, pəsillik partizan uruxi kilixkə kəlsək, u jəzmən mümkin. Duxmən hazır amal kilixkə küqi yətməywatkən wə kəlgüsidə yetərlik amal kiliximu təs bolqan xaraitta, hazır tüzlöngliklərdiki partizan uruxini kəng kələmdə rawajlandurux həm wakitlik genjüdi kurux fangzhenini, kəlgüsidə kiiqik budüylərnıng partizan uruxini kət'i dawamlaxturux, heq bolmioqanda, pəsillik partizan uruxlirini kət'i dawamlaxturux wə mukim bolmioqan genjüdilərnı kurux fangzhenini bəlgiləx pütünləy zərür.

Dərya-kəllərnıng koltuk wə əgimliridə partizan uruxini rawajlandurux wə genjüdi kuruxning imkaniyiti, keguən jəhəttin eytkanda, tüzlöngliklərgə kariqanda qong bolidu, taqlik jaylardinla bir dərijə təwən turidu. Tarihta "dəngiz karakqiliri", "dərya bulangqiliri" diyilgənlərnıng san-sanaksız jəng oyunlirini kərsətkənligi, kizil armiyə dəwridə Honghu kəlidiki partizan uruxining birkanqə yil bərdaxlik

bərgənligi—bular dərya-kəllərninğ kəltuk wə əgimliridə partizan uruxini rawajlandurəqili wə genjüdilər kurəqili bolidioqanlıoqining dəlilliri. Birak, Yapon baskunqiliriəqə karxi partiyə-guruhlar wə Yapon baskunqiliriəqə karxi həlk ta xu kəmgiqə bu tərəpkə anqə dikqət kilmay keliwatidu. Gərqə zhuguən xərt-xarait tehi hazirlanmioqan bolsimu, xübhisizki, bu tərəpkə dikqət kilix wə kirixix lazim. Changjiangning ximalidiki Hongzehu kəli tərəplərdə, Changjiangning jənubidiki Təyhu kəli tərəplərdə həm dərya wə dengiz boylirining düxmən besiwəloqan rayonliridiki barlik kəltuk wə əgimlərdə partizan uruxini obdan uyxturux wə dərya-kəllərninğ kəltuk wə əgimliridə həm ularning yekin ətraplirida uzak saklinidioqan genjüdilərnə kurup, ularni məmlikət boyiqə partizan uruxini rawajlanduruxning bir tərəpi kilix kerək. Bu tərəpninğ kəm boluxi düxmən'gə su katnixida ongaylik berixtin baxka nərsə əməs, bu—Yapon baskunqiliriəqə karxi uruxning zhənlüelik pilanidiki bir yetixsizlik, buni öz waqtida toldurux lazim.

2-Bölüm Partizan Rayoni Wə Genjüdi

Düxmənninğ arka sepide elip berilidioqan partizan uruxi aldida partizan rayoni bilən genjüdi bir biridin pərk kilidu. Tət ətrəpi düxmən tərəpidin besiwelinioqan əmma otturisi besiwelinmioqan yaki

besiwelinqan bolsimu qayturuwelinqan rayonlar, mäsilən, Wutəyshən rayoni (yəni Sənxi-Chahar-Hebey qegra rayoni)diki bəzi nahiyilər—Təyhangshən wə Təyshən rayonliridimu muxundak əhwal bar—təyyar genjüdlər bolup, partizan düylirining orunlixiwelip, partizan uruxini rawajlanduruxioqa nahayiti əplik. Lekin bu genjüdlərnin baxka jayliri undak əməs, misal üçün Wutəyshən rayoni-ning xərkiy wə ximaliy kisimlirini—qərbiy Hebey wə jənubiy Chaharning bəzi kisimlirini wə Baoding-ning xərkiy həm Cangzhouning qərbidiki nuroqun jaylarni alsak, u yərlərdə partizan uruxliri dəslepki məzgildə bu yərləni tehi toluk alalmaydu, həmixə partizanlik kilixkila toqra kelidu, bu yərlər, partizan düyliri kəlgəndə, partizan düylirigə qaraydu, partizan düyliri kətkəndə bolsa, yənə qorqak hakimiyyətke qaraydu, bundak rayonlar tehi partizan uruxining genjüdisi hesablanmaydu, bəlki partizan rayoni döp atilidu. Bundak partizan rayonliri partizan uruxining zərür jəryanlirini baxtin kəqürgən, nuroqun düxmənləni yokatkan yaki məqlup kiləqan, qorqak hakimiyyətni paqaklap taxliqan, həlk ammisining aktipliqini kəzoqioqan, Yapon baskunqiliriqə qarxi həlk təxkilatlirini uyuxturoqan, həlk korallik küqlirini rawajlanduroqan wə Yapon baskunqiliriqə qarxi hakimiyyət kuroqandila, partizan rayonidin genjüdigə aylinidu. Bu genjüdləni ilgiriki genjüdlərgə koxux genjüdləni rawajlandurux döp atilidu.

Bəzi jaylardiki partizan uruxining pütүн paaliyət rayoni dəsleptə partizan rayoni bolidu, məsilən, xərkiy Hebeydiki partizan uruxining xundak boldi. U yərdə uzak wakittin beri dawam kiliwatkan korqak hakimiyət bar idi, xu yərdiki kozoqilang kətərgən həlk korallik küqlirining həm Wutəyshəndin əwətilgən partizan zhidüylirining pütүн paaliyət rayoni dəsleptə partizan rayoni boldi. Ular öz paaliyətlirini baxliqanda, bu rayondin obdan jaylarni talliwelip, wakitlik arka səp, ikkinqi türlük kilip eytkanda, wakitlik genjüdila kılalidi. Düşmənni yokitix wə həlk ammisini kozoqax hizmitini kanat yayduroqandin keyinla, u yərləarning partizan rayonilik həlitini tügitip, mustəhkəm rək genjüdigə aylanduralaydu.

Buningdin məlumki, partizan rayonining genjüdigə aylinixi muxəkkətlik kurux jəryani bolup, uning partizan rayonilik baskuqidin genjüdilik baskuqioqa ətkən yaki ətmigənligi düşmənni yokitix wə həlk ammisini kozoqaxning kanqilik dərrijidə boləqanliqioqa qarap bəlgilinidu.

Nuroqun jaylar barki, bu jaylar uzak muddət partizan rayonilik hələttə turidu. U jaylarda düşmən küqining beriqə tizginləx yürgüzidu, lekin mustəhkəm korqak hakimiyət kuralmaydu, partizan uruximu küqining beriqə rawajlinidu, lekin Yapon baskunqiliriqə qarxi hakimiyət kurux məksidigə yetəlməydu; məsilən, düşmən besiwəloqan tēmüryol

leniyilirining wə qong xəhərləning ətrapidiki rayonlar həm bəzi tüzləng rayonlarda xundak.

Düxmən zor küq bilən tizginləp turuwatқан qong xəhərlər, poyiz istansiliri wə bəzi tüzləng jaylarğa kəlsək, partizan uruxliri u yərləning ətrapiojila yekinlixalaydu, əmma iqigə kirəlməydu, u yərlərdə mustəhkəmrək qorqak hakimiyət bar, bu—yəne bir hil əhwal.

Bizning rəhbərlik kiliximizning hata boluxi yaki düxməning küqlük besimi nətijsidə, yukurida eytil-qan əhwalda əksiqə əzgirix bolup kelixi yəni genjüdlər partizan rayonliriqə, partizan rayonliri bolsa düxməning mustəhkəmrək ixqaliyət rayonliriqə aylinip kelixi mümkin. Bundak əhwalning tuquluxi ehtimal, bu—partizan uruxi rəhbərlirining alahide pəhəs boluxioqə ərziydiqan əhwal.

Xuning üqün, düxmən besiwaloqan pütün rayonlar partizan uruxi wə düxmən bilən öz otturisdiki kürəxlər nətijsidə üq hil əhwaldeki jaylarğa aylinixi mümkin: birinqi hili bizning partizan budüylirimiz wə bizning hakimiyitimiz tutup turuwatқан Yapon baskunqiliriqə karxi genjüdlər; ikkinqi hili Yapon jahan'girligi wə qorqak hakimiyət tutup turuwatқан besiwelinqan rayonlar; üqinqi hili hər ikki tərəp talixiwatқан ariliktiki jaylar, yəni partizan rayoni diyilgən jaylar. Partizan uruxi rəhbərlirining məs'uliyiti birinqi wə üqinqi hil rayonlarni küqining beriqə kengəytix, ikkinqi hil rayonlarni

bolsa küqining beriqə taraytixtin ibarət. Partizan uruxining zhənlüelik wəzipisi mana xu.

3-Bölüm Genjüdi Kuruxning Xərtliri

Genjüdi kuruxning tüp xərti Yapon baskunqiliriqə qarxi korallik budüylər bolux wə bu budüylərdin paydilinip, düxmənni yengix, həlk ammisini kozoqax. Xuning üqün genjüdi kurux məsilisi, aldi bilən, korallik budüy kurux məsilisi. Partizan uruxi bilən xuqulliniwatkan rəhbərlər pütün küqi bilən bir hətta birkanqə partizan budüyi kuruxi həmdə kürəx dawamida ularni pəydin-pəy rawajlandurup, partizan bingtuənlirigə aylanduruxi hətta muntizim budüy wə muntizim bingtuənlərgə aylanduruxi kerək. Korallik budüy kurux genjüdi kuruxning əng tüp həlkisi, bu nərsə bolmisa, yaki boləqandimu küqsiz bolsa, heqkandak məsilidin söz aqkili bolmaydu. Bu—birinqi xərt.

Genjüdi kuruxtin ayriqili bolmaydiqan ikkinqi xərt korallik budüylərdin paydilinip wə həlk ammisini bilən maslixip, düxmənni yengix. Düxmən tizginliwaləqanlıki yər partizan uruxining genjüdisi əməs, düxmənni genjüdisi; düxmənni genjüdisini partizan uruxining genjüdisigə aylanduruxni düxmənni yəngməy turup əməlgə axuroqili bolmaydu, bu—öz əzidin məlum daoli. Partizan uruxi tizginləp turoqan jay boləqandimu, əgər düxmənni hujumi

tarmar kılınmisa, düxmən məqlup kılınmisa, özimiz tizginləp turoqan yər düxmən tizginliwalidioqan yərgə aylinip kalidu wə bundak yərlərdimu genjüdi kurqili bolmaydu.

Genjüdi kuruxtın ayriqili bolmaydioqan üqinqi xərt barlık küqlərdin jümlidin qorallıq budüy küqliridin paydilinip, həlk ammisini Yapon baskunqiliriqə qarxi kürəxkə qozqax. Bundak kürəx arkilik həlkni qorallandurux yəni ziweyjün wə partizan düylirini təxkil kılıx lazim. Bundak kürəx arkilik həlk təxkilatlıri kurux; ixqılar, dihanlar, yaxlar, ayallar, balılar, sodigərlər wə ərkin kəsptikilər bolsun—həmmisini ularning siyasi ang-sezimi wə kürəx kılıx kəypiyatining əsux dərjisiqə qarap, Yapon baskunqiliriqə qarxi hər hil zərür təxkilatlarqə uyuxturux həmdə bu təxkilatlarni pəydin-pəy rawajlandurux lazim. Həlk ammisini əgər uyuxturulmisa, əzining Yapon baskunqiliriqə qarxi küqini kərsitəlməydu. Bundak kürəx arkilik axkara yaki yoxurun hain küqlərnı yokitix lazim; buni orunlaxtimu pəkət həlk ammisining küqigila tayinixka toqra kelidu. Bundak kürəx arkilik həlk ammisini qozqap, Yapon baskunqiliriqə qarxi yərlik hakimiyyət kurux yaki uni mustəhkəmləx bolupmu mohim. Zhongguoning ilgiriki hakimiyyət organlırining düxmən tərıpidin buzuwetilmigənlirini kəng həlk ammisining himayisi asasında əzgərtix wə mustəhkəmləx lazim; Zhongguoning ilgiriki hakimiyyət

organlirining düxmən tərpidin buzuwetilgənlirini bolsa kəng həlk ammisining tirixixi asasında əsligə kəltürəx lazim. Bu həkimiyət organliri Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birliksəp siyasitini yür-güzidu, ular barlik həlk küqlirini öz ətrapiqə uyxturup, birdin-bir düxminimiz boləqan Yapon jahan'girligigə wə uning ɔalqisi boləqan wətən hainliriqə, əksiyətqilərgə qarxi kürəx kilixi lazim.

Partizan uruxining həmmə genjüdilirini Yapon baskunqiliriqə qarxi korallik budüylər kuruləqan, düxmən məqlup kilinəqan wə həlk ammisi kəzəqitil-əqan — muxu üq tüp xərt pəydin-pəy təyyarlanəqandin keyinla həkiki kuroqili bolidu.

Buningdin taxkiri, juqrapiyiwi wə iktisadiy xərtlərnimu kərsitip ətəx kerək. «Birkanqə hil genjüdi» digən bəlümdə tohtaləqinimizda, juqrapiyi-wi xərtlər məsilisidə bir birigə ohximaydiəqan üq hil əhwalni kərsitip ətkən iduk, bu yərdə pəkət asasiy tələp yəni jaylarning kəng boluxi üstidila tohtilimiz. Tət tərəp yaki üq tərəptin düxmənning muhasirisidə turəqanda, uzak muddət bərdaxlik beridiəqan genjüdilərnəni kurux üqün taqlik jaylar, əlwəttə, əng yahxi xərt, lekin, mohimi, partizan düylirining aylinip yürüp hərəkət kilixiqə imkaniyət boluxi yəni kəng jay boluxi lazim. Kəng jay xərti boləqanda, partizan uruxini tüzləngliklərdimu rawaj-landuroqili wə dawamlaxturəqili bolidu, dərya-kəllər-ning koltuk wə əgimliri toqrisida səzləp olturux-

ning əsla hajiti yok. Zhongguo ziminining kəngligi wə düxmən əskiriy küqining yetixməsligi arkisida, Zhongguoning partizan uruxi, omumən, muxu xərt bilən təminlən'gən. Partizan uruxi elip berixning imkaniyitidin eytkanda, bu—mohim hətta birinqi mohim xərt; kiqik məmlikətlərdə, alayli, Belgiyigə ohxax məmlikətlərdə bu xərt bolmioqanliktin, partizan uruxi elip berixning imkaniyiti nahayiti az, hətta yok. Lekin Zhongguoda bolsa bu xərt kəndaktu kəloqa kəltürülüxi lazim boləqan xərt əməs, həl kilinixi lazim boləqan məsilimu əməs, bəlki kixilər pəydilansila bolidioqan təbii bar nərsə.

Iktisadiy xərtlərnin haraktirimi, uning təbiiligi jəhəttin kariqanda, juqrapiyiwi xərtlərgə ohxax. Qünki hazır qəl-bayawanlarda genjüdi kurux muhakimə kiliniwatkini yok,—qəl-bayawanlarda heqkəndəki düxmənmu yok,—düxmən arka sepide genjüdi kurux muhakimə kiliniwatidu, halbuki, düxmənin kədimi yetixi mümkün boləqan həmmə yərdə, əlwəttə, burundinla Zhongguoluklar bar, ozuk-tülük bilən təminlinixning iktisadiy əsasirimi burundinla bar, xunga genjüdi kurux məsiliside iktisadiy xərtlərnin tallax məsilisi tuqulmaydu. Zhongguoluklarmu boləqan, düxmənmu boləqan həmmə jayda, uning iktisadiy xərtlirinin kəndakliqioqa karimay, imkaniyətning beriqə partizan uruxini rawajlandurux wə daimlik yaki wakitlik genjüdilər kurux lazim. Lekin iktisadiy xərtlərnin haraktiri, uning siyasi-

liqi jəhətidin karioqanda, baxkiqə bolidu, bu yərdə məsilə məwjut, u bolsimu iktisadiy siyasət məsilisi, bu nukta genjüdi kuruxta jiddi haraktiroqə igə. Partizan uruxi genjüdirining iktisadiy siyasiti Yapon baskunqilirioqə qarxi milli birliksəp pirinsipini ijra kilixi yəni muwapik selik selixi wə sodini muhapizət kilixi lazim, yərlik hakimiyətlər wə partizan düyliri bu pirinsipni hərgiz buzmasliqi kerək, buzup koysa, genjüdi kuruxka wə partizan uruxini dawamlaxturuxka təsir yətküzüp koyidu. Muwapik selik yəni “puli barlar pul qikirix” əməlgə koyuloqan haldimu, dihanlaroqə partizan düylirini məlum qəklimidə axlik bilən təminləp turuxka toqra kelidu. Sodini muhapizət kilix partizan düylirining kattik intizamida ipadilinixi lazim; həkiki dəlil-ispət bilən ispatlanoqan wətən hainliriningkidin baxka, birmu dukanni kəlsə-kəlməs musadirə kilixka zadi ruhsət kilinmaydu. Bu—kiyin ix, lekin ijra kilixka tegixlik bəlgilən'gən siyasət.

4-Bölüm Genjüdiləni Mustəhkəmləx Wə Rawajlandurux

Zhongguoqa tajawuz kilip kirgən düxmənni az sanlik jüdiənlərdə yəni qong xəhərlərdə wə mohim katnax yollirida kisip-boqup koyux üqün, hərəkaysi genjüdilərdiki partizan uruxliri küqining beriqə öz genjüdirining tət ətrapiqə rawajlinip, düxmənning

barlik jüdiönlirigə kıstap berip, ularning hayatioqa həwp selixi, armiyisini rohiy jəhəttin ikkiləndürüxi lazim, bundak kilix, əyni zamanda, partizan uruxining genjüdirini rawajlanduroqanlik bolidu, bu pütönləy zərür. Bu yərdə partizan uruxi dawamidiki baoshouzhuyioqa qarxi turux kerək. Baoshouzhuyi, məyli teq-amanlikka herisliktin tuquloqan bolsun, yaki düxmən küqini tolimu yukuri mөлqərləxtin tuquloqan bolsun, ohxaxla, Yapon baskunqiliriqqa qarxi uruxka ziyan yətküzidu, partizan uruxi wə uning genjüdirining əzigimu paydisiz. Yənə bir tərəptin, genjüdiriləni mustəhkəmləxni untumaslik kerək, bu jəhəttiki asasiy hizmət bolsa həlk ammisini kəzoqax wə uyuxturux həmdə partizan budüylirigə wə yerlik korallik küqlərgə təlim berixtin ibarət. Bundak mustəhkəmləx uzak müddətlik uruxka bərdaxlik berix üqün zərür, rawajlandurux üqünmu zərür, mustəhkəmliməy turup, küqlük türdə rawajlanduroqili bolmaydu. Rawajlanduruxnila bilip, mustəhkəmləxni untup kaləqan partizan uruxi düxmənning hujumioqa bərdaxlik berəlməydu, nətijidə rawajlanduruxnila koldin berip koymay, genjüdiriləning əzinimu həwp astida kalduridu. Toqra fangzhen—mustəhkəm halda aləqa rawajlandurux, bu—ilgiriligəndə hujumioqa ətüxkə, qekin'gəndə mudapiəlinixkə imkaniyət beridəqan yahxi qarə. Uzak müddətlik uruxliki bolidikən, genjüdiriləni mustəhkəmləx wə rawajlandurux məsilisi

hər bir partizan düyidə həmixə pəyda bolup turidıqan məsilə. Konkirit həl kilidıqan qaqda, uni əhwaləya karap bəlgiləx lazim. Məlum məzgildə eqirlik mərkizini rawajlandurux tərəpkə yəni partizan rayonlirini kengəytix wə partizan düylirini qongaytix hizmitigə koyux lazim. Yəne bir məzgildə bolsa eqirlik mərkizini mustəhkəmləx tərəpkə yəni həlk ammisini uyuxturux, budüylərgə təlim berix hizmitigə koyux lazim. Ikkisining haraktiri ohxax bolmioqanliktin, hərbi ixlarni orunlaxturux wə hizmətləni ijra kilixmu xuningoqa bekip ohxax bolmaydu, əhwal wə məzgilgə karap, salmaqni bir tərəpkə qüxürüx kerək, xundak kiloqandila, bu məsilini nahayiti obdan həl kiloqili bolidu.

5-Bölüm Düşmən Bilən Bizning Otturimizdiki Birkanqə Hil Muhasirə

Pütün Yapon baskunqiliriyoqa qarxi uruxtin kariqanda, düşmən zhənlüelik hujum wə taxki səptə urux kiliwatkanliktin, biz zhənlüelik mudapiə wə iqki səptə urux kilix ornida turuwatkanliqimizdin, xühhisizki, biz düşmənin zhənlüelik muhasiriside turimiz. Bu—düşmənin bizgə nisbətən birinqi hil muhasirisi. Biz san jəhəttin üstün əskiriy küqimizdin paydilinip, taxki səptin birkanqə yөнүлүккə bəlünüp bizgə karap ilgiriləwatkan düşmən'gə karita zhənyi wə jəng dairilik hujum kilix həm

taxki səptə urux kilix fangzhenini kollanoqanliqimiz üqün, hərkaysi yənülux boyiqə ilgiriləwatkan düxmənning hər birini öz muhasirimizgə qüxürimiz. Bu—bizning düxmən'gə nisbətən birinqi hil muhasirimiz. Yənə düxmənning arka sepidiki partizan uruxining genjüdiliridin qarioqanda, hər bir yəkke genjüdi tət tərəptin yaki üq tərəptin düxmənning muhasirisidə kalidu, aldinkisioqa Wutəyshən rayoni, keyinkisigə Sənxi əlkisining qərbiy ximal rayoni misal boldu. Bu—düxmənning bizgə nisbətən ikkinqi hil muhasirisi. Lekin hərkaysi genjüdilərnı qetixturup karisak wə hərkaysi partizan uruxi genjüdilirini muntizim armiyining urux sepi bilən qetixturup karisak, biz yənə nuroqun düxmənnı muhasirigə eliwaləqan bolimiz. Məsilən, Sənxi əlkisidə Datong-Puzhou təmüryolini üq tərəptin (yolning xərk həm qərp tərıpidin wə jənubiy bexidin) muhasirigə aləqinimizəqə, Təyyüən xəhrini tət tərəptin muhasirigə aləqinimizəqə ohxax; Hebey wə Shəndong katarlik əkilərdimu muxundak muhasirigə elixlar kəp boldi. Bu—bizning düxmən'gə nisbətən ikkinqi hil muhasirimiz. Xundak kilip, düxmən bilən bizdin ibarət hər ikki tərəpning bir birigə nisbətən ikki hil muhasirisi weyqi® katiri oynawatqanoqə omumən ohxap ketidu, düxmən bizgə nisbətən, biz düxmən'gə nisbətən elip beriwatkan zhənyi wə jəng dairilik uruxlar uruk yiyixkə ohxaydu, düxmənning jüdiənliri bilən bizning par-

tizan genjüdirimiz bolsa weyqi katəkqilirigə ohxaydu. Ənə xundak “katəkqilər” məsilisidə düxmən arka sepidiki partizan uruxi genjüdirining zhənlüelik rolining zorluqi ipadilən'gən. Bu məsilə, Yapon baskunqiliriqa karxi urux nuktisidin aloqanda, xuningdin ibarətki, bir tərəptin, məmlikət boyiqə hərbi dairilər, yənə bir tərəptin, jaylardiki partizan uruxining rəhbərliri düxmən arka sepide partizan uruxini rawajlandurux wə imkaniyət bolqan həmmə jayda genjüdi kurux wəzipisini əzlrining daimlik ixlar küntərtiwigə koyuxi wə uni zhənlüelik wəzipə süpitidə ijra kilixi kerək. Əgər biz diplomatiyə jəhəttin Teq okyan boyiqə Yapon baskunqiliriqa karxi səp kurup, Zhongguoning bir zhənlüelik birlik, Sovet ittipaki wə mümkün bolqan baxka dələtlərləningmu hərkaysisining birdin zhənlüelik birlik boluxiqa muwəppək bolalisak idi, u qaqda bizning muhasirimiz düxmənləningkidin bir kəwət artuk bolqan bolatti-də, Teq okyan boyiqə taxki səp uruxini xəkiləndürüp, faxist Yaponiyini korxiwelip yokatkan bolattuk. Buning buginke kündə, əlwəttə, tehi əmiliy əhmiyiti yok, lekin bundak istikbal yokmu əməs.

7-Bap Partizan Uruxidiki Zhənlüelik Mudapiə Wə Zhənlüelik Hujum

Partizan uruxining zhənlüe məsilisidiki tətinqi

məsilə partizan uruxidiki zhənlüelik mudapiə wə zhənlüelik hujum məsilisi. Bu—birinqi məsilidə bayan kilinoqan hujum uruxi fangzhenini Yapon baskunqiliriqə karxi partizan uruxi mudapiə haliti wə hujum halitidə turqanda kandak konkirit kollinix məsilisi.

Pütün məmlikət kələmlik zhənlüelik mudapiə wə zhənlüelik hujum (toqqrirak kilip eytkanda, zhənlüelik qayturma hujum) ariliqida partizan uruxining hər bir genjüdisidə wə ularning ətrapidimu kiqik kələmlik zhənlüelik mudapiə wə zhənlüelik hujum bolidu, aldinkisi düxmən hujumqə ətkən, biz mudapiədə turqan qaqdiki zhənlüelik wəziyət wə zhənlüelik fangzhen, keyinkisi düxmən mudapiədə turqan, biz hujumqə ətkən qaqdiki zhənlüelik wəziyət wə zhənlüelik fangzhen.

1- Bөлüm Partizan Uruxidiki Zhənlüelik Mudapiə

Partizan uruxi baxlanqan wə heli rawajlanqan-din keyin bolupmu düxmən bizgə karatkan pütün məmlikət kələmlik zhənlüelik hujumini tohtatkan, əzi besiwaloqan jaylarni tutup turux fangzhenini kollanoqan qaqda, düxmənning partizan uruxining genjüdilirigə hujum kilixi muqərrər. Bundak muqərrərlikni bilix zərür, undak bolmiqanda, partizan uruxining rəhbərliri pütünləy təyyarliksiz yürüdü-

də, düşmən kattik hujum kiləjan wəziyətke uqriəjan haman, qokum alakzadə bolup ketip, düşmən tər-
pidin tarmar kilinip ketidu.

Düşmən partizan uruxini wə uning genjüdirini yokitix məksidigə yetix üqün daim muhasirilik hujum qarisini kollinidu; məsilən, Wutəyşən rayo-
niqə tət-bəx kətim "jaza yürüxi" digən nimisini elip bardi, hər ketimda üq-tət yönülükke hətta altə-yəttə yönülükke orunlaxturəjan əskiriy küqi bilən birla wakitta pılanlik ilgilidi. Partizan uruxining tərək-
kiyat kəlimi kengəygənsiri, uning genjüdiririning tutkan orni əhmiyyətlik boləqansiri wə düşmənning zhənlüelik jidilirigə həm mohim katnax yolliriqə salidiəjan təhdidi zorayəqansiri düşmənning partizan uruxiəjan wə uning genjüdirigə kilidiəjan hujumimu xunqə kattik bolidu. Xunga, düşmənning partizan uruxiəjan kiliwatkan hujumi kəyərde qanqiki kattik bolsa, bu xu yərdiki partizan uruxining xunqə utuk-
luk ketiwatkanliqini, muntizim uruxka maslixixtimu xunqə rol oynawatkanliqini ispatlaydu.

Düşmən birkanqə yönülük boyiqə muhasirilik hu-
jum kiliwatkan xaraitta, partizan uruxining fang-
zheni bundak muhasirilik hujumni tarmar kilixtin, muhasirilik hujuməjan qarxi turux xəklini kollinixtin ibarət bolidu. Düşmən birkanqə yönülük boyiqə ilgiligən əmma hər bir yönülükde qong yaki kikiq birla budüy bolup, kəynidin ulixip kelidiəjan budüyliri bolmiəjan, yol boylap əskiriy küqini orunlaxturux.

istihkam qurux wə maxina yolliri yasax imkaniyiti bolmioqan xaraitta, bundak muhasirilik hujumni ongayla tarmar kilojili bolidu. Bu qaoqda, duxmən hujum kilidu wə taxki səptə urux kilidu, biz mudapie korimiz wə iqki səptə urux kilimiz. Bizning orunlaxturuximiz duxmənning birkanqə yonuluxini ikkinqi derijilik eskiriy kuc bilən iskenjigə elix, duxmənning bir yonuluxigə asasiy eskiriy kuc bilən takabil turux, zhənyi wə jəng dairilik tuyuksiz zərbə berix (asasən pistirma jəng kilix) usulini kollinip, duxmən'gə hərket üstidə zərbə berixtin ibarət boluxi lazim. Duxmən küqlük bolsimu, kəp ketimlik tuyuksiz zərbə arkilik ajizlixip ketidu, kəpinqə, yerim yoldin qekinidu, bu qaoqda, partizan düyliri duxmənni koqlap ketiwetip, dawamlıq tuyuksiz zərbə berip, uni yonə ajizlitidu. Duxmən hujumini tehi tohtatmioqan yaki qekinmigən qaoqda, hamən genjudilər dairisidiki nahiyə xəhərlirini yaki bazar-zhenlarni besip yatidu, biz bu qaoqda, bundak nahiyə xəhərlirini yaki bazar-zhenlarni korxiwelip, duxmənning axlik mənbesini wə katnax alakisini üzup taxliximiz, duxmən qidaxlik berəlməy arkiqə qekin'gəndə, pəytini qənimət bilip, koqlap zərbə beriximiz kerək. Duxmənning bir yonuluxini tarmar kilojəndin keyin, eskiriy küqni yetkəp, yonə bir yonuluxini tarmar kiliximiz, xundak kilip, duxmənning muhasirilik hujumini birbirləp tarmar kiliximiz kerək.

Bir qong genjudidə, məsilən, Wuteyshən rayonida

bir “jünqü” 4-5 yaki uningdinmu köprək “jünfenqü” lərgə bəlünidu, hər bir jünfenqü mustəkil urux kilidioğan qorallik budüylərgə igə boləğan bolidu. Ular yukurida bayan kilinəğan urux usuli boyiqə, kəpinqə, düxmənning hujumlrini birlə wakitta yaki ilgirahir tarmar kilidu.

Muhasirilik hujumə qaxri turuxning urux pilanida bizning asasiy küqimiz, omumən, iqki səptə turidu. Lekin əskiriy küq kəngtaxa xaraitta, ikkinqi orunda turidioğan küqni (məsilən, nahiyə wə rayonlarning partizan düylirini hətta asasiy küqtin ajritiləğan bir kisim küqlərni) taxki səptə ixlitip, u yərdə düxmənning katnax yollirini buzux wə uning yardəmgə kəlgən budüylirini iskənjiğə elix zərür. Əgər düxmən bizning genjüdiyimiz dairisidə kətməy uzak turuwalsa, biz yukurida bayan kilinəğan usulni tətürsiqə kolliniximiz yəni küqning bir kisimini genjüdidə kaldurup, xu yərdiki düxmənni kisip-boqup koyuximiz, asasiy küqimiz bilən düxmən kəyərdin kəlgən bolsa, xu yərgə hujum kilip, u yərdə kəng hərəkətilinip, uzak turuwaləğan düxmənni qekinip qikip, asasiy küqimizgə hujum kilidioğan kiliximiz lazim; bu—“Wey bəgligini muhasirigə elip, Zhao bəgligini kutkuzux”^⑥ qarisi.

Muhasirilik hujumə qaxri turux uruxida yərlük həlkning Yapon baskunqiliriə qaxri ziweyjünliri wə barlik həlk təxkilatlıri toluk səpərwərlikkə kelip, uruxka katnixixi, türlük qarilər bilən koxun-

lirimizəyə yardım berixi wə düxmən'gə qarxi turuxi lazim. Düxmən'gə qarxi turux hizmitidə, məhəlliwi hərbi halet yürüzüx wə imkaniyət yar bərgən dərijidə tam-torusni puhtilap, tala-tüzni yoiqixturuxtin ibarət ikki ix mohim. Aldinkisi wətən hainlirini basturux wə düxmənni məlumat alalmaydioqan kilip koyux üqün; keyinkisi uruxka yardəmlixix (tam-torusni puhtilax) wə düxmənni ozuk-tülükke igə bolalmaydioqan kilix (tala-tüzni yoiqixturux) üqün. Bu yərdə eytiloqan tala-tüzni yoiqixturux pixkan axliqlarni baldurraq yoiqiwelixka karitiloqan.

Düxmən qekin'gən qaqda, partizan uruxining genjüdisini wəyran kilix məksididə, kəpinqə, əzliri turoqan xəhərlərdiki əy-imarətlərnə wə besip ətkən yolidiki kəntlərnə köydürüwetidu, lekin, xuning bilən bilə, düxmən ikkinqi kətim hujum kilip kəlgəndə, turar jaysiz wə ozuk-tülüksiz kalidu-də, əzi ziyan tartidu. Mana bu, bir ixta bir birigə zit ikki tərəp bolidu, digənnəng konkirit misalliridin biri.

Kattik muhasirilik hujumni tarmar kilixka ilaj yokluqi muhasirilik hujuməyə birkanqə kətim qarxi turoqandin keyinmu ispatlanmay turup, u yərdiki partizan uruxining rəhbərliri bu genjüdini taxlap, baxka bir genjüdigə ketixkə urunmasliqi kerək. Bu yərdə ümitsizlik kəypiyatining yüzberip kəlixidin saklinixka dikket kilix lazim. Pəkət rəhbərlik pirinsiplik hatalik ətküzmisila, adəttiki taqlik

jaylarda hərqaqan muhasirilik hujumni tarmar kil-qili wə genjüdüleri saklap turqili bolidu. Pəkət tüzləng jaylardila, əgər kattik muhasirilik hujum bolup kalsa, konkirit əhwaləqa qarap, təwəndiki məsilini: xu jaylarda bəlünüp hərket kilix üqün nuroqun kiqik partizan budüylirini qalduruxni, düxməning asasiy küqi yetkilip kətkəndin keyin, yənə xu jaylarəqa kaytip kelip hərket kiliximiz üqün qong partizan bingtuənlirini waqtinqə taqlik jaylarəqa yetkəp turuxni oylixix kerək.

Zhongguoning ziminining kəng boluxi bilən düxməning əskiriy küqining yetixməsligidin ibarət ziddiyətlik əhwal səwiwidin düxmən Zhongguoning iqi uruxi waqtida guomindang qollanəqan qoroqan-qilikni omumən qollinalmaydu. Lekin biz düxməning jan tomuriəqa alahidə təhdit salidiəqan bəzi partizan genjüdüli ridə düxməning qoroqanqilikni heli dərijidə qollinix ehtimali barliqini hesapka elip, xundak əhwal dimu u yərlərdə partizan uruxini kət'i dawamlaxturiwerixkə təyyar turuximiz lazim. Kilqə xək-xühə yokki, partizan uruxini iqi urux waqtidimu kət'i dawamlaxturaliəqanlik təjribimizgə kariəqanda, uni milli uruxta, əlwəttə, tehimu kət'i dawamlaxturalaymiz. Qünki əskiriy küqlər nisbiti jəhəttə, bəzi genjüdülərdə düxmən süpət jəhəttinla əməs, bəlki san jəhəttinmu əqayət üstün əskiriy küqni ixlitəligən təkdirdimu, lekin düxmən bilən əz otturisiidiki milli ziddiyət həl bolmay keliweridu,

düxmən komandanliqining ajizliqi saklinip keliweridu. Bizning ʻalibimiz qongkur ammiwi hizmət wə janlik urux usuli asasioqa kuruloqan.

2- Bolum Partizan Uruxidiki Zhənluelik Hujum

Düxməning hujumi tarmar kilinip, u tehi yengi hujumini baxlimioqan waqit düxmən zhənluelik mudapiədə turəqan, biz zhənluelik hujumoqa ətəkən waqit bolidu.

Bu waqitta, bizning urux fangzhenimiz yengixkə ixənq bolmioqan, mudapiə zhendilirini məhkəm saklawatkan düxmən'gə hujum kilix əməs; bəlki partizan düylirining küqi yetidioqan kiqik düxmən kisimlirini həm wətən hainlirining korallik kisimlirini pılanlik rəwixtə məlum rayonlarda yokitix wə koqlap qikirix, əzimiz igiləp turəqan rayonlarni kengəytix, həlk ammisini Yapon baskunqiliriəqa qarxi kürəxkə kozoqax, budüylərnə toluklax həm budüylərgə təlim berix, yengi partizan düylirini təxkil kilix bolidu. Bu wəzipini məlum dərjide orunliqandin keyin, əgər düxmən yənə mudapiədə turəqan bolsa, yengi igiligən rayonlirimizni tehimu kengəytiximiz, düxmən küqliri ajiz boləqan xəhərlərgə wə katnax yolliriəqa hujum kilip, ularni əhwaləqa qarap uzak waqit yaki waqtinqə igiləp turuximizmu mümkin. Bularning həmmisi—zhənluelik

hujum wəzipiliri, buningdin məxsət düxmən mudapiədə turoqan wakitni qənimət bilip, özimizning hərbi küqimizni wə həlk ammisining küqini ünümlük rəwixtə rawajlandurux, düxmən küqini ünümlük rəwixtə azaytix həm düxmən bizgə kayta hujum kiləqan qaəda, uni pilanlik wə kattik tarmar kilixkimu təyyarlinixtin ibarət.

Budüylərnı dəm aldurux wə ularəqa təlim berix zərür, düxmən mudapiədə turoqan wakıt—bizning dəm elix wə təlim beriximiz üqün əng yahxi pəyt. Bundak kilix heq ix kilmastin, ixikni takiwelip məhsus dəm elix wə təlim berix əməs, bəlki igiləp turoqan rayonlirimizni kengəytix, düxmənning kiqik kisimlirini yokitix wə həlk ammisini kozəqax hizmiti dawamida wakitni koləqa kəltürüp, dəm elix wə təlim berix məksidigə yetixtin ibarət. Ozuk-tülük wə kiyim-keqək jəhəttiki kiyinqilik məsilisini həl kilixmu, kəpinə, xu wakıtta bolidu.

Düxmənning katnax yollirini kəng mikyasta buzux, uning tiransiport ixliriəqa toskunluk kilix, muntizim armiyining zhənyilik urux kilixiəqa biwastə yardəm kilixmu xu wakıtta bolidu.

Bu wakıtta, pütün partizan genjüdiliri, partizan rayonliri wə partizan budüyliri—həmmisi hoxal-horamlikka qəmgən bolidu, düxmən tərpidin harap kilinqan rayonlarmu pəydin-pəy tərtpkə selinip, əsli haliəqa keliwalidu. Düxmən besiwəloqan rayonlardiki həlk ammisimu nəhayiti hoxal boluxup,

partizan düylirining xan-xəhritini həmmə yərgə tarkitidu. Düxmən wə uning ƣalqisi bolƣan wətən hainlirining iƣki kismida bolsa, bir tərəptin, alak-zadilik kəypiyati wə bəlünüx əhwali əwj alidu, yənə bir tərəptin, partizan düylirigə wə genjüdlərgə bolƣan eqmənlikmu küqiyip, partizan uruxioƣa ƣarxi turux üqün jiddi təyyarlik elip berilidu. Xuning üqün, partizan uruxining rəhbərliri özining zhənlüelik hujumida hoxallioƣidin özini yokitip koysa, düxmənni səl ƣaqlisa, iƣki kismni ittipak-laxturux, genjüdlər wə budüylərnı mustəhkəmləx hizmitini əstin ƣikirip koysa bolmaydu. Bundak ƣaƣda, hujumƣa uƣrioƣan haman əzimizning zhənlüelik hujumimizni muwapik rəwixtə ayaklaxturup, zhənlüelik mudapiəgə etələydioƣan boluximiz, andin zhənlüelik mudapiə dawamida düxmənning hujumini tarmar kilalaydioƣan boluximiz üqün, düxmənning əptini küzitixkə mahir boluximiz, uning bizgə hujum kilix alomitining bar-yokluƣını bayƣiximiz kerək.

8-Bap Yüdongzhən'gə Rawajlinix

Yapon baskunƣiliriƣa ƣarxi partizan uruxining zhənlüə məsilisidiki bəxinƣi məsilə yüdongzhən'gə rawajlinix məsilisi bolup, uning zərürlügi wə mümkinligimu uruxning uzak muddətlikligi wə dəh-xətlikligidin kelip ƣikƣan. Əgər Zhongguo Yapon

karakqilirini tez yengəlisə wə koldin kətkən jaylarni tez kayturuwalalisa, heqkandak uzakka sozulidioqan urux bolmioqan bolsa, xundakla, bu urux heqkandak dəhxətlik urux bolmioqan bolsa idi, u halda, partizan uruxining yündongzhən'gə rawajlinixining zərüriyitimu məwjut bolmioqan bolatti. Lekin əhwal buning əksiqə, urux uzak muddətlik bolqanning üstigə dəhxətlikki, partizan uruxi pəkət yündongzhən'gə rawajlanoqandila, bundak uruxka maslixalaydu. Urux uzak muddətlik wə dəhxətlik ikən, bu hal partizan düylirini zərür dərjide qenikturup, pəydin-pəy muntizim budüylərgə aylanduruxka imkaniyət beridu, xuning bilən ularning urux usulimu pəydin-pəy muntizimlixidu, partizan uruxi yündongzhən'gə aylinidu. Partizan uruxining rəhbərliri bu zərüriyət wə imkaniyətne enik qüxinixi lazim, xundak kiloqandila, yündongzhən'gə rawajlinix fangzhenini kət'i dawamlaxturalaydu wə pılanlik ijra kilalaydu.

Həzir nuroqun jaylardiki, məsilən, Wutəyshən'gə ohxax jaylardiki partizan uruxi muntizim armiyining küqlük zhidüylərnə əwətixi bilən rawajlanoqan. Bu jaylardiki uruxlar, omumən, partizan uruxi bolsimu, lekin dəsleptila yündongzhənning amillirini əz iqigə aloqan. Uruxning uzakka sozuluxi arkisida bundak amillar pəydin-pəy kəpiyidu. Bu bügünki Yapon baskunqiliriqə karxi partizan uruxining artuqqiliqə bolup, partizan uruxini tez rawajlandurupla

kalmastin, bəlki tez ɵstüröp, uning xaraitini Dong-bey üq ɵlkidiki partizan uruxiningkigə karioqanda kɵp ɵwzəllikkə igə kilidu.

Partizan uruxi elip beriwatkan partizan budüylirini yündongzhən elip baridioqan muntizim budüylərgə aylanduruxta san jəhəttin kɵpəytix wə süpət jəhəttin ɵstürüxtin ibarət ikki xərtni hazirlax kerək. Aldinkisida həlkni budüylərgə katnixixka toqridin-toqra sɵpərwər kilixtin taxkiri, kiqik budüylərni toplax qarisini kollansa bolidu; keyinkisidə bolsa urux dawamida qenikturuxka wə koral-yaraqlarning süpitini ɵstürüxkə tayinixka toqra kelidu.

Kiqik budüylərni toplaxta, bir tərəptin, pəkət yərlik mənpeətnila kəzdə tutup, toplaxka toskunluk kilidioqan məhəlliwazliktin saklinix lazim; yənə bir tərəptin, yərlik mənpeətkə etiwar bərməydioqan nokul hərbiqiliktinmu saklinix kerək.

Məhəlliwazlik yərlik partizan düyliridə wə yərlik həkümətlərdə bolidu, ular, kəpinqə, yərlik mənpeətkila etiwar berip, omumi mənpeətni untup kalidu, yaki bəlünöp hərket kilix koyida bolidu, ɵm turmuxka adətlənmigən bolidu. Asasiy partizan budüylirining yaki partizan bingtuənlirining rəhbərliri bundak əhwalqa dikkət kilip, pəydin-pəy wə kismən toplax qarisini kollinip, jaylarqa partizan uruxini dawamlik rawajlanduralixi üqün küq kalduruxi lazim; aldi bilən birliktə hərket kilix, andin keyin koxux xuningdək ularning təxkiliy tüzüluxini

buzmaslik wə kadiririni yetkiwətməslik qarisini kollinip, kiiqik guruhlarini qong guruhlarqa koxulup ketələydiqan kilixi kerək.

Noqul hərbiqilik mähəlliwazlikning əksi bolup, asasiy budüylərdiki kixiləning öz budüylirini kengəyitixnila kəzləydiqan, yərlik qorallik küqlərgə yar-yələk boluxqa etiwar bərməydiqan hata nukti-nəziri. Ular partizan uruxining yündongzhən'gə rawajlinixining partizan uruxini bikar kilix əməs, bəlki kəng əwj alqan partizan uruxi dawamida yündongzhən elip baralaydiqan asasiy küqləni pəy-din-pəy wujutka kəltürük ikənligini, bu asasiy küqləning ətrapida awalkidəkla kəng partizan budüyliri wə partizan uruxliri boluxi lazimliqini bilməydu. Bundak kəng partizan budüyliri ənə xu asasiy küqlər üqün küqlük qol-qanat bolidu, bu asasiy küqləning dawamlik kengiyixi üqün pütməs-tügiməs mənəbəmu bolidu. Xuning üqün, asasiy budüyləning rəhbərliri əgər yərlik hək ammisi wə yərlik həkümətning mənəpətini kəzdə tutmaydiqan noqul hərbiqilik hataliqini ətküzgən bolsa, uni tügutip, asasiy küqləni kengəyitixnimu wə yərlik qorallik küqləni awutuxnimu muwapik orunqa koxuxi kerək.

Süpətni əstürük üqün, siyasi. təkiliy jəhətlər, koral-jabduq, tehnikə. zhənsu wə intizam jəhətli-ridə yaxilixiləning boluxi, pəy-din-pəy muntizim armiyə kəlimi təkliit kilixi, partizanlik istili azay-

tilixi kerək. Siyasi jəhəttə, zhihuyyüən wə jəngqilərnı partizan düyidin muntizim armiyigə bir baldak kətirilixning zərürlüğini qüxinidiqan kilix, həmmöylənni xuning üçün tirixixka rıqəbətəndürüx wə buningoqa siyasi hizmət bilən kapalet berix lazim. Təxkiliy jəhəttə, muntizim bingtuən üçün zərür bolqan hərbi wə siyasi organlarnı, hərbi wə siyasi hadimlarnı, hərbi wə siyasi hizmət usulini həm təminat wə saklıqni saklax hizmətliri boyiqə daimlik tüzümlərnı pəydin-pəy barlıkka kəltürüx kerək. Koral-jabduk jəhəttə, koral-yaraqlarning süpitini ətürüx wə hilini kəpəytix, zərür bolqan həwərlıxix əswaplırını kəpəytix lazim. Tehnika wə zhənsu jəhəttə, partizan budüylirining tehnika wə zhənsusidin muntizim bingtuən bolux üçün zərür bolqan tehnika wə zhənsuoqa kətirilix kerək. Intizam jəhəttə, həmmə birdək bolux, kilixka buyrulqan ixlarnı kilix, mən'i kilinqan ixlarnı kilmaslik dərıjisigə kətirilip, baxbaxtaklik wə qeqilangoquluk hadisilirini yokıtix kerək. Muxularning həmmisini orunlax üçün uzak muddət tirixix jeryanı kerək, bu bir ətigəndila kilinip bolidiqan ix əməs, xundaktimu muxu tərəpkə karap rawajlinix kerək. Pəkət muxundak kilqandila, partizan uruxining genjüdisidə asasiy bingtuən wujutka kelidu, düxməngə tehimu ünümlük zərbə beridiqan yündongzhən xəkli barlıkka kelidu. Muntizim armiyə zhidüy yaki kadir əwətkən yərlərdə bu məksətkə onguxlukrak

erixkili bolidu. Xuning üçün, barlıq muntizim armiyələrdə partizan düylirining muntizim budüylərgə rawajlinixioğa yar-yələk bolux məs'uliyiti bar.

9-Bap Komandanlik Munasiwətliri

Yapon baskunqiliriqə karxi partizan uruxining zhənlüe məsilisidiki əng ahirki məsilə komandanlik munasiwətliri məsilisi. Bu məsilining toqra həl kilinixi partizan uruxining onguxluk rawajlinixining xərtliridin biri.

Partizan budüyliri təwən dərijilik qorallik təxkilat bolqanliktin wə belünüp hərket kilix hususiyitigə igə bolqanliktin, partizan uruxining komandanlik usulida huddi muntizim uruxning komandanlik usulioğa ohxaydiqan yüksək dərijilik mərkəzləxtürəxning boluxioğa yol qoyulmaydu. Muntizim uruxning komandanlik usulini partizan uruxida kollinixka urunux mukərrər rəwixtə partizan uruxining yüksək dərijilik janlikliqini boqup, partizan uruxini pütünləy jansizlandurup koyidu. Yüksək dərijilik mərkəzləxtürəlgən komandanlik bilən partizan uruxining yüksək dərijilik janlikliqi bir birigə dəl qarimu-karxi nərsilər; bundak yüksək dərijilik janliklikka igə partizan uruxida yüksək dərijilik mərkəzləxtürəlgən komandanlik tüzümini kollinix tegixlik bolmayla kalmastin, bəlki mümkünmu əməs.

Lekin partizan uruxi heqkandak mərkəzləxtürül-

gən komandanlik bolmay turupmu onguxluk rawajliniweridioqan urux əməs. Kəng muntizim uruxmu boluwatkan, xuning bilən billə, kəng partizan uruximu məwjut turəqan əhwalda, bu ikkisini muwapik maslixip hərəkət kilidioqan kilix zərür, bu yərdə muntizim urux bilən partizan uruxining maslixip hərəkət kilixioqə komandanlik kerək, yəni dələtning cənmoubusi bilən urux rayoni silingguənining zhənlüelik urux toqrisidiki bir tutax komandanliqi kerək. Bir partizan rayonida yaki partizan genjüdisidə nuroqun partizan düyliri məwjut bolup turəqanda, ularning arisida, kəpinqə, asasiy küq bolidioqan bir yaki birnəqqə partizan bingtuənliri (bəzidə muntizim bingtuənlərmu) wə yardəmqi küq boləqan birmunqə qong-kiqik partizan budüyliri bolidu, yənə ixləpqikirixitin ayrilmaydioqan nuroqun həlk qorallik kisimlirimu bolidu, bundak jaylardiki düxmənlərmu, kəpinqə, birləxkən halətkə kelip, partizan uruxioqə bir tutax qarxi turidu. Xuning üqün, bundak partizan rayonida yaki genjüdidə bir tutax komandanlik yəni mərkəzləxtürülgən komandanlik məsilisi tuqulidu.

Buningdin qikiduki, partizan uruxining komandanlik pirinsipi, bir tərəptin, mutlək mərkəzqilikke qarxi turux, xuning bilən billə, yənə mutlək tarkaqilikkimu qarxi turux, dimək, zhənlüedə mərkəzləxtürülgən komandanliktin, zhənyi wə jəngdə tarkaq komandanliktin ibarət boluxi kerək.

Zhənlüedə mərkəzləxtürülgən komandanlik dölətning pütүн partizan uruxini orunlaxturuxini, hər bir urux rayonida partizan uruxi bilən muntizim uruxning maslixip hərket kilixini həm hər bir partizan rayonida yaki genjüdidə pütүн rayonning Yapon baskunqiliriqə qarxi qorallik küqlirigə bir tutax yetəqçilik kilixini öz iqigə alidu. Muxu ixlarda maslaxturmaslik, birlikkə kəltürməslük wə mərkəzləxtürməslük ziyanlik, xunga maslaxturux, birlikkə kəltürüx wə mərkəzləxtürüxkə imkaniyətning beriqə erixix lazim. Omumi ixlarda yəni zhənlüe haraktirlik ixlarda, birliktə hərket kilixning ünümini koləqə kəltürüx üqün, təwən yukuriqə doklat kilip turuxi wə yukurining yetəqçiligigə boysunuxi lazim. Ləkin mərkəzləxtürüx xuning bilən qəklinixi kerək, bu qəktin ətüp ketip, təwəning konkirit ixliriqə, məsilən, zhənyi wə jəngni konkirit orunlaxturux wə xuningəqə ohxax ixliriqə arilixixmu ohxaxla ziyanlik. Qünki bu konkirit ixlarni zamanəqə qarap əzgirip turidiqən wə makanəqə qarap hər hil bolidiqən konkirit əhwal boyiqə ixləx kerək, bu konkirit əhwallarni bolsa nahayiti yirakta turoqən yukuri dərjilik organlar bilip ketəlməydu. Bu—zhənyi wə jəngning tarkək komandanlik pirinsipi. Bu pirinsip muntizim uruxniki jənglərgimu omumən bap kelidu, hususən həwərlixix qoralliri mukəmməl bolmiqən əhwalda. Bir eqiz söz bilən eytkanda, bundək partizan

uruxi—zhənlüelik birlik asaidiki mustəkil-əzige əzi hoja bolqan partizan uruxi.

Partizan genjüdisidə jünqü təxkil kilinoqan, uning karimioqida birkanqə jünfenqü bolqan, jünfenqü karimioqida birkanqə nahiyə bolqan, nahiyə karimioqida birkanqə rayon bolqan əhwalda, jünqü silingbusi, jünfenqü silingbuliri, nahiyilik həkü-mətlər wə rayonluk həkü-mətlər xitongi təwəlik munasiwəttə bolidu, korallik budüylər əzlrining haraktiroqə karap ayrim-ayrim halda ularoqə təwə bolidu. Ularning otturisdiki komandanlik munasiwətliridə, yukurida bayan kilinoqan pirinsipka binaən, omumi fangzhenni bəlgiləx yukuriqə mərkəzləxtürüldü; konkirit hərketlər konkirit əhwaloqə karap elip berilidu, təwəndə mustəkillik-əzige əzi hojilik həkuki bolidu. Təwəning bəzi konkirit hərketliri toqrisida yukurining pikri bolsa, “kərsətmə” süpitidə otturiqə koyuxi mümkin wə lazim, ləkin hərgiz əzgərməs “buyruk” süpitidə bərməsliqi kerək. Təwəning wə yərlik hadimlarıning mustəkil ixləx kabiliyitini əstürüp, murəkkəp xaraitka jawap berix wə partizan uruxlirini utukluk rawajlandurux üqün, rayon kanqiki kəng, əhwal kanqiki murəkkəp wə yukuri bilən təwəning ariliqi kanqiki yirak bolsa, bundak konkirit hərketlərdə mustəkillik-əzige əzi hojilik həkukini xunqə qongaytix kerək, bundak konkirit hərketlərnə yərlik haraktiroqə xunqə kəp igə kilix

wə yərlik əhwalning təliwigə xunqə kəp muwapik-laxturux lazim. Əgər birər budüy yaki bingtuən toplinip hərket kiliwatkan bolsa, uning iqki kismi-diki komandanlik munasiwətliridə mərkəzləxtürülgən komandanlik pirinsipini kollinix muwapik, qünki əhwal qüxinixlik bolidu; lekin, xu budüy yaki xu bingtuən bəlünüp hərket kilidikən, omumi jəhəttə mərkəzləxtürülgən komandanlik, konkirit jəhəttə tarkak komandanlik pirinsipini kollinix muwapik, qünki konkirit əhwal qüxinixlik bolmaydu.

Mərkəzləxtürüxkə tegixliklirining. mərkəzləxtürülməsliqi yukurida kərülsə, əz wəzipisini ada kilmaslik, təwəndə kərülsə, əzbeximqilik bolup hesaplinidu, bularoqa yukuri bilən təwənniŋ hər-kəndak munasiwitidə bolupmu hərbi munasiwəttə yol koyulmaydu. Tarkitixka tegixliklirining tarki-tilmasliqi yukurida kərülsə, həmmi ni əz aldiqa tartiwelix, təwəndə kərülsə, təxəbbussizlik bolup hesaplinidu, bularoqimu yukuri bilən təwənniŋ hər-kəndak munasiwitidə bolupmu partizan uruxining komandanlik munasiwitidə yol koyulmaydu. Pəkət yukurida bayan kilinoqan pirinsiplarla bu məsilini toqra həl kilixning fangzheni.

Izahlar

① Changbəyşən Zhongguoning xərkiy ximal qegrisediki taq tizmisi. 18-sintəbir wəkəsidin keyin Changbəyşən rayoni

Zhongguo gongchəndangi rəhbərliğidiki Yapon baskunqiliriqə qarxi partizan genjüdisi bolqan.

② Wutəyshən Sənxi, Chahar, Hebey əlkillirining qeğrisidiki taq tizmisi. 1937- yil 10- ayda, Zhongguo gongchəndangi rəhbərliğidiki 8- armiyə Wutəyshən rayonini mərkəz kəlip, Sənxi-Chahar-Hebey Yapon baskunqiliriqə qarxi genjüdisini quruxkə kirixkən.

③ Təyhangshən Sənxi, Hebey wə Pingyütən əlkillirining qeğrisidiki taq tizmisi. 1937- yil 11- ayda, 8- armiyə Təyhangshən rayonini mərkəz kəlip, xərkiy jənubiy Sənxi Yapon baskunqiliriqə qarxi genjüdisini bərpa kəlqan.

④ Təyshən Shəndong əlkisining ottura kismida bolup, Təyshən-Yishən taq tizmisining asasiy qokkəliridin biri. 1937- yil kixta, Zhongguo gongchəndangi rəhbərliğidiki partizan dūyliri Təyshən-Yishən rayonini mərkəz kəlip, ottura Shəndong genjüdisini quruxkə kirixkən.

⑤ Yənsən Hebey, Rehe əlkillirining qeğrisidiki taq tizmisi. 1938- yil yazda, 8- armiyə Yənsən taqlıq rayonini mərkəz kəlip, xərkiy Hebey Yapon baskunqiliriqə qarxi genjüdisini bərpa kəlqan.

⑥ Maoshən—Jiangsu əlkisining jənubiy kismidiki taq. 1938- yil 6- ayda, Zhongguo gongchəndangi rəhbərliğidiki yengi 4- armiyə Maoshən taqlıq rayonini mərkəz kəlip, jənubiy Jiangsu Yapon baskunqiliriqə qarxi genjüdisini bərpa kəlqan.

⑦ Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning tərəkkiyat təcribiliri tüzəngliklərdə uzak muddətlik genjüdi qurux mümkinligini bəlki nurqun jaylarni muqim genjüdi kəlixkə bolidiqanlıqini ispatlidi, buningqə zimning kəngligi, əhalining kəplügi, gongchəndangning siyasətlirining toqriliqi, həlkəning omumyüzlük səpərwər kəlinqanlıqi, dūxmənning əskiriy kəqining yetixməsligi katarlık xərtlər arqisida erixilgən idi. Yoldax Mao Zedong keyinrək əzining konkirit yolyoruklirida bu nuqtini enik muəyyənləxtürdi.

⑧ Weyqi qatiri—Zhongguoning kədimi qatar oyuni. Buningda ikki tərəp əz urukliri bilən bir birining uruklirini qorxaydu, bir tərəpning bir yaki bir türküm uruqi qarxi tərəpning urukliri

təripidin korxiwelinğan bolsa “yəp” qoyulidu. Lekin korxiwelinğan bir türküüm uruk üqün yənə zərür box orun (“katəkkə”) kəpkağan bolsa, bu uruklar “yəp” qoyulmaydu wə yənila “tirik” hesablinidu.

⑨ Miladidin 353 yil burun Wey bəgligi Zhao bəgligining paytəhti Həndən'gə muhasirilik hujum kilidu. Qi bəgligining wangi Tien Ji wə Sun Binlarni əskər baxlap berip, Zhao bəgligini kütquzuxka buyruydu. Sun Bin, Wey bəgligining hil budüyi Zhao bəgligide turuwatidu, Wey bəgligining əzi box qaldi, dəp hesablap, əskər baxlap berip, Wey bəgligigə hujum kilidu, Wey bəgligining koxuni öz bəgligini kütquzux üqün kaytip kelidu, Qi bəgligining koxuni ularning hərrip-qarqap kətkənligidin paydilinip, Guylingda (hazirki Pingyüən əlkisi Heze nahiyisining xərkiy ximalida) bolğan uruxta Wey bəgligining koxunini zor məqlubiyətkə uqritidu, Zhao bəgligi muhasiridin kutulidu. Keyin Zhongguoning hərbi mutəhəssisliri muxuningqa ohxax barliq urux usulini “Wey bəgligini muhasirigə elip, Zhao bəgligini kütquzux” digən gəp bilən qüxəndürüp kəlgən.

UZAKKA SOZULIDIOIAN URUX TOOIRISIDA*

(1938- yil 5- ay)

Məsilining Koyuluxi

1. Yapon baskunqiliriqə qarxi uluq uruxning bir yillik hatirə küni—7-ayning 7-küni kelip kaldi. Pütün millitimizning küqliri ittipaklixip, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni kət'i dawamlaxturup wə birliksepni kət'i dawamlaxturup, düxmən bilən kəhrimanlarqə urux kiliwatkiniqə bir yil bolup kaldi. Bu urux xərk tarihida misli kərülmigən uruxtur, dunya tarihidimu uluq urux bolup kalidu, bu uruxka pütün dunya həlki kəngül bəluwatidu. Uruxning balayi-apitigə biwastə uqrawatkan, öz millitining hayati üçün kürəx kiliwatkan hər bir Zhongguoluk uruxning qəlibisini hər küni təxnalik bilən kütüwatidu. Lekin uruxning jəryani zadi kandak bolar? Qəlibə kəzanqili bolamdu, yaki

---

* Bu—yoldax Mao Zedong 1938- yil 5- ayning 26- künidin 6- ayning 3- küniqə Yən'ən Yapon baskunqiliriqə qarxi urux yənjuhuyida səzligən nutuq.

qəlibə qazanqili bolmamdu? Tez qəlibə qazanqili bolamdu, yaki tez qəlibə qazanqili bolmamdu? Nuroqun kixilər, urux uzakka sozulidiqan urux bolidu, diyixidu, lekin nimə üçün uzakka sozulidiqan urux bolidu? Uzakka sozulidiqan urux kandaq elip berilidu? Nuroqun kixilər, əng ahirki qəlibə bizning bolidu, diyixidu, lekin nimə üçün əng ahirki qəlibə bizning bolidu? Əng ahirki qəlibə kandaq qoloqa kəltürülidu? Bu məsililərnə həmmilə kixi həl kiliwaləqan əməs, həttə zor kəpqilik kixilər ta həziroqə həl kiliwaləqini yok. Xuning bilən məqlubiyətqil munkərzqilik kərixidikilər xapaxlap qikip, kixilərgə: Zhongguo munkərz bolidu, əng ahirki qəlibə Zhongguoning bolmaydu, diyixiwatidu. Bəzibir aldirangoqu dostlirimizmu yügürüp qikip, kixilərgə: Zhongguo nahayiti tez qəlibə kəzinalaydu, unqiwala küq sərp kilixning həjiti yok, diyixiwatidu. Bundak səzlər zadi toqrimu, toqra əməsmu? Biz: bundak səzlər toqra əməs, dəp keliwatimiz. Lekin bizning eytiwatkanlirimizni zor kəpqilik kixilər tehi qüxinip kətini yok. Buning bir kismi bizning təxwikat-qüxəndürüx ixlirimizning tehi yetərlik bolmioqanliqidin boləqan bolsa, yənə bir kismi keguən wəkələrnəng tərəkkiyati əzigə has haraktirini tehi toluq axkara kilmioqan wə əz kiya-pitini kixilər aldida roxən aqmioqanliqi arkisida, kixilərnəng uning omumi yüzlinixini wə istikbalini tehi kərwəlalalmioqanliqidin boldi, xuning bilən

kixilər özining pütүн bir yürүx fangzheni wə usulini bəlgiləp alalmidi. Həzir obdan boldi, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning 10 aylıq təcribisi kılqə asasi bolmiqan munkərzqilik qarixini tarmar kılıx üqün yetərlik bolup qaldi, tez qəlibə kazinix qarixidiki aldirangoju dostlirimizni kayil kılıx üqünmu yetərlik bolup qaldi. Bunday əhwalda nurojun kixilər huləsə haraktirlik qüxənqə berixni tələp kiliwatidu. Bolupmu uzakka sozulidiqan urux toqrisida munkərzqilik qarixidikilər wə tez qəlibə kazinix qarixidikilərnin qarxi pikirliri bar, tayini yok kuruk qüxənqilərmu bar. “Lugouqiao wəkəsidin buyan 400 milyon kixi birdək tirixiwatidu, əng ahirki qəlibə Zhongguoning bolidu” digən bu gongshi kəng kixilər arisida tarkalmakta. Bu gongshi toqra, lekin buni toluklax zərür. Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni wə birlikəpnı xuning üqün kət'i dawamlaxturojili boliduki, buningda bir-munqə amillar bar: pütүн məmlikitimizdiki partiyə-guruhlar—gongchəndangdin tartip guomindangoqıqə; pütүн məmlikitimizdiki həlk—ixqilar wə dihanlardin tartip burzuaziyiqə; pütүн məmlikitimizdiki koxunlar—asasiy küq bolqan armiyidin tartip partizan düylirigiqə; həlkəra tərəp—sotsiyalistik dələttin tartip hərkaysi əllərnin adalətpərwər həklirigiqə; düxmən dələt tərəp—uruxka qarxi məmlikət iqidiki bəzi kixilərdin tartip uruxka qarxi aldinki səptiki bəzi əskərlərgiqə. Yiqip eytkanda, bu amillarning

həmmisi bizning Yapon baskunqiliriqə qarxi uruximiz dawamida əzlrining türlük dərjidediki tirixqanliklerini kərsətməktə. Hər bir wijdanlik kixi ularqə hərmət bildürüxi kerək. Biz kommunistlarning Yapon baskunqiliriqə qarxi baxka partiye-guruhlar wə pütün məmlikət həlki bilən billə birdin-bir yənüluximiz barlik küqlər bilən tirixip ittipaklixip, əng yawuz Yapon karakqilirini yengix. Bu yil 7-ayning 1-küni—Zhongguo gongchəndangi kurulqanliqining 17 yillik hatirə küni. Hər bir gongchəndang əzasini Yapon baskunqiliriqə qarxi urux dawamida tehimu obdan wə tehimu zor tirixqanlik kərsitələydiqan kilix üqünmu uzakka sozulidiqan uruxni alahidə tətqiq kilix zərür. Xuning üqün, mən nutkumda uzakka sozulidiqan uruxni tətqiq kilip etimən. Uzakka sozulidiqan urux digən muxu mawzuqə alakidar boləanliki məsililər üstidə tohtalməqimən; ləkin həmmə nərsini səzləp ketəlməymən, qünki həmmə nərsini bir nutuktila toluk səzləp boləqili bolmaydu.

2. Yapon baskunqiliriqə qarxi urux elip berilqan 10 aydin buyan, barlik təjribilər təwəndiki ikki hil karaxning natoqra ikənligini ispatlidi: bir hili, Zhongguo qokum munkərz bolidu, dəydiqan karax, yənə bir hili, Zhongguo tez qəlibə kazinidu, dəydiqan karax. Aldinkisidin murəssəqilik hahixi, keyinkisidin düxmənni səl qəqlax hahixi tuqulidu. Bundak karaxtikilərninğ məsiligə karax usuli

zhuguən wə bir tərəplimə, bir eəqiz səz bilən eytkanda, ilmiy əməs.

3. Yapon baskunqiliriəqə kərxi urux baxlinixtin burun munkərzqilik kərxiəqə dair nurəqun səzlər bar idi. Məsilən: “Zhongguoning koral-yarəkliri dūxməningkigə yətməydu, urux kilsak, qokum məqlup bolimiz”, “Əgər Yapon baskunqiliriəqə kərxi urux kilsak, qokum Həbəxistandək bolup kalimiz” digən səzlər boləqan idi. Yapon baskunqiliriəqə kərxi urux baxlanəqandin keyin, əxkara munkərzqilik kərxi kəlmidi, ləkin yoxurun munkərzqilik kərxi bar, bəlki nahəyiti kəp. Murəsəqilik həwasining gayi ərləp, gayi pəsiyip turuxi buningəqə misal bolalaydu, murəsəqilikni təxəbbus kiləquqilərnin əsasi ənə xu “Yənə urux kilsak, qokum munkərz bolimiz”^① digəndin ibarət. Bir okuəquqi Hunəndin yazəqan hetidə mundak dəydu: “Yezida həmmidə kiyinqilik həs kiləwatimən. Təxwikət hizmitini yaləquz bir kixi ixligəndə, hər wəkit, hər jayda kixilərnə izləp yürüp səhbətlixixkila toəqra kelidikən. Səhbət dūyxiəngliri həqnərsə bilməydiəqan nədānlərdin əməs, ular əzdur-kəptur bolsimu bir nərsə qūxinidu, ular məninq səhbitimğə bəkmu kizikidu. Ləkin birnəqqə tukkanlirim bilən uqrəxkinimda, ular: ‘Zhongguo qəlibə kəzinalmaydu, munkərz bolidu’ dəwərip, mənə bəkmu toyduruwətti. Həlimu yahxi, ular buni tehi təxwik kilmidi, təxwik kilsa, taze qatak bolatti. Dihanlar, əlwəttə, ularəqə kəprək

ixinidu-də!” Bu hil, Zhongguo qokum munkərz bolidu, dəydiqan qaraxtikilər murəssəqilik hahixining ijtimai asasi. Bu hil kixilər Zhongguoning həmmə yeridə bar, xunga, Yapon baskunqiliriqə qarxi səp iqidə hərqaqan tuquluxi ehtimal bolqan murəsəqilik məsilisi, bəlkim, urux ayaklaxkiqimu tügəp kətməs. Xūzhou qoldin ketip, Wuhəning əhwali jiddilixip kalqan muxu qaqda, bundak munkərzqilik qarixiqə ötküdək bir rəddiyə berix paydisiz bolmas, dəp oylaymən.

4. Yapon baskunqiliriqə qarxi urux elip berilqan 10 aydin buyan, aldirangquluk kesilini ipadiləydiqan hər hil pikirlərmu pəyda boldi. Məsilən, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning dəslepki qaqlirida, nuroqun kixilərdə qilqə asasi bolmiqan bir türlük ümitwarlik hahixi kərülgən idi, ular Yaponiyini tolimu təwən məlqərligən, hətta, Yaponiyə Sənxi əlksigə besip keləlməydu, dəp oylaxkan idi. Bəzilər Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxta partizan uruxining zhənlüelik orniqə səl qarilqan idi, ular “Omumilikta yündongzhən asasiy orunda, partizan uruxi qoxumqə orunda turidu; kismənlikte partizan uruxi asasiy orunda, yündongzhən qoxumqə orunda turidu” digən sözdin xübhilən'gən idi. Ular 8-armiyining: “asasən partizan uruxi qilix, lekin əplik xaraitta yündongzhənnimu koldin bərməslik” digən zhənlüelik fangzheniqə qoxulmay, uni “jixielik” qarax²dəp hesaplaxkan idi. Shanghəy uruxi wak-

tida bəzilər: “Pəkət 3 ay urux kılsakla boldi, həl-kara wəziyət jəzmən əzgiridu, Sovet ittipakı jəzmən əskər qikiridu, xuning bilən urux həl bolidu” diyixti. Ular Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning istik-balini asasen qət’əl yardimigə baqlap koydi^③. Təy’erzhuang qəlibisi^④ din keyin, bəzilər Xūzhou zhənyisining “həl kiləuqsiman urux” boluxini kuw-wətləp, ilgiriki uzakka sozulidiqan urux fangzhenini əzgertix kerək, diyixti. Allikandak “Bu urux düxmənning əng ahirki jan talixixi”, “Biz yəngsək, Yapon jünfaliri rohiy jəhəttin tügixip ketidu, ularqə məhxərgahni qing kilmay kütüxla kalidu”^⑤ digən sözləni kilixti. Pingxingguəndiki bir qəlibə bəzi kixiləni esənkiritip koydi; Təy’erzhuangdiki yənə bir qəlibə tehimu kəp kixiləni esənkiritip koydi. Xuning bilən düxmənning Wuhən’gə hujum kilix-kilmasliqı üstidə guman pəyda boldi. Birmunqə kixilər: “natayin” dəp qaridi; birmunqə kixilər: “Hərgiz undak kilmaydu” dəp qaridi. Bundak guman barlıq zor məsililərgə berip takilidu. Eytayli, Yapon baskunqiliriqə qarxi küqlər yetərlikmu, yok? digən soaloqə, yetərlik, dəp jawap berilixi mümkin, qünki hazirki küqlirimiz düxməni yənə hujum kilalmaydi-qan kilip koyqan tursa, küqləni yənə kəpəytip nimə kilimiz? Eytayli, Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birlikəpni mustəhkəmləx wə kəngəytx xoari awalkidək toqra bolup kəliwerəmdü, yok? digən soaloqə, yak, dəp jawap berilixi mümkin, qünki birlik-

səp əzining hazırki halitidə düxmənni qekindürükə kadir bolup qaloqan tursa, uni mustəhkəmləx wə kengəyrixning yənə nimə lazimi bar? Eytayli, həlqarada taxki munasiwətni wə həlqara təxwikat ixlirini küqəyrix kerəkmu, yok? digən soaloqimu, yak, dəp jawap berilixi mümkin. Eytayli, armiyə tüzümini əzgərtix, siyasi tüzünni əzgərtix, ammiwi hərketni rawajlandurux, dələt mudapiə maaripini kət'i yoləqə koyux, wətən hainlirini wə Trotskiqlarni basturux, hərbi sanaətni rawajlandurux wə həlk turmuxini yaxxilax bilən əstayidil xuqullinix lazimmu, yok? digən soaloqimu, eytayli, Wuhənni koqdax, Guangzhouni koqdax, Xibeyni koqdax wə düxmən arka sepide partizan uruxini xiddətlik rawajlandurux xoarliiri awalkidək toqra bolup keliwerəmdu, yok? digən soaloqimu, yak, dəp jawap berilixi mümkin. Həttə bəzilər, urux wəziyiti səlpəl ongxaloqan wakitta, guomindang bilən gongchəndang otturisida sürkilixni kəskinləxtürüp, sirtka karitiloqan dikkət nəzərnə iqqirigə buraxka hazirlinidu. Bundak əhwal, kəpinqə, hər bir qongrak qələbidin keyin yaki düxmənning hujumi waktinqə tohtap qaloqan qaoqlarda yüzberidu. Biz yukurida eytiloqanlarning həmmisini siyasi wə hərbi jəhəttə yirakni kərəlməslik dəp ataymiz. Bu gəplər eytilmakka daoliliklək kilsimu, əmiliyəttə, kilqə asasi bolmioqan, toqridək kərün'gini bilən natoqra boləqan səpsətilər. Bundak səpsətیلərnə süpürüp taxlax Yapon

baskunqiliriqqa qarxi uruxni qelibilik elip berixka, olwəttə, paydilik.

5. Xundak kilip, məsilə mundak: Zhongguo munkərz bolamdu? Jawap: Munkərz bolmaydu, əng ahirki qelibə Zhongguoning bolidu. Zhongguo tez qelibə kazinalamdu? Jawap: Tez qelibə kazinalamaydu, Yapon baskunqiliriqqa qarxi urux uzakka sozulidiqan urux bolidu.

6. Bu məsilə toqrisidiki asasiy mulahizilərnə bu-ningdin ikki yil burun omumi rəwixtə kərsitip ətken iduk. 1936-yil 7-ayning 16-küni yəni Xi'ən wəkə-sidin 5 ay, Lugouqiao wəkəsidin 12 ay ilgirila, Amerika muhbiri Snow əpəndi bilən kiləqan səh-bitimdə Zhongguo-Yaponiyə uruxining wəziyitini omumi rəwixtə məlqərligən wə qelibini koləqa kəltürüxning türlük fangzhenlirini otturiqqa koyəqan idim. Əslətmə bolup kalsun üqün, təwəndə uningdin birnəqqə abzas üzündə alsak, orunsiz bolmas:

Soal: Kəndak xərt boləqanda, Zhongguo Yapon jəhan'gir-ligining əmiliy küqini yengələydu wə yokitalaydu?

Jawap: Üq xərt boluxi lazim: birinqi, Zhongguoning Yapon baskunqiliriqqa qarxi birliksepining quruluxi; ikkin-qi, həlkəra Yapon baskunqiliriqqa qarxi birliksep-ning quruluxi; üqinqi, Yaponiyə həlkəning wə Yaponiyə mustəmlilikiliridiki həlklərnəning inkilawiy hərəkətlirining kətirilixi. Zhongguo həlkəning məy-danidin eytkanda, bu üq xərtning iqidə Zhongguo həlkəning qong birlixixi asasiy orun tutidu.

Soal: Sizqə, bu urux kanqilik uzakka sozular?

Jawap: Bu Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə qarxi birliksepining əmiliy küqigə wə Zhongguo. Yaponiyə—ikki məmlikəttiki baxka birmunqə həl kילוq amillarning qandak boluxioqə baqlik. Bu, asasen Zhongguoning öz küqigə baqlik boləandin baxka, Zhongguoqə həlkaradin berilidiqan yadəm wə Yaponiyidiki inkilaptin berilidiqan yadəm bilənmə heli munasiwətlilik, digən səz. Əgər Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə qarxi birliksepi küqlük rawajlinidiqan, toqrisi tərəptinmə, uzunisi tərəptinmə ünümlük təkillinidiqan bolsa, əgər öz mənəpətlirigə Yapon jahan'girligining həwp seliwatkanliqini enik kərgən hərəkəysi məmlikət həkümətliri wə həkliri Zhongguoqə zərür yadəmləni beridiqan bolsa, əgər Yaponiyidiki inkilap tezdin kətirilsə, u həlda, bu urux tez ayaklixidu, Zhongguo tez qəlibə qazinidu. Əgər bu xərtlər tez wujutka qikmaydiqan bolsa, urux uzakka sozulidu. Ləkin nətiyə bəribir ohxax, Yaponiyə jəzmən məqlup bolidu, Zhongguo jəzmən qəlibə qazinidu. Pəkət berilidiqan qurbanlar kəprək bolidu wə nəhəyiti jəwri-japalik bir dəwrni baxtin kəqürüxkə toqra kelidu, halas.

Soal: Siyasi wə hərbi jəhəttin kəriqanda, siz bu urux kəysi istikbalqə karap rawajlinidu dəp həsaplaysiz?

Jawap: Yaponiyining kurukluk siyasaki enik bəlgilinip boləqan, Yaponiyə bilən murəssəlixip, Zhongguoning zimini wə igilik həkukini yənə bir az qurban kilsakla, Yaponiyining hujumini tohtatki bolidu, dəp həsaplaydiqan kixilərnin oyi pəkət

bir hil ham hiyal. Biz enik bilimizki, Yangzjiang dəryasınınə təwənki ekimi wə jənuptiki gang-koularmu Yapon jahan'girligining kuruqluk siyasiti iqigə allikaqan kirgüzülüp boləqan. Uning üstigə, Yaponiyə Filippinni, Siyamni, Vietnamni, Malay yerim arilini wə Gollandiyə xərkiy Hindistanini besiwelip, baxka delətlərnə Zhongguodin ajritip koyup, qərbiy jənubiy Teq okyanni yaləquz əzi igiliwelixni oylawatidu. Bu yənə Yaponiyəning dengiz-okyan siyasiti. Bundak məzgildə Zhongguoning intayin kiyin orunəqə qūxūp kelixi xəksiz. Ləkin zor kəpqilik Zhongguoluklar bundak kiyinqiliklərnə yənggili bolidiqanliqəqə ixinidu; pəkət qong soda xəhərliridiki baylarla məqlubi-yətlilik qarixidikilər, qūnki ular əz bayliklərinəning ziyənəqə uqrixidin kərkidu. Nuruqun kixilər, Zhongguoning dengiz yakiliri Yaponiyə tərpidin kəmal kilinip kəlsa, Zhongguo uruxni dawamlax-turalmaydu, dəp oylixidu. Bu—bikar gəp. Ularəqə rəddiyə berix uqūn, Zhongguo kizil armiyisining urux tarihini kərsitip ətsək, orunsiz bolmas. Yapon baskunqiliriəqə qarxi uruxta Zhongguoning igiləp turəqan üstünlügi iqki urux dəwridiki kizil armiyəning ornidin kəp yahxi. Zhongguo—nahayiti qong bir məmlikət, Yaponiyə Zhongguoning 100 milyondin 200 milyonəqə kədər ahələ yaxaydiqan rayonini besiwəliəqan təkdiədimu, biz məqlup boluxtin nahayiti yirakta turimiz, tehi. Biz Yaponiyə bilən urux kilixta həlimu nahayiti zor kükə igimiz, Yaponiyə uqūn bolsa pütən urux dawamida əz arka sepide həmixə mudapiə urux-

lirini elip berixka toqra kelidu. Zhongguo iktisadining birlikkə kəlmigənligi wə təkxisizligi, əksiqə, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxka paydilik. Məsilən, Shanghai Zhongguoning baxka jayliridin belüp taxlanqinida Zhongguo üqün bolidiqan ziyan hərgiz Nyu-york Amerikining baxka jayliridin belüp taxlanqinida Amerika üqün bolidiqan ziyandək eqir bolmaydu. Yaponiyə Zhongguoning dengiz yakilirini kamal kilqan tək dirdimu, Zhongguoning qərbiy ximal, qərbiy jənup wə qər p kisi mlirini kamal kilal maydu. Xuning üqün məsilining mərkiziy nuqtisi yənila pütün Zhongguo həlki ittipaklixip, pütün məmlikət birdək uyuxkan Yapon baskunqiliriqə qarxi səp kurux. Buni biz allıkaqan otturiqə koyqan iduk.

Soal: Mubada urux nahayiti uzakka sozulup kalsa, Yaponiyə toluk məqlup bolmisa, gongchəndang sülhi kilixka koxuluxi wə Yaponiyining Dongbeyqə həkümranlik kilixini etirap kilixi mümkinmu?

Jawap: Mümkin əməs. Zhongguo gongchəndangi, pütün məmlikət həlkiqə ohxax, Zhongguoning bir sung yeriningmu Yaponiyining qolida kelixiqə yol koymaydu.

Soal: Sizning pikringizqə, bu ketimki azatlik uruxning asasiy zhənlüelik fangzheni qandak?

Jawap: Bizning zhənlüelik fangzhenimiz əzimizning asasiy küqimizni ixka selip, nahayiti uzun wə əzgirip turidiqan urux səpliridə urux kilixtin ibarət boluxi kerək. Zhongguo armiyisi qəlibə kazinix üqün kəng jəng məydanlirida yüksək yündongzhən elip berixi, tez ilgirilixi wə tez qekinixi, tez toplinixi wə tez tarkilixi kerək. Bu qongkur

akop-igiz istihkamlar, kəwət-kəwət mudapiə quruxliri bolqan wə mudapiə gongshiliriqila tayinidiqan zhendizhən əməs, bəlki kəng kələmlik yündongzhən. Bu, barlik mohim hərbi jaylardin wazkeqix kerək, digən söz əməs, bundaq jaylarda paydilikla bolsa, zhendizhənni orunlaxturux kerək. Lekin pütün wəziyətnei əzgərtidiqan zhənlüelik fangzhen qoqum yündongzhəndin ibarət bolidu. Zhendizhən gərqə zərür bolsimu, lekin yardəmqi haraktirlik ikkinqi hil fangzhenə kiridu. Juqrapiyiwi jəhəttin, urux məydanliri xunqə kəngki, nahayiti ünümlük yündongzhən elip beriximiz mümkin. Yaponiyə armiyisi armiyimizning xiddətlik hərəkətlirigə duqkəlgəndə, ehtiyat kilixkə məjbur bolidu. Ularning urux aparatliri nahayiti keləngsiz, hərkiti nahayiti asta, ünümi qəklik. Əgər biz əskiriy küqimizni topliwelip, tar bir zhendida düxmən'gə horitix uruxi bilən qarxilik kərsitidiqan bolsaq, armiyimizni juqrapiyiwi jəhəttiki wə iqtisadiy təxkil jəhəttiki paydilik xərt-xaraittin məhrum kilip qoyup, Həbəxistan ətküzgən hatalıqni ətküzüp qoyimiz. Uruxning dəslepki məzgilidə, biz barlik qong həl kiləuq uruxlardin sakliniximiz, awal yündongzhən arkiplik düxmən armiyisinin rohini wə jənggiwarliqini pəydin-pəy wəyran kilip taxliximiz kerək.

Təlim alqan qoxunlarni yetkəp yündongzhən elip barqandin baxkə, dihanlardin nahayiti kəp partizan düylirini təxkil kilixmu kerək. Bilix lazimki, Dongbey üq əlkining Yapon baskunqiliriqə qarxi pidailar qoxuni pütün məmlikəttiki

dihanlarning Yapon baskunqiliriqqa qarxi urux elip berixka səpərwər kılqılı bolidiqan yoxurun küqlirining pəkət kıqık bir kışmidinla ibarət. Zhongguo dihanliri nahayiti zor yoxurun küqkə igə, obdan uyxturulidiqan wə obdan komandanlik kılindiqanla bolsa, Yaponiyə armiyisini kün-tün yigirmə tət saət tinim tapkuzmaydu, sokulditip yürüp halsiritidu. Bu uruxning Zhongguoda boluwatqanliqini əstə tutux kerək, dimək, Yaponiyə armiyisi əzigə düxmən bolqan Zhongguoluklarning pütünləy muhasirisidə qalidu; Yaponiyə armiyisi əzigə ehtiyajlik hərbi lazimətlıklərni toxup kelixkə, yənə kelip, əzi saklaxkə məjbur bolidu; ular üqün yirik əskiriy küq arkilik katnax yollirini qoqdaxkə wə tuyuksiz zərbilərdin həmixə ehtiyat bilən saklinixkə toqra kelidu; bulardin taxkiri, Manjuriyidə wə Yaponiyening əzidə qong bir kışim küqlərni turuquzuxkimu toqra kelidu.

Urx jəryanida, Zhongguo nuroqun Yapon əskərlirini əsir alidu, nuroqun koral-yarak wə okdorilarni tartiwelip, əzini qorallanduridu; xuning bilən billə, qət'əllərnin yardimini qolqa kəltürüp, Zhongguo armiyisining koral-jabduqlirini pəydin-pəy küqəytidu. Xuning üqün, Zhongguo uruxning keyinki məzgilidə zhendizhən bilən xuqullinip, Yaponiyə besiwəlqan jaylarqqa zəndilik hujum kılalaydu. Xundak kılıp, Zhongguoning Yapon baskunqiliriqqa qarxi uruxining uzak muddət horitixi arkisida Yaponiyening iktisadi yimirilidu; san-sanaksiz jənglərnin horitixi arki-

sida Yapon  sk rlirining rohi q xidu. Zhongguo t r pt  bolsa Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning yoxurun k qliri k ndin-k n'g  jux urup yuquri  rl weridu, ko pligen inkilawiy h lk ammisi ezini aldinki s pk  üzlüksiz etip, ərkinlik  q n j ng kilidu. Bu h mm  amillar baxqa amillar bilən ko xulup, Yaponiyining besiwaloqan jaylardiki istihkamliriqa w  genjüdilirigə  z l-kesil w  əjəllik z rbil rni berip, Yaponiyə tajawuzqi armiyisini Zhongguodin ko qlap qikiriximizqa imkaniyət beridu.

(Snow:   rbiy ximal t siratliri)

Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning 10 ayl k təjribisi yukurida eytiloqan mulahizil rning toqra ikənligini ispatlidi w  buningdin keyinmu dawamlık ispatlaydu.

7. Lugouqiao wəkəsi tuqulup bir aydin oxukrak wakit  tk nd  yəni 1937-yil 8-ayning 25-k nila, Zhongguo gongch ndangi zhongyangi  zining  Hazirki wəziyət w  partiyining wəzipiliri toqrisidiki qarar)ida munularni oquq kərsətkən idi:

Yapon karakqilirining Lugouqiaodiki iqwag rqliligi w  Beyping. Tienjinni besiwaloqanliqi Zhongguoning iqki kismioqa k ng kələmdə kilidiloqan hujumining baxlinixidinla ibarət. Yapon karakqiliri m mlikiti boyiqə urux wakti səpərwərligini baxliwətti. Ularning "keng ytxni halimaymiz" dig n t xw kati  z hujumini yoxuridiloqan tütəklik o tinla ibarət.

7-ayning 7-k ni Lugouqiaoda baxlanoqan Yapon bas-

kunqiliriqa qarxi urux Zhongguoning pütün memliket dairilik Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxining baxlinix nuktisi boldi.

Zhongguoning siyasi weziyitide xuningdin etiwaren yengi bir baskuq baxlandi, u bolsimu Yapon baskunqiliriqa qarxi urux elip berix baskuqi.—Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning tayyarlik baskuqi etup keti.—Bu baskuqtiki eng markiziy weziye: barlik kuqlorni seperwer kilip, Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning qelibisini qolqa kelturux.

Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning qelibisini qolqa kelturuxning markiziy halkisi baxlinip ketken Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni omumyuzluk bolqan, pütün millet elip baridiqan Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxka rawajlanduruxta. Peket muxundak omumyuzluk bolqan, pütün millet elip baridiqan Yapon baskunqiliriqa qarxi urux bolqandila, Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni eng ahirki qelibige erixturgili bolidu.

Hazirki Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxta tehi jiddi ajizliklar mewjut bolup turqanliktin, buningdin keyinki Yapon baskunqiliriqa qarxi urux jeryanida muwappakiyetsizlik, qekinix, iqki belunux, asilik kilix, wakitlik we kismen murasselixixke ohxax birmunqe paydisiz ehwallar peyda boluxi mumkin. Xuning uqtin, Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning muxakketlik uzakka sozulidiqan urux bolidiqanliqini nezarde tutux lazim. Lekin, ixinimizki, baxlinip ketken Yapon baskunqiliriqa qarxi urux, partiyimizning we pütün memliket helkimizning tirixixi arkisida, barlik tosalqularni besup etup, dawamlik alqa besiweridu we rawajliniweridu.

Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning 10 aylık

təjribisi, ohxaxla, yukurida eytiloqan mulahizilərnin toqra ikənligini ispatlidi wə buningdin keyinmu dawamlıq ispatlaydu.

8. Urux məsilisidiki weyxinlunluk wə jixielunluk hahixlar həmmə hata nuktiinəzərlərnin bilix nəziriyisi jəhəttiki yiltizi. Ularning məsiligə karax usuli zhuguən wə bir tərəplimə. Undaklar yaki kilqə asasi bolmioqan halda wə nokul zhuguən halda səp-sətə satidu; yaki məsilining bir təripi wə bir waktiki ipadisigila asasinip, unimu zhuguən halda mubaliqə kilip, omumilik dəp karaydu. Lekin kixilərnin hata nuktiinəzərlirini ikki hiləqa bəlxəke bolidu: bir hili tūp hatalik bolup, izqil bolidu, buni tūzitix kiyin; yənə bir hili tasadipi hatalik bolup, waktlik bolidu, buni tūzitix ongay. Lekin bularning ikkilisi hata ikən, tūzitix zərür. Xuning üçün, urux məsilisidiki weyxinlunluk wə jixielunluk hahixlarəqa karxi turup, uruxni keguən nuktiinəzər wə omumi-yət nuktiinəziri bilən təkxürgəndila, urux məsilisidə toqra hulasingə kəlgili bolidu.

Məsilining Asasi

9. Yapon baskunqiliriəqa karxi urux nimə üçün uzakka sozulidoqan urux bolidu? Əng ahirki qəlibə nimə üçün Zhongguoning bolidu? Asas nədə?

Zhongguo-Yaponiyə uruxi heqkandak baxka urux əməs, yerim mustəmlikə, yerim feodallik Zhongguo

bilən jahan'gir Yaponiyə otturisida 20-əsrning 30-yillirida elip beriliwatkan hayat-mamat uruxi. Həmmə məsilining asasi ənə xu yərdə. Ayrim-ayrim eytkanda, urux kiloquqi ikki tərəpning təwəndikidək bir birigə karxi boləjan nuroqun hususiyətliri bar.

10. Yaponiyə tərəp: Birinqidin, u—küqlük jahan'gir dələt, uning hərbi küqi, iktisadiy küqi wə siyasi-təxkiliy küqi xərktə birinqi dərjilik, u dunya boyiqimu bəx-altə məxhur jahan'gir dələtning biri. Bu Yaponiyə tajawuzqilik uruxining tüp xərti bolup, uruxning mükərrərliqi wə Zhongguoning tez oqəlibə kazinalmaydioqanlıqi Yaponiyə dəliting ənə xu jahan'girlik tüzümi wə üstün hərbi küqi, iktisadiy küqi wə siyasi-təxkiliy küqi üstigə kuruləjan. Lekin, ikkinqidin, Yaponiyening ijtimai iktisadi jahan'girlik haraktirida boləjanliktin, Yaponiyə elip beriwatkan uruxning jahan'girlik haraktiri kelip qikkən, u elip beriwatkan urux—əksiyətqil həmmə wəhxiyanə urux. 20-əsrning 30-yilliridiki Yapon jahan'girliqi iqki-taxki ziddiyətliri səwiwidin, misli kərülmigən kəng miqyastiki təwəkkülqilik uruxini elip berixkə məjbur bolupla qalmastin, bəlki ezini üzül-kesil yimirilix harpisiqimu apirip koydi. Ijtimai tərəkkiyat jəryanidin eytkanda, Yaponiyə gülliniwatkan məmlikət əməs, urux Yaponiyening həkümran sinipliri kütəkən güllinixkə elip barmaydu, bəlki uning kütkinining tətürsigə—Yapon jahan'girliqining halakitigə elip baridu. Yaponiyə elip beri-

watқан uruxni əksiyətqil urux diginimizning səwiwi ənə xu. Bu əksiyətqillik arkisida, uning üstigə, Yaponiyining hərbi feodal haraktirdiki jahan'gir ikənligidin ibarət hususiyiti boləqanliktin, u elip beriwatқан uruxning pəwkuł'addə wəhxiyaniliqi kelip qikқан. Xundak kilip, bular Yaponiyining öz iqidiki sinipiy karimu-karxilikni, Yapon milliti bilən Zhongguo milliti otturisdiki karimu-karxilikni wə Yaponiyə bilən dunyadiki zor kəpqlik dələtlər otturisdiki karimu-karxilikni əng zor dərjide koz-qiwetidu. Yaponiyə elip beriwatқан uruxning əksiyətqilligi həm wəhxiyaniliqi Yaponiyə elip beriwatқан uruxning mukərrər məqlup bolidiəqanliqidiki mohim asas. Tehi buning bilən tūgiməydu, uqinqidin, Yaponiyə elip beriwatқан urux gərqə uning üstün hərbi küqi, iktisadiy küqi wə siyasi-təxkiliy küqi اساسida elip beriliwatқан bolsimu, lekin, xuning bilən billə, uning tuqma yetixsizligi اساسidimu elip beriliwatidu. Yaponiyining hərbi küqi, iktisadiy küqi wə siyasi-təxkiliy küqi üstün bolsimu, lekin uning bu küqliri san jəhəttin yetərlik əməs. Yaponiyə — bir kədər kiqik məmlikət, uning adəm küqi, hərbi küqi, maliyə küqi wə maddi küqi kəmlik kilidu, u uzak muddətlik uruxka bərdaxlik berəlməydu. Yaponiyə həkumranliri bu kiyinqiliklarni urux dawamida həl kilmaqci boldi, lekin, ohxaxla, ular kütkenlirining tətürsigə erixidu, yəni ular muxu kiyinqiliklarni həl kilix uqun urux kozəqəqan bolsimu, nətijide urux

səwiwidin kiyinqiliklərini tehimu kəpəytiwalidu, urux hətta uning əslidə bar nərsilirinimu horitip tūgitudu. Ahirkisi, tətinqidin, Yaponiyə gərçə həlkəra faxist dələtlərnin yardimigə igə bolsimu, lekin, xuning bilən billə, əzi erixidigən həlkəra yardəm küqlərdin exip qūxidigən həlkəra qarxi küqlərgə duqkəlməy kəlməydu. Bu keyinki küqlər barə-bara əsüp, ahir aldinki yardəm küqlərnə besip qūxūpla kəlməstin, bəlki Yaponiyənin əzigimə besim kərsitidu. Bu, yolsizləərə yardəm az bolidu, digən qanuniyət bolup, Yaponiyə elip beriwatqan uruxning təbiitidin kelip qikqan. Yiqip eytkənda, Yaponiyənin artuqiliqi—uning urux küqining üstünlügi, uning yetixsizlikliri bolsa u elip beriwatqan uruxning mahiyət jəhəttin əksiyətqil həm wəxhiyanə boluxi, adəm küqi wə maddi küqining yetixməsligi, həlkəra wəziyətə yardəmning az boluxi. Bular Yaponiyə tərəpning hususiyətliri.

11. Zhongguo tərəp: Birinqidin, biz—yerim mustəmlikə wə yerim feodallik məmləkət. Əpyün uruxi, Təyting tiən'guo uruxi, wuxü yengilikqə kəqūx hərkiti© wə xinhəy inkilawidin tartip beyfa uruxi qədər yerim mustəmlikə wə yerim feodallik orundin kutulux üqün elip beriləən barlik inkilawiy hərketlər yəki islahat hərketliri eqir onguxsizlikləərə uqrəp kəldi, xuning üqün bu yerim mustəmlikə wə yerim feodallik orun awalkidəklə saklinip kəliwərdi. Biz yənəla əjiz dələt, bizning

hərbi küç, iktisadiy küç və siyasi-təxkiliy küç jəhətlərdə düxmən'gə yətməydiqanliqimiz kərünüpla turidu. Uruşning mukərrərliğı və Zhongguoning tez qəlibə kazinalmaydiqanliqi muxu jəhəttimu ez asasiqə igə. Lekin, ikkinqidin, Zhongguoning yekinki 100 yildin buyanki azatlıq hərketliri bügünki kün'gə dawam kilip kelip, hərəkəndə tarixiy dəwrdikidin pərklididən bolup qaldı. Türlük iqtisadiy kərxi küçlər gərçə azatlıq hərketlärni eqir onguşsizliklərə uqratqan bolsimu, əyni zamanda Zhongguo həkini qenikturdi. Bügünki Zhongguoning hərbi ixliri, iktisadi, siyasisi və mədiniyiti Yaponiyiningkidək üstün bolmisimu, lakin Zhongguoning əziningkigə selixturqanda, hərəkəndə tarixiy dəwrdikidinmu ilqar bolqan amillərə igə boldı. Zhongguo gongchəndangi və uning rəhbərliqidiki armiyə ənə xundak ilqar amillərin gəkili. Zhongguoning bügünki azatlıq uruxi ənə xundak ilqarlıq asasında uzakqə sozulidən urux bolux və əng ahirki qəlibini qələ qəltürüx imkanıyitigə erixti. Zhongguo—yengi kətiriliwatqan kuyaxqə ohxax məmləkət, bu—Yapon jahan'gırligining zawallıqə yuztutqan halitigə nisbətən dəl tətür selixturma. Zhongguo elip beriwatqan urux—ilqar urux, bu ilqarlıqtin Zhongguo elip beriwatqan uruxning adalətlikliğı kelip qıqqan. Bu urux adalətlik urux bolqini üqün, pütün məmləkətni ittıpaklıxixqə qakıralaydu, düxmən məmləkətidiki həkning həyrihah-

liqini ko'zqiyalaydu wə dunyadiki ko'pqilik məmlikətlərləning yardimini koləqa kəltürələydu. Üqinqidin, Zhongguo yənə nahayiti qong məmlikət bolup, yeri kəng, bayliqi mol, ahalisi kəp wə əskiri nuroqun, uzak muddətlik uruxka bərdaxlik berələydu, bu—Yaponiyigə nisbətən yənə bir tətür selixturma. Ahirkisi, tətinqidin, Zhongguo elip beriwatkan uruxning iloqarliqi, adalətliligi arkisida kelip qikkan kəng həkara yardəm Yaponiyining yoldin qikip az yardəmgə igə boluxiningmu dəl əksi. Yiqip eytkanda, Zhongguoning yetixsizligi—urux küqining ajizliqi, uning artuqqilikliri bolsa u elip beriwatkan uruxning mahiyət jəhəttin iloqarliqi wə adalətliligi, uning qong məmlikət boluxi wə həkara wəziyətə kəp yardəmgə igə boluxi. Bularning həmmisi—Zhongguoning hususiyətliri.

12. Dimək, Yaponiyining hərbi küqi, iktisadiy küqi wə siyasi-təxkiliy küqi üstün, lekin u elip beriwatkan urux—əksiyətqil, wəhxiyanə urux, uning adəm wə maddi küqlirimu yetərlik əməs, həkara wəziyətə yənə paydisiz orunda turuwatidu. Zhongguo, buning əksiqə, hərbi küq, iktisadiy küq wə siyasi-təxkiliy küqlərdə ajizrak, lekin aloqa besix dəwriddə turuwatidu, u elip beriwatkan urux—iloqar wə adalətlik urux, uning üstigə, u qong məmlikət boluxtin ibarət bundak xərtkimu igə bolup, uzakka sozulidiqan uruxka bərdaxlik berələydu, dunyadiki ko'pqilik dələtlər Zhongguoqa yardəm beridu.—Bu-

lar Zhongguo-Yaponiyə uruxining bir birigə zit bolqan tۈp hususiyətliri. Bu hususiyətlər hər ikki tərəpning siyasi jəhəttiki barlik siyasətlirini wə hərbi jəhəttiki barlik zhənlüe, zhənsulirini bəlgilidi wə bəlgiləwatidu, uruxning uzakka sozulidiaoqliqini wə əng ahirki qəlibining Yaponiyige əməs, bəlki Zhongguoqa mənəsup bolidiaoqliqini bəlgilidi wə bəlgiləwatidu. Urux ənə xu hususiyətlərnin musabikisi. Bu hususiyətlər urux jəryanida əz təbiiti boyiqə əzgirip turidu wə barlik nərsilər ənə xuningdin kelip qikidu. Bu hususiyətlər kixini aldax üqün oydurup qikiriloqan əməs, bəlki əmiliyətə məwjut; uruxning toluksiz-kəmtük üzündiliri əməs, bəlki toluq tۈp amilliri; bolsimu bolidiaoqan, bolmisimu bolidiaoqan nərsilər əməs, bəlki hər ikki tərəpning barlik qong-kiqik məsililirigə wə barlik urux baskuqliriqa singgən nərsilər. Zhongguo-Yaponiyə uruxini kuzətkəndə, əgər bu hususiyətlər əstin qikirip koyulsa, hatalixix turoqan gəp; bəzi pikirlər hata əməstək kərünüp, bəzilər uningqa bir məhəl ixən'gən təkdirdimu, ləkin uruxning jəryani bu pikirlərnin hata ikənliginə sezsiz ispatlaydu. Biz əmdi eytməkqi bolqan barlik məsililərnə ənə xu hususiyətlərgə əsaslinip quxəndürimiz.

Munkərzqilik Kərixioqa Rəddiyə

13. Munkərzqilik kərixidikilər duxmən bilən biz-

ning otturimizdiki küqlüklük-ajizlik selixturmisidin ibarət bir amiloğa qarapla, ilgiri “Yapon baskunqiliriqqa qarxi urux kilsak, qokum munkərz bolimiz” diyixkən idi, hazır bolsa “Yənə urux kilsak, qokum munkərz bolimiz” diyixiwatidu. Əgər biz, düxmən küqlük bolsimu, əmma kiqik məmlikət, Zhongguo ajiz bolsimu, əmma qong məmlikət, dəpla koysak, ularni kayil kilalmaymiz. Ular Yüən sulalisining Song sulalisini, Qing sulalisining Ming sulalisini yokatqanliqıdin ibarət tarihiy dəlillərnı kətirip qikip, kiqik əmma küqlük dölətning qong əmma ajiz dölətnı munkərz kilalaydiqanliqını, bəlki tehi kalaklarıning ilqarlarını munkərz kilalaydiqanliqını ispatlıxi mümkin. Əgər biz, bu—kədimki ix, buningoqa dəlil bolalmaydu, disək, ular yənə Ən’gliyining Hıdistanni munkərz kilqanliqıdin ibarət pakitni kətirip qikip, kiqik əmma küqlük kapitalistik dölətning qong əmma ajiz wə kalak dölətnı munkərz kilalaydiqanliqını ispatlıxi mümkin. Xuning üqün, buningoqa baxka asaslarnımu kəltürüx kerək, xundak kilqandıla, barlık munkərzqilik karixidikilərnıng aqzını tuwaklap, ularni qındin kayil kilalaymiz, xuningdək təxwikat hizmiti bilən xuqulliniwatqan barlık kixilərnı tehi qüxənməy keliwatqan wə turaksız bolqan kixilərnı kayil kilaliqudək həm ularning Yapon baskunqiliriqqa qarxi uruxka bolqan ixənqini mustəhkəmliyəligüdək yetərlik nəziriyiwi asaslariqa igə kilalaymiz.

14. Kəltürüxkə tegixlik bu asas nimə? Bu—dəwr-ning hususiyiti. Bu hususiyətning konkirit inkasi—Yaponiyining əksiyətqilligi wə az yardımğə igə ikənligi, Zhongguoning iləqarlıqı wə kəp yardımğə igə ikənligi.

15. Biz elip beriwatkan urux heqkandak baxka urux əməs, Zhongguo, Yaponiyə—ikki dələt otturi-sida 20-əsinring 30-yillirida elip beriliwatkan urux. Duxminimiz tərəp, birinqidin, u əlüm aldida turəjan jahan'gir bolup, hazir arkiəqə qekinix dəwrədə turu-watidu, Həndistanni munkərz kiləqan məzgildə tehi kapitalizimning iləqarlık dəwrədə turuwatkan Ən-gliyigila ohximay qalmastin, bəlki buningdin 20 yil awalki birinqi dunya uruxi waktidiki Yaponiyigimu ohximaydu. Bu qətimkə urux dunya jahan'girligining, həmmidin awal, faxist dələtlərnin zor yimirilixininin harpisida kəzəqaldi, duxmənmu dəl muxu nuktini kəzdə tutup, andin muxu ahirkə jan talixix harak-tiridiki təwəkkülqilik uruxini elip bardi. Xunga, urux nətijisidə həlak bolidiəqini Zhongguo əməs, bəlki Yapon jahan'girligining həkümran guruhi, bu—kütuləqusiz mukərrərlik. Ikkinqidin, Yaponiyi-ning urux elip beriwatkan wakti dəl dunyadiki hərəkəysi əllər uruxkə giriptar boləjan yaki uruxkə giriptar bolux aldida turəjan bir qəq bolup, kəpqilik wəhxiyanə tajawuzqilikkə kərxə urux kiliwatidu, yaki urux kilixkə təyyarliniwatidu, uning üstigə, Zhongguo dunyadiki kəpqilik əllər wə kəpqilik həlk-

lەر bilən payda-ziyanda munasiwətlik, mana bu— Yaponiyining dunyadiki kəpçilik əllər wə kəpçilik həklərninğ kərxiliqini kəzəqioqanliqining wə tehimu kəttik kəzəqaydiqanliqining mənəbəsi.

16. Zhongguo tərəpqu? U bəxkə həkəndək tarihiy dəwrđiki bilən selixturqili bolmaydiqan dərjide bolup kəldi. Yerim mustəmlikilik wə yerim feodallik jəmiyət uning hususiyiti, xungə əjiz dələt dəp atəlqan. Ləkin, xuning bilən billə, u yənə əz tarihidə əlqə bəsix dəwrđə turuwatidu, bu— Yaponiyini yengixtə məhim əsəs. Yapon bəskunqiliriqə kərxə urux ilqar urux digəndə, omumi, ədətđiki ilqarlikni əməs, Həbəxistanning Italiyə bəskunqiliriqə kərxə uruxiningkidək ilqarlikni əməs, Təyping tiən'guo yəki xinhəy inkilawiningkidək ilqarliknimu əməs, bəlki bəgünki Zhongguoning ilqarliqini kəzdə tutimiz. Bəgünki Zhongguoning ilqarliqi kəyərđə? Xu yərdiki, bəgünki Zhongguo toluq feodallik məmlikət əməs, uningdə kapitalizim bərlikkə kəldi, burzuaziyə bilən puoletariyat bərlikkə kəldi, oyqənqən yəki oyqiniwatkan kəng həlk əmmisi bərlikkə kəldi, gongchəndəng bərlikkə kəldi, siyasi jəhəttin ilqar ərmiyə yəni gongchəndəng rəhbərligidiki Zhongguo kizil ərmiyisi bərlikkə kəldi, birnəqqə on yillik inkilapning ən'ənə wə təjribiliri bolupmu Zhongguo gongchəndəngi kuruloqəndin buyənkə 17 yillik təjribilər bərlikkə kəldi. Bu təjribilər Zhongguo həlkini

tərbiyilidi, Zhongguodiki partiyilərnı tərbiyilidi wə bğğnkı kğndə dəl ittipaklıxıp Yapon baskunqiliriqə karxi turuxning asasi boldi. ʻGər, Rosiyide 1905-yilning tğjribiliri bolmiqan bolsa, 1917-yildiki qəlibə bolmiqan bolatti, diyilsə, u halda, bizmu, 17 yildin buyankı tğjribilər bolmiqan bolsa, Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning qəlibisimu bolmaydu, dğp eytiximiz mğmkin. Bu—ıqı xərt.

Həlkəra xərtkə kəlsək, bu xərt arkisida Zhongguo uruxta yalquz əməs, bu nuktimu tarihta misli kərğlmigən əhwal. Tarihta mğyli Zhongguo bolsun, mğyli Hındistan bolsun, ikkilisi uruxta yalquz idi. Dunyada yğzbərgən yaki yğzberiwatkan mislisiz kəng wə mislisiz qongkur həlk hərəkətlirini wə ularning Zhongguoqə kərsitidiqan yərdəmlirini pəkət bğğnkı kğndila kərğwatimiz. Rosiyining 1917-yildiki inkilawimu dunyaning yərdimigə erixkən, Rosiyə ixqiliri bilən dihanliri xu səwəptin qəlibə kəzanqan idi, ləkin bu yərdəmning mikiyasi bğğnkidək kəng bolmiqan, haraktirimu bğğnkidək enik bolmiqan idi. Bğğnkı dunyadiki həlk hərəkətliri mislisiz kəng kələmdə wə mislisiz qongkur halda rawajliniwatidu. Sovet ittipakining məwjut bolup turuxining əzi hazirki həlkəra siyasida intayin mğhim amil, u mukərrər halda Zhongguoqə nahayiti qong kizqinlik bilən yərdəm kilidu, bu hal buningdin 20 yil ilgiri pğtğnləy yok idi. Bularning həmmisi Zhongguoning əng ahirki qəlibisi

üqün kəm bolsa bolmaydigan möhim xərtlərni yaratti wə yaritiwatidu. Köpligən wə biwastə yardəmlər hazırki waqıtta tehi bolmisimu wə uni kütüxkə toqra kəlsimu, lekin Zhongguo ilqar wə qong məmlikət boluxtək xərtlərgə igə bolqanliktin, urux waqtini uzakka sozalaydu, həlkara yardəmni ilgirilitələydu wə kütələydu.

17. Yukuridikilərgə Yaponiyining kiqik məmlikət ikənligi, yeri kiqik, bayliqi az, ahalisi az, əskiri az ikənligidin, Zhongguoning qong məmlikət ikənligi, yeri kəng, bayliqi mol, ahalisi kəp, əskiri nuroqun ikənligidin ibarət muxu xərtni qoxsak, küqlüklük bilən ajizlik selixturmisidin taxkiri, kiqik məmlikət, əksiyətqi, az yardəmgə igə ikənlik bilən qong məmlikət, ilqar, kəp yardəmgə igə ikənlik selixturmisimu bolqan bolidu, bular Zhongguoning hərgiz munkərz bolmaydiganliqining asasi. Küqlüklük bilən ajizlik selixturmisi gərqə Yaponiyining Zhongguoda məlum məzgil wə məlum dərjide zorluk-zombuluk kılalixini, Zhongguoning muxəkkətlik bir yolni mukərrər besip etidiqanliqini wə Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning tez həl bolidiqan urux əməs, bəlki uzakka sozulidigan urux bolidiqanliqini bəlgilisimu, lekin kiqik məmlikət, əksiyətqi, az yardəmgə igə ikənlik bilən qong məmlikət, ilqar, kəp yardəmgə igə ikənlik selixturmisi yənə Yaponiyining ahiriqə zorluk-zombuluk kılalmaydiganliqi wə mukərrər rəwixtə üzül-kesil məqlubiyətkə uqraydiganliqini, Zhong-

guoning hərgiz munkərz bolmaydiqanliqi wə jəzmən üzül-kesil qəlibə kazinidiqanliqini bəlgiləydu.

18. Həbəxistan nimə üçün munkərz boldi? Birin-qidin, u ajiz dələt bolupla kalmastin, bəlki kiqik məmlikət idi. İkkinqidin, uning ilqarliqi Zhongguoningkidək əməs idi, u—kuldarlik tüzümdin nongnuluk tüzümgə ətüwatkan kədimki bir məmlikət, uningda kapitalizim yok, burzuaziyə partiyiliri yok, gongchəndang tehimu yok, Zhongguoningkidək armiyə yok, 8-armiyidək armiyə tehimu yok idi. Üqinqidin, u həlkəra yardəmni kütəlmigən idi, u uruxta yalquz idi. Tətinqidin, bu möhim, Italiyə baskunqiliriqə qarxi uruxning rəhbərliğidə hatalıq bolqan idi. Həbəxistan ənə xu səwəplərdin munkərz boldi. Xundaktimu Həbəxistanda tehi heli kəng kələmdə partizan uruxi məwjut, əgər kət'i dawamlaxturalisa, dunyaning kəlgüsi əzgirixliridə öz wətinining mustəkilliqini əsligə kəltürələydu.

19. Əgər munkərzqilik karixidikilər Zhongguoning yekinki zamandiki azatlıq hərəkətlirining məqlubiyət tarihini kətirip qikip, “Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kilsak, qokum munkərz bolimiz” wə “Yənə urux kilsak, qokum munkərz bolimiz” digənlirini ispatli-maqqi bolsa, u halda, bizmu birlə eqiz səz bilən, dəwr ohximaydu, dəp jawap berimiz. Zhongguoning ezimu, Yaponiyining iqki kismimu wə həlkəra xaraitmu ilgirikigə ohximaydu. Yaponiyə ilgirikigə kariqanda tehimu küqəydi, Zhongguoning yerim mus-

təmlilik və yerim feodallik orni yənla özgərmidi, küqi yənla heli ajiz, bular eqir əhwal. Yaponiyə öz məmlikidiki həkləni hazırqə tizginləp turalaydu, xuningdək həlkəra ziddiyətlərdin Zhongguoqa tajawuz kilix korali süpitidə paydilinalaydu, bularning həmmisi pakit. Ləkin uzak muddətlik urux jəryanida uningda əksiqə özgirixləarning boluxi mukərrər. Bu nukta hazır tehi pakit əməs, ləkin kəlgüsüdə pakitka aylinixi mukərrər. Bu nuktni munkərzqilik karixidikilər etiwaroqa almay taxliwətti. Zhongguoqu? Hazır uningda buningdin on nəqqə yil ilgirikidin nahayiti qong pərk kiləqan həlda, yengi kixilər, yengi partiyə, yengi armiyə və Yapon baskunqiliriqə karxi yengi siyasət barlikka kelipla qalmastin, bəlki ular mukərrər aləqa qarap rawajlinidu. Gərqə tarihta bolup ətkən azatlik hərketləarning kəyni-kəynidin onquxsizlikləroqa uqrix arkisida, Zhongguo bəgünki Yapon baskunqiliriqə karxi uruxka ixlitix üqün tehimu zor küq topliyalmioqan bolsimu, — bu bəkmü eqinixlik tarihiy sawak, buningdin keyin hərəkəndak inkilawiy küqləni əzimiz nakar kilmasliqimiz kerək; — ləkin hazır bar asasta yənə kəng kələmdə tirixqanlik kərsitidiqan bolsa, qokum pəydin-pəy ilgiriləp, Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning küqini axuralaydu. Yapon baskunqiliriqə karxi uluk milli birliksəp ənə xundak tirixqanlikning bax yənüluxi. Həlkəra yərdəmgə kəlsək, hazır, gərqə kəpləp və biwastə yərdəmlər

tehi k r lm ywatkan bolsimu, lekin h lkara wəziyət ilgirikidin p t nl y baxkiq  bolup kaldı, k plig n w  biwast  yard ml r yetiliwatıdu. Zhongguoning yekinki zamandiki san-sanaksız azatlık h rk tlirini m qlup boluxining keguən w  zhuguən səwəpliri bolsimu, heqkaysisini b g nki əhwaləqa ohxatkili bolmaydu. B g nki k nd , Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning muxəkkətlik urux boluxini bəlgiligən birmunqə kiyinqilik xərtliri, m sil n, d xm nning k ql kl gi, bizning ajizliqimiz, d xm nning kiyinqiliqining tehi  mdi baxlanqanliqi, bizning ilqarliqimizning tehi yet rsizligi w  xuningqə ohxaxlar məwjut bolsimu, lekin d xm nni yengixning paydilik xərtliri nahayiti k p, buningqə zhuguən jəhəttiki tirixqanlik koxulsila, kiyinqiliklarni yengip, qəlibə kazanqili bolidu. B g nkid k bu paydilik x rtl r tarihta heqqaqan bolmiqan, mana bular Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning tarihta bolup  tk n azatlık h rk tl r m qlup bolqand k hərgiz m qlup bolmaydiqanliqining asasi.

Murəssəlixix Ker kmu, Yaki Yapon Baskunqiliriqə Karxi Urux Kiliq Ker kmu? Qiriklixix Ker kmu, Yaki Al qa Besix Ker kmu?

20. Yukurida eytip ətkinimizdək, munkərzqilik karixining asasi yok.  mma yənə nuroqun kixilər

barki, ular munkərzqilik karixidikilər əməs, wətənpərwərlər, ləkin ular wəziyəttin kəttik kəyoquridu. Ularda ikki məsilə bar: biri, Yaponiyə bilən murəsəlixix bolup kalarmikin, dəp kərkux, yənə biri, siyasi ələqə basalmasmikin, dəp xühilini. Nuroqun kixilər bu ikki qəm-kəyoquluk məsilə üstidə muhakimə kiliwatidu, ləkin həl kilixning əsasini tapalməwatidu. Biz əmdi bu ikki məsilini tətəkkik kilip ətimiz.

21. Murəsəqilik məsilisining ijtimai mənbəgə igə ikənligini, bu ijtimai mənbə məwjut bolup turidikən, murəsəqilik məsilisining tuqulmay kəlməydiqanlıqini yukurida eytip əttuk. Ləkin murəsəqilik muwəppəkiyə t kəzinalmaydu. Buni ispatlax uqun, yənəla Yaponiyə, Zhongguo wə həkəradin ibarət uq tərəptin əsas izləkə toqra kəlidu. Birinqi, Yaponiyə tərəp. Yapon baskunqiliriqə kərxə uruxning dəsəlpki qəqliridila murəsəqilik hawasi yetilidiqan bir pəytning yetip kəlidiqanlıqini yənə duxmən Huabeyni wə Jiangsu, Zhejiang əlkilirini bəsiwaləqandin keyin, təslim boluxkə uñdəx wastisini qollinixi mükənkəligini mələqərligən iduk. Keyinki wakitta, dərwekə, bu wastisini ixlətti; ləkin weyji dərhal ətup kətti, buning səwəpliridin biri xuki, duxmən omumyüzlük wəxiyənə siyasət kəllinip, oquktin-oquq bulangqilik kildi. Zhongguo təslim bolsa, həkəndək Zhongguoluk wətini munkərz boləqan kul bolup kəlattı. Duxmənning muxu bulangqilik siyasiti yənə Zhongguoni munkərz kilix siyasiti maddi wə məniwi

digən ikki jəhətkə bəlün'gən bolup, ikkilisi Zhongguoluklaroqa omumyüzlük yürgüzülüwatidu; bu siyasət tōwən katlam həlk ammisioqila əmēs, bəlki yukuri katlam tərkipkimu karitiloqan,—əlwəttə, keyin-kisigə bir az yüz-hatir kilidu, xundaktimu pirinsip jəhəttə əmēs, pəkət dərjə jəhəttıla pərək kilidu. Omumən, düxmən Dongbey üq əlkidə kollanoqan kona qarisini iqki əlkilərgə kəqürüp kelidu. Maddi jəhəttə, addi həlkning kiyim-keqək, yimək-iqməklirini bulap elip, kəng həlkni aq-yalingaqlikta zar kəhxitidu; ixləpqikirix qorallirini bulap elip, Zhongguoning milli sanaitini wəyran kilidu wə kullaxturidu. Məniwi jəhəttə, Zhongguo həlkining milli engini ayak asti kilidu. Kün süriti quxürülgən bayraq astida hər bir Zhongguoluk pəkət itaətqan pukra boluxi, at-ulak boluxila lazimki, ularda kilqə Zhongguoqə həsning boluxioqimu yol koyulmaydu. Düxmən bu wəxhiyanə siyasitini tehimu iqkiri boləqan iqki əlkiyərdimu yürgüzidu. Düxmənning nəpsi yaman, uruxni tohtitixni halimaydu. 1938-yil 1-ayning 16-küni elan kilinoqan Yaponiyə neygesining hitapnamisidiki fangzhen^① muxu kəmgigə kət'i ijra kilinmakta, ijra kilmaymu turalmaydu, bu həmmə təbikidiki Zhongguoluklarni qəzəpləndürdi. Bu düxmən elip beriwatqan uruxning əksiyətqilligi həm wəxhiyaniliqidin kelip qikkən, "Baxka kəlgən baladin kəqip kutuloqili bolmaydu", xuning bilən mutlək düxmənlik xəkilləndi. Ehtimal, məlum pəyt yetip kəlgəndə, düxmənning

təslim boluxka ündəx wastisi yənə körünüdü, bəzibir munkərzqilik qarixidikilər yənə ləmüldəxkə baxlaydu, bəlki, bəzi həlkara tərkiplər bilən (Ən'gliyə, Amerika, Fransiyələarning iqki qismida xundak kixilər bar, bolupmu Ən'gliyidiki yukuri katlam unsurlar) til biriktürüp, kara niyətlilik bilən əskilik kilixi mümkün. Ləkin omumi wəziyətning yüzlinixi xundakki, təslim boluxalmaydu, Yaponiyə elip beriwatқан uruxning kət'iligi wə pəwkuł'addə wəhxiyaniliqi bu məsilining bir tərini bəlgiləgən.

22. İkkinqi, Zhongguo tərəp. Zhongguoning Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni kət'i dawamlaxturuxining üç amili bar: Bularning biri gongchəndang, bu—həlkning Yapon baskunqiliriqa qarxi turuxiqa rəhbərlik kilidiqan ixənqlik küq. Yənə biri guomindang, u Ən'gliyə bilən Amerikiqa tayanqanlıktin, Ən'gliyə bilən Amerika uni təslim bol dimisə, umu təslim bolmaydu. Yənə biri baxka partiye-guruhlar, bularning zor kəpquiliqi murəssəqilikkə qarxi turidu, Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni himayə kilidu. Bu üçi əzara ittipaklıxқан əhwalda, kimki murəssələxməkqi bolidikən, u wətən hainliri tərpidə turəqan bolidu, həmmə uningə qəqix wə nəprət yaqduridu. Wətən haini boluxni halimaydiqanlıki kixilərninğ həmmisi ittipaklıxip Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni adakkiqə kət'i dawamlaxturmay qoymaydu, murəssəqilikning muwəppəkiyət qəzinixi əmiliyəttə kiyin.

23. Üqinçi, həlkara tərəp. Yaponiyining ittipak-daxliri wə kapitalistik əllərdiki yukuri katlam unsurlar iqidiki bəzi tərkiplərnı hesapka almıoqanda, kalqan həmmisi Zhongguoning murəssəlixixigə əməs, bəlki Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kilixiqə paydilik. Bu amil Zhongguoning ümidigə təsir kərsitidu. Bögün pütün məmlikət həlkidə, həlkara küqlər Zhongguoqə pəydin-pəy küqlük yardəm beridu, döp karaydiqan bir türlük ümit bar. Bundak ümit kuruk ümit əməs; bolupmu Sovet ittipakining məwjut bolup turuxi Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxiqə ilham beridu. Mislisiz kudrətlik sotsiyalistik Sovet ittipaki hoxallıktımu, kayoqudımu hərkaqan Zhongguo bilən billə bolup kəldi. Barlik kapitalistik əllərnıng yukuri katlam tərkiwidiki paydiqıla intilgüqilərnıng tamamən əksiqə, Sovet ittipaki barlik əjiz wə uxxak millətlərgə həm barlik inkilawiy uruxlarqə yardəm berixni əzining burqi döp bilidu. Zhongguoning uruxta yaloquz əməsligi omumi rəwixtə pütün həlkara yardəm üstigila kurulqan bolup kalmastin, bəlki alahidə rəwixtə Sovet ittipakining yardımı üstigimu kurulqan. Zhongguo bilən Sovet ittipaki juqrapiyiwi jəhəttin yekin, bu hal Yaponiyining weyjisini eqirlaxturidu, Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxiqə ongaylik tuqduridu. Zhongguo bilən Yaponiyining juqrapiyiwi jəhəttin yekin boluxi Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə

karxi uruxining kiyinqiloiqini eqirlaxturidu. Lekin Zhongguo bilən Sovet ittipakining juqrapiyiwi jehəttin yekin boluxi bolsa Zhongguoning Yapon baskunqiliriqa karxi uruxi uqun paydilik xərt.

24. Buningdin mundak hulasigə kelix mümkin: murəssəqilik weyjisi məwjut, lekin uni tügətkili bolidu. Qünki düxmənniing siyasiti məlum dərijidə əzgərgən təkdirdimu, lekin uning tüptin əzgirixi mümkin əməs. Zhongguoning əz iqidə murəssəqilikning ijtimai mənbəsi bar, lekin murəssəqilikkə karxi turəuqilar zor kəpqiilikni təxkil kilidu. Həlkəra küqləning bir kismimu murəssəqilikni kollaydu, lekin asasiy küqlər Yapon baskunqiliriqa karxi uruxni kollaydu. Bu uq amil birləxtürülsə, murəssəqilik weyjisini tügutip, Yapon baskunqiliriqa karxi uruxni ahiriqə kət'i dawamlaxturəqili bolidu.

25. Əmdi ikkinqi məsiligə jawap berimiz. Məmləkət iqidə siyasining yaxxilinixini Yapon baskunqiliriqa karxi uruxni kət'i dawamlaxturuxtin ayrip kariqili bolmaydu. Siyasi kanqə yaxxilansa, Yapon baskunqiliriqa karxi uruxni xunqə kət'i dawamlaxturəqili bolidu; Yapon baskunqiliriqa karxi urux kanqə kət'i dawamlaxturulsa, siyasini xunqə yaxxiliqili bolidu. Lekin asasiy jehəttin Yapon baskunqiliriqa karxi uruxni kət'i dawamlaxturuxka tayinixka toqra kelidu. Guomindangning hərəkaysi jehətliridə naqar hadisilər eqir həlda məwjut, bu namuwapik amillarning tarihiy yiqindisidin kəng wətənpər-

wərlər nahayiti zor qəm-kayoquqa qüxməktə wə buningqa diqqət bolmaqta. Lekin Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning təjribiliri ispatlidiki, Zhongguo həlkining 10 ay dawamidiki aləqa besixi etkən nuroqun yillar dawamidiki aləqa besixlarəqa təng kelidu, kixini ümitsizlikkə salidiəan heqəqandak əsas yok. Tarihtin juqlinip kəlgən qiriklik hadisisi gərəqə həlkning Yapon baskunqiliriqa qarxi küqlirining əsüx sür'itigə kattik toskunluk kilip, uruxning qəlibisini keməytkən wə uruxni ziyənəqa uqratkan bolsimu, lekin Zhongguoning, Yaponiyining wə dunyaning omumi wəziyiti Zhongguo həlkining aləqa basmasliqiəqa yol koymaydu. Aləqa besixə toskunluk kiliwatkan əmil yəni qiriklik hadisisi məwjut boləqanlıqi üqün, bundak aləqa besix əsta bolidu. Aləqa besix bilən aləqa besixning astiliqi hazirki wəziyətning ikki hususiyiti bolup, keyinki hususiyət uruxning jiddi təliwigə tolimu munasip əməs, wətənpərwərləni tolimu kayoquqa seliwatkan yər mana muxu. Lekin biz inkilawiy urux iqidə turuwatimiz, inkilawiy urux—zəhərgə qarxi bir hil dora, u düxmən saləqan zəhəni kayturupla kəlməy, əzimizdiki kirlərnimu yuyuwetidu. Adalətlik, inkilawiy uruxla bolidikən, uning küqi nahayiti zor bolidu, u nuroqun xəy'iləni əzgərtələydu, yaki əzgərtixkə yol eqip berələydu. Zhongguo-Yaponiyə uruxi Zhongguonimu, Yaponiyinimu əzgərtidu; Zhongguo pəkət Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni

kət'i dawamlaxturidigan wə birlikšəpni kət'i dawamlaxturidiganla bolsa, jəzmən kona Yaponiyini yengi Yaponiyigə, kona Zhongguoni yengi Zhongguo-ğa aylanduroqili bolidu, Zhongguodiki wə Yaponiyidiki adəm wə nərsilər bu urux dawamida wə uruxtin keyin əzgirix hasil kilidu. Biz Yapon baskunqiliri-ğa karxi uruxni dələt kurux bilən baqlap karaymiz, bu toqra, Yaponiyimu əzgirix hasil kilalaydu, digənlik, Yaponiyə həkümranlirining tajawuzqilik uruxi məqlubiyətkə qarap mangidu, Yaponiyə həlkining inkilawini kəzəqixi mümkün, digənliktur. Yaponiyə həlkining inkilawi əqlibə kəzanəqan kün Yaponiyining əzğərgən wakti bolidu. Bu Zhongguoning Yapon baskunqiliriğa karxi uruxi bilən ziq baqlanəqan, bu istikbalni kəzdə tutux kərək.

Munkərzqilik Qarixi Toqra Əməs, Tez Əqlibə Kazinix Qariximu Toqra Əməs

26. Biz duxmən bilən bizning otturimizdiki küq-lüklük bilən ajizlik, qongluk bilən kiqiklik, iləqarlik bilən əksiyətqillik, kəp yardəmgə igə ikənlik bilən az yardəmgə igə ikənliktin ibarət bir birigə zit birkanqə tūp hususiyətni selixturup tətəkkik kilip, munkərzqilik qarixiğa rəddiyə bərduq, nimə üçün murəssəlixix asan bolmaydu wə nimə üçün siya-sining ələqə bəsixi mümkün, digən məsililərgə

jawap bərduq. Munkərzqilik qarixidikilər küqlük-lük bilən ajizliktin ibarət birla ziddiyətkə əhmiyyət berip ketip, uni mubaliqə kilip, pütün məsilining nəziriywi asasi kilidu, baxka ziddiyətlərgə bolsa səl karaydu. Ularning küqlüklük bilən ajizlik selixturmisinila otturiqə koyuxi—ularning bir tərəplimilikligi; ularning muxu bir tərəplimə nərsini mubaliqə kilip omumilik dəp karixi—yənə ularning zhuguənlikligi. Xuning üqün, omumiliktin eytkanda, ularningki asassiz, hata. Munkərzqilik qarixidikilərdin bolmiqan, izqil ümitsizlərdinmu bolmiqan, pəkət düxmən bilən bizning otturimizdiki küqlük-lük-ajizliktin ibarət bir məhəllik wə kismən əhwal bilən yaki məmlikət iqidiki qiriklixix hədisisi bilənla kaymukup kelip, bir məhəl ümitsizlik rohiy halitigə quxüp kalqan kixilərgə kəlsək, ularqimu, silərnin kəzkarixinglarning mənbəsimu bir tərəplimilik wə zhuguənlik həhix, dəp kərsitip beriximiz kerək. Ləkin ularning tüzitixi ongayrak, əslitip kəysakla quxiniwalidu, qünki ular wətənpərwərlər, ularning hataliqi bir məhəllik.

27. Ləkin tez qəlibə kazinix qarixidikilərninmu toqra əməs. Ular yaki küqlüklük bilən ajizliktin ibarət ziddiyətni pütünləy əstin qikirip koyup, pəkət baxka ziddiyətlərninla əstə tutidu; yaki Zhongguoning artuqçiliklirini həkiki əhwalidin qətligən həlda mubaliqə kilip, baxka bir yangza kilip koyidu; ya bolmisa, bir wəqit wə bir jaydiki küqlüklük-ajizlik

hadisisini omumilikteki küqlüklük-ajizlik hadisisi-ning ornioqa koyidu, bir tal yopurmak bilən közi tosulup kelip, Təyshən teqini kərəlməydu-də, əzi-ningkinila rast dəydu. Kiskisi, ularda düxmənning küqlüklügi wə bizning ajizliqimizdin ibarət bu əmi-liyətni etirap kiləudək jür'ət yok. Ular, kəpinqə, buni yokka qikiridu, xuning bilən həkikətning bir tərini yokka qikiridu. Ularda öz artuqiliklimiz-ning qəklik ikənligini etirap kiləudək jür'ətmu yok, ular xuning bilən həkikətning yənə bir tərini yokka qikiridu. Xu səwəptin ular qong yaki kiiq hataliklarni ötküzidu, bumu zhuguənlik wə bir tərəp-limilikning kasapiti. Bu dostlimizning niyiti yahxi, ularmu wətənpərwərlər. Ləkin "əpəndilərnin arzusi zor" boləqini bilən əpəndilərnin karixi natoqra, xu boyiqə ixləweridigən bolsa, qokum taməqa üsü-walidu. Qünki mələqər həkiki əhwaləqa muwapik bolmay kalsa, hərəkəttə kəzligən məksətkə yətkili bolmaydu; zormu-zor hərəkət kilinidigən bolsa, armiyə məqlup bolidu, wətən munkərz bolidu, buning nətijisi məqlubiyətqilərnin baxkiqə bolmaydu. Xuning üqün bumu yarimaydu.

28. Biz munkərzlik həwpini inkar kilimizmu? Inkar kilmaymiz. Biz Zhongguoning aldida azatlik yaki munkərzlikdin ibarət tuqulux ehtimali boləqən ikki istikbalning turəqanliqini wə bularning otturi-sida xiddətlik kürəx ketiwatkanliqini etirap kilimiz. Bizning wəzipimiz azatlikni əməlgə axurux wə

munkərzliktin saklinixtin ibarət. Azatlikni əməlgə axuruxning xərtlirigə kəlsək, əsaslıqı—Zhongguoning ilqarlıqı, xuning bilən billə, düxməning kiyyinqılıqı və bizgə berilidiqan həlkəra yardım. Biz munkərzqilik kərixidikilərgə ohximaymız, biz munkərzlik və azatliktin ibarət ikki ehtimalning təng məwjut bolup turuwatqanlıqını keguən halda bəlki omumi halda etirap kilimiz, azatlik ehtimalning üstünlükkə igə ikənligini və azatlikka erixixning xərtlirini təkitlep kərsitimiz həm bu xərtləni koloqa kəltürux üqün tiriximiz. Munkərzqilik kərixidikilər bolsa pəkət munkərz boluxtin ibarət birlə ehtimalni zhuguən və bir tərəplimə halda etirap kilip, azatlik ehtimalini inkar kilidu, azatlikning xərtlirini əsla kərsitip berəlməydu və bu xərtləni koloqa kəltürux üqün əsla tirixmaydu. Biz mürəssəqilik hahixi və qiriklik hədisisinimu etirap kilimiz, ləkin yənə baxka hahixlar və baxka hədisilərnimu kəzdə tutimiz həmdə keyinkisining aldinkisiqə kəriqanda kədəmmu-kədəm üstünlük kəzinidiqanlıqını, bu ikkisining xiddətlik kürəx kiliwatqanlıqını kərsitip berimiz; xuningdək keyinkisining əməlgə exix xərtlirini kərsitip, mürəssəqilik hahixini yengix və qiriklik hədisisini əzgərtix üqün tiriximiz. Xuning üqün, biz ümitsizlənməymiz, ümitsiz kixilər bolsa buning əksiqə.

29. Bizmu tez qələibə kəzinixni yahxi kərməymiz əməs, “alwastilar”ni ətə bir ətigəndila koqlap

qikiriwetixni h rkim yaklaydu. Lekin biz xuni kərsitip  timizki, əgər məlum x rtl r bolmisa, tez  qelib  kazinix kallidila məwjut bolidu, keguən jəhəttə məwjut bolmaydu, ham hiyaldin w  sahta daolidin ibarət bolup kalidu, halas. Xuning  q n, biz  zimizning w  d xm nning h mm  əhwalini keguən w  omumi halda m lq rl p, p k t zhənlüelik uzakka sozulidioqan uruxla  ng ahirki  qelibini kəloqa k lt r xning birdin-bir yoli ikənligini k rsitimiz w  kilq  asasi bolmioqan tez  qelib  kazinix qarixini r t kilimiz. Biz  ng ahirki  qelibini kəloqa kəltürüxtə z r r boloqan h mm  x rtl rni kəloqa k lt r x  q n tirixixni kuwwətləymiz, bu x rtl rdin birni bolsimu k p t yyarlisak, bu x rtl rni bir k n bolsimu baldur t yyarlisak,  qelib  kazinix ix nqi bir  l x bolsimu k piyidu,  qelib  kazinix wakti bir k n bolsimu baldur bolidu. Biz, p k t muxundak kil andila, uruxning jəryanini kiskartkili, ixning asinini izl ydioqan w  kuruk s ps tini  wz l kəridioqan tez  qelib  kazinix qarixini r t kil ili bolidu, d p hesaplaymiz.

Nimə  q n Uzakka Sozulidioqan Urux Bolidu?

30.  mdi biz uzakka sozulidioqan urux məsilisini tətkik kilip  t yli. “Nimə  q n uzakka sozulidioqan urux bolidu” dig n məsiligə d xm n bilən bizning

otturimizdiki həmmə selixturmilardiki tıp amillaroğa asaslanqandila, toqra jawap alqili bolidu. Məsilen, düxmən—küqlük jahan'gir dələt, biz—ajiz, yerim mustəmlikə wə yerim feodallik dələt, digən səznila dəwərsək, munkərzqilik karixioğa petip kəlix həwpi tuqulidu. Qünki nokul halda küqlüklükkə ajizlik bilən karxi turuxtin, məyli nəziriyiwi jəhəttə bolsun, məyli əmiliy jəhəttə bolsun, urux uzakğa sozulidu, digən nətijə kelip qikmaydu. Yaloquz qongluk-kiqiklik yaki yaloquz iloqarlik-əksiyətgillik, kəp yardəmgə igə ikənlik-az yardəmgə igə ikənlik-lərdinmu xundak. Qong kiqikni koxuwalidioğan, kiqik qongni koxuwalidioğan ixlar həmixə bolup turidu. Iloqar dələt yaki xəy'i əgər kudrətlik küqkə igə bolmisa, uning qong wə əksiyətqi dələt yaki xəy'i tərpidin yokitiliximu həmixə bolup turidu. Kəp yardəmgə igə ikənlik-az yardəmgə igə ikənlik—mohim amil, lekin bekinda amil, uning rolining qong-kiqikligi düxmənning wə bizning tıp amillirizning kandaq boluxioğa qarap bəlgilinidu. Xuning üqün, Yapon baskunqiliriqə karxi urux—uzakğa sozulidioğan urux, diginimiz düxmən bilən əzimizdiki barlik amillarning əzara munasiwətliridin kelip qikқан hulasə. Düxmən küqlük, biz ajiz, bizgə munkərzlik həwpi bar. Lekin düxmənning tehi baxka kəmqiliklirimu bar, bizning tehi baxka artuq-qiliklirimizmu bar. Düxmənning artuqqiloiqi bizning tiriximiz arqisida ajizlaydu, uning kəmqiliklirimu

bizning tiriximiz arkisida kengiyidu. Biz tərəp uning əksiqə, bizning artuqçiliklerimiz öz tirixqanlıqimiz arkisida küqiyidu, kəmçiligimiz bolsa öz tirixqanlıqimiz arkisida tügəydu. Xunga biz əng ahir qəlibə kəzinip, munkərz boluxtin saklinalaymiz, düxmən bolsa əng ahir məqlup bolup, özining pütün jahan'girlik tüzümining yimirilixidin saklinalmaydu.

31. Düxməning artuqçiliqi pəkət birla bolup, qalqanlirining həmmisi kəmçilik ikən, bizning kəmçiligimiz pəkət birla bolup, qalqanlirining həmmisi artuqçilik ikən, nimə üçün təngpung nətiyə kelip qikmay, əksiqə, hazırki wakitta düxməning üstünlügi, bizning təwənliligimiz kelip qikti? Nahayiti roxənki, məsiligə bundak xəklən kariqili bolmaydu. Əhwal xundakki, hazırki wakitta düxmən bilən bizning otturimizdiki küqlüklük bilən ajizlik dərjisiyə pərək nahayiti zor, düxməning kəmçilikliri tehi hazırqə uning küqlüklük amillirini yokitali- qudək zərür dərjigə rawajlanqini yok wə rawaj- linalmaydu, bizning artuqçiliklerimizmu hazırqə özimizning ajizlik amillirimizni tügütəligüdək zərür dərjigə rawajlanqini yok, bəlki rawajlinalmaydu, xunga təngpungluk kelip qikmay, təngpungsizlik kelip qikti.

32. Düxmən küqlük, biz ajiz, düxmən üstün turuwatidu, biz təwən turuwatimiz, bundak əhwal bizning Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni kət'i

dawamlaxturux wə birlikşəpni kət'i dawamlaxturux-tiki tirixqanliklirimiz arkisida bir kəder əzgərgən bolsimu, ləkin uningda tehi tūp əzgirix pəyda bolmidi. Xuning üqün, uruxning məlum baskuqida, dūxmən məlum dərjide ətəlibə kəzinidu, biz bolsak məlum dərjide məqlubiyətke uqraymiz. Ləkin dūxmən'gə muxu məlum baskuqtiki məlum dərjidikiki qalibiyət bilənla, bizgə muxu məlum baskuqtiki məlum dərjidikiki məqlubiyət bilənla qəklinixkə toqra kelidu, uningdin exip, dūxmənning pütünləy qalibiyət kəzinixi, bizning pütünləy məqlubiyətke uqriximiz mümkin əməs, buning səwiwi nimə? Buning səwiwi, birinqidin, dūxmən küqlük, biz ajiz boləjan əsli əhwal mutlək əməs, bəlki nisbi; ikkinqidin, bizning Yapon baskunqiliriqə kərxix uruxni kət'i dawamlaxturux wə birlikşəpni kət'i dawamlaxturux-tiki tirixqanliklirimiz arkisida bundak nisbilik wəziyiti tehimu wujutkə kelidu. Əsli əhwaldin eytsak, dūxmən gərqə küqlük bolsimu, ləkin dūxmənning küqlüklügi uning baxkə paydisiz amilliri tərpidin yokitilməktə, birak bu yokitix hazirki qəqda tehi dūxmənning üstünlüginə buzup taxliyalıqudək zərür dərjigə yətkini yok; biz gərqə ajiz bolsakmu, ləkin bizning ajizliqimiz baxkə paydilik amillirimiz tərpidin tūgitiwatidu, birak bu tūgitix hazirki qəqda tehi bizning təwənligimizni əzgərtəligüdək zərür dərjigə yətkini yok. Xuning bilən dūxmənning nisbi küqlüklügi, bizning nisbi ajizli-

o'qimiz; duxmønning nisbi üstünlügi, bizning nisbi tawønligimiz xakillendi. Ikki tawöp otturisdiki küq-lüklük-ajizlik, üstünlük-tawønlik əslidimu mutlək əmäs idi, uning üstigə, urux jəryanida bizning Yapon baskunqiliriqə karxi uruxni kət'i dawamlaxturux wə birlikəpni kət'i dawamlaxturuxtiki tirixqanliklirimiz duxmøn bilən bizning otturimizdiki əslidiki küqlüklük-ajizlik wə üstünlük-tawønlik wəziyitini tehimu əzgərtiwətti, xuning bilən duxmøn məlum baskuqtiki məlum dərijidiki qalibiyət bilənla qəkləndi, biz məlum baskuqtiki məlum dərijidiki məqlubiyət bilənla qəkləndük, uzakka sozulidiqan urux wəziyiti kelip qikti.

33. Xundaktimu əhwal üzüksiz əzgirip turidu. Urux jəryanida, biz toqra hərbi wə siyasi celüe kollinip, pirinsiplik hatalik ötküzmisək wə küqimizning beriqə əng obdan tirixqanlik kərsətsəkla, duxmønning paydisiz amilliri bilən bizning paydilik amillirimiz uruxning uzakka sozuluxiqə əgixip rawajlinidu, duxmøn bilən bizning əslidiki küqlüklük wə ajizlik dərijimiz jəzmən dawamlık əzgirip baridu, duxmøn bilən bizning otturimizdiki üstünlük-tawønlik wəziyiti jəzmən dawamlık əzgirip baridu. Məlum bir yengi baskuqka yətkəndə, küqlüklük wə ajizlik dərijisidə həm üstünlük wə tawønlik wəziyitidə qong əzgirixlər yüzberip, duxmøn yengilgən, biz yənggən nətijigə eriximiz.

34. Həzir duxmøn əzining küqlüklük amilidin

tehi zormu-zor paydilinip turuxi mümkin, bizning Yapon baskunqiliriqqa qarxi uruximiz tehi düxmənni tüptin ajizlaxturoqini yok. Düxmənni adəm küqi wə maddi küqi yetixməslük amili uning hujumioqqa tosalu bolaliqodək dərijidə əməs, əksiqə, uning hujumni məlum dərijigiqə dawamlaxturuxioqqa imkanıyət beriwatidu. Yaponiyining öz məmliketidiki sinipiy karimu-karxiliklarni wə Zhongguo millitining karxiliqini küqəytidioqan amil yəni uning uruxining əksiyətqilligi həm wəhxiyaniliqidin ibarət amil uning hujumioqqa tüptin tosalu bolaliqodək əhwalnimu tehi wujutqa költürgini yok. Düxmənni həlkarada yitim kəlix amilimu əmdila yetiliwatidu wə əwaj eliwatidu, u tehi tamamən yitim kəlix dərijisigə berip yətmidi. Bizgə yardım beridioqanlıqini bildürəwatkan birmunqə məmlikətlərdə koral-yarak kapitalistliri wə urux ham əxyasi kapitalistliri paydioqila intilgən halda Yaponiyini tehi nuroqun miktarda urux əxyaliri bilən təminləwatidu®, ularning həkümətliri®mu Sovet ittifaqi bilən birliktə əmiliy qarilərnə kollinip Yaponiyini jazalaxni halimaywatidu. Bularning həmmisi bizning Yapon baskunqiliriqqa qarxi uruximizning tezdin qəlibə kəzinalmaydioqanlıqini, pəkət uzakqa sozulidioqan urux bolidioqanlıqini bəlgilidi. Zhongguo tərəp hərbi, iktisadiy, siyasi wə mədiniyət jəhətlərdə ipadiliniwatkan ajizlik amilini tügitixtə gərqə 10 ay dawam kiləqan Yapon baskunqiliriqqa qarxi uruxta məlum

dərijidə aləqə baskan bolsimu, düxməning hujumini tohtitalioqudək wə əzining kayturma hujumini təyyarliyaliouduək zərür dərijigə yetixtin tehi nahayiti yirak. Uning üstigə, san jəhəttin kemiyixlər bolmaymu qalmidi. Uning türlük paydilik amilliri gərqə aktip rol oynawatkan bolsimu, lekin bu amillarning düxməning hujumini tohtitalioqudək wə bizning kayturma hujumimizni təyyarliyaliouduək dərijigə berip yetixi üqün tehi oqayət zor tirixqanlik kərsitixkə toqra kelidu. Iqki jəhəttə, qiriklik hədisisini tügutip, aləqə besix sür'itini tezlitix; taxki jəhəttə, Yaponiyigə yardım beriwatkan küqlərni tügutip, Yaponiyigə qarxi küqlərni kəpəytix tehi kez aldimizdiki riyallikqə aylanqini yok. Bularning həmmisi yənə uruxning tez oqəlibə qazinalmaydi-qanliqini, pəkət uzakqə sozulidioqan urux bolidioqanliqini bəlgilidi.

Uzakqə Sozulidioqan Uruxning Üq Baskuqi

35. Zhongguo-Yaponiyə uruxi uzakqə sozulidioqan urux ikən, xundakla əng ahirki oqəlibə Zhongguoqa mənsup ikən, u halda, muwapik pərəz kilix mümkiniki, bundak uzakqə sozulidioqan urux üq baskuqta konkirit ipadilididu. Birinqi baskuq düxmən zhənlüelik hujum kilidioqan, biz zhənlüelik mudapiə kəridioqan məzgil bolidu. Ikkinqi baskuq düxmən

zhənlüelik tutup turuxka ətidiqan, biz kayturma hujumqa təyyarlinidiqan məzgil bolidu. Üqinqi baskuq biz zhənlüelik kayturma hujum kilidiqan, düxmən zhənlüelik qekinixkə ətidiqan məzgil bolidu. Üq baskuqta bolidiqan konkirit əhwalni aldın həküm kilqili bolmaydu, ləkin həzirki xərt-xaraittin kariqanda, uruxning yüzlinixidiki bəzi qong ixlarni kərsitip ətux mümkün. Keguən riyallikning tərəkkiyat jəryani wəkəlgə nahayiti bay bolidu wə əgri-tokay bolup əzgirip turidu, Zhongguo-Yaponiyə uruxning “yultuznamə”sini tüzüp qikix həqkimningmu kolidin kəlməydu; xundaktimu uruxning yüzlinixining təhminiy mənzirisini sizip qikix zhənlüelik yetəqçilik üqün zərür. Xunga, sizip qikiloqan nərsə kəlgüsidiği əmiliyətke taza muwapik kəlməy qalidiqan bolsimu wə bəlki əmiliyət uningqa tüzitix kirgüzidiqan bolsimu, ləkin uzakka sozulidiqan uruxka bolqan zhənlüelik yetəqçilikni kət'i wə məksətlik elip berix üqün təhminiy mənzirini sizip qikix ixi yənıla zərür.

36. Birinçi baskuq hazır tehi ayaklaxmidi. Duxmənning kəsti Guangzhou, Wuhən wə Lənzhoudin ibarət üq nuqtini besiwelix həm bu üq nuqtini bir birigə baqlax. Duxmən bu məksidigə yetix üqün, kəm digəndə, 50 shituən—təhminən bir yerim milyon əskər qikirixi, bir yerim yıldın ikki yılqiqə wakit sərp kilixi, on milyartın kəprək Yapon yüeni qikim kilixi kerək. Duxmən undak iqkirləp

kirimən digini bilən uning kiyinqilioqi pəwkuł'adde zor, uning akiwiti təsəwwur kılqusiz dərjide bolidu. Guangzhou-Hənkou tēmüryolini wə Xi'ən-Lənzhou taxyolini pütünləy besiwalmakqi bolqanliqioqa kəlsək, buning üqün uning nahayiti həwplik uruxlarni kilixioqa toqra kelidu, bu kəstige tamamən yetəlixi natayin. Lekin biz əzimizning urux pilanlirimizda düxməning xu üq nuktini wə hətta xu üq nuqtidin taxkiri bəzi rayonlarni besiwelixining mümkinligini həm ularni bir biri bilən baqlixiningmu mümkinligini bir hil asas kilip, uzakka sozulidiqan uruxni orunlaxturup, düxmən ənə xundak kılqan təkdiydə, uningqa jawap berixning amalini kilip koyuximizmu kerək. Bu baskuqta biz kollinidiqan urux xəkli اساسən yündongzhən bolidu, partizan uruxi bilən zhendizhən bolsa uningqa yardəmqi kilinidu. Zhendizhən gərqə bu baskuqning birinqi məzgilidə guomindang hərbi dairilirining zhuguən hatalioqi səwiwidin asasiy orunqa koyuloqan bolsimu, lekin, pütün baskuqtin qaridoqanda, yənila yardəmqi kilinidu. Bu baskuqta, Zhongguo kəng birliksəp tüzdi, misli kərülmigən ittipaklikni əməlgə axurdi. Düxmən əzining tez həl kilix pilanini anqə zor küq sərp kilmastinla əməlgə axurup, pütün Zhongguoni boysundurux kəstidə təslim boluxka ündəxning pəskəx wə nomussiz wastilirini qollanqan wə yənə kollinidiqan bolsimu, lekin etməxtikisi məqlup boldi, buningdin keyinkisiningmu muwəppəkiyə

kazinixi qiyin. Bu baskuqta Zhongguo heli zor qikimoqa uqriqan bolsimu, lekin, xuning bilən billə, heli zor aloqa basti, bundak aloqa besix ikkinqi baskuqta Yapon baskunqiliriqqa qarxi uruxni dawam kilduruxning mohim asasi bolup kalidu. Bu baskuqta Sovet ittipaki məmlikitimizgə kepləp yardım bərdi. Duxmən tərəpkə kəlsək, əskərlirining rohi quxuxkə baxlidi, duxmən kurukluk armiyisining hujumining kəskinligi bu baskuqning ottura məzgilidə dəslepki məzgildikigə yətməydiqan bolup qaldi, ahirki məzgilidə dəslepki məzgildikigə tehimu yetəlməydiqan bolup kalidu. Duxmənning maliyisidə wə iktisadida maqdursizlinix haliti kərüluxkə baxlidi, Yaponiyə həlki wə əskərliri iqidə uruxtin bizar bolux kəypiyati pəyda boluxkə baxlidi, uruxkə yetəkqilik kilwatkan guruh iqidə “uruxtin zerikix” kərüluxkə baxlidi, uruxning istikbalidin ümitsizlinix əsməktə.

37. İkkinqi baskuqni zhənlüelik tirkixix baskuqi dəp atax mümkin. Birinqi baskuqning ahirida, duxmənning əskiriy küqining yetixməsligi wə bizning kattik qarxilik kərsitiximiz arkisida duxmən zhənlüelik hujumining məlum qəktiki ahirki nuktisini bəlgiləxkə məjbur bolidu, bu ahirki nuktiqqa yətkəndin keyinla, zhənlüelik hujumini tohtitip, besiwəloqan yərləni tutup turux baskuqiqa ətidu. Bu baskuqta duxmənning kəsti besiwəloqan yərləni tutup turup, korqak həkümət təxkil qilixtək aldamqilik usuli arkilik u yərləni əzining kiliwelip,

Zhongguo həlkidin imkaniyətning beriqe birnimil rni xiliwelixtin ibarət bolidu, lekin u yənə nahayiti kattik partizan uruxlirioqa duqkelidu. Partizan uruxi birinqi baskuqta d xm nning arka sepidiki boxluklardin paydilinip, omumyüzlük rawajlinidu, nuroqun genj dil rni kurup, d xm nning besiwaloqan y rl rni tutup turuxioqa asasiy j h ttin h wp salidu, xuning uqun ikkinqi baskuqta yənila k ng k l mlik uruxlar bolup turidu. Bu baskuqta biz kollinidioqan urux xekli asas n partizan uruxi bolidu, y ndongzh n bolsa uningoa yərdəmqi kilinidu. Bu qaoda Zhongguoning kolida k plig n muntizim armiyə boloqan bolidu, xundaktimu, bir tərəptin, d xm n ezi besiwaloqan qong xəhərlərdə w  qong katnax yollirida zhənlüelik mudapiədə turoqanliktin, yənə bir tərəptin, Zhongguoning tehnika xaraiti dərhal muk mm llixip ket lm ydiqan bolqanliktin, dərhal zhənlüelik kayturma hujumoa  t x kiyin. Udul tərəptin mudapi  kəridioqan bud ylirimizdin taxkiri, armiyimiz d xm nning arka sepigə k pl p  t p, bir kədər tarkak halda jaylixidu, tehi d xm n besiwalmioqan barlik rayonlaroa tayinip, h lk ammisining korallik küqlirigə maslixip, d xm n besiwaloqan jaylaroa karita k ng k l mlik w  xiddətlik partizan uruxlirini elip baridu, d xm nni imkaniyətning beriqe y ndongzh n'g  tartip kirip yokitidu, m sil n, Sənxining h zirk  n munisig  ohxax. Bu baskuqtiki uruxlar dəhxətlik bolidu, jaylar  qir

wəyranqilikka uqraydu. Lekin partizan uruxi ɔəli-bə kazinalisa wə obdan elip berilidioqan bolsa, düxmənni ɔzi besiwaloqan jaylarning təhminən üqtin bir kismnıla tutup turalaydioqan haloqa qüxürüp koyux mümkin, uning təhminən üqtin ikki kismi yənıla bizning bolidu, bu düxmənni zor məqlubiyiti, Zhongguoning zor ɔalibiyiti bolidu. U qaɔda düxmən besiwaloqan barlik jaylar üç hil rayonoqa bəlünidu: birinqi hili—düxmənni genjü-diliri, ikkinqi hili—partizan uruxining genjü-diliri, üçinqi hili—hər ikki tərəp talixiwatқан partizan rayonliri. Bu baskuqning waqtining uzun-kıska boluxi düxmən küqi bilən ɔz küqimizning ɔsüx-ke-miyixniki ɔzgirix dərijisining kandaq boluxioqa wə həlkara wəziyətiki ɔzgirixning kandaq boluxioqa baqlıq, omumən, biz uzakrak waqit qikirixka təy-yarlik kilip koyuximiz, bu muxəkkətlik musapini qidam bilən besip ɔtuximiz lazim. Bu Zhongguo üqün nahayiti japa-muxəkkətlik məzgil bolidu, iktisadiy kiyinqilik həm wətən hainlirining parakəndiqilik selixi nahayiti qong ikki məsilə bolup kalidu. Düxmən Zhongguoning birliksepini buzux hərkitini hə dəp elip baridu, barlik düxmən besiwaloqan jaylardiki wətən hainliri təxkilatlıri olixip, “bir pütün həkümət” digən birnimini təxkil kilixidu. Bizning iqqi kismimizda, qong xəhərlərnin qoldin ketixi wə urux kiyinqilikliri səwiwidin, arisalda unsurlar ɔzlrining mürəsəqilik qaraxlırini hə dəp

təxəbbus kilixidu, ümitsizlik kəypiyati jiddi halda əsиду. Bu qaoqda, bizning wəzipimiz pütүн məmlikəttiki həlk ammisini səpərwər kilip, həmmə bir niyəttə bolup, uruxni heqbir təwrənməstin kət'i dawamlaxturup, birliksəpni kengəytip wə mustəhkəmləp, barlik ümitsizlikni wə murəsəqilik qarixini tūgitip, japaqə qidap kürəx kilixni təxəbbus kilip, yengi urux wakti siyasitini əməlgə koyup, bu muxəkkətlik musapini qidam bilən besip etüxtin ibarət bolidu. Bu baskuqta pütүн məmlikətni bir pütүн həkümətni kət'i saklax, bəlgünqilikke qarxi turux, pilanlik halda urux kilix tehnikisini küqəytix, armiyini əzgertix, pütүн həlkni səpərwər kilix, kayturma hujuməqə təyyarlinixka qakirix lazim. Bu baskuqta, həlkəra wəziyət Yaponiyigə tehimu paydisiz bolup əzgiridu, Qemberlenəqə ohxaxlarning "bolup boləqan ix"ka məyli dəydiəqan "xiənshezhu-yi"lik mukəmliri otturiəqə qikixi ehtimal bolsimu, ləkin əsasiy həlkəra küqlər Zhongguoəqə tehimu ilgiriləp yadəm beridiəqan bolup əzgiridu. Yaponiyining xərkiy jənubiy Asiyəqə salidiəqan wə Sibiriyigə salidiəqan təhlikisi burunkioəqə kariəqanda tehimu küqiyidu, həttə yengi urux partlaydu. Duxmən tərəp Zhongguoda patkakka petip kaləqan birkanqə on shituənini tartip qikirip ketəlməydu. Kəng partizan uruxi wə həlkning Yapon baskunqiliriəqə qarxi hərəkətliri Yaponiyining bu qong bir türküm koxunini halsiritip koyidu, bir tərəptin,

uni köpləp horitip, yənə bir tərəptin, uningdiki yurtini seqinix, uruxtin bizar bolux hətta uruxka karxi qikix rohiy halitini tehimu axurup, bu koxunni rohiy jəhəttin yimiridu. Yaponiyə Zhongguodiki bulangqiliqidin bir az muwəppəkiyətkimu mutlək erixəlməydu, dəp eytkili bolmisimu, lekin uning kapitalining yetixməsligi wə yənə partizan uruxioqa bənt bolup kelixi arkisida nahayiti tez wə nuroqun muwəppəkiyətlərgə erixəlixim mümkün əməs. Bu ikkinqi baskuq pütun uruxning ötkünqi baskuqidur, xundakla əng kiyin məzgilmu boləqusi, lekin u burulux tügüni. Zhongguoning mustəkil dələtkə aylinixi yaki mustəmlikə bolup kelixi birinqi baskuqta qong xəhərləning kəldin ketix-kətməsligigə baqlıq əməs, bəlki ikkinqi baskuqta pütun millitimizning tirixix dərijisigə baqlıq. Əgər Yapon baskunqiliriəqa karxi uruxni kət'i dawamlaxturalisak, birlikəpni kət'i dawamlaxturalisak wə uzakka sozulidiəqan uruxni kət'i dawamlaxturalisak, Zhongguo bu baskuqta öz ajizliqini küqlüklükke aylandıridiəqan kuwwətkə igə bolidu. Zhongguoning Yapon baskunqiliriəqa karxi uruxining üç pərdilik oyunida bu ikkinqi pərdə bolidu. Pütun artistlarning tirixixi arkisida əng pəyzi boləqan ahirki pərdini nahayiti obdan oynap qikkili bolidu.

38. Üqinqi baskuq kəldin kətkən jaylarni kaytu-ruwalidiəqan kayturma hujum baskuqi bolidu. Kəldin kətkən jaylarni kayturuwelixta Zhongguo, əsasən,

ezining aldinki baskuqta tayyarliqan wə muxu baskuqta dawamlıq ösüp baridiqan küqigə tayinidu. Lekin yalquz eziningla küqi yənıla kupayə kılmaydu, həkara küqləning yardimigə wə düxmən məmlikitining iqi kismidiki özgirixləning yardimigə tayinixkimu toqra kelidu, bolmisa, oqəlibə kazinalmaydu, xunga Zhongguoning həkara təxwıkat həm taxki iqlar hizmətliridiki wəzipiliri eqirlixidu. Bu baskuqta, urux zhənlüelik mudapiə uruxi boliwərməydu, bəlki zhənlüelik kayturma hujumqə aylinidu wə kərünüxtə zhənlüelik hujum bolup ipadilinidu; urux zhənlüelik iqi səplərdə boliwərməydu, bəlki asta-asta zhənlüelik taxki səplərgə kəqidu. Bu urux Yalujiang dəryasi boyiqə yetip baroqandıla ayaklaxkan bolidu. Üqinqi baskuq uzakka sozulidiqan uruxning əng ahirki baskuqi bolidu, uruxni adakkiqə kət'i dawamlaxturux digənlik, bu baskuqning həmmə musapisini besip ötux kerək, digənliktur. Bu baskuqta, biz kollinidiqan asasiy urux xəkli yənıla yündongzhən bolidu, lekin zhendizhən mohim orunqə kətirilidu. Əgər, birinqi baskuqta zhendilik mudapiə xu wakitning xərt-xaraiti səwiwi bilən mohim dəp qaralmiqan idi, diyilsə, u həlda, üqinqi baskuqta zhendilik hujum xərt-xaraitning özgirixi wə wəzipiləning ehtiyaji səwiwi bilən heli mohim bolup kalidu. Bu baskuqtiki partizan uruxi yənıla yündongzhən'gə wə zhendizhən'gə yardəmlixip, ezining zhənlüelik maslixix rolini oynap, ikkinqi baskuqtiki asasiy

xəkil bolup özgərginidin pərklinidu.

39. Dimək, uruxning uzak muddətlikligi wə xu munasiwət bilən kelip qıkkən dəhxətlikligi roxən. Düşmən Zhongguoni pütünləy yutuwalalmaydu, lekin Zhongguoning birmunqə jaylirini heli uzak muddət besip yatalaydu. Zhongguomu Yapon baskunqilirini tez koqlap qikiralmaydu, lekin yerimizning kəp kısmi yənila Zhongguoning qolida bolidu. Əng ahir, düşmən məqlup bolidu, biz qəlibə qazimiz, lekin muxəkkətlik bir musapini besip ətux kerək.

40. Zhongguo həlki bundak uzak muddətlik wə dəhxətlik urux dawamida nahayiti obdan qenikidu. Urukə katnaxkan hərəkəsi partiyilərmu qenikidu wə sinilidu. Birlikşəpni kət'i dawamlaxturux lazim; birlikşəpni kət'i dawamlaxturəqandila, uruxni kət'i dawamlaxturəqili bolidu; birlikşəpni kət'i dawamlaxturəqandila wə uruxni kət'i dawamlaxturəqandila, əng ahirki qəlibigə erixkili bolidu. Dəl ənə xundak qiləqandila, barlik kiyinqiliklarni yənggili bolidu. Urukning muxəkkətlik musapisini besip ətəkəndin keyinla, qəlibining tüz yoliqə qikimiz, bu—uruxning təbii ləgikisi.

41. Üq baskuqta düşmən bilən bizning otturimizdiki küq jəhəttə bolidiəqan əzgirix təwəndə eytilidiəqan yol bilən ilgiriləydu. Birinqi baskuqta, düşmən üstün turidu, biz təwən turimiz. Bizning bu təwənligimizdə, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxtin ilgiriki wakittin tartip muxu baskuqning

ahiriyoqə, bir birigə ohximaydigan ikki hil əzgirixning yüzberidiqanliqini məlqərləx kerək. Birinqi hili təwən'gə qarap bolidiqan əzgirix. Zhongguoning baldurki təwənligi birinqi baskuqtiki horax yəni yər, ahələ, iktisadiy küq, hərbi küq wə mədəniyət orunlirining kemiyixi arkilik tehimu eqirlixidu. Birinqi baskuqning ahirida bundak kemiyix bolupmu iktisadiy jəhəttiki kemiyix heli zor dərjigə yetixi ehtimal. Bu nuqtidin bəzilər munkərzqilik qarixi wə murəssəqilik qarixining asasi süpitidə paydilinidu. Lekin ikkinqi hil əzgirixni yəni yukuriqə qarap bolidiqan əzgirixnimu kərux kerək. U bolsimu uruxtiki təjribilər, armiyining aloqə besixi, siyasining aloqə besixi, həlkning səpərwərlikkə kelixi, mədəniyətning yengi yənülux boyiqə rawajlinixi, partizan uruxining məydanqə kelixi, həlkəra yardəmning kəpiyixi wə baxkılar. Birinqi baskuqta təwən'gə qarap əzgiridiqan nərsilər kona san wə süpət bolup, asasən, san jəhəttə ipadilinidu. Yukuriqə qarap əzgiridiqan nərsilər yengi san wə süpət bolup, asasən, süpət jəhəttə ipadilinidu. Bu ikkinqi hil əzgirix bizning uruxni uzakka sozaliximizqə wə əng ahirki qəlibini koloqə kəltürəliximizgə asas bolidu.

42. Birinqi baskuqta duxmən tərəptimu ikki hil əzgirix bolidu. Birinqi hili təwən'gə qarap bolidiqan əzgirix bolup, munu jəhətlərdə ipadilinidu: birnəqqə yüz ming adimining əlüxi wə yaridar

boluxi, koral-yarak wə oq-dorilirining horixi, əskərlirining rohining qūxūxi, məmləkiti iqidə həlkining narazi boluxi, sodisining kemiyixi, on milyarttin oxuk Yapon yuənining qikim kilinixi, həlkəra jamaətqilikning əyiqlixi wə baxkilar. Bularmu bizning uruxni uzakka sozaliximizə wə əng ahirki qəlibini koləqə kəltürəliximizgə asas bolidu. Lekin dūxməndə bolidiqan ikkinqi hil əzgirixni yəni yukuriqə karap bolidiqan əzgirixnimu məlqərləx kerək. U bolsimu zimin, ahələ wə baylik mənbəlrini kəpəytwelixi. Bu nuqtida yənə Yapon baskunqiliriqə karxi uruximizning tez qəlibə kilidiqan urux bolmay, bəlki uzakka sozulidiqan urux bolidiqanliqəqə asas kelip qikidu, xuning bilən billə, bu nuqtidinmu bəzilər munkərzqilik karixi wə mürəsəqilik karixining asasi sūpitidə paydilinidu. Lekin biz dūxməndə bundak yukuriqə karap bolidiqan əzgirixning wakitlikliqi wə kismənlikligini məlqərliximiz kerək. Dūxmən—pat arida yimirilidiqan jahan'gir, uning Zhongguo yərlirini besiwelixi wakitlik. Zhongguo partizan uruxining xiddətlik rawajlinixi dūxmən besiwələqan rayonlarni əmiliyətətə tar dairə bilən qəkləp koyidu. Uning üstigə, dūxminimiz Yaponiyining Zhongguo yərlirini besiwelixi uning bilən baxkə dələtlər otturisida ziddiyət tuqdurdi wə uni qongkurlaxturdi. Uningdin kəlsa, Dongbey üq əlkining təjribisigə kariqanda, Yaponiyə heli uzak wakitkiqə, omumən, kapital

qikim kilix mæzgilidila turidu, ünüm elix mæzgilidë bolalmaydu. Bularning hëmmisi bizning munkërz-qilik karixini wë murässëqilik karixini bitqit kilip, uruxni uzakka sozux karixini wë äng ahirki qëlibini kolëqa költürüx karixini tikliximizgimu asas bolidu.

43. Ikkinçi baskuqta, hër ikki tärëpning yukurida eytilëqan özgirixliri dawamlık rawajlinidu, konkirit ähwal üstidë aldın hëkümlük kilëqili bolmisimu, lekin, omumën, Yaponiyë dawamlık tëwänlöp baridu, Zhongguo dawamlık yukuri örlöp baridu¹⁰. Mäsilën, Yaponiyening hërbi küqi wë maliyë küqi Zhongguoning partizan uruxlirida köplöp horaydu, mämlikiti iqidë hëlq tehimu narazi bolidu, äskërlirining rohi tehimu qüxidu, hëlkarada u tehimu yitimlik hes kilidu. Zhongguo tärëptë bolsa siyasi, hërbi, mädiniyët ixliri wë hëlknıng söpärwërlikkë kelixi tehimu alëqa basidu, partizan uruxi tehimu rawajlinidu, iktisadiy jöhëttimu iqki ölkilërdiki uxxak sanaëtkë wë käng yeza igiligigë tayinix arkisida, mëlum dërijidë yengi tärëkkıyatlar bolidu, hëlkara yardëm bara-bara köpiyidu, ähwal hazirkıqqa kariqanda zor dërijidë baxkiqë tüs alidu. Bu ikkinçi baskuq heli uzak wakit dawam kilixi mümkin. Bu wakit iqidë, düxmën bilën bizning otturimizdiki küq selixturmisida bir birining äksiqë bolëqan nahayiti zor özgirixlër yüzberidu, Zhongguo pëydin-pëy yukuriqqa örlëydu, Yaponiyë bolsa pëydin-pëy tëwänlëydu. U qaçda,

Zhongguo t w nlikdin k tulup qikidu, Yaponiy  bolsa  st nl gidin ayrilip qalidu, awal t ngpungluk orunoqa, andin üstün-t w nlikte bir birining  ksi bolon orunoqa yetip berixidu. Uningdin keyin Zhongguo, omum n, zh nl elik kayturma hujum t yyarliqini p tk z p, kayturma hujumoqa  t x w  d xm nni məmlikitimizdin koqlap qikirix baskuqoqa yetip baridu. Təkrar kərsitip  t x ker k: t w nlikni üstünlükkə aylandurux w  kayturma hujum t yyarliqini p tk z x diginimiz Zhongguoning  z k qlirining exixi, Yaponiyining kiyinqiliklirining exixi w  bizg  bolidion h lkara yardəmning exixini  z iqig  alidu, bu k ql rni j mliɡ nd , Zhongguoning  st nl ɡini x kill nd rgili bolidu, kayturma hujum t yyarliqini p tk zɡili bolidu.

44. Zhongguoning siyasisi w  iktisadining təkxisizlik halitigə asasen,  qinqi baskuqtiki zhənlüelik kayturma hujum  zining dəsləpki m zɡilid  məmlikət boyiqə t p-t kxi hal tte bolmay, b lki rayon dairilik bolon w  birwaraki baxlinidion hal tte bolidu. D xm nning türlük b l wetix wastilirini kollinip, Zhongguoning birliksepini buzux k sti bu baskuqtimu ajizlaxmaydu, xunga, Zhongguoning iqki j h ttin ittipaklixix w zิปisi tehimu mohim bolup qalidu, iqki kelix lm slikl r səwiwidin zhənlüelik kayturma hujumni yerim yolda tohtitip koyuxka hərgiz bolmaydu. Bu m zɡild  h lkara wəziyət Zhongguo  q n nahayiti paydilik bolup  zɡiridu. Zhongguoning

wəzipisi bundak həlqara wəziyəttin paydilinip, özining üzül-kesil azatlıqini koloqa kəltürüx wə mustəkil demokratik dölət kuruxtin, xuning bilən billə, dunyadiki faxizimoqa qarxi hərəkətlərgə yardəm berixtin ibarət bolidu.

45. Zhongguoning təwənlikdin təngpunglukka, andin üstünlükkə yetixi, Yaponiyining üstünlüktin təngpunglukka, andin təwənlikkə qüxüxi, Zhongguoning mudapiədin tirkixixkə, andin qayturma hujum-qa ətüxi, Yaponiyining hujumdin tutup turuxka, andin qekinixkə qüxüxi—mana bular Zhongguo-Yaponiyə uruxining jeryani, Zhongguo-Yaponiyə uruxining mukərrər yüzlinixi.

46. Xundak kilip, məsilə wə huləsə mundak: Zhongguo munkərz bolamdu? Jawap: Munkərz bolmaydu, əng ahirki qəlibə Zhongguoning bolidu. Zhongguo tez qəlibə qazinalamdu? Jawap: Tez qəlibə qazinalmaydu, urux uzakka sozulidiqan urux boluxi kerək. Bu huləsə toqrimu? Meningqə, toqra.

47. Səz bu yərgə kəlgəndə, munkərzqilik qarixidikilər wə murəssəqilik qarixidikilər yənə xapaxlap qikip: Zhongguo təwənlikdin təngpunglukka ətüx üqün Yaponiyiningkigə təng kelidiqan hərbi küq wə iktisadiy küqkə igə boluxi kerək; təngpunglukdin üstünlükkə ətüx üqün Yaponiyiningkidin exip qüxidiqan hərbi küq wə iktisadiy küqkə igə boluxi kerək; ləkin bu mümkin əməs, xuning üqün yukurida bayan kilinoqan huləsə toqra əməs, diyixi mümkin.

48. Bu—“Koral h mmi h l kilidu” d ydi an karax[ ], urux məsilisidiki jixielun, məsiligə zhuguən w  bir tərəplimə karaydi an pikir. Bizning pikrimiz buning əksiqə, biz koralnla  m s, b lki adəm k qinimu k zd  tutimiz. Koral—uruxta mohim amil, lekin h l kil uq amil  m s; h l kil uq amil n rs   m s, adəm. K ql r selixturmisi hərbi k q w  iktisadiy k qningla selixturmisi  m s, b lki adəm k qi w  kixilər rayiningmu selixturmisi. Hərbi k q w  iktisadiy k qni adəm ig ll ydu. Əgər Zhongguo-luklarning zor k pqi, Yaponlarning zor k pqi w  dunyaning h rkaysi  lliridiki kixil rning zor k pqi Yapon baskunqiliriqə karxi urux t r pt  turidi an bolsa, u halda, Yaponiyidiki az sanlik kixilər zorluk bilən igəlləp turoqan hərbi k q w  iktisadiy k qni üstünlük d p h sapliqili bolamdu? Buni üstünlük d p h sapliqili bolmisa, u halda, bir kədər t w nr k hərbi k q w  iktisadiy k qni igəlləp turoqan Zhongguo üstün bolup kalmidimu? X k-x bh  yokki, Zhongguo Yapon baskunqiliriqə karxi uruxni k t’i dawamlaxturidi an w  birliksəpni k t’i dawamlaxturidi anla bolsa, uning hərbi k qi w  iktisadiy k qi p ydin-p y  s l ydu. Bizning d xminimiz t r pt  bolsa, uzak mudd tlik uruxning w  iqki-taxki ziddiy tlarning ajizlitixi arkisida uning hərbi k qi w  iktisadiy k qining yənə əksi-q   zgirix yasixi mukərrər. Bundak  hwaldimu Zhongguoning üstün boluxi m mkin  m smu? Buning

bilənla tügiməydu, hazırqı baxka dölətlərnıng hərbi küqi wə iqtisadiy küqini kəng türdə wə axkara halda öz tərıpımızdiki küq dəp hesapliyalmaymız, kəlgüsidimu hesapliyalmaymızmu? Əgər Yaponiyi-ning düxmını Zhongguola bolmısa, əgər kəlgüsidə bir dölət yaki birnəqqə dölət əzınıng heli kəp hərbi küqi wə iqtisadiy küqi bilən axkara halda Yaponiyidin mudapiələnsə, yaki unıngəja hujum kılsa, bizgə axkara yardım bərsə, u halda, üstünlük tehımu biz tərəptə bolmamdu? Yaponiyə—kiqik məmlıkət, u elıp berıwatkan urux—əksiyətqıl həm wəhxiyanə urux, u həlkarada barəansiri yitim orunəja qüxüp qalidu; Zhongguo—qong məmlıkət, u elıp berıwatkan urux—ıləqar wə adalətlik urux, u həlkarada barəansiri kəp yardıməgə igə orunəja erıxıdu. Bularnıng həmmisi uzak muddət rawajlinix arkilik düxmən bilən biznıng otturımızdiki üstünlük-təwənlik wəziyitidə jəzmən əzgirix pəyda kilmamdu?

49. Tez qəlibə kazınix karıxidikilər bolsa uruxnıng küqlər musabıqisi ikənligini wə urux qiliwatkan ikki tərəpnıng küqlər selıxturmisida muəyyən əzgirıxlər bolmay turup, zhənlüelik həl kiləuq uruxlarnı kilixnıng wə azatlik yoliəja baldurrak qikmaqı boluxnıngmu asassız ikənligini bilməydu. Ular əz pikirlirini əməlgə axurmaqı bolsa, jəzmən taməja üsüwəlməy qalmaydu, yaki ular pəkət kuruk gəp setıp, əz kənglini hox kilıp yürıdu, həkiki ixləxkə kirixməydu. Ahir pakıt əpəndi otturiəja qikip,

bu səpsətiwazlarning üstigə bir kapak soqak su kuyuwetidu, ularning ixning asinini izləydiyən, az küq sərp kilip, kəp ünüm elixka intilidiyən səpsətiqilər ikənliginila ispatlaydu. Bundak səpsətiqilik etməxtə boloyan idi, hazirmu bar, lekin tehi kəp əməs, urux rawajlinip tirkixix baskuqioya wə kayturma hujum baskuqioya ətkəndə kəpiyixi mümkün. Lekin, xuning bilən billə, əgər birinqi baskuqta Zhongguoning qikimi kəprək bolup kətsə, ikkinqi baskuqning wakti nahayiti uzakka sozulidiyən bolsa, munkərzqilik karixi wə murəssəqilik karixi tehimu kəng tarkilidu. Xuning üqün ot küqimizni asasən munkərzqilik karixi wə murəssəqilik karixi tərəpkə karitiximiz kerək, ikkinqi dərijilik ot küqimiz bilən bolsa səpsətiqiliktin ibarət boloyan tez qəlibə kazinix karixioya karxi turuximiz lazim.

50. Uruxning uzak muddətlikligi enik, lekin uruxning zadi nəqqə yil bolidiyənliqini heqkim aldin həküm kilalmaydu, bu pütünləy düxmən bilən bizning otturimizdiki küqlərnin özgirix dərijisigə karap bəlgilinidu. Uruxning waktini kiskartmaqqi boluwatkan həmmə kixilər üqün pəkət öz küqini kəpəytip, düxmən küqini azaytixka tirixixtin ibarət birla yol bar. Konkirit kilip eytkanda, uruxta kəprək qəlibə kazinip, düxmən armiyisini horitixka tirixix, partizan uruxini rawajlandurup, düxmən besiwəloyan jaylarni əng tar dairə bilən qəkləp koyuxka tirixix, birliksəpni mustəhkəmləp wə kəngəytip,

pütün məmlikəttiki küqlərni ittipaklaxturuxka tirixix, yengi armiyə kurux wə yengi hərbi sanaətni tərəkki kilduruxka tirixix, siyasi, iktisat wə mədiniyətning aloqa besixini ilgiri sürüxkə tirixix, ixqilar, dihanlar, soda-sanaətgilər wə ziyalilardin ibarət hər sahə həlkini səpərwər kılıxka tirixix, düxmən armiyisini parqilax wə düxmən armiyisidiki əskərlərni koləqa kəltürüxkə tirixix, həlkarada təxwikat elip berip, həlkara yardımni koləqa kəltürüxkə tirixix, Yaponiyə həlkining wə baxka ezilgüqi millətlərləning yardımliirini koləqa kəltürüxkə tirixix yolila bar. Muxularning həmmisini orunliqandila, uruxning waktini kışkartkili bolidu, buningdin baxka hərəkandak ustatlik ixlitix yolining boluxi mümkin əməs.

Girələxkən Urux

51. Kesip eytalaymizki, uzakka sozulidiqan urux boləqan Yapon baskunqiliriəqa qarxi urux insaniyətning urux tarixida xanlik, alahidə bir səhipə bolup ipadilinidu. Girələxkən urux xingtəyi uning heli alahidə bir nuqtisi bolup, u Yapon baskunqiliri-ning wəhxiligi wə əskiriy küqining yetixməsligi bilən Zhongguoning iləqarliəqi wə yerining kəngligidin ibarət zit amillar tüpəylidin pəyda boləqan. Girələxkən uruxlar tarihtimu boləqan, Rosiyining əktəbir inkilawidin keyinki 3 yillik iəqi uruxida ənə

xundak əhwal kərülgən idi. Ləkin bundak girələx-kən uruxning Zhongguodiki hususiyiti uning alahidə uzak muddətlikligi wə kəng kələmlikligidin ibarət, bu tarihtiki jiluni buzup taxlaydiqan nərsə bolup kalidu. Bundak girəlixix xingtəyi təwəndiki birkan-qə əhwalda ipadilinidu.

52. Iqki səp wə taxki səp—Yapon baskunqiliri-qa karxi urux pütünləy iqki səp uruxi ornida turidu; ləkin asasiy küq bolqan armiyə bilən partizan düylirining munasiwiti xundakki, asasiy küq bolqan armiyə iqki səptə, partizan düyliri taxki səptə bolup, düxmənni ariqa elip hujum kilidiqan ajayip mənzirini xəkilləndüridu. Partizan rayonlirining munasiwətlirimu xundak. Hər bir partizan rayoni əzini iqki səp, baxka rayonlarni bolsa taxki səp kilip, yənə düxmənni ariqa elip hujum kilidiqan nuroqun ot eqix səplirini xəkilləndüridu. Uruxning birinqi baskuqida, zhənlüə jəhəttin iqki səptə urux kiliwatkan muntizim armiyə qekinidu, ləkin zhənlüə jəhəttin taxki səptə urux kiliwatkan partizan düyliri bolsa kəng türdə düxmənning arka sepigə karap qong kədəmlər bilən ilgiriləydu, ikkinqi baskuqta, tehimu xiddətlik ilgiriləp, qekinix bilən ilgiriləxning ajayip xingtəyini xəkilləndüridu.

53. Arka səplik bolux wə arka səpsiz bolux—məmlikətning omumi arka sepidin paydilinip, urux səplirini düxmən besiwəloqan jaylarning ahirki qeg-risioiqə sozup baridiqini asasiy küq bolqan armiyə

bolidu. Omumi arka səptin ayrilip, urux səplirini düxmən arka sepigiqə sozup baridiqini partizan düyliri bolidu. Lekin hər bir partizan rayonida yənla özining kiçik kələmlik arka sepi bolidu və xuningoqa tayinip turaksiz urux səplirini kuridu. Bulardin pərklididigini hər bir partizan rayoni xu rayondiki düxmən arka sepide wakitlik hərket kilix üqün əwətkən partizan düyliri bolidu, ularda arka səp bolmayla qalmastin, urux səplirimu bolmaydu. “Arka səpsiz urux kilix” yengi dəwrde zimini kəng, həlki aloqa baskan həm ilqar partiyisi və ilqar armiyisi bolqan əhwaldiki inkilawiy uruxlarning hususiyiti bolup, kərkunqluk əməs, bəlki kəp paydilik, uningdin gumanlanmaslik bəlki uni təxəbbus kilix kerək.

54. Muhasirə və kayturma muhasirə—pütün uruxtin kariqanda, düxmən zhənlüelik hujum və taxki səptə urux qiliwatkanliktin, biz zhənlüelik mudapiə və iqki səptə urux kilix ornida turuwatkanliqimizdin, xühisizki, biz düxməning zhənlüelik muhasiriside turimiz. Bu—düxməning bizgə nisbətən birinqi hil muhasirisi. Biz san jəhəttin üstün əskiriy küqimizdin paydilinip, zhənlüə jəhəttiki taxki səptin birkanqə yənülükə bəlünüp bizgə qarap ilgiriləwatkan düxmən'gə karita zhənyi və jəng dairilik taxki səp uruxi fangzhenini kollanqanliqimiz üqün, hərkaysi yənülük boyiqə ilgiriləwatkan düxməning bir yənülükini yaki birnəqqə yənülükini

muhasirimizgə qūxūriximiz mūmkin. Bu—bizning dūxmən'gə nisbətən birinqi hil kayturma muhasirimiz. Yənə dūxmənning arqa sepidiki partizan uruxining genjūdiliridin kariqanda, hər bir yəkke genjūdi tət tərəptin yaki üq tərəptin dūxmənning muhasirisidə kalidu, aldinkisiqə Wutəyshən rayoni, keyinkisigə Sənxi əlkisining qərbiy ximal rayoni misal bolidu. Bu—dūxmənning bizgə nisbətən ikkinqi hil muhasirisi. Lekin hərkaysi partizan genjūdilirini qetixturup karisak wə hərkaysi partizan genjūdilirini muntizim armiyining zhendiliri bilənmü qetixturup karisak, biz yənə nuroqun dūxmənni muhasirigə eliwaləqan bolimiz, məsilən, Sənxi əlkisidə Datong-Puzhou tēmüryolini üq tərəptin (yolning xərək həm qərp tərpidin wə jənubiy bexidin) muhasirigə aləqinimizqə, Təyyüən xəhrini tət tərəptin muhasirigə aləqinimizqə ohxax; Hebey wə Shəndong katarlik əlkilərdimu muxundak muhasirigə elixlar kəp boldi. Bu yənə bizning dūxmən'gə nisbətən ikkinqi hil kayturma muhasirimiz. Xundak kilip, dūxmən bilən bizdin ibarət hər ikki tərəpning bir birigə nisbətən ikki hil muhasirisi weyqi katiri oynawatkanqə omumən ohxap ketidu, dūxmən bizgə nisbətən, biz dūxmən'gə nisbətən elip beriwatkan zhənyi wə jəng dairilik uruxlar uruk yiyixkə ohxaydu, dūxmənning jūdiənliri (məsilən, Təyyüən) bilən bizning partizan genjūdilirimiz (məsilən, Wutəyshən) bolsa weyqi katəqqlirigə ohxaydu. Əgər dunya

mikyasidiki weyqinimu buning iqide döp hesaplisak, u halda, düxmən bilən bizning otturimizda bir birimizgə nisbətən üqinqi hil muhasirimu bolqan bolidu, u bolsimu tajawuzqilik sepi bilən teqlik sepi otturisdiki munasiwət. Düxmən aldinkisi arki-lik Zhongguo, Sovet ittipaki, Fransiyə, Qehoslowa-kiyə wə baxka dölətlərni muhasirigə alidu, biz keyinkisi arkilik Germaniyə, Yaponiyə wə Italiyini kayturma muhasirigə alimiz. Lekin bizning muhasirimiz Ruləyfoning alkinioqa ohxaydu, u, aləm üstide bir birsigə tutax toqrisioqa sozulup kətkən bəx katar takka aylinip, bu birnəqqə yengiqə Sun Wukongni—faxist tajawuzqilarni ahir taq astioqa basturup koyup, əmürwayət kəd kətirəlməy- dioqan kilip koyidu®. Əgər biz diplomatiyə jəhəttin Teq okyan boyiqə Yapon baskunqiliriqə karxi səp kurup, Zhongguoning bir zhənlüelik birlik, Sovet ittipaki wə mümkin bolqan baxka dölətləringmu hərkaysisining birdin zhənlüelik birlik, Yaponiyi- diki həlk hərəkətliriningmu bir zhənlüelik birlik bolup, faxist Sun Wukonglar keqip kutulalmaydioqan bir katmu-kat qong tor bolup xəkillinixigə muwəp- pək bolalisak idi, u düxmənning halak bolux waqti bolqan bolatti. Əmiliyətə, Yapon jahan'girligi pütünləy yokitiloqan kün qokum bu katmu-kat qong torning omumən kurulup bolqan waqti bolidu. Bu zadila qahqahq əməs, bəlki uruxning mukərrər yüzlinixi.

55. Qong bələklər və kiçik bələklər—bir hil imkaniyyət xuki, düxmən besiwaloqan rayonlar Zhongguoning iqqi kismining tēngdin tolisini tēxkil kilip ketidu, Zhongguoning iqqi kismining sak qaloqan rayonliri bolsa tēngdin azrak kisminila tēxkil kilip kalidu. Bu—bir hil əhwal. Lekin düxmən besiwaloqan ənə xu tēngdin tola jaylardin, Dongbey üq əlkə katarlik jaylarni hesapka almiqanda, əməldə qong xəhərlər, mohim katnax yolliri və bəzi tüz-ləngliklərlə besiwelinəqan bolidu, bular, mohimliqidin eytkanda, birinqi orunda turidu, yər məydani və ahalisidin eytkanda, düxmən besiwaloqan rayonlar-ning tēngdin azraqila boluxi mümkin, omumyüzlük yeyiloqan partizan rayonliri bolsa, əksiqə, uning tēngdin tolisini igiləp turidu. Bu—yənə bir hil əhwal. Əgər Zhongguoning iqqi kısmi dairisigə Mongqullar rayoni, Xinjiang, Qinghəy və Xizangni koxup hesaplisak, Zhongguoning koldin kətmigən jayliri yər məydani jəhəttin awalkidəkla tēngdin tolisini tēxkil kilidu, düxmən besiwaloqan rayonlar bolsa, Dongbey üq əlkini koxkandimu, pəkət tēngdin azraqinila tēxkil kilidu. Bu—yənə bir hil əhwal. Sak qaloqan rayonlar əlwəttə mohim, bu jaylarni zor küq bilən baxkurux lazim, siyasi, hərbi və iktisadiy jəhəttə əməs, bəlki mədiniyyət jəhəttimu baxkurux zərür. Düxmən ilgiriki mədiniyyət mərkəz-lirimizni mədiniyətə arkida qaloqan rayonlarəqə aylandurup koydi, biz burun mədiniyətə arkida

kalqan rayonlarni mædiniyæt mærkæzligæ aylan-
duruximiz lazim. Xuning bilæn billæ, düxmænning
arka sepidiki kæng partizan rayonlirini baxkuruxmu
intayin zörür, ularning hær jèhættiki ixlirinimu
rawajlandurux lazim, mædiniyæt ixlirinimu rawaj-
landurux lazim. Omumlaxturup kariqanda, Zhong-
guoda qong bælæk bolqan yezilar iloqar wæ parlak
rayonlarqæ aylinidu, kiqik bælæk bolqan düxmæn
besiwaloqan rayonlar bolupmu qong xæhærlær wak-
tingæ qalak wæ zulmætlik rayonlarqæ aylinip
kalidu.

56. Dimæk, uzak muddætlik wæ kæng kælæmlik
Yapon baskunqiliriqæ qarxi urux—hærbi, siyasi,
iqtisadiy wæ mædiniyæt jèhætlærdæ girælæxkæn urux,
bu urux—urux tarihidiki ajayip mænziræ, Zhonghua
millitining uluk hærkiti, jahanni zilziligæ kältüridi-
qan uluk ix. Bu urux Zhongguo wæ Yaponiyigæ
tæsir kersitip, bu ikki mæmlikætning alqæ besixiqæ
nahayiti zor türtkæ bolupla qalmastin, bælki pütün
dunyoqimu tæsir kersitip, hærkaysi ællæring, aldi
bilæn, Hindistanqæ ohxax ezilgüqi ællæring alqæ
besixiqimu türtkæ bolidu. Pütün Zhongguoluklar bu
girælæxkæn uruxka anglük ræwixtæ katnixixi lazim,
mana bu—Zhonghua milliti öz azatliqini kolqæ
kältürüx üqün elip barqan uruxning xingtæyi, yerim
mustæmlikæ qong mæmlikætning 20-æsirning 30- wæ
40-yillirida elip beriwatqan azatlik uruxining ala-
hidæ xingtæyi.

Mənggülük Teqlik Üqün Uruş Kılıx

57. Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə karxi uruxining uzakka sozulidiqanliqini Zhongguoning wə dunyaning mənggülük teqliqini koləqə kəltürüxtin ayrip qariqili bolmaydu. Uruş mənggülük teqlikka yekınlaxkan bğünkidek birər tarihiy dəwr boləqan əməs. Siniplarning pəyda boluxi arkisida, nəqqə ming yildin buyanki insaniyət hayati uruxlar bilən toləqan, hər bir millət ya milli guruhlarınq ez iqidə, ya milli guruhlar bilən milli guruhlar otturisida hesapsiz nurəqun uruxlarni kiləqan. Uruş kapitalistik jəmiyətning jəhan'girlik baskuqioqə kəlgəndə tolimu kəng wə tolimu dəhxətlik bolidiqan boldi. 20 yildin burunki birinqi jəhan'girlik uruxi etmüxtiki tarihta misli kərülmigən urux bolsimu, ləkin u tehi əng ahirki urux əməs idi. Pəkət hazır baxlanəqan uruxla əng ahirki uruxka yəni insaniyətning mənggülük teqliqioqə yekınlixiwatidu. Həzir dunyada əhalining üqtin biri uruxka kirdi, qaranglar, Italiyə bir, Yaponiyə yənə bir, Həbəxistan bir, İspaniyə yənə bir, andin Zhongguo yənə bir. Uruşka qatnixiwatkan bu məmlikətlərdə jəmi 600 milyonqə kixi bar, bular pütun dunya əhalisinin üqtin birini digüdək təxkil kilidu. Həzirki uruxning hususiyiti—üzlüksizlik wə mənggülük teqlikka yekınlixix haraktirini aləqanliqi.

Nimə üçün üzüksiz bolidu? Italiyə Həbəxistan bilən urux kilqandın keyin, arkisidinla İspaniyə bilən urux kildi, Germaniyimu pay koxti, uning arkisidinla Yaponiyə Zhongguo bilən urux kildi. Əmdi kim kim bilən urux kilidu? Xək-xühhisizki, əmdi Gitler qong dölətlər bilən urux kilidu. “Faxizim urux diməktur”®, bu söz kilqimu hata əməs. Hazirki urux rawajlinip dunya uruxioqa aylanoqiqə boləqan bu arilikta urux üzülüp qalmaydu, insaniyətning urux apitigə uqrixi mukərrər. Xundak turukluk, nimə üçün, bu ketimki urux mənggülük teqlikka yekinlixidu, dəymiz? Bu ketimki urux birinqi dunya uruxi bilən baxlanəqan dunya kapitalizimi omumi weyjisining rawajlinixi اساسida pəyda boldi, bu omumi weyji hərəkaysi kapitalistik dölətlərnı yengi uruxka kirixkə məjbur kilidu, aldi bilən hərəkaysi faxist dölətlərnı yengi urux təwəkkülqiligi bilən xuəqullinixka məjbur kilidu. Biz bu uruxning nətijisini aldin kərələymizki, kapitalizm nijatlikka erixməydu, bəlki yimirilixkə qarap mangidu. Bu ketimki urux bununın 20 yıl ilgiriki uruxka qarioqanda tehimu qong wə tehimu dəhxətlik bolidu. Həmmə millət mukərrər halda bu uruxka tartilidu, urux wakti nahayiti uzakka sozulidu, insaniyət nahayiti zor azap-okubətlərgə uqraydu. Lekin Sovet ittipakining məwjut bolup turuxi wə dunya həlkining ang səwiyisining əsüxi arkisida, bu ketimki urux dawamida, xühhisizki, uluk inki-

lawiy uruxlar mөydanqа kelidu, bular barlik əksil-inkilawiy uruxlarqа qarxi turidu wə bu qetimki uruxni mөnggүlүk teqlik үqün jөng kilidiqan haraktiroqа igө kilidu. Buningdin keyin yөнө bir urux mөzgili bolup kalidiqan bolsimu, lekin dunyaning mөnggүlүk teqliqi yirak əmөs. Insaniyət kapitalizimni yokitix bilənlа mөnggүlүk teqlik dөwrigө yetip baridu, u qaqda urux hөrgizmu kerək bolmaydu. U qaqda, armiyө kerək bolmaydu, hөrbi kemilərmu kerək bolmaydu, hөrbi ayrupilanlar kerək bolmaydu, zөhərlik gazlarmu kerək bolmaydu. Xuningdin keyin insaniyət mөnggү urux kөrmөydu. Baxlinip kөtkөн inkilawiy uruxlar mөnggүlүk teqlik үqün jөng kilidiqan muxu uruxning bir kismi. 500 milyondin oxuk əhaligө igө Zhongguo, Yaponiyө—ikki dөlet otturisdiki urux bu uruxta mohim orun tutidu, Zhonghua millitining azatliqi muxu uruxta kolqа kөltürүlidu. Kөlgүsidiki azat yengi Zhongguoni kөlgүsidiki azat yengi dunyadin ayrip kariqili bolmaydu. Xuning үqün, bizning Yapon baskunqilirioqа qarxi uruximiz mөnggүlүk teqlikni kolqа kөltürүx үqün jөng kilix haraktirioqа igө.

58. Tarihta bolup өtkөн uruxlar ikki hiloqа bөлүnidu: bir hili adalətlik urux, bir hili adalətsiz urux. Barlik ilqar uruxlarning hөmmisi adalətlik urux, ilqarlikkа toskunluk kilidiqan barlik uruxlarning hөmmisi adalətsiz urux. Biz kommunistlar

iloqlarlikka toskunluk kilidiloqlan barlik adalatsiz uruxlaroqla karxi turimiz, iloqlar, adalotlik uruxlaroqla bolsa karxi turmaymiz. Biz kommunistlar bu keyinki hildiki uruxlaroqla karxi turux bu yaqla tursun, belki aktip katniximiz. Aldinki hildiki uruxlarda, mesilen, birinqi dunya uruxida har ikki tarap jahan'girlik menpaeliri uqun urux kiloloqlan, xuning uqun u uruxka putun dunyadiki kommunistlar ket'i karxi turoloqlan idi. Karxi turuxning usuli urux partlaxtin burun barlik kuql bilon uning partlixini tosuql; partlioloqlandin keyin, imkaniyotla bolsa, uruxka urux bilon karxi turux, adalatsiz uruxka adalotlik urux bilon karxi turuxtin ibarot. Yaponiyel elip beriwatkan urux—iloqlarlikka toskunluk kilidiloqlan adalatsiz urux, putun dunya helki jumlidin Yaponiyel helki uningoloqla karxi turuxi kerak wel karxi turuwatidu. Bizning Zhongguoqla kelsek, helktin tartip hokumetkiql, gongchondangdin tartip guomindangoqlql—hemmisi birdak adalot tuqlini ketirip, tajawuzqilikka karxi milli inkilawiy urux elip beriwatidu. Biz elip beriwatkan urux—mukadedel, adalotlik, iloqlar wel teqlik izloydiloqlan urux. U bir memliketningla teqliqlini izlep kalmastin, belki dunyaning teqliqlini izloydu, bir mehellik teqliknila izlep kalmastin, belki mengguluk teqlikni izloydu. Bu maksotkel yetix uqun, jan tikip jeng kilix kerak, herkandak kurbanlarni berixkel tayyar turux, ahirqiql qing turux, maksotkel yetmigiql

hərgiz tohtap kalmaslik kerək. Berilidiqan kurbanlar gərqə kəp, wakit gərqə uzak bolsimu, lekin mənggü teq wə mənggü parlak yengi dunya bizning aldimizda roxən kərünüp turmakta. Bizning urux elip berixniki ixənqimiz mana muxu mənggü teq wə mənggü parlak yengi Zhongguo wə yengi dunyani kolqa kəltürux üstigə kuruloqan. Faxizim wə jahan'girlik uruxni qəksiz uzakka sozmaqci, biz bolsak uruxni yekin kəlgüsidə ayaklasturmaqimiz. Bu məksət üçün insaniyətning zor kəpçiligi nahayiti zor tirixqanlik kərsitixi kerək. 450 milyon Zhongguoluk pütün insaniyətning təttin bir kismini təxkil kilidu, əgər birdək tirixip, Yapon jahan'girliğini yokatsak, əркиn wə təng hokukluk yengi Zhongguo yaratsak, pütün dunyaning mənggülük teqliqini kolqa kəltürux üçün koxkan həssimiz, xühhisizki, qayət uluk bolidu. Bu ümit kuruk ümit əməs, pütün dunyaning ijtimai iktisadining tərəkkiyat jəryani bu nuktiqa yekinlixip kaldı, uningqa kəpçilikning tirixixi koxulsila, birnəqqə on yil iqidə qokum məksətkə yətkili bolidu.

Uruxtiki Paaliyətqanlik

59. Yukurida eytkanlirimizning həmmisi uruxning nimə üçün uzakka sozulidiqan urux bolidiqanliqini wə nimə üçün əng ahirki qəlibə Zhongguoning bolidiqanliqini qüxəndürux üstidə boldi, omumən,

məsilining “nimidin ibarətligi” və “nimidin ibarət əməsligi” üstidə boldi. Təwəndə “kandak kilix” və “kandak kılmaslik” məsilisini tətqiq kilixka ətimiz. Uzakka sozulidıqan uruxni kandak elip berix kerək və əng ahirki ətəlibini kandak koloqa kəltürük kerək? Mana bu—təwəndə jawap berilidıqan məsilə. Buning üqün, təwəndiki məsililərnı öz tərтіwi boyıqə qüxəndürüp ətimiz: uruxtiki paaliyətqanlik, urux və siyasi, Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning siyasi səpərwərligi, uruxning məxsidi, mudapiə dawamidiki hujum, uzakka sozux dawamidiki tez həl kilix, iqi səp iqidiki taxki səp, zhudongluk, janliklik, pılanliklik, yündongzhən, partizan uruxi, zhendizhən, yokitix uruxi, horitix uruxi, düxmənning yoqukliridin paydilinixning imkaniyətlikliqi, Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxtiki həl kilıuq uruxlar məsilisi, əskərlər bilən həlk ətəlibiyətning asasi. Əmdi biz sözni paaliyətqanlik məsilisidin baxlayli.

60. Biz məsiligə zhuguən halda qaraxka qarxi turimiz, bu, bir adəmning idiyisi keguən əmiliyətke asalanmisa və uyğun kəlmisə, kuruk hiyal, sahta daoli bolup qalidu, əgər xu boyıqə ix kərülsə, məqlubiyət yüzberidu, xunga uningə qarxi turux kerək, digənliktur. Lekin həmmə ixni adəm ixləydu, adəm ixlimisə, uzakka sozulidıqan uruxmu və əng ahirki ətəlibimu wujutka kəlməydu. Ixləxtə, aldi bilən, adəm keguən əmiliyətke asalinip, idiyə.

daoli. pikir hasil kilixi, pilan. fangzhen. siyasət. zhənlüe wə zhənsularni otturiqə koyuxi kerək, xundak kiləqandila, yahxi ixligili bolidu. Idiyə wə xuningəqə ohxaxlar—zhuguən nərsilər, ixləx yaki həkət kilix zhuguəning keguəndə kərünüxi, bularning həmmisi—insanlarning alahidə paaliyətqanlıqi. Bundak paaliyətqanlıqni biz “anglik paaliyətqanlıq” dəp ataymiz, bu—adəmning baxka nərsilərdin pərklididəqan hususiyiti. Keguən əmiliyətke asaslənqan wə uyəqun kelididəqan həmmə idiyə—toqra idiyə, toqra idiyigə asaslənqan həmmə ixləx yaki həkət kilix toqra həkət kilixtur. Ənə xundak idiyə wə həkətni jari kilduruximiz, ənə xundak anglik paaliyətqanlıqni jari kilduruximiz lazim. Yapon baskunqiliriqə kərxi urux jahan'girlarni koqlap qikirip, kona Zhongguoni yengi Zhongguoqə aylanduridu, buning üqün pütün Zhongguo həlkini səpərwər kilip, ularning Yapon baskunqiliriqə kərxi anglik paaliyətqanlıqini toluk jari kildurux lazim, xundak kiləqandila, məksətkə yətkili bolidu. Midirlimay olturiwərgəndə, munkərz boluxla kalidu, uzakka sozulididəqan urux bolmaydu, əng ahirki qəlibimu bolmaydu.

61. Anglik paaliyətqanlıq insanlarning hususiyiti. İnsanlar bundak hususiyitini urux dawamida küq-lük ipadiləydu. Uruxta yengix-yengilix, əlwəttə, ikki tərəpning hərbi. siyasi. iktisadiy. juqrapiyiwi xərtliri, uruxning haraktiri wə həlkara yərdəmgə

ohxax xertlergə baqlıq, lekin bularqla baqlıq əməs; bularningla boluxi—pəkət yengix-yengilixning imkaniyitiningla bolqanliqi, ularning əzi yengix-yengilixni ayrip bərməydu. Yengix-yengilixni ayrix üçün bularqa yənə zhuguən tirixqanlikni qoxux kerək, u bolsimu uruxka yetəkqilik kilix wə uruxni elip berix, u bolsimu uruxtiki anglik paaliyətqanlik.

62. Uruxka yetəkqilik kiləuqular keguən xərt-xarait yar bərgən qəktin exip, uruxning qələbisini izlisə bolmaydu, əmma keguən xərt-xarait yar bərgən qək iqidə turup, uruxning qələbisini paaliyətqanlik bilən kələqa kəltürələydu wə kələqa kəltürüxi lazim. Urux zihuyyüənlirining paaliyət səhnisi keguən xərt-xaraitning yar berixi asasiqa kuruluxi kerək, əmma ular muxu səhnidə nuroqun janlik, həxəmətlik oyunlarni kərsitələydu. Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning zihuyyüənliri məwjut keguən maddi asasta əzlrining kudritini jari kildurup, pütün armiyini baxlap, milli düxmənni yokitixi, tajawuzqilikka wə zulumoqa uqriqan jəmiyitimiz həm məmlikitimizning halitini əzgərtixi, ərkin wə təng həkukluk yengi Zhongguoni məydanqa kəltürüxi lazim, bu yərdə bizning zhuguən yetəkqilik kabiliyitimizni ixlitixkə toqra kelidu, bəlki ixlitix kerək. Biz Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning hərəkandək zihuyyüənining keguən xaraitin qətləp, kalaymikan urup-sokup yüridiqan qaramlardin boluxini yaqturmaymiz, lekin biz Yapon

baskunqiliriqa karxi uruxning hər bir zhihuyyüəni-ning jasarətlik wə parasətlik jiangjünlərdin boluxini təxəbbus kılıximiz kerək. Ular düxmənni besip qüxidiqan qəyrətkila igə bolup kalmastin, bəlki pütün uruxning özgirixi wə tərəkkiyatini idarə kila-lyadioqan kabiliyət kimu igə bolsun. Zhihuyyüənlər urux dengizida üzgəndə, əzlrini qərək kiliwətməstin, bəlki əzlrini ixənqlik wə tədbirlik rəwixtə ikkinqi kiroqakka yətküzüxi lazim. Uruxka yetəkqilik kılıx kanuniyiti bolqan zhənlüə wə zhənsu urux dengi-zida üzük sən'iti.

Urux Wə Siyasi

63. "Urux siyasining dawami", muxu nuqtidin eytkanda, urux siyasidur, uruxning əzi siyasi haraktirlik hərket, siyasi haraktir almioqan urux kədimdin tartip bolup bakmioqan. Yapon baskunqiliriqa karxi urux pütün millətning inkilawiy uruxi, uning qəlibə qazinixi uruxning siyasi məksididin— Yapon jahan'girligini koqlap qikirix, ərkin wə təng hokukluk yeni Zhongguo kuruxtin ayrilmaydu, Yapon baskunqiliriqa karxi uruxni kət'i dawamlaxturux wə birliksepni kət'i dawamlaxturuxtin ibarət bax fangzhenidin ayrilmaydu, pütün məmlikət həlkining səpərwərlikkə kelixidin ayrilmaydu, jün'guənlər bilən əskərləning birligi, armiyə bilən həlkining birligi wə düxmən armiyisini parqilaxka

ohxax siyasi pirinsiplardin ayrilmaydu, birliksep siyasitining obdan ijra kilinixidin ayrilmaydu, mädiniyät söpärwärligidin ayrilmaydu, hëlkära küqlärning wë düxmän mämlikitidiki hëlkning yärdämliirini kolqa költürüx yolidiki tirixqanliklardin ayrilmaydu. Bir eqiz söz bilän eytkanda, urux siyasidin birdëmmu ayrilmaydu. Yapon baskunqiliriqa karxi turuwatkan hërbilërdë ägër siyasiqa sël karax hähixi tuqulup, ular uruxni yëkkë-yigänë kilip köyup, urux mutlëkqilirigë aylinip kalsa, u hata bolidu, tüzitix keräk.

64. Lekin uruxning özigë has alahidiligi bar, bu nuqtidin eytkanda, urux adëttiki siyasining özi ämäs. "Urux siyasining alahidë wastilër bilän dawam kilixi"⁽¹⁴⁾. Siyasi tärëkki kilip muäyyän baskuqqa yëtkändë, awalkidëk alqa basalmaydu, xuning bilän siyasining yolidiki tosalqularni süpürüp taxlax üqün urux partlaydu. Mësilän, Zhongguoning yerim mustëkillik orni Yapon jahan'girliigi siyasising tärëkkiyati üqün tosalqu idi, Yaponiyigë uni süpürüp taxlaxka toqra köldi, xunga tajawuzqilik uruxini közoqidi. Zhongguodiqu? Jahan'girlikning zulmi allikaqan Zhongguo burzua demokratik inkilawiqä tosalqu bolup kalqan idi, xuning üqün bu tosalquni süpürüp taxlax mëksididë nuroqun ketim azatlik uruxliri boldi. Yaponiyë hazir urux bilän zulum selip, Zhongguo inkilawining ilgirilëx yolini pütünlëy tosuwëtmëkqi boluwatidu, xunga Yapon baskunqi-

liriya qarxi urux elip berip, muxu tosalquni súpürüp taxlax üqün bəl baqlaxka məjbur bolduk. Tosaloq súpürüp taxlanoqan, siyasining məksidi orunlanoqandila, urux ayaklixidu. Tosaloq pak-pakiz súpürüp taxlanmisa, siyasining məksidini əməlgə axurux üqün uruxni yənə dawamlıq elip berixka toqra kelidu. Məsilən, Yapon baskunqiliriya qarxi uruxning wəzipisi orunlanmay turup, murəssəgə intilidoqanlar bolsa, qoqum muwəppəkiyət qazinalmaydu; qünki məlum səwəplər bilən murəssə boləjan təkdirdimu, lekin urux yənıla kozoqlidu, kəng həlk ammisi murəssəni qoqum tən almaydu, qoqum uruxni dawamlaxturup, uruxning siyasi məksidini əməlgə axuridu. Xuning üqün, eytix mümkiniki, siyasi—kan təkülməydoqan urux, urux—kan təkülidioqan siyasi.

65. UruXning alahidiligigə muwapik, uruxning bir yürux alahidə təkili, bir yürux alahidə usuli wə bir hil alahidə jəryani bolidu. Bu təkil armiyə wə uningə təəlluk həmmə nərsilər. Bu usul uruxka yetəkqilik kilixning zhənlüesi wə zhəns husi. Bu jəryan bir birigə düxmən koxunlarning əzi üqün paydilik wə düxmini üqün paydisiz boləjan zhənlü wə zhəns huni kollinip, hujum yaki mudapiə bilən xuqullinixining bir hil alahidə ijtimai paaliyət xingtəyi. Xuning üqün, uruxning təjribisi alahidə bolidu. UruXka katnaxkan barlik kixilər teq wakitlardiki adətlirini taxlap, uruxka adətlinixi kerək, xundak kiləqandila, uruxning qələbisini koləq

kəltürələydu.

Yapon Baskunqiliriqə Karxi Turuxning Siyasi Səpərwərliǵi

66. Bundak uluk milli inkilawiy urux omumyüzlük wə qongkur siyasi səpərwərlik bolmay turup qəlibə kazinalmaydu. Yapon baskunqiliriqə karxi urux baxlinixtin burun Yapon baskunqiliriqə karxi turuxning siyasi səpərwərliǵi bolmidi, bu—Zhongguoning qong kəmqiligi, buning bilən düxməndin bir yürux keyin kalduk. Yapon baskunqiliriqə karxi urux baxlanqandin keyinmu, siyasi səpərwərlikning omumyüzlük boluxi intayin yetərsiz boldi, qongkurlixixi toqrisida tehimu səz aqkili bolmaydu. Həlkning zor kəpqiligi uruxtin düxmənni zəmbirək otliri wə ayrupilan, bombiliri arkilik həwər tapti. Bumu bir hil səpərwərlik, lekin buni biz özimiz kilmiduk, düxmən kilip bərdi. Zəmbirək awazliri anglanmiqan yirak jaylardiki kixilər hazirəqiqə tep-teq kün kəqürməktə. Bu əhwalni özgərtix kerək, bolmisa, bu hayat-mamat uruxida qəlibə kəzanqili bolmaydu. Düxməndin yənə bir yürux keyin kelixkə əsla bolmaydu, əksiqə, düxmənni yengix üqün muxu bir yüruxning rolini kəng kələmdə jari kildurux lazim. Bu bir yüruxning roli intayin zor; koral-yarak wə baxkə jəhətlərdə düxmən'gə yətməslik ikkinqi orunda turidu, bu bir yürux, həkikətən, birinqi

dərjilik möhim məsilə. Pütün məmlikəttiki laobəyxinglar səpərwər kılinsa, düxmənni qərək kiliweti-diqan bipayan dengiz wujutka kelidu, koral-yarak wə baxka jəhətlərdiki yetixsizliklərnı tolduruxning xaraiti wujutka kelidu, uruxning barlık kiyinqilikli-rini yengixning aldinki xərti wujutka kelidu. Ələlibə kəzinix üçün Yapon baskunqiliriqə karxi uruxni kət'i dawamlaxturux, birliksəpni kət'i dawamlax-turux, uzakka sozulidiqan uruxni kət'i dawamlax-turux kerək. Lekin bularning həmmisi laobəyxing-larnı səpərwər kılıxtin ayrılmaydu. Ələlibə kəzinimiz, dəp turup, siyasi səpərwərlikkə etiwarsız karax “yol bu yakka, harwa u yakka” bolidu, nətijidə ələlibə jəzmən yokka qikidu.

67. Siyasi səpərwərlik digən nimə? Birinqidin, uruxning siyasi məksidini armiyigə wə həlkkə eytip berix. Hər bir əskər, hər bir adəm nimə üçün urux kilix lazımlıqini, uruxning əzi bilən kandaq muna-siwiti barlıqini qüxinidiqan bolsun. Yapon baskun-qiliriqə karxi uruxning siyasi məksidi “Yapon jahan'girligini koqlap qikirix, ərkin wə təng hokukluk yengi Zhongguo kurux”, bu məksətni pütün armiyigə wə pütün həlkkə eytip berix kerək, xundak kılqandıla, Yapon baskunqiliriqə karxi kizəqin dolqun kətirilip, nəqqə yüz milyon kixi bu uruxka əzining bar-yokini yəkdillik bilən beqixlaydiqan bolidu. İkkinqidin, məksətni qüxən-dürüxla kupayə kilmaydu, bu məksətkə yetixning

qarə-tədbirliri wə siyasinimu qüxəndürüx kerək, dimək, bir siyasi gangling boluxi kerək. Hazir “Yapon baskunqiliriqa qarxi turux-wətənni kutkuzuxning 10 maddilik ganglingi” barlikka kəldi, yənə “Yapon baskunqiliriqa qarxi urux kilix-dələt kurux ganglingi”mu barlikka kəldi, bularni armiyə wə həlk iqidə kəng omumlaxturux həm barlik armiyə wə həlkni bularni ixka axuruxka səpərwər kilix kerək. Enik wə konkirit bir siyasi gangling bolmay turup, pütün armiyə wə pütün həlkni ahiriqə Yapon baskunqiliriqa qarxi turuxka səpərwər kilqili bolmaydu. Üqinqidin, səpərwərlinikni kandaq yürgüzüx kerək? Eqiz təxwikatiqa, chuəndən wə elanlarqa, gezit wə kitaplarqa, tiyatir wə kinolarqa, məktəplərgə, həlk təxkilatliiriqa wə kadirlarqa tayinix kerək. Bulardin hazir guomindang həkümranliqidiki rayonlarda boluwatqanliri dengizdin bir tamqə, xuningdək ularning usuli həlk ammisining ditiqa yakmaydu, kilioqi həlk ammisioqa yat, bu əhwalni həkiki rəwixtə əzgərtix kerək. Tətinqidin, birla ketim səpərwər kilix kupayə kilmaydu, Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning siyasi səpərwərligi daimlik boluxi kerək. Siyasi ganglingni laobəy-xinglarqa yada okup berix kerək əməs, mundak yada okup berilsə, heqkim anglimaydu; uni uruxning tərəkkiyat əhwali bilən, əskərlər wə laobəy-xinglarning turmuxi bilən baqlap, uruxning siyasi səpərwərligini daimi hərkətkə aylandurux kerək.

Bu — o'qayot zor ix, urux həmmidin awal xuningo'a tayinip o'qelibə kilidu.

UruXning Məksidi

68. Bu yerdə s z uruxning siyasi m ksidi üstidə barmaydu, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning siyasi m ksidi “Yapon jah n'giriligini ko'qlap qikirix,  rkin w  teng ho'kukluk yengi Zhongguo kurux” ikənligini yukurida s zl p  ttuk. Bu yerdə biz insannarning keni t k lidiq n siyasi bolq n uruxning, ikki armiyə bir birini kirididiq n uruxning t p m ksidi nimə ikənligi üstidə tohtilimiz. UruXning m ksidi baxka  m s, “ zni saklax, d xm nni yokitix” (d xm nni yokitix uni jismani j h ttin p t nloy yokitix  m s, b lki uni koralsizlandurux, y ni “d xm nni qarxilik kersitix k qidin m hrum kilix”). K dimki zamandiki uruxlarda n yz  bil n kalkan ixlilitetti: n yz  hujum kilix  q n, d xm nni yokitix  q n; kalkan mudapi   q n,  zni saklax  q n. Ta b g n'giq  kolliniliwatkan korallar y nila xu ikkisining dawami. Bombardimanqi ayrupilan, jiguenqiang, yirakka atididiq n z mbir k, z h rlik gaz n yzining rawaji; h wa mudapi sid  yoxurunux jayi, polat kalpak, semont gongshi, z h rlik gazdin saklinix nikawi—kalkanning rawaji. Tanka—n yz  bil n kalkanning ko'xuluxidin kelip qikkan yengi koral. Hujum d xm nni yokitixning asasiy

wastisi, lekin mudapiënimu taxliwëtkili bolmaydu. Hujum toqridin-toqra düxmënni yokitix üqün, xuning bilën billë, öznimu saklax üqün, qünki düxmënni yokatmisang, özëng yokitilisën. Mudapië toqridin-toqra özni saklax üqün, lekin, xuning bilën billë, hujumqa yardëm berixning yaki hujumqa ëtüxkë tëyyarlinixningmu bir türlük wastisi. Qëkinix mudapië jümlisigë kiridu, mudapiëning dawami; koqqlap zërbë berix bolsa hujumning dawami. Xuni kërstitix lazimki, uruxning mëksidi iqidë düxmënni yokitix asasiy orunda, özni saklax ikkinqi orunda turidu, qünki düxmënni këplëp yokatqandila, özni ünümlük sakliqili bolidu. Xunga, düxmënni yokitixning asasiy wastisi bolqan hujum asasiy orunda turidu, düxmënni yokitixning yardëmqi wastisi wë özni saklaxning bir hil wastisi bolqan mudapië bolsa ikkinqi orunda turidu. Urux ëmiliyitidë këp wakitlarda mudapië asas, kalqan wakitlarda hujum asas kilinidioqan bolsimu, lekin uruxtiki omumiliktin kariqanda, hujum yënila asasiy orunda turidu.

69. Uruxta kəhrimanlarqə kurban berixning təxəbbus kilinidioqanliqini kəndak qüxəndürüx kerək? Bu “özni saklax” bilən zit əməsmu? Zit əməs, bular bir birini qətkə kəkədu, əmma bir birigə baqlanqan bolidu. Urux—kən təkülidioqan siyasi, buningda qikim tartixka, bəzidə nahayiti zor qikim tartixka toqra kelidu. Qismən wə wakitlik kurban berix (saklimaslik) pütün wə əbidi saklax üqün.

Bizning, اساسən düxmənni yokitix üqün boləjan hujum wastisi əyni zamanda əzni saklax rolinimu ez iqigə alidu, diyiximizning səwiwi ənə xu yərdə. Mudapiə nokul mudapiəla bolmay, bəlki əyni zamanda hujummu boluxi kerəkligining daolisimu ənə xu.

70. Uruхning əzni saklax, düxmənni yokitixin ibarət bu məksidi—uruхning mahiyiti, barliқ urux həkətlirining asasi, bu mahiyət tehnikilik həkətlərdin tartip zhənlüelik həkətlərgiqə boləjan həmə həkətlərgə singgən. Uruхning məksidi—uruхning түp pirinsipi, barliқ tehnika, zhənsu, zhənyi, zhənlüe kaidə-pirinsipliri uningdin zadi ayrilmaydu. Okka tutux pirinsipidiki “əzni daldioqa elix, ot küqini jari kildurux” digənniң mənisi nimə? Aldinkisi əzni saklax üqün, keyinkisi düxmənni yokitix üqün. Aldinkisidin yər түzülüxi wə yərdiki nərsilərdin paydilinix, səkrəp ilgiriləx həkətinini kollinix, səpni xalanglitixka ohxax hər hil usullar kelip qikidu. Keyinkisidin okka tutux dairisini eriqdax, ot eqix torlirini uyuxturuxka ohxax hər hil usullarmu kelip qikidu. Zhənsu jəhəttiki zərbidar düylər, iskenjigə elix düyliri wə yübeydüylərgə kəlsək, bularning birinqi hili düxmənni yokitix üqün, ikkinqi hili əzni saklax üqün ixlitilidu, üqinqi hili əhwaləja karap ikki məksətkə ixlitixkə təyyarlap qoyulidu—ya zərbidar düygə yardəmgə əwətilidu, ya koqlap zərbə berix düyi kilinidu, bundak kilix düxmənni

yokitix üqün; ya iskənjigə elix düyigə yardəmgə əwətilidu, ya koqdax düyi kılınıdu, bundak kılıx əzni saklax üqün. Xundak kılıp, barlıq tehnika. zhənsu. zhənyi wə zhənlüə pirinsipliri, barlıq tehnika. zhənsu. zhənyi wə zhənlüə hərəkətliri urux məksididin zadi ayrılmaydu, u uruxning həmmə tərıpigə omumlaxkan, uruxning bexidin ahırıoıqə singgən.

71. Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning hər dərıjilik yetəkqiliri uruxka Zhongguo, Yaponiyə—ikki məmlıkət otturısıdiki bir birigə qarimu-karxi hər hil tıp amillardin ayrılqan halda yetəkqilik kılsa bolmaydu, xuningdək bu uruxning məksididin ayrılqan halda yetəkqilik kılsimu bolmaydu. Ikki məmlıkət otturısıdiki bir birigə qarimu-karxi hər hil tıp amillar urux hərəkətliri dawamida kanat yeyip, əzni saklax wə düxmənni yokitix üqün əzara kürəx kılıdu. Bizning uruximiz hər bir jəngdə qong bolsun, kiqik bolsun qəlibə kəzinixka tirixixni, hər bir jəngdə düxmənning bir kısımini koralısızlanduruxka wə düxmənning bir kısım adəm. koral-yaraklırını kardin qikirixka tirixixni kəzdə tutıdu. Düxmənni kismən yokitixin ibarət bundak utuklarni juqlap, qong zhənlüelik qəlibigə aylandırup, düxmənni məmlikitimizdin təltöküs koqlap qikirix, wətənni koqdax wə yengi Zhongguo kuruxtin ibarət siyasi məksətkə yetiximiz lazim.

Mudapiə Dawamidiki Hujum, Uzakka Sozux Dawamidiki Tez Həl Kılıx, Iqki Səp Iqidiki Taxki Səp

72. Əmdi Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning konkirit zhənlüelik fangzhenini tətqiq kilayli. Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning zhənlüelik fangzheni uzakka sozulidiqan urux ikənligini eytip ətuk, xundak, bu pütünləy toqra. Lekin, bu tehi konkirit fangzhen əməs, əmumi fangzhen. Uzakka sozulidiqan uruxni kandak kilip konkirit elip berix kerək? Biz əmdi muhakimə kilidiqan məsilə ənə xu. Bizning jawawimiz mundak: birinqi wə ikkinqi baskuqlarda yəni düxmən hujum kiliwatkan wə besiwələqan jaylarni tutup turuwatkan baskuqlarda, zhənlüelik mudapiə dawamidiki zhənyi wə jəng dairilik hujum uruxi boluxi, zhənlüelik uzakka sozux dawamidiki zhənyi wə jəng dairilik tez həl kılıx uruxi boluxi, zhənlüelik iqki səp uruxi iqidiki zhənyi wə jəng dairilik taxki səp uruxi boluxi kerək. Üqinqi baskuqta zhənlüelik kayturma hujum uruxi boluxi kerək.

73. Yaponiyə küqlük jahan'gir dələt, biz yerim mustəmlikə wə yerim feodallik ajiz dələt boləqqa, Yaponiyə zhənlüelik hujum fangzhenini kolliniwatidu, biz bolsak zhənlüelik mudapiə ornida turuwatimiz. Yaponiyə zhənlüelik tez həl kılıx uruxi elip berixka urunidu, biz anglik rəwixtə zhənlüelik

uzakka sozulidigan uruxni elip beriximiz lazim. Yaponiyə jənggiwarliqi heli üstün birnəqqə on shituəndin ibarət kurukluk armiyisini (Həzir 30 shituən'gə yetip bardi) wə bir kisiim dengiz armiyisini ixlitip, Zhongguoni kurukluk wə dengizdin bolup ikki tərəptin muhasirə wə kamal kiliwatidu, uning üstigə, hawa armiyisini ixlitip, Zhongguoni bombardiman kiliwatidu. Həzir, Yaponiyening kurukluk armiyisi Baotoudin Hangzhouqiqə boləqan uzun səpni ixəqal kilip, dengiz armiyisi Fujien wə Guangdong əlkilirigə yetip kelip, kəng dairilik taxki səp uruxini xəkilləndürdi. Biz bolsak iqki səplərdə urux kilix ornida turmaktimiz. Bularning həmmisini düxməning küqlüklügi, bizning ajizliqimizdin ibarət muxu hususiyət pəyda kələqan. Bu— bir tərəptiki əhwal.

74. Lekin yənə bir tərəptiki əhwal bolsa dəl buning əksiqə. Yaponiyə gərqə küqlük bolsimu, lekin əskiriy küqi yetixməydu. Zhongguo ajiz bolsimu, lekin yeri kəng, əhalisi kəp wə əskiri nurəqun. Buningdin ikki mohim nətiyə kelip qikidu. Birinqidin, düxmən əzining az əskiri bilən qong məmlikətkə duqkəlgəqkə, pəkət bir kisiim qong xəhərləni, mohim katnax yollirini wə bəzi tüzəngliklərnəni besiwəlalaydu. Xuning bilən u besiwələqan rayonlarda ixəqal kilip turuxka qamisi yətməydiqan kəng jaylarni box kalduridu, bu həl Zhongguoning partizan uruxini kəng hərəkətlənix zimini bilən təmin

etidu. Məmləkət boyiqə düşmən Guangzhou-Wuhən-Lənzhou leniyisini wə uning ətrapidiki jaylarni besiwalaqan təkdirdimu, lekin bulardin baxka jaylarni besiwelixa təs, bu hal Zhongguoni uzakka sozulidiqan urux elip berix wə əng ahirki qəlibini kəloqa kəltürüxning omumi arka sepi wə mərkiziy tügün genjüdisi bilən təmin etidu. İkkinqidin, düşmən az əskiri bilən kəp əskərgə duqkəlgəqkə, kəp əskərnin muhasirisidə kalidu. Düşmən yənülüxlərgə bəlünüp bizgə hujum kiləqanda, zhənlüelik taxki səplərdə turidu, biz zhənlüelik iqki səplərdə turimiz, düşmən zhənlüelik hujum yürgüzidu, biz zhənlüelik mudapiədə turimiz, qarimakka biz nahayiti əpsiz orunda turoqandək kilimiz. Lekin yerimizning kəngligi wə əskərlirimizning nuroqunluqidin ibarət ikki artuqqiliqimizdin paydilini, əlük zhəndizhən kilməstin, janlik yündongzhənni kolliniximiz, düşmənning bir shisiqə birkanqə shi bilən takabil turuximiz, on ming kixisigə birkanqə on ming kixi bilən takabil turuximiz, bir yənülüxigə birkanqə yənülüx bilən takabil turuximiz, uning bir yənülüxigə urux məydanining taxki səpliridin uxtumtut muhasirigə elip zərbə beriximiz mümkün. Xuning bilən düşmənning zhənlüelik uruxtiki taxki səpliri wə hujumliri zhənyi wə jəng dairilik uruxlarda iqki səp wə mudapiəgə aylanmay kəlməydu. Bizning zhənlüelik uruxtiki iqki səplirimiz wə mudapiəmiz zhənyi wə jəng dairilik uruxlarda taxki səplərgə wə hujumqə

aylinidu. Düxmønning bir yönülüxigə karita xundak, baxka yönülüxlirigə karitamu xundak bolidu. Yukuridiki ikki nuqta düxmønning kiiqik məmlikət boluxi wə bizning qong məmlikət boluximizdin ibarət hususiyəttin kelip qikkan. Yənə düxmønning əskiri az bolsimu, lekin küqlük (koral-yarakliri wə adəmlirining təlim elix dərijisi jəhəttə), bizning əskirimiz kəp bolsimu, lekin ajiz (rohıy jəhəttin əməs, pəkət koral-yarak wə adəmlərning təlim elix dərijisi jəhəttə) boləlanlıktin, zhənyi wə jəng dairilik uruxlarda biz az əskərgə kəp əskər bilən hujum kiliximiz, taxki səplərdin iqki səplərgə hujum kiliximizlə kerək bolup qalmastin, tez həl kilix uruxi fangzhenini kolliniximizmu kerək. Tez həl kilix üqün, omumən, orunlixiwələn düxmən'gə əməs, bəlki hərəkətlinip yürgən düxmən'gə hujum kiliximiz kerək. Biz qong əskiriy küqimizni düxmən jəzmən ətidioqan yollarning yakisiqə yoxurun toplap koyup turup, düxmən hərəkətlinip yürgən pəyttin paydilinip, tuyuksiz ilgiriləp, uningəqa muhasirigə elip zərbə berip, əs-hu'xini yiqiwelixka pürsət bərməy, jəngni tez həl kiliximiz lazim. Obdan hujum kilinsa, uni pütünləy yaki kəpləp wə yaki kismən yokitix mümkin; obdan hujum kilinmay qələndimu, uningəqa eqir talapət yətküzüx mümkin. Bir jəngdə xundak, baxka jənglərdimu xundak. Kəp əməs, hər ayda bir ketim Pingxingguən wə Təy'erzhuangdikidək qongrak qələibə qazinalisak, düxmønning rohini kattik

güxürəligən, armiyimizning rohini ətürəligən wə dunyani mədət berixkə qakiraliqan bolattuk. Xundak kilqanda, bizning zhənlüelik uzakka sozulidiqan uruximiz jəng məydanliridiki jənglərdə tez həl kilix uruxiqa aylinidu. Düxməning zhənlüelik tez həl kilix uruxi zhənyi wə jənglərdə nuroqun məqlubi-yətkə uqrax arkilik uzakka sozulidiqan uruxka aylanmay kalmaydu.

75. Yukurida eytilqan bundak zhənyi wə jəng dairilik urux fangzheni, bir eqiz səz bilən eytkanda, "taxki səptə bolidiqan, tez həl kilidiqan hujum uruxi" din ibarət. Bu bizning zhənlüelik fangzhenimiz bolqan "iqki səptə bolidiqan, uzakka sozulidiqan mudapiə uruxi" qa nisbətən eytkanda, uning tətürsi; lekin, yənə dəl muxundak zhənlüelik fangzhenni əməlgə axurux üqün zərür bolqan fangzhen. Əgər zhənyi wə jəng fangzhenlirimizmu, ohxaxla, "iqki səptə bolidiqan, uzakka sozulidiqan mudapiə uruxi" bolidiqan bolsa, məsilən, Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning dəslepki məzgilidikidək bolidiqan bolsa, u düxməning kiqik məmlikət boluxi wə bizning qong məmlikət boluximiz, düxməning küqlük boluxi wə bizning ajiz boluximizdin ibarət ikki hil əhwalqa pütünləy muwapik kəlməy kalidu, uning bilən hərgiz zhənlüelik məksidimizgə erixəlməymiz, omumi uzakka sozulidiqan uruxka erixəlməymiz, bəlki düxmən tərripidin tarmar kilinip qalimiz. Xuning üqün, biz məmlikitimiz boyiqə hər

birining əskiriy küqi düxməning hər bir yezhən bingtuənining əskiriy küqidək ikki həssə, üq həssə yaki tət həssə kelidiqan birkanqə qong yezhən bingtuən təkil kilip, yukurida bayan kilinqan fangzhenni kollinip, düxmən bilən kəng jəng məydanlirida tutuxuxni əzəldin təxəbbus kilip keliwatimiz. Bu fangzhenni muntizim uruxtila kollanoqili bolup qalmastin, partizan uruxidimu kollanoqili bolidu, bəlki kollinix kerək. U uruxning birər baskuqiojila muwapik bolup qalmastin, bəlki uruxning pütün jəryaniqimu muwapik kelidu. Zhənlüelik kayturma hujum baskuqida bizning tehnika xaraitimiz küqi-yip, küqlüklükkə ajizlik bilən qarxi turuxtək əhwal tamamən tügigən təkdirdimu, biz kəp əskər bilən taxki səptə bolidiqan, tez həl kilidiqan hujum uruxlirini elip beriweridiqan bolsak, tehimu kəp əsir wə qənimətlərnəni kəloqə qüxürələymiz. Məsilən, düxməning maxinilaxkan bir shisiqə maxinilaxkan ikki, üq yaki tət shi bilən takabil turidiqan bolsak, düxməning bu shisini jəzmən yokitalaymiz. Birnəqqə palwan bir palwanni asan yəngələydu, bu—addi sawatka kiridiqan həkikət.

76. Əgər biz jəng məydanlirida kilinidiqan “taxki səptə bolidiqan, tez həl kilidiqan hujum uruxi”ni kət’i elip baridiqan bolsak, jəng məydanlirida düxmən bilən bizning otturimizdiki küqlüklük-ajizlik wə üstünlük-təwənlik wəziyitinila əzgərtip qalmastin, bəlki omumi wəziyətənimu pəydin-pəy əzgərtimiz.

Jəng məydanlirida biz hujum kilimiz, düxmən mudapiədə. turidu; biz kəp əskər bilən taxki səptə turimiz, düxmən az əskər bilən iqki səptə turidu; biz tez həl kilimiz, düxmən uzakka sozup yardım kütüxkə urunsimu, lekin bu uning qolidin kəlməydu; xu səwəplik düxmən tərəptə küqlüklük ajizlikka, üstünlük təwənlikkə aylinidu; armiyimiz tərəptə bol-sa, uning əksiqə, ajizlik küqlüklük, təwənlik üstünlükə aylinidu. Jənglərdə muxundak nuroqun qəlibilərnəni kəzənqəndin keyin, düxmən bilən bizning otturimizdiki omumi wəziyətə əzgirix bolidu. Dimək, jəng məydanliridiki taxki səptə bolidioqan, tez həl kilidioqan hujum uruxlirining nuroqun qəlibiliri toplanqəndin keyin, pəydin-pəy əzimizni küqəytip, düxmənni ajizlitimiz, xuning bilən omumi küqlük-lük-ajizlik wə üstünlük-təwənlik wəziyiti uning təsirigə uqrimay wə əzgirix yasimay qəlməydu. U wakitka yətkəndə, uningoqə əzimizning bəxka xərtlirini maslaxturup, andin düxmənning iqki əzgirixlirini wə həlkaradiki paydilək wəziyətəni maslaxturup, düxmən bilən bizning otturimizdiki omumi wəziyətəni təngpunglukka elip baralaymiz, andin təngpungluktin bizning üstünlügimiz wə düxmənning təwənligigə elip baralaymiz. Xu wakit biz kayturma hujumoqə ətəp, düxmənni məmlikitimizdin koqlap qikiridioqan pəyt bolidu.

77. Urux küqlər musabikisi, lekin küqlər urux jəryanida əsli xingtəyini əzğertidu. Bu yərdə zhu-

guən tirixqanlik yəni uruxta köpləp qəlibə kazinix wə az hatalixix—həl kiləuq amil. Keguən amillarda bundak əzgirixləarning imkaniyiti bolidu, lekin bu imkaniyətni əməlgə axurux üqün toqra fangzhen wə zhuguən tirixqanlik lazim bolidu. Bu qaqda zhuguən rol həl kiləuq bolup kalidu.

Zhudongluk, Janliklik, Pilanliklik

78. Yukurida eytiləqan zhənyi wə jəng dairilik taxki səptə bolidiqan, tez həl kilidiqan hujum uruxining mərkiziy nuktisi hujum kilixta; taxki səp hujumning dairisini, tez həl kilix bolsa hujumning waktini kərsitidu, xuning üqün u “taxki səptə bolidiqan, tez həl kilidiqan hujum uruxi” diyilidu. Bu—uzakka sozulidiqan urux elip berixning əng obdan fangzheni, xundakla yündongzhən fangzheni. Lekin bu fangzhenning yolə qoyuluxi zhudongluk, janliklik wə pilanlikliktin ayrilmaydu. Biz əmdi muxu üq məsilini tətqiq kilip ətimiz.

79. Yukurida anglik paaliyətqanlik toqrisida səzligən iduk, yənə nimə üqün zhudongluk üstidə tohtilimiz? Anglik paaliyətqanlik anglik paaliyət wə tirixqanlikni kərsitidu, u—adəmning baxka nər-silərdin pərklididiqan hususiyiti, adəmning bundak hususiyiti uruxta alahidə küqlük ipadilinidu, bu həktə biz yukurida səzləp əttuk. Bu yərdə eytiliwatkan zhudongluk armiyining hərəkət kilixtiki

ərkinlik hokukini korsitidu, armiyə məjburən ərksiz əhwalə qəxüp kelixtin ənə xuning bilən pərklinidu. Hərket kilix ərkinligi—armiyining jan tomuri, bundak ərkinlikni yokitip koysa, armiyə məqlup bolux yaki yokitilixkə yekinlixip qalidu. Bir əskərning koralsizlanduruluxi xu əskərning hərket kilix ərkinligini yokitip, məjburən beydong oruno qəxüp kaləlanliqining nətijisi. Birər koxunning yengiliximu xundak. Xu səwəptin, uruxuwatkan hər ikki tərəp zhudonglukni kolə kəltürux wə beydongluktin saklinix üçün tirixidu. Biz otturiqə koyə qan taxki səptə bolidiqan, tez həl kilidiqan hujum uruxini xuningdək bu hujum uruxini əməlgə axurux üçün bolə qan janliklik wə pılanliklikni düxmənni beydong oruno qəxürüp, əzimizni saklax wə düxmənni yokitix məksidigə yetix üçün zhudongluk hokukini kolə kəltürüxkə karitilə qan diyixkə bolidu. Lekin zhudongluk yaki beydongluk urux küqlirining üstünlügi yaki təwənligidin ayrilmaydu. Xunga u zhuguən yetəkqilikning toqra yaki hata boluxidinmu ayrilmaydu. Buningdin taxkiri, düxmənni hata tuyə qusi wə bihəstəligidin paydilinix yoli bilənmu zhudonglukni kolə alə qili wə düxmənni beydong əhwalə qəxürüp koyə qili bolidu. Təwəndə biz bu nuqtilarni təhlil kilip ətimiz.

80. Zhudongluk urux küqlirining üstünlügidin ayrilmaydu, beydongluk bolsa urux küqlirining təwənligidin ayrilmaydu. Uruş küqlirining üstünlügi

yaki təwənligi—zhudongluk yaki beydonglukning keguən asasi. Zhənlüelik zhudong orunni, əlwəttə, zhənlüelik hujum uruxi bilən bir kədər igiligili w  jari kilduroqili bolidu, lekin baxtin-ayakkiq  singgən w  h mm  jayoqa omumlaxkan zhudong orunni yəni mutlək zhudongluk hokukini p k t mutlək təwənlikkə mutlək üstünlük bilən takabil turoqandila koloqa k lturgili bolidu. Teni saqlam adəm bilən eqir kes l adəm elixkanda, aldinkisi mutlək zhudongluk hokukini igilig n bolidu. Əgər Yaponiyid  yənggili bolmaydiquan birmunqə ziddiyətlər bolmiqan bolsa idi, m sil n, u birkanqə milyon hətta on milyon  sk rni birakla qikiraliquan w  maliy  m nb lirini hazirkidin birnəqqə h ss  axuraliquan bolsa, h lk ammissi bilən w  q t d l tl r bilən d xm nl xmig n bolsa, wəhxiyanə siyasət yürgüzüp, Zhongguo həlkining jan tikip qarxilik k rsitixini kozoqimiqan bolsa idi, u mutlək üstünlükni saklap kalaliquan, baxtin-ayakkiq  singgən w  h mm  jayoqa omumlaxkan mutlək zhudongluk hokukiqə ig  bolqan bolatti. Lekin tarihta bundak mutlək üstünlük p k t urux w  zh nyil rning ahridila bolqan, urux w  zh nyil rning baxlirida bolsa k m kərülgən. M sil n, birinqi dunya uruxida Germaniyə tiz p k xning harpisida, antanta d l tl r mutlək üstünlükkə  tti, Germaniyə bolsa mutlək təwənlikkə q x p kaldi, nətijidə Germaniyə m qlup bolup, antanta d l tl r oqolib  kazandi, bu—mutlək

üstünlük və mutlək təwənlikning uruxning ahirida bolidioqanliqining misali. Yənə məsilen, Təy'er-zhuang qəlibisining harpısında, xu jayda yitim kəloqan Yaponiyə armiyisi eəqir jənglərnı baxtin kəqürgəndin keyin, mutlək təwənlikkə qūxūp kəldi, bizning armiyimiz bolsa mutlək üstünlükkə ətı, nətijidə dūxmən məqlup boldi, biz qəlibə kəzanduk, bu—mutlək üstünlük və mutlək təwənlikning zhənyining ahirida bolidioqanliqining misali. Urux yaki zhənyining nisbi üstünlük və təwənlik bilən yaki təng-pungluk haliti bilən ayaklixidioqanlirimu bolidu, u qəqda, uruxta murəssə pəyda bolidu, zhənyidə bolsa tirkixix pəyda bolidu. Lekin, omumən, yəngix-yəngilixning mutlək üstünlük yaki mutlək təwənlik bilən ayrilixi kəp bolidu. Bularning həmmisi urux yaki zhənyining baxlirida əməs, urux yaki zhənyining ahirida bolidu. Zhongguo-Yaponiyə uruxining əng ahirki nətijisi, aldin həküm kəlix mümkinli, Yaponiyening mutlək təwənlik bilən məqlup boluxi, Zhongguoning mutlək üstünlük bilən qəlibə kəzaxididibarət bolidu; lekin hazirki wakıtta bolsa, hər ikki tərəpning üstünlügi yaki təwənligi mutlək əməs, bəlki nisbi. Yaponiyə kədrətlik hərbi kəq, iktisadiy kəq və siyasi-təxkiliy kəqlərdin ibarət muxu paydilik amillərəqə igə boləqanliktin, bizning əjiz hərbi kəqimiz, iktisadiy kəqimiz və siyasi-təxkiliy kəqlirimizgə nisbətən üstünlükni igilidi, xuning bilən uning zhudongluk həkukining əsasi barlikkə kəldi.

Lekin uning hərbi küqi wə baxkilirining san jəhəttin kəp bolmioqanlıqi, uning üstigə, baxka birmunqə paydisiz amillirining boləqanlıqi üqün, uning üstünlügi əzidiki ziddiyətlər tərīpidin keməytildi. U Zhongguoqa kelix bilən yənə Zhongguoning yerining kəngligi, ahalisining kəplügi wə əskərlirining nuroqunluoqiqa ohxax əhwaloqa həmdə əzigə karxi kudrətlik milli uruxka duqkəlgənliktin, uning üstünlügi yənə keməydi. Xuning bilən omumi jəhəttin uning orni bir hil nisbi üstünlükkə aylinip kaldı, xuning üqün uning zhudongluk həkukining jari kilduruluxi wə saklap kəliniximu qəklimigə uqrap, nisbi nərsə bolup kaldı. Zhongguo tərəp küqlərnin qiangduluqi jəhəttin təwənliktə turəqan wə xu səwəptin zhənlüedə məlum beydong haləttə turəqan bolsimu, lekin juqrapiyiwi jəhəttin, ahalisi wə əskərlirining sani jəhəttin həmdə həlki bilən armiyisining düxmən'gə karxi eqmənligi wə rohiy kəypiyati jəhəttin üstünlüktə turidu, bu üstünlük yənə baxka paydilik amillar bilən koxulup, Zhongguoning hərbi küq, iktisadiy küq jəhətliridiki təwənlik dərijisini keməytip, uni zhənlüe jəhəttiki nisbi təwənlikkə aylandurdi. Xuning bilən uning beydongluk dərijisimu keməydi, u pəkət zhənlüe jəhəttila nisbi beydong orunda turuwatidu. Lekin beydongluk hamən paydisiz, uningdin tirixip kutulux kerək. Buning hərbi jəhəttiki qarisi taxki səptə bolidioqan, tez həl kilidioqan hujum uruxini

kət'i elip berix wə düxmənning arka sepide partizan uruxini kozaqax, zhənyi dairilik yündongzhən wə partizan uruxi dawamida düxmənni besip qüxidiqan nuroqun kismən üstünlükni wə zhudong orunni kolqa kəltürüxtin ibarət. Ənə xundak nuroqun zhənyilərdiki kismən üstünlük wə kismən zhudong orun arkilik pəydin-pəy zhənlüelik üstünlükni wə zhənlüelik zhudong orunni wujutka kəltürgili, zhənlüelik təwənlik wə beydong orundin kutuloqili bolidu. Mana bu—zhudongluk bilən beydongluk otturisdiki, üstünlük bilən təwənlik otturisdiki əzara munasiwət.

81. Buningdin zhudongluk yaki beydongluk bilən zhuguən yetəkqilik otturisdiki munasiwətnimu qüxən'gili bolidu. Yukurida eytiloqandək, biz turoqan nisbi zhənlüelik təwənliktin wə zhənlüelik beydong orundin kutuloqili bolidu, buning usuli bizning nuroqun kismən üstünlügimizni wə kismən zhudong ornimizni sün'i rəwixtə wujutka kəltürüp, düxmənning nuroqun kismən üstünlügi wə kismən zhudong ornini tartiwelip, uni təwənlikkə wə beydonglukka qüxürüp koyux. Bundak kismən nərsilərnı toplioqanda, bizning zhənlüelik üstünlügimiz wə zhənlüelik zhudongluqimiz, düxmənning zhənlüelik təwənligi wə zhənlüelik beydongluqi wujutka kelidu. Bundak buruluxning boluxi zhuguən jəhəttiki toqra yetəkqilik bəqlik bolidu. Nimə üqün? Bizgə üstünlük wə zhudongluk kerək, düxmən'gimu kerək, muxu nuqtidin karioqanda, urux ikki armiyining zihuy-

yüenlirining hərbi küq, maliyə küqi wə xuningqa ohxax maddi asasni zimin kilip turup, üstünlük wə zhudonglukni talixix yolidiki zhuguən kabiliyätlirining musabikisi bolidu. Musabikining nətijisi ya yengix, ya yengilix bolidu, keguən maddi xərtləning selixturmisini hesapka almiqanda, yengix qokum zhuguən komandanlikning toqra bolqanliqidin bolidu, yengilix qokum zhuguən komandanlikning hata bolqanliqidin bolidu. Biz urux hadisilirining təktigə yetix baxka hərəkəndak ijtimai hadisiləning təktigə yetixkə qarinqanda tehimu kiyin ikənligini, uningda eniklik tehimu kəm bolidiqanliqini yəni “ehtimallik” tehimu kəp bolidiqanliqini etirap kilimiz. Lekin urux ilahiy nərsə əməs, bu—dunyada kərülüp turidiqan bir hil mukərrər hərəkət, xuning üqün, Sunzining “Əzginimu, özəngnimu bilsəng, hərəkəndak jəngdə yengilməysən”^⑤ digən kanuni helimu ilmiy həkikət. Hatalik əzgini wə əzni bilmi-gənliktin yüzberidu, uruxning hususiyitimu kixilərgə kəp hallarda əzgini wə əzni toluk bilixkə imkaniyət bərməydu, xunga urux əhwali wə urux hərəkətliridə eniksizlik tuqulidu, hatalik wə məqlubiyət kelip qikidu. Lekin, kəndakliki urux əhwali wə urux hərəkətliri bolsun, ularning təhminiy əhwalini wə möhim nuqtilirini bilix mümkin. Awal hər hil qar-lax wastiliri bilən, uningdin keyin zihuyyüenləning qiwərlik bilən əkliy yəkün wə həküm qikirixi bilən hataliklarni azaytip, omumən toqra yetəkqilikni

əməlgə axurqili bolidu. Biz muxu “omumən toqra yetəqililik”ni koral kilsak, uruxta kəpləp qəlibə kazinalaymiz, təwənlikni üstünlükkə, beydonglukni zhudonglukka aylenduralaymiz. Mana bu—zhudongluk yaki beydongluk bilən zhuguən yetəqilikning toqra boluxi yaki toqra bolmasliqi otturisdiki munasiwət.

82. Zhuguən yetəqilikning toqra boluxi yaki toqra bolmasliqi üstünlük-təwənlik wə zhudongluk-beydonglukning əzgirixigə təsir kərsitidu, kudrətlik armiyining uruxta məqlup bolqanlıqi wə ajiz armiyining uruxta qalip bolqanlıqıqə dair tarihiy pakitlarqə nəzər salsak, buningqə tehimu ixinimiz. Zhongguo wə qət’əllərnin tarihida bundak ixlar nahayiti kəp bolqan. Zhongguodin misal alsak, Jin bəgligi bilən Chu bəgligi otturida bolqan Chengpu jengi^⑩, Chu bəgligi bilən Hən bəgligi otturida bolqan Chenggao jengi, Hən Xin Zhao bəgligini tarmar kilqan jəng^⑪, Wang Mang bilən Liu Xiu otturida bolqan Kunyang jengi, Yüən Shao bilən Cao Cao otturida bolqan Guəndu jengi, Wu bəgligi bilən Wey bəgligi otturida bolqan Chibi jengi, Wu bəgligi bilən Shu bəgligi otturida bolqan Yiling jengi, Qin bəgligi bilən Jin bəgligi otturida bolqan Feyshuy jengi wahakazalar; qət’əllərdin misal alsak, Napoleonning nurqun zhənyiliri^⑫, əktəbir inkilawidin keyin Sovet ittipakida bolqan iqki urux—mana bularning həmmisidə yənggüqi tərəp

kəpçilikke azqilik bilən zərbə berip, üstünlükke təwənlik bilən takabil turup, qəlibə qazanqan. Bularning həmmisidə aldi bilən özining qismən üstünlügi wə zhudongluqini düxməning qismən təwənligi wə beydongluqioqa qarxi qoyup, bir urux bilənla qəlibə qazanqan, andin qaloqanlirioqa tutux kilip, ularni bir-birləp tarmar kilqan, xuning bilən omumi wəziyətə üstünlükke wə zhudonglukka erixkən. Əslidə üstünlük wə zhudonglukni igiləp turoqan qarxi tərəp əksiqə bolup qaloqan; özining zhuguən hatalioqi wə iqki ziddiyətliri səwiwidin, özining nahayiti obdan yaki obdanrak üstünlüğini wə zhudong ornini tamamən yokitip, yengilgən jiangjünlərgə, deliti munkərz bolqan hanlaroqa aylinip qaloqan. Buningdin məlumki, urux küqlirining üstün-təwənligining əzi, əlwəttə, zhudongluk yaki beydonglukni bəlgiləydiqan keguən asas, lekin u tehi zhudongluk yaki beydongluktin ibarət riyal nərsə əməs, pəkət kürəx arkilik wə zhuguən kabilyətlərnin musabikisi arkilikla əmiliyətiki zhudongluk yaki beydongluk wujutka kelidu. Kürəx dawamida zhuguən yetəkqilikning toqra yaki hata boluxi səwiwidin, təwənlik üstünlükke aylinixi, beydongluk zhudonglukka aylinixi mümkün; üstünlük təwənlikke aylinixi, zhudongluk beydonglukka ayliniximu mümkün. Barlik həkümran handanliklar inkilawiy armiyini yengəlmigən, buningdin kərünüp turuptuki, yalquz məlum üstünlükla zhudong orunni

bəlgiliməydu, bolupmu əng ahirki qəlibini bəlgiliməydu. Zhudongluk wə qəlibini təwən wə beydong haləttə turquqilar, həkiki əhwalqa اساسən, zhuguən kabilyitini janlandurup, məlum xərtləni koloqa kəltürüx arkilik üstün wə zhudong haləttə turquqilarning kolidin tartiwelixi mümkin.

83. Hata tuyqu wə bihəstəlik üstünlük wə zhudonglukni yokitip koyuxka elip baridu. Xu səwəptin, pılanlik rəwixtə düxməndə hata tuyqu pəyda kilix wə uningqa bihəstə turqinida zərbə berix üstünlükni wujutka kəltürüx wə zhudonglukni tartiwelixning usuli, yənə kelip mohim usuli. Hata tuyqu digən nimə? “Bagongshən teqidiki dəl-dərəhlərləning əskər bolup kərünüxi”¹⁰—hata tuyquning bir misali, “u yaktin xəpə berip koyup, bu yaktin zərbə berix” düxməndə hata tuyqu pəyda kilixning usuli. Əwzəl ammiwi xərtlər təyyarlinip, həwərlər sirtka taralmioqudək dərjigə yətkən qaqda, düxmənni aldaxning türlük usuli kollinilsa, daim düxmənni hata həküm kilidioqan wə hata hərketlinidioqan müxkül əhwalqa ünümlük türdə qüxürüp koyqili, buning bilən uni üstünlük wə zhudongluktin məhrum kilqili bolidu. “Uruxta hilə ixlitixtin zerikmə” digən səz ənə xu ixka karitiloqan. Bi-həstəlik digən nimə? Təyyarliksiz turux. Üstünlüktə turqan bilən, təyyarliksiz turux həkiki üstünlüktə turqanlik əməs, uningda zhudonglukmu bolmaydu. Bu nuktini qüxən'gəndə, təwən orunda

turoqan bilən, təyyarliqi boləqan koxun kəp wakitlarda düxmən'gə bihəstə turoqinida hujum kilip, üstün orunda turoqan düxmənni məqlup kilalaydu. Biz, hərəkət kilip yürəgən düxmən'gə hujum kilix asan, dəymiz, buning səwiwi—düxmənning bihəstə yəni təyyarliksiz turoqanliqi. Bu ikki ix—düxməndə hata tuyuq pəyda kilix wə uningə bihəstə turoqinida zərbə berix uruxta düxmənni eniksizlikta kaldurux, əzimizni bolsa mümkin kədər zor eniklik bilən təmin etix wə xu arkilik əzimizning üstünlügi wə zhudongluqini koləqə kəltürəx, əzimizning qəlibisini koləqə kəltürəx diməktur. Bularni orunlax üqün aldinki həl kiləuq xərt əwzəl həlk təxkilatliri. Xuning üqün, düxmən'gə qarxi turidiqan barlik laobəyxinglarni kəzəqap wə birdək korallandurup, düxmən'gə kəng kələmlik tuyuksiz zərbə berix, xuning bilən billə, həwərləni sirtka qikar-maslik wə armiyimizni yoxurux arkilik düxmənni əzigə armiyimizning kəyərdə wə kaqan hujum kilidiqanliqini biləlməydiqan kilip kəyup, düxməndə hata tuyuq pəyda kilidiqan wə uni bihəstəlikte kalduridiqan keguən asasni kurux intayin mohim. Ilgiri yər inkilawi uruxi dəwridiki Zhongguo kizil armiyisi ajiz hərbi küq bilən daim qəlibə kazinip turoqinida, təxkillən'gən wə korallanəqan həlk ammisidin aləqan yardimi intayin zor boləqan idi. Milli urux, kaidə boyiqə, yər inkilawi uruxiqə kəriqanda kəng həlk ammisining yardimigə tehimu

igə boluxi lazim idi; lekin tarihiy hataliklar²⁰ səwiwidin, həlk ammisini tarkak boldi, ulardin bizning dər-məhəl paydiliniximiz kiyin bolupla qalmasin, bəlki bəzi wakitlarda dūxmən paydilinip kətti. Pəkət pütün həlk ammisini kət'i wə kəng kələmdə kozoqoqandila, ular uruxning barlik ehtiyajlirini püt-məs-tügiməs təminat bilən kamdaydu. Dūxməndə hata tuyoqu pəyda kilip wə uni bihəstə qaldurup, jəng kilix bilənla qəlibə qazinidioqan urux usulidimu jəzmən qong rol oynaydu. Biz Song Xiang-gong əməsmiz, bizgə undak ahmaklarqə mərtlik əhlaki²⁰ning kerigi yok. Biz dūxməning kəz wə kuliqini imkaniyitimizning beriqə etip koyup, uni qarəu wə gas kilip koyuximiz, uning zhihuyyüenlirining kallisini imkaniyitimizning beriqə aylanduruwetip, ularni sarang kiliwetiximiz, xuning bilən öz qəlibimizni koləqə kəltürüximiz lazim. Mana bularmu zhudongluk yaki beydongluk bilən zhuguən yetəkqilik otturisdiki əzara munasiwət. Yapon bas-kunqilirini yengixtə bundak zhuguən yetəkqilik bolmisa bolmaydu.

84. Xundak kilip, Yaponiyə əzining hujum kilix baskuqida hərbi küqi zor boləqəqə wə bizning zhuguən jəhəttiki tarihiy wə hazırki hataliklirimizdin paydilanəqəqə, omumən, zhudong orunda turup kəldi. Lekin bundak zhudongluk uning əzidə boləqan nuroqun paydisiz amillar wə urux dawamida ətküzgən zhuguən hatalikliri (Bu həktə təwəndə təpsili

tohtilimiz) xuningdök biz tərəptə birmunqə paydilik amillarning boluxi arkisida kismən ajizlixixka baxlidi. Düxmənning Təy'erzhuangda məqlup bol-qanliqi wə Sənxi əlkisidə eqir əhwaləqa qüxüp qaləqanliqi—buning roxən dəlili. Bizning düxmən arka sepidiki partizan uruximizning kəng rawajlinixi bolsa uning besiwələqan jaylarni tutup turuwatkan koxunlirini pütünləy beydong orunəqa qüxüridu. Gərqə düxmən bu wakitta əzining zhudongluk bilən elip baridiqan zhənlüelik hujumini tehi dawam kildursimu, lekin uning zhudongluqi uning zhənlüelik hujumi tohtixi bilənla tügəydu. Düxmənning əskiriy küqining yetixməsligi uning qəksiz hujum kilixiqə imkaniyət bərməydu, bu—uning zhudong orunni dawamlık saklap qalalməsliqining birinqi mənbəsi. Biz elip beriwatkan zhənyi dairilik hujum uruxliri, düxmənning arka sepidiki partizan uruxliri wə baxka xərtlər uning əz hujumini məlum qəkkə yətkəndə tohtitixka məjbur boluxi wə zhudong orunni dawamlık saklap qalalməsliqining ikkinqi mənbəsi. Sovet ittipakining məwjutluqi wə baxka həlkəra əzgirixlər üqinqi mənbəsi. Buningdin kərgili boliduki, düxmənning zhudong orni qəklik, xundakla uni buzup taxlaxkimu bolidu. Zhongguo əgər urux usulida asasiy küq boləqan armiyining zhənyi wə jəng dairilik hujum uruxlirini kət'i dawamlaxturidiqan, düxmənning arka sepidiki partizan uruxlirini xiddətlik rawaj-

landuridioqan bolsa wə siyasi jəhəttə həlk ammisini zor dərjide kozoqaydioqan bolsa, əzining zhənlüelik zhudong ornini pəydin-pəy tikliwalalaydu.

85. Əmdi janliklik üstide tohtilimiz. Janliklik digən nimə? Bu zhudonglukni jəngdə konkirit ixka axurux diməktur, bu əskiriy küqni janlik ixlitix diməktur. Əskiriy küqni janlik ixlitix urux komandanliqining mərkiziy wəzipisi, xundakla asanliqə obdan ixligili bolmaydioqan ix. Urux ixi, qoxunlarni təkhilləx wə tərbiyələx, həlkni təkhilləx wə tərbiyələx katarliklarni hesapka almioqanda, qoxunlarni jənggə selixtur, halbuki, bularning həmmisi jəngning qəlibisi üqün. Qoxunlarni təkhilləx wə baxkilar, dərwekə, kiyin, lekin qoxunlarni ixlitix tehimu kiyin, bolupmu küqlüklükke ajizlik bilən qarxi turəqan əhwalda. Bu ixni orunlaxta nahayiti zor zhuguən kabilyət lazim bolidu, uruxning alahidə hususiyitidiki kalaymikanqilik, karangəquluk wə eniksizliklarni tügütix wə xu jəryanda tərtip, aydinglik wə eniklikni tepix lazim bolidu, xundak kiləqandila, komandanliktiki janliklikni əməlgə axuroqili bolidu.

86. Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning jəng məydanlirida urux kilixning tūp fangzhəni taxki səptə bolidioqan, tez həl kilidioqan hujum uruxi elip berix. Bu fangzhəni ijra kilixta əskiriy küqni belux wə toplax, belünüp ilgiriləx wə birlixip zərbə berix, hujum kilix wə mudapiə kərux, uxtumtut

zərbə berix wə iskenjigə elix, korxiwelix wə aylinip yürux, ilgiriləx wə qekinixkə ohxax türlük zhənsu yaki usullar kollinilidu. Bu zhənsularni qüxinix ongay, janlik kollinix wə almaxturup turux bolsa ongay əməs. Bu yərdə pəyt, orun wə budüylərdin ibarət üq halka bar. Pəyt muwapik tallanmisa, orun muwapik tallanmisa, budüylərdin əhwali muwapik hesapka elinmisa, qəlibə kazinix mümkün əməs. Məsilən, hərket üstidiki məlum düxmən'gə hujum kilixta baldur hujum kilinsa, özini axkara kilip koyup, düxmən'gə aldin mudapiə kərüwelix xaraiti berip koyulidu; keqikip hujum kilinsa, düxmən toplinip, orunlixivalidu-də, kattik səngəkni qajiliqandək ix bolup kalidu. Bu—pəyt məsilisi. Uxtumtut zərbə berilidigan nukta sol kanattin talliwelinoqan bolup, u düxmənning nək ajiz nuktisi bolup qiksa, ongay qəlibə kəzanqili bolidu; əgər ong kanattin talliwelinoqan bolup, u düxmənning küqlük nuktisi bolup kalsa, uningdin nətijə qikmaydu. Bu—orun məsilisi. Məlum bir wəzipini məlum bir budüy bilən ijra kilsak, asan qəlibə kazinimiz; huddi xu wəzipini ikkinqi bir budüy bilən ijra kilsak, nətijə kaziniximiz kiyin bolidu. Bu—budüylərdin əhwali məsilisi. Zhənsuni kollinix bilənla qalmay, yənə uni almoxturup turuxmu kərək. Hujum kilixni mudapiə kərükə ayləndurux, mudapiə kərükni hujum kilixkə ayləndurux, ilgiriləxni qekinixkə ayləndurux, qekinixni ilgiriləxkə ayləndu-

rux, iskənjigə elix düyini zərbindar düygə aylandurux, zərbindar düyni iskənjigə elix düyigə aylandurux, xuningdək kərxiwelix, aylinip yürux wə baxkılarni əzara almaxturuxni düxmən budüyliri bilən öz budüylirimizning əhwaliqə, düxməning wə əzimizning yər xaraitiqa asasinip, öz waktida wə muwapik elip berix janlik komandanlikning mohim wəzipsi. Jəng komandanliqi xundak bolidu, zhənyi wə zhənlüə komandanliqimu xundak bolidu.

87. Kədimkilarning “Tətbik kilixning mahariti kəngül koyuxta” digən sözidiki “maharət”ni biz janliklik dəp ataymiz, bu—əkillik zhihuyyüəning məhsulati. Janliklik karamlik əməs, karamlik rət kilinixi lazim. Janliklik əkillik zhihuyyüəning keguən əhwal wə “pəytini pəmləx, wəziyətini mələqləx” (Bu yərdiki wəziyət düxmən əhwalini, öz əhwalimizni, yər xaraitini wə baxkılarni öz iqigə alidu) اساسida, wakitka bap wə muwapik boləjan bir tərəp kilix usulini kollinix kabilyiti, yəni “tətbik kilixning mahariti”. Ənə xundak tətbik kilixning maharitigə اساسlanəqanda, taxki səptə bolidiəjan, tez həl kilidiəjan hujum uruxlirida kəprək qəlibə kəzanəqili bolidu, düxmən bilən bizning otturimizdiki üstünlük-təwənlük wəziyitini əzgərtkili bolidu, düxmən’gə nisbətən zhudongluk həkükimizni əməlgə axurəqili bolidu, düxmənni besip qüxkili wə tarmar kiləqili bolidu; xuning bilən əng ahirki qəlibə bizgə mənsup bolidu.

88. Əmdi pılanliklik üstidə tohtilimiz. Uruxning əzigə has eniksizliqi arkisida pılanliklikni uruxta əməlgə axurux baxka ixlarda əməlgə axuruxka kariqanda kəp kiyin bolidu. Lekin “Hərəkəndək ix aldın mələqlərən’gən bolsa, muwəppəkiyətlük bolidu, aldın mələqlərənmigən bolsa, muwəppəkiyətsizlikkə uqraydu” digəndək, aldın pılan wə hazirlik bolmay turup, uruxta qəlibə qazinix mümkin əməs. Uruxta mutlək eniklik bolmaydu, lekin məlum dərjide nisbi eniklik yokmu əməs. Bizgə öz tərripimiz bir kədər enik bolidu. Duxmən tərəp nahayiti eniksiz bolidu, xundaktimu baykiqili bolidiqan alamət, təkxürüxkə bolidiqan iz-tiz, pikir yürgüzüxkə bolidiqan ilgiri-keyinki hadisilər bolidu. Bular məlum dərjidediki nisbi eniklikni təktil qilidu, buning bilən uruxtiki pılanliklik keguən asaska igə bolidu. Yekinqi zaman tehnikisi (youxiəndiən, wuxiəndiən, ayripılan, aptomobil, təmüryol, parahot wə baxkilar)ning rawajlinixi yənə uruxtiki pılanliklikning imkaniyitini axurdi. Lekin urux dərjisi heli təwən həm wakti heli kışka eniklikkila igə bolqanlıqi üqün, uruxtiki pılanliklikning toluk wə mukim boluxi nahayiti kiyin, u uruxning hərkiti (yaki hərəkətlinixi, yaki siljixi)gə əgixip hərəkət kilip turidu, uning üstigə, urux kelimining qong-kiqikligigə karap, hər hil dərjide bolidu. Zhənsu pılanlirini, məsilən, kiqik bingtuənlər wə kiqik budüylərning hujum yaki mudapiə pılanlirini künigə

nəqqə ketim özgərtip turuxka toqra kelidu. Zhənyi pilanlirini yəni qong bingtuənlərnin həkət pilanlirini, omumən, zhənyinin ahiriqiqə yürgüzgili bolidu, lekin xu zhənyi dawamida, kismən özgərtix daim bolup turidu, pütünləy özgərtixmu anda-sanda bolup kalidu. Zhənlüə pilani urux kiliwatkan ikki tərəpning omumi əhwaliqə اساسən tüzüldü. Uningda tehimu zor mukimlik bolidu, lekin bumu məlum zhənlüelik baskuqkila muwapik kelidu, urux yengi baskuqka siljiqanda, zhənlüə pilanini özgərtix kerək bolidu. Zhənsu, zhənyi wə zhənlüə pilanlirinin öz dairisigə wə əhwalqə qarap bəlgilinixi wə özgərtilixi—urux komandanliqinin mohim halkisi, xundakla, uruxtiki janliklikning konkirit əməlgə koyuluxi, əmiliy tətbiq kilixning mahariti. Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kiliwatkan hər dərijilik zhihuyüənlər buningqə əhmiyyət berixi kerək.

89. Bəzilər uruxning həkətqanliqiqə اساسlinip, urux pilanlirinin yaki urux fangzhenlirinin nisbi mukimliqini tüptin inkar kilip, bundak pilan yaki fangzhenlarni "jixielik" nərsə diyixidu. Bundak pikir hata. Aldinki tarmakta eytip ətülgəndək, biz toluq etirap kilimiz: Urux əhwalida pəkət nisbi eniklikla bolidioqanliqi wə urux tez aloqə qarap həkətlinidioqanliqi (yaki həkət kilidioqanliqi, siljiyidioqanliqi) üqün, urux pilani yaki fangzhenimu pəkət nisbi mukimlikkila igə boluxi kerək, xunga

ularni əhwalning əzgirixigə wə uruxning hərəkət kilixioğa karap, əz waktida yengilax yaki əzgərtix lazim, bundak kilmaydiqan bolsak, jixiezhuyiqilaroğa aylinip qalimiz. Lekin məlum wakitlik nisbi mukimlikka igə urux pılanlirining yaki fangzhenlirining boluxini hərgiz inkar kiləjili bolmaydu; buni inkar kiləjanlik həmmi ni inkar kiləjanlik bolidu, hətta uruxning əzinimu, səzligüqi əzinimu inkar kiləjanlik bolidu. Urux əhwali wə hərəkətliri nisbi mukimlikka igə boləjanliktin, xuningoğa muwapik kelip qikidiqan urux pılanliri yaki fangzhenlirimu nisbi mukimlikka igə kilinixi lazim. Məsilən, Huabeydiki urux əhwali wə 8-armiyining bəlünüp urux kilix hərəkətliri məlum baskuqtiki mukimlikka igə boləjanliktin, xu məlum baskuqta 8-armiyining “asasən partizan uruxi kilix, lekin əplik xaraitta yündongzhənnimu kəldin bərməslik” digən zhənlüelik urux fangzhenini nisbi mukimlikka igə kilix pütünləy zərür. Zhənyi fangzhenining muwapik kelix wakti yukurida bayan kilinoqan zhənlüə fangzheniningkigə kəriqanda kiskirak bolidu, zhənsu fangzhenining tehimu kiska bolidu, lekin ularning həmmisi məlum wakittiki mukimlikka igə. Bu nukta inkar kilinidikən, uruxka kəyərdin kirixixni bilgili bolmaydu, bu kət'i bir pikirgə keləlməydiqan, bumu toqra əməs, umu toqra əməs, yaki bumu toqra, umu toqra dəydiqan urux nisbiqiligi bolup qalidu. Həqkim inkar kilmayduki, məlum bir muəyyən wakit iqidə

muwapik bolqan fangzhenmu h rk tlinip turidu, bundak h rk tlinix bolmisa, bu fangzhenni taxlax w  ikkinqi bir fangzhenni kollinix ixi bolmaydu. Lekin bundak h rk tlinix qəklik bolidu, yəni bu h rk tlinix xu fangzhen ijra kilinidiqan türlük urux h rk tlirining dairisid  bolidu,  mma bu xu fangzhendiki t p haraktirlik h rk tlinix  m s, yəni s p t j h ttin h rk tlinix  m s, b lki san j h ttin h rk tlinix. Bundak t p haraktirda mu yy n wakıt iqid  hərgiz h rk tlinix bolmaydu, mu yy n wakıt iqidiki nisbi mukimlik diginimiz muxu nuktini kərsitidu. Mutlək h rk tlinip turididqan p t n urux ekinida hərkaysisining  zig  has ayrim baskuqtiki nisbi mukimliqi bolidu—bizning urux pilani yaki urux fangzhenining t p haraktiri toqrisidiki pikrimiz  n  xundak.

90. Zhənlüe jəhəttə iqki s pt  bolididqan, uzakka sozulididqan mudapi  uruxi w  zhənyi həm j ng dairilik taxki s pt  bolididqan, tez h l kilididqan hujum uruxi toqrilik s zl p  ttuk, xuningd k zhudongluk, janliklik w  pilanliklik toqrilikmu s zl p  ttuk,  mdi omumlaxturup birnəqqə eqiz s z kilimiz. Yapon baskunqiliriqə karxi urux pilanlik boluxi ker k. Urux pilanlirimiz yəni zhənlüe w  zh nshulirimizning konkirit kollinilixi janlik boluxi, urux əhwaliqə muwapik kelixi lazim. D xm n bilən bizning otturimizdiki wəziyətni  zg rtix  q n, t w nlikni üstünlükkə aylanduruxni, beydonglukni zhudongluk-

ka aylanduruxni h mm  y rd  nəzərdə tutuximiz ker k. Bularning həmmisi zhənyi w  j ng dairilik taxki s pt  bolididoqan, tez h l kilididoqan hujum uruxida ipadilididu, xuning bilən bill , zhənlüe jəhəttə iqki s pt  bolididoqan, uzakka sozulididoqan mudapi  uruxidimu ipadilididu.

Y ndongzh n, Partizan Uruxi, Zhendizhən

91. Uruxning məzmuni bolqan zhənlüelik iqki s p, zhənlüelik uzakka sozux, zhənlüelik mudapi  dawamidiki zhənyi w  j ng dairilik taxki s pt  bolididoqan, tez h l kilididoqan hujum uruxi urux xekli j h ttin y ndongzh n uruxi bolup ipadilididu. Y ndongzh n muntizim bingtu nl rning uzun urux səpliridə w  k ng urux rayonlirida zhənyi w  j ng dairilik taxki s pt  bolididoqan, tez h l kilididoqan hujum uruxining xekli. Xuning bilən bill , u  n  xu hujum uruxlirini elip berixka ongaylik tuqdurux  q n bəzi z r r p ytl rd  y rg z lidoqan “h rk tlik mudapi ”ni  z iqig  alidu, xuningd k y rd mqilik rolini oynaydidoqan zhendi hujumi w  zhendi mudapi sinimu  z iqig  alidu. Uning hususiyiti mundak: muntizim bingtuən, zhənyi w  j ng jəhəttə üstün əskiriy k q, hujumqanlik w  h rk tqanlik.

92. Zhongguoning zimini k ng, əskiri nurqun, lekin armiyisining tehnikisi w  təlim elixi yet rlik

əməs; düxməning əskiriy küqi yetixməydu, lekin armiyisining tehnikisi wə təlim elixi bir kədər yahxi. Bundak əhwalda, xəksizki, hujum elip berilidioqan yündongzhənni asasiy urux xəkli kilip, baxka xəkilləni yardəmqi kilip, pütün yündongzhənni təxkil kilix kerək. Bu yərdə “qekinixnila bilip, hujum kilixni bilməydiqan” kaqkunqilikka karxi turux lazim, xuning bilən billə, “hujum kilixnila bilip, qekinixni bilməydiqan” janpidaqilikkimu karxi turux kerək.

93. Yündongzhənni hususiyətliridin biri uning hərəkətanliqi bolup, yəzhənjunning qong kədəm bilən ilgirilixigə wə qekinixigə yol koyupla qalmay, bəlki xundak kilixini tələp kilidu. Lekin buning Hən Fujüqə kaqkunqilikka ohxaydiqan yeri yok. Uruşning tüp təliwi: düxmənni yokitix; yənə bir təliwi: əzni saklax. Əzni saklaxtin məksət—düxmənni yokitix; düxmənni yokitix bolsa əzni saklaxning əng ünümlük wastisi. Xuning üqün, yündongzhən Hən Fujügə ohxaxlarqa hərgiz bana bolup bərməydu, u hərgiz arkiqla qekinidiqan, aqla ilgiriliməydiqan yündong əməs; bundak “yündong” yündongzhənni asasi boləqan hujumqanlikni inkar kilidu, u yoloqa koyulsa, Zhongguo qong bolsimu, “yündong” bilən tügəp ketidu.

94. Lekin yənə bir hil idiyə yəni hujum kilixnila bilip, qekinixni bilməydiqan janpidaqilikmu toqra əməs. Biz zhənyi wə jəng dairilik taxki səptə

bolidigan, tez h l kilidigan hujum uruxlarini məzmun kiligan y ndongzhenni kuwwətləymiz, u yard mqi rol oynaydigan zhendizhenni  z iqig  alidu, xundakla "h rk tlik mudapi "ni w  qekinixnimu  z iqig  alidu, bular bolmisa, y ndongzhenni toluk elip berix m mkin bolmay kalidu. Janpidaqilik hərbi jəhəttə yirakni kərəlməslik bolup, uning mənbəsi, k pinq , y rl r koldin ketip kalarmikin, d p kərkux. Janpidaqilar y ndongzhenni hususiy tliridin biri uning h rk tqanliqi bolup, yezh nj nning qong k d m bilən ilgirilixig  w  qekinixig  yol koyupla qalmay, b lki xundak kilixini t l p kilidiganliqini bilməydu. Ijabi j h ttin aloqanda, d xm nni  zig  paydisiz, bizg  paydilik uruxka tartix  q n, k pinq , d xm nning h rk tt  boluxi t l p kilinidu, xuningd k bizg  paydilik birmunqə x rtl rning boluxi, m sil n,  plik y r xaraitining boluxi, hujum kiliximizga  plik d xm n  hwalining boluxi, h w rl rni sirtka qikarmaydigan ahalining boluxi, d xm nning h rxi h m bihəstə turuxi w  baxkilar t l p kilinidu. Buning  q n d xm nning aloqa ilgirilixi t l p kilinidu, kismən y rl r wakitlik koldin k ts  kətsun. Q nki y rl rni wakitlik w  kismən koldin berix—y rl rni p t nl y w   bidi saklap kelix həm kayturuwelix  q n berilgən b d l. Səlbi j h ttin aloqanda, məjburən  psiz orunqa q x p kelip, hərbi küqning saklap kelinixiga tüptin h wp yətkən qaqda, baturluk bilən qekinix lazim, bu

hərbi küqni saklap kelip, yengi pəyttə düxmən'gə kayta zərbə berix üqün. Janpidaqilar bu daolini bilməydu, enik paydisiz əhwaloqa qüxüp kəloqanlıqı roxən tursimu, birər xəhər, birər jayning kolda turux-turmaslıqı bilən bolup ketidu, nətijidə xəhərlərnimu, jaylarnimu koldin berip koyupla kalmay, bəlki hərbi küqnimu saklap kalalmaydu. Bizning əzəldin "düxmənni aldap iqkiri kirgüzüx"ni kuwwətləp kəlgənligimizning səwiwi xuki, bu—zhənlüelik mudapiə dawamida ajiz armiyining küqlük armiyigə karxi urux kilixida əng ünümlük hərbi siyasət.

95. Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning urux xəkilliri iqidə asaslıqı yündongzhən, andin kalsa, partizan uruxi hesaplinidu. Biz, pütün urux dawamida yündongzhən asasiy orunda, partizan uruxi yardəmqi orunda turidu, diginimizdə, uruxning təkdirini həl kilix asasən muntizim uruxka bolupmu uningdiki yündongzhən'gə baqlıq ikənligini, uruxning təkdirini həl kilixtek bundak asasiy məs'uliyətni partizan uruxi üstigə alalmaydiqanlıqini kəzdə tutimiz. Lekin buningdin, partizan uruxining Yapon baskunqiliriqə karxi uruxtiki zhənlüelik orni mohim əməs, digən mənə kelip qikmaydu. Partizan uruxining pütün Yapon baskunqiliriqə karxi urux dawamidiki zhənlüelik orni yündongzhəndinla keyin turidu, qünki partizan uruxining yardimisiz düxmənni yənggili bolmaydu. Bundak diginimiz partizan uruxining yündongzhən'gə rawajlinixidin ibarət

zhənlüelik wəzipinimu öz iqiğə alidu. Uzak muddətlik, dəhxətlik urux dawamida, partizan uruxi awalki ornida turiwərməydu, u özini yündongzhən dərjisiğə kətiridu. Xundak kilip, partizan uruxining zhənlüelik roli ikki tərəptin bolidu: biri muntizim uruxka yardım berix, yənə biri əzinimu muntizim uruxka aylandurux. Partizan uruxining Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxi dawamida mislisiz kəng bolidiqanlıqı wə mislisiz uzakka sozulidiqanlıqı jəhəttiki əhmiiyitidin eytkanda, uning zhənlüelik ornıqə səl qarıqılı tehimu bolmaydu. Xuning üqün, Zhongguoda partizan uruxining əzidə zhənsu məsilisila bolup qalmastin, yənə alahidə zhənlüə məsilisimu bar. Bu məsilə üstidə mən «Yapon baskunqiliriqə qarxi partizan uruxining zhənlüə məsilisi» digən makalamda səzləp ötkən idim. Yukurida eytip öttük, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning üq zhənlüelik baskuqidiki urux xəkilliri iqidə birinqi baskuqta yündongzhən asasiy orunda, partizan uruxi bilən zhəndizhən yardımqi orunda turidu. İkkinqi baskuqta, partizan uruxi asasiy orunqə kətirilidu, yündongzhən bilən zhəndizhən bolsa yardımqi kilinidu. Üqinqi baskuqta, yündongzhən yənə asasiy xəkilgə kətirilidu, zhəndizhən bilən partizan uruxi bolsa yardımqi kilinidu. Lekin bu üqinqi baskuqtiki yündongzhənning həmmisinila ilgiriki muntizim armiyə üstigə almaydu, bəlki uning bir kışmini, ehtimal, heli moħim bir

kismini partizan uruxi elip berixtin yündongzhən elip berixka kətirilgən ilgiriki partizan koxunliri üstigə alidu. Bu üq baskuqtin karioqanda, Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə karxi uruxidiki partizan uruxi hərgiz bolsimu bolidiqan, bolmisimu bolidiqan urux əməs. U insaniyətning urux tarihida mislisiz uluk bir pərdə aqidu. Xu səwəptin, pütün məmlikitimizdiki birnəqqə milyon kixilik muntizim armiyidin kəm digəndə birnəqqə yüz ming kixini ajritip, düxmən besiwəlqan həmmə jaylarqə tarkitip, hək ammisining korallik küqlirini wujutka kəltürüp wə ular bilən maslixip, partizan uruxini elip berix pütünləy zərür. Ajritilqan koxunlar bu mukəddəs wəzipini anglık rəwixtə öz üstigə elixi lazim, qong jənglər az bolidikən, bir məzgil milli kəhrimanlarqə ohxax bolmay kalidikənmiz, salahiyitimiz təwənləp ketidikən, dəp oylimasliqi kerək, bundak oy hata. Partizan uruxi muntizim uruxtək tez muwəppəkiyət kazinidiqan wə xan-xəhrət kəltüridiqan urux bolmisimu, ləkin “At uzun yolda sinilar, adəm uzak ixta” digəndək, uzak muddətlik wə dəhxətlik urux dawamida partizan uruxi əzining nahayiti zor kudritini kərsitidu, u, həkikətən, anqiki ixlardin əməs. Xuningdək muntizim armiyə belünüp partizan uruxi elip baralaydu, toplinip yündongzhənmu elip baralaydu, 8-armiyə ənə xundak kildi. 8-armiyining fangzheni: “asasən partizan uruxi kiliş, ləkin əplik xaraitta yündongzhənnimu kəldin bərməslik.” Bu

fangzhen pütünləy toqra, bu fangzhenoqa karxi turoquqlarning nuktiinəziri natoqra.

96. Mudapiə kəridioqan wə hujum kilidioqan zhendizhənni Zhongguoning hazirki tehnika xaraitida omumən elip baroqili bolmaydu, bumu biz ajizliqimizni kərsitip koyidioqan yər. Uning üstigə, düxmən Zhongguoning yerining kəngligidin paydilinip, bizning zhendi inxaatlimizdin əzini kaquridu. Xuning üqün zhendizhəndin mohim wastə süpitidə paydilanəqili bolmaydu, asasiy wastə süpitidə paydilinix toqrisida tehimu səz aqkili bolmaydu. Lekin uruxning birinqi wə ikkinqi baskuqlirida yündongzhən dairisigə kiridioqan, zhənyi uruxlirida yərdəmqi rol oynaydioqan kismən zhendizhənni elip berix mümkin wə zərür. Kədəmdə bir qarxilik kərsitix yoli bilən düxmənni horitix wə kəngtaxa wakitni kəloqa kəltürüx məksididə kollinilidioqan yerim zhendilik boləqan “hərkətlik mudapiə”ning yündongzhəning zərür kismi boluxi tehimu enik. Zhongguo zhənlüelik kayturma hujum baskuqida zhendi hujumliri elip berix wəzipsisini toluq orunlax üqün yengi xəkildiki korallarni kəpəytixkə tirixixi kərək. Zhənlüelik kayturma hujum baskuqida, xühşisizki, zhendizhəning orni kətirilidu, qünki bu qaoqda düxmən əz zhendisini kattik mudapiə kilidu, yündongzhən’gə küqlük zhendilik hujum bilən maslaxmisak, kəldin kətkən yərlərnəni kaytu-ruwelix məksidigə yətkili bolmaydu. Xundak bolsi-

mu, üqinqi baskuqta yündongzhənni uruxning asasiy xəkli kılıxka yənıla tiriximiz lazim. Qünki uruxka rəhbərlik kılıx sən'iti wə adəmlərnıng janlikliqi birinqi dunya uruxining ottura məzgilidin keyin qərbiy Yawropa rayonida boləqandikidək zhendizhən'gə duqkelidiqan bolsa, təngdin tolisi bərbat boləqan bolatti. Lekin zimini kəng Zhongguoda boluwatqan uruxta wə Zhongguo tərəptə tehnikə ajizliqi heli uzak wakit saklinip turidiqan bundak əhwalda, "uruxni akoplardin azat kılıx" ixi təbii halda wujutka kelidu. Üqinqi baskuqta Zhongguoning tehnikə xaraiti əsidiqan bolsimu, lekin düxmənnıngkidin ətüp ketəlix natayin, bundak əhwaldimu yüksək yündongzhən'gə tirixip əhmiyət berixkə məjbur bolimiz, bundak kilmay turup, əng ahirki qəlibini qəloqa kəltürüx məksidigə yətkili bolmaydu. Xundak kılıp, pütün Yapon baskunqiliriqa karxi urux dawamida, Zhongguo zhendizhənni asasiy xəkil kilmaydu, asasiy wə mohim xəkil yündongzhən wə partizan uruxi bolidu. Uruxning bu xəkilliridə uruxka rəhbərlik kılıx sən'iti wə adəmlərnıng janlikliqi toluk jari kılınix pürsitigə igə bolalaydu, bu, xundakla, bizning bəhtsizligimiz iqidiki bəht!

Horitix Uruxi, Yokitix Uruxi

97. Yukurida eytip ətuk, uruxning mahiyiti

yəni uruxning məxsidi əzni saklax, düxmənni yokitix. Lekin bu məxsətkə yetixning urux xəkli yündongzhən, zhendizhən wə partizan uruxidin ibarət üq hil bolidu, bularning əməlgə axurulqan qaqdiki ünümi dərijə jəhəttə pərklik bolidu, xunga ular, omumən, horitix uruxi wə yokitix uruxi digənlərgə bəlünidu.

98. Biz aldi bilən xuni eytalaymizki, Yapon baskunqiliriqə qarxi urux horitix uruxi, əyni wakitta yənə yokitix uruxi. Nimə üqün? Düxmənning küqlüklük amili tehi jari kiliniwatidu, zhənlüə jəhəttiki üstünlügi wə zhudongluoqi həlimu məwjut turuwatidu, zhənyi wə jəng dairilik yokitix uruxi bolmay turup, uning küqlüklük amilini ünümlük wə tez yokatkili, uning üstünlüğini wə zhudongluoqini buzup taxliqili bolmaydu. Bizning ajizlik amilimiz həlimu məwjut turmakta, zhənlüə jəhəttiki təwənlik wə beydongluktin tehi kutulup kətkinimiz yok, wakitni koloqa kəltürüx, iqki wə həlkara xərt-xaraitni yaxxilax, əzimizning əpsiz əhwalimizni əzgərtixmu zhənyi wə jəng dairilik yokitix uruxi bolmay turup wujutka qikmaydu. Xuning üqün, zhənyi dairilik yokitix uruxi—zhənlüelik horitix uruxi məksidigə yetixning wastisi. Bu nuqtidin eytkanda, yokitix uruxining əzi—horitix uruxi. Zhongguoning uzakka sozulidiqan urux elip baralixi üqün yokitix yoli arkilik horitixka yetix—asasiy wastə.

99. Lekin zhənlüe jəhəttin horitix məksidigə yetix üqün elip berilidiqan uruxlar iqidə yənə zhənyi dairilik horitix uruxi bar. Omumən, yündongzhən yokitix wəzipsisini ijra kilidu, zhendizhən horitix wəzipsisini ijra kilidu, partizan uruxi horitix wəzipsisinimu, xuning bilən billə yokitix wəzipsisinimu ijra kilidu, bu üqi bir biridin pərk kilidu. Bu nuktidin eytkanda, yokitix uruxi horitix uruxioqa ohximaydu. Zhənyi dairilik horitix uruxi yardəmqi orunda turidu, xundaktimu u uzakqa sozulidiqan urux üqün ehtiyajlik.

100. Nəziriyə wə ehtiyaj jəhəttin eytkanda, Zhongguo mudapiə baskuqida yündongzhənning اساسən yokitix haraktiridin wə partizan uruxining kismən yokitix haraktiridin paydilinip, uningəa yardəmqi haraktirdiki zhendizhənning اساسən horitix haraktiri wə partizan uruxining kismən horitix haraktiridin paydilinixni koxup, xuning bilən düxmənni köpləp horitixtin ibarət zhənlüelik məksətkə yetixi kerək. Tirkixix baskuqida partizan uruxi wə yündongzhənning yokitix haraktiri wə horitix haraktiridin dawamlıq paydilinip, düxmənni yənimu köpləp horitixi lazim. Bularning həmmisi urux wəziyitini uzakqa sozup, düxmən bilən bizning otturimizdiki wəziyətəni pəydin-pəy əzgərtip, qayturma hujuməa etüx xərtini təyyarlax üqün. Zhənlüelik qayturma hujum waktida düxmənni üzül-kesil koqlap qikirix üqün yokitix yoli arkilik horitixka

yetixni dawamlaxturux kerək.

101. Lekin əməldə 10 aylıq təjribə xu boldiki, birmunqə hətta köpligən yündongzhən zhənyiliri horitix uruxioqa aylinip kətti; partizan uruxining tegixlik yokitix roli bəzi rayonlarda tehi tegixlik dərrijəgə kətirilgini yok. Bundak əhwalning yahxi yeri xuki, məyli kandakliki bolsun, biz bəribir düxmənni horattuk, buning uruxni uzakka sozux wə əng ahirki qəlibini koloqa kəltürüxtə əhmiyiti bar, bizning qənimiz bikar akmidi. Lekin kəmqiligi: birinqidin, biz düxmənni yetərlik dərrijədə horitalmiduk; ikkinqidin, biz özimizning köprək qikim tartixidin saklinalmiduk, qənimətlirimiz azrak boldi. Bundak əhwalning keguən səwəplirini yəni tehnika jəhəttə wə əskərləarning təlim elix dərjisi jəhəttə düxmən bilən bizning otturimizdiki pərkni ikrar kilix lazim bolsimu, lekin nəziriyə wə əmiliyət jəhəttə, məyli kandakliki bolsun, asasiy küqlirimizning barlik əplik orunlarda yokitix uruxini tirixip elip berixini təxəbbus kilix kerək. Partizan düyliri gərqə nurəun konkirit wəzipiləni, məsilən, wəyran kilix wə parakəndiqilik tuqduruxka ohxax wəzipiləni ijra kilix üqün, nokul horitix uruxlirini elip barmay bolmisimu, lekin düxmənni köpləp horitix həm əzini köpləp toluklax məksidigə yetix üqün, zhənyi wə jənglərdiki barlik əplik orunlarda yokitix haraktiridiki uruxlarni təxəbbus kilixi wə tirixip elip berixi kerək.

102. Taxki səptə bolidiqan, tez həl kilidiqan hujum uruxi digəndiki taxki səp, tez həl kilix wə hujum xuningdək yündongzhən digəndiki yündong diginimiz jəng xəkilliri jəhəttə, asasən, korxiwelix wə aylinip yürux zhənshususini kollinix diməktur, buning üçün üstün əskiriy küqni toplaxka toqra kelidu. Xunga, əskiriy küqni topla, korxiwelix wə aylinip yürux zhənshususini kollinix yündongzhən elip berixning yəni taxki səptə bolidiqan, tez həl kilidiqan hujum uruxi elip berixning zərür xərti. Lekin bularning həmmisi düxmənni yokitixni məksət kilidu.

103. Yaponiyə armiyisining artuqçiliqi uning koral-yarakliridila əməs, yənə uning jün'guən wə əskərlirining təlim elixi—ularning təxkilqanlıqi, ilgiri uruxlarda məqlup bolup bakmiqanlıqidin kelip qikkan öz əzigə ixinix kəypiyati, öz tənhuangi bilən məbutliriqə qokunuxi, mənəmənlik qururi, Zhongguoluklarni kəzgə ilmasliqi wə baxka hususiyətliridimu ipadilididu; bular Yapon jünfalirining kəp yillar dawamida bərgən samuraylik tərbiyisi wə Yaponlarning milli ərpadətliri arkisida wujutka kəlgən. Armiyimizning ulardin öltürgən wə yaridar kilənlirining nahayiti kəp, əsir aləqlirinin nahayiti az boluwatqanlıqining asasiy səwiwi ənə xuningda. Bu nuqtini ilgiri nuroqun kixilər yetərlik məqlərlimidi. Bunday əhwalni buzux üçün uzun bir jəryan kərək. Aldi bilən bu hususiyətə

ohmiyət beriximiz, andin keyin bu hususiyətke karita səwrilik wə pılanlik halda siyasi jəhəttin, həlkara təwriqat jəhəttin wə Yaponiyidiki həlk hərkiti jəhəttin bolup kəp tərəptin ix elip beriximiz kerək; hərbi jəhəttiki yokitix uruximu buning usuliridin biri. Bu yərdə ümitsizlən'güqilər Yaponiyə armiyisining bu artuqçiliqini asas kilip, munkərz-qilik karixioqa baxlixı mümkün, passip hərbi mutəhəssislərmu xuni asas kilip, yokitix uruxioqa karxi qikixi mümkün. Buning əksiqə, biz, Yaponiyə armiyisining bu artuqçiliqini buzuxka bolidu, bəlki bundak buzux baxlandi, dəp həsaplaymiz. Buzux usuli, asasən, siyasi jəhəttin koloqa kəltürux. Yapon əskərlirining qururini hakarətliməy, bəlki ularning bundak qururini qüxinix wə toqra yoləqa baxlax kerək, əsirlərgə kəngqilik bilən muamilə kilix usuli arkilik ularni Yaponiyə həkümranlirining həlkkə karxi tajawuzqiliqini qüxinixkə yetəklximiz lazim. Yənə bir tərəptin, ularning aldida Zhongguo armiyisining wə Zhongguo həlkining tiz pükməs rohini wə batur-kəysər jənggiwarliqini kərsitiximiz yəni yokitix uruxi bilən zərbə beriximiz kerək. Jəng kilix jəhəttin eytkanda, 10 aylık təjribə düxmənni yokitixning mümkünligini ispatlidi, Pingxinguən wə Təy'erzhuang zhənyiliri—buning roxən dəlili. Yaponiyə armiyisining rohiy jəhəttin ikkilinixkə baxliqanlıqi, əskərlirining uruxning məksidini qüxənməsliqi, Zhongguo armiyisi

kismining hëmmisini əsir elix mümkün bolmisa, korxiwelinöqinining bir kismini bolsimu əsir elix, korxiwelinöqinining bir kismini əsir elix mümkün bolmisa, korxiwelinöqinining bir kismiöqa bolsimu köplöp talapət yatküzüx kerək. Yokitix uruxini elip berixka əplik bolmioqan hëmmə orunlarda bolsa horitix uruxini elip berix lazim. Aldinkisida əskiriy küqni toplax pirinsipini; keyinkisidə bolsa əskiriy küqni bөлüx pirinsipini kollinix kerək. Zhənyidiki komandanlik munasiwitigə kəlsək, aldinkisida mərkəzləxtürüp komandanlik kilix pirinsipini; keyinkisidə bolsa tarkak komandanlik kilix pirinsipini kollinix lazim. Mana bular Yapon baskunqiliriöqa qarxi uruxning jəng məydanlirida urux kilixning tüp fangzheni.

Düxməning Yoquqliridin Paydilinixning Imkaniyiti

105. Düxmənni yengixning mümkünligi düxməning komandanliqi jəhəttinmu öz asasiöqa igə. Hatalaxmaydioqan jiangjün kədimdin tartip bolup bakiomioqan, huddi bizning özimizningmu nuksandin hali boluximiz kiyin bolöqandək, düxməndinmu nuksan tepix mümkün, dimək, düxməning yoquqliridin paydilinixning imkaniyiti məwjut. Zhənlüə wə zhənyi jəhəttin eytkanda, düxmən 10 aylıq tajawuzqilik uruxida nuroqun hataliklarni ötküzdi. Ularning qongliri

bəx. Birinçisi—əskiriy küqini pəydin-pəy kəpəyt-kənligi. Bu düxməning Zhongguoni yetərlik mөл-qərlimigənligidin boldi, xuningdək uning öz əskiriy küqining yetixməslük səwiwimu bar. Düxmən bizni kəzgə ilmay kəldi, Dongbey tət əlkini besiwelip, nəp elip kələndin keyin, yənə xərkiy Hebey wə ximaliy Chaharni besiwaldi, bularning həmmisi düxməning zhənlüelik qarlıxi bolup hesablinidu. Buningdin ular, Zhongguo bir sikim tərəkək kum ikən, digən hulasigə kəldi. Xuningə qə اساسən, Zhongguoni bir uruxkimu yarimaydu dəp bilip, “tez həl kilix” digən pilanini tüzdi, azrakla əskiriy küq qikirip, bizni popoza bilən tarmar kilixka urundi. Zhongguoning 10 ay iqidə bundak uluk ittihaklıkka wə bundak zor qarxi turux küqigə igə bolidiqanliqini ular hiyalioqimu kəltürmigən idi, ular Zhongguoning ələ qə besix dəwridə turuwatqanliqini, Zhongguoda ilqar partiyə-guruhlar, ilqar armiyə wə ilqar həlkning məwjut ikənligini esidin qikirip koyqan idi. Ahir bolalmay kelip, əskərlirini pəy-din-pəy kəpəytip, 10 nəqqə shituəndin arkimu-arka 30 shituən'gə yetküzdi. Əgər yənə ilgiriliməkqi bolsa, yənə kəpəytməy mümkin əməs. Lekin Sovet ittihakı bilən karimu-karxi bolə qanliktin, yənə adəm wə maliyə jəhəttiki tuqma yetixsizligidin, Yaponiyining əng kəp digəndimu qikiridiqan əskirining sani wə əng ahirki hujum nuktisi məlum qəklimigə uqrimay kəlmaydu. İkkinçisi—asasiy hujum kilix

yönülüşining yokluqi. Təy'ərzhuang zhənyisidin ilgiri, düxmən əskiriy küqini Huazhong wə Huabeyda, omumən, təng bəlüp ixlətti, bu ikki tərəpning öz iqidimu yənə təng bəlüp ixlətti. Məsilən, Huabeyda əskiriy küqini Tienjin-Pukou, Beyping-Henkou wə Datong-Puzhoudin ibarət üq tēmüryolda təng bəlüp ixlətti, hər bir yolda bir kismi əldi wə yaridar boldi, bir kismini besiwəlqan jaylarni tutup turuxka jaylaxturdi, xuning bilən dawamlıq ilgiriləxkə əskiri kalmidi. Təy'ərzhuangda məqlup bolqandin keyin, sawaklırini yəkünləp, asasiy küqini Xuzhou tərəpkə toplap, bu hatani waktinqə tüzitiwəlqanmu boldi. Üqinqisi—zhənlüelik həkarklıqning yokluqi. Düxmənning Huazhong wə Huabeydiki ikki guruhining hərəkaysisi iqki kismida omumən həkarklaxti, lekin ikki guruh əzara zadi həkarklaxmidi. Tienjin-Pukou tēmüryolining jənubiy kismidikiliri Xiaobengbuqa hujum kılqan qaqda, ximaliy kismidikiliri kimirlimidi; ximaliy kismidikiliri Təy'ərzhuangqa hujum kılqan qaqda, jənubiy kismidikiliri kimirlimidi. Hər ikki jayda burnioqa yigəndin keyin, kurukluk armiyə dacheni kelip təkxürdi, cənmozongzhangı kelip komandanlik kildi, xuning bilən waktinqə təngxəlgən boldi. Yaponiyining pomıxxikliri, burzuaziyisi wə jünfalirining arisida wə ularning iqki kismida heli jiddi ziddiyətlər məwjut, bu ziddiyətlər əwj eliwatidu, uruxta həkarklaxmaslik buning konkirit ipadiliridin

biri. Tətinqisi—zhənlüelik pəytni koldin berip koy-qanliqi. Bu nuqta Nənjing wə Təyyüənlərnə besiwəloqandin keyinki turqunlukta oquq ipadiləndi, buningqa, əsasən, əskiriy küqining yetixməsligi, zhənlüelik koqlap zərbə berix düylirining yokluqi səwəp boldi. Bəxinqisi—korxiwelixi kəp, yokitixi az boləqanliqi. Təy'ərzhuang zhənyisidin ilgiri, Shanghəy, Nənjing, Cangzhou, Baoding, Nənkou, Xinkou wə Linfen zhənyiliridə tarmar kiləqanliri kəp, əsir aləqanliri az boldi, bu ularning komandanliqining dətəlugini kərsətti. Bu bəx nuqta—əskiriy küqini pəydn-pəy kəpəytkənligi, əsasiy hujum yənüluxining yokluqi, zhənlüelik həkərləqining yokluqi, pəytni koldin berip koyəqanliqi wə korxiwelixi kəp, yokitixi az boləqanliqi Yaponiyə komandanliqining Təy'ərzhuang zhənyisidin ilgiriki yaramsiz nuktiliri. Təy'ərzhuang zhənyisidin keyin bularni bir az tüzitiwəloqan bolsimu, ləkin əskiriy küqining yetixməsligi wə iqki kismidiki ziddiyətliridin ibarət amilliridin kəriqanda, hataliqlini təkərlimasliqi mümkin əməs. Uning üstigə, u buningqa erixsə, uningdin ayrilip qalidu. Məsilən, Huabeydiki əskiriy küqini Xūzhouqa toplixi bilən Huabeydiki besiwəloqan yərliridə qong boxluk pəyda kilip, partizan uruxiqa dadil rawajlinix pərsitini berip koydi. Yukuridikilər duxmənnəng əzi ətküzgən hataliqlari, biz səwəp boləqan hataliqlari əməs. Biz tərəpkə kəlsək, anglik türdə duxməndə hatalik pəyda kiliximiz yəni

özimizning qiwər wə ünümlük hərketlerimiz bilən həm təkkillən'gən həlk ammisining himayisi bilən düxməndə hata tuyoqu pəyda kilip, uni öz dairimizgə kirgüzüximiz mümkün, məsilən, u yaktin xəpə berip koyup, bu yaktin zərbə berixkə ohxax, bu ixning mümkinligini yukurida sözlöp ettuk. Bularning həmmisi munu nuktini qüxəndürüp beridu: Uruxta qəlibə kazinix üqün biz düxmənning komandanliqi jəhəttinmu məlum asaslarni tepiximiz mümkün. Xundaktimu biz bu nuktini zhənlüelik pilanimizning möhim asasi kilmasliqimiz kerək, əksiqə, bizning pilanimiz mümkün kədər, düxmən az hatalixidu, digən pərəz üstigə koyulsun, xundak kilixla ixənqlik usul. Xuningdək, biz düxmənning yoquqliridin paydilanqinimizdək, düxmənmu bizning yoquqlirimizdin paydilinixi mümkün, xuning üqün düxmən paydilinip ketidiqan yoquqlarni azaytixmu bizning komandanlik jəhəttiki wəzipimiz. Lekin düxmən komandanliqining hatalikliri əmiliyətə boləqan, bəlki yənə tuqulidu, uning üstigə, bizning tirixiximiz bilənmu pəyda boluxi mümkün, bularning həmmisi bizning paydiliniximizgə tegixlik, Yapon baskunqiliriqə qarxi jiangjünlər bularni küqining beriqə tutuwelixi kerək. Düxmənning zhənlüe wə zhənyi jəhəttiki komandanliqi nurəqun tərəplərdə karəqə kəlməydu, lekin uning jəng jəhəttiki komandanliqida yəni budüylər zhənshusi wə uxxak bingtuənlər zhənshusida üstün turidiqan yərliri heli bar, bu nuktida biz uningdin

üginiximiz lazim.

Yapon Baskunqiliriqə Karxi Uruxtiki Həl Kiloquq Uruxlar Məsilisi

106. Yapon baskunqiliriqə karxi uruxtiki həl kiloquq uruxlar məsilisini üq hilqə bəlüx kerək: ixənqlik bolqan barlik zhənyi wə jənglərdə həl kiloquq uruxlarni kət'i elip berix kerək, ixənqlik bolmiqan barlik zhənyi wə jənglərdə həl kiloquq uruxlarni elip berixtin saklinix kerək, məmlikət təkdirini do tikidiqan zhənlüelik həl kiloquq uruxlarni elip berixtin tüptin saklinix kerək. Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning baxka nuroqun uruxlardin pərklididqan hususiyətliri yənə muxu həl kiloquq uruxlar məsilisidimu ipadilinidu. Birinqi wə ikkinqi baskuqta düxmən küqlük, biz ajiz bolqaqqa, düxməning təliwi bizni asasiy küqni toplap, əzi bilən həl kiloquq uruxlarni kilquzuxtin ibarət bolidu. Bizning təliwimiz bolsa uning əksiqə, paydilik xaraitni talliwelip, üstün əskiriy küqni toplap, düxmən bilən ixənqlik bolqan zhənyi wə jəng dairilik həl kiloquq uruxlarni kilix, məsilən, Pingxingguən, Təy'erzhuang zhənyiliri wə baxka nuroqun jənglərgə ohxax; paydisiz xaraittiki wə ixənqlik bolmiqan həl kiloquq uruxlardin bolsa saklinix, məsilən, Zhangde katarlik jaylardiki zhənyilərdə kollanqan fangzhenqə ohxax. Məmlikətning təkdiri

bilən oynixidiqan zhənlüelik həl kılquq uruxlarni tüptin kılmaslık kerək, məsilən, yekinda Xüzhoudin qekin'ginimizgə ohxax. Xundak kılsak, biz düxmənning "tez həl kilix" pılanini buzup, uni biz bilən uzakka sozulidiqan urux elip berixka məjbur kilimiz. Bundak fangzhenni zimini kiqik məmlikəttə əməlgə axurqili bolmaydu, siyasi jəhəttin bək arkida kələqan məmlikəttimu əməlgə axurux kiyin. Biz qong məmlikət, uning üstigə, alqə besix dəwridə turuwatimiz, bu nuqtini əməlgə axurux mümkün. Əgər biz zhənlüelik həl kılquq uruxlardin saklansak, "Janggal bolsa yeningda, otundin heq qəm kilma" digəndək, birkənqə yerimizni koldin berip koysakmu, aylinip yürüxkə kəng jay yənə kalidu, məmlikət iqidiki alqə besixni, həlkəra yadəmning kəpiyixini wə düxmənning iqki yimirilixini qapsanlitalaymiz wə kütüp turalaymiz, bu—Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning yahxi tədbiri. Aldirangquluk kesiligə gırıptar bolqan tez qəlibə kəzinix kərixidikilər uzakka sozulidiqan uruxning muxəkkətlik nusapisini besip ətüxkə qidimay, tez qəlibə kəzinixka urunidu, wəziyət səl yahxilinixi bilənla, zhənlüelik həl kılquq urux toqrisida dawrang salidu, əgər ularning digini boyiqə ix kilinidiqan bolsa, pütün Yapon baskunqiliriqə qarxi urux zor ziyanoqə uqraydu, uzakka sozulidiqan uruxmu dəpnə kilinip ketidu, biz nək düxmənning zəhərlik kiltioqə qüxüp kalimiz, bu, həkikətən, naqar

tədbir. Həl kıloquq urux kılmiqanda, yərlirimizni taxlap qikix kerək, buningda xək yok, saklanqılı bolmaydiqan əhwaldimu (pəkət muxundak əhwal-dila), yərlirimizni baturlarqə taxlap qikixka toqra kelidu. Əhwal muxundak pəytke yətkəndə, yərlirimizgə kılqilikmu tartixmasliqimiz lazim, bu—yərlirimizni wakitka tegixidiqan toqra siyasət. Tarihta Rosiyə həl kıloquq uruxtin saklinix məksididə baturlarqə qekinip, bir məzgil taraxxiqan Napoleonnı yənggən idi²³. Zhongguomu hazır xundak kılıxi kerək.

107. Kixilərnıng “karxi turmidi” dəp tillixidin kərkmaymizmu? Kərkmaymiz. Zadi urux kilmay, duxmən bilən murəssəlixix—bu, karxi turmaslik bolidu, buni tillax lazimla əməs, bəlki uningə pütünləy yol koymaslik lazim. Yapon baskunqiliriqə karxi uruxni kət'i elip berix kerək, lekin duxmənning zəhərlik kiltioidin əzimizni qətkə elix üqün, armiyimizning asasiy küqini duxmənning bir zərbisi bilənlə yokitip koymaslik, Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning dawamlixixiqə təsir yətküzüp koymaslik üqün, bir eqiz söz bilən eytkanda, wətəning munkərz boluxidin saklinix üqün xundak kılıx pütünləy zərür. Bu jəhəttin xühilinix urux məsili-sidə yirakni kərəlməslik bolidu, nətijidə bu qokum munkərzqilik karixidikilərnıng katariqə elip baridu. Biz “hujum kılıxnilə bilip, qekinixni bilməydiqan” janpidaqilikni tənkit kılqan iduk, buning səwiwi

xuki, bundak janpidaqilik əgər omumi kəypiyatka aylinip kalidioqan bolsa, buning nətijisidə Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni dawam kilduroqili bolmaytti, ahirda wətəning munkərz bolux həwpi tuquloqan bolatti.

108. Məyli jəng dairilik wə qong-kiqik zhənyi dairilik bolsun, biz paydilik xaraittiki barlik həl kiləuq uruxlarni kuwwətləymiz, bu jəhəttə hərəkəndak passiplikqə yol kəyulmaydu. Dūxmənni yokitix wə horitix məksidigə pəkət muxundak həl kiləuq uruxlar bilənla yətkili bolidu, Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kiliwatkan hər bir hərbi kət'i muxundak kilixi kerək. Bu məksətkə yetix üqün kismən, heli kəp kurban berix zərür, hərəkəndak kurban berixtin saklinix kəzkarixi—kərkunqaklarning wə Yaponiyidin kərkux kesiligə muptila boləqanlarning kəzkarixi, buningə qə kət'i qarxi turux lazim. Li Fuying wə Hən Fujügə ohxax kaqkunlarning əltürüluxi hək boldi. Uruxta təxəbbus kilinidioqan kəhrimanlarqə kurban berix, kəhrimanlarqə ilgiriləx rohi wə hərkiti toqra urux pilani astida mutlək zərür nərsə, u uzakka sozulidioqan uruxtin wə əng ahirki qəlibidin ayrilmaydu. Bizning “qekinixnila bilip, hujum kilixni bilməydidioqan” kaqkunqilikni kattik əyipligənligimiz wə kattik intizamni yolə qəyuxni himayə kiləqanliqimizning səwiwi xuki, pəkət toqra pilan boyiqə muxundak kəhrimanlarqə həl kiləuq urux kiləqandila, küqlük dūxmənni yənggili bolidu; kaq-

kunqilik bolsa munkərzqilik qarixining biwastə mədətkari.

109. Awal kəhrimanlarqə jəng kilip, keyin yərlirimizni taxlap qikix bir birigə zit əməsmu? Kəhrimanlarqə jəng kiləuqilarning kanliri bikar təkülgən bolmamdu? Bu—intayin namuwapik soal. Awal tamak yəp, keyin tərət kilsa, bikarla tamak yigən bolmamdu? Awal uhlap, keyin ornidin tursa, bikarla uhliqan bolmamdu? digən'gə ohxax soallarni koyuxka bolamdu? Meningqə, bolmaydu. Tamakni tinmay yəwerimən diyix, uykuni tinmay uhlawerimən diyix, kəhrimanlarqə jəngni Yalujiangoqiqə tinmay kilip barimən diyix—bular zhuguənzhuayilik wə xəkilwazlik hiyal, əmiliy turmuxta bundak əhwal bolmaydu. Hərkim biliduki, wakitni koləja kəltürəx wə kayturma hujuməja təyyarlinix üçün kan təküp jəng kilixka toqra kelidu, bəzi yərlərnə taxlap qikixtin yənəla saklanqili bolmisimu, lekin buning bilən wakit koləja kəltürülidu, düxmənni yokitix wə horitix məksidi əməlgə axurulidu, əzimizning jəng təjribiliri hasil kilinidu, kozoqalmioqan həlk kozoqilidu, həlkəra ornimiz əsidu. Buning üçün təkülgən kan bikar təkülgən bolamdu? Hərgiz bikar təkülgən bolmaydu. Yərlirimizni taxlap qikix hərbi küqni saklax üçün, xundakla, dəl yərlirimizni saklax üçün; qünki əpsiz xaraitta kismən yərlər taxlap qikilmay, heq ixənq bolmioqan həl kiləuq urux qarqularqə elip berilidioqan bolsa, nətijidə hərbi küq

koldin ketidu, arkidin pütün yərlirimizmu qokum koldin ketidu, koldin kətkən yərlirimizni kaytu-ruwelix toqrisida tehimu səz aqkili bolmaydu. Kapitalistka oqət kilix üçün bingqən kerək, tamamən sunoqandin keyin, u kapitalist hesaplanmaydu. Kimarwazoqimu kimar oynax üçün dəsmayə kerək, əgər u həmmi bir yoli tikiwetip, təliyi tətür kelip utturup koysa, yənə oynaxka ilajsiz qalidu. Xəyilər tüp-tüz yol bilən əməs, bəlkə əgri-toqay yollar bilən rawajlinidu, uruxmu xundak, bu daoli pəkət xəkilwazlarningla kallisidin otməydu.

110. Meningqə, zhənlüelik kayturma hujum baskuqidiki həl kiləuq uruxmu xundak. U qaoqda, gərqə düxmən təwən, biz üstün tursakmu, ləkin "paydilik həl kiləuq uruxlarni elip berix, paydisiz həl kiləuq uruxlardin saklinix" pirinsipi yənə muwapik keliweridu, taki Yalujiang boyioqə jəng kilip barəiqilikmu xundak bolidu. Xundak kilsak, biz baxtin-ahir zhudonglukta turiwerimiz, düxmənning hərəkəndak urux iəwagərqiligini wə baxkilarning dəydəyge selixlirini yiqixturup tahtiwexioqə elip koyux, uningə pərwa kilmaslik wə uning səwiwidin kilqimu təwənməslik kerək. Yapon baskunqiliriəqə qarxi jiangjünlərdə ənə xundak kət'iyət boluxi kerək, andin jasarətlik wə parasətlik jiangjün bolup hesaplinidu. "Tegə-təgməstin səkrəp ketidioqan" kixilər tiləqə elixka ərziməydu. Birinqi baskuqta biz məlum dərijidə zhənlüelik beydonglukta turimiz, ləkin barlik

zhənyilərdə zhudong boluximiz, uningdin keyin hər-kandak baskuqtimu zhudong boluximiz kerək. Biz uzakka sozux qarixidikilər wə əng ahir qəlibə kazinix qarixidikilərmiz, kimarwazlardək həmmi bir yolu tikiwetix qarixidikilər əməsmiz.

Əskərlər Bilən Həlk Əlalibiyətning Asasi

111. Inkilawiy Zhongguoning aldida turuwatkan Yapon jahan'girliqi əzining hujumi wə basturuxini hərgiz boxaxturmaydu, buni uning jahan'girlik mahiyiti bəlgiləgen. Zhongguo qarxilik kərsətmisə, Yaponiyə Zhongguoni bir tal okmu sərp kilmastin bimalal besiwəlidu, Dongbey tət əlkining kəldin ketixi buninqə misal. Zhongguo qarxilik kərsətsə, Yaponiyə bundak qarxilik kərsitix kəqigə besim ixlitidu wə bu besimni əzining besim kəqi Zhongguoning qarxilik kərsitix kəqidin exip ketəlməydiqan bolup qələqandila tohtitidu, bu—mukərrər qanuniyət. Yaponiyə pomixxikliri wə burzuaziyisining qara niyiti nahayiti qong, ular jənupta Malay takim aralliriqə, ximalda Sibiriyigə hujum kilix uqun, otturidin bəsüp ətux fangzhenini kollinip, awal Zhongguoqə hujum kildi. Yaponiyə Huabeyni wə Jiangsu, Zhejiang tərəplərnə besiwəliqəndin keyin qanaətlinip tohtap kalidu, dəp qaraydiqanlar tərəkki kilip yeni baskuqka kirgən wə halakət girwigigə berip qələqan Yapon jahan'girli-

gining tarihtiki Yaponiyigə ohximaydiqanliqini pütünləy kərmigən. Bizning, Yaponiyining qikiridiqan əskirining sani wə hujum nuktisining məlum qeki bar, diginimiz xuningdin ibarətki, Yaponiyə tərəp əz küqi اساسida yənə baxka tərəplərgə hujum kilix həm baxka tərəptiki düxmənliridin mudapiə kərux üqün, pəkət məlum dərjidə küq qikirip, Zhongguoqa hujum kilixi wə bu hujumini əzining qamisi yətkən qəkkiqə elip berip tohtitixi mümkin; Zhongguo tərəpmu əzining ilqarliqini wə kəysərlik bilən karxi turux küqini kərsətti, pəkət Yaponiyila xiddətlik hujum kilidu, Zhongguo zərür bolqan qarxilik kərsitix küqigə igə əməs, dəp təsəwwur kilqili bolmaydu. Yaponiyə pütün Zhongguoni besiwalalmaydu, lekin u qamisi yətkən həmmə rayonda Zhongguoning qarxiliqini bar küqi bilən basturuxka kirixidu, ta Yaponiyining iqki-taxki xaraiti Yapon jahan'girligini gərgə elip baridiqan biwastə weyjini tuqdurmiqiqə, u bundak basturuxni tohtatmaydu. Yaponiyining iqki siyasisining pəkət ikkila qikix yoli bar: yaki pütün hakimiyət bexidiki siniplar tezdin yimirilip, hakimiyət həlkkə tapxurulidu, xuning bilən urux ayaklixidu, lekin hazirqə bundak imkaniyət yok; yaki pomixxiklar bilən burzuaziyə kündin-kün'gə faxistlixip, uruxni ta əzi tarmar bolidiqan kün'gə kədər elip baridu, Yaponiyining mengiwatkini dəl muxu yol. Buningdin baxka üqinqi yol yok. Yaponiyə burzuaziyisining

metidil guruhi otturiqqa qikip uruxni tohtitidu, döp ümit kilix pəkət bir türlük ham hiyaldinla ibarət. Yaponiyə burzuaziyisining metidil guruhi pomixxiklar wə pul muamilə guatoulirining əsiri bolup kələqan, bu—Yaponiyə siyasisining kəp yillardin buyanki əmiliyiti. Yaponiyə Zhongguoqa hujum kiləqandin keyin, əgər Zhongguoning Yapon baskunqiliriqqa karxi uruxi Yaponiyigə əjəllik zərbə bərmigən bolsa wə Yaponiyə tehi yetərlik küqkə igə bolup turəqan bolsa idi, u qokum xərkiy jənubiy Asiyaqqa yaki Sibiriyigə hətta hər ikkisigə hujum kiləqan bolatti. Yawropa uruxi baxlansila, Yaponiyə buni kilidu; Yaponiyə həkümränlirining kəngligə pükkən muddiasi qayət qong. Əlwəttə, bundak imkaniyətmu məwjut: Sovet ittipaki qüdrətlik boləqanliktin wə Yaponiyə Zhongguodiki uruxta zor dərjidə ajizlaxkanliktin, Yaponiyə əslidiki Sibiriyigə hujum kilix pilanini koyup turuxka məjbur bolup, Sovet ittipaqiqa karita tüptin mudapiə kərüxkə ətidu. Lekin bundak əhwal yüzbərgəndə, Yaponiyening Zhongguoqa kiliwatkan hujumi boxaxmaydu, əksiqə, uning Zhongguoqa kiliwatkan hujumi küqiyidu, qünki u qaqda Yaponiyə üqün ajizni yutuwelixtin ibarət birla yol qalidu. U qaqda, Zhongguoning Yapon baskunqiliriqqa karxi uruxni kət'i dawamlaxturux, birlikəpni kət'i dawamlaxturux wə uzakqa sozulidiqan uruxni kət'i dawamlaxturux wəzipisi tehimu eqirlixidu, qəyərətni

kilqilikmu boxaxturoqili bolmaydu.

112. Bundak əhwalda, Zhongguoning Yaponiyini yengixining asasiy xərti pütün məmlikətning ittipaklixixi wə ilgirikigə kariqanda on həssiləp, yüz həssiləp hər tərəplimə alqa besixidin ibarət bolidu. Zhongguo alqa besix dəwridə turmakta wə uluk ittipaklikka erixiti, lekin bularning hazırki dərjisi tehi bəkmü kəmlük kilidu. Yaponiyə besiwəlqan jaylarning xunqə kəng boluxi, bir tərəptin, Yaponiyining küqlük bolqanlıqidin bolqan bolsa, yənə bir tərəptin, Zhongguoning ajiz bolqanlıqidin boldi; bundak ajizlik tamamən 100 yildin buyanki bolupmu yekinki 10 yildin buyanki türlük tarihiy hataliklarning juqlinixidin kelip qikkan nətiyə bolup, bu Zhongguoning alqa besix amillirini bügünki hələttə qəkləp koyqan. Həzir bundak küqlük düxmənni yengix üqün uzak muddət hər tərəptin tirixmay bolmaydu. Tirixixka tegixlik ixlar nahayiti kəp, mən bu yərdə əng asaslik bolqan ikki tərəp: armiyining wə həlkning alqa besixi üstidila tohtilimən.

113. Armiyə tüzümini yengilax zamaniwiləxtürüxtin ayrılmaydu, tehnika xaraitini yaxxilax kerək, buningsiz düxmənni Yalujiangning neriki tərəpigə koqlap qikarqili bolmaydu. Armiyini ixka selixta ilqar, janlik zhənlüə wə zhənsu boluxi kerək, buningsizmu qələibə kəzanqili bolmaydu. Lekin armiyining asasi əskər, armiyigə ilqar siyasi

rohni singdürməy wə bundak singdürüxnı ilqar siyasi hizmət arkilik elip barmay turup, jün'guənlər bilən əskərləning həkiki birligigə erixkili bolmaydu, jün'guənlər bilən əskərləning Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxka bolqan əng zor kizqinliqini kozqiqili bolmaydu, barlik tehnika wə zhəshulirimizning tegixlik ünümini əng obdan asalarqə igə kilqan həlda jari kilduroqili bolmaydu. Yaponiyining tehnika xaraiti üstün bolsimu, lekin u ahir jəzmən məqlup bolidu, diginimizdə, bizning uningqə yokitix wə horitix yoli bilən beridiqan zərbilirimizdin taxkiri, uning armiyisining rohiy kəypiyatining ahir bizning zərbimiz arkisida təwrinidiqanlıqini, koralliri bilən əskərlirining maslixixining puhta bolmaydiqanlıqini kəzdə tutimiz. Bizdə əhwal uning tətürsiqə, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning siyasi məksidi jəhəttə jün'guənlər bilən əskərlər bir. Muxu nuqtida barlik Yapon baskunqiliriqə qarxi koxunlarning siyasi hizmətli-rining asasi barlikka kəldi. Armiyidə məlum dərijidiki demokratiyiləxtürüxnı əməlgə axurux, asasən feodallik urux-tillax tüzümini əməldin kaldurux wə jün'guənlər bilən əskərləni turmuxta halawətnimu, japanimu təng kəridiqan kilix kerək. Xundak kilqanda, jün'guənlər bilən əskərləning birligi məksidigə yətkili bolidu, armiyining jənggiwarliqi intayin zor dərijidə axidu, uzak muddətlik wə dəhxətlik uruxka qidaxlik berəlməsmizmikın, dəy-

diqan əndixigə orun qalmaydu.

114. Uruxning uluk küqining əng qongkur mən-bəsi həlk ammisi iqidə. Yaponiyining bizni bozək etixkə petinaliqanliqining asasiy səwiwi—Zhongguo həlkining təkilsiz hələttə turqanliqi. Bu kəmqi-likni tügətsək, Yapon tajawuzqiliri bizning ornidin dəs turqan nəqqə yüz milyon həlkimiz aldida huddi köyüwatkan ot aldiqə kelip kalqan yawa kala həliqə qüxüp kalidu, bizning birla wakirap koyuximiz bilənla, bu yawa kala ürküp, özini otka etip köyüp əlidu. Biz tərəptə armiyə üzlüksiz toluklinip turuxi kerək, hazır, təwəndə kalaymikan kolliniliwatkan “əskər tutux qarisi” wə “əskər setiwelix qarisi”²⁴ dərhal mən'i kilinip, kəng wə kizqin siyasi səpərwərlik yürüzüluxi lazim, xundak kilqanda, birnəqqə milyon kixini əskərlikkə elixmu asan bolidu. Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning maliyisidə intayin kiyinqilik bolsimu, həlk ammisi səpərwər kilinsila, maliyə məsilisimu məsilə bolmay kalidu, xunqə kəng yər wə kəp ahaligə igə bir dələt turukluk maliyə namratliqidin kayquruxning nimə yoli bar, zadi? Armiyə həlk ammisi bilən xundak iqqoyun-taxkoyun bolup ketixi kerəkki, u həlk ammisining nəziridə öz armiyisi bolup kalsun, bundak armiyə yər yüzidə təngdax-siz bolidu, birər-yerim Yapon jahan'girligi uning aldida heq gəp əməs.

115. Nuroqun kixilər jün'guənlər bilən əskərlər-

ning munasiwitini wə armiyə bilən həlkning munasiwitini yahxi yoloqa koyup ketəlmigənligini usulning natoqra bolqanliqidin dəp karixidu, mən daim ularoqa, tūp pozitsiyə (yaki tūp məksət) məsilisi, dəp kəldim, bu pozitsiyə—əskərləni hərmətləx wə həlkni hərmətləx. Muxundak pozitsiyide bolqanda, uningdin hər hil siyasət, usul wə xəkillər barlikka kelidu. Bu pozitsiyidin qətligəndə, siyasət, usul wə xəkillərmu qokum hata bolidu, jün'guənlər bilən əskərlər otturisdiki, armiyə bilən həlk otturisdiki munasiwətni hərgiz yahxi yoloqa koyqili bolmaydu. Armiyidiki siyasi hizmətning üq qong pirinsipi munular: birinqi, jün'guənlər bilən əskərləning birligi; ikkinqi, armiyə bilən həlkning birligi; üqinqi, dūxmən armiyisini parqilax. Bu pirinsiplarni ünümlük əməlgə axurux üqün, əskərləni hərmətləx, həlkni hərmətləx wə dūxmən armiyisidin koral taxliqan əsirləning kixilik kədir-kimmitini hərmətləxtin ibarət tūp pozitsiyini asas kilix kerək. Bu tūp pozitsiyə məsilisi əməs, tehnikə məsilisi, dəp qaraydiqan kixiləning oyi həkikətən hata, buni tüzitixi kerək.

116. Wuhən wə baxka jaylarni koqdax jiddi wəzipə bolup turoqan hazirki wakitta, pütün armiyə wə pütün həlkning barlik aktipliqini kozoqax yoli bilən uruxni kollax—intayin jiddi wəzipə. Wuhən katarlik jaylarni koqdax wəzipisini, xək-xühhisizki, əstayidil otturioqa koyux wə ijra kilix lazim. Lekin

zadi jəzmən koldin bərməy koqdaq qaloqili bolidiqan-bolmaydiqanliqi zhuguən arzuqa əməs, bəlki konkirit xərtlərgə baqlik. Siyasi jəhəttin pütən armiyini wə pütən həlkni kürex kilixka səpərwər kilix əng mohim konkirit xərtlərnin biri. Həmmə zərür xərtlər tirixip koloqa kəltürülmisə, hətta zərür xətlərdin birərsi hazirlanmay qalsa, Nənjing katarlik jaylar koldin kətkəndikidək katangoqa qüxüp kelix mukərrər. Zhongguoning Madridi kəyərdə ikənligi kəyərlərnin Madrid xətlirini hazirliqanliqoqa baqlik. Ilgiri birmu Madrid bolmiqan idi, buningdin keyin birkanqisini barlikka kəltürüximiz kerək, lekin bu pütünləy xərtlərnin kəndək boluxioqa baqlik. Bu xətlər iqidiki əng tüp xərt pütən armiyə wə pütən həlkning kəng siyasi səpərwərlikkə kelixi.

117. Barlik hizmətlərdə Yapon baskunqiliriqa karxi milli birlikəptin ibarət bax fangzhenda qing turux lazim. Qünki muxundək fangzhen bolqandila, Yapon baskunqiliriqa karxi uruxni kət'i dawamlaxturqili wə uzakka sozulidiqan uruxni kət'i dawamlaxturqili bolidu, jün'guənlər bilən əskərlərnin munasiwitini, armiyə bilən həlkning munasiwitini omumyüzlük wə toluk yaxxiliqili bolidu, pütən armiyening wə pütən həlkning toluk aktipliqini kozqap, koldin kətmigən barlik jaylarni koqdaq wə koldin kətkən barlik jaylarni kayturuwelix üqün jəng kilqili bolidu, əng ahirki qəlibini

koləqa kəltürgili bolidu.

118. Siyasi jəhəttin armiyə bilən həlkni səpər-wər kilixtin ibarət bu məsilə, həkikətən, nahayiti mohim. Biz xuning üqün bu nuqtini erinməstin, təkrar-təkrar səzləp keliwatimizki, həkikətən, bu nukta bolmisa, qəlibimu bolmaydu. Nurəqun baxka zərür nərsilər bolmisimu, əlwəttə, qəlibə bolmaydu, lekin bu nukta qəlibining əng tıp xərti. Yapon baskunqiliriəqa karxi milli birliksəp pütün armiyə wə pütün həlkning birliksepi, hərgiz birnəqqə partiyə-guruhlarning dangbuliri wə əzaliriningla birliksepi əməs; pütün armiyə wə pütün həlkni səpər-wər kilip, birliksəpkə katnaxturuxla Yapon baskunqiliriəqa karxi milli birliksəpni təxəbbus kilixning tıp məksidi.

Hulasə

119. Hulasə nimə? Hulasə mundak: “Kandak xərt boləqanda, Zhongguo Yapon jahan'girligining əmiliy küqini yengələydu wə yokitalaydu? Üq xərt boluxi lazim: birinqi, Zhongguoning Yapon baskunqiliriəqa karxi birliksepinin quruluşi; ikkinqi, həlkara Yapon baskunqiliriəqa karxi birliksəpning quruluşi; üqinqi, Yaponiyə həlkining wə Yaponiyə mustəmlilikliridiki həklərləning inkilawiy hərəkətlirining kətirilixi. Zhongguo həlkining məydanidin eytkanda, bu üq xərtning iqidə Zhongguo həlkining qong

birlixixi asasiy orun tutidu.” “Bu urux kanqilik uzakka sozular? Bu Zhongguoning Yapon baskunqiliriqa qarxi birlikseping amiliy kucigə wə Zhongguo, Yaponiyə—ikki məmlikəttiki baxka bir-munqə həl kiləuq amillarning kəndak boluxiqa baqlik.” “Əgər bu xərtlər tez wujutka qikmaydiqan bolsa, urux uzakka sozulidu. Lekin nətiyə bəribir ohxax, Yaponiyə jəzmən məqlup bolidu, Zhongguo jəzmən qəlibə kəzinidu. Pəkət berilidiqan kurbənlər kəprək bolidu wə nahayiti jəwri-jəpalik bir dəwrni baxtin kəqürükə toqra kelidu, halas.” “Bizning zhənlüelik fangzhenimiz əzimizning asasiy kucimizni ixka selip, nahayiti uzun wə əzgirip turidiqan urux səpliridə urux kilixtin ibarət boluxi kərək. Zhongguo armiyisi qəlibə kəzinix üqün kəng jəng məydanlirida yüksək yündongzhən elip bərix kərək.” “Təlim aləqan koxunlarni yətkəp yündongzhən elip bəraqəndin baxka, dihanlardin nahayiti kəp partizan düylini təxkil kilixmu kərək.” “Urux jəryanida, Zhongguo ..... Zhongguo armiyisinin kəral-jəbduklirini pəydin-pəy kucəytidu. Xuning üqün, Zhongguo uruxning keyinki məzgilidə zhəndizhən bilən xuqullinip, Yaponiyə bəsiwələqan jaylarəqə zhəndilik hujum kiləlaydu. Xundak kilip, Zhongguoning Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxining uzak muddət horitixi arkisida Yaponiyəning iktisadi yimirilidu; san-sanaksiz jənglərnin horitixi arkisida Yapon əskərlirinin rohi quxidu. Zhongguo tərəptə

bolsa Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning yoxurun küqliri kündin-kün'gə jux urup yukuri orlōweridu, köpligən inkilawiy hōlk ammisi özini aldinki sōpkə üzlüksiz etip, ərkinlik üçün jəng kilidu. Bu həmmə amillar baxka amillar bilən koxulup, Yaponiyining besiwaloqan jaylardiki istihkamliriqa wə genjüdilirigə üzül-kesil wə əjəllik zərbilərnı berip, Yaponiyə tajawuzqi armiyisini Zhongguodin koqlap qikiriximizōqa imkaniyət beridu." (1936-yil 7-ayda Snow bilən kiliqan sōhbət) "Zhongguoning siyasi wəziyitidə xuningdin etiwārən yengi bir baskuq baxlandi, ... bu baskuqtiki əng mərkiziy wəzipe: barlik küqlərnı səpərwər kilip, Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning qəlibisini koloqa kəltürəx." "Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning qəlibisini koloqa kəltürəxning mərkiziy halkisi baxlinip kətkən Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni omumyüzlük bolōqan, pütün millət elip baridiqan Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxka rawajlanduruxta. Pəkət muxundak omumyüzlük bolōqan, pütün millət elip baridiqan Yapon baskunqiliriqa qarxi urux bolōqandila, Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni əng ahirki qəlibigə erixtürgili bolidu." "Həzirki Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxta tehi jiddi ajizliklar məwjut bolup turoqanliktin, buningdin keyinki Yapon baskunqiliriqa qarxi urux jəryanida muwəpəkiyətsizlik, qekinix, iqi bəlünəx, asilik kilix, wakitlik wə kismən murəssəlixixkə ohxax birmunqə

paydisiz əhwallar pəyda boluxi mümkin. Xuning üqün, Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning muxəkkətlik uzakka sozulidiqan urux bolidiqanliqini nəzərdə tutux lazim. Lekin, ixinimizki, baxlinip kətkən Yapon baskunqiliriqə karxi urux, partiyimizning wə pütün məmlikət həlkimizning tirixixi arkisida, barliq tosaloqlarni bəsüp ətüp, dawamlik aloqə besiwəridu wə rawajliniwəridu.” (1937-yil 8-ayda qobul kilinon «Zhonggong zhongyangning hazirki wəziyət wə partiyining wəzipiliri toqrisidiki karari») — hulasə ənə xular. Munkərzqilik karixidikilər düxmənni goya ilahiy nərsidək, əzimizni bolsa teriktək qaqlaydu, tez qəlibə kazinix karixidikilər düxmənni goya teriktək, əzimizni bolsa ilahiy nərsidək qaqlaydu, bularning həmmisi hata. Bizning kariximiz əksiqə: Yapon baskunqiliriqə karxi urux — uzakka sozulidiqan urux, əng ahirki qəlibə Zhongguoning — bular bizning hulasimiz.

120. Mening nutqum muxu yərdə ayaklixidu. Yapon baskunqiliriqə karxi uluq urux kanat yeyiwatidu, toluq qəlibini koləqə kəltürəx üqün nahayiti kəp kixilər təjribilərnə yəkünləxnə ümit kilidu. Mən pəkət 10 aylıq təjribilər iqidiki omumi nərsilər üstidila tohtilip ətüm, buni bir hulasə disimu bolar. Bu məsilə kəng türdə əhmiyət berixkə wə muhakimə kilixkə ərziydu, mening tohtaloqanlirim pəkət bir omumi qüxəngə, hər biringlarning tətqik wə muhakimə kilip, tüzitixinglar wə toluqli-

xinglarni ümit kilimən.

Izahlar

① Bundak munkərzqilik karixi—guomindangning pikri. Ular Yapon baskunqiliriqa karxi turuxni halimidi, keyin ularning Yapon baskunqiliriqa karxi turuxi məjburiyət astida boldi. Lu-gouqiao wəkəsidin keyin, Jiang Jieshiqilar Yapon baskunqiliriqa karxi uruxka nailaj katnaxti, Wang Jingweyqilar munkərzqilik karixiqa wəkillik kilip, Yaponiyigə təslim bolmaqci boldi, keyin, dər wəkə, təslim boldi. Lekin munkərzqilik idiyisi guomindang iqidila məwjut bolup qalmay, bəlki jəmiyətning bəzi ottura katlamirida hətta bir kisim qalak əmgəkci həlk arisidimu təsir kərsətkən idi. Buning səwiwi xuki, guomindang həkümiti qiriklixip, kolidin heqnərsə kəlməydiqan bolup qalqan idi, Yapon baskunqiliriqa karxi uruxta hər kədəmdə məqlup boldi, Yaponiyə armiyisi bolsa sürüp keliwərdi, birinqi yildila Wuhən ətrapiqa hujum kilip kəldi, xuning bilən bir kisim qalak həlk arisida eqir ümitsizlik kəypiyati tuquldi.

② Bu pikirlərninğ həmmisi gongchəndang iqidiki pikirlər. Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning birinqi yerim yilida partiye iqidə, Yaponiyə bir uruxkimu yarimaydu, dəp karap, duxmənni səl qaqlaydiqan bir hil hahix məwjut idi. Ularning asasi əz kükimizni nahayiti zor dəp həs kilqanliqi əməs,—ular gongchəndang rəhbərligidiki armiyə wə həlk ammisining təxkillən'gən küqlirining u qaqlarda nahayiti az ikənliginə bilətti,—bəlki guomindang Yapon baskunqiliriqa karxi turidiqan boldi, u nahayiti zor kükə igə, gongchəndangqa maslixip, Yaponiyigə ünümlük zərbə berələydu, dəp həs kilqanliqi. Ular guomindangning Yapon baskunqiliriqa waqtinqə karxi turuwatqanlik tərpinila kərüp, guomindangning əksiyətqilik wə qiriklik tərpinini untup qalqan, xuning bilən hata məlqərgə kəlgən.

③ Bu—Jiang Jieshi katarlik kixilərninğ pikri. Jiang Jieshi guomindangi Yapon baskunqiliriqa karxi uruxka məjburi kat-

naxkanliktin, uning as-yadi qat'ollarning tezrak yordam kilixini umit kilix bilanla bolup ketti, ez kugige ixenmidi, holkning kugige tehimu ixenmidi.

④ Tey'erzhuang—Shandong elkisining jenubiy kismidiki bir bazar. 1938- yil 3- ayda Zhongguo armiyisi Yaponiyə tajawuzqi armiyisi bilan Tey'erzhuang etrapida bir ketim tutuxkan idi. 400 ming kixilik Zhongguo armiyisi 70-80 ming kixilik Yaponiyə armiyisigə qarxi turdi, xunga qelibə kazandi.

⑤ Bu—xu qaqda guomindang zhengxue guruhining geziti «Dagongbao»ning bir baxmakalisida otturiqa koyulqan pikir. Ular taley sinax rohiy halitige asasinip, uzakka sozulidiqan urux dawamida holk kuqliri sepərwər kilinip ketip, ez sinipimizning amanliqiqa həwp yetmisun, dəp, Yaponiyini Tey'erzhuangdikigə ohxax birkanqə qelibilik jəng bilan tosuxni umit kilixkan idi. Pütün guomindangdimu xu qaqda ənə xundak taley sinax rohiy haliti bar idi.

⑥ Bu wuxu yili (1898- yil)da tuqulqan gayliangzhuyilik həkətni kersitidu. Bu həkət bir kism erkin burzuziyining wə anglik pomixxiklarning mənəətlirigə wəkillik kilatti, buningqa Kang Youwey, Liang Qichao, Tən Sitong katarlik kixilər baxqilik kilqan bolup, u Guangxū hanning kollixiqa erixkən idi, lekin ammiwi asasi yok idi. Xu qaqda korallik kugkə igə bolup turqan Yüən Shikəy jahillarning baxliqi Cixi təyhouqa yengilikka kəqux tərəpdarlirining məhpiyitini satti, xuning bilan Cixi təyhou hakimiyətni yengiwaxtin kolqa eliwelip, Guangxū hannı nəzərbənt kilip koydi həm Tən Sitong katarlik 6 kixini eltürüwətti. Xundak kilip, bu həkət pajielik rəwixtə məqlup boldi.

⑦ 1938- yil 1- ayning 16- küni Yaponiyə neygesi bayanat elan kilip, Zhongguoni korallik kug bilan munkərz kilix fangzhenini jakalidi; xuning bilan billə, guomindang həkumitigə təhdit selip wə uni təslim boluxka kizikturup, guomindang həkumiti əgər “Yaponiyigə qarxi uruxni yənila kozqaydiqan” bolsa, Yaponiyə həkumiti Zhongguoda yengi bir qorqak hakimiyət tikləydiqanliqini, guomindang həkumitini tənpenning “qarxi

təripi" kiliwərməydiqanlıqini ukturdi.

⑧ Bu yərdə əsasən Amerika kəzdə tutulidu.

⑨ Bu Ən'gliyə, Amerika wə Fransiyigə ohxax jahan'gir dələtlərnin həkumətlirini kərsitidu.

⑩ Yoldax Mao Zedongning bu yərdə, Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning tirkixix baskuqida Zhongguo tərəp yukuriqə karap əzgirixi mümkün, dəp aldin eytkən səzi Zhongguo gongchəndangi rəhbərliğidiki azat rayonlarda toluq əməlgə axti. Guomindang həkumranliqidiki rayonlarda bolsa Jiang Jieshi baxqiliqidiki həkumran guruh Yapon baskunqiliriqə passip karxi turup, gongchəndangqə wə həkəkə aktip karxi turqanlıktin, yukuriqə karap əzgirix u yakta tursun, bəlki təwənləp ketti. Ləkin muxundak boluxi kəng həkəkə ammisining karxiliqini kəzqidi wə ularni oyoqatti. Yoldax Mao Zedongning «Birləxmə həkumət həkəkidə» digən əsiridə muxu barlık pakitlar toqrisida kilqan təhliligə qaralsun.

⑪ «Koral həmmi hək kılıdu» dəydiqan qarax, Zhongguoning koralliri Yaponiyinikigə yətməydu, xunga uruxta Zhongguo jəzmən məqlup bolidu, digən muqam. Guomindang əksiyətkiliri-ning kattiwaxlıri (jumlidin Jiang Jieshi)da muxundak qarax bar idi.

⑫ Ruləyfo budda dinining ijatqisi Sakyamunini kərsitidu. Sun Wukong—Zhongguoning 16-əsiridə yezilqan əpsaniwi romani «Xiyouji»diki kəhriman. Bu əpsanidə eytilixiqə, Sun Wukong əslidə bir maymun bolup, u bir mollak atsa, tūmən ming li yərgə berip quxidikən, ləkin u Ruləyfoning alqiniqə quxup kəlip, həkənkə mollak etipmu uningdin qikip kətəlməptu, əksiqə, Ruləyfo alqini dūm kilqan ikən, uning bəx barmiqi bir birigə tutax bəx takka aylinip, Sun Wukongni besiwaptu.

⑬ 1935- yil 8- ayda ətküzəlqan Kommunistik internatsional-ning 7- kurultiyida yoldax Dimitrov «Uruxka wə faxizimqə karxi kərəxtə nəwəttiki məsililər» digən dokladida mundak digən idi: «Faxizim əymənməy zorluq-zombuluk kılıdiqan milli tajawuzqılık wə karakqılık uruxi diməktur.» 1937- yil 7- ayda yoldax Dimitrov yənə «Faxizim urux diməktur» digən məqalisini elan kildi.

⑭ Leninning «Sotsiyalizim wə urux» digən əsirining birinçi bəbiqə wə Leninning (Ikkinçi internatsionalning həlakiti) digən əsirining 3- bəlümigə qaralsun.

⑮ (Sunzi) 3- tom (Hujumqə təyyarlinix) kismiqə qaralsun.

⑯ Chengpu hazırki Pingyüən əlkisining Puxiən nahiyisidə. Miladidin 632 yil burun Jin bəgligi bilən Chu bəgligi bu yərdə kattik jəng kilidu. Uruxning dəsliwidə Chu bəgligining koxunliri üstünlükkə igə bolidu. Jin bəgligining koxunliri 90 li arkiqə qekinip, Chu bəgligi koxunlirining küqi ajiz bolqan ong wə sol kənitini talliwelip, ularqə kattik zərbə beridu, nətijidə Chu bəgligining koxunliri zor məqlubiyətkə uqraydu.

⑰ Miladidin 204 yil burun Hən sulalisining jianglingi Hən Xin əz kismirlirini baxlap, Jingxing digən jayda Zhao Xie bilən kattik jəng kilidu. 200 ming kixilik döp nam alqan Zhao Xie koxuni san jəhəttin Hən sulalisi koxunidin birnəqqə həssə oxuk bolidu. Hən Xin dərya tərəpkə arkisini kilip səp tüzidu wə əz koxunliriqə baxqilik kilip, qəyrət bilən jəng kilidu; xuning bilən billə, Zhao Xie koxunining mudapiəsi ajiz bolqan arka səpini tuyuksiz hujum bilən besiwelix üqün əskər əwətidu, nətijidə Zhao Xie koxuni aldi wə arka tərəptin berilgən zərbilər arkisida kattik tarmar bolidu.

⑱ 18- əsirning ahiri wə 19- əsirning bexida Fransiyilik Napoleon Ən'gliyə, Prosiyə, Awstriyə wə Rosiyə bilən xuningdək Yawropadiki baxka birmunqə dölətlər bilən urux kildi. Nurqun jənglərdə Napoleon budüyliri san jəhəttin əz duxmənligigə yətmisimu, ləkin qəlibə kəzanqan idi.

⑲ Miladining 383- yili, Qin sulalisining həkümdari Fu Jiən Jin bəgligining koxunlirini səl qaqlap, əskər qikipip Jin bəgligigə hujum kilidu, Jin bəgligining koxuni Ənhuy əlkisining Shouyang nahiyisidiki Luojiən digən jayda Qin sulalisi koxunining aldinki kismini məqlup kilidu, andin kuruqluk həm su yoli bilən ilgiləwəridu. Fu Jiən Shouyang xəhrining səpiliqə qikip kariqinida, Jin bəgligi əskərlirining həywət bilən səp tartip turqanlıqini kəridu, andin Bagongshən teqiəqə kariqinida, taqdiki ot-qəp wə dəl-dərəhlərmu uningqə Jin bəgligining

əskərliri bolup kərünidu, u, küqlük düxmən'gə uqrap kaptimən, dəp qorkunqqa qūxidu. Muxu tallanma əsərləring 1-tomidiki (Zhongguo inkilawiy uruxining zhənlüə məsilisi)ning ⑳ izahıqə qaralsun.

㉑ Bu Jiang Jieshi wə Wang Jingwey katarliklarning 1927-yili guomintang bilən gongchəndangning birinqi kətimlik milli demokratik birliksepigə asilik kilip, həlkkə karxi 10 yil urux elip berip, Zhongguo həlkiqə kəng kələmdə təxkillinix imkaniyiti bərmigənligidin ibarət pakitni kərsitidu. Bu tarihiy hatalıqqa Jiang Jieshi baxqiliqidiki guomintang əksiyətqiliri jawapkar.

㉒ Song Xianggong miladidin 7 əsir burun chunqiu dəwrində Song bəgligining begi bolqan. Miladidin 638 yil burun Song bəgligi kudrətlik Chu bəgligi bilən urux kilidu, Song bəgligining əskərliri səp tartip bolqanda, Chu bəgligining əskərliri tehi dəryadin etüwatkan bolidu. Song bəgligining bir əməldari, Chu bəgligining əskərliri kəp, Song bəgligining əskərliri az, dəp karap, Chu bəgligining əskərliri dəryadin etüp bolmiqan pəyttin paydilinip hujum kilixni təxəbbus kilidu. Ləkin Song Xianggong: "Bolmaydu, qünki alijanap adəm baxkilarqə ular kiyinqilikta kalqan pəyttin paydilinip hujum kilmaydu" dəydu. Chu bəgligining əskərliri dəryadin etüp bolup, tehi səp tartip bolmiqan qaqda, Song bəgligining əməldari hujum kilixni yənə iltimas kilidu, Song Xianggong yənə: "Bolmaydu, qünki alijanap adəm səp tartip bolmiqan koxunqə hujum kilmaydu" dəydu. Taki Chu bəgligining əskərliri təyyarlinip bolqandin keyin, andin Song Xianggong hujum kilixkə buyruk beridu. Nətijidə Song bəgligi kattik yengilidu, Song Xianggongning ezimu yaridar bolidu. Bu həkayə toqrisida (Zuozhuən)diki xigongning 22-yiliqə qaralsun.

㉓ 1937-yili Yaponiyə tajawuzqi armiyisi Beyping, Tienjinni besiwələndin keyin, Tienjin-Pukou tēmüryolini boylap jənupkə ilgiriləp, Shəndong əlkisigə hujum kildi, guomintangning Shəndong əlksidə uzak yillar həkümranlik kilip turqan jünfasi Hən Fujü jəng kilməstin kaqkan peti Shəndongdin top-toqra Hənən'gə beriwaldi.

㉔ 1812-yili Napoleon 500 ming kixilik qong koxun bilən

Rosiygə hujum qilgan idi. Rosiyə qoxuni Moskvani taxlap qikip wə keydürüwetip, Napoleon armiyisini aq-yalingaqlik azawida qalğan, arqa yolliri parakəndə bolğan, əskərliri muhasiridə qalğan halakətlik əhwalğa quxürüp koyup, uni öz qoxunini qekindürüp ketixkə məjbur qilğan idi. Rosiyə qoxuni pirsəttin paydilinip, qayturma hujumğa ətkən, Napoleon qoxunidin aran 20 nəqqə ming kixila qeqip ketəligən idi.

② Guomindangning armiyini kengəytix qarisi tux-tuxka əskər wə saqı əwətip, həlkni əskərlikkə tutux idi, əskərlikkə tutulğanlarni gunakarlarğa ohxax aqamqa bilən baqlap elip kelətti. Bir az puli bar kixilər guomindang əməldarliriğa para berip, əzigə quxkən adəm ornığa adəm setiwelip berətti.

ZHONGGUO GONGCHƏNDANGI- NING MILLI URUXTIKI ORNI*

(1938- yil 10- ay)

Yoldaxlar! Biz parlak istikbalga igimiz; biz Yapon jahan'girligini yengiximiz kerək, yengi Zhongguo kuruximiz kerək, xuningdək bu məxsətlərgə qokum yetələymiz. Lekin həzirdin tartip bu parlak istikbalga yetip barəiqə boləqan arilikta muxəkkətlik bir musapə turuptu. Parlak Zhongguo üqün kürəx kiliwatқан Zhongguo gongchəndangi

-
- * Bu—yoldax Mao Zedong partiyining 6- nəwətlik zhongyang weyyüənhuyining 6- omumyiqinida kıləqan doklat. Bu kətimki yiqin yoldax Mao Zedong baxqiliqidiki dang-zhongyang zhengzhijüsining luxienini təstiklidi wə nahayiti möhim bir yiqin boldi. Yoldax Mao Zedongning doklatta «Zhongguo gongchəndangining milli uruxniki orni» digən məsilini otturiqa koyuxi pütün partiyidiki yoldaxlarni partiyimizning Yapon baskunqiliriqa karxi uruxka rəhbərlik kilixniki zor tarihiy məs'uliyitini enik bilidiqan wə bu məs'uliyətning həddisidin əstayidillik bilən qikidiqan kilix üqün idi. Omumyiqin Yapon baskunqiliriqa karxi birliksepni kət'i dawamlaxturux fangzhenini bəlgilidi, xuning bilən billə, birlikseptə ittipaklikmu wə kürəxmu bilidiqanliqini, "Həmmə birliksep arkilik bol-sun" diyixning Zhongguo əhwaliqa muwapik kəlməyidiqan-

wə pütün məmlikət həlki baskuqluk halda Yapon karakqiliriqə qarxi kürəx elip berixi lazim; uni məqlup kilix üçün bolsa uzak muddətlik uruxni baxtin ötküzüxkila toqra kelidu. Bu uruxka dair hər tərəplimə məsililər üstidə nahayiti kəp səzliduk. Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxtin buyanki təjribilərnı hulasiləpmu qıktuk; hazırki wəziyətni mөлqərləpmu alduk; pütün millətning jiddi wəzipilirini otturiqımu koyduk; uzak muddətlik uruxka uzak muddətlik Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birliksəp bilən bərdaxlik berixning asasliri wə usullirini qüxəndürüpmu öttuk; həlkara wəziyətni təhlil kilipmu qıktuk. Undak bolsa, yənə nimə məsilə bar? Yoldaxlar, yənə bir məsilə bar, u bolsimu Zhongguo gongchəndangning milli uruxta kəndak orunda

liqini kərsətti, xundak kilip, birliksəp məsilisi toqrisidiki qənjiuzhuyi hataliqini pipən kildi; yoldax Mao Zedong huləsə qıkarqanda eytkən «Birlikseptiki mustəkillik-əzige əzi hojilik məsilisi» ənə xuningqə dair məsilə. Omumyiqin xuning bilən billə yənə pütün partiyining həlkni Yapon baskunqiliriqə qarxi qorallik kürəxkə uyuxturuxka kirixixining intayin məhimliqini muəyyənələxtürdi, partiyining asasiy hizmiti urux rayonliriqə wə düxmən arka sepigə karitilidiqanlıqini bəlgilidi, Yapon karakqilirini yengix ümidini guomindang armiyisigə baqlax wə həlkining təkdirini guomindang əksiyətkilirining həkümranliqi astidiki kənuniy hərketlərgə baqlaxka ohxax hata idiyilərnı pipən kildi; yoldax Mao Zedong huləsə qıkarqanda eytkən «Urux wə zhənlüə məsilisi» ənə xuningqə dair məsilə.

turidioqanliqi məsilisi, gongchəndang əzalirining əzlrini kəndə qüxən'gəndə, əzlrini kəndə küqəyt-kəndə wə əzlrini kəndə ittipaklaxturəqəndə, andin bu ketimki uruxka rəhbərlik kilip, uni məqlubiyətkə uqratmay, qalibiyətkə elip baralaydioqanliqi məsilisi.

Wətənpərwərlik Wə Internatsionalizim

Internatsionalizimqi boləqan gongchəndang əzasi əyni wakitta yənə wətənpərwər boluxi mümkinmu? Bizqə, mümkün bolupla qalmastin, bəlki lazim. Wətənpərwərlikning konkirit məzmunu tarihiy xarəitlarning kəndə boluxiqə karəp bəlgilinidu. Yapon təcawuzqilirining wə Gitlarning "wətənpərwərliqi" bar, bizning wətənpərwərligimiz bar. Yapon təcawuzqilirining wə Gitlarning "wətənpərwərlik" digən nimisigə gongchəndang əzaliri kət'i karxi turuxi lazim. Yaponiyə kommunistliri wə Germaniyə kommunistliri əz dələtliri kiliwatqan uruxlarning məqlubiyitini kəzligüqilər. Yapon təcawuzqiliri wə Gitler kiliwatqan uruxlarni həmmə qarilər bilən məqlubiyətkə elip berix Yaponiyə həlki wə Germaniyə həlkining mənəpəti; məqlubiyətkə kənqiki təltəküs elip berilsə xunqə yahxi. Yaponiyə kommunistliri wə Germaniyə kommunistliri xundəq kilixi lazim, ular xundəqmu kiliwatidu. Buning səwiwi xuki, Yapon təcawuzqiliri wə Gitler kiliwatqan uruxlar dunya həlkioqila ziyan yətküzüp kəlməy, bəlki

öz məmlikətlirining həklirigimu ziyan yətküzidu. Zhongguoda bolsa əhwal baxkiqə, Zhongguo—təjawuz kılınquqi məmlikət. Xuning üqün, Zhongguo kommunistliri wətənpərwərlik bilən internatsionalizimni birləxtürüxi lazim. Biz internatsionalizimqıllarmız, xundakla, wətənpərwərlərmız, bizning xoarimiz wətənni koqđax, təjawuzqıllarqa qarxi turux üqün jəng kılıx. Biz üqün, məqlubiyətqilik—jinayət, Yapon baskunqıllırıqqa qarxi uruxning qələbisini koləqa kəltürüx—bax tartip bolmaydıqan məs'uliyət. Qünki, wətənni koqđax üqün jəng kıləandıla, təjawuzqıllarını yəngip, millətni azatlıkka qıkarəqılı bolıdu; millət azatlıkka qıkkəndıla, purolətariyat wə əmgəkqi həlkni azatlıkka qıqırıx imkanıyiti tuqulıdu. Zhongguo qələibə kəzənsə, Zhongguoqa təjawuz kıləqan jəhan'gırlar yəkıtıləsə, bu əyni wəkıttə qət'əl həklirigə yərdəm kıləqanlıkmı bolıdu. Xuning üqün, wətənpərwərlik internatsionalizimning milli azatlık uruxta əməlgə axuruluxı bolıdu. Xu səwəptin, hər bir gongchəndang əzasi əzining barlık aktıplıqını jəri kılıxi, kəhrimanlık wə kət'ilik bilən milli azatlık uruxning jəng məydəniqə bərixi, koralını Yapon təjawuzqıllırıqqa karıtıxi lazim. Xu səwəptin, bizning partiyimiz 18-sintəbir wəkəsıdın baxlap, milli koqđınıx uruxı arkilik Yapon təjawuzqıllırıqqa qarxi turux qakırıqını otturıqqa koydı; keyin yənə Yapon baskunqıllırıqqa qarxi milli birlıksəp təxəbbusını otturıqqa koydı, kızıllı armiyını Yapon

baskunqiliriqə qarxi həlk inkilawiy armiyisi kilip kayta tüzüp, aldinki səpkə berip urux kilixkə buyrudi, öz əzalirini Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning əng aldinki sepide turup, əng ahirki bir tamqə keni kaləqiqə wətənni koqdaxkə buyrudi. Bu wətənpərwərlik hərketlərninğ həmmisi toqra, həmmisi internatsionalizimning dəl Zhongguoda əməlgə axuruləanliqi bolup, internatsionalizimqə kilqilikmu hilap kəlməydu. Pəkət siyasi jəhəttə galwang kixilər yaki yaman qərəzdiki kixilərla bizni, toqra kilmidi, internatsionalizimdin wazkəqti, dəp walaklixi mümkin.

Gongchəndang Əzalirininğ Milli Uruxtiki Nəmunilik Roli

Yukuridiki səwəplərgə asasən, gongchəndang əzaliri milli uruxta əzining yuksək aktipliqlini kərsitixi kərək; bəlki bundak aktiplikni həmmə jəhəttə konkirit ipadilixi yəni həmmə jəhəttə xiənfənglik wə nəmunilik rol oynixi lazim. Bizning uruximiz kiyin xaraitta elip beriliwatidu. Kəng həlk ammisida milli ang-sezim. milli qurur wə öz əzigə ixinix tuyqusining yetərlik bolmioqanliqi, zor kəpqilik həlk ammisining uyuxturulmioqanliqi, hərbi küqlərninğ kudrətlik bolmioqanliqi, iktisatning kalak boləanliqi, siyasining demokratik bolmioqanliqi, qiriklik hədisiliri wə ümitsizlik kəypiyatining məwjut bolup turoqanliqi, birliksəpning iqki jəhəttin ittipak bol-

miqanliqi, mustəhkəm bolmiqanliqi wə baxkilar ənə xu kiyin xaraitni təkil kilidu. Xunga, gongchəndang əzaliri pütün məmləkət həlkini ittipaklaxturup, hər hil naqar əhwallarni tügıtixın ibarət zor məs'uliyətni anglık rəwixtə əz üstigə almay bolmaydu. Bu yərdə gongchəndang əzalirining xiənfenglik roli wə nəmunilik roli intayin mohim. Gongchəndang əzaliri 8-armiyə wə yengi 4-armiyə iqidə kəhrimananə jəng kilixta nəmunə boluxi, buyrukni ijra kilixta nəmunə boluxi, intizamqa riayə kilixta nəmunə boluxi, siyasi hizməttə nəmunə boluxi wə iqki birlik-ittipaklikta nəmunə boluxi lazim. Gongchəndang əzaliri dost partiye wə dost armiyilər bilən alakə kiləqan qaqda, ittipaklixip Yapon baskunqiliriqa karxi turux məydanida qing turup, birliksəp ganglingini kət'i ijra kilip, Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning wəzipilirini orunlaxta nəmunə boluxi lazim; səzigə əməl kilip, hərkitidə kəskin bolup, təkəbburluk kilmay, qin kəngül-səmimi niyəttə dost partiye wə dost armiyilər bilən məsililər üstidə məslihətlixip wə hizməttə həmkarlixip, birlikseptiki hər kaysi partiyilərnin əzara munasiwətliridə nəmunə boluxi lazim. Gongchəndang əzaliri həkümət hizmitidə intayin pak boluxta, əz yekinlirini ixka tartmaslikta, kəp ixləx wə az hək elixta nəmunə boluxi lazim. Gongchəndang əzaliri ammiwi hər kəttə amminin baxliqi bolmay, amminin dosti boluxi, guənliəozhuyiqi siyasətwaz bolmay, kixilərgə hərmay-talmay

tərbiyə beridiqan okutquqi boluxi lazim. Gongchəndang əzaliri, kəndak wakit wə kəndak jayda bolsun, xəhsi mənəpətinini birinqi orunda koymasliqi, bəlki xəhsi mənəpətinini millətning wə həlk ammisining mənəpətigə boysunduruxi kerək. Xuning üqün, xəhsi mənəpətkə berilix, passiplik-horunluk kilix, hiyanət kilix wə qiriklixix, xəhrətpərəslik kilix həm xuningoqa ohxaxlar əng yirginixlik; xəhsi mənəpətkə berilməy, omumning mənəpətinini kezləx, aktip-tirixqan bolux, əz nəpsidin keqip, omum üqün ixləx, japaqa qidap berilip ixləx rohila hərmətkə layik. Gongchəndang əzaliri partiye sirtidiki barlik ilqarlar bilən birdək həmkarlixip, pütün məmlikət həlkini ittipaklaxturup, hər hil naqar əhwallarni tügıtix üqün tirixixi lazim. Qüxinix kerəkki, gongchəndang əzaliri pütün millətning kiqik bir kismidinla ibarət, partiye sirtida yənə kəng ilqarlar wə aktiplar bar, biz ular bilən həmkarlixip ixliximiz lazim. Pəkət əzəmlə yahxi, baxkilar yarimaydu, dəp oylax pütünləy toqra əməs. Gongchəndang əzalirining kalak kixilərgə tutidiqan pozitsiyisi ularni kəmsitidiqan, kəzgə ilmaydiqan pozitsiyə bolmastin, bəlki ular bilən yekinxidiqan, ittipaklixidiqan, ularni kayil kilidiqan, aləqa karap ilgiriləxkə ilhamlanduridiqan pozitsiyə boluxi lazim. Gongchəndang əzaliri hizməttə hatalaxkan kixilərgə karita, kutkuzuwaləqili bolmaydiqanlirini hesapka almiqanda, qətkə kəkix pozitsiyisini tutmastin,

bəlki nəsihət kilix pozitsiyisini tutup, ularni tez wə toluk özgiridioqan, konilikni taxlap, yengilikka intilidioqan kilixi lazim. Gongchəndang əzaliri həkikətəni əmiliyəttin izləxtə nəmunə boluxi, xundakla, yirakni kəruxtə nəmunə boluxi lazim. Qünki pəkət həkikətəni əmiliyəttin izligəndila, bəlgilən'gən wəzi-pini orunliqili bolidu; pəkət yirakni kərgəndila, alqə ilgiriləx nixani yokitip kəyulmaydu. Xuning üqün, gongchəndang əzaliri üginixtimu nəmunə bolup, hər wakit ammining okutquqisi boluxi, ləkin yənə hər wakit ammining okuquqisimu boluxi lazim. Pəkət ammidin ügən'gən, mohittin ügən'gən, dost partiyə wə dost armiyilərdin ügən'gən wə ularni qüxəngəndila, hizmət üstidə həkikətəni əmiliyəttin izligili, istikbal üstidə yirakni kərgili bolidu. Uzak muddətlik uruxta wə eqir xaraitta, gongchəndang əzaliri dost partiyə wə dost armiyilər iqidiki həm həlkə ammisini iqidiki barlik ilqarlar bilən həkərləxip, özining xiənfənglik wə nəmunilik rolini yukuri dərjədə jari kiləqəndila, pütün millətning həmmə janlik küqlirini səpərwər kilip, kiyinqiliklarni tügətitix, düxmənni yəngix wə yəngi Zhongguo kuxux üqün kürəx kiləqili bolidu.

Pütün Millətəni İttipaklaxturux Wə Millət İqidiki Jasuslarəqə Karxi Turux

Kiyinqiliklarni tügətitix, düxmənni yəngix wə ye-

ngi Zhongguo kurux üçün, pəkət Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birlikəpni mustəhkəmləx wə kengəytixkə, pütün millət iqidiki barlik janlik küqlərnı səpərwər kilixkə toqra kelidu, bu — birdin-bir fangzhen. Lekin bizning milli birliksepimizdə buzqunqilik rolini oynaydıqan jasuslar məwjut, ular wətən hainliri, Trotskiqılar wə Yaponpərəslər. Gongchəndang əzaliri ənə xu jasuslarqə hərkaqan dikkət kilip, ularning jinayətlirini həkiki dəlilispətlar bilən pax kilixi, həlkni ularning aldimiqə qüxüp kətməslikkə ündixi lazim. Gongchəndang əzaliri milli jasuslarqə karita siyasi huxyarliqini yukuri kətirixi lazim. Gongchəndang əzaliri qüxinixi lazimki, jasuslarnı pax kilix wə aridin sikip qikirixni milli birlikəpni kengəytix wə mustəhkəmləxtin ayriwətkili bolmaydu. Pəkət bir tərəpnıla kəzdə tutup, ikkinqi tərəpni untup kelix pütünləy hata.

Gongchəndangni Kengəytix Wə Jasuslar-ning Suqunup Kiriwelixidin Saklinix

Kiyinqiliklarnı tügitix, düxmənni yengix wə yeni Zhongguo kurux üçün, gongchəndang öz təxkilini kengəytixi, inkilapka qin kəlbidin berilidıqan, partiyə məsligigə ixinidıqan, partiyə siyasitini himayə kilidıqan həmdə intizamqə boy-sunuxni wə tirixip ixləxnı halaydıqan kəng ixqılar,

dihanlar wə aktip yaxlarqa ixikni eqip berip, partiyini ammiwilikqa igə uluk partiyigə aylanduruxi lazim. Bu yərdə guənmenzhuyi hahixioqa yol koyqili bolmaydu. Lekin, xuning bilən billə, jasuslarning sukunup kiriwelixidin huxyar boluxmu mutlək zərür. Yapon jahan'girligining ixpiyonluk organliri partiyimizni buzuxka hər wakıt urunidu, yoxurunuwaloqan wətən hainliri, Trotskiqilar, Yaponpərəslər, qirik unsurlar wə pursətpərəslərni aktiplar kiyapitidə bezəp, partiyimizgə kirgüzüxkə hər wakıt urunidu. Bundak unsurlardin huxyar bolux wə kattik saklinixni bir dəmmu boxaxturmaslik lazim. Jasuslar kiriwalarmikin, dəp, partiyimizning ixigini takap koyqili bolmaydu, partiyimizni dadil rawajlandurux bizning bəlgilən'gən fangzhenimiz. Lekin, xuning bilən billə, dadil rawajlandurimiz, dəp, jasuslar wə pursətpərəslərnin pursət tepip kiriwelixioqa bolqan səzgürlügimizni boxaxturup koyuxkimu bolmaydu. Pəkət bir tərəpnila kəzdə tutup, ikkinqi tərəpni untup qalsak hataliximiz. "Dadil rawajlandurux, lekin birmu buzuk unurning kiriwelixioqa yol koymaslik"la toqra fangzhen.

Birliksəpni Kət'i Dawamlaxturux Wə Partiyining Mustəkilloqini Kət'i Saklax

Milli birliksəpni kət'i dawamlaxturoqandila,

kiyinçiliklarni tögətçili, düxmənni yəngçili wə yəngi Zhongguo kurçili bolidu, bununçda kilçə xək-xübçə yok. Lekin, xuning bilən billə, birlik-səpkə kirçən hərçandak partiye-guruhning idiyiwi, siyasi wə təkçiliy çəhətlərdiki mustəçilliyini sak-lax lazim, məyli guomindang bolsun, gongçəndang bolsun, baxça partiye-guruhlar bolsun, həmmisi xundak. Sənminzhuyidiki həlk həkuki məsligi, partiye-guruhlar məsilisidin eytkanda, partiye-guruh-larning əzara birlixixigə yol koyux, partiye-guruh-larning mustəçil məwçut bolup turuxiyimu yol koyuxtur. Əçer birlikla təkitchinip, mustəçillik inkar kilinsa, həlk həkuki məsligidin wazkəçkənlik bolidu, bununçça biz gongçəndang tügül, hərçandak partiye-guruhmu çoxulalmaydu. Səzsizki, birlik-səp-tiki mustəçillik mutlək əməs, pəkət nisbi bolidu; əçer mutlək dəp çarilidiçan bolsa, bu hal itti-paklixip düxmən'gə çarxi turux diçən omumi fang-zhenni buzidu. Lekin bundak nisbi mustəçillikni hərçiz yokça çikarçili bolmaydu, məyli idiyə çəhətçə bolsun, siyasi çəhətçə bolsun, təkçiliy çəhətçə bolsun, hər bir partiying nisbi mustəçil-liyi çəni nisbi ərkinlik həkuki boluxi lazim. Əçer bundak nisbi ərkinlik həkuki kixilər tərçipidin yokça çikirilsa, çaki partiyilər əzi uningdin waz-kəçsə, bumu ittipaklixip düxmən'gə çarxi turux diçən omumi fangzhenni buzidu. Buni hər bir gongçəndang əzasi xuningdək dost partiyiləarning

hər bir əzasi qüxinixi kerək.

Sinipiy kürəx bilən milli kürəxning munasiwiti xundak. Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxta həmmə ix Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning mənپəətigə boysunuxi lazim, bu — bəlgilən'gən pırinsip. Xunga, sinipiy kürəx mənپəəti Yapon baskunqiliriqə qarxi urux mənپəətigə boysunuxi kerək, Yapon baskunqiliriqə qarxi urux mənپəətigə hilap kəlsə bolmaydu. Əmma sinip wə sinipiy kürəxning məwjutluqi əmiliyət; bəzilər bu əmiliyətني inkar kilidu, sinipiy kürəxning məwjutluqini inkar kilidu, bu hata. Sinipiy kürəxning məwjutluqini inkar kilixka urunux nəziriyisi pütünləy hata nəziriyə. Biz sinipiy kürəxni inkar kilmaymiz, bəlki uni təngxəymiz. Biz təxəbbus kiliwatkan əzara yardəmlixix wə əzara yol koyux siyasiti partiyəguruhlar munasiwitigila əməs, bəlki siniplar munasiwitigimu muwapik kelidu. Ittipaklixip Yapon baskunqiliriqə qarxi turux üqün, siniplar arisidiki munasiwətlərni təngxəydiqan muwapik bir siyasət yürgüzüx kerək, kəng əmgəkqilər ammisining siyasi wə turmux jəhəttin kapalətsiz kəlixijimu yol koymaslik, xuning bilən billə, baylarning mənپəətinimu kəzdə tutux, xundak kilip, ittipaklixip düxmən'gə qarxi turux təliwigə uyğunlixix lazim. Pəkət bir tərəpnila kəzdə tutup, ikkinqi tərəpni kəzdə tutmaslik Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxka paydisiz,

Omumilikni Kəzdə Tutux, Kəpçilikni Kəzdə Tutux Wə İttipakdaxlar Bilən Billə İxləx

Gongchəndang əzaliri ammining düxmən'gə karxi kürəx kilixiqə rəhbərlik kiləjan qaçda, omumilikni kəzdə tutux, kəpçilikni kəzdə tutux wə ittipakdaxlar bilən billə ixləx nuktiinəziridə boluxi lazim. Gongchəndang əzaliri kismən ehtiyajni omumi ehtiyajqə boysunduruxtin ibarət daolini qüxinixi kerək. Əgər məlum bir pikir kismən əhwaldin kəriqanda akidiqan bolup, omumi əhwaldin kəriqanda akmaydiqan bolsa, u həlda, kismənlikni omumilikka boysundurux kerək. Buning əksiqə boləqandimu xundak, kismən əhwaldin kəriqanda akmaydiqan bolup, omumi əhwaldin kəriqanda akidiqan bolsa, bu həldimu kismənlikni omumilikka boysundurux lazim. Omumilikni kəzdə tutux nuktiinəziri ənə xundak. Gongchəndang əzaliri hərgiz ammining kəpçiligidin ayrilip kalmasliqi, kəpçilik kixilərnin əhwalini kəzdə tutmay, az sandiki iləqarlar koxunini baxlap, yəkkə həlda kəriqularqə ilgiriləwərməsligi kerək; iləqarlar bilən kəng amma otturisida ziq alakə ornitixka dikket kilixi lazim. Kəpçilikni kəzdə tutux nuktiinəziri ənə xundak. Biz bilən həmkarlixixni halaydiqan demokratik partiyə-guruhlar wə demokratik zatlar bar həmmə jaylarda gongchəndang

əzaliri məsililər üstidə ular bilən billə məslihətlixix wə ular bilən billə ixləx pozitsiyisini tutuxi lazim. Əzbeximqilik kilip, ittipakdaxlar bilən kari bolmaslik pozitsiyisi toqra əməs. Yahxi gongchəndang əzasi omumilikni kəzdə tutuxka mahir boluxi, kəp-qilikni kəzdə tutuxka mahir boluxi wə ittipakdaxlar bilən billə ixləxkə mahir boluxi lazim. Bizdə ilgiri bu jəhətlərdə nahayiti zor kəmqilik boləqan idi, uni tüzitixkə dikqət kəliximiz lazim.

Kadrlar Siyasiti

Zhongguo gongchəndangi birnəqqə yüz milyon nopusluk qong millət iqidə uluk inkilawiy kürəxkə rəhbərlik kiliwatkan partiye, həm kabiliyətlik, həm əhlaklik nurəqun rəhbiriy kadrlar bolmay turup, u əzining tarihiy wəzipisini orunliyalmaydu. 17 yildin buyan, partiyimiz nurəqun rəhbiriy hadim-larni yetixtürdi, hərbi, siyasi sahələr, mədiniyət, partiye ixliri wə ammiwi hərəkət sahəlidirə tayanqlirimiz bar bolup kaldı, bu — partiyining xan-xəripi, xundakla pütun millətning xan-xəripi. Lekin, hazır bar tayanqlar kürəxning zor binasiqa tirək boluxka tehi yetixməydu, ihtisaslik kixilərnı yənə kəng türdə yetixtürəx kerək. Zhongguo həlkining uluk kürəx-liridə nahayiti nurəqun aktiplar məydanəqa kəldi wə dawamlıq məydanəqa kəlməktə, bizning məs'uliyitimiz ularni uyuxturux, ularni yetixtürəx, ularni asraxtin

wə ularni ixka selixka mahir bolux tin ibarət. Siyasi luxiən bəlgilən'gəndin keyin, kadir həl kiləuq amil bolidu①. Xunga, pılanlik rəwixtə nuroqunliqan yengi kadir yetixtürəx bizning jənggiwar wəzəpimiz.

Partiyilik kadrlarəqila kəngül bəlüp kalmastin, partiyisiz kadrlarəqimu kəngül bəlüx kerək. Partiyə sirtida nuroqun ihtisaslik kixilər bar, gongchəndang ularni dikket-etiwarining sirtida qaldursa bolmaydu. Həkawurluk aditini taxlap, partiyisiz kadrlar bilən billə ixləxkə mahir bolux, ularəqa qin kəngül-səmimi niyət bilən yardəm berix, ularəqa kizəqin wə yoldaxlarəqə pozitsiyə bilən muamilə kilix, xuning bilən ularning aktipliəqini Yapon baskunqiliriəqa karxi turux həm dələt kurux tin ibarət uluk ixka karitix hər bir gongchəndang əzasining məs'uliyiti.

Kadrlarni bilixkə mahir bolux kerək. Kadrlar-ning birər wakit, birər ixtiki ipadisigila karimastin, bəlki ularning pütүн tarihiəqa wə pütүн hizmitigə qarax kerək, bu—kadrlarni bilixning asasiy usuli.

Kadrlarni ixka selixka mahir bolux kerək. Rəhbərləning məs'uliyiti, yioqip eytkanda, asasən ikki ixtin: əkil kərsitix wə kadrlarni ixka selix tin ibarət. Barlik pılan, karar, buyruk, yolyoruk wə baxkilar "əkil kərsitix" kə kiridu. Ənə xu kərsitilgən həmmə əkilləni əməlgə axurux üqün, kadrlarni ittipaklax turux wə ularning ixliligə türtkə bolux lazim, bular "kadrlarni ixka selix" kə kiridu. Kadrlarni ixka selix məsilisidə millitimizning tari-

hida burundin tartip bir birigə qarimu-qarxi ikki luxiən bolup kəldi: biri—“yahxılarnıla ixka koyux” luxiəni, yənə biri—“yekinlirinıla ixka koyux” luxiəni. Aldinkisi toqra luxiən, keyinkisi natoqra luxiən. Gongchəndangning kadirıar siyasiti partiyə luxiənini kət'i ijra kilix, partiyə intizamioqa boysunux, amma bilən ziq munasiwəttə bolux, mustəkil hizmət kilix kabiliyiti bolux, aktip berilip ixləx wə hususi mənpe-ətni kəzliməslikni əlqəm kilixi lazim, bu—“yahxılarnıla ixka koyux” luxiəni. Ilgiri Zhang Guotao buning əksiqə boləqan kadirıar siyasitini kollandi, “yekinlirinıla ixka koyux”ni yoləqa koyup, əz tərəpdarlırını yenioqa tartip, kiqik guruh uyxturdi, akiwət partiyigə asilik kilip keqip kətti, bu—bir qong sawak. Zhang Guotao wəkəsi wə Zhang Guotao wəkəsigə oh-xax wəkələrning tarihiy sawaklırını nəzərdə tutup, kadirıar siyasiti məsilisidə toqra wə gongdao istil-da qing turux, toqra bolmioqan wə gongdao bolmioqan istiloqa qarxi turux, buning bilən partiyining birlik-ittipakini mustəhkəmləx zhongyangning wə hər dərijilik rəhbərlərning mohim məs'uliyiti.

Kadirıarlarnı asraxka mahir bolux kerək. Asraxning qarisi: Birinqi, ularəqa yetəkqilik kilix. Yəni ularni dadil ixləxkə koyup berip, məs'uliyətni üstigə alalaydioqan kilix; xuning bilən billə, yənə əz waktida yolyoruk berip, ularni partiyining siyasi luxiənining yetəkqiligidə əz ijatqanlıqını jari kilalaydioqan kilix. Ikkinqi, ularni əstürüx. Yəni ularəqa üginix pursiti

berip, ularni tərbiyiləp, nəziriyə jəhəttə wə hizmət kabilyiti jəhəttə bir baldaq əstürüx. Üqinqi, ularning hizmitini təxürüp turux, ularning öz təjribilirini yəkünlixigə, utuklirini kengəytxigə wə hataliklirini tüzitixigə yardım berix. Hizmət tapxurupla qoyup, təxürüp turmaslik, eçir hatalik sadir bolqanda andin dikkət kilix kadirlarni asrax qarisi əməs. Tətinqi, hatalik ötküzgən kadirlarəqa karita, omumən, kayil kilix usulini kollinip, ularning hataliklirini tüzitiwelixiəqa yardım berix kerək. Pəkət eçir hatalik ötküzgən, uning üstigə, yetəkqilikni kobul qilmaydiəqan kixilərgila kürəx kilix usulini kollinix kerək. Bu yərdə səwriəqanlik zərür; kixilərgə yeniklik bilən “jihuyzhuyi” kalpiəqini kiydürüx, yeniklik bilən “kürəxni kanat yaydurux” usulini kollinix toəra əməs. Bəxinqi, ularning kiyinqilikliriəqa etiwar berix. Kadirlardin kesili, turmux, ailə wə baxka kiyinqilikliri barliriəqa imkaniyət yar bərgən dairidə kəngül qoyup etiwar berix kerək. Bular kadirlarni asrax usuli.

Partiyə Intizami

Zhang Guotaoning intizamni kattik buzoəqliəqini nəzərdə tutup, partiying intizamini kayta təkitləx zərür: (1) xəhs təxkilgə boysunux; (2) azqilik kəpəqilikke boysunux; (3) təwən yukuriəqa boysunux; (4) pütün partiye zhongyangoəqa boysunux. Kimki

bu intizamni buzsa, u partiyining birligini buzqan bolidu. Təjribilər ispatlidiki, intizamni buzqan bəzi kixilər partiye intizamining nimə ikənligini qūxən-migənligidin buzdi; intizamni bilip turup kəstən buzquqi bəzi kixilər, məsilən, Zhang Guotao bolsa nuroqun partiye əzalirining ənə xundak qūxən-migənligidin paydilinip, əzining məkkarlıqini bazarqa saldi. Xunga, partiye əzalirioqa partiye intizami toqrisida tərbiye berip, adəttiki partiye əzalirini həm əzliri intizamqa riaye kilidioqan, həm partiye rəhbərliriningmu intizamqa birlikte riaye kilixi üstidin nazarət kilalaydioqan həloqa kəltürüp, Zhang Guotao wəkəsining kayta tuquluxidin saklinix kerək. Partiyə iqidiki munasiwətlərnı toqra yoloqa selix üqün, yukurida eytiloqan əng mohim tət intizamdin baxka, partiye iqide yənə təpsilirek kaidə-nizamlarnı tüzüp qikip, hər dərjilik rəhbiriy organlarning hərkitini birlikkə kəltürux lazim.

Partiyə Demokratiyisi

Uluk kürəx üstide turqan Zhongguo gongchēndangi partiyining həmmə rəhbiriy organliridin, pütün partiyining əzaliri wə kadir-liridin öz aktipliqini yūksək dərjide jari kilixni tələp kilidu, aktiplikni jari kilioqandila, qəlibə qazanqili bolidu. Aktiplikni jari kilix rəhbiriy organlarning, kadir-larning wə partiye əzalirining ijadiy kabiliyətliride,

məs'uliyətqanlik rohida wə hizməttiki janlikliqida, məsilə koyux, pikir bayan kilix, kəmçilikləni tənkit kilixka jür'ət kilixi wə mahir boluxida xuningdək rəhbiriy organlar wə rəhbiriy kadrlarqa asrax nuktiinəziridə turup nazarət kilixta konkirit ipadilinixi kerək. Bular bolmisa, aktiplik kuruk nərsə bolup qalidu. Həlbuki, bu aktiplikning jari kilinixi partiye iqidiki turmuxning demokratiyiləxtürüluxigə baqlıq. Partiye iqidə demokratik turmux kəm bolsa, aktiplikni jari kilix məksidigə yətkili bolmaydu. Qolidin ix kelidıqan kəpligən ihtisaslik kixilərnin yetixip qikiximu pəkət demokratik turmuxtila mümkün bolidu. Məmlikitimiz uxxaq ixləp-qikirix əsədiki əilə baxlıqlıq tüzümi üstünlükni igiligən məmlikət, uning üstigə, pütün məmlikət miqyasida hazırıqə tehi demokratik turmux yok, xunga bu əhwal partiyimiz iqidə əks etip, demokratik turmux toluq bolmaslik hədisisi pəyda boldi. Bu hədisə pütün partiyinin aktipliqinin toluq jari kilinixıqə toskun bolwatidu. Xuning bilən billə, birlikşəptə wə ammiwi hərəkəttə demokratik turmuxning toluq bolmasliqıqımı səwəp bolwatidu. Xu səwəptin, partiye iqidə demokratik turmuxka dair tərbiye elip berip, partiye əzaliriqə demokratik turmuxning kəndək bolidıqanliqini, demokratiye tüzümi bilən mərkəzləxtürüx tüzüminin munasiwitinin kəndək bolidıqanliqini wə demokratiye-mərkəzləxtürüx tüzümini kəndək əməlgə axurux lazımlıqini bildürüx

lazim. Xundak kilōandila, bir tēreptin, partiya iqidiki demokratik turmuxni hēkiki rēwixtē kengēytkili bolidu; yānē bir tēreptin, qekidin axkan demokratiylēxtūrūx yoliōqa wē intizamni buzidiōqan baxbaxtaklik yoliōqa kirip kēlixtin saklanōqili bolidu.

Partiya ēzalirining aktipliōqini ēstūrūx, armiyining jēnggiwarliōqini kūqēytxi ūqūn armiyimizdiki partiya tēxkilatirimu zērūr bolōqan demokratik turmuxni kēpēytxi kerēk. Lekin armiyidiki partiya tēxkilatirida bolidiōqan demokratiya jaylardiki partiya tēxkilatirida bolidiōqan demokratiyidin az boluxi lazim. Mēyli armiyidē bolsun, yaki jaylarda bolsun, partiya iqidiki demokratiya intizam wē jēnggiwarlikni ajizlaxturuxni ēmēs, bēlki intizamni mustēhkēm-lēx wē jēnggiwarlikni kūqēytxi kēzdē tutuxi lazim.

Partiya demokratiyisini kengēytxi partiyni mustēhkēm-lēx wē partiyni rawajlanduruxning zērūr tēdbiri, partiyni uluk kūrēxlērdē janlik-tetik bolidiōqan, ēz wēzipsisining hēddisidin bimalal qikidiōqan, yengi kūqlērni ēstūridiōqan wē uruxning kiyin ētkēllirini bēsūp ētidiōqan kilixning mohim bir koralī dēp karax kerēk.

Bizning Partiyimiz Ikki Sēp Boyiqē Elip Berilōqan Kūrēxtē Mustēh- kēmlēndi Wē Zoraydi

17 yildin buyan bizning partiyimiz, omumēn,

Marksizim-Leninizimlik idiyiwi kürəx koralidin paydilinixni üginiwelip, partiye iqidiki hata idiyilergə ikki tərəptin karxi turup kəldi: bir tərəptin, ongqil jihuyzhuyioqa karxi turdi, yənə bir tərəptin, "sol"qil jihuyzhuyioqa karxi turdi.

Partiyə 6-nəwətlik zhongyang weyyüənhuyining 5-omumyioqini²oqiqə partiyimiz Chen Duxiuning ongqil jihuyzhuyisioqa wə yoldax Li Lisəning "sol"qil jihuyzhuyisioqa karxi turdi. Partiyə iqidiki bu ikki ketimlik kürəxning oqəlibisi partiyimizni uluk tərəkkiyatlaroqa erixtürdi. 5-omumyioqindin keyin yənə partiye iqidə ikki ketim tarixiy əhmiyətlik kürəx yəni Zunyi yioqinidiki kürəx wə Zhang Guotaoni partiyidin koqlap qikirix kürixi bolup əttili.

Zunyi yioqini bəxinqi ketimlik "korxap yokitix"ka karxi kürəxtə ətülgən "sol"qil jihuyzhuyi haraktiridiki eoqir pirinsiplik hatalikni tüzəttili, partiyini wə kızil armiyini ittipaklaxturdi, xuning bilən dangzhongyang wə kızil armiyining asasiy küqini uzun səpərnə oqəlibilik tamamlax, Yapon baskunqiliriyoqa karxi uruxning aloqa ilgiriləx zhendisiyoqa yetkilip kelix, Yapon baskunqiliriyoqa karxi milli birliksepilik yengi siyasətlərnə ijrə kilix imkaniyitigə igə kildi. Baxi yioqini³ wə Yən'ən yioqini⁴ (Zhang Guotao luxienigə karxi kürəx Baxi yioqinida baxlinip, Yən'ən yioqinida ayaklaxti) Zhang Guotaoning ongqil jihuyzhuyisioqa karxi turoqanlıoqi arkisida, pütün kızil armiyə toplinip, pütün partiye tehimu

ittipaklixip, Yapon baskunqiliriqqa qarxi kəhrimanlarqə kürəx elip bardi. Bu ikki türlük jihuyzhuyi hataliqining ikkilisi iqki inkilawiy urux dawamida tuquldi, ularning hususiyiti—urux dawamidiki hatalik bolqanliqi.

Partiyə iqidiki bu ikki ketimlik kürəxtin elinqan sawaklar nimilərdin ibarət? Munulardin ibarət: (1) Zhongguo inkilawiy uruxliridiki hususiyətlərni qüxənmigənliktin tuquloqan wə bəxinqi ketimlik “korxap yokitix”ka qarxi kürəxtə ipadilən’gən eqir pirinsiplik hataliklar zhuguən wə keguən xaraitni kəzdə tutmaydiqan “sol”qil aldirangoquluk kesili hahixini öz iqigə aloqan idi, bundak hahix inkilawiy uruxka intayin paydisiz, xuning bilən billə, hərəkəndak inkilawiy hərəkətlərgimu paydisiz. (2) Zhang Guotaoning jihuyzhuyisi inkilawiy uruxniki onqil jihuyzhuyi bolup, məzmun jəhəttə Zhang Guotaoning qekinix luxiəni, jünfəzhuyisi wə partiyigə qarxi hərəkətlirining yiqindisi idi. Pəkət uni tügətkəndila, kızil armiyining 4-fangmiənjünidiki süpət jəhəttin nahayiti obdan wə uzak muddət kəhrimanlarqə kürəx kilqan kəng kadirlarni wə partiyə əzalirini Zhang Guotao jihuyzhuyisining həkümranliqidin azat kilip, zhongyangning toqra luxiəni tərəpkə ötküzüx mümkün boldi. (3) 10 yillik yər inkilawiy uruxi dəwridiki uluq təkiliy hizmətlər, məyli hərbi quruluş hizmitidə bolsun, həkümət hizmitidə bolsun, ammiwi hizməttə bolsun wə

partiyə kuruluxi hizmitidə bolsun, zor utuklaroqa erixti, bundak təxkiliy hizmətlər aldinki səplərdə kəhrimanlarqə elip beriloqan jənglər bilən jipsilax-turulmioqan bolsa, Jiang Jieshiqə karxi xu qaoq-diki dəhxətlik kürəxkə bərdaxlik berix mümkin bolmas idi. Lekin keyinki bir məzgildə partiyining kadrlar siyasiti və təxkiliy siyasiti jəhəttə eqir pirinsiplik hataliklar yüzbərdi, bu məzhəpqilik hahixida, jazapərəslikte və idiyiwi kürəxtiki həddidin axuruwetix siyasitidə ipadiləndi. Bu—ilgiriki Lisən luxiəning kaldukliri tehi toluk süpürüp taxlanmioqanliqining nətijisi, xuningdək xu qaoqda siyasi jəhəttə yüzbərgən pirinsiplik hataliklarning nətijisi. Bu hataliklarmu Zunyi yiqinida tüzitilgənliktin, partiyə toqra kadrlar siyasiti və toqra təxkiliy pirinsip tərripigə əttili. Zhang Guotaoning təxkiliy luxiəni bolsa gongchəndangning barlik pirinsipliridin pütünləy qətləp kətti, partiyə intizamini buzdi, guruppiwazlik hərkitidin rawajlinip, partiyigə karxi, zhongyangqə karxi, internatsionaloqa karxi hərketlərgiqə berip yətti. Zhongyang Zhang Guotaoning jinayi luxiən hataliqini və partiyigə karxi hərketlirini tügütix üqün, mümkin boləqan həmmə tirixqanliklarni kərsətti və Zhang Guotaoning əzinimu kutkuzuxka hərket kildi. Lekin Zhang Guotao əz hataliqini tüzitixni əsla halimay, ikki yüzlilik kiləqanning üstigə, keyin partiyigə asilik kilip, əzini guomindangning koynioqa atkan

qaqda, partiyimiz uni partiyidin kət'i koqlap qikirixka məjbur boldi. Uningoqa bu jazaning berilixi pütün partiyiningla himayisigə igə bolup kalmay, bəlki milli azatlık ixioqa sadik barlik kixilərningmu himayisigə igə boldi. Kommunistik internatsionalmu bu jazaning berilixini təstiklidi həmdə Zhang Guotaoni kaqkun wə hain döp kərsətti.

Bu sawaqlar wə muwəppəkiyətlər bizni buningdin keyin pütün partiyini ittipaklaxturup, idiyiwi, siyasi wə təxkiliy jəhətlərdiki birlikni mustəhkəmləp, Yapon baskunqiliriqə karxi uruxni qəlibilik elip berixning zərür aldinki xərti bilən təmin ətti. Partiyimiz ikki səp boyiqə elip beriləqan kürəxtə mustəhkəmləndi wə zoraydi.

Nəwəttiki Ikki Səp Boyiqə Kürəx

Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning buningdin keyinki wəziyitidə ong ümitsizlikkə siyasi jəhəttin karxi turux birinqi dərijilik mohim orunda turidu; lekin, xuning bilən billə, "sol" aldirangoquluk kesiligə karxi turuxkimu awalkidəkla əhmiyət berix kerək. Birlik səp məsilisidə, partiye təxkilatlıri məsilisidə wə həlk təxkilatlıri məsilisidə "sol" guənmenzhuyi hahixioqa dawamlıq karxi turup, Yapon baskunqiliriqə karxi turidiqan partiye-guruhlar bilən boləqan həmkarlikni əməlgə axurux, gongchəndangni rawajlandurux wə ammiwi hərkətlərni

rawajlandurux lazim; lekin, xuning bilən billə, xərtsiz həmkarlıxix wə xərtsiz rawajlanduruxtək ongqil jihuyzhuyi hahixioqimu qarxi turuxka əhmıyət berix kerək, undak kilmioqanda, həmkarlıxix wə rawajlandurux toskunlukka uqrap, təslimqilik asasıdiki həmkarlıxixka wə pirinsipsiz rawajlanduruxka aylinip kalidu.

Ikki səp boyiqə elip berilidioqan idiyiwi kürəx konkirit düyxiangning əhwaliqə muwapik kelixi lazim, məsiligə hərgiz zhuguən halda karımaslik kerək, ətmüxtiki “kəlsə-kəlməs kalpak kiydürüx”tək yaman adətlərnı hərgiz dawamlaxturmaslik kerək.

Hata hahıxlarqə qarxi kürəxtə ikki yüzlilikke qarxi turux—kattik dikkət kilixka ərzyidioqan ix. Qünki ikki yüzlilikning əng qong həwpi xuningdiki, u rawajlinip guruppiwazlik hərkitigə aylinixi mümkün; Zhang Guotaoning tarihi—buning dəlili. Kərünüxtə əməl kiləqan bolup, astirtin hilaplik kilix, tili tüzük, dili buzuk bolux, aldida qiraylik sözlərnı kilip, kəynidə əskilik kilix—mana bular ikki yüzlilikning ipadiliri. Kadırlar wə partiye əzalirining ikki yüzlilikke boləqan dikkət-etiwarini küqəytix kerək, xundak kiləqandıla, partiye intizamini mustəhkəmligili bolidu.

Üginix

Omumən eytkanda, məlum tətqiqat kabiliyitigə

igə barlik gongchəndang əzaliri Marks, En'gels, Lenin, Stalinlarning nəziriyisini tətqiq kilixi, mil-litimizning tarihini tətqiq kilixi, hazirki həkətning əhwalini wə yüzlinixini tətqiq kilixi kerək; xuning-dək ular arkilik mədiniyət səwiyisi təwənrek parti-yə əzalirini tərbiyiləx lazim. Alahidə eytkanda, kadrlar bularni etiwar bilən tətqiq kilixi kerək, bolupmu zhongyang weyyüenlər wə yukuri dərijilik kadrlar qing tutup tətqiq kilixi kerək. Uluk inki-lawiy həkətkə yetəkqilik kiliwatkan partiye, əgər inkilawiy nəziriyigə igə bolmisa, tarih bilimigə igə bolmisa, əmiliy həkətlər toqrisida qongkur qūxən-qigə igə bolmisa, qəlibə kəzinixi mümkin əməs.

Marks, En'gels, Lenin, Stalinlarning nəziriyisi "dunyaning həmmila yerigə bap kelidioqan" nəziriyə. Ularning nəziriyisini jiaotiao dəp kərimay, həkətning kiblinamisi dəp kərax kerək. Marksizim-Leninizimni üginixtə səz-ibarilər bilən qəklənməslik lazim, uni inkilawiy pən dəp üginix kerək. Marks, En'gels, Lenin, Stalinlarning kəng riyal turmux wə inkilawiy təjribilərnə tətqiq kilip qikəroqan omumi kanuniyətlər toqrisidiki hulasilirinila qūxi-nip kəlmay, bəlki ularning məsililərnə kuzitix wə məsililərnə həl kilixitiki məydani həm usulinimu üginix kerək. Partiyimizning Marksizim-Leninizimlik tərbiyilinixidə hazir burunkioqə kərioqanda bir kədər ilgiriləx boldi, lekin tehi digəndək omumlaxmidi wə qongkurlaxmidi. Bizning wəzipimiz birnəqqə yüz

milyon nopusluk qong millətke rəhbərlik kilip, misli kərülmigən uluk kürəxni elip berixtin ibarət. Xunga, Marksizim-Leninizim nəziriyisini omumyüzlük, qongkur tətqiq kilix wəzipisi biz üqün jiddi həl kilixka tegixlik boləqan wə alahidə küq qikarqandila həl kiləqili bolidiəqan zor məsilə. Mən zhongyangning bu ketimki omumyiqinidin keyin, pütün partiye boyiqə üginix musabikisi elip berip, kimning birer nərsini həkiki ügən'gənligini, kimning tehimu köprək wə obdanrak ügən'gənligini kərüp bekixni ümit kilimən. Asasiy rəhbərlik məs'uliyitini üstimizgə aləqanlıqimiz nuktiinəziridin eytkanda, əgər partiyimizdə Marksizim-Leninizimni qala-bula əməs, bəlki xitongluk, kup-kuruk əməs, bəlki əmiliy ügən'gən 100 din 200 giqə yoldax bolsa idi, partiyimizning jənggiwarliqi zor dərijidə axkan wə Yapon jahan'girligini yengix iximiz qapsanliqan bolatti.

Tarihiy miraslirimizni üginip, Marksizimlik usul bilən pipənlik huləsə qikirix üginiximizning yənə bir wəzipisi. Bizning millitimiz birnəqqə ming yillik tarihka igə, uning əzigə has hususiyətliri bar, nuroqunliqan kimmətlik nərsiliri bar. Bular toqrisida biz tehi baxlanəq məkətp okuəquqisi. Bügünki Zhongguo tarihtiki Zhongguoning rawaji; biz Marksizimqə lishizhuyiqilarmiz, biz tarihni üzüp qoymasliqimiz kerək. Biz Kongzidin tartip Sun Zhongshən'giqə boləqan dəwrdiki kimmətlik

miraslarni hulasiliximiz wə ularoqa warislik qiliximiz lazim. Bu hozirki uluk harkatkə yetəkqilik qilixka mohim yardəm beridu. Gongchəndang əzaliri internatsionalizimqi Marksizimqilar, lekin Marksizim məmlikitimizning konkirit hususiyətliri bilən birləxkəndila wə məlum milli xəkil alqandila əməlgə axidu. Marksizim-Leninizimning uluk küqi uning hər bir məmlikətning konkirit inkilawiy əmiliyiti bilən baqlanqanliqida. Zhongguo gongchəndangi üqün eytkanda, bu, Marksizim-Leninizim nəziriyisini Zhongguoning konkirit xaraitiqə tətbiq qilixni üginiwelix kerək, diməktur. Uluk Zhonghua millitining bir kismi bolqan wə bu millət bilən huddi kan bilən gəxning munasiwitidək baqlanqan gongchəndang əzaliri Zhongguoning hususiyətlirini kayrip koyup, Marksizimdin söz aqidoqan bolsa, bundak Marksizim chouxiang, püqək Marksizim bolidu, halas. Xunga, Marksizimni Zhongguoda konkiritlaxturup, uning hər bir ipadisigə zərür bolqan Zhongguo hususiyətlirini singdürüx yəni uni Zhongguoning hususiyətliri boyiqə kollinix pütün partiye jiddi qüxinixkə wə jiddi həl qilixka tegixlik məsilə bolup kaldi. Qət'əl bagusi® bikar kilinixi, püqək. chouxiang muqamlar azrak eytilixi, jiaotiaozhuyi dəm elixi, ularning ornini yengi. janlik. Zhongguo laobəyxingliri yakturidoqan Zhongguo istili wə Zhongguo uslubi elixi kerək. Internatsionalizimlik məzmunni milli xəkildin ayriwetix

internatsionalizimni kılqımu qüxənməydiqan kixilə-
ning ixi, biz bu ikkisini ziq birləxtürüximiz kerək.
Bu məsilidə koxunimizda məwjut bolup turqan
bəzibir eqir hatalıqlarni əstayidillik bilən tügitixi-
miz kerək.

Hazirki hərəkətning hususiyiti kəndak? U kəndak kənanıyətəlgə igə? Bu hərəkətə kəndak yetəkqilik kılıx kerək? Bularning həmmisi əmilıy məsililər. Muxu kəmgıqə, biz Yapon jahan'girlıgı-ning həmmə tərəplirini tehi qüxiniwalqinimiz yok, Zhongguoning həmmə tərəplirini tehi qüxiniwalqinimiz yok. Hərəkət rawajliniwatıdu, uning üstigə, yengi nərsilər aldimizda turmakta, yengi nərsilər üzülməy pəyda bolup turıdu. Bu hərəkətning həmmə tərəplirini wə uning tərəkkiyatini tətqiq kılıx—hər saət, hər minut dikket kılıximızoqa tegixlik zor ix. Kimki bularni əstayidil wə puhta tətqiq kılıxtin bax tartidikən, u Marksizimqi bolmay qalıdu.

Üginixning düxmini öz əzidin kənaətlinix, birər nərsini həkiki üginiwelix üqün aldi bilən öz əzidin kənaətlənmeslik kerək. Biz əzimizgə karita “zerikməy üginix”, baxkılaroqa karita “hərmay ügitix” pozitsiyisini tutuximiz kerək.

İttipaklıq Wə Oləlibə

Zhongguo gongchəndangining iqki ittipaklıoqi pütün məmlikət həlkini ittipaklaxturup, Yapon bas-

kunqiliriqqa karxi uruxning oqalibisini qolqqa keltirux wə yengi Zhongguo kuruxning əng tūp xərti. 17 yillik qenikixni bexidin kəqürgən Zhongguo gongchəndangi əzini kəndak ittihaklaxturuxning nuruqun usullirini uguniwaldi wə helila pixip qaldi. Xunga, biz pütün məmləkət həlki iqidə mustəhkəm hexin bolup xəkillinip, Yapon baskunqiliriqqa karxi uruxning oqalibisini qolqqa keltirələymiz wə yengi Zhongguo kuralaymiz. Yoldaxlar, biz ittihaklaxsakla, bu məksətkə qokum yetələymiz.

Izahlar

① 1934-yil 1-ayda Stalin Sovet ittihakı gongchəndangi (bolxewiklar partiyisi)ning 17-kurultiyida qilqan dokladida mundaq digən idi: "Toqra siyasi luxiən bəlgilinip bolqandin keyin, təkiliy hizmət həmmi həl qilidu, jümlidin siyasi luxiəning təkdirini yəni siyasi luxiəning əməlgə exixi yaki məqlup boluxinimu həl qilidu." Stalin bu yərdə "ihtisaslik kixiləni toqra tallax" məsilisi üstidə tohtalqan. 1935-yil 5-ayda Stalin Kremilda ətküzülgən qizil armiyə xüeyüəni okuquqilirining okux püttürux murasimida səzligən nutqida "Kadir həmmi həl qilidu" digən xoarni otturiqqa qoyqan wə quxəndürüp ətkən idi. Yəne Stalinning 1939-yil 3-ayda Sovet ittihakı gongchəndangi (bolxewiklar partiyisi)ning 18-kurultiyida qilqan dokladiqqa qaralsun. Stalin bu dokladida mundaq digən idi: "Əmiliyət dawamida sinalqan toqra siyasi luxiən bəlgilən'gəndin keyin, partiye kadirliri partiyining rəhbərliqi wə dələtning rəhbərliqi jəhətliridə həl qiləuq küq bolup qalidu."

② Bu partiye 5-nəwətlik zhongyang weyyüənhuyi zhenghijüsining 1927-yil 8-aydiki jiddi yiqinidin partiye 6-nəwətlik zhongyang weyyüənhuyining 1934-yil 1-aydiki 5-omumyiqiniqiqə

bolqan ariliktiki waqitni kersitidu.

③ Baxi yiqini—Zhonggong zhongyang zhengzhijusining 1935-yil 8-ayda Baxida etkuzulgen yiqini. Baxi Sichuən elkisining qerbiy ximal kismi bilən Gənsu elkisining xarkiy jənuq kismi tutaxkan jaydiki bir yer bolup, Sichuən elkisi Songpən nahiyisining nahiyə xəhrining qerbiy ximaliqə jaylaxkan. Bu qaqda, Zhang Guotao kizil armiyining bir kismini baxlap zhongyangdin belunup qikti, zhongyangning buyruqliriqə boysunmidi həmdə zhongyangqə ziyandaxlik kilixka urundi. Zhongyang bu ketimki yiqinda bu hətərlik rayondin ketixni qarar kildi həm kizil armiyining buyrukka boysunqan kismini baxlap, ximaliy Shənxigə karap ilgirilidi. Zhang Guotao bolsa kizil armiyining əzigə aldanqan kismini baxlap, jənuq tərəpkə—Tienqūən, Lushən, Dajinchuən, Xiaojinchuən wə Aba rayonliriqə kətti, ayrim “zhongyang” kurup, partiyigə karxi asilik bayriqini kətirip qikti.

④ Yən'ən yiqini—Zhonggong zhongyang zhengzhijusining 1937-yil 4-ayda Yən'əndə etkuzulgen kengəytilgen yiqini. Bu waqitkiqə kizil armiyining Zhang Guotao baxlap mangqan kismidiki kəng kadrlar wə jəngqilər Zhang Guotaoning aldamqiliqini tonup yetip, ximal tərəpkə—Shənxigənsu qəgra rayoniqə karap mangdi, lekin bir kismi yerim yolqə kəlgəndə, yənə hata rəhbərlik astida qərp tərəpkə—Gənzhou, Liangzhou, Suzhou rayonliriqə mangdi, ularning təngdin tolisi duxmən tərpidin yokitildi, kalqan azqina bir kismi Xinjiangqə bardı, keyin yənə kaytip, Shənxigənsu qəgra rayoniqə kəldi; ximalqə mangqan kismi bolsa allikaqan Shənxigənsu qəgra rayoniqə yetip kelip, zhongyang kizil armiyisigə koxulqan idi. Zhang Guotaoning əzimu ximaliy Shənxigə kelip, muxu ketimki Yən'ən yiqiniqə katnaxti. Bu yiqin Zhang Guotaoning jihuyzhuyisi wə partiyigə asilik hərkiti üstidə xitongluk huləsə qikardi. Zhang Guotao buningqə kərünuxtə boysunqan bolsimu, əmiliyətə partiyigə üzül-kesil asilik kilixka təyyarlandi.

⑤ Muxu tallanma əsərləning 3-tomidiki (Partiyə bagusiqə karxi turayli) digən əsərdə qət'əl bagusi toqrisida berilgen quxəndürüxkə qaralsun.

BIRLIKSƏPTIKI MUSTƏKILLIK- ƏZIGƏ ƏZI HOJILIK MƏSILISI*

(1938-yil 11-ayning 5-küni)

Yardəm Kılıx Wə Yol Koyux Aktip Bolsun, Passip Bolmisun

Uzak muddət həmkarlıxıx üçün, birlikşəptiki partiyə-guruhlar əzara yardəmlixixi wə əzara yol koyuxi zərür, ləkin bu passip əməs, aktip boluxi lazim. Biz partiyimizni wə armiyimizni mustəh-kəmliximiz wə kengəytiximiz, xuning bilən billə

---

* Bu—yoldax Mao Zedong partiyə 6-nəwətlik zhongyang weyyüənhuyining 6-omumyöqinida qikarqan hulasining bir kişimi. Birlikşəptiki mustəkillik-əzigə əzi hojilik məsilisi xu qaqda yoldax Mao Zedong bilən Chen Shaoyü otturisida Yapon baskunqiliriqa qarxi birlikşəp məsilisi üstidə pikir ihtilapliri bolqan gəwdilik məsililərnəng biri idi. Bu mahiyəttə puroletariyatning birlikşəptiki rəhbərlik hokuki məsilisi idi. Bundak pikir ihtilapliri toqrisida yoldax Mao Zedong 1947-yil 12-aydiki dokladi («Həzirki wəziyət wə bizning wəzipimiz»)da təwəndiki kişikiqə hulasini qikarqan idi: «Yapon baskunqiliriqa qarxi urux dəwridə partiyimiz ənə xundak təslimqilik idiyisigə (Izahat: bu birinqi iqki inkilawiy urux dəwridə kərülgən Chen Duxiuning təslimqilik idiyisini kərsitidu.) ohxap

dost partiyilər və dost armiyilərnin mustəhkəmlinixi və kengiyixinimu qollap kuwwətliximiz lazim; həlk həküməttin özining siyasi və iktisadiy tələplirininə qandıruluxini tələp kilixi, xuning bilən billə həkümətkə imkaniyət yar bərgən və Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxka paydilik boləqan barlik yardəmlirini berixi lazim; ixqilar zawut igiliridin təminatining yahxilnixini tələp kilixi, xuning bilən billə Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxning mənəpəti üqün aktip ixlixilə lazim; ittipaklixip taxki düxmən'gə qarxi turux üqün pomixxiklar ijarə və əsümni keməytixi, xuning bilən billə dihanlarmu ijarə və əsüm tapxuruxi lazim. Bularning həmmisi əzara yardəmlixixning pirinsipi və fangzheni, bu passip və bir tərəplimə fangzhen əməs, aktip fangzhen. Əzara yol koyuxmu xundak. Bir birigə ora koli-

ketidiqan idiyilərgə yəni guomindangning həlkə qarxi siyasitigə yol koyux, guomindangoğa həlkə ammisiqə ixəngəndinmu artuq ixinix, ammiwi kürəxni dadil kozəqaxka jür'ət kilalmasılik, Yapon baskunqiliri besiwələqan rayonlarda azat rayonlarni və həlkə koxunlirini kengəytixkə jür'ət kilalmasılik, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxka rəhbərlik kilix həkukini guomindangoğa sungli kilip berix idiyilirigə qarxi turdi. Partiyimiz bundak əjiz, iktidarsiz, qirik, Marksizim-Leninizim pirinsipliriqə hilap idiyilərgə qarxi kət'i kürəx kildi, 'tərəkkipər wər küqlərnə rawajlandurux, ariliktiki küqlərnə koləqə kəltürux, jəhil küqlərnə yitim qaldurux'tin ibarət siyasi luxiənni kət'i ijra kildi, azat rayonlarni və həlkə jiefangjünini kət'i türdə kengəytti. Xundak kilip, partiyimizning

maslik, bir birining partiyə. həkümət orunliri wə armiyisi iqidə məhpi zhibu təxkil kılmaslik kerək; biz tərəp guomindangni hatirjəm kilip, Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxka mənpeət yetküzüx üçün, guomindang iqidə wə uning həkümət orunliri həm armiyisi iqidə məhpi zhibu təxkil kılmaymiz. “Bəzi ixlarni kılmay koyup tursang, keyin heli ixlarni kilalaysən”^① digən gəp dəl ənə xundak əhwalni kərsitidu. Kızil armiyə kayta tüzülmigən, kızil rayon tizhisi özgərtilmigən, kəzoqilang kətirix siyasi əməldin kaldurulmiqan bolsa, məmlikət boyiqə Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kilixni wujutka qikarqili bolmaytti. Aldinkisida yol koyup, keyin-kisigə erixtuk, passip tədbirlər bilən aktip məksətkə yəttük. “Tehimu obdan səkrəx üçün arkiqə dajix”^② dəl Leninizimdur. Yol koyuxni sap passip nərsə dəp qaraxka Marksizim-Leninizim ruhsət kılmaydu. Sap passip yol koyux bolup ötkən, u bolsimu Ikkinqi internatsionalning əmgək bilən kapital həkmarliqi nəziriyisi^③ bolup, uningda sinipmu, inkilapmu

Yapon jahan'girligi tajawuz kilqan dəwrde Yapon jahan-girligini yengəlixigə kapalet berilipla qalmastin, belki Yaponiyə təslim bolqandin keyin Jiang Jieshi əksil'inkilawiy urux kozqiqaan məzgildə, partiyimizning Jiang Jieshining əksil'inkilawiy uruxiqə hək inkilawiy uruxi bilən qarxi turux yoliqə onguxluk wə ziyan-zəhmətsiz etəlixigə həmdə kışka muddət iqidə uluk qəlibilərnə kolqə kəltürəlixigə kapalet berildi. Bu tarihiy sawaklarni pütün partiyidiki yoldaxlar esidə məhkəm tutuxi lazim.”

ötünüwetilgən. Zhongguoda awal Chen Duxiu, keyin Zhang Guotao qikti, bularning ikkilisi təslimqi; biz təslimqilikkə kəng türdə karxi turuximiz lazim. Biz özimizning yol qoyuximiz, qekiniximiz, mudapiəliniximiz yaki tohtap turuximizni, məyli ittipakqilaroqa yaki düxmən'gə nisbətən bolsun, pütün inkilawiy siyasətning bir kısmi döp karaymiz, omumi inkilap luxiəniğə baqlap turup, kəm bolsa bolmaydioqan bir hālka döp karaymiz, əgri siziklik hərketning bir bəligi döp karaymiz. Bir eqiz söz bilən eytkanda, u aktiptur.

Milli Kürəx Bilən Sinipiy Kürəxning Birdəkligi

Uzak muddətlik uruxka uzak muddətlik həmkarlik bilən bərdaxlik berix yəni sinipiy kürəxni bügünki Yapon baskunqiliriqa karxi milli kürəxkə boysundurux birlikşəpning tıp pirinsipi. Bu pirinsip boyiqə, partiyə-guruhlar wə siniplarning mustəkilliqini saklax, birlikşəptiki mustəkillik-əzigə əzi hojilikni saklax; həmkarlik wə birlikni döp partiyə-guruhlar wə siniplarning zərür hokuklirini kurban kiliwətməslik, əksiqə, partiyə-guruhlar wə siniplarning məlum dairilik hokuklirini kət'i saklax kerək; xundak kiləqandila, həmkarlik üqün paydilik bolidu wə xundak kiləqandila, həmkarlik bolidu. Undak kilmiqanda, həmkarlik kətix-komaq bir

nərsə bolup kalidu, birlikşəp mukərrər kurban kilivetilidu. Milli kürəxtə sinipiy kürəx milli kürəx xəkli bilən məydanəqə qikidu, bundak xəkil bu ikkisining birdəkligini ipadiləydu. Bir tərəptin, siniplarning siyasi wə iktisadiy tələpliri məlum tarihiy dəwrdə həkmarlikni buzmaslikni xərt kilixi kerək; yənə bir tərəptin, sinipiy kürəxning barlik tələpliri milli kürəxning ehtiyajini (Yapon baskunqiliriqə qarxi turux üqün) qikix nuktisi kilixi kerək. Ənə xundak kiləqanda, birlikşəptiki birlik bilən mustəkillikni, milli kürəx bilən sinipiy kürəxni birdəklikkə erixtürgili bolidu.

“Həmmə Birlikşəp Arkilik Bolsun” Digən Xoar Toqra Əməs

Guomintang—həkimiyət üstidiki partiyə, u xu kəmgiqə birlikşəptin ibarət təkiliy xəkilning boluxiqə yol qoymay keliwatidu. Duxmən arka sepide “həmmə arkilik bolsun”qə imkaniyət yok, pəkət guomintang ruhsət kiləqan nərsigə (məsilən, “Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kilix-dələt kurux ganglingi”qə) asasinip, mustəkil-əzigə əzi hoja boləqan halda ix kəruxkila toqra kelidu. Yaki, guomintang ruhsət kilar, digən mələqer bilən awal ixləp, keyin məlum kilixka toqra kelidu. Məsilən, məmuri zhuənyüənlər qoyux, Shəndongqə əskər əwətixkə ohxax ixlar awal “arkilik” boləqan bolsa, ixka

axmioqan bolatti. Angliximizqə, Fransiyə gongchəndangi muxu xoarni otturiqə koyqan, ehtimal, gongchəndang bu xoarni əzini qūxəp koyux üqün əməs, bəlki Fransiyədə hərkaysi partiyilərnin ortaq weyyüənhuyi bar tursimu, sotsiyalistlar partiyisi tərəp birliktə karar kilinqan gangling boyiqə ixləxni halimay, yənila əziqə ix elip beriwərgənliktin, sotsiyalistlar partiyisini qəkləx zərüriyiti bilən otturiqə koyqan bolsa kerək. Zhongguoda əhwal xundakki, guomintang hərkaysi partiyə-guruhlarıni barawərlik hokukidin məhrum kilqan, u hərkaysi partiyilərnin əzining bir partiyisiningla buyruqioqə boysunduruxka urunmaqta. Biz bu xoarni otturiqə koyup, əgər guomintangdin “həmmə”ning bizning raziliqimiz “arkilik” boluxini tələp kilidiqan bolsak, akmioqan wə kükilik bolqan bolatti. Əgər biz kilmaqci bolqan “həmmə”də awal guomintangning raziliqini alimiz disək, u razi bolmisa, kandak kilattuk? Guomintangning fangzheni bizning rawajliniximizni qəkləx tursa, biz bu xoarni otturiqə koysak, bu pəkət əz put-kolimizni əzimiz qūxəp koyqanlik bolidu, bu tamamən orunsiz. Həzirki wəqittə bəzi ixlarda awal guomintangning raziliqini elix kerək, məsilən, 3 shini 3 jün’gə kengəytip, fənhaosini əzgərtkinimizgə ohxax, bu awal məlum kilip, keyin ixləx bolidu. Bəzi ixlarda awal ixni kilip bolup, andin uningqə eytip koyuxka toqra kelidu, məsilən, armiyigə 200 mingdin oxuk kixi

kobul kiløinimizøqa ohxax, bu awal ixløp, keyin mølum kilix bolidu. Bəzi ixlarda bolsa, waqtinqø, ixløxkø əmma mølum kilmaslikka toøra kelidu, buningda guomindangning hazir koxulmaydioqanliøi køzdø tutulidu, mäsiløn, qegra rayon kengixini qakirix wø xuningøqa ohxaxlar. Bəzi ixlarda bolsa, waqtinqø, høm ixlimeslikkø, høm mølum kilmaslikka toøra kelidu, mäsiløn, əgər kilip koyulsa, omumi wəziyøtkø døhli yetidioqan ixlarda. Kiskisi, biz birliksəpni zadi buzmasliøimiz kerək, lekin yønø öz put-kolimizni øzimiz qüxəp koyuxkimu zadi bolmaydu, xuning üqün “Həmmø birliksəp arkilik bolsun” digøn xoarni otturiøqa koymaslik kerək. “Həmmø birliksəpkø boysunsun” digøn xoar əgər “həmmø” Jiang Jieshi wø Yøn Xishən'gø “boysunsun” døp qüxəndürülsø, bumu hata bolidu. Bizning fangzhenimiz birliksəptiki mustəkillik-øzigø øzi hojilik, høm birlik, høm mustəkillik.

Izahlar

① Bu söz toørisida «Mengzi»øqa karalsun. Øyni mundak: “Kixilər bəzi ixlarni kilmay tursa, keyin heli ixlarni kilalaydu.”

② Lenin. «Pəlsəpə hatiriliri»: «Gegelning «Pəlsəpə tarihi toørilik leksiyilər» digøn kitawidin üzündilørdin elinøan.

③ «Əmgək biløn kapital həmkarliøi nəziriyisi» Ikkinøi internatsionalning kapitalistik əllərdø puroletariyatning burzuaziyø biløn həmkarlixixini kuwwətløyidioqan, burzuaziyø høkümranliøini inqilap yoli biløn aødurup taxlap, puroletariyat diktaturisini ornitixka qarxi turidioqan əksiyøtqil nəziriyisi.

URUX WƏ ZHƏNLÜE MƏSILISI*

(1938-yil 11-ayning 6-küni)

1. Zhongguoning Hususiyiti Wə Inkilawiy Urux

Inkilapning mərkiziy vəzิปisi wə əng yukuri xəkli həkimiyyətني korallik kük bilən tartiwelix, məsilini urux bilən həl kilix. Marksizim-Leninizimning bu inkilawiy pirinsipi həmmə üqün toqra, Zhongguo üqünmu, qət'əllər üqünmu ohxaxla toqra.

Lekin pirinsip bir bolsimu, puroletariyat partiyisining türlük xaraitlarda bu pirinsipni ijra kilixidin

---

* Bu—yoldax Mao Zedong partiya 6-nəwətlik zhongyang weyyüenhuyining 6-omumiyiqinida qikarəan hulasining bir kismi. Yoldax Mao Zedong «Yapon baskunqiliriqa karxi partizan uruxining zhənlue məsilisi» wə «Uzakka sozulidiqan urux toqrisida» digən ikki əsiridə partiyining Yapon baskunqiliriqa karxi uruxka rəhbərlik kilixi toqrisidiki məsilini həl kiləan idi. Ongqil jihuyzhuyi həfəliqini ətüzgən yoldaxlar birlikseptiki mustəkillik-ezige əzi hojilikni inkar kildi, xuning üqün partiyining urux wə zhənlue məsilisidiki fangzheniqimu gumanlinix wə karxi turux pozitsiyisini tutti. Partiya iqidiki bundaq ongqil jihuyzhuyini tügutip, pütün partiyini urux wə

eytkanda, uning ipadiliri xaraitning ohxax bolmi-
oqanliqioqa asasen birdak bolmaydu. Kapitalistik
əllərnı alsak, faxizim wə urux bolmiqan dəwrlərdə
u yərləning xərt-xaraiti mundak bolidu: iqki jəhəttə
feodallik tüzüm bolmay, burzuaziyining demokratiyə
tüzümi bolidu; taxki jəhəttə milli zulum bolmay, əz
milliti baxka millətlərgə zulum seliwatkan bolidu.
Muxu hususiyətlərgə asasen, kapitalistik əllərdiki
puroletariyat partiyilirining wəzipisi uzak muddətlik
kanuniy kürəxlər arkilik ixqilarnı tərbiyiləp, küq
yioqip, kapitalizimni üzül-kesil aqdurup taxlax üqün
hazirlik kəruxtin ibarət bolidu. U yərlərdə, uzak
muddətlik kanuniy kürəxlər elip berilidu, yihuy
munbərliridin paydilinihidu, iktisadiy wə siyasi ix
taxlaxlar uyuxturulidu, ixqilar uyuxmiliri təxkil
kilinidu wə ixqilaroqa tərbiyə berilidu. U yərlərdiki
təxkiliy xəkil kanuniy bolidu, kürəx xəkli kan təkül-
məydiqan (uruxsiz) bolidu. Urux məsilisidə u yərlər-

---

zhənlüe məsilisining Zhongguo inkilawi məsilisidiki mohim
orni üstidə tehimu enik qūxənqigə igə kilix wə pütün
partiyini bu ix bilən əstayidil xuqullinxka səpərwər
kilix üqün, yoldax Mao Zedong 6-nəwətlik zhongyang
weyyūnhuyning 6-omumyiqinida bu məsilini yənə Zhong-
guoning siyasi kürixining tarihiy jəhətidinmu alahidə
qūxəndürüp etti, xuning bilən billə, bizning hərbi hizmət-
lirimizning tərəkkiyati wə zhənlüelik fangzhenimizning
konkirit əzgirix yolnimu qūxəndürüp etti, buning bilən
pütün partiyidə rəhbərlik idiyisi jəhəttiki wə hizmət
jəhəttiki birlik kəloqa kəltürüldi.

diki gongchəndanglar öz dəlitiNING jahan'girlik uruxi elip berixioqa karxi turidu; əgər bundak urux tuqulup kalsa, partiyining siyasiti öz dəlitiNING əksiyətqi həkümitini məqlubiyətkə elip berixtin ibarət bolidu. Əzlrigə kerəklik urux pəkət təyyarliniwatkan iqqi uruxla bolidu^①. Lekin burzuaziye həkiki iktidarsiz əhwaləqa qüxmigən qaəda, puroletariyatning zor kəpquiliği korallik kəzəqilang kətirixkə wə urux kilixka bəl baqlimioqan qaəda, dihanlar ammisi puroletariyatka öz ihtiyari bilən yardəm berix dərjisigə yətmigən qaəda, bundak urux elip berilmasliqi yəni kəzəqilang kətirilməsliği wə iqqi urux kilinmasliqi kerək bolidu. Kəzəqilang kətirix wə iqqi urux kilix pəyti yetip kəlgəndimu, awal xəhərlər ixqal kilinidu, andin yezilarəqa hujum kilinidu, buning əksiqə bolmaydu. Bularning həmmisi kapitalistik əllərdiki gongchəndanglar tərpidin xundak kilinəqan wə Rosiyining əktəbir inkilawida ispatlanəqan.

Zhongguo bolsa baxkiqə. Zhongguoning hususiyiti mundak: U mustəkil, demokratik dələt əməs, bəlki yerim mustəmlikə, yerim feodallik dələt; iqqi jəhəttə demokratiyə tüzümigə igə əməs, bəlki feodallik tüzümning zulmioqa uqrap kəlməktə; taxki jəhəttə milli mustəkillikka igə əməs, bəlki jahan-girlikning zulmioqa uqrap kəlməktə. Xu səwəptin, paydilini xüqün yihuy yok, ixqilarni ix taxlaxka uyuxturux xüqün kanuniy həkuk yok. Bu yərdə

gongchəndangning wəzipisi, asasən, uzak mud-dətlik kanuniy kürəx arkilik kəzəqilang kətirixkə wə iqi urux kilixkə ətux əməs, xuningdək awal xəhərləni ixəqal kilip, andin yeziləni elixmu əməs, bəlki buning əksiqə boləjan yol bilən yürux.

Zhongguo gongchəndangi üqün, jahan'gırlar korallik hujum kilmiəjan qəqda, ya burzuaziyə bilən birliktə jünfalar (jahan'gırlarning əqalqiliri) əqə karxi iqi urux elip berixkə toəra kelidu, məsilən, 1924-yildin 1927-yiləiqə boləjan Guangdong uruxi² wə beyfa uruxiəqə ohxax; ya bolmisa, dihanlar wə xəhər uxxak burzuaziyisi bilən birlixip, pomixxiklar sinipi wə məybən burzuaziyə (bularmu jahan'gırlarning əqalqiliri)gə karxi iqi urux elip berixkə toəra kelidu, məsilən, 1927-yildin 1936-yiləiqə boləjan yər inkilawi uruxiəqə ohxax. Jahan'gırlar korallik hujum kiləjan qəqda bolsa, qət'əl tajawuzqiliriəqə karxi turidiəjan məmlikət iqidiki barlik siniplar wə təbikilər bilən birlixip, taxki düxmən'gə karxi milli urux elip berixkə toəra kelidu, məsilən, hazırki Yapon baskunqiliriəqə karxi uruxkə ohxax.

Bularning həmmisi Zhongguoning kapitalistik əllərgə ohxax əməsligini kərsitidu. Zhongguoda asasiy kürəx xəkli urux, asasiy təxkiliy xəkil bolsa armiyə. Baxkə həmmə xəkillər, məsilən, həlk təxkilatlıri, ammiwi kürəxlər wə baxkılarning həmmisi intayin məhim, kəm bolsa zadi bolmaydu,

ularoqa hërgiz etiwarsiz karioqili bolmaydu, lekin ularning hëmmisi urux üqün hizmät kilidu. Urux partliqanoqa kädär, barlik tëxkilatlar wë kü-rëxlër uruxka hazirlik kërüx üqün hizmät kilidu, mäsilën, 4-may hërkiti (1919-yil)din 30-may hërkiti (1925-yil) giqë bolqan mëzgildikigë ohxax. Urux partliqandin keyin bolsa, barlik tëxkilatlar wë kü-rëxlër uruxka biwastë yaki wastilik rëwixtë maslixidu, mäsilën, beyfa uruxi mëzgilidë, inkilawiy armiyining arka sepidiki barlik tëxkilatlar wë kü-rëxlër uruxka biwastë maslaxkan idi, Beyyang jünfalar hëkümränlik kiliwatkan rayonlardiki barlik tëxkilatlar wë kü-rëxlër uruxka wastilik rëwixtë maslaxkan idi. Yënë mäsilën, yër inkilawi uruxi dëwridë, kizil rayonlar iqidiki barlik tëxkilatlar wë kü-rëxlër uruxka biwastë maslaxkan idi, kizil rayonlarning sirtidiki barlik tëxkilatlar wë kü-rëxlër uruxka wastilik rëwixtë maslaxkan idi. Yënë mäsilën, hazirki Yapon baskunqiliriqä karxi urux dëwridë Yapon baskunqiliriqä karxi armiyining arka sepidiki wë düxmën armiyisi besiwaloqan jaylardiki barlik tëxkilatlar wë kü-rëxlërmu, oh-xaxla, uruxka biwastë yaki wastilik rëwixtë maslaxmakta.

“Zhongguoda qorallik inkilap korallik ëksil’inki-lapka karxi turmakta. Bu Zhongguo inkilawining hususiyëtliridin biri, xuningdëk Zhongguo inkilawining artuqçilikliridin biri.”^③ Yoldax Stalinning bu

hökmi pütünlöy toqra; beyfa uruxi üqün eytkandimu, yər inkilawi uruxi üqün eytkandimu, bügünki Yapon baskunqilirioqa qarxi urux üqün eytkandimu toqra. Bu uruxlarning həmmisi inkilawiy urux, bu uruxlarning qarxi turoqan düyxiangi əksil'inkilap, bu uruxlaroqa katnaxkan asasiy küq—inkilawiy həlk; bu uruxlarning pərki ularning yaki iqki urux boləqanliqı, yaki milli urux boləqanliqıda; yaki gongchəndang əz aldioqa elip barəqan urux boləqanliqı, yaki guomindang bilən gongchəndang birlixip elip barəqan urux boləqanliqıda, halas. Əlwəttə, bu pərklər mohim. Bular uruxning asasiy gəwdisining kəng yaki tar boluxidin ibarət pərknı (ixqılar bilən dihanlarning birlixixi yaki ixqılar, dihanlar wə burzuaziyining birlixixini), urux düyxiangining iqki yaki taxki düxmən boluxidin ibarət pərknı (iqki düxmən'gə qarxi turux yaki taxki düxmən'gə qarxi turuxni; iqki düxmənlərnıngmu Beyyang jünfalar yaki guomindang dəp belünüxini) kərsitidu, Zhongguo inkilawiy uruxining əz tarihiy yolidiki hərəkəysi dəwrlərdə hər hil məzmunəqa igə bolup kəlgənligini kərsitidu. Ləkin bularning həmmisi—korallik inkilapning korallik əksil'inkilapka qarxi turuxi, həmmisi inkilawiy uruxlar, həmmisi Zhongguo inkilawining hususiyətliri wə artuqçiliklirini kərsitidu. Inkilawiy urux “Zhongguo inkilawining hususiyətliridin biri, xuningdək Zhongguo inkilawining artuqçilikliridin biri” digən həküm Zhongguoning əhwaliəqa pütünlöy

uyğun kelidu. Zhongguo puroletariyat partiyisining asasiy vəzิปisi wə dəsleptila digüdək duqkəlgən vəzิปisi mümkün kəder kəp bolqan ittپaqilar bilən birlixip, korallik kürəx uyuxturux, əhwaləqa qarap, iqi yaki taxki korallik əksil'inkilapka karxi turux, xuning bilən millətning wə jəmiyətning azatliqini koləqa kəltürüx üçün kürəx kilixtin ibarət bolup kəldi. Zhongguoda korallik kürəxtin ayrilip kalqanda, puroletariyatning wə gongchəndangning orni bolmaydu, heqkandak inkilawiy vəzипini orunliqili bolmaydu.

Bizning partiyimiz 1921-yili kuruloqinidin tartip 1926-yili beyfa uruxiqə katnaxkinqə kəder bolqan 5-6 yil iqidə bu nuktini yetərlik tonumidi. U qaqda, korallik kürəxning Zhongguoda intayin mohimliqini qüxənmidi, uruxka hazirlik kərüxkə wə armiyə təxkil kilixka əstayidillik bilən kirixmidi, hərbi zhənlüə wə zhənsuni tətqiq kilixka etiwər bərmidi. Beyfa jəryanida, armiyini koləqa kəltürüxkə etiwərsiz qaridi, bir tərəplimə halda ammiwi hərketlərgila əhmiyət berip kətti, nətijidə guomindangning əksiyətqilik kilixi bilənla barlik ammiwi hərketlər bərbar boldi. 1927-yildin keyinki uzak bir məzgil iqidə nuroqun yoldaxlar partiyining mərkiziy vəzипisini awalkidəkla xəhərlərdə kozoqilang hazirlax wə ak rayon hizmiti tərپigə karitip kəldi. Bəzi yoldaxlarning bu məsilidə tüptin burulux yasixi 1931-yili düxmən kozoqilən üqinqi qetimlik "korxap yokitix"ka

karxi kürəxning qəlibisidin keyin boldi. Xundaktimu tehi pütün partiyə boyiqə burulux bolmioqan idi, bəzi yoldaxlar yənila biz hazir oyliqandək oylimaytti.

Təjribilər bizgə xuni qüxəndürdiki, Zhongguoning məsilisini qorallik küqtin ayrilip turup həl kilqili bolmaydu. Bu nuktini bilix buningdin keyin Yapon baskunqiliriqə karxi uruxni qələbilik elip berix üçün paydilik. Yapon baskunqiliriqə karxi uruxta omum-həlk qorallinip karxi turuxtək konkirit pakitlar pütün partiyini bu məsilining möhimliqini yənimu ilgiriləp tonuxka ügitidu, xunga hər bir partiyə əzasi qorallinip aldinki səpkə berix üçün hər daim təyyar turuxi lazim. Bizning bu kətimki yiqinimiz yənə, partiyining əsasiy hizmiti urux rayonliri wə düxmən arka sepide bolidu, dəp bəlgiləp, bizni yənimu roxən fangzhenqə igə kildi. Bu—bəzi partiyə əzalirining partiyining təkiliy hizmətlirini ixləxni wə ammiwi hərəkətlər hizmitini ixləxnila halap, uruxni tətqiq kilixni wə uruxka kətnixixni halimasliqi, bəzi məktəplərnin okuquqilarni aldinki səpkə berixka riqəbətəndürüxkə əhmiyət bərməsliqi wə xuningqə ohxax əhwallar üçün kesəlgə yarixa berilgən xipalik dora. Zhongguo ziminining kəp kismida partiyining təkiliy hizmətliri wə ammiwi hərəkətlər hizmiti qorallik kürəxkə biwastə baqlanqan bolup, ayrim, yəkkə-yiganə partiyə hizmiti yaki ammiwi hərəkətlər bolmioqan wə boluximu mümkün əməs. Urux rayonliridin yirakrak bolqan bir kəsim arka səplər (məsilən,

Yünnən, Guyzhou, Sichuənlər) wə düxmən qanggilediki bir kisim jəylar (məsilən, Beyping, Tionjin, Nənjing, Shanghəylər)dimu partiyining təkiliy hizmiti wə ammiwi hərketlər uruxka maslaxkan, bular pəkət aldinki səpning tələplirigila boysunuxi mümkün wə lazim. Bir eqiz söz bilən eytkanda, pütün partiye uruxka əhmiyyət berixi, hərbi ixlarni üginixi, jəng kilixka təyyar turuxi kerək.

2. Zhongguo Guomindangining Urux Tarihi

Biz əmdi guomindangning tarihini, uning uruxka kəndək əhmiyyət bərgənligini kərüp bakayli, bundək kilix paydilik.

Sun Zhongshən kiqik bir inkilawiy təkilat kurqinidin tartip, Qing sulalisigə karxi birkanqə ketim korallik kəzoqilang kətərdir^④. Tongmenghuy dəwrigə kəlgəndə, korallik kəzoqilang kətirix ixliri tehimu kəpəydi^⑤, xinhəy inkilawiqə kəlgəndə, Qing sulalisi korallik küq bilən aqdurup taxlandi. Zhonghua gemingdang dəwridə Yüən Shikəygə karxi korallik hərket elip berildi^⑥. Uningdin keyin, dengiz armiyisi jənupka yürux kildi^⑦, Guylinda beyfaqə təyyarlik qilindi^⑧ wə Huangpu hərbi məktiwi kuruldi^⑨, bular Sun Zhongshənning uruxka dair ixliri.

Jiang Jieshi Sun Zhongshənning ornini baskandin keyin, guomindangning taza əwj aləqan hərbi ixlər

dəwrini yarattı. U armiyini özining jenidək kərđi, beyfa uruxı, iqki urux wə Yapon baskunqiliriqqa qarxi uruxtin ibarət üq dəwrni bexidin kəqürđi. Ötkən 10 yildiki Jiang Jieshi əksil'inkilapqi Jiang Jieshidur. Inkilapka qarxi turux üqün u nahayıti zor "mərkəz armiyisi"ni kürđi. Armiyə bolsıla, hakimiyət bolidu, urux həmmi ni həl kilidu, digən bu asasiy nuktini u nahayıti qing tutup kəldi. Bu nuktida biz uningdin üginiximiz kerək. Bu nuktida Sun Zhongshənmü, Jiang Jieshimü bizgə ustaz.

Xinhəy inkilawidin keyin, barlık jünfalar armiyini öz jenidək kərüp kəldi, ular "Armiyə bolsıla, hakimiyət bolidu" digən pirinsipka etiwär bilən karap kəldi.

Tən Yənkəy^⑩ əkillik guənliao idi, u Hunəndə birkanqə ketim ix bexiqqa qıkkən wə birkanqə ketim ərülgən idi, u, dujün, koxumqə shengzhang bolimən, dəp, əzəldin kuruk shengzhang boluxka unimay kəldi. Keyin u Guangdong wə Wuhəndə guominzhengfu zhuxisi boləqandimu, yənıla 2-jünning jünzhangliqini koxumqə kildi. Zhongguoda bundak jünfalar nahayıti kəp, ular Zhongguoning hususiyitini bilidu.

Zhongguoda armiyə tutuxni lazim tapmaydıqan partiyilərmü boləqan, ulardin asasiy biri jinbudang^⑪, ləkin umu birər jünfaqa tayanqandıla əməl tutux mümkinligini bilətti. Yüən Shikəy, Duən Qiruy^⑫ wə Jiang Jieshi (Jiang Jieshiqqa əgəxkənlər

jinbudangdin ayrilip qikқан bir kіsim kixilər təripi-din təxkil қilinqan zhengxue guruhi¹⁸ idi) uning yeləngügi boldi.

Tarihi uzun bolmiqan birkanqə uxxaq partiye, məsilən, qingniəndang¹⁹qa ohxaxlarning armiyisi yok idi, xunga ular heqnimini baxқа qikiralmidi.

Qət'əllərdə burzua partiyiliri üçün hərkaysisi əz aldiqə biwastə bir bələk armiyə tutux həjət əməs. Zhongguoda bolsa əhwal baxkiqə, feodallik bəlünux səwiwidin, pomixxiklar yaki burzuaziyining guruhliri yaki partiyilirining kaysisining miltiқи bolsa, xuning küqi bar, kaysisining miltiқи kəp bolsa, xuning küqi zor. Bundak xaraitta turuwatқан puroletariyat partiyisi məsilining mərkizini enik kərüwelixi lazim.

Gongchəndang əzaliri xəhs üçün armiyə tutux hokukini talaxmasliқи kerək (Talixixka hərgiz bolmaydu, Zhang Guotaoni əsla dorimaslik kerək), lekin partiye üçün armiyə tutux hokukini, həlk üçün armiyə tutux hokukini talixixi lazim. Həzir Yapon baskunqiliriqə karxi milli urux elip beriliwatidu, millət üçünmu armiyə tutux hokukini talixixi kerək. Armiye tutux hokuki məsilisidə balilik kesiligə griptar bolup kelinsa, qokum heqnersigə erixkili bolmaydu. Birnəqqə ming yildin beri əksiyətqi həkümrən siniplarning aldax wə kərkutuxtək hile-mikirlirigə uqrab kəlgən əmgəkqi həlk əz қolida miltik boluxining mohimliқini asanliқqə sezəl-

məydu. Yapon jahan'girligining zulmi wə pütün millət elip baridioqan Yapon baskunqiliriqqa karxi urux əmgəkqi həlkni urux səhnisigə qikardi, gongchəndang əzaliri bu uruxning əng anglik rəhbərliri boluxi kerək. Hər bir gongchəndang əzasi munu həkikətəni qüxiniwelixi lazim: "Miltiktin həkimiyət qikidu". Bizning pirinsipimiz xuki, partiye miltikka komandanlik kilidu, miltikning partiyigə komandanlik kilixioqa hərgiz yol koyulmaydu. Lekin miltikka igə bolqanda, andin, həkikətən, partiye təxkilatlrinimu wujutka kəltürgili bolidu, 8-armiyə Huabeyda partiyining zor bir təxkilatini wujutka kəltürdi. Yənə kadrlarni, məktəplərnəni, mədiniyətni wə ammiwi hərəkətlərnəni wujutka kəltürgili bolidu. Yən'əndiki həmmə nərsini miltik wujutka kəltürgən. Miltiktin həmmə nərsə qikidu. Marksizimning dələt toqrisidiki təlimati nuktiinəziridin qaridoqanda, armiyə dələt həkimiyitining asasiy tərkiwiyy kismi hesablinidu. Kimki dələt həkimiyitini tartiwalmakqi wə uni tutup turmaqqi bolidikən, u kudrətlik armiyigə igə boluxi lazim. Bəzilər bizni "Uruх həmmigə qadir" dəydiqan karaxtikilər, dəp məs'hirə kilixidu, toqra, biz, inkilawiy urux həmmigə qadir, dəp qaridoqularmiz, bu yaman karax əməs, yahxi wə Marksizimqə qarax. Rosiyə gongchəndangi miltik bilən bir sotsiyalizimni wujutka kəltürdi. Biz bir demokratik jumhuriyətni wujutka kəltürimiz. Jahan'girlik dəwridiki sinipiy kürəxning təjribisi

bizgə xuni kərsəttiki, ixqilar sinipi wə əmgəkqilər ammisi korallik burzuaziyə wə pomixxiklarni pəkət miltikning küqi bilənla yengələydu; bu mənide, eytiximiz mümkiniki, pütün dunyani pəkət miltik bilənla əzgərtkili bolidu. Biz uruxni yokitix kari-xidikilərmiz, bizgə urux kerək əməs; lekin uruxni pəkət urux arkilikla yəkatkili bolidu, miltikni taxlax üqün miltikni kəloqa elix lazim.

3. Zhongguo Gongchəndangining UruX Tarihi

Partiyimiz 1921-yil (Zhongguo gongchəndangi kuruloqan) din 1924-yil (guomindangning məmlikətlik 1-kurultiyi) oqi qə boləqan 3-4 yil dawamida bi-wastə uruxka hazirlinix wə armiyə təxkil kilixning mohimliqini bilməytti; 1924-yildin 1927-yilə qiqə hətta uningdin keyinki bir məzgilə qiqə buni yənila yetərlik dərjide qüxənməytti; lekin 1924-yili Huangpu hərbi məktiwigə katnaxkinidin tartip, yeni baskuqka kədəm koydi, hərbi ixlarning mohimliqini bilixkə baxlidi. Guomindangning Guangdong uruxiqə yardəm berix arkilik wə beyfa uruxi arkilik partiyimiz bir kisim armiyə^⑤ gə igə boldi. Inki-lapning məqlubiyitidin aqqik sawak aldi, xuning bilən Nəncəng kəzoqilingi, küzlük yiqim kəzoqilingi wə Guangzhou kəzoqilingini uyxturup, kızil armiyə kuruxtin ibarət yeni dəwrgə kədəm koydi. Bu

dəwr partiyimiz armiyining mohimliqini toluk qūxən'gən intayin mohim dəwr boldi. Bu dəwrdiki kizil armiyə wə u elip barqan uruxlar bolmioqan bolsa, ikkinqi türlük kilip eytkanda, əgər gong-chəndang Chen Duxiuning qūxiaozhuyisini kollanqan bolsa, būgūnki Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning boluxini wə uningqə uzak muddət bərdaxlik berixni təsəwwur kilqili bolmaytti.

Dangzhongyangning 1927- yil 8- ayning 7- kūni ətqūzūlgən jiddi yiqini siyasi jəhəttiki onqql jihuyzhuyiqə karxi turup, partiyimizni zor bir kədəm aloqə basturdi. 6- nəwətlik zhongyang weyyūenhuyning 1931- yil 1- aydiki 4- omumyiqini namda siyasi jəhəttiki "sol"qil jihuyzhuyiqə karxi turoqan bolsimu, əmiliyətə "sol"qil jihuyzhuyi hataliqini təkrrarlidi. Bu ikki yiqinning məzmuni wə tarihiy roli ohxax bolmidi, lekin bu ikki yiqinning ikkilisi urux wə zhənlüe məsilisi üstidə alahidə tohtalmidi, bu—u qaqda partiye hizmitining eqirlik mərkizi tehi urux məsililiri üstigə koyulmioqanlıqining inkasi. 1933- yili partiyining zhongyangi kizil rayonqə yetkəlgəndin keyin, əhwalda tüptin əzgirix boldi, lekin urux məsilisidə (xuningdək barlik asasiy məsililərdə) pirinsiplik hataliklar yənə sadir bolup, inkilawiy uruxni eqir ziyanlarqə uqratti®. 1935- yildiki Zunyi yiqini, asasən, urux jəhəttiki jihuyzhuyiqə karxi turup, urux məsilisini birinqi orunqə koydi, bu—urux xaraitining inkasi. Būgūnki kūn'gə

kəlgəndə, ixənq bilən eytalaymizki, Zhongguo gongchəndangi 17 yillik kürəx dawamida mustəhkəm bir Marksizimqə siyasi luxiənnila tawlap qikix bilən qalmastin, bəlki mustəhkəm bir Marksizimqə hərbi luxiənnimu tawlap qikti. Biz siyasi məsilələri Marksizimni kollinix arkilik həl kilixnila bilip qalmay, bəlki urux məsililərini Marksizimni kollinix arkilik həl kilixnimu biliwalduk; partiyini wə dələtni baxkuruxni bilidiqan köpligən küqlük tayanqlarnila yetixtürüwelip qalmay, bəlki armiyini baxkuruxni bilidiqan köpligən küqlük tayanqlar-nimu yetixtürüwalduk. Bu—sansiz inkilawiy kurbanlarning issik keni bilən suqurup ətürülgən inkilap gülliri, ular Zhongguo gongchəndangi wə Zhongguo həlkingla xan-xəripi bolup qalmastin, bəlki pütүн dünya gongchəndangliri wə pütүн dünya həlkingmu xan-xəripi. Dünya mikiyasida pəkət Sovet ittipaki, Zhongguo wə İspaniyidin ibarət üç məmlikət gongchəndangliri rəhbərlik kiliwatkan üç armiyila puroletariyatka wə əmgəkqi həlkkə mən-sup, baxka məmlikətlər gongchəndanglirida tehi hərbi təjribə yok, xuning üçün bizning armiyimiz wə hərbi təjribilirimiz alahidə kədirləxkə ərziydu.

Bügünki Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni qəlibilik elip berix üçün, 8-armiyini, yengi 4-armiyini wə partiyimizning rəhbərliğidiki barlik partizan düylirini kengəytix həm mustəhkəmləx intayin möhim. Muxu pirinsip boyiqə, partiye əng yaxhi

partiyə əzaliri wə kadrlarni aldinki səpkə yetərlik sanda əwətixi lazim. Həmmə aldinki səpning qəlibi-si üqün bolsun, təxkiliy wəzipilər siyasi wəzipilərgə boysunuxi kerək.

4. İqki Urux Wə Milli Uruxta Partiyining Hərbi Zhənlüesidiki Buruluxlar

Partiyimizning hərbi zhənlüesidiki əzgirix məsilisi tətqiq kılıxqa ərzydu. Buni iqki urux wə milli uruxtin ibarət ikki jəryanəqə bəlup səzləymiz.

İqki urux jəryanini, omumən, aldinki wə keyinki digən ikki zhənlüelik məzgilgə bəlux mümkin. Aldinki məzgildə asasiy orunda turəqini partizan uruxi boldi; keyinki məzgildə asasiy orunda turəqini muntizim urux boldi. Lekin muntizim urux diginimiz Zhongguoqə bolup, u pəkət əskiriy küqni toplap, yündongzhən kılıxta wə kəmandanlik kılıx bilən uyxturuxtiki məlum dərjilik mərkəzlixix wə pilanliklik jəhəttə ipadilidü, baxqa jəhətlərdə bolsa yənila partizanlik haraktirida wə təwən dərjide bolidü, uni qət'əl armiyiliriningki bilən bir katarəqə kəyoqili bolmaydu, xundakla u guomindang armiyisiningkidinmu səl pərklinidü. Xuning üqün, bundak muntizim urux, məlum mənide eytkanda, yukuri dərjigə kətirilgən partizan uruxidur.

Yapon baskunqiliriəqə karxi urux jəryanini-mu, partiyimizning hərbi wəzipiliridin eytkanda,

omumən, ikki zhənlüelik məzgilgə bəlūx mümkin. Aldinki məzgildə (Bu zhənlüelik mudapiə wə zhənlüelik tirkixixitin ibarət ikki baskuqni öz iqigə alidu) asasiy orunda turidiqini partizan uruxi bolidu; keyinki məzgildə (zhənlüelik kayturma hujum baskuqida) asasiy orunda turidiqini muntizim urux bolidu. Əmma Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning aldinki məzgilidiki partizan uruxi iqki uruxning aldinki məzgilidiki partizan uruxidin məzmun jəhəttə kəp pərklinidu, qünki u muntizim haraktirdiki (məlum dərijidə) 8-armiyining partizanlik wəzipini bəlünüp ijra kilixi bilən elip beriliwatidu; Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning keyinki məzgilidiki muntizim uruxmu iqki uruxning keyinki məzgilidiki muntizim uruxtin pərklinidu, bu, armiyə yengi xəkildiki korallar bilən korallanduruləandin keyin, armiyidə wə uning urux kilixida qong əzgirix bolidu, digən pərəz bilən eytiləan səz. U wakittiki armiyə yüksək dərijidə mərkəzlixixkə wə təxkilqanlikkə igə boləan bolidu, uning urux kilixi yüksək muntizimlikkə igə boləan bolidu, uruxining partizanlik haraktiri zor dərijidə kemiyidu, təwən dərijilik urux yukuri dərijilik uruxkə aylinidu, Zhongguoqə urux dunyaqə uruxkə aylinidu. Bular—zhənlüelik kayturma hujum baskuqida bolidiəan ixlar.

Buningdin qaridəanda, iqki urux wə Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxtin ibarət ikki jəryan wə

tət zhənlüelik məzgil ariliqida jəmi üq zhənlüelik burulux məwjut. Birinqisi iqki urux məzgilidiki partizan uruxi bilən iqki urux məzgilidiki muntizim urux ariliqidiki burulux; ikkinqisi iqki urux məzgilidiki muntizim urux bilən Yapon baskunqiliriqə qarxi turux məzgilidiki partizan uruxi ariliqidiki burulux; üqinqisi Yapon baskunqiliriqə qarxi turux məzgilidiki partizan uruxi bilən Yapon baskunqiliriqə qarxi turux məzgilidiki muntizim urux ariliqidiki burulux.

Üq burulux iqidə birinqi burulux nahayiti zor kiyinqiliklarəqə duqkəldi. Buningda ikki wəzipə bar idi. Bir tərəptin, partizanlikka yepixiwelip, muntizimlikka buruluxni halimaydiqan ong məhəlliwazlik wə partizanqilik hahixliriqə qarxi turuxka toqra kəldi, bular kadirlarning düxmən əhwalida həm wəzipilərdə əzgirix boləqanliqini yetərlik mələqlimigənligidin tuquləqan idi. Bu jəhəttə, mərkiziy kizil rayonni alsak, muxəkkətlik tərbiyə hizmiti elip beriləqandin keyinla, bu hahixlar pəydin-pəy tüzitildi. Yənə bir tərəptin, muntizimlaxturuxka tolimu berilip kətkən “sol” mərkəzqilik wə təwəkkülqilik hahixliriqə qarxi turuxka toqra kəldi, bular kismən rəhbiriy kadirlarning düxmən əhwalini həm wəzipilərnə axurup mələqligənligidin, xuningdək əmiliy əhwaləqə karimay, qət’əl təjribilirini əlük halda kollaəqanliqidin tuquləqan idi. Bu jəhəttə, mərkiziy kizil rayonda 3 yillik uzak wəkit iqidə

(Zunyi yiqiniqiqə) nahayiti qong kurbanlar berildi, keyin kanlıq sawaklar dawamidila bu hahixlar tüzitildi. Bularning tüzitilixi—Zunyi yiqinining utuqi.

Ikkinqi burulux bir birigə ohximaydiqan ikki urux jeryani ariliqida boldi, bu 1937-yil küzdiki (Lugouqiao wəkəsidin keyinki) ix. Bu qaqda, düxmən yengi düxmən yəni Yapon jahan'girligi boldi, dost armiyə ilgiriki düxminimiz guomindang boldi (U yənila bizgə düxmənlik saklap kəlməktə), urux məydani yeri kəng Huabey boldi (Bu hazırqə armiyimizning udul tərifi, ləkin kəp ətməyla, düxməninng uzak muddətlik arqa sepigə aylinidu). Bizning zhənlüelik buruluximiz ənə xundak alahidə əhwal astida elip beriləqan nahayiti jiddi burulux boldi. Bundak alahidə əhwal astida ilgiriki muntizim armiyini wə yündongzhənni partizan koxuniqə (Bu yərdə səz uning təxkilqanliqi wə intizamqanliqi üstidə əməs, bəlki uni bəlüp ixlitix üstidə bəridu) wə partizan uruxiqə aylandurux lazim idi, xundak kiləqandila, uni düxmən əhwaliqə həmə wəzipilərgə maslaxturəqili bolatti. Ləkin bundak burulux kərünüxtə arkiqə qekin'gən burulux bolup ipadilnətti, xunga bu burulux, əlwəttə, intayin kiyin idi. Bu qaqda tuquluxi ehtimal boləqini, bir tərəptin, düxmənni səl qaqılax hahixi, yənə bir tərəptin, Yapon jahan'girligidin kərkux kesili idi, guomindangda uning ikkilisi tuquldi. Guomindang iqki urux məydanidin milli urux məydaniqə buruləqan

qaoqda, uningda, اساسən, düxmənni səl qaoqlax bol-qanliktin, xuning bilən billə, Yapon jahan'girligidin korkux kesili (Buningqa Hən Fujü, Liu Zhi®lar wə-killik kilidu) məwjut boləqanliktin, nahayiti nuroqun orunsiz ziyanlarəqa uqridi. Lekin biz bu buruluxni heli onguxluk əməlgə axurduk, muwəppəkiyətsizlikkə uqrimayla qalmay, əksiqə, nahayiti zor qəlibə kazanduk. Gərqə bu həktə Zhongyang bilən kismən hərbi kadirlar otturisida jiddi talax-tartixlar bolup ətkən bolsimu, lekin bu burulux kəng kadirlarning zhongyangning toqra yetəqiliginə öz waktida qobul kiləqanliqi wə əhwalni janlik küzətkənlighi arkisida koləqa kəldi. Bu buruluxning pütün Yapon baskunqiliriəqa qarxi uruxning kət'i dawam kilixiəqa, rawajlinixiəqa wə qəlibə qazinixiəqa boləqan munasiwiti, Zhongguo gongchəndangining istikbaləqa boləqan munasiwiti intayin zor, buni Yapon baskunqiliriəqa qarxi turux məzgilidiki partizan uruxining Zhongguo milli azatliəqining təkdiri jəhəttiki tarihiy əhmiyitini oylap bakkandila bilgili bolidu. Zhongguoning Yapon baskunqiliriəqa qarxi turux məzgilidiki partizan uruxi, əzining alahidə kəng kələmlikliqi wə uzak muddətlikliqi jəhəttin eytkanda, xərktila mislisiz bolup qalmastin, ehtimal, pütün insaniyəət tarihidimu mislisizdur.

Yapon baskunqiliriəqa qarxi turux məzgilidiki partizan uruxidin Yapon baskunqiliriəqa qarxi turux məzgilidiki muntizim uruxka ətuxtin ibarət üqinqi

buruluxka kəlsək, bu, urux tərəkkiyatining kəlgüsigə mənsub, u qaçda yənə yengi əhwal wə yengi kiyinqiliklarning kelip qikixi ehtimal, hazır u toq-rilik səzləp olturmisakmu bolidu.

5. Yapon Baskunqiliriqa Karxi Turux Məzgilidiki Partizan Uruxining Zhənlüelik Orni

Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning omumiyyididən eytkanda, muntizim urux asasiy orunda, partizan uruxi yardımçı orunda turidu, çünki Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning əng ahirki təkdirini pəkət muntizim uruxla həl kilalaydu. Məmləkət boyiqə eytkanda, Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning pütün jəryanidiki üç zhənlüelik baskuq (mudapiə kərux, tirkixix, qayturma hujum)ning dəslepki wə ahirki ikki baskuqida muntizim urux asas, partizan uruxi yardımçı kilinidu. Otturidiki baskuqta, düxmən əzi besiwələn jaylarni tutup turidiqanlıqi üçün, biz qayturma hujumqa hazırlik kərsəkmu, lekin qayturma hujumni tehi elip baralmaydiqən əhwalda turqanlıqimiz üçün, partizan uruxi asasiy xingtəy bolup ipadilinidu, muntizim urux bolsa yardımçı bolidu; gərqə bu baskuqning wakti əng uzak boluxi ehtimal bolsimu, lekin u pütün urux dawamida üç baskuqning pəkət birila bolidu. Xuning üçün, omumiyyət jəhəttin eytkanda,

muntizim urux asasiy orunda, partizan uruxi yarıdəmıi orunda turidu. Bu əhwalni bilməy turup, muntizim urux uruxning əng ahirki təkdirini həl kilidiqan aqquq ikənligini qüxənməy turup, muntizim armiyə kuruluşıqə xuningdək muntizim uruxni tətqiq kilixkə wə uningəyā yetəkqilik kilixkə əhmıyət bərməy turup, Yaponiyini yənggili bolmaydu. Bu— bir tərəp.

Lekin partizan uruxi pütün urux dawamida möhim zhənlüelik orun tutidu. Partizan uruxi bolmisa, partizan düyliri wə partizan koxunlirining kuruluş ixliriqə etiwarsız karilidiqan, partizan uruxini tətqiq kilix wə uningəyā yetəkqilik kilixkə etiwarsız karilidiqan bolsa, bu həldimu Yaponiyini yənggili bolmaydu. Buning səwiwi xuki, Zhongguoning təngdin tolisi düxmən arka sepigə aylinip kalidu, əgər əng kəng kələmlik wə əng kət'i dawamlaxturulidiqan partizan uruxi bolmay, düxmən'gə besiwəlqan jaylarqə biharaman jaylixiwelip, arka sepidin kilqə qəm kilmaydiqan imkanıyət berip koyulidiqan bolsa, bizning udul tərəplərdiki asasiy küqlirimizning uqraydiqan ziyan-zəhmətliri qokum qong bolidu, düxməning hujumi qokum tehımu ədəp ketidu, tirkixix wəziyitining wujutkə kelixi təs bolidu, Yapon baskunqiliriqə karxi uruxni dawamlaxturuxta ikkilinix pəyda boluxi mümkün, undak bolmiqan təkdidimu, biz tərəpning kayturma hujum küqining yetərlik təyyarlanmasliqi,

kayturma hujum waqtida maslixixning bolmasliqi, duxmen terapning ez qikimlirining ornini tolduruwelixining mumkinligi we xuningqa ohxax onguxsiz ehwallarmu tuqulidu. Eger bundak ehwal yuzberidoqan bolsa hem u keng kelemlik we ket'i dawamlaxturulidoqan partizan uruxini ez waqtida rawajlandurux bilen tugitilmeyidoqan bolsa, bu haldimu Yaponiyini yenggili bolmaydu. Xuning uqun, partizan uruxi gerqe uruxning omumiyitide yademi orunda tursimu, lekin emiliyette nahayiti mohim zhendluelik orun tutidu. Yapon baskunqiliriqa karxi turuwatkan turukluk partizan uruxiqa etiwarsiz karax, xek-xubhisizki, intayin hata. Bu—yene bir terap.

Partizan uruxi elip berix imkaniyiti pekot qong memliket boluxtin ibarot muxu xert bolsila mewjut bolidu, xunga kedimki zamandimu partizan uruxliri bolqan. Lekin partizan uruxini ket'i dawamlaxturux pekot gongchandang rehberligi astidila mumkin bolidu. Xuning uqunmu kedimki zamandiki partizan uruxlirining tolisi meqlubiyetlik partizan uruxliri bolqan, pekot hazirki zamanda gongchandang bolqan qong memliketlerdila, mesilen, iqki urux dewridiki Sovet ittipaqiqa we Zhongguoqa ohxax memliketlerdila, qelibilik partizan uruxliri bolidoqan boldi. Urux mesiliside guomintang bilen gongchandangning Yapon baskunqiliriqa karxi uruxtiki ix teksimatioqa kelsek, hazirki we omumi

xərt-xaraittin eytkanda, guomindangning udul tərəplərdə muntizim urux elip berixni üstigə elixi, gongchəndangning düxmən arka sepide partizan uruxi elip berixni üstigə elixi zərür wə muwapik, xundakla əzara ehtiyajdin qikix, əzara maslixix wə əzara yardəmlixixtur.

Buningdin partiyimizning hərbi zhənlüelik fangzhenining iqki uruxning ahirki məzgilidiki muntizim urux elip berixtin Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning aldinki məzgilidiki partizan uruxi elip berixkə aylanqanliqining qanqilik mohim wə zərür ikənligini bilgili bolidu. Omumlaxturuqanda, uning təwəndikidək 18 hil paydisi bar: (1) düxmən armiyisi besiwəlqan jaylarni taraytkili bolidu; (2) armiyimizning genjüdilirini kengəytkili bolidu; (3) mudapiə baskuqida udul tərəplərdiki uruxkə maslixip, düxmənni arkiqə tartip turqili bolidu; (4) tirkixix baskuqida düxmən arka sepidiki genjüdilərnə qing tutup, udul tərəplərdə armiyini tərtpkə selixkə asanlik tuqduroqili bolidu; (5) kayturma hujum baskuqida udul tərəplərgə maslixip, qoldin kətkən jaylarni kayturuwalqili bolidu; (6) armiyini əng qapsan wə əng ünümlük kengəytkili bolidu; (7) gongchəndangni əng omumyüzlük rawajlandurup, hər bir yezida zhibu kurqili bolidu; (8) ammiwi hərəkətlərnə əng omumyüzlük rawajlandurup, düxmən jüdiənliridikidin baxkə, düxmən arka sepidiki pütүн həlkni təkkilligili bolidu;

(9) Yapon baskunqiliriqə qarxi demokratik hakimi-yətni əng omumyüzlük kurqılı bolidu; (10) Yapon baskunqiliriqə qarxi mədiniyət, maaripni əng omumyüzlük rawajlandurqılı bolidu; (11) həlkning turmuxini əng omumyüzlük yaxxiliqılı bolidu; (12) düxmən armiyisini parqilaxka əng kəp ongaylik tuqdurqılı bolidu; (13) pütün məmlikət həlkning rohiy halitigə əng omumyüzlük wə əng uzakkiqə təsir kərsətkili, pütün məmlikəttiki armiyining rohini əstürgili bolidu; (14) dost armiyə wə dost partiyilərnəng aloqə besixiqə əng omumyüzlük türtkə bolqılı bolidu; (15) düxmən küqlük, biz ajiz bolqan xaraitka muwapiklixip, əzimizni az ziyan tartip, kəp qəlibə kazinidiqan kilqılı bolidu; (16) düxmən kiqik, biz qong bolqan xaraitka muwapiklixip, düxmənni kəp ziyan tartip, az qəlibə kazinidiqan kilqılı bolidu; (17) əng tez wə əng ünümlük rəwixtə nuroqun rəhbiriy kadir yetixtürgili bolidu; (18) təminat məsilisini həl kilixka əng kəp ongaylik tuqdurqılı bolidu.

Uzak muddətlik kürəxlərdə partizan düyliri wə partizan uruxi əslidiki ornida tohtap qalmastin, yukuri baskuqka rawajlinip, bara-bara muntizim armiyigə wə muntizim uruxka aylinixi lazim, bunundimu xək-xübhə yok. Biz partizan uruxliri arkilik küq toplap, əzimizni Yapon jahan'girligini tarmar kəltüridiqan həl kiləuq amillardin biri kilip qikimiz.

6. Hərbi Məsililərnı Tətkik Kılıxka Əhmıyət Berix

Ikki armiyening düxmənlixixigə dair həmmə məsilə urux arkilik həl bolidu, Zhongguoning məwjut bolup turuxi yaki munkərz boluxi uruxta yengix yaki yengilixkə baqlık. Xuning üqün, hərbi ixlar nəziriyisini tətkik kılıxni, zhənlüe wə zhəshuni tətkik kılıxni, armiyening siyasi hizmitini tətkik kılıxni keqiktürüxkə bolmaydu. Zhəshuni tətkik kılıx gərqə yetərlik bolmaywatkan bolsimu, lekin 10 yildin beri hərbi ixlar bilən xuqullinip keliwatkan yoldaxlarning nahayiti nuroqun utukliri bar, Zhongguoning xaraitioqa اساسən otturiqqa koyqan nuroqun yengi nərsiliri bar, kəmqilik ənə xularning yəkünlənmigənligidə. Zhənlüe məsilisini wə urux nəziriyisi məsilisini tətkik kılıx bğün-giqə nahayiti az sanlık kixilərnıngla hizmiti bolup keliwatidu. Siyasi hizmətlərnı tətkik kılıxta birinqi dərijilik utuklarqqa igə bolduk, təjribining molluqi, yengiliklarning köplügi, unıng üstigə yaxxiliqi jəhəttə dunya boyiqə, Sovet ittipakidin kalsila, biz hesaplinimiz, lekin kəmqilik ənə xularnı omumlaxturux wə xitonglaxturuxning yetərlik bolmioqanlıqida. Pütün partiyə wə pütün məmlikətning ehtiyajini kəzdə tutkanda, hərbi bilimni ammıbap-laxturux jiddi wəzipə bolup qaldi. Bularning

həmmisigə buningdin keyin əhmiyyət berix kerək, urux wə zhənlüə nəziriyisi bolsa həmmining qoli. Hərbi ixlar nəziriyisini tətqik kilixka həwəs koz-qax wə pütün partiyini hərbi məsililərnı tətqik kilixka əhmiyyət berixkə qakirix, meningqə, zərür.

Izahlar

① Leninning «Urux wə Rosiyə sotsiyal demokratlar partiyisi», «Rosiyə sotsiyal demokratik ixqilar partiyisining qət'əl zhibuliri wəkillər kengixi», «Jahan'girlik uruxida öz həkumitining məqlubiyiti toqrisida», «Rosiyining məqlubiyiti wə inkilap weyjisi» digən əsərlirigə qaralsun. Lenin bu əsərlirini 1914—1915-yillarda xu qaqdiki jahan'girlik uruxıqa qaritip yazoqan idi. Yənə «Sovet ittipaqi gongchəndangi (bolxewiklar partiyisi) tarihi kiskiqə kursi» 6-bap 3-belüm «Bolxewiklar partiyisining urux, teqlik wə inkilap məsililiridiki nəziriyisi wə celüesi»gə qaralsun.

② 1924-yili Sun Zhongshən gongchəndang bilən wə inkilawiy ixqi, dihanlar bilən birlixip, xu qaqda Ən'gliyə jahan'girliqi bilən til biriktürüp Guangzhouning iqki kismida əksil'inkilawiy hərket elip barqan məybənlər, tuhao-lieshenlarning korallik küqi—"shangtuən"ni məqlup kildi. 1925-yilning baxlirida, guomindang-gongchəndang həmkarlıqidiki inkilawiy armiyə Guangzhoudin xərkkə yürux kilip, dihanlarning yardimigə erixip, jünfa Chen Jiongmıngning qoxunini məqlup kildi, andin yənə Guangzhouqa qaytip kelip, Guangzhouni besip yatqan Yünnən-Guangxi jünfalirini yoqattı. Xu yili küzdə guomindang-gongchəndang həmkarlıqidiki inkilawiy armiyə ikkinqi ketim xərkkə yürux kilip, Chen Jiongmıngning qoxunini üzül-kesil yoqattı. Gongchəndang əzaliri wə kommunistik yaxlar ittipaqi əzaliri bu zhənyilərdə kəhrimanlik bilən kürəxning əng aldinqi sepide turdi. Bu zhənyilər Guangdongning xu qaqdiki birlikkə kəlgen wəziyitini wujutka kəltürdi wə beyfa uruxining asasını kurdi.

③ Stalin. «Zhongguo inkilawining istiqbali toqrisida»din eʻlinqan.

④ 1894- yili Sun Zhongshən Honoluluda “xingzhonghuy” namlik kichik bir inkilawiy tæxkilat qurdi. Qing sulalisi hækümiti 1895- yili Zhongguo-Yaponiyæ uruxida mæqlup bolqandin keyin, Sun Zhongshən hæk arisida burundin bar bolqan mæhpi tæxkilatlarqæ—“huydang”larqæ tayinip, Guangdong dairisidæ ikki qetim Qing sulalisi hækümitigæ qarxi qorallik kozqilang ketærdi, yæni 1895- yildiki Guangzhou uruxini, 1900- yildiki Huyzhou uruxini elip bardı.

⑤ 1905- yili, xingzhonghuy Qing sulalisi hækümitigæ qarxi baxka ikki tæxkilat—huaxinghuy wæ guangfuhuyilar bilæn birlixip tongmenghuy boldı (Bu xu waqittiki burzuaziyæ, uxxak burzuaziyining wæ Qing sulalisi hækümitigæ qarxi bir kishim shenshilarning birlæxmæ sæp tæxkilati idi), “Dalu (Qing sulalisini kersitidu)ni koqlap qikirix, Zhonghuani æsligæ keltürüx, min’guo kurux, yær hokukini tæxkilæx”tin ibaræt burzua inkilawining siyasi ganglingini otturiqæ koydi. Tongmenghuy dæwridæ Sun Zhongshən “huydang”lar wæ yengi armiyæ bilæn birlixip, Qing sulalisi hækümitigæ qarxi nurqun qetim qorallik kozqilang ketærdi. Bularning qongrakliri — 1906- yildiki Pingxiang, Liuyang, Liling uruxliri, 1907- yildiki Chaozhouning Huanggang digæn yeridæ bolqan urux, Qinzhou uruxi wæ Zhennæn’guæn uruxi, 1908- yili Yünnæn ælkisidiki Hekouda bolqan urux, 1911- yildiki Guangzhou uruxi wæ Wuchang kozqilingi.

⑥ 1912- yili tongmenghuy guomindangqæ øzgertilip, xu qaqdiki Beyyang jünfa Yüæn Shikæyning hækümrænliqi bilæn muræssæ kilixti. 1913- yili, Yüæn Shikæy koxuni jænupka berip, Jiangxi, Ənhuy, Guangdong ælkilliridæ xinhøy inkilawi arkisida wujutka kægæn küqlærni kisti, Sun Zhongshən qorallik qarxilik kersætkæn bolsimu, uzak øtmøy mæqlup boldı. 1914- yili Sun Zhongshən muræssæ kilixning sæwænlik bolup qalqanliqini kезде tutup, Yaponiyining Tokyo xæhridæ baxkidin Zhonghua gemingdang kurup, uning xu qaqdiki guomindangdin pærklinidqanliqini kersætti, æmiliyette, u bir kishim uxxak burzuaziyæ wæ bir kishim burzuaziyining siyasi wækilirining Yüæn Shikæygæ qarxi ittïpaki

idi. Sun Zhongshən bu ittipakka tayinip, 1914-yili Shanghəyde kīqik kələmlik bir koziqlang ketərđi. 1915-yili, Yüen Shikəy ezini han dəp elan kildi, Cəy E katarlik Yüen Shikəyge karxi kūqlər Yünnən əlkisidə Yüen Shikəyge karxi jaza yürüxi uruxini koziqđi, Sun Zhongshənmü xu wakitta Yüen Shikəyge korallik karxi turuxta aktip tərqiabatqi wə paaliyətqi idi.

⑦ 1917-yili, Sun Zhongshən əz təsiri astidiki dengiz armiyisini Shanghəydin Guangzhouqa baxlap kelip, Guangdongni genjüdi kilip, Beyyang jünfa Duən Qiruyəqa karxi bolqan xu wakittiki qarbiy jənup jünfaliri bilən birlixip, Duən Qiruyəqa karxi hərbi həkümət təxkil kildi.

⑧ 1921-yili Sun Zhongshən Guylanda beyfaqa təyyarlik kilix ixlirini elip bardi, əmma uning qol astidiki Chen Jiongming Beyyang jünfalar bilən til biriktürüp asilik kiləlanliktin, bu-ningdin nətiyə qikmidi.

⑨ 1924-yili Sun Zhongshən Zhongguo gongchəndangi wə Sovet ittipakning yardimigə igə bolup, guomindangni əzgərtip təxkil kiləqandin keyin, Guangzhouning yenidiki Huangpu digən jayda hərbi məktəp yəni Huangpu hərbi məktiwinini kürdi. 1927-yili Jiang Jieshi inkilapka asilik kilixtin ilgiri bu məktəp guomindang-gongchəndang həkmarliqidiki məktəp idi. Kommunistlardin Zhou Enləy, Ye Jienying, Yün Dəyying, Xiao Chunü wə baxka nurəqun yoldaxlar ilgir-ahir bolup bu məktəptə hər hil mäs'ul hizmətlərnü etigən idi, uning nurəqun okuquqilirimü gongchəndang əzasi wə kommunistik yaxlar ittipakning əzasi idi. Ular bu məktəptə inkilawiy tayanq bolup xəkillən'gən idi.

⑩ Tən Yənkəy Hunənlük, Qing sulalisi waktida hənlin bolqan, u dəsleptə hanlik-asasiy kanunluk tüzümnü kuwwətligən, keyin yənə 1911-yildiki inkilap (xinhəy inkilawü) səpigə pürsətpərəslük bilən kiriwaləqan. Uning keyinki qaəda guomindang lagiriəqa katnaxkanliqi Hunəndiki yərlik pomixxik kūqlər bilən Beyyang jünfalar otturisidiki ziddiyətnü əks əttürdi.

⑪ "Jinbudang"—min'guoning dəslepki yillirida Liang Qichao katarlik bir guruh kixilər Yüen Shikəyge tayinip təxkil kiləqan partiye.

⑫ Duən Qiruy—Yüən Shikəyning kol astida ixləp kəlgən adəm, u—Beyyang jünfalarning Ənhuy guruhining baxlıqı. Yüən Shikəy ölgəndin keyin, u Beyjing həkümitining həkimiyyətini birqanqə kətim öz qolida tutqan idi.

⑬ Zhengxüe guruhi 1916-yili bir kisiim jinbudangqilar wə bir kisiim guomindangqilar tərpidin təxkil kilinğan uqiqa qikqan ong qanat siyasi guruh, ular hizmət orunliriqa igə boluwelix üqün jənubiy jünfalar bilən ximaliy jünfalar otturisida pürsətpərəslik kilqan. 1926-yildin 1927-yilqıqə dawam kilqan beyfa uruxi waktida Zhengxüe guruhidikilərnıng bir kisiim, məsilən, Yapon-pərəs Huang Fu, Zhang Qün, Yang Yongtəyğə ohxaxlar Jiang Jieshi bilən til biriktürüp, əzlrining əksiyətqil siyasi təcribiliridin paydilinip, Jiang Jieshining əksil'inkilawiy həkimiyyət kuruxiqa yardəm berixkə baxlıdi.

⑭ “Qingniəndang” yəni “guojiashuyiqilar” dəp atalqan “Zhongguo qingniəndangi”. Muxu tallanma əsərlərnıng 1-tomidiki «Zhongguo jəmiyyətidiiki siniplar toqrisida təhlil»ning ① izahıqa karalsun.

⑮ Bu yərdə, əsasən, beyfa uruxi waktida gongchəndang əzasi Ye Ting jiangjün baxqilik kilqan mustəkil tuən kəzdə tutulidu. Muxu tallanma əsərlərnıng 1-tomidiki «Jinggangshəndiki kürəx»ning ④ izahıqa karalsun.

⑯ Muxu tallanma əsərlərnıng 1-tomidiki «Zhongguo inkilawiy uruxining zhənlüe məsilisi»gə karalsun.

⑰ Hən Fujü əslidə Shəndong əlkisidə turqan guomindang jünfasi. Liu Zhi Jiang Jieshining öz guruhidiki jünfalardin bolup, əslidə Henən əlkisidə turqan, Yapon baskunqiliriqa qarxi urux partliqandın keyin, Hebey əlkisidiki Baoding sepini mudapıə kilixni üstigə alqan. Yapon qarəqiliri hujum kilqanda, bu ikki jünfa urux kilmay qeqip kətkən idi.

4-MAY HƏRKITI*

(1939-yil 5-ay)

Buningdin 20 yil awalki 4-may hərkiti Zhongguoning jahan'girlikkə wə feodalizimə qaxri burzua demokratik inkilawining tərəkki kilip yengi bir baskuqqa yətkənligini kərsətti. 4-may hərkitining mədiniyət yengilax hərkiti boluxi pəkət Zhongguoning jahan'girlikkə wə feodalizimə qaxri burzua demokratik inkilawining bir hil ipadə xəklidinla ibarət. U dəwrədə yengi ijtimai küqlərning əskənligi wə rawajlanəqanlıqi arkisida, Zhongguoning jahan'girlikkə wə feodalizimə qaxri burzua demokratik inkilawida bir zorayəqan lagir yəni Zhongguoning ixqilar sinipi, okuəquqilar ammisi wə yengi əskən milli burzuaziyisidin tərkip tapkan lagir məydanə qəldi. "4-may" dəwrədə kəhrimanlik bilən hərketning aldinki katarida turəqanlar bolsa nəqqə yüz mingliəqan okuəquqilar boldi. Bu—4-may hərkitining xinhəy inkilawiqə qariəqanda bir kədəm ilgiriligən yeri.

---

* Bu—yoldax Mao Zedong 4-may hərkitining 20 yilliqiqə beqixlap Yən'ən geztiliri uqun yezip bərgən məqala.

Zhongguo burzua demokratik inkilawining jər-yani, əgər uning təyyarlik dəwridin tartip hesaplaydıqan bolsak, əpyün uruxi, Təyping tian'guo uruxi, jiawu Zhongguo-Yaponiyə uruxi^①, wuxü yengilikka kəqūx hərkiti, yihetuən hərkiti, xinhəy inkilawi, 4-may hərkiti, beyfa uruxi, yər inki-lawi uruxi katarlik birkanqə tərəkkıyat baskuqini besip ətı. Būgünki Yapon baskunqiliriqə karxi urux—uning tərəkkıyatidiki yənə bir yeni baskuq, xundakla, əng uluk, əng janlik, əng kızıqan bir baskuq. Taki sirtki jahan'gir küqlər wə iqki feodal küqlər asasiy jəhəttin aqdurup taxlinip, mustəkil demokratik dələt kurulqan qaqdila, burzua demokratik inkilap muwəppəkiyət kəzanqan bolidu. Əpyün uruxidin tartip, inkilapning hər bir tərəkkıyat baskuqi əzigə has birmunqə hususiyətlərgə igə bolup kəldi. Bularning arisidiki əng mohim pərk ularning gongchəndang məydanqə kelixtin ilgiri wə uningdin keyin bolqanliqida. Lekin, ularning omumiyitidin kariqanda, heqkay-sisi burzua demokratik inkilap haraktirini almay kalmıqan. Bundak demokratik inkilap Zhongguo tarihida kərülüp bakmıqan ijtimai tüzüm yəni demokratik ijtimai tüzüm ornitixni məksət kilidu, bu jəmiyətning təkıti feodalizimlik jəmiyət (Yekinki 100 yil məbəynidə yerim mustəmlikə wə yerim feodallik jəmiyətke aylandi), uning kəlgüsü sotsiyalistik jəmiyət. Əgər, kommunistiqi nımə

üqün awal burzuâ demokratik ijtimai tüzümni əməlgə axurux üqün kürəx kilip, andin sotsiyalistik ijtimai tüzümni əməlgə axurmakqi bolidu, döp soralsa, buning jawawi mundak: Tarihning mukər-rər yolidin mengix kerək.

Zhongguo demokratik inkilawi məlum ijtimai küqlərgə tayinip orunhinidu. Bundak ijtimai küqlər: ixqilar sinipi, dihanlar sinipi, ziyalilar wə tərək-kipər wər burzuaziyə, yəni inkilawiy ixqilar, dihanlar, əskərlər, ziyalilar wə soda-sanaətqilər, lekin bularning iqidə tıp inkilawiy küq ixqi, dihanlar, inkilapka rəhbərlik kiləuqi sinip ixqilar sinipi. Əgər muxu tıp inkilawiy küqtin ayrilip kelinidikən, ixqilar sinipining rəhbərliğidin ayrilip kelinidikən, jahan'girlikkə wə feodalizimə qarxi demokratik inkilapni orunlax mümkün əməs. Bügünki kündə inkilapning tıp-asasiy düxmini — Yapon jahan'girliğı həm wətən hainliri, inkilapning tıp siyasiti Yapon baskunqiliriə qarxi milli birliksəp, bu birliksəpni təkfil kiləuqan tərkiplər — Yapon baskunqiliriə qarxi barlik ixqilar, dihanlar, əskərlər, ziyalilar wə soda-sanaətqilər. Yapon baskunqiliriə qarxi uruxning əng ahirki qəlibisi ixqilar, dihanlar, əskərlər, ziyalilar wə soda-sanaətqilərdin tərkip tapkan birliksəp zor dərjide mustəhkəmləngən wə kengəyngən qaəda koləa kelidu.

Zhongguoning demokratik inkilap hərkitide ziyalilar həmmidin burun oyoqanoqan tərkip boldi.

Bu xinhəy inkilawidimu, 4-may hərkitidimu oquq kərüldi, 4-may hərkiti dəwridiki ziyalılar bolsa xinhəy inkilawi dəwridiki ziyalılaraqə kəriqənda tehimu nuroqun wə tehimu anglik idi. Lekin ziyalılar ixqi-dihanlar ammisi bilən birləxmisə, heq ixni wujutka qikiralmaydu. Bir ziyalining inkilapqi ikənligi yaki inkilapqi əməsligini wə yaki əksil-inkilapqi ikənligini ayriydiqan əng ahirki qək uning ixqi-dihanlar ammisi bilən birlixixni halaydiqan-halimaydiqanliqi wə ular bilən əməldə birləxkən-birləxmigənligidin ibarət. Uni ayriydiqan əng ahirki qək pəkət ənə xuningda, uning sənminzhuyi yaki Marksizimni aqzidin qüxürməy səzləp yürüxidə əməs. Həkiki inkilapqi jəzmən ixqi-dihanlar ammisi bilən birlixixni halaydu wə ular bilən əməldə birlixidu.

4-may hərkitidin həzirəqiqə 20 yil ətti, Yapon baskunqiliriqə karxi uruxkimu 2 yil bolup kaldi. Pütün məmlikəttiki yaxlar wə mədiniyət sahəsidikilər demokratik inkilapta wə Yapon baskunqiliriqə karxi uruxta zor məs'uliyətəni üstigə alqan. Mən ularning Zhongguo inkilawining haraktirini wə hərəkətləndürgüq küqini qüxinip, öz hizmitini ixqi-dihanlar ammisi bilən birləxtürüxini, ixqi-dihanlar ammisi arisiqə berip, ixqi-dihanlar ammisining təxwikatqiliri wə təxkilatqiliriqə aylinixini ümit kilimən. Pütün məmlikəttiki həlk ammisi kürəxkə birdək atlanqan kün Yapon baskunqiliriqə karxi

uruxning oqalibə kazinix pəyti bolidu. Pütün məm-likət yaxliri, tirixinglar!

Izah

① Bu 1894-yili yüzbərgən Zhongguo-Yaponiyə uruxini kərsitidu. Zhongguoqə yil hesawi boyiqə, 1894-yil jiawu yili hesapli- nidu, xuning üqün jiawu uruxi dəp ataloqan. Bu urux Yaponiyi- ning Chaoxiən'gə tajawuz kılqanliqi həm Zhongguoning kuruqluk wə dengiz armiyisigə karita iqwagərqilik yürgüzgənligidin kelip qikқан. Uruxta Zhongguo armiyisi kəhrimanlarqə jəng kılqan idi, əmma Qing sulalisi həkümitining qirikligi wə tajawuzqilikqə kət'i karxi turux təyyarlıqining bolmiqanliqi arqısında, Zhongguo tərəp məqlubiyətke uqridi. Nətijidə, Qing sulalisi həkümiti Yaponiyə bilən ahanətlik Maguən xərtnamisini tüzüp, Təywənni wə Penghu təkim arallirini kesip berixni, urux qikimi üqün 200 milyon sər kümüq tələxni üstigə aldi, Yaponlarning Zhongguoda zawut kuruxiqə, Shashi, Chongqing, Suzhou wə Hangzhoularni soda gangkousi kilip eqixiqə maqul boldi həm Chaoxiənning Yaponiyining təsir küqi qanggilidiki bekinda dələtkə aylinip kelixiqə səwəpqi boldi.

YAXLAR HƏRKITINING YÖNÜLÜXI*

(1939-yil 5-ayning 4-küni)

Bügün 4-may hərkitining 20 yillik hatirə küni, bizning Yən'əndiki barlik yaxlirimiz bu yerdə bu hatirə yiqinni ötküzməktə, xu munasiwət bilən mən Zhongguo yaxlar hərkitining yönüluxigə ait birnəqqə məsilə üstidə tohtilip ötəy.

Birinqi, hazir 5-ayning 4-küni Zhongguo yaxlar bayrimi kilip bəlgiləndi, bu nahayiti toqra boldi①. "4-may"oqa hazir 20 yil boldi, bu yiloqina məmlikitimiz boyiqə yaxlar bayrimi kilip bəlgiləndi, bu ix mohim əhmiyətke igə. Yəni bu məmlikitimiz Zhongguoning jahan'girlikkə wə feodalizimoqa qarxi həlk demokratik inkilawining pat yekinda bir burulux nuktisioqa yetip baridoqanliqini kərsitidu. Birkanqə on yildin buyan jahan'girlikkə wə feodalizimoqa qarxi həlk demokratik inkilawi

---

* Bu—yoldax Mao Zedong Yən'ən yaxlirining 4-may hərkitining 20 yilliqini hatiriləx yiqinida səzligən nutuk. Yoldax Mao Zedong bu nutkida Zhongguo inkilawi məsilisi toqrisidiki idiyini rawajlandurdi.

arka-arkidin məqlubiyətkə uqrıdı, bu əhwalda hazır burulux bolidu, əmdi məqlubiyət bolmaydu, bəlki qalibiyət tərəpkə burulux bolidu. Həzir, Zhongguo inkilawi aləqa ilgiriləwatıdu, qəlibigə karap ilgiriləwatıdu. Tarihta kərülgən kəp ketimlik məqlup bolux əhwali əmdi dawamlaxsa bolmaydu, uning dawamlixixiqımu hərgiz yol koyulmaydu, bəlki uni qəlibigə buraxka toqra kelıdu. Undak bolsa, hazır burulux boldımu? Yak. Bu burulux tehi bolmıdı, biz tehi qəlibə kəzanmıduq. Ləkin qəlibini koləqa kəltürgili bolidu. Yapon baskunqiliriəqa karxi uruxta məqlubiyəttin qəlibigə ətüxtək burulux nuktisiəqa tirixip yetimiz. 4-may hərkitining karxi turəqini wətən satkuq həkümət, jahan'gırlar bilən til biriktürüp milli mənəpəetni satkan həkümət, həlkni əzgən həkümət idi. Bundak həkümətkə karxi turux kerək-mıdı? Əgər karxi turux kerək bolmısa, u halda, 4-may hərkiti hata boləqan bolatti. Bu nahayiti enik, undak həkümətkə qokum karxi turux kerək idi, wətən satkuq həkümətni aqdurup taxlax lazımi idi. Karanglar, Sun Zhongshən əpəndi 4-may hərkitidin burunla, xu qaədqiki həkümət aldida asi idi, u Qing sulalisi həkümitigə karxi turdi wə uni aqdurup taxlıdı. Uning bundak kilixi toqrimıdı? Meningqə, nahayiti toqra idi. Qünki uning karxi turəqini jahan'gırlarəqa karxi turəqan həkümət əməs, bəlki jahan'gırlar bilən til biriktürgən həkümət idi, inkilawiy həkümət əməs, bəlki inkilapni basturəqan

hökümət idi. 4-may hərkiti dəl wətən satkuq həkümətkə qarxi ix kildi, xuning üqün u—inkilawiy hərket. Pütün Zhongguo yaxliri 4-may hərkitini ənə xundak tonuxi lazim. Pütün məmlikət həlki Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxka atlanqan hazirki wakitta, həmməylən ötmüxtiki inkilaplarıning məqlubiyətliridin hasil kilinqan təjribilərnə közdə tutup, Yapon jahan'girligini qokum məqlup kilixka bəl baqlidi, əmdi wətən satkuqlarning yənə boluxiqə yol koymaydu, inkilapning yənə məqlup boluxiqə yol koymaydu. Pütün məmlikiti-mizdiki yaxlar, bir kismini hesəpka almiqanda, həmmisi oyqandi wə muxundak qokum qəlibə kazinix niyitigə kəldi, "4-may"ning yaxlar bayrimi kilip bəlgilən'gənligi ənə xuni kərsitidu. Biz qəlibə yoli bilən alqə qarap mangmaktimiz, pütün məmlikət həlki təng tirixsila, Zhongguo inkilawi Yapon baskunqiliriqə qarxi urux jəryanida qokum qəlibə kazinidu.

İkkinqi, Zhongguo inkilawining qarxi turidiqini nimə? Inkilapning dūyxiangi nimə? Həmmigə məlumki, uning biri jahan'girlik, biri feodalizim. Inkilapning hazirki dūyxiangi nimə? Biri—Yapon jahan'girligi, yənə biri—wətən hainliri. Inkilap kili-miz, dəydikənmiz, Yapon jahan'girligini qokum yokitiximiz, wətən hainlirini qokum yokitiximiz kerək. Inkilapni kim kilidu? Inkilapning asasiy gəwdisi kim? Zhongguo laobəyxingliri. Inkilapning

hərketləndürgüç küçi puroletariyat, dihanlar sinipi, xuningdək baxka siniplardin jahan'girlikkə wə feodalizimə qə karxi turuxni halaydiə qan həmmə kixilər, bularning həmmisi jahan'girlikkə wə feodalizimə qə karxi inkilawiy küqlər. Lekin bu nuroqun kixilər iqidə kimlər tüp küç, kimlər inkilapning tayanqliri? Pütün məmlikitimizdiki əhalining 90 pirsəntini təxkil kilidiə qan ixqilar wə dihanlar. Zhongguo inkilawining haraktiri kəndək? Bizning hazır kiliwatkinimiz kəndək inkilap? Bizning hazır kiliwatkinimiz burzua demokratik inkilap, biz kiliwatқан ixlarning heq biri burzua demokratik inkilapning dairisidin qikip kətməydu. Həzir adəttiki burzua aziyining hususi mülükqiligini yəkatmāstin, jahan'girlik wə feodalizimni yəkitix kərek, bu burzua demokratik inkilap dəp atilidu. Əmma bu inkilapni orunlax burzua aziyining kolidin kəlməydiə qan bolup kaldi, uni puroletariyat wə kəng həkning tiriqanliqi bilənlə orunliqi bolidu. Bu inkilapning kəzligən məksidi nime? Uning məksidi jahan'girlikni wə feodalizimni yəkitip, hək demokratik jumhuriyiti kurux. Būndək hək demokratik jumhuriyiti inkilawiy sənminzhuyilik jumhuriyət. U hazırki muxundək yerim mustəmlikə, yerim feodallik hələttin pərk kilidu, kəlgüsidiki sotsiyalizim tüzümidinmu pərk kilidu. Sotsiyalistik ijtimai tüzümdə kapitalistlarning boluxiə qə yol kəyulmaydu; bu hək demokratiyisi tüzümidə bolsa kapitalistlarning məw-

jut bolup turuxioğa yol qoyux kerək. Zhongguoda kapitalistlarning boluxioğa mənggü yol qoyulamdu? Yak, kəlgüsidə qokum yol qoyulmaydu. Zhongguodila xundak bolup qalmastin, pütün dunyadimu xundak bolidu. Ən'gliyidimu, Amerikidimu, Fransiyidimu, Yaponiyidimu, Germaniyidimu, Italiyidimu kəlgüsidə kapitalistlarning boluxioğa yol qoyulmaydu, Zhongguodimu buningdin baxkiqə bolmaydu. Sovet ittipaki sotsializim kuroğan məmlikət, kəlgüsidə pütün dunya uning izidin mangidu, buningda xək-xübhə yok. Zhongguo kəlgüsidə qokum tərəkki kilip sotsializimoğa baridu, bundak kanuniyətni heqkim buzalmaydu. Lekin biz hazırki baskuqta sotsializimni yoloğa koymaymiz, bəlki jahan'girlikni wə feodalizimni yokitip, Zhongguoning hazırki yerim mustəmlikə wə yerim feodallik ornini əzgərtip, həlk demokratiyisi tüzümini bərpa kilimiz. Pütün məmlikitimizdiki yaxlar bu yolda tirixixi lazim.

Üqinqi, ötmüxtiki Zhongguo inkilaplirining təjribə-sawakliri nimilərdin ibarət? Bumu yaxlarning qüxiniwelixi lazim boləğan mohim bir məsilə. Zhongguoning jahan'girlikkə wə feodalizimoğa karxi burzua demokratik inkilawi, toqrisini eytkanda, Sun Zhongshən əpəndining paaliyitidin baxlanəğan idi, hazır uningə 50 yildin axti; kapitalistik qət'əllərinin Zhongguoğa tajawuz kiləqinioğa bolsa 100 yil bolay dəp kaldi. 100 yildin buyan Zhongguoda

bolqan kŭrəxlər Ən'gliyining tajawuzioqa karxi əpyŭn uruxidin baxlandi, keyin Təyping tiən'guo uruxi, jiauwu uruxi, wuxü yengilikka kəqŭx hərkiti, yihetuən hərkiti, xinhəy inkilawi, 4-may hərkiti, beyfa uruxi wə kizil armiyə uruxi boldi, ularning əhwali əhxax bolmisimu, lekin həmmisi taxki dŭxmən'gə karxi turux yaki məwjut əhwalni əzgərtix ŭqŭn boldi. Əmma Sun Zhongshən əpəndining paaliyitidin baxlap, andin bir kədər enik bolqan burzua demokratik inkilap məydanqa kəldi. Sun Zhongshən əpəndining paaliyitidin baxlanqan inkilapning 50 yildin buyan qəlibə kəzanqan yərliri bar, məqlup bolqan yərlirimu bar. Qaranglar, xinhəy inkilawi hannı koqliwətti, bu qəlibə kəzanqanliqi əməsmu? Uni məqlup boldi diginimizdə xuni kəzdə tutimizki, xinhəy inkilawi pəkət birlə hannı koqliwətkini bilən Zhongguo yənila jahan'girlikning wə feodalizimning zulmi astida kəliwərđi, jahan'girlikkə wə feodalizimoqa karxi turuxtin ibarət inkilap wəzipisi orunlanmıdi. 4-may hərkiti nıme kilmakqi idi? Umu jahan'girlikkə wə feodalizimoqa karxi turuxni məksət kilqan idi, lekin umu məqlup boldi, Zhongguo yənila jahan'girlik bilən feodalizimning həkŭmranliqi astida kəliwərđi. Beyfa uruxidin ibarət inkilapmu xundak boldi, u qəlibə kəzandı, lekin yənə məqlup boldi. Guomindang gongchəndangoqa karxi turqan²din tartip, Zhongguo yənə jahan'girlik bilən feodalizimning dunyasi bolup qaldı.

Xuning bilən 10 yillik qızıl armiyə uruxini kılmay bolmıdı. Lekin bu 10 yillik kürəxmu kismən inkılap wəzıpisinila orunlıdı, məmlıkət boyıqə inkılap wəzıpisini tehi orunlımıdı. Əgər biz ətəkən birkanqə on yil mabəynıdiki inkılaplarıni yəkünləydiqan bol-sak, unıngdin pəkət wakitlik wə kismən qəlibilərnıngla koloqa kəltürülgənliğı, mənggülük wə məmlıkətlik qəlibinıng koloqa kəltürülmıgənliğini kərimiz. Huddi Sun Zhongshən əpəndi eytkəndək: “Inkılap tehi muwəppəkiyət kəzanmıdı, yoldaxlar yənə tirixixi lazim.” Əmdi xundak bir soal koyuluxi mümkin: Zhongguo inkılawi birkanqə on yil dawam kılıp, nımə üqün hazırıqə məksidıgə yetəlmıdı? Buning səwiwi nədə? Menıngqə, buning ikki səwiwi bar: birinqi, düxmən küqinıng bək küqlük boləqanlıqi; ikkinqi, öz küqimızning bək ajiz boləqanlıqi. Biri küqlük, yənə biri ajiz kelip kaldı, xunga, inkılap qəlibə kəzanmıdı. Düxmən küqinıng bək küqlük boləqanlıqi diginimiz jahan'girlik (Bu—asaslıqi) bilən feodalizim küqlirinıng bək küqlük boləqanlıqini kərsitidu. Öz küqimızning bək ajiz boləqanlıqi diginimiz hərbi, siyasi, iktisat wə mədinıyət jəhətlərdə ipadilən'gən ajizliqimızni kərsitidu, lekin mohimi xuki, pütүн məmlıkət əhalisining 90 pirsəntini təxkil kilidiqan ixqi-dihan əmgəkqilər ammisi tehi səpərwər kilinmiqan idi, xunga ajizlik ipadiləndi, xunga jahan'girlikkə wə feodalizimə qarxi turux wəzıpisini orunlax mümkin

bolmirdi. Əgər birqanqə on yıl məbəynidiki inkilapları yəkünləydiqan bolsak, u pütүн məmlikət hələkinin toluq səpər wər kilinmiqanlıqı xuningdək əksiyətqilərnin bundak səpər wərlikkə hər daim kərxi turup wə uni buzup kəlgənligidin ibarət. Həlbuki, jahan'girlikni wə feodalizimni yokitix pəkət pütүн məmlikət əhalisinin 90 pirsəntini təxkil kilidiqan ixqi-dihanlar ammissi səpər wər kilinqan wə uyuxturuloqandila mümkün bolidu. Sun Zhongshən əpəndi əzining wəsiyitidə: "Mən həlk inkilawı üqün 40 yıl tirixtim, bununğdin məksət Zhongguoning ərkinligi wə barawərligini izləx idi. 40 yillik təjribəmdə, bu məksət kə yetix üqün, həlk ammissini oyoqitip, dunyada bizni əzi bilən barawər kəridi qan millətlər bilən birlixip, birliktə kürəx kilixning lazimliqini qongkur quxəndim" digən idi. Bu hərmətlik əpəndinin wapat boləqiniqə on nəqqə yıl boldi, bununqə u eytkan 40 yıl koxulsa, 50 nəqqə yıl bolidu, bu 50 nəqqə yillik inkilapning təjribə-sawakliri nimilərdin ibarət? Tüp asasidin eytkanda, "həlk ammissini oyoqitix" digən daolidin ibarət. Buni silər obdan tət kək kilixinglar lazim, pütүн məmlikəttiki yaxlar kəngül koyup tət kək kilixi lazim. Yaxlar qokum bilixi kərəkki, pütүн məmlikət əhalisinin 90 pirsəntini təxkil kilidiqan ixqi-dihanlar ammissini səpər wər kiləqandila, jahan'girlikni yənggili bolidu, feodalizimni yənggili bolidu. Pütүн məmlikəttiki ixqi-dihanlar ammissini səpər wər kilmay turup,

hazirki wakitta Yaponiyini yengix, yengi Zhongguo kurux məksidigə yetiximiz mümkin əməs.

Tətinqi, əmdi yənə yaxlar hərkiti üstidə tohtiləmən. Buningdin 20 yil burunki bügünki kündə okuquqilar katnaxқан wə tarihta 4-may hərkiti dəp ataloqan zor wəkə Zhongguoda yüzbərdir, bu zor əhmiyətkə igə bir hərket idi. "4-may" din beri Zhongguo yaxliri kandaq rol oynap kəldi? Məlum xiənfəngdüylük rol oynap kəldi, buni məmlikət boyiqə jahil unsurlardin baxka həmmə adəm etirap kilidu. Xiənfəngdüylük rol digən nimə? Bu—baxlamqilik rol digən səz, bu—inkilawiy koxunning aldida mengix digən səz. Zhongguoning jahan'girlikkə wə feodalizimə qaxxi həlk koxunida Zhongguoning ziyali yaxliri bilən okuquqi yaxliridin tərkip tapқан bir armiyə bar. Bu armiyə heli zor, wapat boləqanlirini hesapka almiqanda, hazir uningda birnəqqə milyon kixi bar. Bu birnəqqə milyon kixilik armiyə—jahan'girlikkə wə feodalizimə qaxxi turuxta bir fangmiənjün, bəlki mohim bir fangmiənjün. Lekin yaloquz bu fangmiənjün'gə tayinixla kupayə kilmaydu, yaloquz buningqila tayinix bilən düxmənni yənggili bolmaydu, qünki u tehi asasiy kütq boləqan armiyə əməs. Asasiy kütq boləqan armiyə kim? Ixqi-dihanlar ammisi. Zhongguoning ziyali yaxliri wə okuquqi yaxliri qokum ixqi-dihanlar ammisi arisiqə berip, pütün məmlikət əhalisining 90 pirsəntini təxkil kilidiqan ixqi-dihanlar ammisini səpərwər kilixi

wə uyuxturuxi kerək. Ixqi, dihanlardin ibarət bu asasiy küq bolqan armiyə bolmay turup, yalquz ziyali yaxlar wə okuquqi yaxlardin ibarət bu armiyigila tayinix bilən jahan'girlikkə wə feodalizimoqa karxi kürəxning qəlibisigə erixix mümkin əməs. Xuning üçün pütүн məmlikəttiki ziyali yaxlar wə okuquqi yaxlar qokum kəng ixqi-dihanlar ammisi bilən birlixixi, ular bilən bir jan-bir tən bolup ketixi lazim, xu qaqdila kudrətlik küqkə igə bolqan bir armiyə bolup qikalaydu. Bu birnəqqə yüz milyon kixilik armiyə-də! Muxundak zor armiyə bolqan-dila, düxməning mustəhkəm zhendilirini buzup taxliqili bolidu, düxməning ahirki qoroqinini buzup taxliqili bolidu. Ətmüxtiki yaxlar hərkitini muxu nuqtiinəzərdin küzətkəndə, bir hil hata hahixning bolqanliqini kərsitip ətux kerəkki, ətkən birkanqə on yillik yaxlar hərkiti dawamida, bir kisim yaxlar ixqi-dihanlar ammisi bilən birlixixni halimidi, ixqi-dihanlar hərkitigə karxi turdi, bu yaxlar hərkitining ekimidiki bir tətür ekim idi. Ular həkikətənmu bək əkilsizlik kildi, pütүн məmlikət əhalisining 90 pirsəntini təxkil kilidioqan ixqi-dihanlar ammisi bilən birləxmidi, bəlki ixqi, dihanlaroqa tüptin karxi turdi. Bundak ekim yaxximidi? Meningqə, yahxi əməs idi, qünki ularning ixqi, dihanlaroqa karxi turoqanliqi inkilapka karxi turoqanliqi idi, xuning üçün uni yaxlar hərkitidiki tətür ekim dəymən. Bundak yaxlar hərkitining əkiwiti yahxi bolmaydu.

Mən buningdin birnəqqə kün ilgiri bir kışka makala^③ yazqan idim, uningda mundak bir jümlə söz bar: “Bir ziyalining inkilapqi ikənligi yaki inkilapqi əməsligini wə yaki əksil’inkilapqi ikənligini ayriydiqan əng ahirki qək uning ixqi-dihanlar ammisi bilən birlixixni halaydiqan-halimaydiqanliqi wə ular bilən əməldə birləxkən-birləxmigənligidin ibarət.” Mən bu yərdə bir əlqəmni otturiqə koydum, buni birdin-bir əlqəm dəp hesaplaymən. Bir yaxning inkilapqi ikənligi yaki inkilapqi əməsligini kütitixtə nimini əlqəm kilix kerək? Uni nimə bilən ayrix kerək? Buning pəkət birlə əlqimi bar, u bolsimu xu yaxning kəng ixqi-dihanlar ammisi bilən birlixip ketixni halaydiqan-halimaydiqanliqi wə əməldə birləxkən-birləxmigənligidin ibarət. Ixqi, dihanlar bilən birlixixni halioqanlar wə əməldə birləxkənlər inkilapqi bolidu, undak kilmioqanlar inkilapqi bolalmaydu, yaki əksil’inkilapqi bolup kalidu. U bügün ixqi-dihanlar ammisi bilən birlixidikən, bügün inkilapqi bolidu; ləkin ətə birləxməydikən, yaki birlixixning əksiqə, laobəyxinglarni ezidikən, inkilapqi bolalmaydu, yaki əksil’inkilapqi bolup kalidu. Bəzi yaxlar pəkət əzlrining sənminzhuyiqə etikət kilidioqanliqi yaki Marksizimqə etikət kilidioqanliqi həkkidə gəp satidu, bunisi hesapka ətməydu. Qaranglar, Gitlermu “Sotsiyalizimqə etikət kilimən” dəwatmamdu? Mussulinimu 20 yil ilgiri tehi bir “sotsiyalist” idiqū! Ularning “sotsiyalizimi”

zadi kandaq nimə? Nək faxizimning əzi! Chen Duxiumu Marksizimğa “etikat kiləqan” əməsmidi? U keyin nimə kildi? Əksil’inkilap tərripigə ötüp kətti. Zhang Guotaomu Marksizimğa “etikat kiləqan” əməsmidi? U hazır nəgə kətti? U kaqқан peti patkakkə petip kətti. Bəzilər özini “sənminzhuyining etikatqisi” dəp atiwaldi, yənə kelip, ular lopəyzi sənminzhuyiqi imix, ləkin ular nimə kildi? Əslidə ularning milli məsligi jahan’gırlar bilən til biriktürəx ikən; ularning həlk həkuki məsligi laobəyxınglarni ezix ikən; ularning həlk turmuxi məsligi bolsa laobəyxınglarning kənini kaqçə kəp iqsə, xunqə yahxi diyix ikən. Ular—tili tüzük, dili buzuk sənminzhuyiqilar. Xuning üqün bir kixini küzətkəndə, uning kəng ixqi-dihanlar ammisi bilən kandaq munasiwəttə boləqanlıqıqə karisakla, ja sənminzhuyiqi yaki jing sənminzhuyiqi, ja Marksizimqi yaki jing Marksizimqi ikənligi toluk aydinglixidu. Buni ayrixning pəkət muxu birlə əlqimi bar, ikkinqi əlqimi yok. Mən pütün məmlikitimizning yaxliridin həlikidək jahalətlik tətür ekimqə qüxüp kalmaslikni əsliridə məhkəm tutuxni, ixqilar, dihanlar əzining dosti ikənligini enik tonup, parlak istikbalqə karap yürəx kilixni ümit kilimən.

Bəxinqi, hazırki Yapon baskunqilirıqə karxi urux Zhongguo inkilawining yengi bir baskuqi, yənə kelip, əng uluk, əng kiziqan, əng janlik yengi baskuqi. Yaxlar bu baskuqta zor məs’uliyətni üsti-

gə aloqan. Məmlikitimiz Zhongguoning birkanqə on yildin buyanki inkilawiy hərketliri nuroqun kürəx baskuqlirini besip etti, lekin ularning heqkaysisi hazirki Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxtək kəng kələmlik bolmiqan. Biz, hazirki Zhongguo inkilawi etmüxtikigə ohximaydiqan hususiyətkə igə, u məqlubiyəttin qəlibigə burulidu, dəp kariqinimizda, Zhongguodiki kəng həlkning aloqə baskanliqini kəzdə tutimiz, yaxlarning aloqə baskanliqi—buning oquk dəlili. Xuning üqün, bu ketimki Yapon baskunqiliriqə qarxi urux qokum qəlibə kazinidu, qəlibə kazanmay qoymaydu. Həmmigə mələmki, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning tüp siyasiti Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birliksəp, uning məksidi Yapon jahan'girligini, wətən hainlirini yokitip, kona Zhongguoni yengi Zhongguoqə aylandurup, pütün millitimizni yerim mustəmlikə, yerim feodallik orundin azat kilix. Hazirki wakitta Zhongguoning yaxlar hərkitidə birlik bolmiqanliqi nahayiti zor bir kəmçilik. Silər birlikni dawamlıq tələp kilixinglar lazim, qünki birlik bolqandila, küq bolidu. Silər pütün məmlikəttiki yaxlarni hazirki wəziyətni qüxinidiqan, ittipaklixidiqan, Yapon baskunqiliriqə ahiriqə qarxi turidiqan kilinglar.

Ahirda, altinqi, Yən'əndiki yaxlar hərkiti üstidə tohtilimən. Yən'əndiki yaxlar hərkiti—pütün məmlikəttiki yaxlar hərkitining nəmunisi. Yən'əndiki yaxlar hərkitining yönülüxi—pütün məmlikəttiki

yaxlar hərkitining yönüluxi. Nime üqün? Xuning üqünki, Yən'əndiki yaxlar hərkitining yönüluxi toq-
ra. Karanglar, birlik jəhəttə, Yən'ən yaxliri birlikni
əməlgə axurdi, bəlki nahayiti obdan əməlgə axurdi.
Yən'ən yaxliri ittipaklaşkan wə birlikkə kəlgən.
Yən'əndiki ziyali yaxlar, okuquqi yaxlar, ixqi yax-
lar, dihan yaxlar — həmmisi ittipak. Pütün məmlikət-
ning hərkaysi jayliridin hətta qət'əllərdiki Zhongguo
muhajirliri iqidin köpligən inkilawiy yaxlar Yən'ən-
gə kelip bilim eliwatidu. Bүgün muxu yiqinqa kat-
naxkuqilarning köpqiligi ming-tümən li yirakliktiki
jaylardin kəlgən, palani bolsun, pustani bolsun, ər
bolsun, ayal bolsun, ixqi bolsun, dihan bolsun, həm-
məylənniң niyiti bir. Bu məmlikət boyiqə nəmunə
hesaplanmamdu? Yən'ən yaxliri əzlidirə ittipak bolup
kalmay, bəlki ixqi-dihanlar ammisi bilənmü birləxti,
bu tərifi məmlikət boyiqə tehimu nəmunə. Yən'ən
yaxliri nime ixlarni kiliwatidu? Ular inkilap nəzi-
riyisini üginiwatidu, Yapon baskunqiliriqə qarxi
turux-wətənni kutkuzuxning daoli wə usullirini tət-
kik kiliwatidu. Ular ixləpqikirix hərkiti elip berip,
ming molap, tümən molap boz yər eqiwatidu. Boz
yər eqip terikqilik kilixni Kongzimu kilip bakmi-
qan idi. Kongzi məktəp aqқан qaqda, uning oku-
quqilirimu az əməs idi, "talirliri üq ming, danixmən
qikқанliri yətmix" bolup, taza əwj alqan, diyixkə
bolidu. Əmma uning okuquqiliri Yən'əndikilərgə
kariqanda kəp az idi, uning üstigə, ixləpqikirix

hərkiti digənni yakturmaytti. Kongzining okuquqiliri uningdin teriloquning kandaq kilinidloqanliqini eytip berixni iltija kilqanda, u: “Bilməymən, dihanlaroqa yetməymən” dəptikən. Uningdin kəktatning kandaq terilidloqanliqini sorioqanda, u yənə: “Bilməymən, kəktat terioquqilaroqa yetməymən” dəptikən. Zhongguoning kədimki dəwride əwliyalarda okuqan yaxlar inkilap nəziriyisini üginix bu yakta tursun, bəlki əmgək bilənmə xuoqullanmaytti. Həzir pütən məmlikətning kəpligən jayliridiki məktəplərdə inkilap nəziriyisi kəp səzlənməydu, ixləpəqikirix hərkitimə elip berilməydu. Pəkət bizning Yən'əndiki yaxlirimiz wə düxmən arka sepidiki Yapon baskunqiliriqə qarxi genjüdlərdiki yaxlirimizning əhwali *tamamən baxkiqə*, ular, həkikətən, Yapon baskunqiliriqə qarxi turux-wətənni kütəquzuxning xiən-fengi, qünki ularning siyasi yөнүlüxi toqra, ix usulimə toqra. Xuning üqün mən, Yən'əndiki yaxlar hərkiti—pütən məmlikəttiki yaxlar hərkitining nəmunisi, dəymən.

Bügünki yioqin nahayiti əhmiyyətlik boldi. Mən səzliməkqi boləqanlirimni səzləp əttüm. Kəpqilikning 50 yildin buyanki Zhongguo inkilawining təjribilirini tətəqik kilip, uning yaxhi jaylirini jari kildurup, hatalirini taxliwetip, pütən məmlikət yaxlirini pütən məmlikət həlki bilən birləxtürüxini, inkilapni məqlubiyəttin qələbigə burixini ümit kilimən. Pütən məmlikət yaxliri wə pütən məmlikət həlki kəzoqal-

oqan, uyuxkan wə ittipaklaxkan kün Yapon jahan-girliqi yokitiloqan kün bolidu. Hər bir yax bu məs'uliyətni öz üstigə elixi kerək. Həzir hər bir yax ilgirikidin baxkiqə boluxi kerək, bəlni qokum məhkəm baqlap, pütün məmlikət yaxlirini ittipaklaxturup, pütün məmlikət həlkini uyuxturup, Yapon jahan'girliqini qokum yokitixi, kona Zhongguoni qokum yeni Zhongguo kilip əzgərtixi lazim. Mening silərdin kütidiqan ümidim ənə xular.

Izahlar

① 5-ayning 4-künini Zhongguo yaxlar bayrimi kilixni əslidə Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonidiki yaxlar təxkilati bəlgiləgen idi. U qaqda guomindangmu kəng yaxlar ammisining wətənpərwərlik dolqunining besimi astida bu bəlgilimigə koxuloqan idi. Keyin, guomindang yaxlarning inkilawiylixip ketixidin təxwix kilip, bu bəlgilimini nahayiti həwplik dəp bilip, bələktin 3-ayning 29-küni (1911-yil Guangzhouning Huanghuagang digən yeridə kurban bolqan inkilap kurbanliri hatirə küni)ni yaxlar bayrimi kilip bəlgilidi. Əmma gongchəndang rəhbərligidiki inkilawiy genjüdilərdə bolsa 5-ayning 4-küni yənila yaxlar bayrimi bolup keliwərdi. Zhonghua həlk jumhuriyiti kurulqandin keyin, 1949-yil 12-ayda mərkiziy həlk həkümiti zhengwuyüeni 5-ayning 4-künini Zhongguo yaxlar bayrimi kilip rəsmi jakalidi.

② Bu 1927-yili Jiang Jieshining Shənghey, Nənjinglarda wə Wang Jingweyning Wuhəndə kəzəqioqan əksil'inkilawiy siyasi əzgirixini kərsitidu.

③ Bu <4-may həkəti> digən əsərnə kərsitidu.

TƏSLIMQILIK HƏRKITIGƏ KARXI TURAYLI

(1939- yil 6- ayning 30- küni)

Yapon tajawuzqiliriqə duqkəlgən Zhonghua militi aldida məwjut bolup keliwatkan əng birinqi zor məsilə urux kilix yaki urux kilmaslik məsilisi. “18- sintəbir”din Lugouqiao wəkəsigiqə bolqan ari-likta bu məsilə üstidə nahayiti kattik talax-tartixlar boldi. “Urux kilsak, məwjut bolup turimiz, urux kilmisak, munkərz bolimiz”—bu, barlik wətənpərwər partiyə-guruhlar wə barlik wətənpərwər kerindaxlarning hulasisi; “Urux kilsak, munkərz bolimiz, urux kilmisak, məwjut bolup turimiz”—bu, barlik təslimqilərnin hulasisi. Lugouqiaoda baxlanqan Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning zəmbirək awazi bu talax-tartixni waqtinqə həl kildi. U: birinqi huləsə toqra, ikkinqi huləsə hata, döp jakalidi. Ləkin Lugouqiaodiki zəmbirək awazi nimə üqün bu məsilini üzül-kesil həl kilməy, pəkət waqtinqə həl kildi? Buningqə Yapon jahan’girligining təslim boluxkə kizikturux siyasiti, həlkəra təslimqilər^①ning murəssəqilik kəsti wə Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə karxi

sepidiki bir kisim kixilərnin arisaldiliqi səwəp boldi. Həzirki wakitta kixilər bu məsilini səzlrini anqə-munqə əzgərtip, “sülhi yaki urux məsilisi” kilip, yənə otturiqə koydi. Xu munasiwət bilən Zhongguoning iqi kismida urux kilixni kuwwətligüqilər bilən sülhi kilixni kuwwətligüqilər otturisida talax-tartix baxlinip kətti. Ularning mulahiziliri awalkidək kəliwərdi: “Urux kilsak, məwjut bolup turimiz, sülhi kilsak, munkərz bolimiz”—bu, urux kilixni kuwwətligüqilərnin hulasisi; “Sülhi kilsak, məwjut bolup turimiz, urux kilsak, munkərz bolimiz”—bu, sülhi kilixni kuwwətligüqilərnin hulasisi. Lekin, urux kilixni kuwwətligüqilər barlik wətənpərwər partiyə-guruhlarıni, barlik wətənpərwər kərin-daxlarıni yəni pütүн millitimizning zör kəpqiligini əz iqigə alidu; sülhi kilixni kuwwətligüqilər yəni təslimqilər bolsa, kixi sani boyiqə eytkanda, pəkət Yapon baskunqiliriqə karxi səptiki bir kisim arisalda unsurlardinla ibarət. Xuning üqün, sülhi kilixni kuwwətligüqilər əzlrining aldamqilik təxwikatini elip berixkə məjbur boldi, halbuki, buning birinqisi gongchəndangoqə karxi turux boldi. Xuning bilən “Gongchəndang parakəndiqilik seliwatidu”, “8-armiyə wə yengi 4-armiyə urux kilmay aylinip yürüwatidu, komandanlikkə kulak salmaywatidu”, “Shənxi-Gənsu-Ningxia qəgra rayoni gejü boluwaldi, qətkə karap kengiyiwatidu”, “Gongchəndang həkümətni aqduruxni kəstləwatidu”, hətta

“Sovet ittipaki Zhongguoqa tajawuz kilixni kəst-ləwatidu” digən’gə ohxax yaloqan həwərlər, yaloqan doklatlar, yaloqan həjjətlər wə yaloqan kararlarni samandək köpləp yasap qikip, buning bilən pakitning həkikitini yoxurup, jamaət pikri pəyda kilixqa, əzlirining sülhi kilix yəni təslim bolux məksidigə yetixkə urundi. Sülhi kilixni kuwwətligüqilər yəni təslimqilər xuning üqün bundak kiliduki, gongchəndang Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birliksəpning təxəbbusqisi wə kət’i dawamlaxturuqisi, uningqə qarxi turmiqanda, guomindang-gongchəndang həmkarliqini buzux mümkin əməs, Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birliksəpni bəlux mümkin əməs, təslim bolux mümkin əməs. İkkinqisi əz ümidini Yapon jahan’girligining yol qoyuxiqə baqlax boldi. Ular, Yaponiyə bolalmay kaldi, u əzining tüp siyasitini əzgərtidu, Huazhong, Huanən hətta Huabeydin əzlügidin qikip ketidu, Zhongguo əmdi urux kilmaymu oqəlibə kazinidu, dəp hesaplidi. Üqinqisi əz ümidini həkəra besimqə baqlax boldi. Nuruqun sülhi kilixni kuwwətligüqi unsurlar sülhi kilix üqün, həkəysi qong dələtlərnin otturiqə qüxüp, Yaponiyigə besim ixlitip, Yaponiyini yol qoyuxka məjbur kilixinila ümit kilip qalmastin, bəlki urux kilixni kuwwətligüqilərgə: “Qaranglar, həkəra hawa ənə xundak boluwatidu, pəkət sülhi kilixla kaldi!” “Teq okyan həkəra yiqini^② Zhongguoqa paydilik, bu heqbir Myunhen^③ əməs, bu—Zhong-

guoni gülləndürəx yolida taxlanəqan kədəm!" diyix üqün, hərəkəysi dələtlərnəng Zhongguo həkümitinəng yəlkisidin besixinimu ümit kildi. Zhongguodiki sülhi kilişni kuwvətligüqilər yəni təslimqilərnəng bir pütün nuktiinəziri, bir pütün usuli wə bir pütün süikəsti^④ ənə xulardın ibarət. Bu nimilərnəni yaləquz Wang Jingweyla oynap qikix bilən kəlmidi, tehimu eqiri xuki, Yapon baskunqiliriqə kərxə səp iqigə yoxurunuwaləqan yənə nuroqun Zhang Jingwey, Li Jingweylarmu Wang Jingwey bilən iqi-texidin maslaxkan həlda oynap qikmakta, bəziliri shuanghuang oyuni^⑤ni oynimakta, bəziliri yüzigə kizil girim kilip, bəziliri ak girim kilip^⑥ səhnigə qikmakta.

Biz kommunistlar munulərnəni oquk jakalaymiz: Biz baxtin-ahir urux kilişni kuwvətligüqilər tərəptə turimiz, biz sülhi kilişni kuwvətligüqilərgə kət'i kərxə turimiz. Biz pəkət pütün məmləkəttiki barlik wətənpərwər partiyə-guruhlar həm wətənpərwər kerindəxlar bilən billə turup, ittipaklıqni qingitixni, Yapon baskunqiliriqə kərxə milli birliksəpni mustəhkəmləxni, guomindang-gongchəndang həkərliliqini mustəhkəmləxni, sənminzhuyini yoləqə koyuxni, Yapon baskunqiliriqə kərxə uruxni ahirqiqə dāwam kilduruxni, Yalujiang dəryasiqiqə urux kilip berip, barlik koldin kətkən yərlirimizni kəyturuwelixni^⑦la halaymiz, baxkini bilməymiz. Biz axkərə Wang Jingwey wə yoxurun Wang

Jingweylarning gongchəndangoqa karxi hawa pəyda kilix, guomindang bilən gongchəndang otturisida sürkilix® pəyda kilix hətta guomindang bilən gongchəndang otturisida yənə bir ketim iqki urux kəzoqaxka urunux süikəstini kət'i əyipləymiz. Biz ularoqa mundak dəymiz: Silərnin bundak bəlgünqilik süikəstinglarning mahiyiti təslim boluxni ixka axuruxunglarning təyyarlik kədimidin baxka nərsə əməs, silərnin təslimqilik siyasitinglar wə bəlgünqilik siyasitinglar bolsa milli mənəpətni satidiqan, az sanlik kixilərnin hususi mənəpətni kəzləydiqan bir pütүн pilaninglearning ipadisidin baxka nərsə əməs; həlkning kəzi bar, həlk silərnin süikəstinglarni eqip taxlaydu. Biz, Teq okyan yiqini xərk Myunheni əməs, digən bimənə sözlərnin kət'i əyipləymiz. Teq okyan yiqini digən nimə xərk Myunhenidur, Zhongguoni Qehoslowakiyigə aylunduruxka təyyarlinixtur. Biz, Yapon jahan'girliги esini tepiwelixi wə yol kəyuxi mümkin, dəp hesaplaydiqan səpsətilərnin kət'i əyipləymiz. Yapon jahan'girliгинin Zhongguoni munkərz kilixtin ibarət түp fangzheni hərgiz əzgərməydu. Yapon baskunqilirining Wuhənni besiwəloqandin keyin tarkatkan xirin səzliri, məsilən, əzining "guominzhengfuni tənəpninng karxi təripi kilmaslik" digən fangzhenidin wazkeqip®, guominzhengfuni tənəpninng karxi təripi dəp etirap kiləqanliqi, məsilən, Huazhong wə Huanəndin əskərlirimizni elip qikip ketixning xərt-

liri digən nimiliri belikni aldap karmakka ilindürtüweliq, andin kawap kilixni məksət kiləjan süikəstlik siyasiti, kimki karmakka ilinixni halaydikən, u kawap boluxka təyyar tursun. Həlqara təslimqilərnin Zhongguoni təslim boluxka kizikturuximu, ohxaxla, ularning süikəstlik siyasiti. Ular Yaponiyining Zhongguoqa tajawuz kilixioqa yol koyuwatidu, əzliri bolsa “taql üstidə olturup, yolwas talixixini tamaxa kilip” turup, pürsət yetip kəlgən haman, Teq okyan kelixtürux yiqini digən nimini təyyarlap, ikki otturidin payda elixka urunuwatidu. Əgər bundak süikəstqilərgə ümit baqlinidikən, bumu, ohxaxla, rasa kiltakka qüxüx bolidu.

Urux kilix yaki urux kilmaslik məsilisi bügünki kündə urux kilix yaki sülhi kilix məsilisigə əzgərdi, lekin haraktiri yənila ohxax, bu—həmmə məsililərnin iqidiki birinqi qong məsilə, əng tüp məsilə. Yerim yildin buyan Yaponiyining təslim boluxka kizikturux siyasitining jiddi ijrə kilinixi, həlqara təslimqilərnin paal hərəkətlinixi, əsasən Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə qarxi sepidə bir kisim kixilərnin tehimu arisalda boluxi arxisida, sülhi yaki urux məsilisi digən nərsə üstidə allatowa kətirilip, təslim bolux ehtimali hazirki siyasi wəziyətiki əsasiy həwp bolup kaldı; gongchəndangə qarxi turux yəni guomindang-gongchəndang həkmarliqioqa bəlgünqilik selix wə Yapon baskunqiliriqə qarxi ittipaklikka bəlgünqilik selix

bolsa ənə xu təslimqilərninğ təslim boluxka hazır-
linixining əng möhim kədimi bolup kaldı. Bundak
əhwalda, pütün məmlikəttiki barlik wətənpərwər
partiyə-guruhlar, barlik wətənpərwər kerindaxlar
kəzini yoqan eqip, ənə xu təslimqilərninğ həkət-
lirini dikket bilən küzitip berixi lazim, hazırki
wəziyətə təslim boluxning asasiy həwp ikənligi wə
gongchəndangoqa kərxı turuxning təslim boluxka
hazırlinix ikənligidin ibarət bu asasiy hususiyətni
qüxinip, təslimqilikkə wə bəlgünqilikkə barlik tiri-
qanliqlar bilən kərxı turuxi lazim. Pütün millətning
gəx wə keni bilən Yapon jahan'girligigə kərxı elip
beriloqinioqa ikki yil boləqan uruxta bir kisi-
m kixilərninğ arisalda boluxi wə satkunluk kilixioqa
hərgiz yol qoyulmaydu. Pütün millətning tiri-
xixi bilən wujutka kəlgən Yapon baskunqiliri-
oqa kərxı milli birlikəpnı bir kisi-
m kixilərninğ buzuxioqa wə bəlüp
taxlixioqa hərgiz yol qoyulmaydu.

Uruxni dawam kildurux, ittipaklikni dawam
kildurux,—Zhongguo qokum məwjut bolup turux
diməktur.

Sülhi kilixni dawam kildurux, bəlünüxni dawam
kildurux,—Zhongguo qokum munkərz bolux diməktur.

Kaysisini qobul kilip, kaysisini rət kilix kə-
rək? Wətəndaxlar tezliktə talliwelixi lazim.

Biz kommunistlar qokum uruxni dawam kilduri-
miz, ittipaklikni dawam kildurimiz.

Pütün məmlikəttiki barlik wətənpərwər partiyə-

guruhlar, barlik wətənpərwər kərindaxlarmu qokum uruxni dawam kilduridu, ittipaklikni dawam kilduridu.

Təslimqilərninğ təslimqilik sükəsti wə bəlgünqilik sükəsti bir mēhəl dēwr sürgən tēkdirdimu, ular ahir hēlk tēripidin pax kilinidu wə jazaqə tartilidu. Zhonghua millitining tarihiy wəzipisi ittipaklixip Yapon baskunqiliriqə qarxi urux elip berip, azatlikni qoləqə kēltürüxtin ibarət, təslimqilər buning tətürsigə mangmaqqi, mēyli ular kanqilik dēwr sürsun, dunyada “hēqkim manga hēwp yətküzəlmēydu” dēp kanqilik kerilip hoxal boluxsun, lekin ularning tēkdiri ahir qokum pütün mēmlikət hēlkininğ jazasiqə tartilixtin ibarət bolidu.

Təslimqilik wə bəlgünqilik kərxii turux—bu, pütün mēmlikəttiki barlik wətənpərwər partiyəguruhlarınğ, barlik wətənpərwər kərindaxlarınğ nēwəttiki jiddi wəzipisi.

Pütün mēmlikət hēlki ittipaklixip, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni wə ittipaklikni kət'i dawamlaxturup, təslimqilik sükəsti wə bəlgünqilik sükəstini basturuwətēyli!

Izahlar

① Hēlkəra təslimqilər xu qaqda Yaponiyə bilən kelixix, Zhongguoni kurban kilixni kēstligən Ən'gliyē wə Amerika jəhan'girlingirini kersitidu.

② Bu xu qaqda Ən'gliyē, Amerika wə Fransiyə jəhan'girlingiri

bilən Zhongguodiki sülhi kılıxni kuwwətligüqilərnıng “Teq okyan həlkara yiqini” arkilik Yapon kəraqqiliri bilən murəssəlixip, Zhongguoni setiwetixni kəstligənligini kərsitidu. Xu qaqda jamaətqilik buni yirak xərk Myunheni süikəsti dəp atiqan idi. Yoldax Mao Zedong bu əsiridə əyiqligən, Teq okyan yiqini xərk Myunheni əməs, dəp həsaplaydıqan bimənə səzlər Jiang Jieshi-ning xu qaqdiki səzlrini kərsitidu.

③ 1938- yıl 9- ayda, Ən'gliyə, Fransiyə, Germaniyə wə Italiyə dələtlirining baxlıqliri Germaniyining Myunhen digən yeridə yiqin ötküzüp, Myunhen keliximini tüzdi, bu keliximdə Ən'gliyə bilən Fransiyə Germaniyining Sovet ittapaqıqə hujum kılıxi xərti bilən Qehoslowakiyini Germaniyigə satqan idi. 1938- wə 1939- yilliri Ən'gliyə, Amerika jəhan'girligi Zhongguoni qurban kılıx həsawıqə Yapon jəhan'girligi bilən murəssəlixix üqun birkanqə kətim urunup kərđi. 1939- yıl 6- ayda yəni yoldax Mao Zedong muxu əsərni yazqan qaqda, Ən'gliyə bilən Yaponiyə yənə tənpen ötküzüp, muxundak süikəstni yengiwaxtin təy-yarlimakta idi. Bu süikəst Ən'gliyə, Fransiyə, Germaniyə wə Italiyining Myunhendiki süikəstigə ohxaytti, xunga kixilər uni “xərk Myunheni” dəp atiqan idi.

④ Yoldax Mao Zedong bu yərdə eytkan “Zhongguodiki sülhi kılıxni kuwwətligüqilər yəni təslimqilərnıng bir pütun nuktiinəziri, bir pütun usuli wə bir pütun süikəsti” Jiang Jieshining nuktiinəziri, usuli wə süikəstini kərsitidu. Xu qaqda, Wang Jingwey axkara təslimqilərnıng asasiy baxlıqı idi, Jiang Jieshi bolsa Yapon baskunqiliriqə kərxı səp iqiğə yoxurunuwəlaqan təslimqilərnıng asasiy baxlıqı yəni yoldax Mao Zedong eytkan “yoxurun Wang Jingwey” yaki “Zhang Jingwey, Li Jingwey” idi.

⑤ Yoldax Mao Zedong bu yərdə Jiang Jieshi bilən Wang Jingwey otturısıdiki hərkətlərdə shuanghuang oyunini ijra kılqulərnıngkigə ohxax munasiwət barlıqini ixarə kılıdu.

⑥ Xu qaqda, Jiang Jieshi baxqiliqidiki guomintang iqıdiki sülhi kılıxni kuwwətligüqilər ikki yuzlimilik hərkətlərnı kıldı, bir tərəptin, Yapon baskunqiliriqə kərxı urux kiliwatkan kiya-pətkə kırıwalđi, yənə bir tərəptin, hər hil xəkillər bilən təs-

limqilik hərketlirininimü elip bardı, bu Zhongguoning kilassik tiyatirlirida artistlarning bəziliri yüzigə kızil girim kilip, bəziliri aq girim kilip qıkkiniqa ohxaytti.

⑦ 1939- yil 1- ayda Jiang Jieshi guomindangning 5- nəwətlik zhongyang weyyüenhuyining 5- omumyiqinida ezining Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni ahirqiqə dawam kıldurux diginidiki "ahirqiqə" digən səzning mənisinin "Lugouqiao wəkəsidin ilgiriki halətni əsligə kəltürüx" ikənligini oquqtin-oquq eytkan idi. Xu munasiwət bilən, yoldax Mao Zedong Jiang Jieshining təs- limqilik siyasitigə qarxi turux üqün, Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni ahirqiqə dawam kılduruxning təbirining "Yalujiang dərya- siqiqə urux kilip berip, barlık qəldin kətkən yərlirimizni kay- turuwelix" ikənligini alahidə otturiqa qoydı.

⑧ "Sürkilix" xu qaqda tarkalqan səz bolup, guomindang əksiyətqilirining Yapon baskunqiliriqa qarxi milli birliksəpni buzux, gongchəndangqa wə tərəkkipərwər küqlərgə qarxi turux- tin ibarət əksiyətqil hərketlirini kərsitidu.

⑨ 1937- yil 12- ayning 13- küni Yaponiyə armiyisi Nənjingni besiwaldi. Yaponiyə həkümiti 1938- yil 1- ayning 16- küni hitap- namə elan kilip, "Buningdin keyin guominzhengfuni tənponning qarxi tərifi kilmaymiz, yeni həkümet kuruluxini ümit kilimiz" digən idi. Xu yil 10- ayda Yaponiyə armiyisi Guangzhou bilən Wuhənni besiwaldi. Yaponiyə həkümiti Jiang Jieshining Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxtiki arisaldiliqidin paydilinip, Jiang Jieshini təs- lim boluxka kizikturux fangzhenini kollandı, xuning bilən 11- ayning 3- küni yənə hitapnamə elan kildi, buningda mundaq diyilgən: "Guominzhengfuqa kəlsək, mubada ezining kollinip kəlgən hata siyasitidin wazkeqip, yengilik bərpa kilix wə tərtip saklax ixliriqa baxka adəmlərnı koysa, diguoyimiz uni rət kilmaydu."

ƏKSIYƏTQILƏRNI JAZALAX KERƏK*

(1939-yil 8-ayning 1-küni)

Bügün 8-ayning 1-küni, biz bu yerdə təziyə yiqini etküzwatimiz. Nimə üçün mundak təziyə yiqini etküзимiz? Xuning üçünki, əksiyətqilər inkilawiy yoldaxlarni öltürdi, Yapon baskunqiliriqə qarxi turuwatқан jəngqilərnə öltürdi. Hazirki wakitta kandaq kixilərnə öltürəx kerək idi? Wətən hainlirini, Yapon jahan'girlirini öltürəx kerək idi. Lekin, Zhongguoning Yapon jahan'girliri bilən urux kiliwatқiniqə ikki yil boləqan bolsimu, yengix-yengilix tehi bir tərəp bolmidi. Wətən hainliri helimu nahayiti kutrap yüridu, ulardin öltürəlgənlirimu nahayiti az. Inkilawiy yoldaxlar, Yapon baskunqiliriqə qarxi turuwatқан jəngqilər bolsa öltürüldi. Kandaq adəm öltürdi? Hərbilər öltürdi. Hərbilər nimə üçün Yapon baskunqiliriqə qarxi turuwatқан jəngqilərnə öltürdi? Hərbilər buyrukni ijra kildi,

---

* Bu—yoldax Mao Zedong Yən'ən həlkining Pingjiang pajiesidə kurban boləqan kəhrimanlarqə təziyə bildürəx yiqinida sezligən nutuq.

biraw hər bilərgə ularni öltürgüzdi. Hər bilərgə ularni kandaq adəm öltürgüzdi? Əksiyətqilər öltürgüzdi^①. Yoldaxlar! Daoli boyiqə eytkanda, Yapon baskunqiliriya qarxi turuwatkan jəngqilərnı kandaq adəmlər öltürıdu? Birinqıdin, ularni Yapon jahan'girliri öltürıdu, ikkinqıdin, ularni Wang Jingwey katarlik wətən hainliri, wətən satkuqlar öltürıdu. Əmma hazırkı wakıtta adəm öltürüx wəkəsi Shanghəydə, Beypingda, Tıənjinđə, Nənjingda əməs, Yapon karakqiliri həm wətən hainliri besıwaləyan jaylarda əməs, bəlki Pingjiang digən yərdə, Yapon baskunqiliriya qarxi uruxning arka sepıdə yüzbərdi, öltürülgənlər—yengi 4-armiyə Pingjiang tongxüncusidiki məs'ul yoldaxlardın Tu Zhengkun, Luo Ziming wə baxkılar. Nahayiti roxənki, bularni Zhongguo əksiyətqiliri Yapon jahan'girligi bilən Wang Jingweyning buyruqi boyiqə öltürgən. Bu əksiyətqilər təslim boluxka hazırliniwatıdu, xunga ular Yaponlar bilən Wang Jingweyning buyruqını pərmanbərdarlik bilən ijra kılıp, aldi bilən Yapon baskunqiliriya əng kət'i qarxi turuwatkan kixilərnı öltürdi. Bu anqiki bir ix əməs, biz buningə qokum qarxi turimiz, biz buningə qokum etiraz bildürimiz!

Hazır pütүн məmlikət Yapon baskunqiliriya qarxi turuwatıdu, pütүн məmlikət həlki Yapon baskunqiliriya qarxi turux nixani astıda büyük ittipaklikni wujutka kəltürdi. Bu büyük ittipaklik iqıdə bir kısımlar kixilər barki, ular—əksiyətqilər wə

təslimqilər. Ular nimə qiliwatidu? Yapon baskunqiliriqə qarxi turuwatқан kixilərnı ɵltürɵwatıdu, tərəkkipərwerlikni boquwatıdu, Yapon karakqiliri həm wətən hainliri bilən til biriktürɵwatıdu, təslim boluxқа hazırlıniwatıdu.

Yapon baskunqiliriqə qarxi turuwatқан yoldaxlarnı ɵltürɵxtək muxundak zor wəkəni kim süruxtüröp kɵrdi? 6-ayning 12-küni qüxtin keyin saət 3 tɵ yüzbėrgən bu qatillikni ta bögünki kün'giqə— 8-ayning 1-künigiqə birər kixining süruxtürgənligini kɵrdükmu? Yak. Bu wəkəni kim süruxtüröxi lazımi idi? Zhongguoning kanuni süruxtüröxi lazımi idi, faguəni süruxtüröxi lazımi idi. Əgər Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonida mundak ix tuoqlısa, bizning yukuri fayüənimiz allıkaqan süruxtürgən bolatti. Əmma, Pingjiang pajiəsıgə 2 ay bolup qaldı, kanun wə faguən süruxtürgini yok. Buning səwiwi nimə? Buning səwiwi—Zhongguoning birlikkə kəlmıgənligi②.

Zhongguo birlikkə kelıxi kerək, birlikkə kəlmısə, qəlibə qazinalmaydu. Lekin birlikkə kelıx digən nimə? Birlikkə kelıx həmməylən Yapon baskunqiliriqə qarxi turux, həmməylən ittipaklıxıx, həmməylən aləqa besix wə mukapatmu, jazamu bolux diməktur. Qandak kixilərnı mukapatlax kerək? Yapon baskunqiliriqə qarxi turuwatқан kixilərnı mukapatlax kerək, ittipaklaxқан kixilərnı mukapatlax kerək, aləqa baskan kixilərnı mukapatlax kerək.

Қандақ кixилəрни јазалax керək? Yapon бaskунқилиrioғa қарxi турuxқa, итtipаклиxiқa wə алоғa бесixқa бузоқунқилик килиwatқан wəтəн һайлирини wə əксиyət-қилəрни јазалax керək. Һазир бирликкə келиндиmu? Yak. Pingjiang пajiəsi—buning дəлили. Бу иxtin бирликкə келихкə тегихлик иxlарда бирликкə келинмигəн-лигини кəрүwaləқили болиду. Biz пүтүн мөмликəтning бирликкə келиxини аллиқaqан тəлөп қилоған идуқ. Бу, биринқидин, Yapon бaskунқилиrioғa қарxi урух қилиxни асаc қилоған бирликкə келиx иди. Һазир Yapon бас-кунқилиrioғa қарxi туроған Tu Zhengkun, Luo Ziming қатарлик yoldaxлар муқapatлиnix бу yakта турсун, əксиqə, пajiəлик рəwixтə өлтүрүлди; һелики əблəһлөр болса Yapon бaskунқилиrioғa қарxi урухқa қарxi турuwatиду, тəслим болuxқa һазирлиniwatиду wə адəм өлтүрүwatиду, xundak болsimu јазaqa тартилоқини yok. Бу—бирликкə кəлмигəнлик. Biz бу əблəһлөргə қарxi турuxимиз, бу тəслимқилөргə қарxi турuxимиз, бу қатиларни тутuxимиз лaзим. Иккинқидин, итtipак-лиxiқни асаc қилоған бирликкə келиx иди. Итtipакликни yakлиқуқилар муқapatлиnixи керək, итtipакликни бу-зоқуқилар јазалиnixи керək. Лекин һазир итtipакликни yakлиқуқи Tu Zhengkun, Luo Ziming қатарлик yoldaxлар, əксиqə, јазaqa тартилип, пajiəлик рəwixтə өлтүрүлди; итtipакликни бузоқуқи һелики бузуқлар болса һeqбир јазaqa тартилоқини yok. Бу—бирликкə кəлмигəнлик. Үқинқидин, алоғa бесixни асаc қилоған бирликкə келиx иди. Пүтүн мөмликəт алоғa бесixи,

arkida kalqanlar aloqa baskanlarqqa tenglixixi kerək, aloqa baskanlarni arkiqqa tartip, arkida kalqanlarqqa tengləxtürükə əsla bolmaydu. Pingjiang pajiəsining jallatliri aloqa baskan kixilərnini ɵltürdi. Yapon baskunqiliriqqa karxi urux baxlanqandin buyan, yoxurun ɵltürülgən gongchəndang əzaliri həm wətnpərwərlər birkanqə on, birkanqə yüzgə yətti, Pingjiang pajiəsi pəkət yekinkila bir wəkə. Muxundak boliwərsə, Zhongguoning əhwali harap bolidu, Yapon baskunqiliriqqa karxi turoquqilar tamamən kirilip ketixi mümkin. Yapon baskunqiliriqqa karxi turoquqilarning ɵltürülgənligi nimini bildüridu? Bu Zhongguo əksiyətqilirining Yapon jahan'girligi bilən Wang Jingweyning buyruqini ijra kilip, təslim boluxka təyyarliniwatkanliqini, xunga aldi bilən Yapon baskunqiliriqqa karxi turuwatkan hərbiyərnini kiriwatkanliqini, aldi bilən gongchəndang əzalirini kiriwatkanliqini, aldi bilən wətnpərwərlərnini kiriwatkanliqini bildüridu. Əgər bundak ixlar qəklənmisə, Zhongguo ənə xu əksiyətqilərnining qolida munkərz bolup ketidu. Xuning üqün bu ix pütün məmlikətning ixi, nahayiti zor ix, biz guominzhəngfudin bu əksiyətqilərnini kattik jazalaxni tələp kiliximiz lazim.

Yoldaxlar xunimu bilixi lazimki, yekindin beri, Yapon jahan'girligining parakəndiqilik selixi tehimu ədöp kətti, həkara jahan'girlikning Yaponiyigə yardəm beriximu tehimu jiddilixip kətti®, Zhong-

guoning iqidiki wətən hainlirining, axkara Wang Jingwey wə yoxurun Wang Jingweyning Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxka buzoqunqilik selixi, ittipaklikka buzoqunqilik selixi wə arkiqə qekiniximu tehimu jiddilixip kətti. Ular Zhongguoning kəp kismini təslim kildurmakqi, iqi bəlünüx wə iqi urux tuqdurmakqi boluwatidu. Həzir məmlikitimizdə kandaktu «Yat partiyələrnin paaliyətlirini qəkləx qarisi»^④ digən bir məhpi qarə tarkaldi, uning məzmunu pütünləy əksiyətqil bolup, u Yapon jahan'girlingigə yardım beridu, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxka paydisiz, ittipaklikka paydisiz, aləqə besixka paydisiz. «Yat partiyələr» digən nimə? Yapon jahan'girlingi yat partiyə, Wang Jingwey—yat partiyə, wətən hainliri yat partiyə. Gongchəndang wə Yapon baskunqiliriqə qarxi barlik partiyəguruhlar birdək ittipaklixip, Yapon baskunqiliriqə qarxi turuwatidu, muxundak kiliwatkanlar «yat partiyələr»mu? Həzir, nək həliki təslimqilər, əksiyətqilər, jahillar Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kiloquqilar koxunida sürkilix pəyda kiliwatidu, bəlünüx pəyda kiliwatidu, bundak kiliklar toqrimu? Pütünləy toqra əməs (Məydanda alkixlar). «Qəkləx», həzir kəndək kixilərnə qəkləx lazim? Yapon jahan'girlingirini qəkləx lazim, Wang Jingweyni qəkləx lazim, əksiyətqilərnə qəkləx lazim, təslimqilərnə qəkləx lazim (Məydanda alkixlar). Nimə üqün Yapon baskunqiliriqə əng kət'i qarxi turuwatkan, əng

inkilawiy, əng iləyar gongchəndangni qəkləx kerək ikən? Bu pütünləy toqra əməs. Biz Yən'ən həlki buningəya kət'i karxi turimiz, kət'i etiraz bildürimiz (Məydanda alkixlar). Biz «Yat partiyilərnin paaliyətlirini qəkləx qarisi» digən nimigə karxi turimiz, bu qarə ittipaklikni buzidiqan türlük jinayi hərketlərnin mənbəsi. Būgün bu yiqinni ətküzüximiz Yapon baskunqiliriqə karxi dawamlik urux kilix, dawamlik ittipaklixix, dawamlik ələya besix üqün. Buning üqün «Yat partiyilərnin paaliyətlirini qəkləx qarisi»ni əməldin kaldurux kerək, təslimqilərnin, əksiyətqilərnin jazalax kerək, barlik inkilawiy yoldaxlarni, Yapon baskunqiliriqə karxi turuwatkan yoldaxlarni, Yapon baskunqiliriqə karxi turuwatkan həlkni koqdaq kerək. (Kizəyin alkixlar wə ünlük xoarlar)

Izahlar

① 1939-yil 6-ayning 12-küni, guomindangning 27-jitüənjüni Jiang Jieshining məhpi buyruqi boyiqə əskər əwətip, yengi 4-armiyining Hunənnin Pingjiang digən jayidiki tongxünchusini korxiwelip, yengi 4-armiyining cənyisi yoldax Tu Zhengkun, 8-armiyining shaoxiao fuguəni yoldax Luo Ziming katarlik 6 kixini pajiəlik rəwixtə əltürdi. Bu pajiə Yapon baskunqiliriqə karxi demokratik genjüdlərdiki həlkning wə guomindang həkümranlik kiliwatkan rayonlardiki həkkəni kixilərnin omumi qəziwini koqzidi. Bu pajiə Jiang Jieshi wə uning muritlirinin kərsətmisi bilən bolqan idi. Yoldax Mao Zedong bu nutqida dəkkisini bərgən əksiyətqilər Jiang Jieshi wə uning muritliri.

② Yoldax Mao Zedong bu yerdə qūxəndürgən “birlik” guomintang əksiyətgilirining “birlik” digən nam bilən gongchəndangning Yapon baskunqiliriqə qarxi qorallik küqlirini wə Yapon baskunqiliriqə qarxi genjüdirini yokitixka urunux süikəstige qarxi otturiqə qoyulqan. Guomintang bilən gongchəndang yengiwaxtin həkmarlixip, birliktə Yapon baskunqiliriqə qarxi turqan kündin tartip, guomintangning gongchəndangqə zərbə berixtə paydilanqan asasiy qorali muxu “birlik” xoari boldi, guomintangqilar, gongchəndang qəyri yol tutup, birlikkə toskunluk kiliwatidu, Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxka ziyan yətküzüwatidu, dəp təhmət kildi. 1939-yil 1-ayda guomintang 5-nəwətlik zhongyang weyyüenhuyining 5-omumyiqini Jiang Jieshi otturiqə koyqan (Yat partiyilərnin paaliyətlirini qəkləx qarisi)ni maqulliqandin keyin, bundaq əksiyətgil walaklaxlar tehimu əwj elip kətti. Yoldax Mao Zedong bu yerdə “birlik” digən bu xoarni guomintang əksiyətgiliridin tartiwelip, inkilawiy xoarqə aylan durup, uning bilən guomintangning həkəkə qarxi, millətəkə qarxi bəlgünqilik həkətligigə qarxi turidu.

③ Yoldax Mao Zedongning (Təslimqilik həkkitigə qarxi turayli) digən əsiridiki təhlilgə karalsun. 1938-yil 10-ayda Wu-hən koldin kətkəndin keyin, Yapon karəqiliri guomintangni siyasi yol bilən təslim boluxka kizikturuxni asas kildi, Ən'gliyə wə Amerikiqə ohxax həkəra jahan'girlarmu Jiang Jieshining sülhigə kelixigə üzlüksiz ixarə berip turdi, Ən'gliyining Qemberleni “yirək xək kuraluxi”qə katnixidiqanliqini bildürdi. 1939-yili Yapon karəqiliri wə həkəra jahan'girlarning süikəstlik həkətligi tehimu jiddiləxti. Ən'gliyining Zhongguodiki bax əlqisi Ker 4-ayda Jiang Jieshi bilən Yaponlar otturisida katrap yürüp, sülhigə kəltürüx həkətligirini elip bardı. 7-ayda, Ən'gliyə bilən Yaponiyə otturisida kelixim tüzüldi, Ən'gliyə həkümiti Yapon karəqiliri Zhongguoda pəyda kilqan “əmiliy wəziyə”ni pütünləy etirap kilməqə boldi.

④ 1939-yili guomintang zhongyangi (Yat partiyilərnin paaliyətlirini qəkləx qarisi)ni məhpi tarkatti, buningda gongchəndangning wə barlik tərəkkipər wərlərnin idiye, səz wə həkət-

lirini kəttik qəkləx, Yapon baskunqiliriqə qarxi barlik həlk təxkilatlrini bir ilaj kilip buzux bəlgilən'gən. Guomindang həlk-ning paaliyətlrini hər daim nazarət kilix wə qəkləx üqün, əzi "gongchəndangning paaliyiti əng küqlük boləqan rayonlar" dəp həsapliqan jaylarda "omumi kepillik wə əzara jawapkarlik kanuni"ni əməlgə koyuxni, xuningdək bao-jia təxkilatlrıda "ahbarat tori"ni yəni inkilapka qarxi ixpiyonluk təxkilatlrini omumyüzlük kuruxni bəlgiligən idi.

YENGI HƏLKƏRA WƏZİYƏT TOOIRISIDA «XINHUA RIBAO» GEZITINING MUHBIRI BILƏN SƏHBƏT

(1939-yil 9-ayning 1-küni)

Muhbirning soali: Sovet-German əzara tajawuz kilixmaslik keliximining tüzülgənligi^① kandaq əhmiyətke igə?

Mao Zedongning jawawi: Sovet-German əzara tajawuz kilixmaslik keliximi—Sovet ittipakining sotsiyalizim küqining əskənlighining wə Sovet ittipaki həkümitining teqlik siyasitini kət'i ijra kiləanliqi-ning nətijisi. Bu kelixim Qemberlen, Daladi katarlik həlkəra əksiyətqi burzuazlarning Sovet ittipaki bilən Germaniyə otturisida urux kəzəqax süikəstini bitqit kilip taxlidi, Germaniyə-Italiyə-Yaponiyə kommunistiqə qarxi guruhining Sovet ittipaqiqə karatkan muhasirisini bitqit kilip taxlidi, Sovet ittipaki bilən Germaniyə otturidiki teqlikni mustəhkəmlidi, Sovet ittipakida sotsiyalistik kuruluxning rawajlinixini kapətləndürdi. Xərktə bolsa, Yaponiyigə zərbə bərdi, Zhongguoqə mədət bərdi,

Zhongguodiki Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kilixni kuwwətligüqilərnin ornini mustəhkəmlidi, Zhongguodiki təslimqilərgə zərbə bərdi. Mana muxularning üstigə pütün dunya həlkininğ ərkinlik wə azatlikni koloqə kəltürüxigə yardəm berixning asisini ornatti. Sovet-German əzara tajawuz kilixmaslik keliximininğ pütün siyasi əhmiiyti ənə xu.

Soal: Kixilər Sovet-German əzara tajawuz kilixmaslik keliximi Ən'gliyə-Fransiyə-Sovet ittipaki tənpenininğ buzuloqanliqininğ nətijisi ikənligini qüxənməy, əksiqə, Ən'gliyə-Fransiyə-Sovet ittipaki tənpenininğ buzuloqanliqi—Sovet-German keliximininğ nətijisi, dəp karimakta. Ən'gliyə-Fransiyə-Sovet ittipaki tənpenininğ nimə üqün muwəppəkiyətsiz boluqanliqini qüxəndürüp bərsingiz ikən.

Jawap: Ən'gliyə, Fransiyə, Sovet ittipaki dölətliri tənpenininğ muwəppəkiyətsiz boluxi tamamən Ən'gliyə wə Fransiyə həkümətlirininğ səmimiyətsizlidin boldi. Yekinki yillardin beri dunya əksiyətqi burzuaziyisi, aldi bilən, Ən'gliyə wə Fransiyininğ əksiyətqi burzuaziyisi Germaniyə, Italiyə wə Yaponiyə faxistlirininğ tajawuziqə karita bir hil əksiyətqi siyasətni yəni atalmix “arilaxmaslik” siyasitini izqil ijra kilip kəldi. Bu siyasətninğ məksidi tajawuzqilik uruxiqə yol koyup, əzliri otturidin payda elixtin ibarət idi. Xuning üqün, Ən'gliyə bilən Fransiyə Sovet ittipakininğ otturiqə koyup keliwatkan tajawuzqilikqə qarxi həkiki səp təxkil

kilix toqrisidiki təkliplirini tüptin rət kilip, “arilaxmaslik” meydanini tutti, Germaniyə, Italiyə wə Yaponiyining tajawuzioqa yol koyup, əzliri bir qəttə karap turdi. Ularning məksidi urux kiliwatkan hər ikki tərəpni bir birigə horatkuzux, andin əzliri meydanə quxüp arilixix idi. Ular bu əksiyətqil siyasətni ijra kilix jəryanida, Zhongguoning yerimini Yaponiyigə kurban kilip bərdi, pütүн Həbəxistan, pütүн İspaniyə, pütүн Awstriyə wə pütүн Qehoslovakiyini Germaniyə bilən Italiyigə kurban kilip bərdi². Bu ketim yənə Sovet ittihakini kurban kilməqci boldi. Bundak süikəst bu ketimki Ən’gliyə, Fransiyə, Sovet ittihakı dölətliri tənpenidə oquq pax bolup qikti. Bu tənpen 4-ayning 15-künidin 8-ayning 23-künigiqə 4 aydin artuq dawam kildi, Sovet ittihakı tərəp barlik səwriqanliklarni kərsətti. Ən’gliyə bilən Fransiyə bolsa tənq-barawərlik wə əzara mənəpətdarlik pirinsipioqa baxtin-ahir koxulmidi, Sovet ittihakidin əzlriningla bihətərligini kapalətləndürüxnı tələp kildi, əmma Sovet ittihakining bihətərligini kapalətləndürüxkə unimidi, Baltik dengizi boyidiki kiqik məmlikətlərnin bihətərligini kapalətləndürüxkə unimidi, xuning bilən Germaniyening əskər kirgüzüxigə kawak kaldukməqci boldi həmdə Sovet armiyisining Polxidın ətüp, tajawuzqilaroqa karxi turuxioqa yol koymidi. Bu—tənpenning buzuluxining səwiwi. Muxu arilikta, Germaniyə Sovet ittihakioqa karxi turuxni

tohtitixka razi boldi, «Kommunistik internatsionaloqa karxi turux keliximi»^③ digən nimidin wazkeqixke razi boldi, Sovet ittipaki qegrisinging dəhlisizligini etirap kildi, xuning bilən Sovet-German əzara tajawuz kilixmaslik keliximi tüzüldi. Həlkara əksiyətgilərnin, aldi bilən, Ən'gliyə wə Fransiyə əksiyətgilirinin bundak "arilaxmaslik" siyasiti "taq üstidə olturup, yolwas talixixini tamaxa kilix" siyasiti, tamamən baxkilaroqa ziyan selix hesawioqa əzi payda elixtək jahan'girlik siyasitidur. Bu Qemberlen təhtkə qikix bilən baxlanqan idi, bultur 9-ayda Myunhen keliximinin tüzülüxi bilən tərəkki kilip əng yukuri pəlligə yətti, bu ketimki Ən'gliyə-Fransiyə-Sovet ittipaki tənponidə bolsa üzül-kesil wəyran boldi. Kəlgüsidə u Ən'gliyə-Fransiyə bilən Germaniyə-Italiyidin ibarət ikki qong jahan'girlik guruhi biwastə tokunuxidioqan wəziyətni pəyda kilmay qalmaydu. Mən Zhongguo gongchəndangi 6-nəwətlük zhongyang weyyüənhuyining 1938-yil 10-aydiki 6-omumyioqinida: "Əz putioqa əzi palta qepix Qemberlen siyasitining mukərrər nətijisi" digən idim. Qemberlen ixni baxkilaroqa ziyan selixtin baxlap, əzigə ziyan yətküzüx bilən ayaklaxturdi. Bu — barlik əksiyətgil siyasətlərnin tərəkkiyat kanuniyiti.

Soal: Sizqə, hazırki wəziyətnin tərəkkiyati kəndak bolidu?

Jawap: Həzırki həlkara wəziyətg yəngi əhwəlda

turmakta. Allikaqan baxlanqan ikkinqi jahan'girlik uruxidiki bir tərəplimilik halətning yəni "arilax-maslik" siyasiti nətijisidə pəyda bolqan, bir tərəp hujum kilsa, bir tərəp qarap olturidiqan wəziyətning ornini, Yawropa tərəptin elip eytkanda, buningdin keyin mukərrər halda omumyüzlük urux wəziyiti alidu. Ikkinqi jahan'girlik uruxi yengi baskuqqa kirdi.

Yawropa tərəptə, Germaniyə-Italiyə jahan'girlik guruhi bilən Ən'gliyə-Fransiyə jahan'girlik guruhi otturisida mustəmliliklər həkliri üstidin həkümranlik kilix hokukini koloqa kirküzüwelix yolidiki jahan'girlik uruxining baxlinixi qax bilən kirkpikning arisida turuptu. Urux dawamida həlkni aldax, jamaət pikrini kozəqax üqün, uruxkuqi hər ikki tərəp özini adalətlik, qarxi tərəpni adalətsiz dəp xərməndilərqə jakalaydu. Əmiliyəttə, bu—pəkət bir hil aldamqilik. Qünki, hər ikki tərəpning məksidi jahan'girlik məksət, kəzləydiqini mustəmliliklər, yerim mustəmliliklər wə təsir dairiliri üstidin həkümranlik kilix hokukini koloqa kirküzüwelix, elip baridiqini bulangqilik haraktiridiki urux. Həzir Polxini koloqa kirküzüwelix, Balkan yerim arilini wə Ottura dengiz boylirini koloqa kirküzüwelix üqün urux kilixiwatidu. Bundak urux hərgiz adalətlik urux əməs. Dunyada pəkət bulangqilik haraktirida bolmiqan, azatlikni kəzləydiqan uruxla adalətlik urux. Gongchəndang hərəkəndak bulangqilik uruxini

hərgiz kollimaydu. Gongchəndang barlik adalətlik bolqan, bulangqilik háraktirida bolmiqan, azatlikni kəzləydiqan uruxlarni bolsa kəkrək kerip qikip kollaydu wə kürəxning əng aldinki sepide turidu. Ikkinqi internatsionalqa mənsup sotsiyal demokratlar partiyiliri Qemberlən wə Daladining təhdit selixi wə kizikturuxi arkisida parqılanmakta, buningdiki bir kism yukuri katlam əksiyətqi unsurlar birinqi dunya uruxi waktidiki məqlubiyət katingi bilən mengip, yengi jahan'girlik uruxini kollimakqi boluwatidu. Ləkin yənə bir kismi bolsa gongchəndang bilən birliktə uruxka wə faxizimoqa qarxi həlk sepi kuridu. Həzir, Qemberlən wə Daladimu Germaniyə bilən Italiyini dorap, kədəmmu-kədəm əksiyətqilixiwatidu, urux səpərwərligidin paydilini, dələt təxkilatirini faxistlaxturuwatidu, igilik təxkilatirini uruxka muwapiklaxturuwatidu. Kiskisi, ikki qong jahan'girlik guruhi təlwilik bilən uruxka təyyarliniwatidu, qong kiroqinqilik həwpi milyonliqan həlkning bexioqa qüxməktə. Bu əhwal xək-xübhisiz həlda kəng həlkning qarxilik hərkitini kəzəyaydu. Məyli Germaniyə wə Italiyidə bolsun, məyli Ən'gliyə wə Fransiyidə bolsun, məyli Yawropada wə dunyaning baxka jaylirida bolsun, həlk əgər jahan-girlarning zəmbirəklirigə yəm boluxni halimaydikən, ular qokum kəzəyilip, hər hil yollar bilən jahan'girlik uruxioqa qarxi turidu.

Kapitalizim dunyasida, yukurida eytiləqan ikki

qong guruhtin baxqa, yənə üqinqi bir guruhmu bar, bu—Amerika baxqiliqida bolqan, ottura həm jənubiy Amerika kit'əsidiki nuroqun dölətlərnı öz iqigə alqan guruh. Bu guruh öz mənprəeti üqün hazırqə uruxka katnaxmay turuxi mümkin. Amerika jahan'girligi kəlgüsidə möydanoqa qüxüp hərketlinix, kapitalizim dunyasida rəhbərlik orunni koləqa kəltürüx üqün, bitərəplik nami astida, urux kiliwatkan tərəplərnıng heqkaysisioqa hazırqə katnaxmay turuxni pəmləwatidu. Amerika burzaziyisi məmlikət iqidə demokratik siyasini wə teq wakitlardiki iktisadiy turmuxni hazırqə tehi əməldin kaldurmaydiqandək turidu, bu dunyaning teqlik hərkiti üqün paydilik.

Yapon jahan'girligi Sovet-German keliximining kattik zərbisigə uqrıdi, uning keləqigi tehımu kiyin bolıdu. Uning diplomatik siyasiti üstidə ikki guruh otturısida kürəx ketiwatıdu. Jünfaliri Germaniyə wə Italiyə bilən ittipak tüzüp, Zhongguoni əzi yalquz besiwelix, xərkiy jənubiy Asiyəqa tajawuz kilix, Ən'gliyə. Amerika wə Fransiyini xərktin sikip qikirix məksidigə yətməkqi boluwatıdu; ləkin burzaziyisining bir kismi bolsa Ən'gliyə. Amerika wə Fransiyigə yol koyux, nixanni Zhongguoni bulaxka mərkəzləxtürüxnı kuwwətləwatıdu. Həzir Ən'gliyə bilən murəssəlixixkə bolqan intilix nahayiti küqlük boluwatıdu. Ən'gliyə əksiyətgiliri Zhongguoni bilə bəluwelix həm Yaponiyigə maliyə wə iktisadiy

jəhəttə yardım berix xərti bilən Yaponiyining Ən'gliyə mənəpətinin xərktiki paylaqqi iti boluxioqa, Zhongguoning milli azatlik hərkitini basturuxi wə Sovet ittipakini tutup turuxioqa erix-məqqi boluwatidu. Xunga, məyli qandakla bolsun, Yaponiyining Zhongguoni munkərz kilix digən tıp məksidi hərgiz əzgərməydu. Yaponiyining Zhongguoqa udul tərəptin kəng kələmdə hərbi hujum kilix imkaniyiti, ehtimal, anqə qong bolmas; lekin, u “Zhongguoluklarni Zhongguoluklar bilən boysundurux”^④tin ibarət siyasi hujumini wə “uruxni urux bilən təminləx”^⑤tin ibarət iktisadiy tajawuzini tehimu jiddi elip baridu, əzi besiwələn rayonlarda bolsa qaljiranə hərbi “tazilax”^⑥ni dawam kilduridu; xuningdək Ən'gliyə arkilik Zhongguoni təslim boluxqa kistimakqi boluwatidu. Yaponiyə əzi üqün muwapik bolən məlum pəyttə, xərk Myunhenini təxəbbus kilidu, məlum qongrak yol qoyuxni qarmak yemi kilip turup, Zhongguoni ilajsiz sülhi tüzüxkə kizikturidu wə kistaydu həm xu yol bilən Zhongguoni munkərz kilix məksidigə yətməqqi bolidu. Yaponiyining bundak jahan'girlik məksidi, Yaponiyə həkümran sinipliri məyli qandakliki neygelarni almxtursun, Yaponiyə həlk inkilawi ketirilmigiqə əzgərməy keliweridu.

Pütün kapitalizim dunyasidin bələk, baxqa bir parlak dunyamu bar, u bolsimu sotsiyalistik Sovet ittipaki. Sovet-German keliximi Sovet ittipakining

dunyawi teqlik hərkitigə yardım berix imkaniyitini axurdi, Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxioqə yardım berix imkaniyitini axurdi.

Mening həkəra wəziyət toqrisidiki məlqərlirim ənə xular.

Soal: Bundak wəziyətə Zhongguoning istikbali kəndak bolidu?

Jawap: Zhongguoning aldidə ikki istikbal bar: Biri — Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni kət'i dawamlaxturux, ittipaklikni kət'i dawamlaxturux, aloqə besixni kət'i dawamlaxturux istikbali, bu — güllinix istikbali. Biri — murəssəlixix, bəlünux, arkiqə qekinix istikbali, bu — munkərz bolux istikbali.

Yengi həkəra wəziyətə, Yaponiyə tehimu kiyinqilikta kəloqan wə məmlikitimiz hərgiz murəssələxməydiqan boləqan xaraitta, məmlikitimizning zhənlüelik qekinix baskuqi ayaklaxti, zhənlüelik tirkixix baskuqi yetip kəldi, dəp həsəplaxkə bolidu. Zhənlüelik tirkixix baskuqi diginimiz kayturma hujuməqə hazirlinix baskuqi.

Lekin, udul tərəptiki tirkixix bilən düxmən arka sepidiki tirkixix tətür tanasip hasil kilidu, udul tərəptiki tirkixix wəziyiti məydanəqə kelix bilən düxmən arka sepidiki kürəx wəziyiti kəskinlixidu. Xuning üqün, Wuhən koldin kətkəndin keyin baxlanəqan, düxmən kolimizdin kətkən rayonlarda (asasən Huabeydə) elip barəqan kəng kələmlik hərbi "tazilax"lar buningdin keyin dawam kilix

bilənla kalmastin, bəlki yənimu jiddilixidu. Bolupmu düxməning hazırki asasiy siyasiti “Zhongguoluklarni Zhongguoluklar bilən boysundurux”tin ibarət siyasi hujum wə “uruxni urux bilən təminləx”tin ibarət iktisadiy tajawuz boləanliktin, Ən’gliyining xərkkə karatқан siyasiti yirak xərک Myunheni boləanliktin, bu hal Zhongguoning kəp kismida təslim bolux həwpı wə iqki bəlünux həwpini nahayiti zor dərjide küqəytidu. Məmlikitimizning küqini düxməningkigə selixturidoqan bolsak, pərк yənıla nahayiti zor, pütүн məmlikət birliktə japaqə qıdap kürəx kilmay turup, qayturma hujum elip berixkə küq təyyarlax mümkin əməs.

Xuning üqün, məmlikitimizning Yapon baskunqiliriqə karxi uruxni kət’i dawamlaxturux wəzipisi yənıla intayin eqir wəzipə, buningqə hərgiz kilqimu bipərwalik kilmaslik kerək.

Xuning üqün, xək-xübhısizki, Zhongguo hazırki pəytni əsla koldin bərməsliги, hərgiz hata oy-pikirgə kelip qalmasıqı, bəlki kət’i siyasi məydan tutuxi lazim.

Dimək: Birinqidin, Yapon baskunqiliriqə karxi urux kilix məydanida qing turup, həkəndak murəssəlixix həkətlirigə karxi turux lazim. Məyli axkara Wang Jingwey bolsun, məyli yoxurun Wang Jingwey bolsun, həmmisigə kət’i zərbə berix kerək. Məyli Yaponiyining kizikturuxi bolsun, məyli Ən’gliyining kizikturuxi bolsun, həmmisini kət’i rət

kilix kerək, Zhongguo xərk Myunhenioğa hərgiz katnaxmaslıoıi lazim.

İkkinqidin, ittipaklixix məydanida qing turup, hərəkəndək bəlünux hərəkətlirigə karxi turux kerək. Bunday hərəkətkə, hahi Yapon jahan'girligi tərəptin elip berilsun, hahi baxka qət'əllər tərəptin elip berilsun, hahi iqki təslimqilər tərəptin elip berilsun, toluk pəhəs bolux kerək. Yapon baskunqiliriöa karxi uruxka paydisiz bolöan hərəkəndək iqki sürkilixlərni kət'i pozitsiyə bilən tohtitix lazim.

Üqinqidin, aloğa besix məydanida qing turup, hərəkəndək arkiöa qekinix hərəkətlirigə karxi turux kerək. Məyli hərbi jəhəttə bolsun, siyasi jəhəttə bolsun, maliyə-iktisat jəhəttə bolsun, partiye ixliri jəhəttə bolsun, mədiniyət, maarip jəhəttə wə ammiwi hərəkət jəhəttə bolsun, Yapon baskunqiliriöa karxi uruxka paydisiz bolöan barliq idiyə, tüzüm wə qarilərni yengiwaxtin oylinip kərüp wə həkiki türdə əzgertip, Yapon baskunqiliriöa karxi uruxka paydilik kilix kerək.

Muxundək kilalisak, Zhongguo kayturma hujum kilix küqlirini obdan təyyarliyalaydu.

Hazirdin baxlap, pütün məmlikət "kayturma hujumöa təyyarlinix"ni Yapon baskunqiliriöa karxi uruxning bax wəzipisi kilixi lazim.

Hazirki wakitta, pəyt kəlgən haman, pütün küqimizni selip, kəng kələmdə kayturma hujum elip berip, kəldin kətkən yərlirimizni kayturuwelix

üqün, bir tərəptin, udul tərəptiki mudapiədə kattik turux, düxmən arka sepidiki uruxka küqlük yardım berix kerək; yənə bir tərəptin, siyasi islahat, hərbi islahat wə xuningoqa ohxax hər hil islahatlarni elip berip, qayət zor küq toplax kerək.

Izahlar

① Sovet-German ezara tajawuz kilixmaslik keliximi 1939- yil 8- ayning 23- küni tüzülgən.

② Italiyə 1935- yil 10- ayda Həbəxistanqa qorallik tajawuz kilixka baxlidi, 1936- yil 5- ayda Həbəxistanni pütünləy besiwaldi. 1936- yil 7- ayda, Germaniyə bilən Italiyə birlikte İspaniyening iqi ixliriqqa qorallik arilixip, faxist Frankoning İspaniyə həlk furonti həkūmitigə qarxi isyan kətirixini kollidi, həlk furonti həkūmiti Germaniyə-İtaliyə mudahiliqi armiyisigə wə Frankoning isyanqi armiyisigə qarxi uzak muddət urux elip bardi, keyin 1939- yil 3- ayda məqlup boldi. Germaniyə 1938- yil 3- ayda əskər qikirip, Awstriyini besiwaldi, xu yil 10- ayda yənə əskər qikirip, Qehoslowakiyining Sudet rayonini besiwaldi, 1939- yil 3- ayda bolsa Qehoslowakiyini pütünləy besiwaldi. Germaniyə wə Italiyə faxistlirining bu qaljirənə tajawuzqilik hərketliri Ən'gliyə wə Fransiyə həkūmətlirining xu qaqda yürgüzgən "arilaxmaslik" siyasitining yol koyuxi wə riqəbtəndürüxi arkisida elip berildi wə muwəppəkiyətkə erixiti.

③ 1936- yil 11- ayda Yaponiyə bilən Germaniyə «Kommunistik internatsionalqa qarxi turux keliximi» tüzdi; 1937- yil 11- ayda Italiyə bu keliximgə katnaxti.

④ "Zhongguoluklarni Zhongguoluklar bilən boysundurux" Yapon jahan'giriligining Zhongguoqa tajawuz kilixta kollanqan bir hil süikəstlik zəhərlik tədbiri. Uzaktin beri Yapon jahan'girliqi Zhongguoni iqi jəhəttin bəlüp taxlap, əzining tajawuzqilik məksidigə yetix üqün haman Zhongguoda əzining paydilinixiqə

mümkün bolqan küqlərni yetixtürüp keldi. Yapon baskunqiliriqa karxi urux partliqandin keyin, u guomintang iqidiki Wang Jingweyqilardin ibarət axkara Yaponpərəslərdinla paydiliniq kalmay, bəlki Jiang Jieshiqilarning küqidinmu paydiliniq, Yapon baskunqiliriqa karxi uruxta əng kət'i bolqan gongchəndangni kisip keldi. 1939-yildin baxlap, Yaponiyining Jiang Jieshi koxunliriqa qiliwatqan hujumini tohtitip, siyasi jəhəttə Jiang Jieshini gongchəndangqa karxi hərket kilixqa riqbətəndürüxi dəl "Zhongguoluklarni Zhongguoluklar bilən boysundurux" siyasitini yürgüzüxi idi.

⑤ Yapon jahan'girligi Zhongguoda ezi besiwalqan rayonlarda dəhxətlik bulangqilik yürgüzüp, tajawuzqilik uruxining maddi ehtiyajini təminlidi, Yapon jünfaliri bu siyasətni "uruxni urux bilən təminləx" dəp ataxqan idi.

⑥ Yapon baskunqiliriqa karxi urux dawamida Yapon karaxqiliri bizning həlk azat rayonlirimizqa hujum kilip, əng wəhxiyanə bolqan keydürüp tügitiq, kirip tügitiq, bulap tügitiqtin ibarət "üq tügitiq siyasiti"ni yürgüzdi, duxmən buni "tazilax" dəp atiqan idi.

ZHONGYANGSHENING WƏ «SAODANGBAO», «XINMINBAO»^① GEZITLIRINING ÜQ MUHBIRI BİLƏN SƏHBƏT

(1939-yil 9-ayning 16-küni)

Muhbirlarning soali: Birnəqqə məsilini soraxka ruhsət kılsingiz. Būgün biz «Xin Zhonghuabao» gezitidin Mao Zedong əpəndimning 9-ayning 1-küni-diki səhbitini okuduk, buningda bəzi məsililər bayan kiliniptu, Mao Zedong əpəndimning yənə bəzi məsililər üstidə koxumqə kilixini soraymiz. Məsililərnı üq kisimoqa bəlüp, kəqəz yüzidə izhar kilduk, bir-birləp jawap berilsə.

Mao Zedongning jawawi: Əpəndilərnıng koyoqan məsililirigə öz reti boyiqə ayrim-ayrim jawap berəy.

Əpəndilər, Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning tirkixix baskuqi yetip kəldimu, digen soalni koyuptu. Meningqə, tirkixix baskuqi xərtlik halda yetip kəldi. Yəni yengi həlkara wəziyətə, Yaponiyə tehimu kiyinqilikta qaloqan wə Zhongguo kət'i murəssələxməydiqan boləqan xərt astida, bu baskuqni yetip kəldi diyixkə bolidu. Bu yərdə mən

düxməning tehi qongrak zhənyi dairilik hujum kilixi mümkinligini inkar kilmaymən, məsilən, Beyhəy, Changshalaroqa hətta Xi'ən'gə hujum kilixi mümkin. Düxməning kəng kələmlik zhənlüelik hujumi wə bizning zhənlüelik qekiniximiz muəyyən xaraitta asasiy jəhəttin tohtidi, diginimiz, barlik hujum ehtimali wə barlik qekinix ehtimali tügidi, digənlik əməs. Yengi baskuqning konkirit məzmunioqa kəlsək, u kayturma hujumioqa təyyarlinix bolup, bu ukum həmmi öz iqigə alidu. Dimək, Zhongguo kəlgüsidiki kayturma hujumioqa etüx üqün, tirkixix baskuqida barlik küqni təyyarlap koyuxi lazim. Kayturma hujumioqa təyyarlinix diginimiz dərhal kayturma hujumioqa etüx digənlik əməs, xərt-xarait yetərlik bolmay turup, kayturma hujumioqa etkili bolmaydu. Uning üstigə, bu yərdə söz zhənyi dairilik kayturma hujum üstidə əməs, zhənlüelik kayturma hujum üstidə boluwatidu. Zhənyi dairilik kayturma hujumning, məsilən, düxməning Sənxi-ning xərkıy jənubiy kismida elip baroqan hərbi "tazilax"lirioqa takabil turup, düxmənni qekindür-gənligimizgə ohxax zhənyi dairilik kayturma hujumning boluxi mümkin bolupla kəlməy, bəlki tamamən zərür. Lekin zhənlüə jəhəttə kəng kələmlik kayturma hujumioqa etüx məzgili hazir tehi yetip kəlmidi, hazirki məzgil ənə xundak kəng kələmlik kayturma hujumioqa etüxkə aktip təyyarlinix məzgili. Bu məzgildə yənə udul tərəptiki düxməning kozoqax

ehtimali bolqan bəzi bir zhənyi dairilik hujumlrini qekindürüxkə toqra kelidu.

Əgər yengi baskuqtiki wəzipiləni ayrim-ayrim eytip otidoqan bolsak, bular düxmən arka sepide qokum partizan uruxini kət'i dawamlaxturup, düxmənning "tazilax"lrini tarmar kilix, düxmənning iktisadiy tajawuzini bitqit kilip taxlax; udul tərəptə qokum hərbi mudapiəni qingitip, düxmənning koz-qax ehtimali bolqan zhənyi dairilik hujumlrini qekindürüx; kəng arka səptə اساسən siyasini paal əzgərtix. Bularning həmmisi—kayturma hujumqə təyyarlinixning konkirit məzmunu.

Iqki siyasini əzgərtix xuning üqün intayin mohimki, düxmən hazırki wakitta اساسən siyasi hujum elip beriwatidu, bizmu siyasi qarxilikni alahidə küqəytiximiz lazim. Dimək, demokratik siyasi məsilisi tezrək həl kilinixi kerək, xundak bolqandila, siyasi jəhəttin qarxilik kərsitix küqini küqəytələymiz, hərbi küq təyyarliyalaymiz. Zhong-guo Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxta اساسən öz küqigə tayinip ix kərüxi lazim. Əz küqigə tayinip ix kərüx etməxtimu təkitlən'gən ikən, u halda, yengi həlkəra xaraitta öz küqigə tayinip ix kərüx tehimu mohim. Əz küqigə tayinip ix kərüxning asasiy məzmunu demokratik siyasi.

Soal: Həli Mao Zedong əpəndim, öz küqigə tayinip ix kərüp, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning qəlibisigə erixix üqün demokratik siyasi zərür, didi.

undak bolsa, hazırki xaraitta bu tüzümnü kandaq usul bilən əməlgə axurux kerək?

Jawap: Jünzheng, xünzheng, xiənzheng digən üç dəwrgə ayrix^②ni əslidə Sun Zhongshən əpəndi eytkən idi. Lekin Sun Zhongshən əpəndi wapat bolux aldida elan kiləjan «Ximaloqa berix hitapnamisi»^③də bu üç dəwrni tiləja almiəjan, Zhongguoda dərhal guominhuyyi qakirix zərürlüğini eytkən idi. Buningdin Sun Zhongshən əpəndining ez təxəbbusini allıkaqan əhwaləja qarap əzgərtkənligini kərgili bolidu. Həzir Yapon baskunqiliriəja karxi urux boluwatkan bundak jiddi wəziyətə wətən munkərz boluxtək pajiəlik apəttin saklinix wə düxmənni koqlap qikirix üçün, guomindahuyyi tezrək qakirix, demokratik siyasini yoloja koyux kerək. Bu məsilə üstidə hilmuhil gəp-səzlər bar. Bəzilər: laobəyxinglar bilimsiz, demokratik siyasini yoloja koyqili bolmaydu, diyixidu. Bu toqra əməs. Yapon baskunqiliriəja karxi urux dawamida laobəyxinglarning aləja besixi nahayiti tez boluwatidu, uning üstigə, rəhbərlik wə fangzhen bolidiəjan bolsa, demokratik siyasini qokum yoloja koyqili bolidu. Məsilən, Huabeyda demokratik siyasi yoloja koyuldi. U yərdə qüzhang, xiangzhang, baozhang, jiazhanglarning kəpqiligini həlk saylidi. Xiənzhanglarningmu bəzilirini həlk saylidi, nuroqun iləjar kixilər wə kolidin ix kelidiəjan yaxlar xiənzhanglikka saylandi. Bundak məsililər kəpqilikning muhakimisiyə koyuluxi kerək.

Əpəndilər qoyqan məsililərnin ikinçi qismida “yat partiyilərnin paaliyətlirini qəkləx” digən nime toqrisida yəni jaylardiki sürkilixlər toqrisida bir soal bar. Əpəndilərnin bu ixka kəngül bəlgənligi nahayiti toqra. Bu ix üstidə yekindin beri əhwal bir kədər yaxilanqan bolsimu, ləkin heqkandak tıp əzgirix kərülgini yok.

Soal: Gongchəndang bu məsiligə tutkan pozitsiyisini mərkiziy həkümətkə bildürüp ötkənmu?

Jawap: Biz etiraz bildürgən iduk.

Soal: Qandak usul bilən?

Jawap: 7-aydila partiyimizning wəkili yoldax Zhou Enləy bu həktə Jiang weyyüənzhangqə hət yazqan idi. 8-ayning 1-küni yənə Yən'əndiki hər-kaysi sahədikilər Jiang weyyüənzhangqə wə guominzhengfuqə məhpi rəwixtə tarkitilip jaylardiki sürkilixning mənbəsi bolup qalqan «Yat partiyilərnin paaliyətlirini qəkləx qarisi» digən nimining əməldin kalduruluxini tələp kilip diənbaoyollidi.

Soal: Mərkiziy həkümət jawap kayturdimu?

Jawap: Jawap kayturmidi. Angliximizqə, bu nərsigə guomindangning iqidimu bəzi kixilər koxulmaydikən. Silərgə məlum, birliktə Yapon baskunqiliriqə qarxi turuwatkan armiyilər dost armiyə dəp atilidu, “yat armiyə” dəp atalmaydu, undak bolqəndin keyin, birliktə Yapon baskunqiliriqə qarxi turuwatkan partiyə-guruhlarimu “yat partiyə” əməs, dost partiyilər bolidu. Yapon baskunqiliriqə qarxi

uruxka: köpligən partiyə-guruhlar katnaxti, ular küq jəhəttin ohxax bolmisimu, lekin həmmisi birliktə Yapon baskunqiliriqə karxi urux elip beriwa-tidu; xuning üqün pütünləy əzara ittipak boluxi lazim, hərgiz bir birini “qəkləx”kə bolmaydu. Yat partiyə digən nimə? Yaponiyining qalqisi Wang Jingweyning hainlar partiyisi yat partiyə, qünki uning Yapon baskunqiliriqə karxi partiyə-guruhlar bilən siyasi jəhəttə kilqimu ortaklik yeri yok, bundak partiyini qəkləx lazim. Guomindang bilən gongchəndangning siyasi jəhəttə ortaklik yeri bar, u bolsimu Yapon baskunqiliriqə karxi turux. Xuning üqün həzirki məsilə pütün küqni toplap gongchəndangoqə karxi turux, gongchəndangdin saklinix məsilisi əməs, bəlki kandak kilip pütün küqni toplap Yapon baskunqiliriqə karxi turux, Yapon baskunqiliridin saklinix wə Wang Jingweyoqə karxi turux, Wang Jingweyding saklinix məsilisi. Xoar pəkət mana xundak koyuluxi lazim. Həzir Wang Jingweyning üq xoari bar: Jiang Jieshiqə karxi turux, gongchəndangoqə karxi turux, Yaponiyə bilən dost bolux. Wang Jingwey guomindang bilən gongchəndangning wə pütün məmlikət həlkining ortak duxmini. Gongchəndang guomindangning duxmini əməs, guomindangmu gongchəndangning duxmini əməs, ular bir birigə karxi turmasliqi, bir birini “qəkləx”kə urunmasliqi, bəlki əzara ittipaklixixi wə əzara həmkarlixixi lazim.

Bizning xoarimiz Wang Jingweyning xoaridin qokum pərklinixi kerək, Wang Jingweyning xoarioqa qokum qarimu-karxi boluxi kerək, hərgiz uningkigə ohxap qalmisun. U Jiang Jieshiqa karxi turidikən, biz Jiang Jieshini himayə kiliximiz lazim; u gongchəndangoqa karxi turidikən, biz gongchəndang bilən birlixiximiz lazim; u Yapon baskunqiliri bilən dost bolidikən, biz Yapon baskunqiliriqa karxi turuximiz lazim. Duxmən karxi turoqanliki nərsini biz himayə kiliximiz lazim; duxmən himayə kiloqanliki nərsigə biz karxi turuximiz lazim. Hazir birmunqə kixilərnin maqalilirida “Dostungni hapa qilma, duxminingni hox” digən səz kəp uqraydu. Bu səzni xərkiy Hən sulalisi zamanisidə Liu Xiuning Zhu Fu digən jiangjüni eytkən, uning Yuyang wilayitining təyshousi Peng Chongqa yazoqan bir hetidə: “Əz ixliringda dostungni hapa qilma, duxminingni hox qilma” diyilgən. Zhu Funing bu səzidə enik bir siyasi pirinsip otturiqa koyuloqan, biz uni hərgiz esimizdin qikar-masliqimiz lazim.

Əpəndilərnin koyoqan məsililiri iqidə gongchəndangning sürkilix diyilgən nimigə tutidiqan pozitsiyisimu soraloqan ikən. Mən silərgə top-toqrila eytayki, biz Yapon baskunqiliriqa karxi partiyəguruhlar arisida undak bir birining küqini horitidiqan sürkilixning boluxioqa tüptin karximiz. Lekin, həkandak tərəp əgər jəzmən zorluk-zombuluk

kilidikən, əgər kixini tolimu bozək etidikən, əgər zulum salidikən, u halda, gongchəndang buningoqa qokum jiddi pozitsiyə bilən muamilə kilidu. Bu pozitsiyə mundak: baxkilar bizgə qekilmisa, biz ularoqa qekilmaymiz; baxkilar bizgə qekilsa, biz qokum ularoqa qekilimiz. Ləkin biz kət'i boləjan koqdinix məydanida turimiz, hərəkəndak gongchəndang əzasining koqdinix pirinsipidin taxkiri qikip ketixigə yol koymaymiz.

Soal: Huabeydiki sürkilix məsilisi kəndak məsilə?

Jawap: U yərdiki Zhang Yinwu wə Qin Qironglar sürkilix mutəhəssisliri. Zhang Yinwu Hebeyda, Qin Qirong Shəndongda tazimu kənunsizlik-yolsizlik kiliwatidu, ularning kilikliri wətən hainliriningkidin anqə pərkənməydu. Ularning duxmən'gə hujum kiləjan wakti az, 8-armiyigə hujum kiləjan wakti kəp. Bu həkətiki nuroqun polattək dəlil-həjjətləni, məsilən, Zhang Yinwuning 8-armiyigə hujum kilix toqrilik əz koxunliriqə quxürgən buyruqi wə baxkilarni Jiang weyyüenzhangoqa əwətip bərdük.

Soal: Yengi 4-armiyə tərəplərdə sürkilix barmu, yokmu?

Jawap: U tərəplərdimu bar, Pingjiang pajiəsi pütүн məmlikətni zilziligə kəltürgən zor wəkə.

Soal: Bəzilər, birliksəp mohim, ləkin birlik boyiqə boləjanda, qegra rayon həkümiti əməldin kəlduruluxi kərək, dəydu. Buningoqa əpəndim kəndak kəraydikin?

Jawap: Hər hil tutruksiz-yokilang gəplər həm-mə yərdə boluwatidu, qegra rayonni əməldin kaldurux digən nimə ənə xuning bir misali. Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoni Yapon baskunqiliriqə qarxi demokratik genjüdi, məmlikət boyiqə siyasi jəhəttə əng iləqar rayon, uni əməldin kalduruxka nimə asas bar? Uning üstigə, qegra rayonni Jiang weyyüənzhəng allikaqan etirap kiləqan, guominzhəngfuning xingzhəngyüənimu min-guoning 26-yili kixtila rəsmi makulliqan. Zhongguo birlikkə kelixkə rastla muhtaj, ləkin Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kilixni asas kiləqan birlikkə kelixi, ittipaklixixni asas kiləqan birlikkə kelixi, aləqə besixni asas kiləqan birlikkə kelixi kerək. Əgər birlikkə kelix bularning tətürsiqə bolidiqan bolsa, Zhongguo münkərz bolidu.

Soal: Birlikkə kelixni qüxinixning ohxax bolmasliqi səwiwidin, guomindang bilən gongchəndangning bəlünüp ketix ehtimali barmu?

Jawap: Əgər səz ehtimallik toqrisidila baridikən, u həlda, ittipaklixixningmu, bəlünüxningmu ehtimali bar, bu guomindang bilən gongchəndangning pozitsiyisining kəndək boluxiəqə bolupmu pütün məmlikət həlkining pozitsiyisining kəndək boluxiəqə baqlik. Biz Gongchəndang tərəp həmkarlixix toqrisidiki fəngzhənimizni allikaqan eytkənmiz, biz uzək muddət həmkarlixixni ümit kilipla qalmas-tin, bəlki bundək həmkarlikni qoləqə kəltürük

üqün tiriximiz. Angliximizqə, Jiang weyyüenzhangmu guomindang zhongyangining 5-omumyiqinida, iqki məsilini koral küqi bilən həl kiloqili bolmaydu, dəptu. Aldimizda qong düxmən turuptu, uning üstigə, guomindang bilən gongchəndangning ikkilisi etməxning təjribilirigə igə, həmməylən əlwəttə uzak muddət həmkarlixixi, bəlünüxtin saklinixi lazim. Lekin uzak muddətlik həmkarlikka siyasi kapalet tepix kerək, xundak kiloqandila, bəlünüx ehtimalidin üzül-kesil saklanoqili bolidu, bundak siyasi kapalet—Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni ahiriqiqə kət'i dawamlaxturux wə demokratik siyasini yoloqa koyux. Əgər muxundak kilinidiqan bolsa, u halda, ittipaklikni dawamlaxturup, bəlünüxtin saklanoqili bolidu, buning üqün ikki partiyə wə pütün məmlikət həlki birliktə tirixixka toqra kelidu wə qokum xundak tirixidu. “Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni kət'i dawamlaxturux-təslimqilikke qarxi turux”, “ittipaklikni kət'i dawamlaxturux-bəlünüxkə qarxi turux”, “aloqa besixni kət'i dawamlaxturux-arkiqə qekinixkə qarxi turux”—bular partiyimiz bu yilki “7-iyul hitapnamisi”də otturiqə koyoqan üq qong siyasi xoar. Bizqə, muxundak kiloqandila, Zhongguoni munkərzliktin saklap kaloqili wə düxmənni koqqlap qikarqoqili bolidu; buningdin belək mangəqudək ikkinqi yol yok.

Izahlar

① Zhongyanshe guomindangning tongxünshesi. (Saodangbao) guomindang həkümiti hərbi xitongining geziti. (Xinminbao)—milli burzuaziyigə wəkillik kılıdıqan bir gezit.

② Sun Zhongshən ezi yazqan «Dələt kuruş dagangi»da «dələt kuruş» tərтіwini üq dəwrgə ayrıqan idi: birinqi—“jünzheng dəwri”, ikkinqi—“xünzheng dəwri”, üqinqi—“xiənzheng dəwri”. Jiang Jieshi baxqılıqıdiki guomindang əksiyətqiliri əksil'inkilawiy diktaturini yürgüzüp, həkni pütün ərkinliklərdin məhrum kılıxning banisi süpitidə Sun Zhongshəning ənə xu “jünzheng”, “xünzheng” digən söliridin uzaktin beri paydilinip kəlgen idi.

③ 1924-yili qixta, ikkinqi qetimlik Zhili-Fengtian uruxi waqtida, burun Zhili guruhıqə mənşup bolqan Feng Yüxiang aldinki səptin əskərlirini elip, Beyjingqə qaytip kəldi, xuning bilən Zhili guruhıdiki jünfa Wu Peyfu təhttin yikildi. Feng Yüxiang Sun Zhongshənni Beyjingqə təklip kılıp diənbaoyollidi, Sun Zhongshən bu təklipni qəbul kılıp, 11-ayning 12-küni ximalqə qarap yolqə qikti. Guangzhoudin yolqə qikixtin ikki kün ilgiri Sun Zhongshən «Ximalqə berix hitapnamisi» elan kildi, hitapnamidə jəhan'girlikkə wə jünfalarqə qarxi turux təxəbbusi qayta təkitlən'gən, guominhuuyi etküzüp, dələt aldidiki qong ixlarni həl kılıx qakirik qilinqan idi. Bu hitapnamə pütün məmlikət həlqining alkixiqə erixkən idi.

SOVET ITTIPAKI MƏNPƏƏTINING INSANIYƏT MƏNPƏƏTI BILƏN BIRLIGI

(1939- yil 9- aying 28- küni)

Uluk oʻktəbir sotsiyalistik inkilawining 22 yilliq yetip kelix aldida turqan pəyttə, Zhongguo-Sovet mədiniyət jəmiyiti mening bir parqə makala yezip beriximni soriqan idi. Mən əz kütitixlirimgə asasen, Sovet ittipaqi qimu wə Zhongguo qimu munasiwətlik birnəqqə məsilini qūxəndürüp otməqimən. Qunki bu məsililər həzir Zhongguoning kəng həlki arisida muhakimə kiliniwatidu, bu həktə tehi enik huləsə hasil kilinmiqandək turidu. Yawropa uruxiqə wə Zhongguo-Sovet munasiwitigə kəngül bəlidioqan kixilərləning paydilinixi üqün, mən muxu pəyttin paydilinip, xu məsililər toqrisida bir az pikir bayan kilip oʻtsəm, bəlkim, paydisiz bolmas, dəp oylaymən.

Bəzilər: Sovet ittipaki dunya uruxining partlixidin mən pəətdar, dunya teqliqining dawam kilixini arzu kilmaydu; bu ketimki uruxning partlixi Sovet ittipaqining Ən'gliyə wə Fransiyə bilən əzara yərdəmlixix xərtnamisi tüzməstin, Germaniyə bilən

özara tajawuz kılıxmaslıq xərtnamisi tüzgənligidin boldi, diyixməktə. Bundak pikir, meningqə, toqra əməs. Qünki ətken uzak wakitlar dawamida Sovet ittipakining taxki siyasiti izqil teqlik siyasiti bolup kəldi, bu teqlik siyasiti Sovet ittipakining mənəpəti bilən dunyadiki insaniyətning zor kəpqiligining mənəpəətinin özara baqlinixi asasiqə kurulqan. Ətmüxtə, Sovet ittipaqiə əzining sotsializim kuruxi üqün teqlik zərür bolupla qalmastin, Sovet ittipaki bilən dunyadiki hərəkaysi əllər otturisdiki teq munasiwətni mustəhkəmləp, Sovet ittipaqiə karxi uruxning tuquluxiə imkaniyət bərməslik zərür bolupla qalmastin, bəlki faxist dölətlərnin tajawuzini tosux wə atalmix demokratik dölətlərnin urux pəyda kılıx hərəkətlirini tosuxmu zərür idi, jahan'girlik dunya uruxining partlixini mümkün kədər keqiktürüx wə dunya mikyasidiki teqlikni koləqə kəltürüxmu zərür idi. Kəp yillardin buyan Sovet ittipaki dunyaning teqlik ixi üqün nahayiti zor tirixqanlik kərsətti. Məsilən, u Həlkarə ittipakka kirdi^①, Fransiyə bilən wə Qehoslowakiyə bilən özara yadəmlixix keliximi tüzdi^②, Ən'gliyə bilən wə teqlikni haliqquqi barlik dölətlər bilən həwəpsizlikni təmin etix xərtnamisi tüzüxkə küqining beriqə tirixti. Germaniyə bilən Italiyə birlixip, İspaniyigə tajawuz kılqan, Ən'gliyə. Amerika wə Fransiyilər namda "arilaxmaslik", əməldə Germaniyə bilən Italiyining tajawuziəqə yol koyux siyasitini kollanqan

qaoqda, Sovet ittipaki Ispaniyə həkumət armiyisi-ning Germaniyə, Italiyigə karxi turuxioqa aktip yardım bərdi həm Ən'gliyə, Amerika wə Fransiyilərnin "arilaxmaslik" siyasitigə karxi turdi. Yaponiyə Zhongguoqa tajawuz kiləqan, Ən'gliyə. Amerika wə Fransiyilər ənə xundak "arilaxmaslik" siyasitini kəllənəqan qaoqda, Sovet ittipaki Zhongguo bilən əzara tajawuz kilixmaslik xərtnamisi tüzüpla kəlməy, bəlki Zhongguoning Yapon bas-kunqiliriəqə karxi turuxioqa aktip yardım bərdi. Ən'gliyə bilən Fransiyə Awstriyə wə Qehoslowakiyini kurbən kilip, Gitlərnin tajawuzioqa yol kəyoqan qaoqda, Sovet ittipaki Myunhen siyasitinin kərə pərdisini barlik küqi bilən eqip taxlap, Ən'gliyə bilən Fransiyigə tajawuzqilikning yənimu kəngiyip ketixini tosuxni təklip kildi. Bu yil ətiyaz wə yazda Polxa məsilisi kəskinlixip, dunya uruxinin partlixi kilning üstidə kələqan qaoqda, Sovet ittipaki Ən'gliyə-Fransiyə-Sovet əzara yərdəmlixix xərtnamisi tüzüp, uruxning partlixini tosux məksididə, Qemberlən wə Daladining nəkədər səmimiyətsizlik kilixioqa kəriməy, Ən'gliyə wə Fransiyə bilən 4 aydin artuk tənpen ötküzdi. Əmma bulərnin həmmisi Ən'gliyə wə Fransiyə həkumətlirinin jəhan'girlik siyasitinin, uruxka yol kəyux. urux pəyda kilix wə uruxni kəngəytix siyasitinin toskunluəqioqa uqriddi, xuning bilən dunya teqliəqi ixi üzül-kəsil onguxsizlikka uqrap, jəhan'girlik dunya uruxi ahir partliddi. Ən-

gliyə, Amerika wə Fransiyə həkümətliri uruxning partlixini tosuxka səmimiyət kərsətmidi; əksiqə, uruxning partlixini ilgiri sürdi. Qünki ular Sovet ittipaki bilən murəssəlixixni rət kildi, Sovet ittipaki bilən həkiki ünümlük boləqan, təng-barawərlik wə əzara mənəpəətdarlik əsasiqə kuruloqan əzara yərdəmləlix xərtnamisi tüzüxnəni rət kildi, bular ularning pəkət uruxnila halap, teqlikni halimaydiqanliqini ispatlaydu. Həmmigə məlumki, həzirki dunyada Sovet ittipakini rət kiləqanlik teqlikni rət kiləqanlik bolidu. Buni Ən'gliyining Loyd Jorjidək burzuaziyə wəkilimu bilidu³. Muxundək əhwalda, muxu wəktta Germaniyə Sovet ittipakiqə karxi turuxni tohtitixka, «Kommunistik internatsionaləqə karxi turux keliximi»din wəzkeqixkə wə Sovet ittipaki qəgrisininə dəhlisizligini etirap kilixka razi boldi, xuning bilən Sovet-German əzara təcawuz kilixmaslik xərtnamisi tüzüldi. Ən'gliyə, Amerika wə Fransiyilərnəning pilani: Germaniyini Sovet ittipakiqə hujum kildurup koyup, əzliri “taq üstidə olturup, yolwas talixixini tamaxa kilix”, Sovet ittipaki bilən Germaniyə uruxup həlsizlanəqandin keyin, əzliri məydanəqə qikip, wəziyətəni yiqixturuwelixtin ibarət idi. Bu süikəstni Sovet-German əzara təcawuz kilixmaslik xərtnamisi tarmar kəltürdi. Wətəndaxlirimiz bu süikəstkə diqqət kilmidi, Ən'gliyə wə Fransiyə jahan'girlirining uruxka yol koyux, urux pəyda kilix wə dunya uruxining partlixini ilgiri sürüx

süikəstlirigə diqqət kilmidi, ular həkikətənmu ənə xu süikəstqilərnin xirin təxwikatlıriqə aldanqan idi. Bu süikəstqilər İspaniyə məsilisidə, Zhongguo məsilisidə, Awstriyə və Qehoslowakiyə məsilisidə kılqə tajawuzqilikni tosux niyitidə bolmayla kalmastin, əksiqə, tajawuzqilikka yol koydi, urux pəyda kildi, kixilərnı belikqi kux bilən mərwayit kululisidək tutuxturup koyup, əzliri belikqidək payda almaqqi boldi, buni bezəp “arılaxmaslik” döp atidi, əmiliyətə bolsa, bu “taq üstidə olturup, yolwas talixixini tamaxa kilix” idi. Dunyada nuruqun adəmlər Qemberlenninğ və uning xeriklirininğ xirin nutukliri bilən qəpləttə kaldi, ularning hən-jər yoxurunqan külkisining karkunqluk ikənliginı bilmidi, xuningdək Qemberlən bilən Daladi Sovet ittipakini rət kilixka və jahan'girlik uruxining elip berilixiqə yol koyuxka bəl baqliqan qaqdila, Sovet-German əzara tajawuz kilixmaslik xərtnamisining tüzülgənliginı bilmidi; əmdi bu kixilər oyqinixi kerək. Sovet ittipaki dunya teqliqini ahirki minutkiqə ənə xundak saklap kəldi, mana bu—Sovet ittipaki mən-pəətininğ insaniyətning zor kəpqiligining mən-pəəti bilən bir ikənligininğ ipadisi. Mən tohtalmakqi bolqan birinqi məsilə ənə xu.

Bəzilər: ikkinqi jahan'girlik dunya uruxi partliqan ikən, Sovet ittipaki, ehtimal, uruxkuqi tərəplərninğ birigə koxulidu, diyixməktə, ular bununğ bilən, Sovet ittipaki kızil armiyisi Germaniyə

jahan'girlik sepigə katnixidiqandək turidu, diməkqi. Bundak pikir, meningqə, toqra əməs. Hazir partliqan urux, məyli Ən'gliyə, Fransiyə tərəptin yaki Germaniyə tərəptin alayli, bəribir, adalətsiz urux, bulangqilik wə jahan'girlik uruxi. Duniyadiki hərəkaysi əllər gongchəndangliri wə duniyadiki hərəkaysi əllər həkliri bundak uruxka karxi turuxi lazim, hər ikki tərəp elip beriwatkan uruxning jahan'girlik haraktirini yəni dunya həklirigə ziyinila bar, kilqilikmu paydisi yokluqidin ibarət haraktirini eqip taxlixilazim, sotsiyal demokratlar partiyilirining jahan'girlik uruxini himayə kilip, puroletariyat mənəpəətigə asilik kilqan jinayi hərəkətlirini eqip taxlixilazim. Sovet ittipaki sotsiyalistik dələt, gongchəndang hakimiyət üstidə turqan dələt, uning uruxka tutidiqan pozitsiyisi, mukərrərki, mundak roxən ikki hil pozitsiyidin ibarət: (1) Adalətsiz urux, bulangqilik wə jahan'girlik uruxioqa kət'i katnaxmaslik, uruxkuqi ikki tərəpkə nisbətən kət'i bitərəp turux. Xuning uqun Sovet ittipaki kizil armiyisi jahan'girlik sepigə hərgiz pirinsipsiz halda katnaxmaydu. (2) Adalətlilik bolqan, bulangqilik haraktirida bolmioqan, azatlikni kəzləydiqan uruxlaroqa aktip yardəm berix. Məsilən, Sovet ittipaki buningdin 13 yil ilgiri Zhongguo həlkining beyfa uruxioqa yardəm bərdi; bir yil ilgiri Ispaniyə həlkining Germaniyə, Italiyə baskunqiliriqoqa karxi uruxioqa yardəm bərdi; ikki yildin buyan Zhongguo

həlkining Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxiqə yardım beriwatidu; birnəqqə aydin buyan Mongoquliyə həlkining Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxiqə yardım beriwatidu; xuningdək, kəlgüsidə baxka məmləkətlərdə pəyda boluxi wə baxka millətlər elip berixi ehtimal bolqan həlk azatlik uruxi wə milli azatlik uruxliriqimu qokum yardım beridu, teqlikni koqdaqka paydilik bolqan uruxlarqimu qokum yardım beridu. Bularni Sovet ittihakining ötkən 22 yillik tarihi ispatlidi, buningdin keyinki tarihimi dawamlıq ispatlaydu. Bəzilər Sovet ittihakining Sovet-German soda keliximigə asasen Germaniyə bilən tijarət kilixkanliqini Sovet ittihakining Germaniyə sepigə katnaxkanlik hərkiti dəp karawatidu, bundak pikirmu toqra əməs, bu soda alakisini uruxka katnixix bilən arilaxturuwətkənliktin kelip qikkən. Soda alakisini uruxka katnixix bilən arilaxturuwətkili bolmayla kalmastin, yardım kilix bilənmu arilaxturuwətkili bolmaydu. Məsilən, İspaniyə uruxi dawamida Sovet ittihakı Germaniyə wə İtaliyə bilən soda alakisi kilip turdi, lekin kixilər, Sovet ittihakı Germaniyə, İtaliyining İspaniyigə tajawuz kilixiqə yardım beriwatidu, diməstin, bəlki, Sovet ittihakı İspaniyining Germaniyə, İtaliyining tajawuziqə qarxi turuxiqə yardım beriwatidu, diyixkən idi, buning səwiwi—Sovet ittihakining İspaniyigə həkiki yardım bərgənligi. Yənə alayli, Zhongguo-Yaponiyə uruxi dawamida

Sovet ittipaki Yaponiyə bilənmu soda alakisi kiliwatidu, buningdimu kixilər, Sovet ittipaki Yaponiyining Zhongguoqa tajawuz kilixioqa yardəm beriwatidu, diməstin, bəlki, Sovet ittipaki Zhongguoning Yaponiyining tajawuzioqa qarxi turuxioqa yardəm beriwatidu, diyixməktə, buning səwiwi—Sovet ittipakining Zhongguoqa həkiki yardəm bərgənligi. Həzir dunya uruxioqa katnixiwatқан hər ikki tərəpning Sovet ittipaki bilən soda alakisi bar, bu pakitni Sovet ittipakining hər ikki tərəpkə yardəm bərgənligi digili bolmaydu, uruxka katnaxқанliqi digili tehimu bolmaydu. Uruxning haraktiri əzgərgən, məlum bir dələt yaki birnəqqə dələtning uruxi muəyyən wə zərür əzgirixlərni baxtin kəqürgəndin keyin, Sovet ittipakioqa wə dunya həlklirigə paydilik bolup qalqan qaqda, ənə xu qaqdila, Sovet ittipakining yardəm berixi yaki uruxka katnixixi mümkin; undak bolmisa, bundak mümkinçilik yok. Urux kiliwatқан dələtləring Sovet ittipakioqa tutқан pozitsiyisining Sovet ittipaki bilən dost bolux yaki Sovet ittipakioqa qarxi turux boluxioqa qarap, Sovet ittipaki üçün ular bilən bolqan soda alakisini az-kəp yaki koyuk-xalang kilixka toqra kelidiqanlıqioqa kəlsək, bu Sovet ittipakining məsilisi əməs, urux kiliwatқан dələtləring əzlrining pozitsiyisi məsilisi. Lekin məlum bir dələt yaki birnəqqə dələt Sovet ittipakioqa qarxi pozitsiyə tutқан təkdirdimu, Sovet

ittipakioqa karxi urux elan qilmay, diplomatik munasiwetni saklap kelixni wə Sovet ittipaki bilən soda xərtnamisi tüzüxnı halaydioqanla bolsa, məsilən, Germaniyining 8-ayning 23-künigə kədər kilöjnidək kilsa, Sovet ittipaki ular bilənmü soda alakisini üzməydu. Bundak soda alakisi yardım bərgənlik bolmaydu, bolupmu uruxka katnaxkanlik bolmaydu, buni enik qüxiniwelix kerək. Mən tohtalmakqi bolqan ikkinqi məsilə ənə xu.

Məmlikitimizdə nuroqun kixilər Sovet ittipakining Polxiqə əskər kirqüzgənligi^④ məsilisidə ganggirap kelixti. Polxa məsilisigə birkanqə tərəptin—Germaniyə tərəptin, Ən'gliyə, Fransiyə tərəptin, Polxa həkūmiti tərəptin, Polxa həlki tərəptin wə Sovet ittipaki tərəptin karax kerək. Germaniyə tərəp, u Polxa həlkini bulax üqün urux elip beriwatidu, Ən'gliyə-Fransiyə jahan'girlik sepining bir qanitini sundurup taxlax üqün urux elip beriwatidu. Bu urux—jahan'girlik haraktiridiki urux, uningqə həsdaxlik qilixka bolmaydu, karxi turux lazim. Ən'gliyə, Fransiyə tərəp, ular Polxini Ən'gliyə, Fransiyə maliyə kapitalining bulax düyxiangliridin biri kildi, əzlrining oljilirini Germaniyə jahan'girliqining yengiwaxtin bəlməkqi bolqanlıqini dunya mikyasida rət kilix üqün Polxidın paydilandi, Polxini əzlrining jahan'girlik sepining bir qaniti dəp qaridi, xuning üqün Ən'gliyə, Fransiyə elip beriwatqan urux jahan'girlik uruxi, Ən'gliyə, Fransiyening,

Polxiqə yardım qilimiz, digini Germaniyidin Polxiqə həkümrənlik kilix həkükini tartiwalmakqi boluxtin baxka nərsə əməs, buningqimu, ohxaxla, hesdaxlik kilixka bolmaydu, karxi turux lazim. Polxa həkümiti tərəp, u—faxist həkümət, Polxa pomixxikliri wə burzuaziyisining əksiyətqi həkümiti, u Polxa ixqiliri wə dihanlirini dəhxətlik rəwixtə ekispilatatsiyə kiliwatidu, Polxa demokratlirini eziwatidu; xuningdək u—qong Poləkqilik həkümiti, qünki u Polək millitidin baxka birmunqə az sanlik millətlər üstidə yəni Ukrainlar. Beloruslar. Yəhudilar. Germanlar. Litvanlar wə baxkildin ibarət ahalisi 10 milyondin köprək bolqan, Poləklərdin bolmiqan millətlər üstidə dəhxətlik milli zulum yürüzüwatidu; uning əzi jahan'gir həkümət. Bu ketimki uruxta Polxa əksiyətqi həkümiti Polxa həlkini Ən'gliyə, Fransiyə maliyə kapitali üqün zəmbirək yemi kilip berixni rawa kərđi, həlkara maliyə kapitalining əksiyətqi sepining bir tərkiwiy kismi boluxni rawa kərđi. 20 yildin beri, Polxa həkümiti Sovet ittipaqiqa izqil karxi turup kəldi, Ən'gliyə-Fransiyə-Sovet tənpenidə Sovet armiyisining yardimini kət'i rət kildi. Yənə kelip, bu həkümət—nahayiti kabilyətsiz həkümət, uning bir yerim milyondin köprək kixidin tərkip tapqan zor armiyisi bir zərbigimu bərdaxlik berəlməy, pəkət ikki həptə iqidila öz dəliti ni dəpnə kilip, Polxa həlkini Germaniyə jahan'girlingining ayak astida kaldurdi. Bularning

həmmisi—Polxa həkümitining qekidin axkan jinayiti, əgər biz bundak həkümətkə hesdaxlik kilidioqan bolsak, toqra bolmaydu. Polxa həlki tərəp, ular kurban kilinoquqi, ular kozoqilip, Germaniyə faxist-lirining zulmioqa qarxi turuxi, öz iqidiki əksiyətqi pomixxik. burzuaziyigə qarxi turuxi, mustəkil wə ərkin Polxa demokratik döliti kuruxi lazim. Kilqə xək-xühə yokki, bizning hesdaxliqimiz Polxa həlki tərəpkə karitilixi lazim. Sovet ittipaki tərəpkə kəlsək, u tamamən adalətlik hərəkət kollandi. U qaqda Sovet ittipaki aldida təwəndiki ikki məsilə turatti. Birinqi məsilə: Pütün Polxini Germaniyə jahan'girligining həkümranlıqi astida qaldurux kerəkmü, yaki xərkiy Polxidiki az sanlik millətlərnı azatlıkka erixtürux kerəkmü? Bu məsilidə Sovet ittipaki ikkinqi yolni talliwaldi. Belorus wə Ukrain millətliri yaxaydioqan qong bir parqə ziminni 1918-yili Brest xərtnamisi tüzülgən qaqdila, xu qaqdiki Germaniyə jahan'girligi yax Sovet ittipakining kolidin zorluk bilən bəluwaloqan idi, keyin yənə Wersal xərtnamisi boyiqə Polxa əksiyətqi həkümitining həkümranlıqi astioqa məjburi taxlap berildi. Sovet ittipaki hazir burun koldin kətkən yərlirini kayturuwelip, ezilgüqi Belorus wə Ukrain millətlirini azat kılmakqi wə ularni Germaniyening zulmidin saklap qalmakqi, halas. Muxu birnəqqə künlük diənbaohəwərliridə bu az sanlik millətlərnıng kizil armiyini qanqilik dərjide nazu-

man özara tajawuz kilixmaslik xərtnamisidin wazkeqixkə küxkürtüx, miltiöqining uqini burap Sovet ittipakioqa hüjum kilduruxtın ibarət. Bundak süikəst ötmüxtə məwjut bolöan wə hazir məwjut turuwatқан bolupla kalmay, bəlki kəlgüsidimu yənə dawamlixidu. Sovet armiyisining Polxining xərkiy kismioqa kirixi öz ziminini kayturuwelix, ajiz millətlərnı azat kilix, xuning bilən billə, Germaniyə tajawuzqi küqlirining xərkkə qarap kengiyixini tosux wə Qemberlenning süikəstini tarmar kilix üqün kərülgən konkirit tədbir. Muxu birnəqqə kündin buyankı həwərlərdin qarioqanda, Sovet ittipakining bu fangzheni intayin zor muwəppəkiyət kazanöan. Mana bular Sovet ittipaki mənpeätining dunyadi ki insaniyətning zor kəpqiligining mənpeäti bilən bir ikənligining, Polxa əksiyətqi həkümranlıöi astidiki ezilgüqi həkklər mənpeäti bilən bir ikənligining konkirit ipadisi. Mən tohtalmakqi bolöan üqinqi məsilə ənə xu.

Sovet-German özara tajawuz kilixmaslik xərtnamisi tüzülgəndin keyinki pütün wəziyət zor dərıjıdə Yaponiyigə zərbə bərđi, Zhongguoqa yardım bərđi, Zhongguodiki Yapon baskunqiliriöa qarxi urux kilixni kuwwətligüqilərnıng ornini küqəytti, təslimqilərgə zərbə bərđi. Zhongguo həkking bu keliximni alkixliöanliöi nahayiti toöra. Əmma Nuomengkən urux tohtitix keliximi® tüzülgəndin keyin, Ən'gliyə wə Amerika tongxünsheliri, Yapon-

Sovet əzara tajawuz kılıxmaslik keliximi yekin arida tüzülməkqi, dəp arka-arkidin həwərlər tar-katti, buning bilən Zhongguo həlki arisida bir hil əndixə pəyda boldi, bəzilər, Sovet ittipaki Zhongguoqa yardım kılmasliqi ehtimal, dəp qaridi. Bundak karax, meningqə, toqra əməs. Nuomengkən urux tohtitix keliximinig haraktiri ilgiriki Zhanggaofeng urux tohtitix keliximi®ningkigə ohxax, yəni Yaponiyining tiz püküxi arkisida, Yapon jünfaliri Sovet ittipaki wə Mongquliyə qegrilirining dəhlisizligini etirap kildi. Bundak urux tohtitix keliximi Sovet ittipakini Zhongguoqa bolqan yardimini kəpəytix imkaniyitigə igə kılıduki, uning yardimini keməytməydu. Yapon-Sovet əzara tajawuz kılıxmaslik xərtnamisi digən nimigə kəlsək, Sovet ittipaki buningdin kəp yillar ilgiri Yaponiyidin muxundak bir xərtname imzalaxni tələp kılqan, Yaponiyə buni baxtin-ahir rət kılıp kəlgən idi. Həzir Yaponiyə həkümran siniplirining bir guruhi Sovet ittipakidin ənə xundak xərtname tüzüxni tələp kılmakta, ləkin Sovet ittipakining bundak xərtname tüzüxni halaydiqan yaki halimaydiqanliqi munu tıp pirinsipka yəni bu xərtnamining Sovet ittipaki mənpeəti bilən dunyadiki insaniyətning zor kəpqiligining mənpeətigə uyqun kelix-kəlməsligigə baqlıq. Konkirit eytkanda, bu xərtnamining Zhongguo milli azatlıq uruxining mənpeətigə tokunuxidiqan-tokunuxmaydiqanliqioqa baqlıq. Meningqə, Stalinning

bu yil 3-ayning 10-küni Sovet gongchøndangining 18-kurultiyida qilqan dokladiqqa kariqanda, Molo-tovning bu yil 5-ayning 30-küni Sovet ittipaki ali sovetining yiqinida sözligən nutkiqqa kariqanda, Sovet ittipaki özining bu tıp pirinsipini özgərt-məydu. Yapon-Sovet əzara tajawuz kilixmaslik xərtnamisining tüzülüş ehtimali bolqan təkdi-dimu, Sovet ittipaki bu xərtnamidə özining Zhongguoqqa yardəm kilix hərketlirini hərgiz qəkləp qoymaydu. Sovet ittipakining mən-pəəti bilən Zhongguo milli azatliqining mən-pəəti hərgiz bir birigə tokunux kəlməydu, bəlki mənggü bir. Buningda, meningqə, zadila xək-xüb-hə yok. Sovet ittipakiqqa karxi kosi-qida qumi bar kixilər Nuomengkən urux tohtitix keliximining tüzülgənligi wə Yapon-Sovet əzara tajawuz kilixmaslik xərtnamisi toqrisidiki söz-qəqə-kərdin paydilini, ot kuyruqilik kilip, Zhongguo, Sovet—ikki uluq əl otturidiki dostluq muhəbbitigə bəlgünqilik seliwatidu. Mundak əhwal Ən'gliyə. Amerika wə Fransiyidiki süikəstqilər arisidimu, Zhongguodiki təslimqilər arisidimu məwjut, bu—jiddi bir həwp, uning kara pərdisini toluq eqip taxlax kerək. Zhongguoning diplomatik siyasiti, nahayiti roxənki, Yapon baskunqiliriqqa karxi diplomatik siyasət boluxi kerək. Bu siyasət öz küqigə tayinip ix kərüşni asas kilidu, xuning bilən billə, kolqqa kəltürüş mümkün bolqan barlik taxki yardəmlərdin wəzkəqməydu. Halbuki, taxki yardəm jahan'girlik

dunya uruxi partliqan əhwalda, asasen təwəndiki üq tərəptin kelidu: (1) sotsiyalistik Sovet ittipakidin; (2) dunyadiki hərəkaysi kapitalistik məmlikətlərdiki həklərdin; (3) dunyadiki hərəkaysi mustəmlikə wə yerim mustəmliliklərdiki ezilgüqi millətlərdin. Pəkət muxularla ixənqlik yardım bərgüqilər. Bularningkidin baxka taxki yardımləni, imkaniyətlik boləqan təkdidimü, kismən həm wakitlik yardım dəpla qarax mümkin. Əlwəttə, bu kismən həm wakitlik taxki yardımlənimü koləqə költürüx kerək, ləkin uningəqə hərgiz artuqəqə yəliniwəli bolmaydu, ixənqlik yardım dəp kəriqli bolmaydu. Jahan'girlik uruxiqə katnaxkan dələtlərgə karita Zhongguo kət'i bitərəp turuxi, həqkaysi tərəpkə katnaxmasliqi lazim. Zhongguoning Ən'gliyə-Fransiyə jahan'girlik sepigə katnixixini kuwwətləydiqan pikirlər təslimqilərnin pikri, Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxka wə Zhonghua millitining mustəkilliği həm azatliqiəqə paydisiz boləqan pikir, ularni tüptin rət kilix kerək. Mən tohtalməqqi boləqan tətinqi məsilə ənə xu.

Yukurida bayan kiliqan məsililər—həzirki waktitta wətəndaxlirimiz kizəqin muhakimə kiliwatkan məsililər. Wətəndaxlirimiz həlkəra məsililəni tətqiq kilixka, jahan'girlik dunya uruxi bilən Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxining munasiwitigə wə Sovet ittipaki bilən Zhongguoning munasiwitigə kəngül bəlüwatidu, bu—Zhongguoning

Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxining oqelibə kazinixini koziqligənlək, bu—nahayiti yahxi əhwal. Mən yukurida bayan kilinoqan məsililər üstidiki bəzibir tıp koziqlaxlirimni eytip oztüm, namuwapik yərliri bolsa, kitaphanlarning mərhəmət kilip kərsitip berixini ümit kilimən.

Izahlar

① Həlkəra ittihak — birinqi dunya uruxidin keyin Ən'qliyə, Fransiyə, Yaponiyə qatarlık jahan'gir dölətlər dunyani bəlüxüwelix toqrisida məsiləhtlixix wə əz ariliridiki ziddiyətlərnə waqitlik kelixtürüx üqün qurqan təxkilat. 1931-yili Yapon jahan'girligi Zhongguoning Dongbeyini besiwəloqandin keyin, tajawuzqilik hərəkətlirini kengəyitixkə asan bolsun üqün, 1933-yili Həlkəra ittihakın qikiq kətkənliginə jakalidi; 1933-yili Germaniyimu, faxistlar partiyisi həkimiyət bəxiqə qikkəandin keyin, tajawuzqilik uruxini təyyarlawkə asan bolsun üqün, Həlkəra ittihakın qikiq kətti. Faxistik tajawuzqilik uruxining həwpi kündin - kün'gə kengiyəwatқан muxu məzgildə, Sovet ittihakı 1934-yili Həlkəra ittihakqə kirdi; xundak kilip, Həlkəra ittihakni jahan'girlarning dunyani bəlüxüwelix toqrilik məsiləhtlixidiqan koralidin teqlikqə payda yətküzidiqan koraləqə aylandurdi. 1935-yili Italiyimu Həbəxistanəqə tajawuz kiləqandin keyin, Həlkəra ittihakın qikiq kətti.

② Sovet-Fransiyə wə Sovet-Qehoslowakiyə əzara yərdəmlixix keliximliri 1935-yili tüzülgən.

③ Loyd Jorj Ən'qliyə burzuaziyisi ziyoudang partiyisining rəhbərliridin biri. Ən'qliyə-Fransiyə-Sovet tənponi waqtida u yihuyda "Sovet ittihakining təkliwini rət kilix teqlikni rət kilix bilən barawər" digən idi.

④ 1939-yil 9-ayning 1-küni Germaniyə Polxiqə əskər kirgüzüp, Polxining kəp kisim yerini besiwəldi, 17-küni Polxa

əksiyətqi həkümiti qət'əlgə qeqip kətti. Sovet ittipakı öz zimini qayturuwelix, ezilgüqi Ukrain wə Belorus millətlirini azat kiliş wə Germaniyə faxistlirining xərkkə bolqan tajawuzini tosux üqün 9-ayning 17-küni Polxining xərkiy qışmioqa əskər kirküzdi.

⑤ 1939-yil 5-aydin baxlap Yaponiyə-"Manjuriyə" (qorqak Manjuguo) armiyisi "Manjuriyə"-Mongquliyə qegrisediki Nuomengkən digən jayda Sovet ittipakı wə Mongquliyə həlk jumhuriyitining armiyilirigə hujum kildi. Sovet ittipakı wə Mongquliyə armiyilirining kəhrimanlarqə koqdinixi nətijisidə Yaponiyə-"Manjuriyə" armiyisi eqir məqlubiyətkə uqrap, Sovet ittipakidin urux tohtitixni tələp kildi. 9-ayda Moskvada Nuomengkən urux tohtitix keliximi imzalandi, buning asasiy məzmuni təwəndikilərdin ibarət: 1) hər ikki tərəp dərhal urux tohtitix; 2) Yaponiyə-"Manjuriyə" tərəp bilən Sovet-Mongquliyə tərəp ikkidin wəkil təyinləp, weyyüənhuy təxkil kilip, "Manjuriyə" bilən Mongquliyəning tokunux pəyda bolqan jaydiki qegrisini təxkürüp bəlgiləx.

⑥ 1938-yil 7-ayning ahiri wə 8-ayning baxlirida Yaponiyə armiyisi Zhongguo-Sovet-Chaoxiən qegrisi tutaxqan jaydiki Zhanggaofeng digən yərdə Sovet armiyisigə iqwagərqilik kildi. Sovet armiyisining küqlük qayturma zərbisi arkisida Yaponiyə məqlup bolup, sülhi tələp kildi. 8-ayning 11-küni Moskvada Zhanggaofeng urux tohtitix keliximi imzalandi, buningda hər ikki tərəp dərhal urux tohtitix, hər ikki tərəpning qegrisini üzül-kesil ayrix ixini Sovet ittipakı tərəpning ikki wəkil bilən Yaponiyə-"Manjuriyə" tərəpning ikki wəkilidin təxkil kiliqan arilaxma weyyüənhuy təxkürüp bir tərəp kiliş bəlgilən'gən.

«GONGCHƏNDANGREN» ZORNILINING NƏXR KILINIXIQA BEOIIXLIMA

(1939-yil 10-ayning 4-küni)

Zhongyang partiyidə bir iqki zornal nəxr kilixni heli burundin pilanlap kəlgən idi, hazir bu pilan əməlgə axkan boldi. Zhongguo gongchəndangini pütün məmlikət dairilik, kəng ammiwilikğa igə, idiyiwi, siyasi wə təkiliy jəhətlərdə pütünləy mustəhkəmlən'gən wə bolxewiklaxkan partiye kilip kurup qikix üqün muxundak bir zornalning boluxi zərür idi. Həzirki pəyttə bu zərüriyət tehimu roxən kərülməktə. Həzirki pəytning hususiyətliri xuki, bir tərəptin, Yapon baskunqiliriqa karxi milli birliksəptə təslimqilik həwpi, bəlünux həwpi wə arkiqa qekinix həwpi kündin-kün'gə küqiywatidu; yənə bir tərəptin, partiyimiz tar dairidin qikip, pütün məmlikət mikyasidiki qong partiyigə aylandi. Partiyining wəzipisi bolsa ammini səpərwər kilip, təslimqilik həwpi, bəlünux həwpi wə arkiqa qekinix həwpini tügitix həm tuqu-lux ehtimali boləqan tasadipi wəkəlgə jawap berixkə təyyar turux, xuning bilən partiye wə inkilapni

tuqulux ehtimali bolqan tasadipi wəkələrdə kütülmigən ziyanlarqə uqratmasliktin ibarət. Bundak pəyttə partiyidə muxundak bir iqki zornalning nəxr kilinixi, həkikətən, nahayiti zərür idi.

Partiyining bu iqki zorniliqə «Gongchəndangren» dəp nam berildi. Uning wəzipisi nimə? Uningqə nimilər yezilidu? Uning partiyimizning baxka gezit-zornalliridin kandak pərki bar?

Uning wəzipisi: Zhongguo gongchəndangini pütün məmlikət dairilik, kəng ammiwilikqə igə, idiyiwi, siyasi wə təxkiliy jəhətlərdə pütünləy mustəhkəmlən'gən wə bolxewiklaxkan partiyə kilip kurup qikixka yardəm berix. Zhongguo inkilawining qəlibisi üqün partiyimizni ənə xundak partiyə kilip kurup qikix intayin zərür, ənə xundak partiyə kilip kurup qikixning zhuguən wə keguən xərt-xaraitirimu omumən hazirlandi, xuningdək bu uluk kurulux hazir elip beriliwatidu. Bundak uluk kuruluxning elip berilixiqə yardəm berix partiyining adəttiki gezit-zornalliri üstigə alalaydiqan ix əməs, buning üqün məhsus partiyə zornili boluxi kerək, «Gongchəndangren» zornilining nəxr kilinixining səwiwi ənə xu.

Məlum dərjiddə eytkanda, bizning partiyimiz məmlikət mikyasidiki bir partiyə bolup qaldi, ammiwilikqə igə bir partiyimu bolup qaldi; xuningdək uning rəhbərlik tayanqliridin eytkanda, uning əzalirining məlum tərkiwidin eytkanda, uning

zongluxiənidin eytkanda wə uning inkilawiy hizmitidin eytkanda, idiyiwi, siyasi wə təxkiliy jəhətlərdə mustəhkəmlən'gən wə bolxewiklaxkan partiyimu bolup kaldı.

Undak bolsa, hazir yengi wəzipilərnı otturiqə koyuximizning səwiwi nədə?

Buning səwiwi xu yərdiki, hazir bizdə nuroqun yengi partiye əzaliridin tərkip tapqan nahayiti kəp yengi təxkilatlar bar, bu yengi təxkilatlarnı tehi kəng ammiwilikqə igə təxkilat digili bolmaydu, ular idiyiwi, siyasi wə təxkiliy jəhətlərdə tehi mustəhkəmlən'gən əməs, tehi bolxewiklaxkan əməs. Xuning bilən billə, kona partiye əzaliri aldidimu səwiyini yukuri kətirix məsilisi turuptu, kona təxkilatlar aldidimu idiyiwi, siyasi wə təxkiliy jəhətlərdin yənimu mustəhkəmlinix wə yənimu bolxewiklixix məsilisi turuptu. Partiyimiz turuwatqan xarait wə partiyimiz üstigə aloqan wəzipə hazir ətmüxtiki iqki inkilawiy urux dəwridikidin nahayiti zor pərk kilidu, hazirki xarait ətmüxtikidin kəp murəkkəp, hazirki wəzipə ətmüxtikidin kəp kiyin.

Hazir milli birliksəp dəwri, biz burzuaziye bilən birliksəp tüzduk; hazir Yapon baskunqiliriqə qarxi urux dəwri, partiyimizning korallik küqliri aldinki səptə dost armiyə bilən maslixip, düxmən'gə qarxi dəhxətlik urux kiliwatidu; hazir partiyimiz rawajlinip pütün məmləkət mikyasidiki qong partiye

aylanqan dəwr, partiyimiz əmdi ilgiriki hələttə əməs. Əgər bu əhwallar bir birigə baqlap qaralsa, biz otturiqə koyqan “Zhongguo gongchəndangini pütүн məmlikət dairilik, kəng ammiwilikqə igə, idi-yiwi, siyasi wə təxkiliy jəhətlərdə pütүнləy mustəh-kəmlən'gən wə bolxewiklaxqan partiyə kilip kurup qikix” wəzipisining qandak xərəplik wə qandak jiddi wəzipə ikənligini qūxiniwaloqili bolidu.

Biz hazır partiyimizni ənə xundak partiyə kilip kurup qikix ixini zadi qandak elip beriximiz kerək? Bu məsilining həl kilinixini partiyimizning tarihidin, partiyimizning 18 yillik kürəx tarihidin ayri-wətkili bolmaydu.

Partiyimizning tarihiqə, uning 1921- yildiki məmlikətlik 1- kurultiyidin tartip hazirəqiqə, top-toqra 18 yil boldi. Bu 18 yil iqidə partiyimiz nuroqun uluk kürəxləni bexidin kəqürdi. Partiyə əzaliri, partiyə kadirliri, partiyə təxkilatliri bu uluk kürəxlərdə əzlrini qenikturdi. Ular inkilapning uluk qəlibilirini bexidin kəqürdi, inkilapning eqir məqlubiyətlirininimu bexidin kəqürdi. Partiyimiz burzuaziyə bilən milli birliksəp tüzdi, keyin bu birliksəp buzuloqanlik-tin, qong burzuaziyigə həm uning ittipaqqiliriqə qarxi jiddi qorallik kürəxlər elip bardı. Yekinki 3 yildin buyan yənə burzuaziyə bilən milli birliksəp tüzülgən dəwrde turuwatidu. Zhongguo inkilawi wə Zhongguo gongchəndangi əzining tərəkkiyat yolini Zhongguo burzuaziyisi bilən boləqan ənə xundak

murəkkəp munasiwətlərdə besip əttili. Bu bir tarihiy hususiyət, mustəmlikə wə yerim mustəmlikə əllər inkilaplıri jəryaniqə has hususiyət bolup, heqkəndək kapitalistik əlning inkilap tarihida bolmiqan. Andin kəlsa, Zhongguoning yerim mustəmlikə wə yerim feodallıq məmləkət bolqanlıqı, siyasi, iktisadiy wə mədəniyyət jəhətlərdə tərəkkiyati təkxi bolmiqan məmləkət bolqanlıqı, yerim feodallıq iktisat üstünlükkə igə bolqan, uning üstigə, yeri kəng məmləkət bolqanlıqı Zhongguoning hazırkı baskuqtiki inkilawining haraktir jəhəttin burzua demokratik inkilap bolidiqlanlıqını, inkilapning asasiy düyxiangi jəhan'girlik wə feodalizim bolidiqlanlıqını, inkilapning tıp hərəkətləndürgüq küqi puroletariyat. dihanlar sinipi wə xəhər uxxak burzuaziyisi bolidiqlanlıqını wə bu inkilapka milli burzuaziyiningmu məlum dəwrdə. məlum dərjide katnixidiqlanlıqını bəlgiləpla qalmastin, bəlki Zhongguo inkilawining asasiy kürəx xəkli qorallıq kürəx bolidiqlanlıqinimu bəlgilidi. Partiyimizning tarihini qorallıq kürəx tarihi diyixkə bolidu. Yoldax Stalin mundak digən idi: "Zhongguoda qorallıq inkilap qorallıq əksil'inkilapka qarxi turmakta. Bu Zhongguo inkilawining hususiyətliridin biri, xuningdək Zhongguo inkilawining artuqqılıqliridin biri."① Bu söz intayin toqra eytiləqan. Bu hususiyət, yerim mustəmlikə Zhongguoqa has bu hususiyətmu kapitalistik əllərdə gongchəndanglar rəhbərlik kiləqan inkilaplar tari-

hida bolmoqan, yaki u ɵllɵrningkidin pɵrk kilidu. Xundak kilip: (1) puroletariyatning burzuaziyɵ bilən inkilawiy milli birliksɵp tɵzɵxi yaki bu birliksɵptin mɵjburi bɵlɵnɵp qikixi, (2) inkilapning asasiy xəkli qorallik kɵrəx boluxi,—Zhongguo burzua demokratik inkilawi jɵryanidiki ikki tɵp hususiyət bolup qaldi. Bu yɵrdə partiyimizning dihanlar sinipi bilən wə partiyimizning xəhər uxxak burzuaziyisi bilən bolqan munasiwitini tɵp hususiyət dɵp hesaplimiduk, buning səwiwi: birinqidin, bundak munasiwət dunyadiki həkəysi ɵllər gongchəndangliri ɵqun pirinsip jəhəttin ohxax; ikkinqidin, Zhongguoda qorallik kɵrəx eqizqə elinidikən, u, mahiyəttə, dihanlar uruxi, partiyimizning dihanlar uruxi bilən bolqan ziq munasiwiti—partiyimizning dihanlar bilən bolqan munasiwiti.

Bu ikki tɵp hususiyət səwiwidin, dəl ənə xu tɵp hususiyətlər səwiwidin partiyimizning quruluh jɵryani, partiyimizning bolxewiklixix jɵryani alahidə əhwalda turuwatidu. Partiyimizning məqlup boluxi wə qɵlibə qazinixi, partiyimizning arkiqə qekinixi wə alqə ilgirilixi, partiyimizning tariyixi wə kengiyixi, partiyimizning rawajlinixi wə mustəhkɵmlinixi — həmmisi partiyimizning burzuaziyɵ bilən bolqan munasiwitigə, partiyimizning qorallik kɵrəx bilən bolqan munasiwitigə baqlanmay qal-maydu. Partiyimizning siyasi luxəni burzuaziyɵ bilən birliksɵp tɵzɵx yaki bu birliksɵptin mɵjburi

bəlünüp qikix məsilisini toqra bir tərəp kılqanda, partiyimizning rawajlinixi, mustəhkəmlinixi wə bolxewiklixixi bir kədəm aloqa ilgiriləydu; əgər burzuaziyə bilən bolqan munasiwətni natoqra bir tərəp kılqanda, partiyimizning rawajlinixi, mustəhkəmlinixi wə bolxewiklixixi bir kədəm arkiqa qekinidu. Xuningdək, partiyimiz inkilawiy qorallik kürəx məsilisini toqra bir tərəp kılqanda, partiyimizning rawajlinixi, mustəhkəmlinixi wə bolxewiklixixi bir kədəm aloqa ilgiriləydu; əgər bu məsilini natoqra bir tərəp kilsa, u qaqdimu partiyimizning rawajlinixi, mustəhkəmlinixi wə bolxewiklixixi bir kədəm arkiqa qekinidu. 18 yil mabəynidə, partiyimizning kurulux jəryani, partiyimizning bolxewiklixix jəryani partiyimizning siyasi luxiəni bilən ənə xundak ziq baqlinip kəldi, partiyimizning birliksəp məsilisini wə qorallik kürəx məsilisini toqra yaki natoqra bir tərəp kılqanliqi bilən ənə xundak ziq baqlinip kəldi. Bu həküm partiyimizning 18 yillik tarihi bilən nahayiti roxən ispatlandi. Ikkinqi tərini eytkanda, partiyimiz tehimu bolxewiklaxsa wə partiyimiz tehimu bolxewiklaxkandila, u özining siyasi luxiəni tehimu toqra bir tərəp kılalaydu, birliksəp məsilisi bilən qorallik kürəx məsilisini tehimu toqra bir tərəp kılalaydu. Bu həkümü partiyimizning 18 yillik tarihi bilən nahayiti roxən ispatlandi.

Xuning üçün, birliksəp məsilisi, qorallik kürəx

məsilisi, partiya quruluşu məsili partiyamız üçün Zhongguo inkilavdiki üç tıp məsilə idi. Bu üç məsilini wə bularning əzara munasiwitini toqra qüxən'gənlik pütün Zhongguo inkilavioqa toqra rəhbərlik kılqanlik bilən təng bolatti. Partiyamızning 18 yillik tarihi dawamida əzimizning mol təciribilirimizgə, məqlup bolux wə muwəppəkiyət kazinix, arkiqqa qekinix wə aloqqa ilgiriləx, tariyix wə rawajlinix dawamida hasil kılqan qongkur wə mol təciribilirimizgə binaən, biz bu üç məsilə həkkidə toqra huləsə qikiralaydiqan bolup qalduk. Yəni birliksəp məsilisini toqra bir tərəp kılalaydiqan, qorallik kürəx məsilisini toqra bir tərəp kılalaydiqan, partiya quruluşu məsilisini toqra bir tərəp kılalaydiqan bolup qalduk. Dimək, 18 yillik təciribə bizgə xuni qüxəndürdiki, birliksəp, qorallik kürəx, partiya quruluşu Zhongguo gongchəndangining Zhongguo inkilavida düxmənni yengixini təmin etidiqan üç ənggüxtər, üç asasiy ənggüxtər. Bu— Zhongguo gongchəndangining uluk utuqi, Zhongguo inkilaviningmu uluk utuqi.

Əmdi biz bu üç ənggüxtər, üç məsilə üstidə ayrim-ayrim wə kiskiqə tohtilip ətəyli.

18 yil dawamida Zhongguo puroletariyatining Zhongguo burzuaziyisi wə baxka siniplar bilən bolqan birliksepi əz tərəkkiyatida ohxax bolmiqan üç hil əhwalni, ohxax bolmiqan üç baskuqni bexidin kəqürdi, bular 1924-yildin 1927-yiloqqa

bolqan birinqi uluk inkilap baskuqi, 1927-yildin 1937-yilqigə bolqan yər inkilawi uruxi baskuqi wə bğünki kündiki Yapon baskunqiliriqə karxi urux baskuqidin ibarət. Bu üq baskuqning tarihi təwəndiki qanuniyətləni ispatlidi: (1) Zhongguoda əng eqir zulum milli zulum bolqanliktin, Zhongguo milli burzuaziyisi jahan'girlikkə wə feodal jünfalarqə karxi kürəxkə məlum dəwrdə wə məlum dərjide katnixixi mümkün. Xuning üqün, puroletariyat bundak məlum dəwrdə milli burzuaziyə bilən birliksəp tüzüxi wə bu birliksəpni imkaniyətning beriqə saklap qelixi lazim. (2) Yənə Zhongguo milli burzuaziyisi iqtisadiy wə siyasi jəhətlərdə ajiz bolqanliktin, ikkinqi bir hil tarihiy xaraitta ikkilinidu, ayniydu. Xuning üqün, Zhongguo inkilawiy birliksepining məzmuni baxtin-ahiroqiqə birdək boliwərməydu, bəlki əzgirip turidu. Məlum dəwrdə milli burzuaziyə uningqə katnaxkan bolidu, ikkinqi bir dəwrdə bolsa milli burzuaziyə katnaxmiqan bolidu. (3) Zhongguoning məybənlik haraktir alqan qong burzuaziyisi jahan'girlarqə biwastə hizmət kilidiqan wə ular bekip əstürgən sinip. Xuning üqün, Zhongguoning məybənlik haraktir alqan qong burzuaziyisi burundin inkilapning düyxiangi bolup kəldi. Ləkin, Zhongguoning məybənlik haraktir alqan qong burzuaziyisining hərkaysi guruhi bələk-bələk jahan'girlarni əzigə arka tirək kilqanliktin, jahan'girlar otturisdiki ziddiyətlər kəskinləxkən

qaoqda, inkilapning tiqi asasen molum bir jahangiroqa karitiloqan qaoqda, baxka jahan'girlar xitongiqo tawo qong burzuaziyə guruhlimu əno xu molum jahan'giroqa qarxi kurexke molum dərjide wə molum dəwrde katnixixi mümkin. Muxundak molum dəwrde, Zhongguo puroletariyati düxmenni ajzlasturux wə əzining zapas küqini axurux üqün, əno xundak qong burzuaziyə guruhliri bilən mümkin bololan birliksepni tuzse wə bu birliksepni inkilapka paydilik molum xərt astida imkaniyetning beriqe saklap kalsa bolidu. (4) Məybənlik haraktir aloqan qong burzuaziyə birliksepke katnaxkan wə puroletariyat bilən birlikte ortak düxmən'gə qarxi kurex elip barolan qaoqdimu, nahayiti əksiyetqi bolup keliweridu, puroletariyatning həm uning partiyisining idiyiwi, siyasi wə təkiliy jəhətlərdə rawajlinixiqo kət'i qarxi turidu, ularni qəkləydu, aldamlilik, ezikturux, "eritix", zərbə berix wə xuningoqa ohxax buzoqunqilik siyasətlirini kollinidu həmdə bu siyasətlərnə əzining düxmən'gə təslim boluxi wə birliksepni parqilixining təyyarliqi kilidu. (5) Puroletariyatning mustəhkəm ittipaqqisi dihanlar. (6) Xəhər uxxak burzuaziyisimu ixənqlik ittipaqqi. Bu kanuniyətlərnəng toqriliqi birinqi uluk inkilap dəwrde wə yər inkilawi dəwrde ispatlinipla kalmay, bəlki hazırki Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxtimu ispatliniwatidu. Xuning üqün, puroletariyatning partiyisi burzuaziyə bilən

(bolupmu qong burzuaziyə bilən) birliksəp təxkil kilix məsilisidə ikki səp boyiqə kət'i wə jiddi kürəx elip berixi lazim. Bir tərəptin, burzuaziyining inki-lawiy kürəxkə məlum dəwrədə wə məlum dərjidedə katnixixining mümkünligigə etiwarsiz qaraydiqan hatalikka qarxi turuxi lazim. Bundak hatalik Zhongguo burzuaziyisini kapitalistik əllər burzuaziyisi bilən ohxax dəp karaxta, xu səwəptin burzuaziyə bilən birliksəp tüzüx wə bu birliksəpni imkaniyətning beriqə saklap kelix siyasitigə etiwarsiz karaxta ipadilididü, bu—"sol"qıl guənmenzhuyilik. Yənə bir tərəptin, puroletariyatning ganglingi, siyasiti, idiyisi, əmiliyiti wə baxkilirini burzuaziyiningki bilən ohxax bir nərsə dəp qaraydiqan, ularning otturisdiki pirinsiplik pərkəlgə etiwarsiz qaraydiqan hatalikka qarxi turuxi lazim. Bundak hatalik burzuaziyining (bolupmu qong burzuaziyining) uxxak burzuaziyə wə dihanlarqə pütün küqi bilən təsir kərsitipla qalmastin, bəlki puroletariyat bilən gongchəndangqimu pütün küqi bilən təsir kərsitidiqanliqi, puroletariyat bilən gongchəndangning idiyiwi. siyasi wə təxkiliy jəhəttiki mustəkilliğini yokitixka küqining beriqə urunidiqanliqi, puroletariyat bilən gongchəndangni burzuaziyining wə uning partiyilirining kuyruqiqa aylanduruxka küqining beriqə urunidiqanliqi, inkilap miwisini burzuaziyining öz guruhqə karitwelixka küqining beriqə urunidiqanliqidin ibarət pakitka etiwarsiz

qaraxta; inkilap burzuaziyining (bolupmu qong burzuaziyining) öz guruhining hususi mənpeətlirigə tokunuxup qalqan qaoqda, ularning inkilapka asilik kilidioqanliqidin ibarət pakitka etiwarsiz qaraxta ipadilinidu. Əgər bu tərəpkə etiwarsiz karilidikən, bu onqil jihuyzhuyilik bolidu. Puroletariyatni burzuaziyining öz guruhining hususi mənpeətlirigə uyoqunlaxturux etmüxtiki Chen Duxiu onqil jihuyzhuyisining hususiyiti, xundakla birinqi uluk inkilapning məqlubiyətkə uqriqanliqining zhuguən səwiwi. Zhongguo burzuaziyisining burzua demokratik inkilaptiki bundak ikki yaklimilikliqining Zhongguo gongchəndangining siyasi luxiəniyə wə partiye kuruluxioqa bolqan təsiri pəwkuł'addə zor, Zhongguo burzuaziyisining bundak ikki yaklimilikliqini qüxənməy turup, Zhongguo gongchəndangining siyasi luxiənini wə partiye kuruluxini qüxinix mümkin əməs. Zhongguo gongchəndangining siyasi luxiənining mohim bir kismi burzuaziyə bilən birlixix həm uning bilən kürəx kilixtin ibarət siyasi luxiən. Zhongguo gongchəndangining partiye kuruluxining mohim bir kismi xuki, Zhongguo gongchəndangi burzuaziyə bilən birlixix həm uning bilən kürəx kilix dawamida rawajlanqan wə qenikqan. Bu yərdə eytilqan birlixix—burzuaziyə bilən birlik-səp tüzüx. Kürəx kilix, burzuaziyə bilən birləxkən qaoqda, uningqə qarxi idiyiwi, siyasi wə təxkiliy jəhətlərdin “teq”, “kan təkülməydiqan” kürəxləрни

elip berix; burzuaziye bilən məjburi bəlün'gən qaoqda, qorallik kürəxkə ətüxtur. Əgər partiyimiz məlum dəwrdə burzuaziye bilən birlixixni bilmisə, partiye aloqa ilgiriliyəlməydu, inkilap rawajlinalmaydu; əgər partiyimiz burzuaziye bilən birləxkən qaoqda, yənə uningəqa karxi kət'i wə jiddi "teq" kürəxlərni elip berixni bilmisə, partiye idiyiwi, siyasi wə təkiliy jəhətlərdə parqilinidu, inkilap məqlup bolidu; xuningdək əgər partiyimiz burzuaziye bilən məjburi bəlün'gən qaoqda, burzuaziyigə karxi kət'i wə jiddi qorallik kürəxlərni elip barmisa, u hədimu partiye parqilinidu, inkilap məqlup bolidu. Bularning həmmisi ətəkən 18 yillik tarihta ispatlanqan.

Zhongguo gongchəndangining qorallik kürixi—puroletariyat rəhbərliğidiki dihanlar uruxi. Uning tarihinimu üq baskuqqa bəlūx mümkin. Birinqi baskuq—beyfa uruxioqa katnixix. Bu qaoqda, partiyimiz qorallik kürəxning məhimliqini qüxinixkə baxliqan bolsimu, lekin uning məhimliqini tehi təltəküs qüxənməytti, Zhongguo inkilawining asasiy kürəx xəkli qorallik kürəx ikənligini tehi qüxənməytti. İkkinqi baskuq yər inkilawi uruxi. Bu qaoqda partiyimiz mustəkil qorallik qoxun quruwalqan, mustəkil urux kilix sən'itini üginiwalqan, həlk həkimiyiti wə genjüdilər quruwalqan idi. Partiyimiz asasiy kürəx xəkli bolqan qorallik kürəxni baxka nuroqun zərür kürəx xəkilliri bilən biwastə yaki wastilik həlda

maslaxturalaydiqan yəni qorallik kürəxni ixqilar kürixi bilən, dihanlar kürixi bilən (Bu—asasliqi), yaxlarning, ayallarning wə barlik həlkning kürəxliri bilən, həkimiyyət yolidiki kürəx bilən, iktisadiy səptiki kürəx, jasuslarni yokitix sepidiki kürəx, idiyiwi səptiki kürəx wə xuningoqa ohxax kürəx xəkilliri bilən pütün məmlikət dairisidə biwastə yaki wastilik halda maslaxturalaydiqan bolup qaloqan idi. Həlbuki, bundak qorallik kürəx dihanlarning pu-roletariyat rəhbərliğidiki yər inkilawi kürixi idi. Üqinqi baskuq hazırki Yapon baskunqiliriqə karxi urux baskuqi. Bu baskuqta, otkən birinqi baskuqtiki bolupmu ikkinqi baskuqtiki qorallik kürəxlərninğ təjribiliridin paydilinalaymiz, qorallik kürəx xəklini baxka hər hil zərür kürəx xəkilliri bilən maslaxtu-rux təjribisidin paydilinalaymiz. Qorallik kürəx digən omumi ukum hazırki wakitta partizan uruxi digən mənini beridu®. Partizan uruxi digən nimə? U—qalak əllərdə, yerim mustəmlikə qong əllər-də həlk qorallik qoxunlirining qorallik düxmənni yengix, öz zhendisini yaritix üqün uzak muddət-kiqə tayinixi zərür boləqan wə xuning üqünmu əng yahxi boləqan kürəx xəkli. Partiyimizning siyasi luxiəni wə partiye quruluqi ta haziroqiqə muxu kürəx xəkli bilən ziq baqlinip keliwatidu. Qorallik kürəxtin ayrilip turup, partizan uruxidin ayrilip turup, siyasi luxiənimizni qüxən'gili bolmaydu, partiyimizning quruluqinimu qüxən'gili bolmaydu.

Bizning siyasi luxiʻonimizning mohim bir kismi korallik kurex. 18 yildin buyan, partiyimiz korallik kurexni paydin-pay uginiwaldi we ket'i dawamlax-turup keldi. Biz xuni quxendukki, Zhongguoda korallik kurextin ayrilip qalqanda, puroletariyatning orni bolmaydu, halkning orni bolmaydu, gongchendan-gning orni bolmaydu, inkilapning qelibisi bol-maydu. 18 yildin buyan partiyimizni rawajlandurux, mustahkamlax we bolxewiklaxturux inkilawiy urux dawamida elip berildi, korallik kurex bolmiqanda, bugunki gongchendan bolmiqan bolatti. Qan bedi-lige kelgen bu tejribini putun partiyidiki yoldaxlar estin qikarmasliqi lazim.

Partiyə kuruluxi jeryani, partiyning rawajlinix, mustahkamlinix we bolxewiklixix jeryanimu, oh-xaxla, uq baskuqluk hususiyetke igə. Birinqi baskuq partiyning gedeklik dewri. Bu baskuqning deslepki we ottura mezgilliride, partiyning luxioni toqra boldi, partiye ezaliri ammisining we partiye kadirli-rining inkilawiy aktipliqi nahayiti yukuri boldi, xunga birinqi uluk inkilapning qelibisi koloqa kelturildi. Lekin bu qaqdiki partiye, her halda, gedek partiye idi, birliksap, korallik kurex we partiye kuruluxidin ibaret uq tUp mesilide tejribisiz partiye idi, Zhongguoning tarihiy ehwali we ijtimai ehwalini, Zhongguo inkilawining hususiyatlrini, Zhongguo inkilawining kanuniyatlrini anqe kep bilmeydiqan partiye idi, Marksizim-Leninizim nezi-

riyisi bilən Zhongguo inkilawining əmiliyiti həkkidə tehi mukəmməl, bir pütүн qüxənqigə igə bolmioqan partiyə idi. Xuning üqün, partiyining rəhbərlik orginida həkümranlik orunni igiləp turəqanlar bu baskuqning ahirki məzgilidə, bu baskuqning jiddi pəytidə, pütүн partiyini inkilapning qələbisini mustəhkəmləxkə baxlap mangalmidi, burzuaziyigə aldinip ketip, inkilapni məqlubiyətkə uqratti. Bu baskuqta, partiyə təxkilatlıri rawajlandi, əmma mustəhkəmlənmididi, partiyə əzaliri wə partiyə kadirliiri idiyiwi, siyasi jəhətlərdin kət'iləxtürülmidi. Yengi partiyə əzaliri nahayiti kəp idi, lekin ularəqa tegixlik Marksizim-Leninizimlik tərbiyə berilmidi. Hizmət təjribilirimu az əməs idi, lekin obdan hulasilənmididi. Partiyigə nuroqun pürsətpərəslər kiriwaloqan idi, lekin ular taziliwetilmidi. Partiyimiz düxmənlərdin wə ittipakqılarning süikəst wə hilemikirliri muhasirisidə turatti, lekin huxyarlik bolmididi. Partiyə iqidə nuroqun aktiplar məydanəqa qikkən idi, lekin partiyining mustəhkəm tayanqliridin bolup yetixixkə ülgürəlmidi. Partiyimizning kolida bir türkümk inkilawiy qorallik küqlər bar idi, əmma tutup turalmididi. Bu əhwallarning həmmisi təjribisizlikdin, inkilap toqrisida qongkur tonux kəm boləqanlikdin, Marksizim-Leninizim nəziriyisini Zhongguo inkilawining əmiliyiti bilən birləxtürükə tehi mahir bolmioqanlikdin yüzbərđi. Bu—partiyə kuruluxining birinqi baskuqi. Ikkinqi baskuq yər

inkilawi uruxi baskuqi. Birinqi baskuqning tøjribiliri bolqanliktin, Zhongguoning tarihiy əhwali wə ijtimai əhwali, Zhongguo inkilawining hususiyətliri wə Zhongguo inkilawining qanuniyətliri toqrisidiki qüxəngə yənimu qongkurlaxkanliktin, kadiririmiz Marksizim-Leninizim nəziriyisini tehimu kəp əzləxtürgən, Marksizim-Leninizim nəziriyisini Zhongguo inkilawining əmiliyiti bilən birləxtürüxnə tehimu kəp üginiwalqanliktin, partiyimiz 10 yillik yər inkilawi kürixini qəlibilik elip baralidi. Burzuaziyə asilik kilqan bolsimu, lekin partiyimiz dihanlarqə qing yəlinip turalidi. Partiyə təxkilatliri yengiwaxtin rawajlinipla kalmay, bəlki mustəhkəmləndi. Düşmənlər hər küni partiyimizgə yoxurun ziyandaxlik kilip turoqan bolsimu, lekin partiyimiz bundak yoxurun ziyandaxlik kiləuqi unsurlarni koqlap qikardi. Partiyə iqidə nuroqunliqan kadirilər yengiwaxtin məydanqə qikti, bəlki ular partiyining asasiy tayanqliri bolup kaldi. Partiyimiz həlk həkimiyyiti yolini aqti, xuning bilən dələtni idarə kilix-həlkni hatirjəm kilix sən'itinimu üginiwaldi. Partiyimiz kudrətlik korallik budüy kurdi, xuning bilən urux sən'itinimu üginiwaldi. Bularning həmmisi—partiyimizning zor tərəkkiyati wə zor muwəppəkiyiti. Lekin, bir kisim yoldaxlar bu uluk kürəx dawamida jihuyzhuyi azgilioqa dömilap qüxüp kətti, yaki qüxüp qikti, bumu ularning etməxtiki tøjribilərnə kəmtərlik bilən əzləxtürmigənligi, Zhongguoning tarihiy əhwali wə ijtimai əhwa-

lini. Zhongguo inkilawining hususiyətlirini. Zhongguo inkilawining kanuniyətlirini qūxənmigənligi, Marksizim-Leninizim nəziriyisi bilən Zhongguo inkilawining əmiliyiti həkkidə bir pütүн qūxənqigə igə bolmiqanliqəidin boldi. Xuning üqün, partiyining rəhbərlik orginidiki bir kisim kixilər muxu pütүн bir baskuq jəryanida toqra siyasi luxiən wə təxkiliy luxiənni igəlləp baralmidi. Partiyə wə inkilap bir məzgildə yoldax Li Lisəning “sol”qil jihuyzhuyisining ziyiniqə uqridi, yənə bir məzgildə bolsa inkilawiy uruxtiki “sol”qil jihuyzhuyining wə ak rayon hizmitidiki “sol”qil jihuyzhuyining ziyiniqə uqridi. Pəkət Zunyi yiqini (1935- yil 1-ayda Guyzhou əlkisidiki Zunyida ətküzülgən zhongyang zhengzhijü yiqini)din keyinla, partiyimiz bolxewiklixix yoliqə üzül-kesil kədəm koydi, keyinki wakitlarda Zhang Guotaoning onqil jihuyzhuyisini yengixning wə Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birliksəp quruxning asasini ornatti. Bu—partiyining tərəkkiyat jəryanining ikkinqi baskuqi. Partiyining tərəkkiyat jəryanining üqinqi baskuqi—Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birliksəp baskuqi. Bu baskuqning baxlanəqiniqə 3 yil boldi, bu 3 yillik kürəx intayin uluk əhmiyətke igə. Partiyimiz ətkənki ikki inkilap baskuqidiki təjribilərgə tayinip, əzining təxkiliy küqi wə qoralik küqigə tayinip, əzining pütүн məmlikət həlki arisidiki yüksək siyasi inawitigə tayinip, əzining Marksizim-Leninizim nəziriyisi bilən Zhongguo

inkilawining әмiliyiti һәккидики теһиму қонғқур, теһиму бир пүтүн қүхәнқисигә таяинип, Япон басқунқилiriқә қархи milli бирликсәпни курух биләнла қалмай, бәлки Япон басқунқилiriқә қархи улук урухниму елип бardi. Partiyimiz тәхкилий јәһәттә тар дайридин қикип, пүтүн мәмликәт микyasidiki қонғ partiyigә айланди. Partiyimizning қораллик күқлиrimu Япон қаракқилiriқә қархи күрәхтә yenгиwaxtin zorayди wә yәnimu күқәydi. Partiyimizning пүтүн мәмликәт һәлки иқидики тәsiri теһиму кенғәydi. Bular — улук муwәppәқiyәtlәр. Lekin, көплигән yenги partiyә әzaliri теһи тәрбиylәnmidi, нуrқun yenги тәхkilatlar теһи mustәhkәmlәnmidi, ular билән kona partiyә әzaliri wә kona тәхkilatlar otturисida теһи nahayiti қонғ pәrk бар. Көплигән yenги partiyә әzaliri wә yenги kadirлар теһи yetәrlik inkilap тәјribisigә игә әmәs. Ular Zhongguoning тарихiy әһwali wә ijtimai әһwalini, Zhongguo inkilawining һususiyәtlirini, Zhongguo inkilawining қанuniyәtlirini теһи қүхәнmәyду, yaki аnғә қүхәнmәyду. Ularning Marksizim-Leninizim нәziriyisi билән Zhongguo inkilawining әмилиyiti һәккидә толук wә бир пүтүн қүхәнқигә игә болuxиқә теһи һели бар. Ilgiri partiyә тәхkilatlrini rawajlandurux hizmitidә, zhongyang гәрқә: “dadil rawajlandurux, lekin birmu buzuk unurning kirlwelixиқә yol қoy-maslik” xoarini аlahidә otturiқә қoyқan bolsimu, әmma, әмилиyәттә, partiyigә birmunғә pursәtpәrәslәр wә дүxmән әwәtkән yoxurun ziyandaxlik kilуқuи

unsurlar kiriwal-di. Gər-qə birlik-səp kurulo-ğan wə 3 yildin buyan dawam kilip keliwatkan bolsimu, lekin burzuaziyə bolupmu qong burzuaziyə hər saət, hər minut partiyimizgə buzqunqilik selixka urunuwatidu, qong burzuaziyə təsli-mqiliri wə jahilliri koman-danlik kilə-ğan jiddi sürkilixlər kürixi məmlikət boyiqə boluwatidu, gongchəndangqa qarxi xawkunsürənlər dawamlık kətiriliwatidu. Qong burzuaziyə təsli-mqiliri wə jahilliri ə-nə xularni Yapon jahan-girli-gigə təsli-m bolux, birlik-səpni bə-lüp tax-lax wə Zhongguoni arki-qa qekindür-xning təyyarli-qi kil-maq-i boluwatidu. Qong burzuaziyə idi-yə jə-həttin kommuni-zimni “eritix”kə, siyasi wə təxkiliy jə-hət-lərdin gongchəndangni ə-məldin qalduruxka, qegra rayonni ə-məldin qalduruxka, partiyimizning korallik küqlirini ə-məldin qalduruxka urunuwatidu. Bundak əhwalda, bizning wəzipimiz, xühhisizki, ə-nə xundak təsli-mqilik, bə-lün-x wə arki-qa qekinix həwpini tügiti-p, milli birlik-səpni, guomindang-gongchəndang həmkarli-qi-ni imkani-yətning beriqə saklap kəlip, Yapon baskunqiliri-qa qarxi turuxni dawamlaxtu-ruxni, ittipaklikni dawamlaxtu-ruxni wə al-qa besixni dawamlaxtu-ruxni kol-qa kəltür-üxtin; xuning bilən billə, tuqulux ehtimali bol-ğan tasadipi wəkə-lərgə jawap berixkə təyyar turup, parti-yə wə inkilapni tuqulux ehtimali bol-ğan tasadipi wəkə-lərdə kütül-migən ziyanlar-qa uqratmasliktin ibarət. Bu məksət-kə yetix üqün, parti-yə təxkilat-lirini mustəhkəmləp,

partiyining qorallik küqlirini mustəhkəmləp wə pütүн məmlikət həlkini səpər wər kilip, təslimqilikkə qarxi, bəlünüxkə qarxi wə arkiqə qekinixkə qarxi kət'i kürəx elip berix lazim. Bu wəzipining orunlinixi pütүн partiyining tirixixiqə, barlik partiye əzalirining, partiye kadirlirining wə jaylardiki hər dərjilik partiye təxkilatirining egilməy-pükülməy, tehimu zor qəyrət bilən kürəx kilixiqə baqlik. Iximizki, 18 yillik təjribigə igə Zhongguo gongchəndangi əzining təjribilik kona əzaliri, kona kadirliri bilən yengi hayatiy küqkə wə kətirənggü rohka igə yengi əzaliri, yengi kadirliri birliktə küq qikiriwatkan əhwalda, əzining boran-qapqunlarni baxtin kəqürgən wə bolxewiklaxkan zhongyangi bilən əzining yərlik təxkilatiri birliktə küq qikiriwatkan əhwalda, əzining kudrətlik qorallik küqliri bilən ilqar həlkə ammisi birliktə küq qikiriwatkan əhwalda, bu məksətkə yetixi mümkin.

Partiyimiz 18 yil iqidə baxtin kəqürgən asasiy sərgüzəxtilər wə duqkəlgən asasiy məsililər ənə xular.

18 yillik təjribə bizgə xuni kərsəttiki, birliksəp bilən qorallik kürəx düxmənni yengixning ikki tüp qorali. Birlik səp—qorallik kürəx elip baridiqan birlik səp. Partiyə təxkilati bolsa birlik səp bilən qorallik kürəxtin ibarət bu ikki qoralni əz qolida tutup, düxmən istihkamioqə hujum kilip kiridiqan kəhriman jəngqi. Bu üqining əzara munasiwiti ənə xundak.

Bügünki kündə biz partiyimizni kandaq partiye kilip kurup qikiximiz kerək? Qandaq kilqanda “Zhongguo gongchəndangini pütün məmlikət dairilik, kəng ammiwilikka igə, idiyiwi, siyasi wə təxkiliy jəhətlərdə pütünləy mustəhkəmlən'gən wə bolxewiklaxkan partiye kilip” kurup qikkili bolidu? Bu məsilini partiyimizning tarihini kəzdin kəqürsəkla qüxiniwalalaymiz; partiye kuruluxi məsilisini birlik-səp məsilisi bilən, korallik kürəx məsilisi bilən birləxtürüp karisak, partiye kuruluxi məsilisini burzuaziyə bilən birlixix wə uning bilən kürəx kilix məsilisi bilən, 8-armiyə wə yengi 4-armiyə kət'i dawam kilduruwatқан Yapon baskunqiliriqa karxi partizan uruxi məsilisi bilən wə Yapon baskunqiliriqa karxi genjüdilər kurux məsilisi bilən birləxtürüp karisakla qüxiniwalalaymiz.

Marksizim-Leninizim nəziriyisi bilən Zhongguo inkilawining əmiliyiti həkkidiki bir pütün qüxənqigə اساسən, 18 yillik təjribilərnı wə hazırkı yengi təjribilərnı toplap pütün partiyigə yətküzüp, partiyini polattək qingitip, tarihta bolup ətkən hatalıqlardın saqlinix—bular bizning wəzipimiz.

Izahlar

① Stalin. «Zhongguo inkilawining istiqbali toqrisida»din elinqan.

② Yoldax Mao Zedong bu yərdə, Zhongguo inkilawidiki korallik kürəx digən omumi ukum partizan uruxi digən mənini

beridu, döp tərirlöp, ikkinqi iqqi inkilawiy uruxtin tartip Yapon baskunqiliriqqa qarxi uruxning dəslepki mǝzgiligiqə elip berilqan Zhongguo inkilawiy uruxining tǝjribilirini yǝkǝnlǝydu. Ikkinqi iqqi inkilawiy urux dǝwridiki uzak wakıt iqidǝ Zhongguo gongchǝndangi rǝhbǝrlik kilqan qorallik kǝrǝxlǝrning hǝmmisi partizan uruxi idi. Bu dǝwrning keyinki baskuqida kizil armiyǝ kǝqlirining esǝxigǝ əgixip, partizan uruxi partizanlik haraktir alqan yǝndongzhǝn'gǝ aylandi (Bundak yǝndongzhǝn, yoldax Mao Zedongning tǝbiri boyiqǝ, yukuri dǝrijigǝ kǝtirilgǝn partizan uruxi). Lekin Yapon baskunqiliriqqa qarxi urux mǝzgilidǝ, dǝxmǝn əhwalining əzgirixigǝ asasǝn, partizanlik haraktir alqan bu yǝndongzhǝn yǝnǝ partizan uruxiqqa aylandi. Yapon baskunqiliriqqa qarxi uruxning dəslepki mǝzgilidǝ, partiye iqidǝ onqil jihuyzhuyilik hataliqini ǝtkǝzgǝn yoldaxlar partiye rǝhbǝrlik kilqan partizan uruxiqqa sǝl karap, ǝzlrining ǝmidini guomintang armiyisining jǝng kilixiqqa baqlidi. Yoldax Mao Zedong (Yapon baskunqiliriqqa qarxi partizan uruxining zhǝnlǝ mǝsilisi), (Uzakqa sozulidiqan urux toqrısında), (Urux wǝ zhǝnlǝ mǝsilisi) digǝn ǝsǝrlidǝ undak qaraxqa rǝddiyǝ bǝrdi, bu ǝsǝrdǝ bolsa Zhongguo inkilawining qorallik kǝrxi uzak wakıtkiqǝ partizan uruxi xǝklini alqanliqining tǝjribilirini nǝziriyiwi jǝhǝttin yǝkǝnlidi. Zhongguo gongchǝndangi rǝhbǝrlik kilqan qorallik kǝrǝx Yapon baskunqiliriqqa qarxi uruxning ahirki mǝzgiligǝ bolupmu ǝqinqi iqqi inkilawiy urux dǝwrigǝ yǝtkǝndǝ, inkilap kǝqliridǝ yengi ǝsǝxlǝr wǝ dǝxmǝn əhwalida yengi ǝzgirixlǝr bolqanliqi ǝqǝn, uruxning asasiy xǝkli partizan uruxidin muntizim uruxqa aylandi; ǝqinqi iqqi inkilawiy uruxning ahirki baskuqida bolsa, tehimu rawajlinip, nurqun ǝqir qorallarni ixlitidiqan wǝ mustǝhkǝm istihkamlarqa hujum kilix uruxini ǝz iqigǝ alqan qong bingtuǝnlǝr uruxiqqa aylandi.

HAZIRKI WƏZIYƏT WƏ PARTIYINING WƏZIPISI*

(1939-yil 10-ayning 10-küni)

1. Jahan'girlik dunya uruxining partlixioqa jahan-gir dölətlərnin yengi iktisadiy weyji wə siyasi weyjidin kutuluxka urunqanliqi səwəp boldi. Uruş haraktir jəhəttin, Germaniyə tərəptə bolsun, yaki Ən'gliyə, Fransiyə tərəptə bolsun, adalətsiz uruş, bulanqqilik wə jahan'girlik uruxi. Pütün dunyadiki gongchəndanglar bundak uruxka kət'i karxi turuxi, sotsiyal demokratlar partiyilirinin bundak uruxni himayə kilip, puroletariyatka asilik kiləqan jinayi hərkitigə karxi turuxi kerək. Sotsiyalistik Sovet ittipaki əzining teqlik siyasitini awalkidəkla kət'i dawamlaxturup, uruxkuqi hər ikki tərəpkə karita kət'i bitərəp turdi, Polxiqa əskər kirküzüx hərkiti bilən Germaniyə tajawuzqi küqlirinin xərkkə karap kengiyixini tosti, xərkiy Yawropaning teqliqini mustəhkəmlidi, Polxa həkümranlıri tərpidin ezilgən qərbiy Ukraina wə qərbiy Belorusiyidiki kerindax

---

* Bu—yoldax Mao Zedong yazqan Zhonggong zhongyangning qarari.

millətlərnı azat kıldı. Sovet ittipaķı h lkara əksiyətqilər t ripidin y rg z l xi ehtimal bol an tuyuksız hujumdin saklinix  q n,  z ətrapidiki d l tl r bilən türlük x rtnamil rni t zdi w  dunya teqliqini  slig  k lt r x yolida k r x kiliwatidu.

2. Yapon jahan'girligining yengi h lkara wəziyət-tiki siyasiti, kəlgüsidə  zining h lkaradiki t w k-k lqilik h rk tlirini kengəytixkə hazirlik k r x  q n, p t n k qi bilən Zhongguoqa hujum kilip, Zhongguo məsilisini h l kilixka urunuxtin ibarət. Uning Zhongguo məsilisini h l kilix kəstidə kollaran fangzheni mundak:

1) Besiwalan rayonlarqa karatkini bu rayonlarni m hk m saklap, uni p t n Zhongguoni münkərz kilixning təyyarliqi kilix. Bu məksətkə yetix  q n, uningqa Yapon baskunqiliriqa karxi partizan genj dilirini "tazilax"ka, iktisadiy bayliklarni eqix w  korqak hakimiyət kuruxka, Zhongguo-luklarning milli rohini yokitixka toqra kelidu.

2) Bizning arka sepimizg  karatkini siyasi hujumni asas kilix, hərbi hujumni yard mqi kilix. Siyasi hujum dikkət-etiwarni k ng k l mlik hərbi hujum yürgüzüxkə karatmastin, b lki Yapon baskunqiliriqa karxi birliksəpni b l wetixk , guomindang-gongchəndang həmkarliqini buzuxka w  guomindang h k mitini təslim boluxka kizikturuxka karitixtin ibarət.

Hazirki məzgildə, d xm n Zhongguoning  tk n

ikki yildin oxukrak wakit iqidə kəhrimanlik bilən elip barqan Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxining zərbisigə uqriqaaqqa, özining əskiriy küqi wə maliyə küqi yetixməywatkaqqa, uning ətmüxtə Wuhən'gə hujum kilqiniqə ohxax kəng kələmlik zhənlüelik hujum hərkitini elip berixining imkaniyiti anqə kalmidi. Muxu mənide eytkanda, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning zhənlüelik tirkixix baskuqi asasiy jəhəttin yetip kəldi. Bundak zhənlüelik tirkixix baskuqi kayturma hujumə təyyarlinix baskuqi bolupmu hesaplinidu. Lekin, birinqidin, tirkixix wəziyiti asasiy jəhəttin yetip kəldi, diginimizdə düxməning yənə bəzi zhənyi dairilik hujumlarni kilix ehtimali barliqini inkar kilmaymiz; düxmən hazir Changshaqə hujum kiliwatidu, kəlgüsidə yənə baxka birkanqə jayqə hujum kilixi mümkin. Ikkinqidin, udul tərəptə tirkixix imkaniyiti kəpəygənsiri düxmən bizning partizan genjüdirimizgə karatkan "tazilax" uruxini küqəytidu. Üqinqidin, əgər Zhongguo düxmən besiwaloqan rayonlarni buzup taxliyalmisa, düxməning əzi besiwaloqan rayonlarni məhkəm saklap kəlix, əzi besiwaloqan rayonlarni baxkurux məksidigə yetixigə yol koysa; xuningdək əgər Zhongguo düxməning siyasi hujumini qekindürəlmisə, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni kət'i dawamlaxturux, ittipaklikni kət'i dawamlaxturux wə aloqə besixni kət'i dawamlaxturux arkilik kayturma hujumə küq

hazirliyalmissa, yaki guomindang həkümiti özlügidin təslim bolsa; u halda, kəlgüsidə düxmənning kəng kələmdə hujum kilix ehtimali yənila bolidu. Dimək, yetip kəlgən tirkixix wəziyitining düxmən wə təslimqilər tərpidin buzulux ehtimali yənila bolidu.

3. Yapon baskunqiliriqə qarxi birlikseptiki təslimqilik həwpi, bəlünux həwpi wə arkiqə qekinix həwpi helimu hazirki wəziyättiki əng zor həwp, hazirki wakitta yüzberiwatқан gongchəndangoqə qarxi turux hadisisi wə arkiqə qekinix hadisisi—helimu qong pomixxik, qong burzuaziyining təslim boluxka hazirlinix yolidiki kədimi. Bizning wəzipimiz helimu pütүн məmlikəttiki barlik wətənpərwərlər bilən birlixip, ammini səpərwər kilip, partiyimizning «7-iyul hitapnamisi»də otturiqə koyuloqan “Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni kət’i dawamlaxturux-təslimqilikkə qarxi turux”, “ittipaklikni kət’i dawamlaxturux-bəlünuxkə qarxi turux”, “aloqə besixni kət’i dawamlaxturux-arkiqə qekinixkə qarxi turux”tin ibarət üq qong siyasi xoarni həkiki rəwixtə ijrə kilip, kayturma hujumoqə küq hazirlax. Bu məxsətkə yetix üqün, düxmənning arka sepide partizan uruxini kət’i dawamlaxturup; düxmənning “tazilax”lirini yengix, düxmən besiwaloqan rayonlarni buzux, Yapon baskunqiliriqə qarxi kəng həlkə ammisiqə paydilik boləqan kəskin siyasi islahat wə iqtisadiy islahatlarni yürgüzüx lazim. Udul tərəptə hərbi mudapiəlinixtə qing turup, düxmənning yür-

güzüxi ehtimal bolqan hərқandak zhənyi dairilik hujmlirini qekindürüx lazim. Özimizning arқа sepi-mizdə siyasi islahatni tezlik bilən wə ihlas bilən yürgüzüp, guomindangning bir partiye diktaturisini ayaklaxturux, həlk iradisigə həkiki wəkillik kildioqan wə həkimiyət küqigə igə bolqan guomindahuyni qakirix, asasiy kanun tüzüp qikix wə xiənzhengni yolqə koyux lazim. Buning əksi bolqan hərқandak fangzhen, hərқandak arisaldilik wə sərəlmilik — həmmisi mutlək hata. Xuning bilən billə, partiyimizning hər dərjilik rəhbiriy organliri wə barlik yoldaxlar tuqulux ehtimali bolqan, Zhongguo inkilawioqə ziyan yətküzidioqan tasadipi wəkəlargə jawap berixkə təyyar turup, partiye wə inkilapni tuqulux ehtimali bolqan tasadipi wəkələrdə kütülmigən ziyanlarqə uqratmaslik üqün, hazirki wəziyətke bolqan huxyarliqini axurup, partiyimizni, partiyimiz rəhbərliğidiki armiyini wə həkimiyətni idiyiwi, siyasi wə təxkiliy jəhətlərdə pütün küqi bilən mustəhkəmlixi kerək.

ZIYALILARNI KÖPLƏP JƏLP KILIX TOOIRISIDA*

(1939-yil 12-ayning 1-küni)

1. Uzak muddətlik wə dəhxətlik milli azatlik uruxta, yengi Zhongguo kurux yolidiki uluk kürəxtə gongchəndang ziyalilarni jəlp kilixka mahir boluxi kerək, xundak kiləqandila, Yapon baskunqiliriəqa karxi uluk uruxning küqini uyuxturalaydu, milyonliəqan dihanlar ammisini uyuxturalaydu, inkilawiy mədiniyət hərkitini wə inkilawiy birlikşəpni rawajlanduralaydu. Ziyalilar katnaxmisa, inkilapning qəlibə qazinixi mümkin əməs.

2. Üq yildin buyan, partiyimiz wə armiyimiz ziyalilarni jəlp kilix jəhəttə heli tirixqanlik kərsətti, kəpligən inkilawiy ziyalilarni partiyigə, armiyigə, həkümət hizmitigə katnaxturup, mədiniyət hərkiti wə ammiwi hərket elip bardi, birlikşəpni rawajlandurdi, bu—qong bir utuk. Lekin armiyidiki birmunqə kadirlar ziyalilarning məhimliəqə tehi əhmiyət bərməywətidu, ularda ziyalilardin kərkidiəqan hətta

---

* Bu—yoldax Mao Zedong yazqan Zhonggong zhongyangning qarari.

ziyalilarni qətkə kakidioqan rohiy hələt tehi məwjut. Biz kuroqan birmunqə məktəplər yax okuquqilarni dadillik bilən köpləp kobul kilixka tehi jür'ət kilal-maywatidu. Birmunqə yərlik partiyə təxkilatlıri ziyalilarni partiyigə kobul kilixni tehi halimaywatidu. Bundak hadisilərnin pəyda boluxi ziyalilarning inkilawiy ixlar üçün mohimliqini qüxənmigənliktin, mustəmlikə wə yerim mustəmlikə əllərdiki ziyalilar bilən kapitalistik əllərdiki ziyalilarning pərkini qüxənmigənliktin, pomixxiklar wə burzuaziyə üçün ixləydiyən ziyalilar bilən ixqilar sinipi wə dihanlar sinipi üçün ixləydiyən ziyalilarning pərkini qüxənmigənliktin, burzua partiyilirinin ziyalilarni biz bilən jan tikip talixiwatkanliqining, Yapon jahan-giriliginingmu türlük usullar bilən Zhongguo ziyalilirini setiweliwatkan wə bihutlaxturuwatkanliqining jiddiligini qüxənmigənliktin bolupmu partiyimiz wə armiyimizning mustəhkəm tayanqlarni yetixtürüp aloqanliqi wə ziyalilarni baxkurux kabiliyitigə igə bolup kaləqanliqidin ibarət paydilik xərt-xaraitlarni qüxənmigənliktin boləqan.

3. Xuning üçün, buningdin keyin munularoqa dikket kilix lazim: (1) Partiyimizning barlik urux rayonliridiki təxkilatlıri wə partiyimizning barlik koxunlıri ziyalilarni armiyimizgə, məktəplirimizgə wə həkümət hizmitigə köpləp jəlp kilixi lazim. Pəkət Yapon baskunqiliriyoqa karxi turuxni halaydiyən, bir kədər sadik wə bir kədər qidamlik boləqan-

liki ziyalilarni hər tərəptin jəlp kilip wə tərbiyiləp, urux dawamida wə hizmət dawamida qenikturup, armiyə üqün, həkümət üqün, amma üqün hizmət kildurux kerək həmdə konkirit əhwalə qərap, partiyigə kirix xərtini hazirliqan bir kəsim ziyalilarni partiyigə kəbul kilix lazim. Partiyigə kirəlməydiqan yaki partiyigə kirixni halimaydiqan bir kəsim ziyalilar bilənu obdan ortək hizmət muna-siwiti ornitip, ularni biz bilən billə ixləxkə baxlax lazim. (2) Bundək kəpləp jəlp kilix siyasitini yürgüzgəndə, xəx-xübhisizki, düxmən wə burzua partiyiliri əwətkən unsurlarni rət kilixkə, sadik bolmiqan unsurlarni rət kilixkə toluq əhmiyət berix kerək. Bundək unsurlarni rət kilixta jiddi pozitsiyə tutux lazim. Bundək unsurlarning partiyimizgə, armiyimizgə wə həkümət organlirimizə sukunup kiriwaləqlirini bolsa həkiki dəlil-ispətlə qə asəlinip, kət'i wə pərklək halda koqlap qikirix lazim. Ləkin buninglik bilən bir kədər sadik bolə qan ziyalilərdin gumanlanmaslık kerək; əksil'inkiləpqilərdning yahxi adəmlərgə ziyəndəxlik kilixidin kattik səkləniz lazim. (3) Azdər-kəptur kerəkkə kelidiqan wə bir kədər sadik bolə qan bərlək ziyalilə qə muwəpik hizmət berix, ularni obdan tərbiyiləp, ularni baxlap mənqix lazimki, ular uzək muddətlik kürəx dawamida əz əjizliklirini əstə-əstə tūgitip, inkiləwiyləxsun wə əmmiwiləxsun, kəna partiyə əzaliri wə kəna kədirlər bilən əz boluxup kətsun, ixqi, dihan

partiyə əzaliri bilən öz boluxup kətsun. (4) Ziyalilarni hizmətkə kətnaxturuxkə karxi turidioqan bir kisim kadirlarəqə bolupmu asasiy budüylərdiki bəzi kadirlarəqə həkiki rəwixtə qüxənqə berip, ularni ziyalilarni hizmətkə kətnaxturuxning zərürlüğini qüxinidioqan kilix kerək. Xuning bilən billə, ixqi, dihan kadirlarni ijtihat bilən üginip, əzlrining mədiniyət səwiyisini əstürüxkə həkiki türdə riqbətləndürüx kerək. Ixqi, dihan kadirlarni ziyalilaxturux bilən ziyalilarni ixqi, dihanlaxturux birla wakitta əməlgə axuruluxi lazim. (5) Guomindang həkümranlik kilip turəqan rayonlar bilən Yapon karəqiliri besiwəloqan rayonlarəqimu yukuridiki pirinsiplar asasiy jəhəttin muwapik kelidu, lekin ziyalilarni partiye gə kobul kiləqanda, ularning sadəkətlilik dərjisi gə tehimu kəp dikəkət kilip, partiye təxkilatlrining tehimu puhta boluxini təmin etix lazim. Biz gə həyrihəlik kiləquqi partiye sirtidiki kəng ziyalilarəqə kəlsək, ular bilən muwapik munasiwət ornitip, ularni Yapon bəskunqiliriəqə karxi turux wə demokratiye yolidiki uluk kürəxlərgə, mədiniyət hərkitigə wə birliksəp hizmitigə uyuxturux kerək.

4. Pütun partiye didiki yoldaxlar qüxinixi kerəkki, ziyalilar həkkidiki toqra siyasət inkilapning qəlibə kəzinixining məhim xərtliridin biri. Partiyemiz yər inkilawi elip barəqan məzgildə birmunqə jaylar wə birmunqə koxunlarning ziyalilarəqə tutkən natoqra pozitsiyisi buningdin keyin hərgiz təkrarlanmasliqi

lazim; puroletariyatning öz ziyalilirini yetixtürüp qikixi jəmiyette burundin bar bolqan ziyalilar-ning yardimidin paydilinixtinmu hərgiz ayrilmaydu. Zhongyang hər dərjilik dangweylardin wə pütün partiyidiki yoldaxlardin bu məsiligə jiddi əhmiyət berixni ümit kilidu.

ZHONGGUO INKILAWI WƏ ZHONGGUO GONGCHƏNDANGI*

(1939- yil 12- ay)

1-BAP Zhongguo Jəmiyiti

1-Bölüm Zhonghua Milliti

Bizning Zhongguo dunyadiki əng qong məmli-
kətlərnin biri, uning zimini pütün Yawropaning
yər məydaniqə barawər digüdək kelidu. Bu kəng
ziminda kəng munbət yərlər bar, bizni kiyim-keqək
wə ozuk-tülük mənbəsi bilən təminləydu; pütün
məmlikətni uzunisioqə wə toqrisioqə kesip ötkən
qong-kiqik taq tizmiliri bar, bizgə kəng ormanlarni
yetixtürüp beridu, mol kan bayliklirini saklap

---

* «Zhongguo inkilawi wə Zhongguo gongchəndangi»—1939- yil
kixta yoldax Mao Zedong Yən'əndiki birqanqə yoldax
bilən birliktə yazqan dərslük. Birinqi bap—«Zhongguo
jəmiyiti»ni baxqa birqanqə yoldax təyyarliqan, yoldax
Mao Zedong tüzətkən. İkkinqi bap—«Zhongguo inkilawi»ni
yoldax Mao Zedong əzi yazqan. Üqinqi bap kilip «Partiyə
küruluxi» yezilməqçi idi, yezixni üstigə alqan yoldaxlar
yezip bolmiqanliktin tohtap qalqan. Xundak bolsimu,

beridu; nuroqun dəryalar wə kəllər bar, bizning kemə katnax wə yər suqurux ixirimizəqa ongaylik beridu; uzunoqa sozuləqan dengiz kiroqakliri bar, qət'əllər bilən alakə kiliximizəqa ongaylik beridu. Kədim-kədim zamanlardin tartip, biz Zhonghua millitining ata-bowiliri muxu kəng ziminda əmgək kiləqan, tirikqilik kiləqan wə awuəqan.

Həzir Zhongguoning dələt qəgrisi təwəndikidək: xərkiy ximal tərpi, qərbiy ximal tərpi wə qərbinin bir kismi Sovet sotsiyalistik jumhuriyətlər ittupaki bilən tutixidu; ximal tərpi Mongoquliyə həlk jumhuriyiti bilən tutixidu; qərp tərpinin bir kismi wə qərbiy jənup tərpi Afəqanistan, Həndistan, Botan wə Nepallar bilən tutixidu; jənup tərpi Birma wə Vietnamlar bilən tutixidu; xərk tərpi Chaoxiən bilən tutixidu həm Yaponiyə wə Filipinoqa yekin. Juəqrapiyiwi jəhəttiki bu həlkəra mohit Zhongguo həlk inkilawi üqün həm paydilik, həm kiyin taxki xarait pəyda kiləqan. Paydilik xarait: məmlikitimizning Sovet ittupaki bilən tutixidiəqanliqi, Yawropa wə Amerikidiki asasiy jahan'gir

---

bu ikki bap bolupmu ikkinqi bap Zhongguo gongchəndangi wə Zhongguo həlki iqidə yənila nahayiti zor tərbiyiwi rol oynidi. Yoldax Mao Zedongning muxu əsərnin ikkinqi babida bayan kiləqan yengi demokratizim toərisidiki nuətiinəziri uning 1940-yil 1-ayda yazəqan «Yengi demokratizim həkəkidə» digən əsiridə zor dərjide rawajlanduruləqan.

dələtlərdin yirakrak bolqanlıqı həm məmlikitimizning ətrapidiki əllərnıng birmunqısıning mustəmlıkə wə yerim mustəmlıkə əllər bolqanlıqı. Kiyin xarait: Yapon jahan'girlıgıning əzıng Zhongguoqa yekin jaylaxkanlıqıdin paydılınıp, hər wakit Zhongguodiki millətlərnıng hayatiqa ziyankəxlik kiliwatkanlıqı, Zhongguo həlkinging inkilawioqa ziyankəxlik kiliwatkanlıqı.

Bizning Zhongguo hazır 450 milyon ahalıgə igə, bu pütın dunya ahalısınıng tətın birını digüdək təkıl kılıdu. Bu 450 milyon ahalıning ondin tokkuzıdin oxukraoı Hənzular. Buningdin baxka Mongoqul, Huyzu, Zangzu, Uyqur, Miaoqu, Yizu, Zhuangzu, Zhongjia, Chaoxiənzü katarlık jəmi birkənqə on az sanlık millətmu bar, ularning mədiniyət tərəkkiyatıning dərijisi ohxax bolmisimu, əmma həmmisi uzak tarihkə igə. Zhongguo — nuroqun milləttin tərkip tapkan, nahayiti kəp ahalıgə igə bir məmlikət.

Zhonghua millitining tərəkkiyati (Bu yərdə eytiliwatkini asasen Hənzularning tərəkkiyati), dunyadiki baxka nuroqun millətlərnıngkigə ohxaxla, nəqqə tımən yillik sinipsiz iptidai gongshe turmuxini besip etti. Iptidai gongshe yimirilip, jəmiyət turmuxi sinipiy turmuxka kirgən dəwrđin tartıp, kulluk jəmiyət wə feodallik jəmiyətni besip etti, haziroqa kəlgiqə təhminən 4 ming yıl boldi. Zhonghua millitining məripət tarihida, əzəldin əzıng

tərəkkiyati bilən dang qıkaroqan dihanqilik wə kol sanaət boloqan, nuroqun uluk mutəpəkkurlar, alimlar, kəxpiyatqılar, siyasiqılar, hərbi mutəhəssislər, ədiplər wə sən'ətkarlar ətəkən, mol mədini yadikarliklar bar. Zhongguoda nahayiti burunla kompas kəxp kilinoqan^①. Buningdin 1 ming 800 yil ilgiri kəqəz yasax usuli kəxp kilinoqan^②. 1 ming 300 yil ilgiri oyma mətbə kəxp kilinoqan^③. 800 yil ilgiri yənə mik mətbə kəxp kilinoqan^④. Miltik dorisini ixlitix^⑤mu Yawropaliklardin burun boloqan. Xuning üqün, Zhongguo dunyada mədiniyiti əng baldur tərəkki kiloqan məmlikətlərnin biri, Zhongguo yazma hatirilər asasi boloqan səl kəm 4 ming yillik tarihka igə.

Zhonghua milliti əzining qidamlikliqi wə əmgək-qanliqi bilən pütün dunyaqa məxhür bolupla kalmay, xuning bilən billə yənə ərkinlikni bəkmü sөyidiqan, inkilawiy ən'ənigə bay millət. Hənzularning tarihini alsak, Zhongguo həlkinin kara küqlərnin həkümranlıqıqa takət qilip turalmaydiqanlıqini, ularning ənə xundak həkümranlıqni aqdurux yaki əzgərtix məksidigə hər ketim inkilap wastisi bilən yetip kəlgənligini ispatlıqili bolidu. Hənzularning birnəqqə ming yillik tarihida pomix-xiklar wə əksəngəklərnin zulumətlik həkümranlıqıqa karxi nəqqə yüz ketim qong-kıqik dihanlar kəzoqlingı bolup ətəkən. Kəpqlilik sulalilərnin əlmixixi bolsa dihanlar kəzoqılanglırnin küqi bilənla wujut-

ka qikkan. Zhonghua milliti tərkiwidiki hər millət həlki qət millətlərnin zulmiqə qarxi turup kəlgən wə bundak zulumdin qarxilik kərsitix wastisi bilən kutulup kəlgən. Ular bir birini ezixni yaklimaydu, bəlki barawərlik اساسida birlixixni yaklaydu. Zhonghua millitining nəqqə ming yillik tarihida nuroqun milli kəhrimanlar wə inkilawiy dahilar qikkan. Xuning üqün, Zhonghua milliti yənə xanlik inkilawiy ən'əniqə wə esil tarihiy miraska igə millət.

2-Bölüm Kədimki Zamandiki Feodallik Jəmiyət

Zhongguo gərqə uluk milli dələt bolsimu, gərqə yeri kəng, ahalisi kəp, tarihi uzak həm yənə inkilawiy ən'əniqə wə esil miraska bay məmlikət bolsimu, lekin, u kuldarlik tüzümdin kutulup, feodallik tüzümgə kirgəndin keyin, uning iktisadiy, siyasi wə mədiniyət tərəkkiyati uzak muddət suslixip kəlix halitigə qüxüp kaləjan idi. Bu feodallik tüzüm Zhou, Qin sulaliliridin tartip 3 ming yilqə dawam kildi.

Zhongguoning feodallik dəwrdiki iktisadiy tüzümi wə siyasi tüzümi təwəndiki asasiy hususiyətlərdin tərkip tapkan idi:

1. Öz özini təminləydiqan təbii igilik asasiy orunni tutatti. Dihanlar əzlrigə ehtiyajlik yeza igilik məhsulatlirinila ixləpqikirix bilən qalmay,

bəlki əzlrigə ehtiyajlik qol sanaət buyumlrining kəp kismimu ixləpqikiratti. Pomixxiklar wə aqsəngəklərmu dihanlarni ekispilatatsiyə kilixtin tapkan yər ijarisini almasturuxka salmastin, asasən əzlrining rahət-paraqiti üqün sərpkilatti. U qaqda almasturux tərəkki kiləqan bolsimu, lekin pütün iktisatta həl kiləquq rol oynimaytti.

2. Feodal həkümran sinip—pomixxiklar, aqsəngəklər wə hanlar yərning əng kəp kismini igilwaləqan idi, dihanlarda bolsa yər nahayiti az yaki pütünləy yok idi. Dihanlar əz saymanliri bilən pomixxiklarning, aqsəngəklərnin wə han jəmətinin yərlirini teriytti wə hösulning ondin 4, 5, 6, 7 hətta 8 ülüxidini oxukraqini pomixxiklar, aqsəngəklər wə han jəmətinin rahət-paraqiti üqün sunup turatti. Bوندak dihanlar, əmiluyəttə, nongnular idi.

3. Pomixxiklar, aqsəngəklər wə han jəməttila dihanlarni ekispilatatsiyə kilixtin tapkan yər ijarisigə tayinip kün kəqürux bilən kalmastin, bəlki pomixxiklar sinipininin dəliti mu dihanlardin zorluk bilən selik elip wə dihanlarni zorluk bilən həkəsiz ixlitip, zor bir türküm dölət əməldarlrininin bakatti wə asasən dihanlarni basturux üqün ixlitidiqan koxunlrininin bakatti.

4. Bوندak feodallik ekispilatatsiyə tüzüminin kəqdaydiqan həkimiyyət orgininin pomixxiklar sinipininin feodallik dəliti idi. Əgər, Qin sulalisidin

ilgiriki dəwr hərқaysi bəgliklər məlum jaylarni geјü kiliwelip həküm sürgən feodallik dələtlər dəwri, diyilidikən, Qin Shihuang Zhongguoni birlikkə költürgəndin keyin, həkimiyyət mərkəzgə toplanqan mustəbit feodallik dələt kuruldi; əyni zamanda, feodallik geјü haliti məlum dərjide kona petiqə saklinip keliwərди. Feodallik dələttə han qəksiz qong həkukka igə idi, jaylarqə hərbi ixlər, ədliyə. qəznə. parak ixliri wə baxka ixlarni baxkuridioqan əməldarlarni qoyatti həm pomixxiklar bilən shenshilarqə pütүн feodal həkümranlikning asasi süpitide tayinatti.

Zhongguoning zaman-zamanlardin buyanki dihanliri ənə xundak feodallik iktisadiy ekispilatatsiyə wə feodallik siyasi zulum astida yoksulluk-muhtajlikta kullarqə turmux kəqürətti. Dihanlar feodallik tüzümning asariti astida kixilik ərkinligigə igə əməs idi. Pomixxiklarda dihanlarni haliqiniqə urux-tillax hətta əltürүx həkuki bar idi, dihanlarda heqkandak siyasi həkuk yok idi. Pomixxiklar sinipining muxundak dəhxətlik ekispilatatsiyisi wə zulmi түpəylidin pəyda boləqan dihanlarning intayin namratliqi wə kalakliqi—Zhongguo jəmiyitining neqqə ming yil iktisatta wə ijtimai turmuxta ilgiri siljimay tohtap kaləqanliqining түp səwiwi.

Feodallik jəmiyətiki asasiy ziddiyət—dihanlar sinipi bilən pomixxiklar sinipi otturisidiki ziddiyət.

Həlbuki, bundak jəmiyətə pəkət dihanlar wə

kol sanaet ixqilirila baylik yaratquci wə mədiniyət yaratquci asasiy siniplar.

Pomixxiklar sinipining dihanlar üstidin yürgüzgən dəhxətlik iktisadiy ekispilatatsiyisi wə siyasi zulmi dihanlarni pomixxiklar sinipining həkümranlıqıqə qarxi nuroqun ketimlap kozoqilang kətirixkə məjbur kildi. Qin sulalisi waktidiki Chen Sheng, Wu Guang, Xiang Yü, Liu Bang^⑥ kozoqilangliridin tartip, arilikta ətken Hən sulalisi waktidiki Xinshi, Pinglin, kızil qaxliklar, tongma^⑦ wə serik yaqlıqlıklar^⑧ kozoqilangliri, Suy sulalisi waktidiki Li Mi wə Dou Jiənde^⑨ kozoqilangliri, Tang sulalisi waktidiki Wang Xiənzhi, Huang Chao^⑩ kozoqilangliri, Song sulalisi waktidiki Song Jiang, Fang La^⑪ kozoqilangliri, Yüən sulalisi waktidiki Zhu Yüənzhang^⑫ kozoqilingi, Ming sulalisi waktidiki Li Zicheng^⑬ kozoqilingidin taki Qing sulalisi waktidiki Təyping tiən'guo^⑭ kozoqilingıqıqə boləjan jəmi birkanqə yüz qong-kıqik kozoqilanglarning həmmisi dihanlarning qarxilik kərsitix hərketliri idi, həmmisi dihanlarning inkilawiy uruxliri idi. Zhongguo tarihidiki dihanlar kozoqilangliri wə dihanlar uruxliri kəlimining zorluqı jəhəttə dunya tarihidə kəm uqraydu. Zhongguoning feodallik jəmiyitidə dihanlarning ənə xundak sinipiy kürəxliri, ənə xundak kozoqilangliri wə ənə xundak uruxlirila tarihiy tərəkkiyatning həkiki hərketləndürgüq küqi boləjan idi. Qünki hər ketimki qongrak dihanlar kozoqilang-

liri wə dihanlar uruxlirining nətijisidə xu qaoqdiki feodal həkümrənlikka zərbə berilgən, xuning bilən ijtimai ixləpqukirix küqlirining tərəkkiyatimu az-tola aloqa sürülgən idi. U qaoqlarda yengi ixləpqukirix küqliri wə yengi ixləpqukirix munasiwətliri bolmioqanliqi, yengi sinipiy küqlər bolmioqanliqi, ilqar partiyilər bolmioqanliqi üqünla, bundak dihanlar kozoqilangliri wə dihanlar uruxliri hazirki puroletariyat wə gongchəndangningkidək toqra rəhbərlikkə erixəlmigən idi, xu səwəptin, u qaoqlardiki dihanlar inkilapliri haman məqlubiyətkə uqrap kəlgən, inkilap dawamida wə inkilaptin keyin haman pomixxiklar wə aksəngəklər tərpidin sulalə almaxturuş korali süpitidə paydilinip ketilgən idi. Xundak kilip, dihanlarning hər ketimki kəng kələmlik inkilawiy kürəxliri tohtioqandin keyin, gərqə jəmiyətə az-tola ilgiriləxlər bolqan bolsimu, lekin feodallik iqtisadiy munasiwət wə feodallik siyasi tüzüm asasiy jəhəttin yənila dawamlixiwərdir.

Bundak əhwal yekinki 100 yil mabəynidila yengi əzgirix yasidi.

3-Bölüm Hazirki Zamandiki Mustəmlikə, Yerim Mustəmlikə Wə Yerim Feodallik Jəmiyət

Zhongguoning etkən 3 ming yildin buyanki jəmiyitining feodallik jəmiyət bolup kəlgənligini

yükürida qüxəndürüp öttük. Undak bolsa, Zhongguoning hazirki jəmiyiti yənilə toluk feodallik jəmiyətmu? Yak, Zhongguo özgərdi. 1840-yildiki əpyün uruxi^① din keyin Zhongguo jəmiyiti kədəmu-kədəm yerim mustəmlikə wə yerim feodallik jəmiyətke aylinip qaldi. 1931-yil 18-sintəbir wə kəsidi baxlap Yapon jahan'girligi Zhongguoqa korallik tajawuz kiləandin keyin, Zhongguo jəmiyiti yənə mustəmlikə, yerim mustəmlikə wə yerim feodallik jəmiyətke aylinip qaldi. Əmdi biz bu əzgirixlərnin jəryanini qüxəndürüp ətimiz.

Ikkinqi bəlümdə bayan kilip ətkinimizdək, Zhongguoning feodallik jəmiyiti 3 ming yilqə dawam kildi. 19-əsirin oturiliriqə kəlgəndə, qət'əl kapitaliziminin tajawuz kilip kirixi bilənla bu jəmiyətning iqi kismida zor əzgirixlər boldi.

Zhongguoning feodallik jəmiyitidiki shangpin igiligining tərəkkiyati kapitalizim tərəlmisigə hamildar idi, qət'əl kapitaliziminin təsiri bolmiqandimu, Zhongguo asta-asta kapitalistik jəmiyətke tərəkki kilip baratti. Qət'əl kapitaliziminin tajawuz kilip kirixi bu tərəkkiyatni ilgiri sürdi. Qət'əl kapitalizimi Zhongguoning ijtimai iktisadiqə karita nahayiti zor parqilax rolini oynidi, bir tərəptin, Zhongguoning öz əzini təminləydiqan təbii igiligining əsasini wəyran kildi, xəhərlərdiki kol sanaətni wə dihanlarning ailə kol sanaitini wəyran kildi; yənə bir tərəptin bolsa, Zhongguoning xəhər wə yeza

shangpin igiligining tərəkkiyatini ilgiri sürdi.

Bu əhwal Zhongguoning feodallik iktisadiy asasini parqilax rolinla oynap kalmay, xuning bilən billə Zhongguo kapitalistik ixləp qikirixining tərəkkiyati üçün bəzi keguən xarait wə imkaniyət-lərnimu yaratti. Qünki, təbii igilikning wəyran boluxi kapitalizimə shangpin baziri yaritip bərgən bolsa, nuroqunliqan dihanlar wə qol sanaətgilə-ning sunuxi yənə kapitalizimə əmgək küqi baziri yaritip bərđi.

Əmiliyətə, qət'əl kapitalizimining təsir kərsitixi wə feodallik iktisadiy tüzüləxning kismən buzuluxi arkisida, 19-əsirning ikkinqi yerimidila, buningdin 60 yil ilgirila bir kism sodigərlər, pomixxiklar wə guənliəolar yengiqə sanaətlərgə kapital selixka baxliqan idi. Ənə xu əsirning ahiri wə 20-əsirning baxliriqə kəlgəndə, buningdin 40 yil ilgiri Zhong-guo milli kapitalizimi dəslepki tərəkkiyatka kədəm koydi. Buningdin 20 yil ilgiri yəni birinqi jahan-girlik dunya uruxi dəwrigə kəlgəndə, Yawropa wə Amerikidiki jahan'gir dələtlər urux bilən bənt bolup ketip, Zhongguoqa kiliwatkan zulmini wak-tinqə boxaxturoqanliktin, Zhongguoning milli sanaiti, asasen tokumiqilik sanaiti wə un sanaiti yənimu ilgiriləp tərəkki kildi.

Zhongguo milli kapitalizimining pəyda bolux wə rawajlinix jəryani Zhongguo burzuaziyisi wə puro-letariyatining pəyda bolux wə rawajlinix jəryani

boldi. Əgər bir kism sodigərlər, pomixxiklar və guənliaolar Zhongguo burzuaziyisining təkli bolidi-
qan bolsa, bir kism dihanlar və kol sanaət ixqiliri
Zhongguo puroletariyatining təkli. Zhongguo bur-
zuaziyisi bilən puroletariyatini ikki alahidə ijtimai
sinip dəp kəriqanda, ular—yengidin pəyda bolqan,
Zhongguo tarihida bolup bakmiqan siniplar. Ular
feodallik jəmiyəttin tuqulup, yengi ijtimai sinipni
təxkil kildi. Ular bir birigə baqlanoqan, xundakla
bir birigə qarimu-qarxi ikki sinip, ular Zhongguo-
ning kona jəmiyiti (feodallik jəmiyiti) tukkan kox-
kezəklər. Lekin, Zhongguo puroletariyatining pəyda
boluxi və rawajlinixi Zhongguo milli burzuaziyisi-
ning pəyda boluxi və rawajlinixi bilənla billə bolup
kalmay, bəlki jahan'girlarning Zhongguoda biwastə
rəwixtə karhanilar kuruxi bilənmə billə bolqan.
Xuning üqün, Zhongguo puroletariyatining nahayiti
qong bir kismi Zhongguo burzuaziyisigə kəriqanda
yax kurami və salahiyət jəhəttə pekkədəmrək və
xuning üqün uning ijtimai küqi və ijtimai اساسimu
zorrak.

Birak, yukurida bayan kilinoqan kapitalizimning
pəyda boluxi və rawajlinixidin ibarət bu yengi
əzgirix jahan'girlik Zhongguoqa tajawuz kilip
kirkəndin keyin yüzbergən əzgirixləarning pəkət
birlə tərifi. Bu əzgirix bilən billə məwjut bolup
və bu əzgirixkə toskunluk kilip keliwatkan yənə
bir tərəpmu bar, u bolsimu jahan'girlikning Zhong-

guodiki feodal küqlər bilən til biriktürüp, Zhongguo kapitalizimining tərəkkiyatini boquxi.

Küqlük jahan'gir dölətlərnin Zhongguoqa taja-wuz kilip kirixtin məksidi hərgiz feodallik Zhongguoni kapitalistik Zhongguoqa aylandurux əməs. Küqlük jahan'gir dölətlərnin məksidi buning əksiqə, ular Zhongguoni əzlrining yerim mustəmlikisi wə mustəmlikisigə aylandurmakqi.

Küqlük jahan'gir dölətlər bu məksət üçün Zhongguoqa karita hərbi, siyasi, iktisadiy wə mədiniyət jəhətlərdin təwəndikidək ezix wastilirini kollandi, bəlki dawamlıq kollanmakta wə xu yol bilən Zhongguoni kədəmmu-kədəm yerim mustəmlikə wə mustəmlikigə aylandurdi:

1. Zhongguoqa karita nuroqun ketimlik tajawuz-qilik uruxlirini yürgüzdi, məsilən, 1840-yili Ən'gliyə kəzəqiəqan əpyün uruxi, 1857-yili Ən'gliyə-Fransiyə birləxmə kəxuni kəzəqiəqan urux^⑩, 1884-yildiki Zhongguo-Fransiyə uruxi^⑪, 1894-yildiki Zhongguo-Yaponiyə uruxi, 1900-yili səkkiz dölət birləxmə kəxuni kəzəqiəqan urux^⑫. Zhongguoni urux bilən məqlup kiləqandin keyin, küqlük jahan'gir dölətlər Zhongguoning ətrapidiki ilgiri Zhongguoning hami-liqida bolup kəlgən birmunqə məmlikətlərnə besiwelilix bilənla kəlməy, bəlki Zhongguoning bir kəsim zimininimu tartiwaldi, yaki "ijarə"gə eliwaldi. Məsilən, Yaponiyə Təywənni wə Penghu təkim arallirini besiwaldi, Lüshunni "ijarə"gə eliwaldi,

Ən'gliyə Xianggangni besiwaldi, Fransiyə Guangzhou koltuqini "ijarə"gə eliwaldi. Yər kesiwelixning sirtida küqlük jahan'gir dölətlər yənə zor miktarda urux qikimi tölitiwaldi. Xundak kilip, nahayiti qong feodal diguo boləqan Zhongguoqa kattik zərbə bərđi.

2. Küqlük jahan'gir dölətlər Zhongguoni zorlap, ezi bilən nuroqun təng hokuksiz xərtnamilər tüzgüzdı, bu təng hokuksiz xərtnamilərgə binaən, Zhongguoda dengiz armiyisi wə kurukluk armiyisi turəquzux hokukiqa, lingshilarning həküm qikirix hokukiqa igə boluwaldi həmdə pütün Zhongguoni birkanqə jahan'gir dölətning təsir dairiliri kilip belüxüwaldi.

3. Küqlük jahan'gir dölətlər təng hokuksiz xərtnamilərgə binaən, Zhongguoning barlik möhim soda gangkoulirini tizginliwaldi həm nuroqun soda gangkoulirida bir kism yərləni ajritip, əzliri biwastə baxkuridiqan zujie kiliwaldi. Ular Zhongguoning həyguəni wə taxki sodisini tizginliwaldi, Zhongguoning katnax ixlirini (dengiz, kurukluk, iqi dərya wə hawa katnixini) tizginliwaldi. Xuning arkisida, ular Zhongguoda öz shangpinlirini köpləp setix imkaniyitigə igə bolup, Zhongguoni əzlirining sanaət məhsulatliri baziriqa aylanduruwaldi, xuning bilən billə yənə Zhongguoning yeza igilik ixləpqi-kirixini jahan'girlikning ehtiyajiqə boysundurdi.

4. Küqlük jahan'gir dölətlər Zhongguoning ham

əxyasi wə ərzən əmgək küqidin biwastə paydilinix üqün, Zhongguoda nuroqun yenik sanaət wə eqir sanaət karhaniliri kurdi həm xu yol bilən Zhongguoning milli sanaitigə biwastə iktisadiy besim ixlətti, Zhongguoning ixləpçikirix küqlirining tərəkkiyatiqə biwastə toskunluk kildi.

5. Küqlük jahan'gir dölətlər Zhongguo həkūmitigə pul kərz berix wə Zhongguoda bankilar eqix arkilik Zhongguoning pul muamilisini wə maliyisini longduən kiliwaldi. Xuning arkisida, ular shangpin rikabiti jəhəttıla Zhongguoning milli kapitalizimini besip ketix bilən qalmay, bəlki pul muamilisi wə maliyə jəhəttimu Zhongguoning gelini boquwaldi.

6. Küqlük jahan'gir dölətlər kəng Zhongguo dihanlirini wə baxka həlk ammisini ekispilatatsiyə kilixka asanlik tuqdurux üqün, Zhongguoning soda xəhərliridin tartip ta kəmbəqəl yeza-qət kəntlirigə kəder məybənlik wə soda jazanihorluqi ekispilatatsiyisi torlirini kurdi, jahan'girlar üqün hizmət kilidioqan məybənlər sinipini wə soda jazanihorliri sinipini wujutka kəltürdi.

7. Küqlük jahan'gir dölətlər, məybənlər sinipidin taxkiri, Zhongguoning feodal pomixxiklar sinipinimu əzlrining Zhongguoqə həkūmranlik kilixining tirigigə aylandurdi. Ular "Aldi bilən ilgiriki ijtimai tüzümning həkūmran sinipliri bilən—feodal pomixxiklar bilən, soda wə jazanə burzuazi-yisi bilən birlixip, zor kəpqilikni təxkil kiləqan

həlkəyə qarşı turdi. Jahan'girlik kapitalizimdin awalki barlik ekipilatatsiyə xəkillirini həmmə yərdə (bolupmu yezilarda) saklap kelixka wə ularni əbidiləxtürükə tirixti, bu xəkillər bolsa uning əksiyətqi ittipakdaxlirining həyatining asasi idi.”²² “Jahan'girlik wə uning Zhongguodiki pütün maliyə wə hərbi küqi feodalizimning qalduklirini wə uning pütün guənliao-jünfalik üstkurulmisini kollawatkan, ilhamlanduruwatkan, əstürəwatkan wə saklap keliwatkan küq.”²³

8. Küqlük jahan'gir dölətlər Zhongguo jünfaliri otturisida yeqa pəyda kilix wə Zhongguo həlkini basturux üqün Zhongguoning əksiyətqi həkūmitini köpligən hərbi qoral-yaraqlar wə nuroqun hərbi guwenlar bilən təminlidi.

9. Küqlük jahan'gir dölətlər, yukurida bayan kilinqan həmmə qarilərdin taxkiri, Zhongguo həlkini rohiy jəhəttin zəhərləx tərpinimu boxaxturmidi, u bolsimu ularning mədiniyə jəhəttiki tajawuzqilik siyasiti. Din tarkitix, dohturhana eqix, məktəp eqix, gezit qikirix wə Zhongguoluklarni öz dəlitiyə qikip okuxka jəlp kilixka ohxaxlar ənə xu tajawuzqilik siyasitining əməlgə axuruluxi idi. Buningdin məksidi əzlidirigə boysunidiqan ziyali kadirlarni yetixtürəx wə kəng Zhongguo həlkining kəzini boyax idi.

10. 1931-yildiki “18-sintəbir”din keyin Yapon jahan'girlingining kəng kələmdə hujum kilixi yerim

mustəmlikgə aylinip bolqan Zhongguoning qong bir parqə yerini Yaponiyining mustəmlikisi kilip koydi.

Yukurida bayan kilinqan əhwallar jahan'girlik Zhongguoqa tajawuz kilip kiringədin keyinki yengi əzgirixlərnəng yənə bir tərəpi, feodallik Zhongguoni yerim feodallik, yerim mustəmlikə wə mustəmlikə Zhongguoqa aylandurup koyuxning kanlik mən-zirisi.

Buningdin xuni qūxinix mümkiniki, küqlük jahan-gir dələtlərnəng Zhongguoqa tajawuz kilixi, bir tərəptin, Zhongguo feodallik jəmiyitining parqilini-xini, Zhongguoda kapitalizim amillirining pəyda boluxini ilgiri sürüp, feodallik jəmiyətəni yerim feodallik jəmiyətəyə aylandurdi; ləkin, yənə bir tərəptin, ular yənə Zhongguoqa dəhxətlik həlda həkümranlik kilip, mustəkil Zhongguoni yerim mustəmlikə wə mustəmlikə Zhongguoqa aylandurdi.

Bu ikki tərəptiki əhwalni yiqip eytkanda, bizning bu mustəmlikə, yerim mustəmlikə wə yerim feodallik jəmiyitimiz təwəndiki birqanqə hususi-yətəyə igə:

1. Feodallik dəwrdiki əz əzini təminləydiqan təbii igilikning asasi wəyran kilindi; ləkin, feodallik ekispilatatsiyə tüzüminəng huli—pomixxiklar sinipining dihanlar üstidiki ekispilatatsiyisi kona petiqə saklinipla qalmay, bəlki məybən kapitali wə jazanə kapitalining ekispilatatsiyisi bilən qoxulup,

Zhongguoning ijtimai iktisat hayatida roxən üstün-
lükni igilidi.

2. Milli kapitalizim məlum tərəqqiyatlarəqa erixti wə Zhongguoning siyasi, mədəniyyət hayatida heli qong rol oynidi; lekin, u Zhongguoning ijtimai iktisadining asasiy xəkli bolmidi, uning küqi bək ajiz, uning kəp kismi qət'əl jahan'girligi bilən wə məmləkət iqidiki feodalizim bilən azdur-kəptur baqlanəqan.

3. Han wə aksəngəklərnin mustəbit həkimiyyiti aəqduruldi, uning ornioqa awal pomixxiklar sinipi-ning jünfa-guənliəlik həkümranliqi, keyin pomix-
xiklar sinipi bilən qong burzuaziye ittipakining diktaturisi dəssidi. Kəldin kətkən rayonlarda bolsa Yapon jahan'girligi wə uning qorqaklirining həküm-
ranliqi dəssidi.

4. Jahan'girlik Zhongguoning maliyə wə iktisadiy jan tomurlirinila qanggilioqa eliwelix bilən kalmay, bəlki Zhongguoning siyasi wə hərbi küqlirininu qanggilioqa eliwaldi. Kəldin kətkən rayonlarda bolsa həmmini Yapon jahan'girligi yaləuz igiliwaldi.

5. Zhongguo nuroqun jahan'gir dələtning həküm-
ranliqi yaki yerim həkümranliqi astida turoqanlik-
tin, Zhongguo əmiliyətə uzak muddət birlikkə kəl-
migen hələttə turoqanliktin wə yənə Zhongguoning yeri kəng boləqanliktin, Zhongguoning iktisadiy, siyasi wə mədəniyyət tərəqqiyatida intayin təkxisizlik kərüldi.

6. Jahan'girlik wə feodalizimning qox zulmi bolupmu Yapon jahan'girliğining kəng kələmdə hujum kilixi arkisida, kəng Zhongguo həlki bolupmu dihanliri kündin-kün'gə namratlaxmakta, hətta kəp-ləp wəyran bolmakta, ular aq-yalingaq wə pütünləy siyasi hokuksiz turmux kəqürməktə. Zhongguo həlki baxtin kəqürüwatkan namratlık wə ərksizlik dunyada kəm uqraydu.

Mustəmlikə, yerim mustəmlikə wə yerim feodallik Zhongguo jəmiyitining hususiyiti ənə xulardin ibarət.

Bu əhwalni kəltürüp qikarəqanlar asasən Yapon jahan'girliqi wə baxka jahan'girlik küqlər bolup, bu—qət'əl jahan'girliğining məmlikitimiz iqidiki feodalizim bilən birləxkənlığining nətijisi.

Jahan'girlik bilən Zhonghua milliti otturisdiki ziddiyət, feodalizim bilən həlkə ammisı otturisdiki ziddiyət—bular yekinki zaman Zhongguo jəmiyitidiki asasiy ziddiyətlər. Əlwəttə, yənə baxka ziddiyətlər, məsilən, burzuaziyə bilən puroletariyat otturisdiki ziddiyət, əksiyətqi həkümran siniplarning iqki kismidiki ziddiyətlərmu bar. Əmma jahan'girlik bilən Zhonghua milliti otturisdiki ziddiyət—hər hil ziddiyətlər iqidə əng asasiy ziddiyət. Bu ziddiyətlərnin kürixi wə ularning ötkürlixixi künsanap rawajlinidiqan inkilawiy həkətlərnı wujutka kəltürməy kəlməydu. Yekinki wə həzirki zamandiki uluk Zhongguo inkilapliri ənə xu negizlik ziddiyətlər

asasida pəyda boləjan wə rawajlanəjan.

2-Bap Zhongguo Inkilawi

1-Bölüm 100 Yildin Buyanki Inkilawiy Hərketlər

Jahan'girlikning Zhongguo feodalizimi bilən bir-lixiwelip, Zhongguoni yerim mustəmlikə wə mustəmlikigə aylandurux jəryani Zhongguo həlkining jahan'girlikkə wə uning əalqiliriəə qarxilik kərsitixiningmu jəryani boldi. Əpyün uruxi, Təyping tən'guo hərkiti, Zhongguo-Fransiyə uruxi, Zhongguo-Yaponiyə uruxi, wuxü siyasi əzgirixi, yihetüən hərkiti, xinhəy inkilawi, 4-may hərkiti, 30-may hərkiti, beyfa uruxi, yər inkilawi uruxidin taki hazirki Yapon baskunqiliriəə qarxi uruxkiqə—həmmisi Zhongguo həlkining jahan'girlikkə wə uning əalqiliriəə tiz pükməydiəəjan kəysəranə qarxilik kərsitix rohini ipadilidi.

Zhongguo həlkining 100 yildin buyan egilməy-pükülməy, əqəyrət üstigə əqəyrət kilip kəhrimananə küərəx kilixi nətijisidə jahan'girlik ta hazirəqiqə Zhongguoni munkərz kilalmidi wə mənnggü munkərz kilalmaydu.

Hazir, gərqə Yapon jahan'girliqi Zhongguoəə əzining barlik küqi bilən kəng kələmdə hujum kiliwatқан bolsimu, gərqə Zhongguoda nuroqunliəəjan

pomixxiklar wə qong burzuaziye unsurliri, məsilən, axkara Wang Jingweylar wə yoxurun Wang Jingweylar düxmən'gə təslim bolqan yaki təslim bolmaqçı boluwatqan bolsimu, lekin kəhriman Zhongguo həlki jəzmən pidakaranə jəng kiliweridu. Yapon jahan'girligini Zhongguodin koqlap qikirip, Zhongguoni toluk azatliqqa erixtürmigiqə, bu pidakaranə jəng hərgiz tohtimaydu.

Zhongguo həlkining milli inkilawiy kürixi, 1840-yildiki əpyün uruxidin tartip hesapliqanda, top-toq-
ra 100 yillik tarihqə igə bolup kaldı; 1911-yildiki xinhəy inkilawidin tartip hesapliqandimu, 30 yillik tarihqə igə bolup kaldı. Bu inkilapning jəryani hazır tehi ayaklaxmidi, bu inkilapning wəzipisi tehi kərünərlik muwəppəkiyətkə erixmidi, u pütün məmlikət həlkidin, aldi bilən Zhongguo gongchəndangidin kət'i kürəx kilix məs'uliyitini əz üstigə elixni tələp kilidu.

Undak bolsa, bu inkilapning dūyxiangi zadi kim? Bu inkilapning wəzipisi zadi nimə? Bu inkilapning hərəkətləndürgüq küqi nimə? Bu inkilapning haraktiri kandak? Xuningdək bu inkilapning istikbali kandak bolidu? Bular—biz təwəndə qüxəndürüp etidiqan məsililər.

2-Bölüm Zhongguo Inkilawining Dūyxiangi

Birinqi bapning üçinqi bələmidiki təhlildin biz

Zhongguoning hazirki jəmiyiti mustəmlikə, yerim mustəmlikə wə yerim feodallik haraktirdiki jəmiyət ikənligini biliwalduk. Zhongguo jəmiyitining haraktirini enik qūxiniwaləqandila, Zhongguo inkilawining dūyxiangini, Zhongguo inkilawining wəzipisini, Zhongguo inkilawining həkətləndürgüq küqini, Zhongguo inkilawining haraktirini, Zhongguo inkilawining istikbali wə buruluxini enik qūxiniwaləqili bolidu. Xuning üqün, Zhongguo jəmiyitining haraktirini enik qūxinix yəni Zhongguoning dələt əhwəlini enik qūxinix inkilapning barlik məsililirini enik qūxinixning tūp asasi.

Zhongguoning hazirki jəmiyitining haraktiri mustəmlikə, yerim mustəmlikə wə yerim feodallik haraktir ikən, undak bolsa, Zhongguoning hazirki baskuqtiki inkilawining asasiy dūyxiangi yaki asasiy dūxmini zadi kim?

Baxkisi əməs, jahan'girlik bilən feodalizim, yəni jahan'gir məmlikətlərdiki burzuaziyə bilən məmlikitimizdiki pomixxiklar sinipi. Qünki, hazirki baskuqtiki Zhongguo jəmiyitidə Zhongguo jəmiyitining aləqa karap tərəkki kilixini besip turoqan wə tosup turoqan asasiy nərsə baxkisi əməs, dəl əxu ikkisi. Bu ikkisi əzara til biriktürüp, Zhongguo həlkiqə zulum saldi, wahalənki, jahan'girlikning milli zulmi əng eəjir zulum, xunga jahan'girlik Zhongguo həlking birinqi wə əng yawuz dūxmini.

Yəponiyə Zhongguoqə korallik tajawuz kilip

kirgəndin keyin, Zhongguo inkilawining asasiy dūxmini Yapon jahan'girligi wə uning bilən til biriktürüp axkara təslim bolqan yaki təslim bolmaqçi boluwatқан barlık wətən hainliri həm əksi-yətqilər bolup qaldı.

Zhongguo burzuaziyisimu əslidə jahan'girlikning zulmioqa uqrioqan, umu inkilawiy kürəxkə rəhbərlik kılqan, asasiy rəhbərlik rolini oynioqan idi, məsilən, xinhəy inkilawida; inkilawiy kürəxkimu katnaxқан idi, məsilən, beyfa uruxioqa wə hazır elip beriliwatқан Yapon baskunqilirioqa qarxi uruxka. Lekin, bu burzuaziyining yukuri katlam kısmi yəni guomindangning əksiyətqil guruhini wəkil kılqan təbikisi 1927- yildin 1937- yiloiqə bolqan uzak wakit dawamida, jahan'girlik bilən til biriktürüp həm pomixxiklar sinipi bilən əksiyətqil ittipak tüzüp, əzigə yardım kılqan dostlirioqa — gongchəndangoqa, puroletariyatka, dihanlar sinipioqa wə baxka uxxak burzuaziyigə asilik kildi, Zhongguo inkilawioqa asilik kildi, inkilapni məqlubiyətke uqratti. Xuning üqün, u qaçda inkilawiy həlk wə inkilawiy partiyə (gongchəndang) ənə xu burzua unsurlarni inkilap dūyxiangining biri kilixka məjbur boldi. Yapon baskunqilirioqa qarxi uruxta, qong pomixxiklar wə qong burzuaziyining Wang Jingweyni wəkil kılqan bir kısmi asilik kildi, wətən hainlirioqa aylandı. Xuning üqün, Yapon baskunqilirioqa qarxi turuwatқан həlkmu milli mənəpətkə asilik

kiloqan bu qong burzuaziye unsurlirini inkilap düy-xiangining biri kilixqa məjbur boldi.

Buningdin xunimu qüxinix mümkin, Zhongguo inkilawining düxmini tolimu küqlük. Zhongguo inkilawining düxmini küqlük jahan'girlik bolupla kalmay, bəlki küqlük feodal küqlər, xuningdək məlum dəwrlərdə jahan'girlik və feodal küqlər bilən til biriktürüp, həlk bilən düxmənlixidiqan burzua əksiyətqiliri. Xuning üqün, inkilawiy Zhongguo həlqining düxminining küqini səl qaqlaydiqan nuktiinəzər toqra əməs.

Aldimizda muxundak düxmən turoqanliktin, Zhongguo inkilawining uzak muddətlikligi və dəhxətlikligi kelip qikti. Bizning düxminimiz tolimu küqlük boləqaqqa, inkilap küqliri uzak muddət bolmay turup, düxmənni üzül-kesil yengixkə kadir küq bolup toplinixi və qenikixi mümkin əməs. Düxmənning Zhongguo inkilawini basturuxi tolimu dəhxətlik boləqaqqa, inkilap küqliri özining kəy-sərligini tawlimisa və jari kildurmisa, öz zhendisini məhkəm tutup turuxi və düxmən zhendisini tartiwelixi mümkin əməs. Xuning üqün, Zhongguoning inkilap küqlirini həx-pəx digüqə uyuxturoqili bolidu, Zhongguoning inkilawiy kürixi birdəmdila qəlibə kazinalaydu, dəp qaraydiqan nuktiinəzər toqra əməs.

Aldimizda muxundak düxmən turoqanliktin, Zhongguo inkilawining asasiy usuli, Zhongguo inki-

lawining asasiy xəkli teq yol bolmay, bəlki koral-lik kürəx yoli boluxi kerəkligimu bəlgiləndi. Bizning duxminimiz Zhongguo həlkiqə teq paaliyət elip berix imkaniyiti bərməywatkaqqa, Zhongguo həlki siyasi jəhəttin heqkandak ərkinlik hokukiqə igə əməs. Stalin mundak digən idi: “Zhongguoda korallik inkilap korallik əksil’inkilapka karxi turmakta. Bu Zhongguo inkilawining hususiyətliridin biri, xuningdək Zhongguo inkilawining artuqqilik-liridin biri.”²⁴ Bu tamamən toqra həküm. Xuning üqün, korallik kürəxkə səl karaydioqan, inkilawiy uruxka səl karaydioqan, partizan uruxioqə səl karaydioqan, armiyə hizmitigə səl karaydioqan nuk-tiinəzər toqra əməs.

Aldimizda muxundak duxmən turqanliktin, inki-lawiy genjüdi məsilisimu kelip qikti. Küqlük jahan-girlik wə uning Zhongguodiki əksiyətqil ittipaqqiliri Zhongguoning mərkiziy xəhərlirini haman uzak muddət igiləp turidioqanliktin, əgər inkilapning koxuni jahan’girlik wə uning qalqiliri bilən murəs-səlixixni halimay, kürəxni kət’i dawamlaxturmaqqi bolsa, əgər inkilapning koxuni əz küqlirini topli-maqqi wə qenikturmaqqi bolsa, xuningdək küqi yetixməy turqan qaqda küqlük duxmən bilən yengix-yengilixni bəlgiləydioqan jənglərni kilixtin saklanmaqqi bolsa, qalak yezilarni ilqar wə mus-təhkəm genjüdi kilip qikixi, hərbi, siyasi, iktisa-diy wə mədiniyət jəhətlərdə uluq inkilawiy zhendi

kilip qikixi, buning bilən yeza rayonliriqə xəhərlərdin paydilinip hujum kilivatkan yawuz düxmən'gə karxi turuxi, buning bilən uzak muddətlik kürəxlərdə inkilapning toluk qəlibisini pəydin-pəy koloqə kəltürüxi lazim. Bundak əhwalda, Zhongguoning iktisadiy tərəkkiyatining təkxisizligi (bir pütün kapitalistik iktisat əməsligi), Zhongguoning yerining kəngligi (inkilap küqliri aylinip yürüp hərəkət kilix imkaniyitigə igə ikənligi), Zhongguoning əksil'inkilawiy lagirining iqki kismining birlikkə kəlmigənligi wə hər hil ziddiyətlər bilən toloqanlıqı, Zhongguo inkilawining asasiy armiyisi boləqan dihanlarning kürixining puroletariyat partiyisi boləqan gongchəndangning rəhbərligidə bolidioqanlıqı—mana bular, bir tərəptin, Zhongguo inkilawini awal yeza rayonlirida qəlibə kazinix imkaniyitigə igə kildi; yənə bir tərəptin bolsa, inkilapning təkxisizlik halitini pəyda kilip, inkilapning toluk qəlibisini koloqə kəltürüx ixini uzak muddətlik wə muxəkkətlik kilip koydi. Buningdin xunimu qūxinix mümkiniki, bundak inkilawiy genjüdlərdə elip berilidioqan uzak muddətlik inkilawiy kürəxlər, اساسən, dihanlarning Zhongguo gongchəndangi rəhbərligidiki partizan uruxi bolidu. Xuning üqün, yeza rayonlirini inkilawiy genjüdi kilixkə etiwarsiz karaydioqan nuktiinəzər, dihanlar arisida japa-muxəkkətlik hizmətlərnə elip berixkə etiwarsiz karaydioqan nuktiinəzər, partizan uruxioqə etiwarsiz karaydioqan

nuktiinəzər—həmmisi toqra əməs.

Lekin korallik kürəxni təkitligənlik, baxka xəkildiki kürəxləрни taxlap qoysimu bolidu, digənlik əməs; əksiqə, korallik kürəxtin baxka hər hil xəkildiki kürəxləarning maslixixi bolmisa, korallik kürəx qəlibigə erixəlməydu. Yeza genjüdiliri hizmitini təkitligənlik, xəhər hizmitini wə tehiqə düxmənning həkümranliqi astida turuwatkan baxka kəng yezilardiki hizmətləрни taxlap qoysimu bolidu, digənlik əməs; əksiqə, xəhər hizmiti wə baxka yeza hizmiti bolmisa, yeza genjüdiliri yitim halqa qüxüp kalidu, inkilap məqlup bolidu. Wahalənki, inkilapning ahirki məksidi düxmənning asasiy genjüdisi bolqan xəhərləрни tartiwelixtin ibarət, toluk xəhər hizmiti bolmisa, bu məksətkə yətkili bolmaydu.

Buningdin xunimu qüxinix mümkiniki, inkilapni yeza wə xəhərlərdə qəlibigə erixtürüx üqünmu, düxmənning həlkkə karxi kürəx kilixta ixlitidioqan asasiy qoralini yəni düxmənning armiyisini bitqit kilip taxlimay bolmaydu. Xunga, uruxta düxmən armiyisini yokitixtin taxkiri, düxmən armiyisini parqilax hizmitimu mohim hizmət bolup kalidu.

Buningdin xunimu qüxinix mümkiniki, düxmən uzak muddət ixqal kilip turoqan əksiyətqilik, zulmət həküm sürüwatkan xəhərlərdə wə əksiyətqilik, zulmət həküm sürüwatkan yezilarda gongchəndangning təxwiqat hizmiti wə təxkiliy hizmitini elip berixta aldirangquluk-təwəkkülqilik fangzhenini qollanqili

bolmaydu, yoxurun bolux-hil bolux, küq toplax, pəyt kütüx fangzhenini kollinix lazim. Gongchəndangning həlkkə rəhbərlik kilip, düxmən'gə karxi kürəx kilix-tiki celüesi barlik paydilinixka bolidioqan, oqukanuniy bolqan, kanun. buyruk wə ijtimai ərpadətlər yol qoyqan dairidin paydilinip, yolluk, paydilik, qəklik bolux nuktiinəzirini asas kilip, kədəmmu-kədəm wə puhta orunlixip, puhta ilgiriligən halda ixləxtin ibarət boluxi kerək, wakirax-jakirax wə udul kəlgən yərgə urunux-sokunux yoli bilən hərgiz muwəppəkiyət kəzanqili bolmaydu.

3-Bölüm Zhongguo İnqilawining Wəzipisi

Həzirki baskuqtiki Zhongguo inqilawining düxmini, esasən, jahan'girlik bilən feodal pomixxiklar sinipi ikən, undak bolsa, həzirki baskuqtiki Zhongguo inqilawining wəzipisi nime?

Kilqə xək-xübhə yokki, asasiy wəzipisi ənə xu ikki düxmən'gə zərbə berix yəni qətkə karita jahan'girlikning zulmini aqdurup taxlaydioqan milli inqilapni wə məmlikət iqigə karita feodal pomixxiklarning zulmini aqdurup taxlaydioqan demokratik inqilapni əməlgə axuruxtin, əng asasiy wəzipisi bolsa jahan'girlikni aqdurup taxlaydioqan milli inqilapni əməlgə axuruxtin ibarət.

Zhongguo inqilawining bu ikki qong wəzipisi əzara baqlanoqan. Əgər jahan'girlikning həkümran-

liqi aqdurup taxlanmisa, feodal pomixxiklar sinipining həkümranlıqini yokatkili bolmaydu, qünki jahan'girlık feodal pomixxiklar sinipining asasiy kolloquqisi. Uning əksiqə, feodal pomixxiklar sinipi jahan'girlıkning Zhongguoqa həkümranlıq kilixining mohim ijtimai asasi boləaqqa, dihanlar bolsa Zhongguo inkilawining asasiy armiyisi boləaqqa, əgər dihanlarning feodal pomixxiklar sinipini aqdurup taxlixioqa yardəm berilmisə, Zhongguo inkilawining kudrətlik koxunini kurup, jahan'girlıkning həkümranlıqini aqdurup taxliqili bolmaydu. Xuning üqün, milli inkilap bilən demokratik inkilapni əməlgə axuruxtin ibarət bu ikki tüp wəzipə otturisida pərk bar, xundakla birlikmu bar.

Zhongguoning bügünki milli inkilawining wəzipisi, asasən, wətinimizning tuprioqoqa tajawuz kilip kirgən Yapon jahan'girligigə karxi turux, demokratik inkilawining wəzipisi bolsa uruxning oələbisini koloqa kəltürüx üqün orunlinixi lazim boləan wəzipə bolup, bu ikki inkilapning wəzipisi bir birigə baqlinip kətkən. Milli inkilap bilən demokratik inkilapni bir biridin kəskin pərk kilidioqan ikki inkilawiy baskuqqa beləwetidioqan nuktiinəzər toqra əməs.

4-Bölüm Zhongguo Inkilawining Hərkətləndürgüç Küqi

Həzirki baskuqtiki Zhongguo jəmiyitining harak-

tiri, Zhongguo inkilawining düyxiangi wə Zhongguo inkilawining wəzipisi toqrisidiki təhlil wə həkümge asaslanoqanda, Zhongguo inkilawining hərketləndür-güq küqi nimə?

Zhongguo jəmiyiti mustəmlikə, yerim mustəmlikə wə yerim feodallik jəmiyət ikən, Zhongguo inkilawi karxi turidioqan düyxiang, asasən, qət'əl jahan'gir-ligining Zhongguodiki həkümranliqi wə məmlikət iqidiki feodalizim ikən, Zhongguo inkilawining wə-zipisi muxu ikki əzgüqini aqdurup taxlax ikən, u halda, Zhongguo jəmiyitidiki hərkaysi siniplar wə hərkaysi təbikilərdin kaysi siniplar wə kaysi təbi-kilər jahan'girlikkə wə feodalizimoqa karxi turidioqan küq bolalaydu? Bu—hazirki baskuqta Zhongguo inkilawining hərketləndürgüq küqi məsilisi. Inki-lapning hərketləndürgüq küqi məsilisini enik qüxi-niwaloqandila, Zhongguo inkilawining tıp celüesi məsilisini toqra həl kilöqili bolidu.

Hazirki baskuqtiki Zhongguo jəmiyitidə kandak siniplar bar? Pomixxiklar sinipi bar, burzuaziyə bar; pomixxiklar sinipi, burzuaziyening yukuri kat-lam kısmi—ikkilisi Zhongguo jəmiyitidiki həkümran siniplar. Yənə puroletariyat bar, dihanlar sinipi bar, uxxak burzuaziyening dihanlardin baxqa hər hil tərkipliri bar; bu üq sinip bügünki Zhongguoning əng kəng ziminida yənila həkümranlik kilinoquqi siniplar.

Bu siniplarning Zhongguo inkilawioqa tutkan

pozitsiyisi wə mǝydanining kandak boluxi pütǝnlǝy ularning ijtimai iktisatta igiligǝn ornioǝa baǝqlik. Xuning üqǝn, ijtimai iktisatning haraktiri inkilapning dǝyxiangini wə wǝzipisinila bǝlgilǝx bilǝn kǝlmay, inkilapning hǝrkǝtlǝndürgüq küqinimu bǝlgilǝydu.

Biz əmdi Zhongguo jəmiyitidiki siniplarni tǝhlil kilip ǝtǝyli.

1. Pomixxiklar Sinipi

Pomixxiklar sinipi—jahan'girlikning Zhongguoǝa hǝkǝmranlik kilixining mohim ijtimai asasi, dihanlarni feodallik tǝzüm bilǝn ekispilatatsiyǝ kilidioǝan wə ezidioǝan sinip, Zhongguo jəmiyitining aloǝ besixioǝa siyasi jǝhǝttin, iktisadiy jǝhǝttin wə mǝdiniyǝt jǝhǝttin toskunluk kilidioǝan wə kilqǝ ilǝqarlik roli yok sinip.

Xuning üqǝn, sinip süpitidǝ eytkanda, pomixxiklar sinipi inkilapning hǝrkǝtlǝndürgüq küqi əmǝs, inkilapning dǝyxiangi.

Yapon baskunqiliriǝa qǝrxii uruxta bir kisim qong pomixxiklar bir kisim qong burzuazlar (tǝslimqilǝr)ning kǝynigǝ kirip, Yapon karakqiliriǝa tǝslim bolup, wǝtǝn haini bolup kǝtti; yǝnǝ bir kisim qong pomixxiklarmu yǝnǝ bir kisim qong burzuazlar (jahillar)ning kǝynigǝ kirip, gǝrqǝ Yapon baskunqiliriǝa qǝrxii lagirda kalǝan bolsimu, intayin

ikkilənməktə. Əmma ottura wə kiqik pomixxiklardin kelip qikқан nurқun kəyming shenshilar yəni bir kədər kapitalistik tūs aloқan pomixxiklar həlimu Yapon baskunqilirioqa karxi turux aktiplioqioqa igə, Yapon baskunqilirioqa birliktə karxi turuxta həlimu ular bilən ittipaklixixka toqra kelidu.

2. Burzuaziyə

Burzuaziyə məybənlik haraktir aloқan qong burzuaziyə wə milli burzuaziyə döp ikkigə ayrilidu.

Məybənlik haraktir aloқan qong burzuaziyə — jahan'gir dələtlərnin kapitalistlirioqa biwastə hizmət kilidioqan wə xular bekip əstürgən sinip, uning yezilardiki feodal küqlər bilən irmax-qirmax muna-siwiti bar. Xuning üqün, məybənlik haraktir aloқan qong burzuaziyə Zhongguoning inkilap tarihida əzəldin Zhongguo inkilawininin hərketləndürgüq küqi boloқan əməs, bəlki Zhongguo inkilawinininin düy-xiangi bolup kəlgən.

Lekin, Zhongguoning məybənlik haraktir aloқan qong burzuaziyisi ayrim-ayrim həlda birkanqə jahan'gir dələtkə mənsub boloқanliktin, bu birkanqə jahan'gir dələt arisidiki ziddiyətlər ətkür karimu-karxilaxқан qaoqlarda, inkilap اساسən məlum bir jahan'gir dələtkə karxi turoqan qaoqlarda, baxқа jahan'gir dələtlər xitongioqa mənsub məybənlər sinipi nəwəttiki jahan'girlikkə karxi səpkə məlum dərjide

wə mələm wakıttta katnixiximu mümkin. Əmma ularning hojayinliri Zhongguo inkilawioqa karxi turuqan haman, ularmu dərhal inkilapka karxi turidu.

Yapon baskunqiliriqqa karxi uruxta Yaponpərəs qong burzuazlar (təslimqilər) təslim boldi, yaki təslim bolmaqqi boluwatidu. Yawropa, Amerikapərəs qong burzuazlar (jahillar)mu, gərqə tehi Yapon baskunqiliriqqa karxi lagirda qaloqan bolsimu, intayin ikkilənməktə, ular, bir tərəptin, Yapon baskunqiliriqqa karxi turidiqan, yənə bir tərəptin, gongchəndangoqa karxi turidiqan ikki yuzlimilik kixilər. Bizning qong burzuaziyə təslimqilirigə karatqan siyasitimiz ularni duxmən dəp karap kət'i yokitix. Qong burzuaziyining jahilliriqqa bolsa inkilawiy ikki bislik siyasət bilən muamilə kilimiz, yəni: bir tərəptin, ular bilən birliximiz, qunki ular tehi Yapon baskunqiliriqqa karxi turuwatidu, ular bilən Yapon jahan'girligi otturisdiki ziddiyəttin həlimu paydiliniximiz kerək; yənə bir tərəptin, ularqqa karxi kət'i kürəx kilimiz, qunki ular Yapon baskunqiliriqqa karxi turuxni wə ittipaklikni buzidiqan, gongchəndangoqa wə həlkkə karxi boluqan kattik besim siyasitini yürgüzməktə, kürəx kilimsak, Yapon baskunqiliriqqa karxi turuxka wə ittipaklikka ziyan yetidu.

Milli burzuaziyə—ikki yaklimilikqa igə sinip.

Bir tərəptin, milli burzuaziyə jahan'girlikning zulmiqqa uqrimakta, feodalizimning asaritigimu uq-

rimakta, xuning üqün, uning bilən jahan'girlik wə feodalizim otturisida ziddiyət bar. Muxu tərəptin eytkanda, u inkilap küqlirining biri. Zhongguoning inkilap tarixida umu jahan'girlikkə wə guənliao-jünfa həkümətlirigə karxi turuxta məlum aktiplik kərsətkən.

Lekin, yənə bir tərəptin, u iktisadiy wə siyasi jəhəttiki zəipligi, jahan'girlik wə feodalizim bilən boləqan iktisadiy munasiwətlirini toluq üzmiğənligi səwiwidin, jahan'girlikkə wə feodalizimoğa üzülkesil karxi turux jasaritigə igə əməs. Bundak əhwal bolupmu həlk ammisining inkilawiy küqliri zorayəqan qaqlarda nahayiti roxən kərünidu.

Milli burzuaziyining bundak ikki yaqlimilikliqi uning jahan'girlikkə wə guənliao-jünfa həkümətlirigə karxi inkilapka məlum dəwrdə wə məlum dərjide katnixalaydiəqanliqini, inkilapning bir hil küqi bolup kelixi mümkinligini bəlgiligən. Əmma ikkinqi bir dəwrdə, uningda qong məybən burzuaziyining kəynigə kirip, əksil'inkilapning yardəmqliri bolup kelix həwpi bar.

Zhongguodiki milli burzuaziye, asasen, ottura burzuaziye gərçə 1927-yildin keyin wə 1931-yildin (18-sintəbir wəkəsidadin) ilgiri, qong pomixxik, qong burzuaziyining kəynigə kirip, inkilapka karxi turəqan bolsimu, lekin asasiy jəhəttin həkimiyyətke igə bolup bakmidi, bəlki həkimiyyət üstidə turəqan qong pomixxik, qong burzuaziyining əksiyətqil siyasiti-

ning qəklimisigə uqrap kəldi. Yapon baskunqiliriqə qarxi turux dəwridə, u qong pomixxik, qong burzuaziyə təslimqiliridinla pərklinip kəlməy, bəlki qong burzuaziyə jahilliridinmu pərklinidu, bögünki kündimu yənila bizning bir kədər yahxi ittupaqqimiz. Xuning üqün, milli burzuaziyigə ehtiyatlik siyasət kollinix pütünləy zərür.

3. Uxxak Burzuaziyining Dihanlardin Baxka Hər Hil Tərkipliri

Uxxak burzuaziyining dihanlardin baxka hər hil tərkipliri kəng ziyalilar, uxxak sodigərlər, kol sanəatqilər wə ərkin kəsptikilərnəi əz iqigə alidu.

Uxxak burzuaziyining ənə xu tərkiplirining orni dihanlar sinipi iqidiki ottura dihanlarning orniqə kismən ohxap ketidu, ularning həmmisi jahan'girlikning, feodalizimning wə qong burzuaziyining zulmiqə uqrap, kündin-kün'gə wəyranlik wə zawallikqə yüztutmaqta.

Xuning üqün, uxxak burzuaziyining bu tərkipliri inkilapning hərəkətləndürgüq küqliridin biri, puroletariyatning ixənqlik ittupaqqisi. Uxxak burzuaziyining bu tərkiplirimu puroletariyatning rəhbərligidila azatlikqə erixələydu.

Əmdi uxxak burzuaziyining dihanlarni əz iqigə almiqan hər hil tərkiplirini təhlil kilip ətəyli.

Birinqi, ziyalilar wə yax okuquqilar. Ziyalilar

wə yax okuquqilar bir sinip yaki bir tēbikē əmēs. Lekin, ularning ailē kelip qikixidin kariqanda, ularning turmux xaraitidin kariqanda, ularning siyasi mēydanidin kariqanda, hazirki zaman Zhongguo ziyaliliri wə yax okuquqilirining kēpqiligini uxxak burzuaziyē fēnchousiōqā kirgūzse bolidu. Birnēqqē on yildin beri Zhongguoda zor bir tūrkūm ziyalilar wə yax okuquqilar mēydanqā kēldi. Ular, jahan'girlikkē wə qong burzuaziyigē yekin bolōan wə ularqā hizmēt kilidiqan hēm hēlk ammisiōqā karxi turidiqan bir kisim ziyalilarni hēsapka almioqanda, omumən, jahan'girlik, feodalizim wə qong burzuaziyining zulmiōqā uqrimakta, ixsiz wə okuxsiz kelix tēhdidigē uqrimakta. Xuning ūqūn, ular nahayiti zor inkilawiylikkā igē. Ular kapitalistik pēnni bilimlōrgē azdur-kēptur igē, siyasi tuyōuqā bay, ular hazirki baskuqtiki Zhongguo inkilawida kēpinqē xiēnfenglik wə kōwrūklūk rol oynimakta. Xinhēy inkilawidin burun bolōan qēt'əllōrdē okuqan okuquqilar hērkiti, 1919-yildiki 4-may hērkiti, 1925-yildiki 30-may hērkiti, 1935-yildiki 9-dikabir hērkiti—buning roxēn dēlilliri. Bolupmu kēmbēqēl-rēk bolōan kēng ziyalilar ixqilar wə dihanlar bilēn billē inkilapka katnixidu wə inkilapni himayē kilidu. Marksizim-Leninizim idiyisining Zhongguoda kēng tarkilixi wə kōbul kiliniximu aldi bilēn ziyalilar wə yax okuquqilar arisida boldi. Inkilap kūqlirining uyuxturuluxi wə inkilap ixlirining kuru-

luxi inkilawiy ziyalilarning katnixixisiz muwəppəki-yətlik bolmaydu. Lekin, ziyalilar ammiwi inkilawiy kürəxtə amma bilən iqqoyun-taxkoyun bolup kət-migən, ammining mən-pəəti üqün hizmət kilixka wə amma bilən birlixixkə kət'i bəl baqlimioqan qaqlarda, kəpinqə, zhuguənzhuylilik wə xəhsiyətqilik hahixida bolidu, ularning idiyisi kəpinqə kuruk bolidu, ularning hərkiti kəpinqə turaksiz bolidu. Xu-ning üqün, Zhongguoning kəng inkilawiy ziyaliliri gərqə xiənfenglik wə kəwrüklük rolqa igə bolsimu, lekin bu ziyalilarning həmmisila ahirqiqə inkilap kilalaydiqanlardin boliwərməydu. Inkilapning jiddi pəytigə kəlgəndə, ularning bir kismi inkilap koxu-nidin ayrilip, passip pozitsiyə tutidu; az sandikiliri inkilapning duxminigə aylinip kalidu. Ziyalilar bu kəm-qiligini pəkət uzak muddətlik ammiwi kürəx dawamidila tügitiپ ketələydu.

Ikkinqi, uxxak sodigərlər. Ular omumən dukan hizmətqisi yallimay, yaki az yallap, kiqik kələmlik shangdiən aqidu. Jahan'girlar, qong burzuazlar wə jazanihorlarning ekispilatatsiyisi ularni wəyran bolux təhdidi astida kalduroqan.

Üqinqi, kol sanaətqilər. Ular kəng amma. Ular ixləp-qikirix wastilirigə igə, ixqi yallimaydu, ya bolmisa bir-ikkila xagirt yaki nimkar yallaydu. Ularning orni ottura dihanlarningkigə ohxax.

Tətinqi, ərkin kəsptikilər. Ərkin kəsptikilər hər hil kəsp bilən xuqullinidu, dohturlar ənə xularning

biri. Ərkin kəspdikilər baxkılarni ekispilatatsiyə kilmaydu, yaki baxkılarni yenik ekispilatatsiyə kilidu. Ularńing orni qol sanaətqilərnıngkigə ohxax.

Yukurida bayan kilinoqan uxxak burzuaziyə tərkipliri kəng ammini təxkil kilidu, ular, omumən, inkilapka katnixidu wə inkilapni himayə kilidu, ular inkilapning nahayiti yahxi ittipaqqisi, xunga ularni koləqa kəltürüximiz wə koqdiximiz lazim. Ularńing kəmqiligi xuki, bəziliri burzuaziyining təsirigə asanla berilip ketidu, xunga ularńing ari-sida inkilawiy təxwikat hizmiti wə təxkiliy hizmət elip berixka əhmiyət berix lazim.

4. Dihanlar Sinipi

Dihanlar pütün məmlikəttiki omumi əhəlining təhminən 80 pirsəntini təxkil kilidu, ular hazır Zhongguo həlk igiligining asasiy küqi.

Dihanlarńing iqki kismida kəskin bəlünüx jəryani dawam kilmakta.

Birinqi, bay dihan. Bay dihanlar yeza əhəlisining təhminən 5 pirsəntqisini təxkil kilidu (Pomixxiklar bilən koxulup, yeza əhəlisining təhminən 10 pirsəntqisini təxkil kilidu), yeza burzuaziyisi dəp atilidu. Zhongguo bay dihanlirining tolisi bir kism yerini ijarigə beridu, uning üstigə jazanihorluk kilidu, ularńing yallanma dihanlar üstidiki ekispilatatsiyisi-mu nahayiti dəhxətlik bolidu, yerim feodallıq harak-

tir aloqan bolidu. Lekin bay dihanlar əzliri əmgəkkə omumən katnixidu, muxu jəhəttə ular yənə dihanlarning bir kismi. Bay dihanlarning ixləpqi kirixi məlum məzgildə paydilikmu bolidu. Bay dihanlar, omumən, dihanlar ammisining jahan'girlikkə qarxi kürixidə bir ülüx küq qoxuxi mümkün, pomixxiklaroqa qarxi yər inkilawi kürixidə bitərəp turuximu mümkün. Xuning üqün, bay dihanlarni pomixxiklardin pərksiz sinip dəp karimasliqimiz, bay dihanni yokitix siyasitini tola baldur kollanmasliqimiz lazim.

İkkinqi, ottura dihan. Ottura dihanlar Zhongguo yeza əhalisining təhminən 20 pirsəntqisini təxkil kilidu. Ottura dihanlar, omumən, baxkilarni ekispilatatsiyə kılmaydu, iktisatta özini əzi təminliyələydu (Əmma həsul obdan boləqan yilliri səl-pəl exinalaydu; bəzidə yallanma əmgəktinmu az-tola paydilinidu, yaki əsümgə azrak kərz tərkitidu), lekin jahan'girlikning, pomixxiklar sinipining wə burzuaziyining ekispilatatsiyisigə uqraydu. Ottura dihanlarning həmmisidə siyasi hokuk yok. Bir kisim ottura dihanlarning yeri yetixməydu, pəkət bir kisim ottura dihanlar (hallik ottura dihanlar)ningla az-tola artuk yeri bolidu. Ottura dihanlar jahan'girlikkə qarxi inkilapka wə yər inkilawioqa katnixipla qalmay, bəlki sotsiyalizimnimu kobul kilidu. Xuning üqün, pütün ottura dihanlar puroletariyatning ixənqlik ittupaqqisi bolidu, ular inkilapning hərəkətləndürgüq küqning

mohim bir qismi. Ottura dihanlarning pozitsiyisi-ning qandak boluxi inkilapning yengix-yengilixini bəlgiləydiqan bir amil, bolupmu yər inkilawidin keyin ottura dihanlar yezilarda zor kəpçilik bolup qalqan qaqda xundak.

Üqinqi, kəmbəqəl dihan. Zhongguoning kəmbəqəl dihanliri yallanma dihanlar bilən koxulup, yeza ahalisining təhminən 70 pirsəntini təkil qilidu. Kəmbəqəl dihanlar yeri yok yaki yeri yetixməydiqan kəng dihanlar ammisi, yezilardiki yerim puroletariyat, Zhongguo inkilawining əng zor hərəkətləndürgüq küqi, puroletariyatning təbii wə əng ixənqlik ittipaqçisi, Zhongguo inkilawining koxunining asasiy armiyisi. Kəmbəqəl dihanlar bilən ottura dihanlar pəkət puroletariyatning rəhbərlikdila azatlikka erixələydu; xuningdək puroletariyatmu pəkət kəmbəqəl dihanlar wə ottura dihanlar bilən mustəhkəm ittipak tüzgəndila, inkilapka rəhbərlik kilip, uni qəlibigə elip baralaydu, undak qilmisa, mümkün əməs. Dihan digən isimning məzmuni, asasen, kəmbəqəl dihan bilən ottura dihani öz iqigə alidu.

5. Puroletariyat

Zhongguo puroletariyati iqidə təhminən 2 milyon 500 mingdin 3 milyonqiqə hazirki zaman sanaət ixqisi bar, təhminən 12 milyon xəhər uxxak sanaiti wə kol sanaət yallanma əmgəkqiliri həm dukan

hizmətqiliri bar, yənə nahayiti kəp sanda yeza puroletarliri (yəni yallanma dihanlar) wə baxka xəhər-yeza puroletarlimu bar.

Zhongguo puroletariyati omumi puroletariyatning tūp artuqçilikliridin yəni əng ilqar igilik xəkli bilən baqlanqanlıqı, təkilqanlik wə inti-zamqanlikka baylıqı, hususi igidarçılıqıda ixləp-qikirix wastiliri bolmiqanlıqıdin baxka yənə nurqun əzigə has artuqçiliklarqə igə.

Zhongguo puroletariyati kəndək əzigə has artuqçiliklarqə igə?

Birinçidin, Zhongguo puroletariyati üq türlük zulum (jahan'girlikning zulmi, burzuaziyining zulmi wə feodal küqlərning zulmi)qə uqrap kəlməktə, halbuki, bu zulum eqirliqı wə dəhxətlikligi jəhəttin dunyadiki hərəkaysi millətlərdə kəm uqraydu; xuning üqün, Zhongguo puroletariyati inkilawiy kürəxlərdə baxka hərəkəndək sinipka kəriqənda kət'i wə üzül-kesil kelidu. Mustəmlikə wə yerim mustəmlikə Zhongguoda Yawropadikigə ohxax ijtimai gəyliangzhuyilikning iktisadiy asasi yok, xunga, intayin az sandiki ixqilar asiliridin baxka, pütün puroletariyat əng inkilawiy sinip.

Ikkinçidin, Zhongguo puroletariyati inkilap səhnisigə kədəm koyqəndin baxlap, əz sinipining inkilawiy partiyisi—Zhongguo gongchəndangining rəhbərliğidə Zhongguo jəmiyitidə bir kədər əng anglık sinip bolup kəlməktə.

Üqinqidin, wəyran boləjan dihanlardin kelip qıkkanlıri kəpquilkni təxkil kiləjanlıktin, Zhongguo puroletariyatining kəng dihanlar bilən bir hil təbii baqlinixi bar, bu hal uning dihanlar bilən ziq ittipak tüzüxigə ongaylık beridu.

Xunga, gərqə Zhongguo puroletariyatining bəzi mukərrər ajizlikliri bolsimu, məsilən, sani azrak (dihanlarəja nisbətən), yexi kikiqrək (kapitalistik əllərdiki puroletariyatka nisbətən), mədiniyət səwi-yisi təwənrək (burzuaziyigə nisbətən) bolsimu, lekin, u ahir Zhongguo inkilawining əng tıp hər-kətləndürgüq küqi bolup kaldı. Zhongguo inkilawı puroletariyatning rəhbərliqi bolmisa qokum qəlibə kazinalmaydu. Yiraktikiliridin xinhəy inkilawini alsak, u qaəda tehi puroletariyatning anglik kat-nixixi bolmioqanlıktin, u qaəda tehi gongchəndang bolmioqanlıktin wujutka qikmıdi. Yekinkiliridin 1924- yildin 1927- yiləiqə dawam kiləjan inkilapni alsak, bu qaəda puroletariyatning anglik katnixixi wə rəhbərliqi boləjanlıktin, bu qaəda gongchəndang bar boləjanlıktin, bir məzgil nahayiti zor qəlibilərgə erixəlidi; ləkin yənə qong burzuaziye keyinqə əzi bilən puroletariyat otturisdiki ittipakka, ortak inkilawiy ganglıngəja asilik kiləjanlıktin, xuning bilən billə u qaəda Zhongguo puroletariyati wə uning partiyisi tehi bay inkilawiy təjribilərgə igə bolmioqanlıktin, yənə məqlubiyətke uqrıdi. Yapon baskunqiliriəja qarxi urux baxlanəqəndin buyan,

puroletariyat bilən gongchəndang Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birlikəpkə rəhbərlik kılqanliktin, pütün millətni öz ətrapiqə uyxturdi, Yapon baskunqiliriqə qarxi uluq uruxni kəzəqidi wə kət'i dawamlaxturmakta.

Zhongguo puroletariyati xuni qüxinixi kerəkki, u əzi gərqə əng anglik wə əng təkilqan bir sinip bolsimu, əmma yaləuz öz sinipiningla küqigə tayinidiqan bolsa, qəlibə kazinalmaydu. Ələlibə kazinix üqün, türlük əhwalda, ittipaklixixka mümkin bolqan barlik inkilawiy sinip wə təkikilər bilən ittipaklixip, inkilawiy birlikəp təkil kılıxi lazim. Zhongguo jəmiyitidiki siniplar iqidə dihanlar ixqilar sinipining mustəhkəm ittipakqisi, xəhər uxxak burzuaziyisimu ixənqlik ittipakqisi, milli burzuaziyə bolsa uning məlum dəwrdiki wə məlum dərijidiki ittipakqisi, bu həzirki zaman Zhongguo inkilawining tarihi ispatlıqan tıp kanuniyətlərdin biri.

6. Sərgərdanlar

Zhongguoning mustəmlikə wə yerim mustəmlikə orunqə qüxüp kəlixı Zhongguoning yeza wə xəhərliridə kəng ixsizlar topini pəyda kildi. Bu toptikilərnıng nuroqunliri tirikqilikning həqkəndak toqra yolini tapalmay, natoqra kəsplər bilən xuqulınlınlı kün kəqürüxkə məjbur boldi, bu—basmiqılar, lükqəklər, diwanilər, pəhixə ayallar wə nuroqun

hurapi kəsptikilərnin kelip qikixinin mənbəsi. Bu təbikə—turaksiz təbikə; uning bir kısmi əksiyətqi küqlərgə asanla setilip ketidu, yənə bir kismida bolsa inkilapka katnixix ehtimali bolidu. Ularda ijabilik kəm, ijabilik kəm boləannin üstigə buzqunqilik exip-texip yatidu, inkilapka katnaxkandin keyin, ular yənə inkilapning qoxunida liukouzhuynin wə həkümətsizlik idiyisinin kelip qikixinin mənbəsi bolup kalidu. Xunga, ularni əzgertixkə mahir bolux, ularning buzqunqiliqini tosuxka əhmiyət berix lazim.

Yukuridikilər bizning Zhongguo inkilawininin hərketləndürgüq küqi toqrisidiki təhlilimiz.

5-Bölüm Zhongguo Inkilawininin Haraktiri

Biz Zhongguo jəmiyitininin haraktirini yəni Zhongguoning alahidə dələt əhwalini qüxiniwalduk, bu—Zhongguo inkilawininin barlik məsililirini həl kilixta əng tüp əsas. Biz yənə Zhongguo inkilawinininin düyxiangini, Zhongguo inkilawininin wəzipisini wə Zhongguo inkilawininin hərketləndürgüq küqini qüxiniwalduk, bular—Zhongguo jəmiyitininin alahidə haraktiri wə Zhongguoning alahidə dələt əhwali səwiwidin kelip qikқан, hazırki baskuqtiki Zhongguo inkilawinqa munasiwətlik boləan tüp məsililər. Bularning həmmisini qüxiniwaləandin keyin, əmdi biz hazırki baskuqtiki Zhongguo inkilawininin yənə

bir tüp məsilisini yəni Zhongguo inkilawining haraktirining kandaq ikənligini qüxiniwalalaymiz.

Hazirki baskuqtiki Zhongguo inkilawi zadi kandaq haraktirdiki inkilap? Burzua demokratik inkilapmu, yaki puroletar sotsiyalistik inkilapmu? Roxənki, keyinkisi əməs, aldinkisi.

Zhongguo jəmiyiti yənila mustəmlikə, yerim mustəmlikə wə yerim feodallik jəmiyət ikən, Zhongguo inkilawining düxmini, əsasən, yənila jahan'girlik wə feodal küqlər ikən, Zhongguo inkilawining wəzipisi ənə xu ikki əsasiy düxmənni aqdurup taxlaxni məksət kıləan milli inkilap bilən demokratik inkilapni əməlgə axurux ikən; xuningdək bu ikki düxmənni aqdurup taxlaydıqan inkilapka bəzi qaqlarda burzuaziyimu kətnixidikən, qong burzuaziyə inkilapka əsilik kilip, inkilapning düxmini bolup kəlaqan təkdiədimu, inkilapning tiqi adəttiki kapitalizimə wə kapitalistik hususi mülükke əməs, bəlki jahan'girlikke wə feodalizimə kəritilidu. Əhwal xundaq ikən, xunga, hazirki baskuqtiki Zhongguo inkilawining haraktiri puroletar sotsiyalistik əməs, bəlki burzua demokratiktur²⁸.

Lekin, Zhongguoning hazirki burzua demokratik inkilawi koniqə, adəttiki burzua demokratik inkilap əməs,—bundak inkilapning wakti ətup kətkən,—bəlki yengiqə, əlahidə burzua demokratik inkilap. Bundak inkilap Zhongguoda wə barlik mustəmlikə, yerim mustəmlikə əllərdə rawajliniwatidu, biz bun-

dak inkilapni yengi demokratik inkilap döp ataymiz. Bundak yengi demokratik inkilap dunya puroletar sotsiyalistik inkilawining bir kısmi, u jahan'girlikke yeni hëlkara kapitalizimğa kät'i karxi turidu. U, siyasi jëhëttë, birқанqë inkilawiy sinip birlixip, jahan'gırlar hëm wëtën hainliri wë əkxiyëtqilër üstidin yürgüzidiqan diktatura bolup, Zhongguo jëmiyitini burzuaziyë diktaturiliqidiki jëmiyët kilip koyuxka karxi turidu. U, iktisadiy jëhëttë, jahan'gırlarning hëm wëtën hainliri wë əkxiyëtqilërnıng qong kapitallirini wë qong karhanilirini dëlët igiligigë ötküzüwalidu, pomıxxiklarning yërlirini dihanlarğa mülük kilip tëksim kilip beridu, xuning bilën billë adëttiki hususi kapitalistik karhanılarnı saklap kalidu wë bay dihan igiligini ëmëldin kaldurmaydu. Xuning üqün, bundak yengiqë demokratik inkilap, gërqë bir tërëptin kapitalizim üqün yol eqip bër-simu, lekin yënë bir tërëptin sotsiyalizim üqünmu aldinki xërt yaritip beridu. Zhongguoning hazirki inkilap baskuqi mustëmlikë, yerim mustëmlikë wë yerim feodallik jëmiyëtkë hatimë berix bilën sotsiyalistik jëmiyët kurux otturısıdiki ötkünqi baskuq, yengi demokratik inkilap jëryani. Bu jëryan birinqi dunya uruxi wë Rosiyë öktëbir inkilawidin keyinla barlıkka këlgen, Zhongguoda bolsa 1919-yildiki 4-may hërkıtidin baxlandı. Yengi demokratik inkilap diginimiz puroletariyat rëhbërligide bolqan, hëlk ammisi katnaxkan, jahan'girlikke wë feodalizimğa

qarxi inkilap. Zhongguo jəmiyiti muxu inkilapni bexidin  tk z xi lazim, xundak kiləqandila, yənimu ilgiriləp sotsiyalistik jəmiy tk  rawajlinalaydu, undak kilmisa rawajlinalmaydu.

Bundak yengi demokratik inkilap tarihta Yawropa, Amerika  llirid  bolup  tk n demokratik inkilaplardan zor d rijid  pərklididü, u burzuaziy  diktaturisini wujutka k lt rm ydu, b lki inkilawiy siniplarning puroletariyat rəhbərligidiki birliksepining diktaturisini wujutka kəltüridu. Yapon baskunqiliriqə qarxi urux dawamida Zhongguo gongch ndangi rəhbərligidiki Yapon baskunqiliriqə qarxi genjüdilərdə kurul qan Yapon baskunqiliriqə qarxi demokratik həkimiyət  n  xundak Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birliksəplik həkimiyət, u burzuaziyening bir sinip diktaturisimu  m s, puoletariyatning bir sinip diktaturisimu  m s, b lki puoletariyat rəhbərligidiki birkanqə inkilawiy sinip birlixip y rg zidiq n diktatura. Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxni w  demokratiyini yaklaydiq nliki kixilər, kaysi partiyə, kaysi guruhka mənsup boluxidin k t'i nəzər, bu h kimiy tk  katnixix salahiyitig  ig .

Bundak yengi demokratik inkilap sotsiyalistik inkilaptinmu pərklididü, u jahan'girlarning həm w t n hainliri w   ksiy tqil rning Zhongguodiki h k mranliqinila aqdurup taxlaydu, jahan'girlikkə w  feodalizimqə qarxi turuxka katnixixi m mkin

bolqan h rkandak kapitalistik t rkipni buzmaydu.

Bundak yengi demokratik inkilap Sun Zhongshən 1924-yili təxəbbus kilqan sənminzhuyilik inkilap bilən asasiy j h ttin bir. Sun Zhongshən xu yili elan kilqan «Zhongguo guomindangining məmlikətlik 1-kurultiyining hitapnamisi»də mundak dig n idi: “Yekinki zaman dələtliridə h lk hokuki tüzümi d p atalqan t z m, k pinq , burzuaziyig  has bolup, addi həlkni ezix koraliq  aylinip kaldi. Guomindangning h lk hokuki məsligi bolsa omumi addi həlkkə ortak bolup, azqilik adəmlər igiləp hususi kiliwalidiqan n rs   m s.” Y n  mundak dig n idi: “Zhongguoluklarning w  q t’ llikl rning karhaniliridin yaki longduən haraktirdikiliri yaki kəlimi b k zor bolup hususilarning baxkuruxka k qi y tm ydiqanliri, m sil n, banka, t m ryol, hawa katnixi w  xuningqə ohxaxlar d l t t ripidin yolq  koyulidu w  idarə kilinidu; buning bilən hususi kapital tüzümi h lk turmuxini  z qanggiliqə eliwalalmaydiqan bolidu, kapitalni q kl xning asasiy mənisi  n  xu.” Sun Zhongshən yənə  zining wəsiyitidə “H lk ammisini oyqitip, dunyada bizni  zi bilən barawər k ridiqan millətlər bilən birlixip, birliktə k r x kilix lazim” d p, iqki ixlar həm taxki ixlarq  dair t p pirinsipni kərsitip bərgən idi. Xundak kilip, kona h lkara w  iqki xaraitka muwapik bolqan kona demokratik sənminzhuyini yengi h lkara w  iqki xaraitka muwapik kelidiqan yengi demokratik sən-

minzhuyi kilip  zg rtip qikkan idi. Zhongguo gongch ndangi 1937-yil 9-ayning 22-k ni hitapnamə elan kilip, "Sənminzhuyi b g nki Zhongguo  q n z r r, partiyimiz uni t lt k s əməlgə axurux  q n k r x kilixni halaydu" diginid , baxka heqkandak sənminzhuyini  m s, b lki muxundak sənminzhuyini k zd  tutkan idi. Bu sənminzhuyi Sun Zhongshənning  q qong siyasitini yəni Rosiyə bilən birlixix, gongchəndang bilən birlixix w  dihan. ixqilaro a yar-y l k bolux siyasitini asas kilo an sənminzhuyi. Yengi h lkara w  iqki xaraitta bu  q qong siyasəttin q tlig n sənminzhuyi inkilawiy sənminzhuyi  m s (Kommunizim bilən sənminzhuyi demokratik inkilapning t p siyasi ganglingi j h ttila bir birigə ohxaydio anliqi, baxka h mm  j h tl rd  bolsa bir birigə ohximaydio anliqi m silisi to risida bu y rd  tohtilip olturmaymiz).

Dim k, Zhongguoning burzua demokratik inkilawi, m yli k r x sepi (birliks p) jəhətidin eytayli, m yli d l t tüzülüxi jəhətidin eytayli, puroletariyatning, dihanlar sinipining w  baxka uxxak burzua-ziyining ornio a etiwarsiz karisa bolmaydu. Kimki Zhongguo puroletariyatini, dihanlar sinipini w  baxka uxxak burzuaziyisini q tk  kayrip koymakqi bolidikən, Zhonghua millitining təkdirini qokum h l kilalmaydu, Zhongguoning heqkandak məsilisini qokum h l kilalmaydu. Zhongguoning h zirk  baskuqtiki inkilawi wujutka k lt ridio an demokratik

jumhuriyət jəzmən ixqilar, dihanlar wə baxka uxxak burzuazlar muəyyən orun tutidiqan wə muəyyən rol oynaydiqan demokratik jumhuriyət boluxi kerək. İkkinqi türlük kilip eytkanda, ixqilar, dihanlar, xəhər uxxak burzuaziyisinin həm jahan-girlikkə wə feodalizimqa qarxi turəuqi baxka barlik kixilərninç inkilawiy ittipakining demokratik jumhuriyiti boluxi kerək. Bundak jumhuriyətning təltəküs wujutka kelixi pəkət puroletariyat rəhbər-ligidila mümkin bolidu.

6-Bölüm Zhongguo Inkilawining Istikbali

Həzirki baskuqtiki Zhongguo jəmiyitining harak-tiri, Zhongguo inkilawining dūyxiangi, wəzipisi, hərəkətləndürgüq küqi wə haraktiridin ibarət tüp məsililərninç enikliwaləqandin keyin, Zhongguo inki-lawining istikbali məsilisini yəni Zhongguo burzua demokratik inkilawining puroletar sotsiyalistik inkilawi bilən boləqan munasiwiti məsilisi, Zhongguo inkilawining həzirki baskuqining kəlgüsi baskuqi bilən boləqan munasiwiti məsilisininimu asan qūxini-waləqili bolidu.

Qünki həzirki baskuqtiki Zhongguo burzua demokratik inkilawi adəttiki, koniqə burzua demok-ratik inkilap əməs, bəlki alahidə, yengiqə demok-ratik inkilap, yengi demokratik inkilap ikən, uning üstigə, Zhongguo inkilawi 20-əsirning 30- wə 40-

yilliridiki yengi h lkara xaraitta turoqan ikən, yəni sotsiyalizim yukuri  rl watkan, kapitalizim t w nl p ketiwatkan h lkara xaraitta, ikkinqi dunya uruxi w  inkilap d wrid  turoqan ikən, u halda, Zhongguo inkilawining ahirki istikbalining kapitalizim  m s, sotsiyalizim w  kommunistik bolidiqanliqdimu x k-x bh  qalmaydu.

S zsizki, hazirki baskuqtiki Zhongguo inkilawi hazirki mustəmlikə, yerim mustəmlikə w  yerim feodallik j miy tlik orunni  zg rtix  q n yəni yengi demokratik inkilapni orunlax  q n k r x kilidikən, u halda, inkilap Ələlibə kazanqandin keyin, kapitalizimning t r kki kilix yolidiki tosalqular s p r p taxlinidiqan bolqanliktin, kapitalistik igilikning Zhongguo jəmiyitidə heli d rijid  rawajlinidiqanliqi təsəwwur kilqili bolidiqan xundakla  j pl nmisimu bolidiqan ix. Kapitalizimning heli d rijid  rawajlinidiqanliqi iktisatta arkida kalqan Zhongguoda demokratik inkilap Ələlibə kazanqandin keyin k r lidiqan mukərrər nətijə. Lekin bu p k t Zhongguo inkilawining birla tərəptiki nətijisi, uning omumi nətijisi  m s. Zhongguo inkilawining omumi nətijisi mundak: bir tərəptin, kapitalistik amillar rawajlinidu, yənə bir tərəptin, sotsiyalistik amillar rawajlinidu. Bundak sotsiyalistik amillar kaysilar? Ular puroletariyat bilən gongchəndangning p t n m mlik ttiki siyasi k ql r iqid  tutkan salmiqining  s xi, dihanlar, ziyalilar w  x h r uxxak burzu-

aziyisining puroletariyat bilən gongchəndangning rəhbərlik hōkukini etirap kılōanlıoı yaki etirap kılixining mōmkinligi, demokratik jumhuriyətning dēlēt igiligi wə əmgəkqi hēklərning kopiratip igiligi. Bularning hēmmissi sotsiyalistik amil. Bularoıa hēkara xaraitning paydiliklıoı koxulsa, Zhongguo burzua demokratik inkilawining ahirki nətijisidə kapitalistik istikbaldin saklinip, sotsiyalistik istikbalni əməlğə axurux nahayiti zor imkaniyətkə igə bolmay kalmaydu.

7-Belüm Zhongguo Inkilawining Kox Wəzipisi Wə Zhongguo Gongchəndangi

Bu bapning hērkaysi bēlūmliridə eytilōanlarni yəkūnligəndə, xuni qūxiniximiz mōmkinki, pūtūn Zhongguo inkilawi kox wəzipini əz iqigə alidu. Yəni Zhongguo inkilawi burzua demokratik haraktirdiki inkilap (yengi demokratik inkilap) wə puroletar sotsiyalistik haraktirdiki inkilaptin—hazirki baskuqtiki inkilap wə kəlgəsi baskuqtiki inkilaptin ibarət kox wəzipini əz iqigə alidu. Həlbuki, inkilapning bu kox wəzipisining əməlğə axuruluxioıa rəhbərlik kılix Zhongguo puroletariyatining partiyisi—Zhongguo gongchəndangining zimmisidə, Zhongguo gongchəndangining rəhbərliğidin ayrilōanda, hērkandak inkilap muwəppəkuyət kəzinalmaydu.

Zhongguo burzua demokratik inkilawi (yengi

demokratik inkilap)ni orunlax wə həmmə zərür xərtlər hazırlanqan qaqda uni sotsiyalistik inkilap baskuqıqə kəqürüxkə təyyarlinix—bular Zhongguo gongchəndangining xərəplik wə uluk bir pütün inkilawiy wəzipisi. Hər bir gongchəndang əzasi buning üqün kürəx kilixi, hərgiz uni yerim yolda taxlap qoymasliqi lazim. Bəzi gədək gongchəndang əzaliri, bizning aldimizda pəkət hazirki baskuqtiki demokratik inkilap wəzipisila bar, kəlgüsi baskuqtiki sotsiyalistik inkilap wəzipisi yok, döp karaydu, ya bolmisa, hazirki inkilap yaki yər inkilawining əzi sotsiyalistik inkilap döp karaydu. Təkitləp kərsitix kerəkki, bu nuqtiinəzərlər hata. Hər bir gongchəndang əzasi bilixi kerəkki, Zhongguo gongchəndangi rəhbərligidiki pütün Zhongguo inkilawiy hərkiti demokratik inkilap wə sotsiyalistik inkilap-tin ibarət ikki baskuqni öz iqigə alqan bir pütün inkilawiy hərket; bular haraktiri bir birigə ohxax bolmioqan ikki inkilap jəryani, pəkət aldinki inkilap jəryanini tamamlıqandila, keyinki inkilap jəryanini tamamlıqili bolidu. Demokratik inkilap sotsiyalistik inkilapning zərür təyyarlıqi, sotsiyalistik inkilap demokratik inkilapning mukərrər yüzlinixi. Barlik kommunizimqılarning əng ahirki məksidi bolsa tirixip sotsiyalistik jəmiyət wə kommunistik jəmiyətne üzül-kesil wujutka qikirixtin ibarət. Pəkət demokratik inkilap bilən sotsiyalistik inkilapning pərkini enik qüxən'gəndila, xuning bilən 'billə yənə

bu ikkisinin baqlinixini enik qūxən'gəndila, Zhongguo inkilawioqa toqra rəhbərlik kilqili bolidu.

Zhongguo demokratik inkilawi wə Zhongguo sotsiyalistik inkilawidin ibarət muxundak ikki uluk inkilapning təltəküs orunlinixioqa rəhbərlik kilixni Zhongguo gongchəndangidin baxka heqkandak partiyə (məyli burzuaziyə partiyisi bolsun, yaki uxxak burzuaziyə partiyisi bolsun) üstigə alalmaydu. Zhongguo gongchəndangi bolsa əzi kurulqan kündin baxlapla, ənə xu kox wəzipini əz zimmisigə elip kəldi wə buning üqün top-toqra 18 yil japa-muxəkkətkə qidap kürəx kildi.

Bundak wəzipə intayin xərəplik, lekin, xuning bilən billə, intayin müxkül. Pütүн məmlikət dairilik, kəng ammiwilikka igə, idiyiwi, siyasi wə təxkiliy jəhətlərdə pütүнləy mustəhkəmlən'gən wə bolxewik-laxkan Zhongguo gongchəndangi bolmisa, bundak wəzipini orunlax mümkin əməs. Xuning üqün, gongchəndangni paal rəwixtə ənə xundak partiyə kilip kurup qikix hər bir gongchəndang əzasining məs'uliyiti.

Izahlar

① Kompasning kəxp kilinixi, Zhongguo rawayətlirigə qarışanda, heli burunla bolqan. Miladidin 3 əsir ilgiriki Zhən'guo dəwridə yezilqan «Lü Shining yilnamisi»də "Magnit təmürni tartidu" digen sez bar, buningdin xu qaqlarda Zhongguoluklarıning magnitning təmürni tartidoqanlıqini bilidoqanlıqini kərgili

bolidu. Miladi 1- əsirning baxlirida yəni xərkiy Hən sulalisining dəslepki yillirida Wang Chong tərpidin yezilqan «Lunheng»da magnit qoxukning sepi jənupni kərsitidioqanliqi eytilqan, buningdin xu qaqlarda magnitning qutupni kərsitix hususiyiti tepilqanliqini kərgili bolidu. Miladi 12- əsirning baxlirida yəni Song sulalisining Huyzong zamanisidə Zhu Yü tərpidin yezilqan «Pingzhou rawayətli» wə Xü Jing tərpidin yezilqan «Xüenhe yillirida Koriyigə əlqi bolup berix hatirisi»də dengiz katnixida kompastin paydilinilqanliqi bayan qilinqan, bulardın xu qaqlarda kompastin paydilinixning nahayiti omumi bolqanliqini kərgili bolidu.

② Xərkiy Hən sulalisi dəwridə hərəm aqisi Cəy Lun dərəh kowziqi, qigə, əski-tüski lata wə kerəksiz belik torliridin kəqəz yasaxni kəxp qilqan. Miladining 105- yili yəni Hən sulalisining hani Hedining ahirki yillirida Cəy Lun bu kəxpiyatni hanqa təkdim qilqan, xu qaqdın tartip bu kəqəz kixilər arisida kəng ixlitilixkə baxliqan wə «houjue Cəy Lun kəqizi» dəp atalqan.

③ Zhongguo mətbəqiligi Suy sulalisi dəwridə, təhminən miladining 600- yillirida ijat qilinqan.

④ Song sulalisi Renzong hanning Qingli yilida (miladining 1041—1048- yillirida) Bi Sheng miq mətbə kəxp qilqan.

⑤ Zhongguoda miltik dorisi, rawayətlərgə qariqanda, miladi 9- əsirdə kəxp qilinqan. Miladi 11- əsirdə Zhongguoda miltik dorisi ixlitilidioqan top yasilip uruxlarda ixlitilgen.

⑥ Bu—Zhongguoda birinqi kətim kətirilgen kəng kələmlik dihanlar koqzilingi. Miladidin 209 yil awal, Qin II ning birinqi yilida Chen Sheng, Wu Guanglar qegra mudapiə orniqa ketiwetip, Qixiən digən jayqa (hazirki Ənhuy əlkisining Suxiən nahiyisigə) yetip kəlgəndə, əzliri bilən billə mangqan qegra sakliquqi 900 əskərnı baxlap koqzilang kətirip, Qin sulalisining zorawanliqıqa qarxi turidu wə pütün məmlikətning kollixıqa erixidu. Xiang Yü ez taqisi Xiang Liang bilən billə Wu digən jaydin (hazirki Jiangsu əlkisining Wuxiən nahiyisidin) əskər tartip qikidu, Liu Bangmu Pey digən jaydin (hazirki Shəndong əlkisining Peyxiən nahiyisidin) əskər tartip qikidu. Xiang Yü koquni

Qin sulalisi qoxunining asasiy kŭqini yokitidu, Liu Bang qoxuni aldi bilən Guənzhongni wə Qin sulalisining paytəhtini alidu. Keyin Liu Bang bilən Xiang Yü otturisida jangjal kətirilip, Xiang Yü həlak bolidu. Liu Bang Qin sulalisi hanining orniqa hanliqqa olturidu, u—Hən sulalisining qurquqisi.

⑦ Өlərbıy Hən sulalisining ahirki yillirida həmmə yərdə dihanlar topilangliri wə parqə-purat dihanlar kəzqilangliri bolidu. Miladining 8- yili, Wang Mang Hən sulalisining orniqa hanliqqa olturidu wə bəzibir islahat qarilirini otturiqa koyup, dihanlarning topilanglirini pəsəytixkə urunidu. Bu qaqda jənupta kattik aqarqilik yüzberidu, aqarqilikqa uqriqanlar Xinshi (hazirki Hubey əlkisining Jingshən nahiyisi)lik Wang Kuang wə Wang Fenglarni sərdar kilip kəzqilang kətiridu; keyin bu dihanlar qoxuni jəng kilip Nənyangqa yetip baridu wə “Xinshi əskərliri” dəp atilidu. Pinglin (hazirki Hubey əlkisi Suyxiən nahiyisining xərkiy ximalida)lik Chen Mu baxlik 1000 din oxuk kixi kəzqilang kətiridu wə “Pinglin əskərliri” dəp atilidu. Kizil kaxliklar wə Tongmalarmu Wang Mang zamanisidə kəzqilang kətərgən dihanlar qoxunliridur, Tongma kəzqilingi Hebey əlkisining ottura kismida bolqan, kizil kaxliklar kəzqilingi Shəndong əlkisining ottura kismida bolqan. Kizil kaxliklarning rəhbiri Fən Chong digən kixi bolqan, kəzqilangqa katnaxkuqilarning həmmisi kaxlirini kizil boyiwəlqanliktin, “kizil kaxliklar qoxuni” dəp atalqan, bu xu qaqda dihanlarning əng qong kəzqilangqi qoxuni bolqan.

⑧ Miladining 184- yili xərkiy Hən sulalisining Lingdi zamanisidə Zhang Jiao dihanlarqa rəhbərlik kilip kəzqilang kətərgən, bu kəzqilangqilar bəlgə üqün baxliriqa serik yaqlik qigiwalqan.

⑨ Miladi 7- əsirning baxlirida yəni Suy sulalisining ahirki yillirida dihanlar arka-arkidin kəzqilang kətiridu, Li Mi wə Dou Jiəndelar—xu qaqda kəzqilang kətərgən kixilər. Li Mi Hənəndə, Dou Jiənde Hebeyda kəzqilang kətərgən, bular rəhbərlik kilqan kəzqilangqi qoxunlar xu qaqda həywiti nahayiti zor qoxunlar bolqan.

⑩ Wang Xiənzhı miladining 874- yili (Tang sulalisining Xi-

zong han zamanisidə) Shəndongda kəzqilang kətiridu, ikkinçi yili Huangchao adəm toplap, Wang Xiənzhiqə awaz koxidu. Muxu tallanma əsərlərnin 1-tomidiki «Partiyə iqidiki hata idiyilərnəni tüzitix toqrisidə»ning ② izahiqə qaralsun.

① Song Jiang wə Fang La miladi 12- əsirning baxliri Song sulalisi Huyzong hanning Xüənhe yillirida ximal həm jənup ikki tərəptə kətirilgən dihanlar kəzqilinginin məxhur sərdarliri. Song Jiang Pingyüən, Shəndong, Hebey, Henən wə Jiangsular tutaxқан jaylarda, Fang La bolsa Zhejiang wə Ənhuy tərəplərdə kəzqilang kətərgən.

② Miladining 1351-yili, Yüən sulalisi Shundi hanning Zhi-zheng 11-yilida həkəysi jaylardiki hək kəzqilang kətiridu. Ənhuy Fengyanglik Zhu Yüənzhəng Guo Zixingning kəzqilangqi koxuniqə koxulidu; Guo Zixing əlgədin keyin, Zhu Yüənzhəng bu koxunning sərdari bolidu, u ahir Mongqul handanliqining həkümrənliqini əqdurup taxlap, Ming sulalisining dəsəlpki hani bolidu.

③ Muxu tallanma əsərlərnin 1-tomidiki «Partiyə iqidiki hata idiyilərnəni tüzitix toqrisidə»ning ③ izahiqə qaralsun.

④ Muxu tallanma əsərlərnin 1-tomidiki «Yapon jəhan'gir-ligigə qarxi turuxning celüsi toqrisidə»ning ③ izahiqə qaralsun.

⑤ 18- əsirning ahirliridin baxlap birnəqqə on yil dawamida Ən'gliyə Zhongguoqə barqansiri kəpləp əpyün kirgüzdi. Əpyün-ning kirgüzülüxi bilən Zhongguo hək kəttik zəhərləndi həmdə Zhongguoning kümüqliri kəpləp talan-taraj kilindi. Əpyün sodisi Zhongguoning karxiliqiqə uqriddi. 1840-yili Ən'gliyə həkümiti soda alakisini kəqdax banisi bilən əskər əwətip Zhongguoqə tajawuz kildi. Zhongguo koxunliri Lin Zexüning rəhbərligidə ularqə qarxi urux kildi. Guangzhou hək əzlügidin "pingyingtuən" təxkil kilip, Ən'gliyənin tajawuzqi armiyisigə nahayiti kəttik zərbə bərdi. Qirikləxkən Qing sulalisi həkümiti 1842-yili Ən'gliyə tajawuzqiliri bilən «Nənjing xərtnamisi»ni imzalidi, uningda urux qikimi təlax wə Xianggangni kesip berix bəlgilən'gənnin sirtida, Shanghəy, Fuzhou, Xiamen, Ningbo wə Guangzhou xəhərlirini soda gangkousi kilip eqip berix, Zhongguoqə kirgüzülgən Ən'gliyə

malliridin elinidiqan bajni Zhongguo. Ən'gliyə—ikki tərəp məsli-
hətləxip bəlgiləxmu tohtam kilingan.

⑩ 1856 — 1860- yilliri Ən'gliyə bilən Fransiyə birləxip, Zhongguoqa tajawuzqilik uruxi kəzqidi, Amerika bilən padixa Rosiyisi ularqa qəttə turup yardım bərdi. U qaqda Qing sulalisi həkümiti pütün küqi bilən Təyping tien'guo dihanlar inkilawini basturuwatkaqqa, qət'əl tajawuzqiliriqa karita passip qarxi turux siyasitini kollandi. Ən'gliyə - Fransiyə birləxmə koxuni ilgir-ahir Guangzhou, Tienjin, Beyjing katarlik mohim xəhər-
lərni besiwaldi, Beyjingdiki Yüənmingyüən beqini talan-taraj kildi wə kəydürup taxlidi. Qing sulalisi həkümitini məjbur kilip «Tienjin xərtnamisi» wə «Beyjing xərtnamisi»ni tüzdi. Bu xərtnamilərdə, əsasən, Tienjin, Niuzhuang, Dengzhou, Təywən, Dəns Huy, Chaozhou, Qiongzhou, Nənjing, Zhenjiang, Jiujiang, Hənkou katarlik jaylarni soda gangkousi kilip eqip berix; qət-
əlliklərgə Zhongguoning iqqi əlkilliridə sayahət kilix wə din tarkitix imtiyazliri berix, Zhongguoning iqqi dəryalirida katnax imtiyazliri berix bəlgilən'gən. Xuningdin baxlap, qət'əl tajawuzqi küqliri Zhongguoning dengiz boyidiki əlkillirigə kengəydi wə iqqi əlkillirigə iqqiriləp kirdi.

⑪ 1884 — 1885- yilliri Fransiyə tajawuzqiliri Vietnamqa, Guangxi, Fujien, Təywən wə Zhejiang katarlik jaylarqa koral-
lik besip kirdi. Zhongguo armiyisi Feng Zicəy wə Liu Yongfu katarliklarning yetəkqiligidə kəhrimanlarqə qarxilik kərsətti wə üsti-üstigə qələibə kazandi. Lekin qirikləxkən Qing sulalisi həkümiti uruxta qələibə kəzinip turukluk, əksiqə, həkəretlik «Tienjin xərtnamisi»ni imzalap, Fransiyening Vietnamni besiwəl-
qanliqini etirap kildi wə Fransiyə tajawuzqi küqlirining Huanən rayoniqa kirixigə yol kəydi.

⑫ 1900- yili Ən'gliyə, Amerika, Germaniyə, Fransiyə, Rosiyə, Yaponiyə, Italiyə, Awstriyidin ibarət 8 jahan'gir dələt, Zhongguo həkining tajawuzqilikqa qarxi yihetüən həkkitini basturux üqün, birləxip əskər qikirip Zhongguoqa hujum kildi, Zhongguo həkiki bularqa kəhrimanlarqə qarxilik kərsətti. Səkkiz dələt birləxmə koxuni Daguoqa hujum kilip kirip, Tienjin, Beyjinglarni

besiwaldi. 1901-yili Qing sulalisi həkūmiti səkkiz jahan'gir dölət bilən «Xinchou xərtnamisi»ni imzalidi, buningda, اساسən, Zhongguoning əxu dölətlərgə 450 milyon sər kümüq urux qikimi töləydiqanlıqı, jahan'gir dölətlərdə Beyjingda wə Beyjingdin Tiənjin. Shənhəyguənlərgə baridiqan jaylarda əskər turquzuxtək kanunsiz imtiyazlar bolidiqanlıqı bəlgilən'gən.

⑩ Lingshilarning həkūm qikirix həkūki jahan'gir dölətlər kona Zhongguo həkūmitigə məjburi tangəqan təng həkūksiz xərtnamilərdə bəlgilən'gən imtiyazlardin biri, u 1843-yili tüzülgən Zhongguo-Ən'gliyə Humen xərtnamisi wə 1844-yili tüzülgən Zhongguo-Amerika Wangxia xərtnamisi bilən baxlanqan. Bu imtiyaz xuningdin ibarətki, Zhongguoda lingshilarning həkūm qikirix həkūkidin bəhrimən boləquqi dölətning Zhongguoda turuxluk muhəjirliri hək töləp dəwasi wə jinayi ixlar dəwasi bilən jawapkar bolup kaləqan qaqlarda, ularqa Zhongguoning fatingliri həkūm qikirixka həkūksiz, pəkət ez dölitining lingshilirila həkūm qikiridu.

⑪ Zhongguoqa tajawuz kilip kirgən jahan'gir dölətlər 19-əsirning ahirliridin baxlap, əzlrining Zhongguodiki iktisadiy wə hərbi küqlirigə qarap, Zhongguoning məlum rayonlirini əzlrining təsir dairisi kilip bəlüwelixti. Məsilən, xu qaqlarda, Changjiangning ottura wə təwən ekimidiki əlkilər Ən'gliyining təsir dairisi kilip bəlün'gən, Yünnən, Guangdong wə Guangxi əlkilliri Fransiyining təsir dairisi kilip bəlün'gən, Shəndong əlkisi Germaniyining təsir dairisi kilip bəlün'gən, Fujien əlkisi Yaponiyining təsir dairisi kilip bəlün'gən; Dongbey üç əlkə (Həzirki Liaodong, Liaoxi, Jilin, Heylongjiang, Songjiang əlkillirini ez iqiğə alidu) əslidə padixa Rosiyisining təsir dairisi kilip bəlün'gən idi, 1905-yildiki Yaponiyə-Rosiyə uruxidin keyin Dongbey üç əlkinin jənubiy qismimu Yaponiyining təsir dairisigə aylandı.

⑫ Jahan'gir dölətlər Qing sulalisi həkūmitini zorlap, dərya wə dengiz boyliridiki bəzi jaylarni soda gangkousi dəp etirap kildurqandin keyin, ular yənə əzlriri layik kərgən jaylardiki bəzi rayonlarni zorluk bilən besiwelip, əzlrigə “zujie” kiliwaldi. Bundak “zujie”lərdə Zhongguoning məmuri xitongi wə kanun

tüzümliridin pütünləy mustəkil bolqan baxka bir hil həkümranlik tüzümi yəni jahan'girlikning mustəmlikə tüzümi yürüzüldi. Jahan'girlar bundak "zujie"lər arkilik Zhongguodiki feodal wə məybən burzuaziye həkümranliqini siyasi wə iqtisadiy jəhəttin biwastə yaki wastilik rəwixtə öz qanggiliqə eliwaldi. 1924-yildin 1927-yilqığə dawam kılqan inkilapta inkilawiy amma Zhongguo gongchəndangining rəhbərliğidə zujielərni kayturuwelix hərkitini elip bardi wə 1927-yil 1-ayda Hənkou, Jiujianglardiki Ən'gliye zujielirini kayturuwaldi. Lekin Jiang Jieshi inkilapka asilik kılqandin keyin, jahan'girlarning Zhongguoning hərəkaysi jayliridiki zujieliri yənə dawamlıq saklinip kəliwərdi.

⑳ Kommunistik internatsionalning 6-kurultiyi maqullıqan «Mustəmlikə wə yerim mustəmlikə əllərdiki inkilawiy hərəkətlər toqrisida tigang»din elinqan.

㉑ 1927-yil 5-ayning 24-küni Stalinning Kommunistik internatsional ijraiye weyyüənhuyining 8-omuyiqinida səzligən nutki—«Zhongguo inkilawi wə Kommunistik internatsionalning wəzipisi»din elinqan.

㉒ Stalin. «Zhongguo inkilawining istikbali toqrisida»din elinqan.

㉓ Lenin. «Sotsiyal demokratlar partiyisining yer ganglingi» qa karalsun.

STALIN ZHONGGUO HƏLKİNİNG DOSTI

(1939-yil 12-ayning 20-küni)

Bu yil 12-ayning 21-küni yoldax Stalin 60 yaxka toloqan hatirə kün. Bu hatirə kün, təsəwwur kilixka boliduki, pütün dunyada buningdin həwərdar həm inkilawiy boləanliki kixilərnəng kəlbidə səmimi wə kizəqin təbrik tuyəulirini kəzəqaydu.

Stalinni təbrikləx rəsmiyət üqünla kilinidəqan bir ix əməs. Stalinni təbrikləx Stalinni himayə kilix, Stalinning ixini himayə kilix, sotsiyalizimning ələlibisini himayə kilix, Stalin insaniyətke kərsitip bərgən yənüləxnə himayə kilix, əzining səmimi dostini himayə kilix diməktur. Qünki hazir pütün dunyada insaniyətning zor kəpqiligi azap-okubət qekiwatqanlar, pəkət Stalin kərsətkən yənüləxla, pəkət Stalinning yardimila insaniyətne balayi-apəttin kutulduralaydu.

Biz Zhongguo həlki tarihta əng eqir balayi-apətkə duqkeliwatimiz, kixilərnəng yardimigə taza muhtaj boluwatimiz. «Shijing»da: «Uqar kuxlar sayrixatti izləp dostluk sadasi» digən bir misra bar. Biz dəl ənə xundak wakitta turmaqtimiz.

Lekin, kimlər bizning dostimiz?

Allikandak bir hil dostlar barki, ular özlerini Zhongguo həlkinging dosti dəp atixidu; Zhongguo-luklarning arisidimu bəzilər ularni heq oylap bakmastinla dost dəp atixidu. Lekin bundak dost-lar Tang sulalisi dəwridiki Li Linfu^① jümlisigə kiridu. Li Linfu Tang sulalisidə ötkən bir wəzir bolup, “tili həsəl, iqi zəhər” digən nam bilən dangki qıkkən adəm idi. Həzir bu “dost” diyiliwat-kanlarmu huddi xundak “tili həsəl, iqi zəhər” dostlar. Bular kimlər? Bular aqzida, Zhongguoqa həyrihahmiz, dəp yürgən jahan'gırlar.

Yənə bir hil dostlar bolsa undak əməs, ular bizgə həkiki həyrihahlik kilidu, ular bizni öz kerindixidək kəridu. Bular kimlər? Bu—Sovet həlki, bu—Stalin.

Heqbir dələt Zhongguodiki imtiyazlırini əməldin kaldurqini yok, pəkət Sovet ittipakila əməldin kaldurdi.

Birinqi uluk inkilap dəwridə, barlik jahan'gırlar bizgə qarxi turdi, pəkət Sovet ittipakila bizgə yardım bərđi.

Yapon baskunqiliriqa qarxi urux baxlanoqandin buyan, jahan'gir dələtlər həkümətliridin heqkaysisi bizgə həkiki yardım bərgini yok, pəkət Sovet ittipakila bizgə hawa armiyisi wə maddi əxyalar bilən yardım bərđi.

Bu yetərlik dərrijidə qüxinixlik əməsmu?

Zhonghua milliti wə Zhongguo həkining azatlik ixioqa pəkət sotsiyalizim dəliti, sotsiyalizim dahisi, sotsiyalizim həkı, sotsiyalizim mutəpəkkurliri, siyasiqiliri wə əmgəqilirila həkiki yardəm beridu; halbuki, bizning iximiz ularning yardimisiz əng ahirki qəlibigə erixəlməydu.

Stalin Zhongguo hək azatlik ixining sadik dosti. Zhongguo həkining Stalinəqə boləqan muhəb-biti, Sovet ittipakioqa boləqan dostluqi tamamən qin kəlbidin qikkan, həkəndak kixining arioqa bəlgünqilik selixi, pitnə terip bəhtan qaplixı, bəribir, heqkəndak nətijə bərməydu.

Izah

① Li Linfu miladi 8-əsirdə etkən bolup, Tang sulalisi Xüənzong hanning wəziri idi. «Zizhi tongjien»də u toqrilik munular yeziləqan: “Li Linfu wəzir qeəqida kabiliyiti wə təhpisi əziningkidin artuq boləqanlarni həm padixa aldida inawət qəzinip, mərtiwə jəhəttin əzige yəkinlap qələqanlarni türlük yollar bilən qətkə kəkətti. Bolupmu bilim əhlilirigə həsət kılatti, kixilərgə aldida yaxilik kıləqan bolup, qiraylik sezlərnı kılatti, arqisidin ora kolaytti. Li Linfuning zamandaxliri uning üstidə, tilidin həsəl taməqini bilən iqidə zəhər kəynaydu, diyixətti.”

BETYUNNI HATIRILƏYMIZ

(1939-yil 12-ayning 21-küni)

Yoldax Betyun^① Kanada gongchəndangining əzasi bolup, yexi 50 tin axqan, Zhongguoning Yapon baskunqilirioqa qarxi uruxioqa yadəm berix üqün, Kanada gongchəndangi wə Amerika gongchəndangining tapxuruoqi bilən, arilikni yirak kərməy, Zhongguoqa kəlgən. U bultur ətiyazda Yən'ən'gə kelip, keyin Wutəyshən'gə hizmətkə barəqan idi, bəhtkə qarxi, hizmət yolida kurban boldi. Bir qət'əllik kilqimu öz mənəpəətini kəzliməy, Zhongguo həlkining azatlik ixini öz ixim dəp bildi, bu qandak roh? Bu—internatsionalizimlik roh, bu—kommunistik roh, Zhongguo gongchəndangining hər bir əzasi muxundak rohni üginixi kerək. Leninizim: kapitalistik əllərnin puroletariyati mustəmlikə wə yerim mustəmliliklər həlklirinin azatlik kürixini himayə kilixi kerək, mustəmlikə wə yerim mustəmliliklərnin puroletariyati kapitalistik əllər puoletariyatinin azatlik kürixini himayə kilixi kerək, xundak kiləqandila, dunya inkilawi qəlibə qazinidu, dəp həsaplaydu^②. Yoldax Betyun bu Leninizim luxiəni-gə əməl kildi. Biz Zhongguo gongchəndangi əzali-

rimu bu luxiën'gə əməl kiliximiz kerək. Biz barlik kapitalistik əllərnin puroletariyati bilən birlixiximiz lazim, Yaponiyining, Ən'gliyining, Amerikining, Germaniyining, Italiyining və baxka barlik kapitalistik əllərnin puroletariyati bilən birlixiximiz lazim, xundak kiloqandila, jahan'girlikni yokitip, millitimizni və həlkimizni azat kiloqili, dunyadiki millətlərnəni və həlklərnəni azat kiloqili bolidu. Bu—bizning internatsionalizimimiz, bu—bizning tar millətqilikkə və tar wətənpərwərlikkə karxi koyqan internatsionalizimimiz.

Yoldax Betyunning kilqimu öz mənəpətini kəzli-məy, baxkilarningla mənəpətini kəzləx rohi uning *hizmətkə bolqan qəksiz məs'uliyətqanlıqida*, yoldaxlaroqa və həlkkə bolqan qəksiz kizəqinliqida kərulidu. Hər bir gongchəndang əzasi uningdin üginixi kerək. Birmunqə kixilər hizməttə məs'uliyətsizlik kilidu, ixning yenigini tallap, eqiridin kaqidu, yükning eqirini baxkilaroqa ittirip, yenigini əzi kətiridu. Birər ixka duqkəlgəndə, aldi bilən əzini, andin baxkilarəni kəzdə tutidu. Azəqina küq qikirim koyupla, kaltis ix kildim, dəp, mahtinixni yahxi kərdu, baxkilar bilməy qalarmikin, dəp ənsirəydu. Yoldaxlaroqa və həlkkə kizəqin muamilə kilməy, soqak muamilə kilidu, kəngül bəlməydu, kilqə kəyünməydu. Bundak adəmlər, əmiliyətə, gongchəndang əzasi əməs, heq bolmiqanda, ularni sap gongchəndang əzasi dəp hesapliqili bolmaydu.

Aldinki sөptin kaytip kelip Betyun həkkiđe sөzligənlərdin uningqa apirin okumioqini, uning rohidin təsirlənmigini yok. Sənxi-Chahar-Hebey qegra rayonidiki armiyə wə həkktin dohtur Betyunning kolida dawalanəqlar wə uning hizmitini əz kəzi bilən kərgənlərnin uningdin təsirlənmigini yok. Hər bir gongchəndang əzasi yoldax Betyunning həkiki kommunistiqilarəqa has bundak rohini jəzmən üginixi kerək.

Yoldax Betyun dohtur idi, u dawalax ixini kəsp kiləqlan bolup, tehnikisini tehimu mukəmməlləxtürükke tirixatti; pütün 8-armiyining tibbi ixlar xitongi boyiqə uning dohturluk tehnikisi nahayiti üstün idi. Bu—xahin-xahka konup yüridiqlan kixilər üqünmu, tehnika hizmitini, heqnimigə ərziməydu, istiqbali yok, dəp kəmsitidiqlan kixilər üqünmu nahayiti obdan tərbiyə.

Mən yoldax Betyun bilən bir ketimla kərükən idim. Keyin uningdin manga nuroqlun hət kəldi. Birak aldirax boləqlanliqlim üqün aran bir ketim hət yazdim, uning tapxurup aləqlan-almiqlanliqlinimu bilməymən. Uning wapatioqa mən kattik eqinimən. Həzir həmmimiz uni hatiriləwatimiz, buningdin uning rohinin bizdə qongkur təsir qalduroqlanliqliqikip turidu. Biz həmmimiz uning xəhsi mənəpəət bilən qilqə hesaplaxmaslik rohini üginiximiz kerək. Ənə xu rohni igəlligəndə, həkke zor payda yətküzidiqlan adəm bolup qikkili bolidu. Bir adəmnin

kabiliyiti yukuri boluximu mumkin, tawen boluximu mumkin, lekin u enə xu rohni igəllisila, alijanap adəm, sap adəm, əhlaklik adəm, pəs arzu-həwəslər-din hali adəm, həlkkə paydilik adəm bolidu.

Izahlar

① Norman Betyun Kanada gongchəndangi (1943-yil 8-ayda Kanada ixqilar tərəkkipərwər partiyisigə əzgərtildi)ning əzasi, məxhur dohtur. 1936-yili Germaniyə, Italiyə faxist basmiqiliri Ispaniyigə tajawuz kiləqan qaəda, u aldinki səpkə berip, faxiziməqə qarxi turuwatqan Ispaniyə həlki uqun hizmət kildi. 1937-yili Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxi partliqandin keyin, u Kanadalik wə Amerikiliklardan tərkip tapqan bir dawalax dūyini baxlap, Zhongguoning azat rayonliriqə kəldi, 1938-yil 4-ayda Yən'ən arkilik Sənxi-Chahar-Hebey qəgra rayoniqə berip, u yərdə ikki yil ixlidi, uning pidakarlik rohi, hizmətkə bolqan kizəqinliqi wə məs'uliyətqanliqi pütünləy nəmünə idi. 1939-yil 11-ayning 12-küni, yaridarlarni dawalawatqan qəqida zəhərlinip kelip, Hebey əlkisining Wənxiən nahiyisidə wapat boldi.

② Stalin. «Leninizim asasliri toəqrisida» 6-kisim «Milli məsilə»gə karalsun.

YENGI DEMOKRATIZIM HƏKƏKİDƏ

(1940- yil 1- ay)

1. Zhongguo Nəgə Baridu

Yapon baskunqiliriya qarxi urux baxlanıqandin keyin, pütүн məmlikət həlkidə bir hil kətirənggü kəypiyat pəyda bolıqan, kəpqilik, nijat yoli tepildi, döp bilgən, məyüslük-qəmkinlik həliti birdinla yokaloqan idi. Lekin yekindin buyan pəyda bolıqan murəssəqilik həwasi wə gongchəndangıya qarxi qoqa uxtumtut yənə ədöp ketip, pütүн məmlikət həlkini yənə dimik kapakka solap koydi. Bolupmu mədiniyətqilər wə yax okuquqular səzgür bolıqaqqa, bu əhwal həmmidin awal xularıya kattik təsir kildi. Xuning bilən nimə kilix kerəkligi, Zhongguoning nəgə baridiqanlıqi yənə məsilə bolup kaldı. Xuning üqün, «Zhongguo wenhua»^① zornilining nəxr kilinixi munasiwiti bilən Zhongguo siyasisi wə Zhongguo mədiniyitining yüzlinixi məsilisini qüxəndürüp ətsek, bəlkim, paydilik bolar. Mədiniyət məsilisidə mən kəsp əhli əməsmən, buni tətqiq kilip kərüxnı oylap kəlgən bolsammu, uningıya əmdila kirixməktimən. Həlimu yahxi, Yən'əndiki nuroqun

yoldaxlarning bu toqrida təpsili maqaliliri bar, mening bu yūzə nərsəm pəkət bir mukəddimə bolup kalsun. Pütün məmlikəttiki ilqar mədiniyət hadimliri aldida bizning bu nərsimiz pəkət ünqə-marjan elip qikidiqan kum-xeqil wə nurqun mulahizilərdin toqra qikip kalqan bir mulahizə bolup kalar, birliktə muhakimə kilip, toqra huləsə hasil kilip, millitimizning ehtiyajiqə uyqunlaxturuxni ümit kilimən. Ilmiy pozitsiyə “həqiqətni əmiliyəttin izləx”tur, “əziningkinila rast hesaplax” wə “baxkilarqə ustazlik kilixni yahxi kərūx”tək hakawurluk pozitsiyisi bilən hərgiz məsilə həl kilqili bolmaydu. Millitimizning üstidiki balayi-apət intayin eqir, pəkət ilmiy pozitsiyə wə məs’uliyətgən rohla millitimizni azatlik yoliqə baxliyalaydu. Həqiqət pəkət birla, həqiqətəni zadi kim tapqan bolsa, u zhuguən mahtanqaklikqə əməs, keguən əmiliyətke tayinip tapqan bolidu. Pəkət milyonliqan həlkning inkilawiy əmiliyəttila həqiqətəni sinaydiqan əlqəm. Meningqə, buni «Zhongguo wenhua» zornilini nəxr kilixtiki pozitsiyə dəp hesaplaxka bolidu.

2. Biz Yengi Zhongguo Qurimiz

Biz kommunistlar kəp yillardin buyan Zhongguoning siyasi inkilawiy wə iqtisadiy inkilawiy üqünla kürəx kilip kalmay, bəlki Zhongguoning mədiniyət inkilawiy üqünmu kürəx kilip keliwatimiz; bulardin

məqsidimiz Zhonghua millitining yengi jəmiyitini wə yengi dəliti ni kurux. Bu yengi jəmiyətə wə yengi dələtə yengi siyasi wə yengi iktisatla bolup kalmastin, bəlki yengi mədəniyət mu bolidu. Dimək, biz siyasi jəhətə ezilgən, iktisadiy jəhətə ekispi-latatsiyə kilinən Zhongguoni siyasi jəhətə ərkin wə iktisadiy jəhətə güllən'gən Zhongguoqa aylan-durupla kalmastin, bəlki kona mədəniyət həkümrən-lik kilən həm xu səwəptin nadanlikta wə arkida kalən Zhongguoni yengi mədəniyət həkümrənlik kilidən həm xu səwəptin mədəniyətlik wə ilən bolən Zhongguoqa aylan-durimiz. Bir eqiz söz bilən eytkanda, biz yengi Zhongguo kurimiz. Zhong-hua millitining yengi mədəniyitini bərpa kilix—bu, bizning mədəniyət sahəsidi ki məqsidimiz.

3. Zhongguoning Tarihiy Hususiyiti

Biz Zhonghua millitining yengi mədəniyitini bərpa kilimiz, lekin bundak yengi mədəniyət zadi kandak mədəniyət bolidu?

Muəyyən mədəniyət (idiyə xingtəyi hesaplinidi-ən mədəniyət) muəyyən jəmiyətning siyasisi wə iktisadining inkasi, u yənə muəyyən jəmiyətning siyasisiqa wə iktisadiqa zor təsir kərsitidu wə türtkə bolidu; halbuki, iktisat—bazi, siyasi bolsa iktisatning mərkəzləxkən ipadisi². Bu—bizning mə-dəniyətning siyasi wə iktisat bilən bolən munasi-

witi həm siyasining iktisat bilən bolqan munasiwiti toqrisidiki asasiy nuktiinəzirimiz. Xundak ikən, muəyyən xingtəydiki siyasi wə iktisat awal ənə xu muəyyən xingtəydiki mədiniyətni bəlgiləydu; andin ənə xu muəyyən xingtəydiki mədiniyəət muəyyən xingtəydiki siyasioqa wə iktisatka təsir kərsitudu wə türtkə bolidu. Marks: “Kixiləarning engi ularning məwjudiyitini bəlgiliməydu, bəlki kixiləarning ijtimai məwjudiyiti ularning engini bəlgiləydu”^③ digən idi. U yənə: “İlğiriki pəylasoplar dunyani hər hil izahlap kəldi, lekin gəp dunyani əzgərtixtə”^④ digən idi. Bu—angning məwjudiyət bilən bolqan munasiwiti məsilisini insaniyəət tarihi barlikka kəlgəndin buyan birinqi ketim toqra həl kilqan ilmiy həküm, keyinrək Lenin tərpidin qongkur jari kilduruloqan paaliyəətan inkilawiy inkas nəziriyisining tūp nuktiinəziri. Zhongguo mədiniyiti məsilisini muhəkimə kiləqinimizda, bu tūp nuktiinəzərnəi əstin qikarmasliqimiz kerək.

Dimək, məsilə nahayiti ayding, Zhonghua millitining kona mədiniyitidiki biz qikirip taxlimakqi bolqan undak əksiyətqil tərkiplər Zhonghua millitining kona siyasisi wə kona iktisadidin ayrilalmaydu; Zhonghua millitining biz bərpa kilmakqi bolqan bundak yengi mədiniyitigə kəlsək, bumu Zhonghua millitining yengi siyasisi wə yengi iktisadidin ayrilalmaydu. Zhonghua millitining kona siyasisi wə kona iktisadi—Zhonghua millitining kona mədiniyi-

tinging asasi; Zhonghua millitining yangi siyasisi wə yangi iktisadi bolsa Zhonghua millitining yangi mədiniyitining asasi.

Zhonghua millitining kona siyasisi wə kona iktisadi digən nimə? Xuningdək Zhonghua millitining kona mədiniyiti digən nimə?

Zhou wə Qin sulaliridin tartip, Zhongguo jəmiyiti feodallik jəmiyət idi, uning siyasisi feodallik siyasi, uning iktisadi feodallik iktisat idi. Bundak siyasi bilən iktisatning inkasi boləqan wə həkümrənlik orunda turup kəlgən mədiniyət bolsa feodallik mədiniyət idi.

Qət'əl kapitalizimi Zhongguoqa tajawuz kilip kirgən, uning üstigə, Zhongguo jəmiyitidə kapitalistik amillar pəydin-pəy əsüxkə baxliqandin tartip, Zhongguo jəmiyiti pəydin-pəy mustəmlikə, yerim mustəmlikə wə yerim feodallik jəmiyətke aylandi. Hazirki Zhongguoda, Yaponiyə ixəqal kilip turəqan rayonlar mustəmlikə jəmiyət; guomintang həkümrənlik kilip turəqan rayonlarmu asasiy jəhəttin yənila yerim mustəmlikə jəmiyət; məyli Yaponiyə ixəqal kilip turəqan rayonlar bolsun, məyli guomintang həkümrənlik kilip turəqan rayonlar bolsun, həmmisi feodallik wə yerim feodallik tüzüm üstünlükni igəlləp turəqan jəmiyət. Bular hazirki Zhongguo jəmiyitining haraktiri, bular hazirki Zhongguoning dələt əhwali. Həkümrənlik kiləquqi nərsə süpitidə aləqanda, bundak jəmiyətning siyasisi

mustəmlikə, yerim mustəmlikə və yerim feodallik siyasi, uning iktisadi mustəmlikə, yerim mustəmlikə və yerim feodallik iktisat, bundak siyasi bilən iktisatning inkasi bolqan və həkümrənlik orunda turup kəlgən mədəniyyət bolsa mustəmlikə, yerim mustəmlikə və yerim feodallik mədəniyyət.

Bu həkümrənlik kiliwatkan siyasi, iktisat və mədəniyyət xingtəyliri—inkilawimizning düyxiangliri. Bizning qikirip taxlimakqi bolqinimiz ənə xu mustəmlikə, yerim mustəmlikə və yerim feodallik kona siyasi, kona iktisat və muxundak kona siyasiqə, kona iktisatka hizmət kilidiqan kona mədəniyyət. Bizning bərpa kilmakqi bolqinimiz bolsa buning əksiqə bolqan nərsilər, Zhonghua millitining yengi siyasisi, yengi iktisadi və yengi mədəniyiti.

Undak bolsa, Zhonghua millitining yengi siyasisi, yengi iktisadi digən nimə, xuningdək Zhonghua millitining yengi mədəniyiti digən nimə?

Zhongguo inkilawining tarihiy jəryanini ikki kədəmgə bəlx kerək, uning birinqi kədimi demokratik inkilap, ikkinqi kədimi sotsiyalistik inkilap, bular haraktiri bir birigə ohxax bolmiqan ikki inkilap jəryani. Həlbuki, demokratizim diginimiz hazirki wakitta kona fənchoudiki demokratizim əməs, kona demokratizim əməs, bəlki yengi fənchoudiki demokratizim, yengi demokratizim.

Buningdin xuni kesip eytixka boliduki, Zhonghua millitining yengi siyasisi diginimiz yengi demok-

ratik siyasi; Zhonghua millitining yengi iktisadi diginimiz yengi demokratik iktisat; Zhonghua millitining yengi mədiniyiti diginimiz yengi demokratik mədiniyət.

Bular hazırki Zhongguo inkilawining tarixiy hususiyiti. Zhongguoda inkilap bilən xuqulliniwatkan barlik partiyə-guruhlardin, barlik kixilərdin kimki bu tarixiy hususiyətəni bilmisə, u bu inkilapka yetəqilik kilalmaydu wə bu inkilapni qələbigə elip baralmaydu, həlk tərpidin irəqitip taxlinip, bulung-puxkaqlarda nalə-zar kilip yüridioqan biqarigə aylinip kalidu.

4. Zhongguo Inkilawi—Dunya Inkilawining Bir Qismi

Zhongguo inkilawining tarixiy hususiyiti—uning demokratizim wə sotsiyalizimdin ibarət ikki kədəmgə bəlün'gənligi, uning birinqi kədimining bolsa hazırki wakitta adəttiki demokratizim bolmay, bəlki Zhongguoqə, alahidə, yengiqə demokratizim boləqanliqi, yengi demokratizim boləqanliqi. Undak bolsa, bu tarixiy hususiyət kandaq xəkillən'gən? U 100 yildin tartipla barmidi, yaki keyin pəyda boləqanmu?

Zhongguoning wə dunyaning tarixiy tərəkkiyatini tətqiq kilsaqla, bu tarixiy hususiyətning əpyün uruxidin tartipla boləqan əməsligini, bəlki keyinrək, birinqi jahan'girlik dunya uruxi wə Rosiyə əktəbir

inkilawidin keyin xəkillən'gənligini bilimiz. Biz əmdi muxu xəkillinix jəryanini tətqiq kılıp ətəyli.

Nahayiti enikki, Zhongguoning hazirki jəmiyiti-ning haraktiri mustəmlikə, yerim mustəmlikə wə yerim feodallik haraktir ikən, u Zhongguo inkilawining ikki kədəmgə bəlünüxi lazimliqini bəlgiləydu. Birinqi kədəmdə bu mustəmlikə, yerim mustəmlikə wə yerim feodallik jəmiyət xingtəyi əzgətilip, mustəkil, demokratik jəmiyətke aylandurulidu. Ikkinqi kədəmdə inkilap aləqə rawajlandurulup, sotsiyalistik jəmiyət kurulidu. Zhongguoning hazirki inkilawi birinqi kədəmdə ketiwatidu.

Bu birinqi kədəmning təyyarlik baskuqi 1840-yildiki əpyün uruxidin tartipla yəni Zhongguo jəmiyiti feodallik jəmiyəttin yerim mustəmlikə wə yerim feodallik jəmiyətke aylinixka baxlıqandin tartipla baxlanəqan. Bu arilikta Təyping tiən'guo hərkiti, Zhongguo-Fransiyə uruxi, Zhongguo-Yaponiyə uruxi, wuxü siyasi əzgirixi, xinhəy inkilawi, 4-may hərkiti, beyfa uruxi, yər inkilawi uruxi wə taki bəgünki Yapon baskunqiliriqə karxi uruxka ohxax ənə xundak kəpligən ayrim baskuqlar besip ətüldi, top-toqra 100 yil wakit kətti, mələum nuktidin eytkanda, bularning həmmisi muxu birinqi kədəmni əməlgə axurux üqün boldi, bularning həmmisidə Zhongguo həlki türlük wakitta wə türlük dərjidə muxu birinqi kədəmni əməlgə axurdi, jahan'girlikkə wə feodal küqlərgə karxi turdi, mus-

təkil, demokratik jəmiyyət kurux üçün kürəx kildi, birinçi inkilapni orunlax üçün kürəx kildi. Xinhəy inkilawi bolsa bu inkilapning tehimu tolukrak mənidə baxlinixi boldi. Bu inkilap, ijtimai haraktiridin eytkanda, puroletar sotsiyalistik inkilap əməs, bəlki burzua demokratik inkilap. Bu inkilap hazır tehi orunlinip bolmidi, tehi nuroqun küq qikirixka toqra kelidu, buning səwiwi—bu inkilapning düxmənlirining ta hazıröiqə tehi nahayiti küqlük bolqanlıqı. Sun Zhongshən əpəndi “İnkilap tehi muwəppəkiyyət qazanmidi, yoldaxlar yənə tirixixi lazim” diginidə, muxu burzua demokratik inkilapni közdə tutkan idi.

Lekin Zhongguo burzua demokratik inkilawi 1914-yili birinçi jahan'girlik dunya uruxi partliqan wə 1917-yili Rosiyə öktəbir inkilawi yər xarining altidin bir kismida sotsiyalistik dələt kurqandin keyin əzgirix yasidi.

Xuningöiqə Zhongguo burzua demokratik inkilawi kona dunya burzua demokratik inkilawi fənchousiqə kirətti, kona dunya burzua demokratik inkilawining bir kismi idi.

Xuningdin keyin Zhongguo burzua demokratik inkilawi əzgirip, yengi burzua demokratik inkilap fənchousiqə kirdi, inkilap sepi jəhətidin eytkanda bolsa, dunya puroletar sotsiyalistik inkilawining bir kismi boldi.

Nimə üçün? Xuning üçünki, birinçi jahan'girlik dunya uruxi wə birinçi bolup əqəlibə kilqan sot-

siyalistik əkətəbir inkilawi pütün dunya tarihinin yөнүlүxini özgərtti, pütkül dunya tarihinin dəwrini bəldi.

Dunya kapitalizim sepi yər xarining bir bəligidə (Bu bələk pütün dunyaning altidin birini təkil kilidu) yimirilgən. kələn bələkliridə bolsa özining qirikligini toluq axkara kilip qoyqan dəwrdə, kapitalizimning tehi saklinip kələn bu kisimliri mustəmlikə wə yerim mustəmlikilərgə tehimu kəprək yələnmisə yaxiyalmas bolup kələn dəwrdə, sotsiyalistik dələt kuruloqan həm u barlik mustəmlikə wə yerim mustəmlikilərnin azatlik həkətlirigə yar-yələk bolux üqün kürəx kilixni halaydiqanliqini jakaliqan dəwrdə, kapitalistik əllərnin puroletariyati sotsiyal jahan'girlik bolqan sotsiyal demokratlar partiyilirining təsiridin kündin-kün'gə kutulup qiki-watqan həm mustəmlikə wə yerim mustəmlikilərnin azatlik həkətlirigə mədət beridiqanliqini jakaliqan dəwrdə—ənə xundak bir dəwrdə kandakliki bir mustəmlikə wə yerim mustəmlikə məmlikəttə əgər jahan'girlikkə karxi yəni həlkəra burzua ziyigə, həlkəra kapitalizimoqə karxi inkilap pəyda bolsa, u əmdi kona dunya burzua demokratik inkilawi fənchouşoqə kirməydu, bəlki yengi fənchouşoqə kiridu; u əmdi kona burzua wə kapitalistik dunya inkilawining bir kismi bolmastin, bəlki yengi dunya inkilawining bir kismi yəni puroletar sotsiyalistik dunya inkilawining bir kismi bolidu. Bundak inkilawiy

mustəmlikə wə yerim mustəmlilikələri dünyawi kapitalistik əksil'inkilap səpining ittipakqisi hesabliqili bolmaydu, ular dünyawi sotsiyalistik inkilap səpining ittipakqisiqə aylandı.

Bundak mustəmlikə wə yerim mustəmliliklər inkilawining birinqi baskuqi, birinqi kədimi, əzining ijtimai haraktiri boyiqə, asasiy jəhəttin yənila burzua demokratik bolup kəliwərsimu, uning keguən təliwi kapitalizimning tərəkkiyati üçün yol eqixtin ibarət bolsimu, ləkin bundak inkilap əmdi kona, burzuaziyə rəhbərlik kilidiqan, kapitalistik jəmiyyət kuruxni wə burzuaziyə diktaturiliqidiki dölət kuruxni məksət kiləqan inkilap əməs, bəlki yengi, puroletariyat rəhbərlik kilidiqan, birinqi baskuqta yengi demokratik jəmiyyət kuruxni wə hərəkaysi inkilawiy siniplarning birləxmə diktaturiliqidiki dölət kuruxni məksət kiləqan inkilap bolidu. Xu səwəptin, bundak inkilap yənə dölət sotsiyalizimning tərəkkiyati üçün təhimu kəng yol eqip beridu. Bundak inkilap əzining elip berilixi dawamida, duxmən əhwali wə ittipakqilardiki əzgirixlər səwiwidin, yənə birkanqə baskuqlarqə bəlünidu, əmma uning tıp haraktiri əzgerməstin keliweridu.

Bundak inkilap jahan'girlikkə üzül-kesil zərbə beridu, xuning üçün uningqə jahan'girlar yol qoymaydu, bəlki qarxi turidu. Əmma uningqə sotsiyalizim yol qoyidu, sotsiyalistik dölət wə sotsiyalistik həlkəra puroletariyat yardım beridu.

Xuning üçün, bundak inqilap puroletar sotsiyalistik dünya inqilawining bir kısmıqə aylanmay kalmaydu.

“Zhongguo inqilawi—dunya inqilawining bir kısmi” digən bu toqra həküm Zhongguoning 1924-yildin 1927-yiloqəqə dawam kiloqan birinqi uluk inqilawi dəwridila otturiqə koyuloqan idi. Bu həküm Zhongguo kommunistliri tərpidin otturiqə koyulup, xu qaqda jahan'girlikkə wə feodalizimqə karxi kürəxkə katnaxqan barlik kixilər tərpidin maqul kərülgən idi. Lekin u qaqda bu nəziriyining mənisi tehi yexip berilmigən idi, xu səwəptin kixilər bu məsilini pəkət müjiməlla qüxinətti.

Bundak “dunya inqilawi” əmdi kona dunya inqilawi əməs,—kona burzua dunya inqilawi allikaqan tügigən; u—yengi dunya inqilawi, sotsiyalistik dunya inqilawi. Xuningdək bundak “bir kısım” əmdi kona burzua inqilawining bir kısmi əməs, bəlki yengi, sotsiyalistik inqilapning bir kısmi. Bu—qayət zor əzgirix, bu—dunya tarihi wə Zhongguo tarihida təngdaxsiz zor əzgirix.

Zhongguo kommunistliri bu toqra həkümni Stalin-ning nəziriyisigə əsasən otturiqə koyoqan.

Stalin 1918-yili əktəbir inqilawining bir yilliqini hatiriləx munasiwiti bilən yazoqan əsiridə mundak digən idi:

“Əktəbir inqilawining uluk dünyawi əhmiyiti əsasən xuningdin ibarətki, u: birinqi, milli məsilining dairisini

kengəytti, uni Yawropadiki milli zulumoqa qarxi kürəxtin ibarət kismən məsilidin ezilgüqi millətlərnin, mustəmlikə wə yerim mustəmliliklərnin jahan'girliktin azat boluxi həkkidiki omumi məsiligə aylandurdi; ikkinqi, bundak azatlikka kəng imkaniyət yaratti wə əmiliy yol aqti, xuning bilən qərp wə xərktiki ezilgüqi millətlərnin azatlik ixlirini zor dərjide aləqa sürüp, ularni jahan'girlikkə qarxi qəlibilik kürəxnin uluk ekimoqa tartti; üqinqi, xuning bilən Rosiyə inkilawi arkilik, sotsiyalistik qərp bilən kulluktiki xərk otturisiəqa kəwrük saldi, qərp puroletarlıridin tartip taki xərktiki ezilgüqi millətlərgiqə dunyawı jahan'girlikkə qarxi yengi inkilap sepi kürdi."⑤

Bu əsərdin keyin, Stalin mustəmlikə wə yerim mustəmliliklərdiki inkilaplarning kona fəncəhəudin qikip, puroletar sotsiyalistik inkilapning bir kismioqa aylanəanliqi toqrisidiki nəziriyini nuroqun ketimlap jari kildurdi. Bu Stalinning 1925-yil 6-ayning 30-küni elan kılınəan, xu qəqdiki Yugoslaviyə millətqiliri bilən munazirə kilixkan əsiridə nahayiti enik wə roxən qüxəndürülgən. Bu əsər Zhang Zhongshi tərijimə kıləan «Stalin milli məsilə toqrisida» digən kitapka kirgüzülgən, uning mawzusi «Yənə milli məsilə toqrisida». Uningda mundak bir abzas bar:

“Semiq Stalin təripidin 1912-yilning ahirida yeziləan «Marksizim wə milli məsilə» digən kitapqining bir yerini dəlil kılıp kəltüridu. Buningda: ‘Yüksiliwatkan kapitalizim xaraitida millətlər kürixi burzuaziyining əzara

kürixidur' diyilgən. Roxənki, Semiç buning bilən özining hazirki tarihiy xaraittiki milli hərəkətning ijtimai əhmiyitigə bərgən təbirini toqra dəp ima-ixarə kilixkə urunidu. Lekin, Stalinning bu kitapqisi jaħan'girlik uruxidin ilgiri yeziloqan, u qaçda milli məsilə Marksizimçilar nəziridə tehi dunyawı əhmiyətke igə məsilə əməs idi, u qaçda, Marksizimçilarning millətlərnıng öz təkdırini əzi bəlgiləx hokuki toqrisidiki tıp təliwi puroletariyat inkilawining bir kismi dəp qaralmay, bəlki burzua demokratik inkilapning bir kismi dəp qarilatti. Xuningdin tartip, həlkəra wəziyət tüptin əzgərđi, urux wə Rosiyə əktəbir inkilawi milli məsilini burzua demokratik inkilapning bir kismi boluxtin puroletar sotsiyalistik inkilapning bir kismioqa aylandurđi,—bu nuqtini enik kərməslik tolimu külkilik bolatti. Lenin 1916-yilning 10-eyidila özining «Millətlərnıng öz təkdırini əzi bəlgiləx hokuki toqrisidiki muħakimilərnıng yəküni» digən əsiridə, milli məsilining millətlərnıng öz təkdırini əzi bəlgiləx hokuki toqrisidiki tıp nuqtisi omum demokratik hərəkətning bir kismi boluxtin qaldı, u əmdi omum puroletar sotsiyalistik inkilapning bir tərkiwiy kismioqa aylandı, digən idi. Mən Leninning xuningdək Rosiyə kommunistiziminıng baxkə wəkillirining milli məsilə toqrisida keyin yazoqan əsərliri toqrilik səzləp olturmaymən. Həzir, yeni tarihiy xarait səwiwidin yeni dəwrgə—puroletar inkilawi dəwrigə kirgən waktimizda, Semiçning Stalin tərpidin Rosiyə burzua demokratik inkilawi dəwridə yeziloqan kitapqining bir yerini ənə xularning həmmisidin keyin dəlil kilip kəltürüxinıng nimə əhmiyiti boluxi mümkün? Uning pəkət xundak birlə əhmiyiti boluxi mümkinki, Semiç buni zaman wə məkandin

qətlixip, janlik tarihiy xaraitka qarimay dəlil kilip kəltüridu, buning bilən biənzhengfaning əng tūp təliwigə hilaplik kilidu, məlum bir tarihiy xaraitta toqra bolqan nərsining baxka bir tarihiy xaraitta natoqra bolup kəlixu mümkinligi bilən həsaplaxmaydu.”

Buningdin kərgili boliduki, ikki hil dunya inki-lawi bar, birinchi hili—burzuaziyə wə kapitalizim fənchousioqa kiridioqan dunya inkilawi. Bundak dunya inkilawining wakti allikaqan ətüp kətken, u 1914-yili birinchi jahan'girlik dunya uruxi partliqan wakitta bolupmu 1917-yildiki Rosiyə əkəbir inki-lawi waktidila ayaklaxkan idi. Xuningdin keyin, ikkinchi hil dunya inkilawi yəni puroletar sotsiyalistik dunya inkilawi baxlandi. Bundak inkilap kapitalistik əllərnin puroletariyatini asasiy kük kilidu, mustəmlikə wə yerim mustəmlilikərdiki ezilgüqi millətlərnə ittəpakqi kilidu. Ezilgüqi millətlər iqidin inkilapka katnaxkan sinip, partiyə-guruh yaki xəhsning kandak sinip, partiyə-guruh yaki xəhs boluxidin kət'i nəzər, xuningdək ularning buni tonuqan-tonumiqanliqidin, buni zhuguən jəhəttin qüxən'gən-qüxənmigənligidin kət'i nəzər, ular jahan-girlikkə qarxi turidioqanla bolsa, ularning inkilawi puroletar sotsiyalistik dunya inkilawining bir kismi bolup kalidu, ularning əzi puroletar sotsiyalistik dunya inkilawining ittəpakqisi bolup kalidu.

Zhongguo inkilawining əhmiiyiti bügünki kün'gə kəlgəndə tehimu axti. Bügünki kün—kapitalizimning

iktisadiy weyjisi wə siyasi weyjisi səwiwi bilən dunya kündin-kün'gə ikkinqi dunya uruxioqa tartiliwatkan wakit; Sovet ittipaki sotsiyalizimdin kommunistimöqa etidiqan dəwrgə yetip barqan, pütün dunya puroletariyatiqqa wə ezilgüqi millətlərgə rəhbərlik kilip wə yardım berip, jahan'girlik uruxioqa qarxi turuxka, kapitalistik əksiyətqilikkə zərbə berixkə kadir bolqan wakit; kapitalistik əlləning puroletariyati kapitalizimni yokitixka, sotsiyalizimni əməlgə axuruxka hazirliniwatkan wakit; Zhongguo puroletariyati, dihanlar sinipi, ziyaliliri wə baxka uxxak burzuaziyisi Zhongguo gongchəndangining rəhbərliğidə uluk, mustəkil siyasi küq bolup xəkillən'gən wakit. Bүgün biz ənə xundak wakitta turuptimiz, undak bolsa, Zhongguo inkilawining dunyawı əhmiyiti tehimu axti, dəp məlqərliximiz kerəkmü, yok? Mən, kerək, dəp oylaymən. Zhongguo inkilawı—dunya inkilawining uluk bir kısmi.

Zhongguo inkilawining bu birinqi baskuqi (U yə-nə nuroqun kiqik baskuqlaröqa bəlünidu) əzining ijtimai haraktiri jəhəttin puroletar sotsiyalistik inkilap bolmay, yengiqə burzua demokratik inkilap bolsimu, əmma u allıkaqan puroletar sotsiyalistik dunya inkilawining bir kısmi bolup qaldı, bolupmu hazır bundak dunya inkilawining uluk bir kısmi bolup kaldı, bundak dunya inkilawining uluk ittipaqısi bolup kaldı. Bu inkilapning birinqi kədimidə, birinqi baskuqida, hərgiz Zhongguo burzuaziyisi

diktaturiliqidiki kapitalistik jəmiyət kurulmaydu və kuruluximu mümkün əməs, bəlki Zhongguo proletariyati baxqiliqidiki, Zhongguodiki hərəkəsi inkilawiy siniplarning birləxmə diktaturiliqidiki yengi demokratik jəmiyət kurulidu, xuning bilən birinqi baskuq tamamlinidu. Uningdin keyin bu inkilap yənə ikkinqi baskuqqa rawajlandurulup, Zhongguoda sotsiyalistik jəmiyət kurulidu.

Mana bular hazırkı Zhongguo inkilawining əng tıp hususiyiti, mana bular 20 yıldın buyanki (1919-yil 4-may hərkitidin baxlap hesaplıqanda) yengi inkilawiy jəryan, mana bular hazırkı Zhongguo inkilawining janlik, konkirit məzmunı.

5. Yengi Demokratik Siyasi

Zhongguo inkilawı ikki tarihiy baskuqqa bəlünidu, buning birinqi baskuqi yengi demokratik inkilap bolidu, bu—Zhongguo inkilawining yengi tarihiy hususiyiti. Bu yengi hususiyətning Zhongguoning iqi siyasi munasiwiti və iktisadiy munasiwitide konkirit ipadilinixi kandaq boldi? Bu əhwalni təwendə qüxəndürüp etimiz.

1919-yıldiki 4-may hərkitidin ilgiri (4-may hərkiti 1914-yıldiki birinqi jahan'girlik uruxi və 1917-yıldiki Rosiyə əktəbir inkilawidin keyin boldi) Zhongguo burzua demokratik inkilawining siyasi yetəkqisi Zhongguo uxxak burzuaziyisi və burzuazi-

yisi (ularning ziyaliliri) idi. U qaçda, Zhongguo puroletariyati tehi anglik, mustəkil sinipiy küq süpitidə siyasi səhnigə qikmioqan idi, inkilapka tehi uxxak burzuaziyə wə burzuaziyining əgəxküqisi süpitidə katnaxkan idi. Məsilən, xinhəy inkilawi waqtidiki puroletariyat ənə xundak sinip idi.

4-may hərkitidin keyin gərqə Zhongguo milli burzuaziyisi inkilapka dawamlıq katnaxkan bolsimu, lekin Zhongguo burzua demokratik inkilawining siyasi yetəqçisi Zhongguo burzuaziyisi əməs, bəlki Zhongguo puroletariyati bolup qaldı. Bu qaçda Zhongguo puroletariyati özining əsüp yetilixi wə Rosiyə inkilawining təsiri arkisida tezla anglik, mustəkil siyasi küqkə aylandı. Jahan'girlikni yokitix xoarini wə pütün Zhongguo burzua demokratik inkilawining üzül-kesil ganglingini Zhongguo gongchəndangi otturiqə koydı; yər inkilawini bolsa Zhongguo gongchəndangi əzi yaloquz elip bardi.

Zhongguo milli burzuaziyisi mustəmlikə wə yerim mustəmlikə məmlikətning burzuaziyisi boləqanlıqı wə jahan'girlikning zulmioqə uqriəqanlıqı üqün, gərqə jahan'girlik dəwridə turəqan bolsimu, tehi məlum dəwrdə wə məlum dərjidə qət'əl jahan'girliğigə qarxi turidioqan wə əz məmlikitidiki guənliəo-jünfa həkümətlirigə qarxi turidioqan (Keyinkisigə xinhəy inkilawi dəwri bilən beyfa uruxi dəwri misal bolıdu) inkilawiyliqini saklap qəloqan bolup, puroletariyat wə uxxak burzuaziyə bilən birlixip, əzi qarxi

turuxni haliqan düxmən'gə qarxi turuxi mümkün. Bu — Zhongguo burzuaziyisining kona Rosiyə diguosi burzuaziyisidin pərklindioqan yeri. Kona Rosiyə diguosi hərbi feodal jahan'gir bolqoqqa, baxkilarqa tajawuz kilidioqan bolqoqqa, Rosiyə burzuaziyisidə heqkandak inkilawiylik yok idi. U yərdə puroletariyatning wəzipisi burzuaziyə bilən birlixix əməs, uningqa qarxi turux idi. Zhongguoqa kəlsək, u mustəmlikə wə yerim mustəmlikə bolqoqqa, baxkilarning tajawuzioqa uqrap kəlgəqkə, Zhongguo milli burzuaziyisidə tehi məlum dəwrədə wə məlum dərjidedə inkilawiylik bolidu. Bu yərdə puroletariyatning wəzipisi milli burzuaziyining bundak inkilawiyliqioqa etiwarsiz karimastin, bəlki uning bilən jahan'girlikkə qarxi wə guənliao-jünfa həkümətlirigə qarxi birlik-səp kuruxtin ibarət.

Lekin, xuning bilən billə, Zhongguo milli burzuaziyisi mustəmlikə wə yerim mustəmlikə burzuaziyisi bolqanliktin, iktisadiy wə siyasi jəhəttə adəttin taxkiri ajiz bolqanliktin, u yənə bir haraktirni yəni inkilap düxmənliri aldida murəssəqiliknimu saklap qaloqan. Zhongguo milli burzuaziyisi inkilap məzgildimu jahan'girliktin pütünləy ayrilip ketixni halimaydu, uning üstigə, u yezilardiki yər ijarisi ekispilatatsiyisi bilən ziq baqlanoqan, xuning üqün, u jahan'girlikni təltəküs aqdurup taxlaxni halimaydu wə aqdurup taxliyalmaydu, bolupmu feodal küqlərni təltəküs aqdurup taxlaxni halimaydu wə aqdurup

taxliyalmaydu. Xundak kılıp, Zhongguo milli burzua-ziyisi Zhongguo burzua demokratik inkilawining ikki tüp məsilisining, ikki tüp wəzipsisining heqkaysisini həl kılalmaydu. Zhongguo qong burzuaziyisigə kəlsək, u guomindangning wəkilligidə 1927-yildin 1937-yilə qə boləan uzak bir dəwrdə özini jahan'girlikning koynioqa etip wə feodal küqlər bilən ittipak tüzüp, inkilawiy həlkkə qarxi turup kəldi. Zhongguo milli burzuaziyisimu 1927-yili wə uningdin keyinki bir məzgildə bir məhəl əksil'inkilapka əgixip kətkən idi. Yapon baskunqilirioqa qarxi urux dawamida qong burzuaziyining bir kismi Wang Jingweyning wəkilligidə yənə düxmən'gə təslim bolup, qong burzuaziyining yengi asilə qini kərsətti. Bu yənə Zhongguo burzuaziyisining tarihtiki Yawropa, Amerika əlliri burzuaziyisidin bolupmu Fransiyə burzuaziyisidin pərklindioqan yeri. Yawropa, Amerika əlliridə bolupmu Fransiyidə burzuaziyə tehi inkilap dəwrədə turuwatkinida, u yərlərdiki burzuaziyə inkilawiy üzül-kesilrək boldi; Zhongguoda burzuaziyə xunqilik üzül-kesillikkimu igə əməs.

Bir tərəptin, inkilapka katnixixining mümkinligi, yənə bir tərəptin, inkilap düxmənliri aldida mürəsəqiligi—bular Zhongguo burzuaziyisining, “Bir jeniqa ikki yük artiwaptu” digəndək, ikki yüzlililikligi. Bundak ikki yüzlililik Yawropa, Amerika əlliri tarihidiki burzuaziyidimu boləan. Qong düxmən'gə duqkəlgəndə, ular ixqi, dihanlar bilən birlixip,

düxmən'gə qarxi turidu; ixqi, dihanlar oyoqanoqanda, ular yənə düxmən bilən birlixip, ixqi, dihanlaroqa qarxi turidu. Bu—dunyadiki hərkaysi əlləning burzuaziyisi üçün omumi kanuniyət, lekin Zhongguo burzuaziyisidə bu hususiyət tehimu alahidə, halas.

Zhongguoda, əhwal nahayiti roxənki, kim həlkning jahan'girlik wə feodal küqləni aqdurup taxlixioqa rəhbərlik kilalisa, xu həlkning ixənqigə igə bolalaydu, qünki həlkning əxəddi düxmini jahan'girlik wə feodal küqlər, bolupmu jahan'girlik. Bügünki künde kim həlkning Yapon jahan'girlingini koqlap qikirixioqa rəhbərlik kilalisa wə demokratik siyasini əməlgə koyalisa, xu—həlkning nijat yultuzi. Tarih ispatlidiki, Zhongguo burzuaziyisi bu məs'uliyətni ətiyəlməydu, bu məs'uliyət puroletariyatning zimmisigə qüxməy kalmaydu.

Xuning üçün, qandakla bolsun, Zhongguo puroletariyati, dihanliri, ziyaliliri wə baxka uxxak burzuaziyisi dələtning təkdirini həl kilidiqan tıp küq. Bu siniplar oyoqanoqan bolsun, yaki oyoqiniwatkan bolsun, mukərrər rəwixtə Zhonghua demokratik jumhuriyitining dələt tüzülüxi wə hakimiyət tüzülüxining tıp kısmi bolidu, puroletariyat bolsa rəhbiriyy küq bolidu. Həzir kurulidiqan Zhonghua demokratik jumhuriyiti pəkət puroletariyat rəhbərliğidiki, jahan'girlikkə wə feodalizimoqa qarxi barlik kixiləning birləxmə diktaturiliqidiki demokratik jum-

hüriyətla bolidu, bu — yengi demokratik jümhuriyət, yəni həkiki inkilawiy, üq qong siyasətlik yengi sənminzhuyilik jümhuriyət.

Bundak yengi demokratik jümhuriyət, bir tərəptin, koniqə, Yawropa. Amerika əlliriqə, burzuaziyə diktaturiliqidiki kapitalistik jümhuriyəttin pərklididü, bundak kapitalistik jümhuriyət kona demokratik jümhuriyət bolup, buning waqti ətüp kətkən; yənə bir tərəptin, Sovet ittipakiqə, puroletariyat diktaturiliqidiki sotsiyalistik jümhuriyəttinmu pərklididü, bundak sotsiyalistik jümhuriyət Sovet ittipakida gülliniwatidü, bəlki kapitalistik əllərdimu qurolidü, buning sanaəttə aləqa kətkən barlik əllərninğ dələt tüzülüxi wə həkimiyət tüzülüxininğ həkümran xəkli bolup kəlixida xübhə yok; lekin bundak jümhuriyət muəyyən tarihiy dəwrdə mustəmlikə wə yerim mustəmlikə əllərdiki inkilaplarəqa tehi muwapik kəlməydu. Xuning üqün, barlik mustəmlikə wə yerim mustəmlikə əllərdiki inkilaplarda muəyyən tarihiy dəwrdə kollinilidiqan dələt xəkli pəkət üqinqi xəkildinla ibarət boluxi mümkin, u bolsimu yengi demokratik jümhuriyət. Bu — muəyyən tarihiy dəwrgə has xəkil, xuning üqünmu ətəkünqi xəkil, lekin almaxturuwetixkə bolmaydiqan zərür xəkil.

Xuning üqün, pütün dunyadiki hilmu-hil dələt tizhiliri, xu dələtlər həkimiyitininğ sinipiy haraktiri boyiqə hillarəqa ayriqanda, asasen təwəndiki üq hildin neri kətməydu: a) burzuaziyə diktaturiliqidiki

jumhuriyət; b) puroletariyat diktaturiliqidiki jumhuriyət; c) birkanqə inkilawiy sinipning birləxmə diktaturiliqidiki jumhuriyət.

Birinqi hili kona demokratik dölət. Būgünki künde, ikkinqi jahan'girlik uruxi partliqandin keyin, nuroqun kapitalistik dölətlərdə demokratiyining hidimu qalmidi, ular burzuaziyining kanlik hərbi diktaturiliqidiki dölətkə aylandi, yaki aylinix aldida turmakta. Pomixxiklar bilən burzuaziyining birləxmə diktaturiliqidiki bəzi dölətlərnə muxu hiləqa kirgüzüx mümkün.

Ikkinqi hili Sovet ittipakida boləqandin taxkiri, kapitalistik əllərdimu yetiliwatidu. U kəlgüsidə muəyyən bir dəwrədə dunya boyiqə həkümran xəkil bolup qalidu.

Üqinqi hili—mustəmlikə wə yerim mustəmlikə əllərdiki inkilaplarda kollinilidiqan ötkünqi dölət xəkli. Hərkaysi mustəmlikə wə yerim mustəmlikə əllər inkilaplrining ohxax bolmiqan bəzi hususiyət-liri boluxi mukərrər, lekin bular—qong ohxaxliklar iqidiki kiqik pərklər. Pəkət mustəmlikə yaki yerim mustəmliliklərnin inkilaplrila bolidikən, ularning dölət tüzülüxi wə hakimiyət tüzülüxi asasiy jəhəttin jəzmən ohxax bolidu, yəni ular jahan'girlikkə qarxi birkanqə sinip birlixip, birliktə diktatura yürgüzidiqan yengi demokratik dölət bolidu. Būgünki Zhong-guoda bundak yengi demokratik dölət xəkli Yapon baskunqiliriqə qarxi birliksəp xəklidur. U Yapon

baskunqiliriqqa qarxi bolidu, jahan'girlikke qarxi bolidu; xuningdök birkanqə inkilawiy sinipning birləxmisidin, birlikseptin ibarət bolidu. Əmma, əpsuski, Yapon baskunqiliriqqa qarxi urux dawam kiliwatkiniqqa heli uzak wakit bolup kalqan bolsimu, gongchəndang rəhbərlikidiki Yapon baskunqiliriqqa qarxi demokratik genjüdilərdin baxka, köpligən jaylar dələtni demokratiyiləxtürüx toqrisidiki ixka asasiy jəhəttin tehi kirixmidi, Yapon jahan'girligi ənə xu əng tıp ajizliktin paydilinip, zor kədəmlər bilən besip kirdi; mana əmdi siyasət əzgərtilməydiqan bolsa, millitimizning təkdiri intayin hətər astida kalidu.

Bu yərdə eytiliwatkini — “dələt tizhisi” məsilisi. Bu dələt tizhisi məsilisi üstidə Qing sulalisining ahirki yilliridin tartip hazirəqiqə birnəqqə on yil talax-tartix bolup kəlgən bolsimu, tehi aydinglaxmidi. Əmiliyətə, u birlə məsilini yəni jəmiyətiki hərəkəysi siniplarning dələttə tutkan ornini kərsitidu. Burzuaziyə həmixə bundak sinipiy orunni yoxurup, “guomin” digən ataloquni kollinip, əzining bir sinip diktaturisi əmiliyitigə yətməkqi bolidu. Bundak yoxuruxning inkilawiy həlk üqün kilqə paydisi yok, buni ularqə enik kərsitip berix kerək. “Guomin” digən ataloquni kollinix mümkin, ləkin guomin əksil-inkilapqilarni, wətən hainlirini əz iqiğə almaydu. Barlik inkilawiy siniplarning əksil'inkilapqilarqə, wətən hainliriqqa karatqan diktaturisi bizgə hazir

zərür boluwatқан dələttur.

“Yekinki zaman dələtliridə həlk həkuki tüzümi dəp ataloğan tüzüm, kəpinqə, burzuaziyigə has bolup, addi həlkni ezix qoralioğa aylinip qaldi. Guomindangning həlk həkuki məsligi bolsa omumi addi həlkkə ortak bolup, azqilik adəmlər igiləp hususi kiliwalidioğan nərsə əməs.” Bu—1924-yili guomindang-gongchəndang həkmarliqida ətküzülgən guomindangning məmlikətlik 1-kurultiyining hitapnamisidiki təntənilik bayanat. 16 yildin beri guomindangning əzi bu bayanatka hilaplik kilip, bügünki mana xundak wətən'gə eqir apət kəlgən wəziyətnei kəltürüp qikardi. Bu—guomindangning intayin zor hatalioqi, biz uning Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxtin ibarət paklinix pürsitidə bu hatalioqini tüzitixini ümit kilimiz.

“Hakimiyət tizhisi” digən məsiligə kəlsək, u hakimiyət tüzüluxining xəkli məsilisini, məlum ijtimai sinipning duxmən'gə qarxi turup, əzini koqdaydioğan hakimiyət organlirini kandaq xəkil bilən təxkil kiliidioğanliqini kərsitidu. Muwapik xəkildə bolmioğan hakimiyət organliri dələtkə wəkillik kilalmaydu. Zhongguoda hazir məmlikətlik həlk kurultiyi, əlkilik həlk kurultiyi, nahiyilik həlk kurultiyi, rayonluk həlk kurultiyi wə yezilik həlk kurultiyi xitongi kollinilsa bolidu, xuningdək həkümət hər dərjilik kurultaylar tərripidin saylansa bolidu. Lekin jinis, etikət, mülük, məlumat wə xuningoğa ohxax pər-

lərgə qarımaydıqan, həkiki, omumi, bap-barawər saylam tüzümini yoloqa koyux lazim, xundak kıl-oqandila, u hərkaysi inkilawiy siniplarning dölətə tutқан orniqa uyoqun kelidu, həlk iradisini ipadiləx həm inkilawiy kürəxkə komandanlik kılıxka uyoqun kelidu, yengi demokratizimning rohiqa uyoqun keli-du. Bundak tüzüm demokratiyə-mərkəzləxtürüx tüzü-mi bolup hesaplinidu. Demokratiyə-mərkəzləxtürüx tüzümidiki həkümətlə pütün inkilawiy həlkning iradisini toluk jari kılalaydu, xuningdək inkilap düxmənlirigə əng küqlük karxi turalaydu. “Azqilik adəmlər igiləp hususi kılıwalidıqan nərsə əməs” di-gən roh həkümət wə armiyə təxkilidə ipadilinixi la-zim, həkiki demokratik tüzüm bolmisa, bu məxsətkə yətkili bolmaydu, bu, hakimiyət tizhisi bilən dölət tizhisining bir birigə mas kəlməsligi, dəp atilidu.

Dölət tizhisi—hərkaysi inkilawiy siniplarning birləxmə diktaturisi. Hakimiyət tizhisi—demokra-tiyə-mərkəzləxtürüx tüzümi. Bu—yengi demokratik siyasi, bu—yengi demokratik jumhuriyət, bu—Yapon baskunqiliriqa karxi birliksəplik jumhuriyət, bu—üq qong siyasətlik yengi sənminzhuyilik jumhuriyət, bu—ismi jismiqa layik Zhonghua min’guo. Həzir bizdə gərqə Zhonghua min’guoning ismi bolsimu, Zhonghua min’guoning jismi tehi yok. Ismiqa jismini layiklaxturux—bügünki kündiki wəzipə.

Bular—inkilawiy Zhongguo, Yapon baskunqiliriqa karxi Zhongguo ornitixi lazim boləqan wə ornatmisa

zadi bolmaydiqan iqki siyasi munasiwətlər, bular bögünki “dölət kurux” hizmitining birdin-bir toqra yөнülüxi.

6. Yengi Demokratik İktisat

Zhongguoda xundak jumhuriyət kurux lazimki, u siyasi jəhəttə yengi demokratik jumhuriyət bolsun, iktisadiy jəhəttimu yengi demokratik jumhuriyət bolsun.

Qong banka, qong sanaət wə qong soda bu jumhuriyətning dölət ilkidə bolidu. “Zhongguoluklarning wə qət’əllikləarning karhaniliridin yaki longduən haraktirdikiliri, yaki kəlimi bək kəng bolup hususilarning baxkuruxqa küqi yətməydiqanliri, məsilən, banka, təmüryol, hawa katnixi wə xuningqa ohxaxlar dölət tərpidin yoloqa koyulidu wə idarə kəlinidu; buning bilən hususi kapital tüzümi həlk turmuxini öz qanggiloqa eliwalalmaydiqan bolidu, kapitalni qəkləxning asasiy mənisi ənə xu.” Bumu guomindang-gongchəndang həmkarliqida ətküzülgən guomindangning məmlikətlik 1- kurultiyining hitapnamisidiki təntənilik bayanat, bu — yengi demokratik jumhuriyətning iktisadiy tüzüluxining toqra fangzheni. Puroletariyat rəhbərliğidiki yengi demokratik jumhuriyətning dölət igiligidiki iktisadi sotsiyalistik haraktirda bolidu, pütün həlk igiliginin yetəkqi küqi bolidu, əmma bu jumhuriyət

baxka kapitalistik hususi mülüklərni musadirə kilmaydu, xuningdək “həlk turmuxini öz qanggiliqa eliwalalmaydioqan” kapitalistik ixləpqi kirixning rawajlinixini mən'i kilmaydu, buning səwiwi—Zhongguo iqtisadining tehi bəkmü arkıda ikənligi.

Bu jumhuriyət məlum zərür usulni kollinip, pomixxiklarning yərlirini musadirə kilip, yərsiz wə yeri az dihanlarqa təksim kilip beridu, Sun Zhongshən əpəndining “Yər terioquqining yeri bolsun” digən xoarini əməlgə axuridu, yezilardiki feodallik munasiwətlərni tügitudu, yərnı dihanlarning hususi mülkigə aylanduridu. Yezilardiki bay dihan igiligining məwjut bolup türuxioqimu yol koyidu. Bu—“yər hokukini təkxiləx” fangzheni. Bu fangzhenning toqra xoari “yər terioquqining yeri bolsun”din ibarət. Bu baskuqta, omumən, sotsiyalistik yeza igiligi kurulmaydu, əmma “yər terioquqining yeri bolqan” asasta tərəkki kilidioqan türlük kopiratsiyə igiligi sotsiyalizim amillirioqimu igə bolidu.

Zhongguoning iqtisadi jəzmən “kapitalni qəkləx” wə “yər hokukini təkxiləx” yoli bilən mengixi kerək, “azqilik adəmlər igiləp hususi kiliwelix”ka hərgiz yol koyulmaydu, az sanlik kapitalistlar wə az sanlik pomixxiklarning “həlk turmuxini öz qanggiliqa eliwelixi”qa hərgiz yol koyulmaydu, Yawropa, Amerika əlliriqə kapitalistik jəmiyət kuruxka hərgiz yol koyulmaydu, kona, yerim feodallik jəmiyət petiqə turiwerixkimu hərgiz yol

koyulmaydu. Kimki bu yönülüxkə hilaplik kilidikən, u qoqum məksidigə yetəlməydu, tamoqa üsüp bexini yeriwalidu.

Inkilawiy Zhongguo, Yapon baskunqiliriqə qarxi Zhongguo ornitixi lazim boləqan wə mukərrər ornitidiqan iqki iktisadiy munasiwətlər ənə xu.

Bundak iktisat—yengi demokratik iktisat.

Yengi demokratik siyasi bolsa mana xundak yengi demokratik iktisatning mərkəzləxkən ipadisi.

7. Burzuaziyə Diktaturisiqə Rəddiyə

Yengi demokratik siyasi wə yengi demokratik iktisatni asas kiləqan bundak jumhuriyətni pütүн məmlikətning 90 pirsənttin artuk həlki yaklaydu, buningda mangmiqan bilən, ikkinqi yol yok.

Burzuaziyə diktaturiliqidiki kapitalistik jəmiyyət kurux yoli bilən mengix kerəkmü? Dərwəkə, bu yol—Yawropa, Amerika əlliri burzuaziyisi mengip etkən kona yol, əmma, məyli həlkəra xarait bolsun, məyli iqki xarait bolsun, həmmisi Zhongguoning bundak kilixiqa yol koymaydu.

Həlkəra xaraittin eytkanda, bu yol—mangoqili bolmaydiqan yol. Həzirki həlkəra xarait, asasiy jəhəttin eytkanda, kapitalizim bilən sotsiyalizim kürəx kiliwatkan xarait, kapitalizim zawallıqka yūztutkan, sotsiyalizim yukuri ərləwatkan xarait. Zhongguoda burzuaziyə diktaturiliqidiki kapitalistik

jəmiyyət kuruxqa, aldi bilən, həlkara kapitalizim yəni jahan'girlik yol koymaydu. Jahan'girlik Zhongguoqa tajawuz kiləjan, Zhongguoning mustəkil-liqiqa karxi turəjan, Zhongguoda kapitalizimning tərəkki kilixiqa karxi turəjan tarix Zhongguoning yekinki zaman tarihi. Ətmüxtiki Zhongguo inkilap-liri jahan'girlikning boquxi bilən məqlup bolup kəldi, san-sanaksiz inkilawiy qurbanlar buningə qə emür boyi qəzəp-nəprət bildürüp əttili. Həzir küqlük Yapon jahan'girliqi besip kirdi, u Zhongguoni mustəmlilikə aylandurmakqi; həzir kandaktu Zhongguo kapitalizimni rawajlanduruwatkini yok, əksiqə, Yaponiyə Zhongguoda əzining kapitalizimini rawajlanduruwatidu; həzir kandaktu Zhongguo burzuaziyisi diktaturilik kiliwatkini yok, əksiqə, Yaponiyə burzuaziyisi Zhongguoda diktaturilik kiliwatidu. Durus, həzir—jahan'girlik səkratqa quxüp qaləjan dəwr, u pat arida həlak bolidu, "Jahan'girlik—ölüwatkan kapitalizim"^⑥. Ləkin dəl ənə xundak pat arida həlak bolidiəjanliqi üqün, u mustəmlilikə wə yerim mustəmlilikərgə tehimu bəkrək yəlinip yaxaydu, hərəkəndak mustəmlilikə wə yerim mustəmlilikərdə kəndaktu burzuaziyə diktaturiliqidiki kapitalistik jəmiyyətning kuruluxiqa hərgiz yol koymaydu. Yapon jahan'girliqi dəl eqir iktisadiy weyji wə siyasi weyji azgiliəjan quxüp qaləjanliqi üqün, yəni pat arida həlak bolidiəjanliqi üqün, Zhongguoqa jəzmən hujum kilətti, Zhongguoni jəzmən mustəmlilikə ay-

landuruxka urunatti, xuning ʻuqun u Zhongguoning burzuaziyə diktaturisini ornitix wə milli kapitalizimni rawajlandurux yolini kesiwetti.

Uningdin qalsa, sotsiyalizim yol qoymaydu. Bu dunyada həmmə jahan'girlar bizning duxminimiz, Zhongguo mustəkil bolmaqqi bolidikən, sotsiyalistik dölət wə həkara puroletariyatning yardimidin ayrilsa hərgiz bolmaydu. Dimək, Sovet ittipakining yardimidin ayrilsa bolmaydu, Yaponiyə wə Ən'gliyə, Amerika, Fransiyə, Germaniyə, Italiyə puroletariyatining öz elidə kapitalizimqə karxi elip beriwatқан kürixining yardimidin ayrilsa bolmaydu. Gərqə, Zhongguo inkilawi qokum Yaponiyidiki wə Ən'gliyə, Amerika, Fransiyə, Germaniyə, Italiyilərdiki yaki bularning bir-ikkisidiki inkilaplar qəlibə kəzanqandin keyin qəlibə kazinidu, dəp eytkili bolmisimu, lekin ularning küqini koxkandila qəlibə kazinalaydu, buningda xək-xübhə yok. Bolupmu Sovet ittipakining yardimi—Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning əng ahirki qəlibisini kolqə kəltüruxning kəm bolsa əsla bolmaydiqan xərti. Sovet ittipakining yardimi rət kilinsa, inkilap məqlup bolidu, 1927-yildin keyin elip beriləqan Sovet ittipaqiə karxi həkətning sawakliri buni nahayiti roxən kərsitip bərmidimu? Hazirki dunya inkilap wə uruxning yengi dəwrədə, kapitalizim mukərrər rəwixtə halak boluwatқан. sotsiyalizim mukərrər rəwixtə gülliniwatқан dəwrədə turmaqta. Bundak əhwalda,

Zhongguoda jahan'girlikkə wə feodalizimə qə karxi turux qəlibə kəzanəqəndin keyin, andin burzuaziyə diktaturiliqidiki kapitalistik jəmiyə qərməqə bolux pütənləy jəylux bolmamdu?

Əgər, ələidə xarəit (burzuaziyəning Gretsiyəning təcəwuzini yəngixi, pəroletariyatning kəqəning bək əjizliqi) ərkisidə, birinqi jahan'girlik uruxi wə əktəbir inkilawidin keyinmü burzuaziyə diktaturiliqidiki Kaməlqə kiqikkinə Tūrkiyə məydanə qə kəldi®, diyilsə, ikkinqi dunyā uruxidin keyin wə Sovet ittipəki sotsiyəlistik kəruluxni orunlap boləqəndin keyin, hərgiz yənə bir Tūrkiyə məydanə qə kəlməydu, bolupmü 450 milyon əhəligə igə Tūrkiyəning məydanə qə kəlixigə hərgiz yol kəyulmāydu. Zhongguoning ələidə xarəiti (burzuaziyəning əjizliqi wə mürəssəqilligi, pəroletariyatning kəqlüklügi wə inkilawiy üzül-kəsillikligi) ərkisidə Zhongguoda Tūrkiyədikigə əhxəx əsən ix həqəqən bolup bəkmioqən. 1927-yili Zhongguoning birinqi uluk inkilawiy məəqlup boləqəndin keyin, Zhongguodiki burzua ənsurlar Kaməlizim digən nimə toqrisidə qəkən səlixkən əməsmidi? Əmmā Zhongguoning Kaməli kəni? Xuningdək Zhongguoning burzuaziyə diktaturisi wə kapitalistik jəmiyəti kəni? Həlbuki, Kaməl Tūrkiyəsi digən nimimü əkiwət Ən'gliyə, Fransiyə jahan'gərligəning kəynioqə əzini ətməy turalmidə wə bərə-bərə yərim mütəmlikigə, jahan'girlik əksiyətqil dunyasəning bir kismioqə əylinip

kaldi. Būgünki həlkəra xaraitta mustəmlikə wə yerim mustəmliliklərninğ hərəkəndək batur-hohən-ziliri ya jahan'girlik sepi tərəptə turup, dunya əksil'inkilawiy küqlirininğ bir kismioğa aylinixi kerək, ya jahan'girlikkə karxi səp tərəptə turup, dunya inkilawiy küqlirininğ bir kismioğa aylinixi kerək. İkkininğ biri, baxka yol yok.

Iqki xaraittin eytkənda, Zhongguo burzuaziyisi tegixlik sawak aləan boluxi lazim idi. 1927-yildiki inkilap puroletariyat, dihanlar wə baxka uxxak burzuaziyininğ küqi bilən əmdila qəlibə kəzanəan qəqda, Zhongguo burzuaziyisi qəng burzuaziyə bəxqiliqida bu həlkə ammisini bir tepipla qətkə qikiriwetip, inkilap miwisini yaləuz əzi igiliwalidi, bəlki jahan'girlik wə feodal küqlər bilən əksil'inkilawiy ittipək tüzdi, xuningdək qəyət zor küq sərp kilip, 10 yillik "gəngchəndəngni yokitix" uruxini elip bardi. Ləkin nətiyə kəndək bolup qikti? Həzir küqlük duxmən wətinimizning tupriqioğa iqqiriləp besip kirgən, Yapon bəskunqiliriqə karxi uruxning elip beriləqiniqə 2 yil bolup kələan bir məzgildə, yənə Yawropa, Amerika əlliri burzuaziyisininğ wəkti ətup kətkən kəna nizamnamilirini kəqürüwelixməqimu? Ətmuxtiki "gəngchəndəngni yokitix" üqün boləan 10 yil"da "yokitix" dəp yürüp, heqkəndək burzuaziyə diktaturiliqidiki kapitalistik jəmiyətni wujutkə qikirixəlmioğan idi, əmdi uni yənə bir kətim sinap kərüxməqimu? Durus, "gəngchən-

dangni yokitix üçün bolğan 10 yil”da “yokitix” dəp yürüp, “bir partiye diktaturisi”ni wujutka qikirixti, lekin bu, bəribir, yerim mustəmlikə wə yerim feodallik diktatura boldi. Uning üstigə, “gongchəndangni yokitix” bilən 4 yil (1927-yildin 1931-yildiki “18-sintəbir”giqə) xuqullanğanandin keyin, “yokitix” dəp yürüp, bir “Manjuguo”ni wujutka qikirixti; yənə 6 yilni koxup, 1937-yilqə kəlgəndə, “yokitix” dəp yürüp, Yapon jahan’girligini Zhongguoning iqqi kismioqə elip kirixti. Əgər yənə birərsi bəgündin baxlap, “yokitix”ni yənə 10 yil dawam kildurməqə bol-sa, bu əmdi “gongchəndangni yokitix”ning yengi tipi bolidu-də, konisidin anqə-munqə pərklidü. Xundək bolsimu, bundək yengiqə “gongchəndangni yokitix” ixini bir kixi həmmidin qakқан kelip noqilik bilən öz üstigə aldi əməsmu? Bu kixi—Wang Jingwey, u gongchəndangoqə yengiqə karxi turuxta dangdar kixi bolup kaldi. Kim uningqə xerik bolimən disə boliwərsun, lekin allikəndək burzuaziye diktaturisi dəmdü, kapitalistik jəmiyət dəmdü, Kamalizim dəmdü, hazırki zaman dəliti dəmdü, bir partiye diktaturisi dəmdü, bir məslək dəmdü, əytawur, xuningqə ohxax mukamlarni eytix tehimu ongaysiz bolup qalarmikin? Əgər Wang Jingweyqə xerik bolmay, Yapon baskunqiliriqə karxi turuqularqə xerik bolmaqı bolup turukluk, Yapon baskunqiliriqə karxi urux qəlibə kəzanğanandin keyin, Yapon baskunqiliriqə karxi turoğan həlkni bir tepiplə qətkə

qikiriwetip, Yapon baskunqiliriqqa karxi uruxning qalibiyət miwisini əzi yaloquz igiliwelip, “Yaxisun bir partiye diktaturisi” digənni kətirip qikmakqi bolsa, bu yənə qūx kərgəndək bir ix bolmamdu? Yapon baskunqiliriqqa karxi turayli, Yapon baskunqiliriqqa karxi turayli, diyixidu, kimning kūqi bilən karxi turidu? Ixqilar, dihanlar wə baxka uxxak burzuaziyidin ayrilsang, bir kədəmmu mangalmay-sən. Kimki ularni tepixkə jūr’ət kilidikən, uning əzi bitqit bolidu, bu addi sawat dairisidiki bir nərsə bolup kalmidimu? Əmma Zhongguo burzuaziyisining jahilliri (Mən jahillarni dəwatimən) 20 yildin buyan heqbir sawak almiqandək turidu. Ular tehiqə u yərdə kandaktu “gongchəndangni qəkləx”, “gongchəndangni eritix”, “gongchəndangqqa karxi turux” dəp wakirawatmamdu? Ular ⟨Yat partiyilərnin paaliyətlirini qəkləx qarisi⟩din keyin, yənə bir ⟨Yat partiyilər məsilisini bir tərəp kilix qarisi⟩ni, uning arkisidin yənə bir ⟨Yat partiyilər məsilisini bir tərəp kilixni ixka axurux fang’əni⟩ni otturiqqa koyuwatmamdu? Bəlli, “qəkləx” wə “bir tərəp kilix”ni bundak dawamlaxturiwerip, ular millətning təkdirini nəgə apirip koymaqqikin, əzlrinimu nəgə apirip koymaqqikin? Biz bu əpəndilərgə qin kənglimizdin təwsiyə kilimizki, silərmu kəzünqlarni eqip, Zhongguoqqa wə dunyaqqa karap bekinglar, məmlikət iqi wə texiqqa karap bekinglar, hazirki əhwalning kandakliqiqqa karap bekinglar, hataliqinglarni yənə təkrarlawər-

mənglar. Hatalixiweridioqan bolsanglar, millətning təkdiri jəzmən bala-kazaqqa uqraydu, meningqə, əzənglarning ixinglarmu anqə yaxhi bolmaydu. Xunisi səzsiz, qoqum wə enikki, Zhongguo burzua-ziyisining jahilliri əgər oyoqanmaydioqan bolsa, ularning ixi ongoqa tartmaydu, ular özini əzi ölümgə tutup berix akiwitigə uqraydu. Xuning üqün biz Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə karxi birliksepini kət'i dawamlaxturuxni, birla tərəp tənha qanggiliqə eliwalmay, bəlki həmmə tərəp həkmarlixip, Yapon baskunqiliriqə karxi turux ixini qəlibigə erixtüruxni ümit kilimiz, pəkət muxula yaxhi tədbir, buningdin baxkilirining həmmisi naqar tədbir. Bu—biz kommunistlarning səmimi nəsihiti, "Aldin eytip koymidi, diyilmisun".

Zhongguoda "Bar tamakni həmməylən təng yəyli" digən bir kona səz bar. Bu—nahayiti daolilik səz. Duxmən'gə həmməylən təng zərbə beriwatqan ikənmiz, tamakni həmməylən təng yiyiximiz, ixni həmməylən təng kiliximiz, okuxni həmməylən təng okuximiz lazim. "Əzəm yaloquz hap etimən", "Həqkim manga dəhli yətküzmisun" dəydioqan hakawurluk salapiti—feodallarning kona nəyringi, buni 20-əsirning 40-yilliriqə elip kəlgən bilən bəribir akmaydu.

Biz kommunistlar barlik inkilawiy kixilərnı hər-giz yəklıməymiz, biz Yapon baskunqiliriqə karxi uruxni ahiriqə elip berixni halaydioqan barlik siniplar, təbikilər, partiyilər, siyasi təxkilatlar wə

xəhslər bilən birlikşəpni kət'i dawamlaxturup, uzak muddətqiə həmkarliximiz. Əmma baxkılar gong-chəndangni yəkliməkqi bolidikən, buningoqa yol koyulmaydu; baxkılar birlikşəpni bəlüp taxliməkqi bolidikən, buningoqimu yol koyulmaydu. Zhongguo Yapon baskunqilirioqa karxi uruxni dawamlaxturuxi, ittihaklikni dawamlaxturuxi, aləqa besixni dawamlaxturuxi lazim; kimki təslim bolməkqi bolsa, bəlünüx pəyda kilməkqi bolsa, arkiəqa qekinməkqi bolsa, biz yol koyalmaymiz.

8. "Sol"qil Şəpsətiqilikke Rəddiyə

Burzuaziyə diktaturilioqidiki kapitalizim yolioqa mangmaydikənmiz, puroletariyat diktaturilioqidiki sotsializim yolioqa mangsak bolamdu?

Bumu bolmaydu.

Hazirki inkilap — birinqi kədəm, kəlgüsidə ikkinqi kədəmgə, sotsializimoqa rawajlinidu, buningda gəp yok. Zhongguomu pəkət sotsializim dəwrigə yetip barəandila, həkiki bəht-saadətlik dəwrgə kiridu. Lekin hazir tehi sotsializimni əməlgə axurux wakti əməs. Zhongguoning hazirki inkilawining wəzipisi jahan'girlikke wə feodalizimoqa karxi turux, bu wəzipə orunlanmay turup, sotsializim toqrisida səz aqkili bolmaydu. Zhongguo inkilawi ikki kədəmni besip etməy mümkün əməs, birinqi kədəm yengi demokratizim bolidu, ikkinqi kədəmlə sotsializim

bolidu. Uning üstigə, birinçi kədəmning waqti heli uzak bolidu, u hərgiz bir ətigəndila wujutka qikar-
qili bolidoqan ix əməs. Biz hiyalpərəslərdin əməsmiz,
biz aldımızdiki əmiliy xaraittin ayrilalmaymiz.

Bəzi yaman niyətlik təxwikatqılar inkilapning bir birigə ohxax bolmioqan bu ikki baskuqini kəstən arilaxturuwetip, “bir ketimlik inkilap nəziriyisi” digənni təxəbbus kilip, buning bilən, hərəkandak inkilapning həmmisini sənminzhuyi öz iqigə alqan, kəmunizim məwjut bolup turux asasını yokatkan, dəp ispatlaxka urunmakta; muxundak “nəziriyə” bilən kommunistiqo wə gongchəndangqo küqəp karxi turmakta, 8-armiyigə, yengi 4-armiyigə wə Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoniqo küqəp karxi turmakta. Ularning məksidi hərəkandak inkilapni tüptin yokitip, burzua demokratik inkilapning üzül-kesillikligigə, Yapon baskunqiliriqo karxi uruxning üzül-kesillikligigə karxi turup, Yapon karakqiliriqo təslim bolux üqün jamaət pikri təyyarlax. Bundak əhwalni Yapon jahan'girligi pilanlik türdə pəyda kildi. Qünki Yapon jahan'girligi Wuhənni besiwəl-
qandin keyin, Zhongguoni pəkət koral küqi bilənla boysunduralmaydiqanliqini bildi-də, siyasi hujumqo wə iktisadiy kizikturuxka kirixti. Siyasi hujumi Yapon baskunqiliriqo karxi səptiki arisalda unsurlarni ezikturux, birliksəpni bəlux, guomindang-gongchəndang həmkarliqini buzuxtın ibarət. Iktisadiy kizikturuxi “soda-sanaətni birlixip baxkurux” digən-

din ibarət. Huazhong wə Huanəndə Yapon karakqiliri Zhongguo kapitalistliri salidoqan kapitalning 51 pirsəntni təxkil kilixioqa ruhsət kildi, Yaponiyə kapitali 49 pirsəntni təxkil kildi; Huabeyda Yapon karakqiliri Zhongguo kapitalistliri salidoqan kapitalning 49 pirsəntni təxkil kilixioqa ruhsət kildi, Yaponiyə kapitali 51 pirsəntni təxkil kildi. Yapon karakqiliri yənə Zhongguo kapitalistlirining burunki sanaət karhanilirini əzigə kayturup berixni, ularni puloqa sundurup, kapital kilixni maqul kərdi. Xuning bilən wijdanini pütünləy yokatkan bəzi kapitalistlar paydini kərüp insapni untup, uni sinap kərüxkə nəpsi takildap kətti. Bir kism kapitalistlar Wang Jingweyning wəkilligidə təslim boldi. Yapon baskunqiliriqə karxi səp iqigə yoxurunqan yənə bir kism kapitalistlarmu kəqix koyida bolmaqta. Lekin ular, oqri gumanhor kelidu, digəndək, gongchəndang yolimizni tosüp koyarmikin, dəp kərkuxmaqta, bolupmu laobəyxinglarning wətən haini dəp tillixidin kərkuxmaqta. Xuning bilən bular yiqilixip bir məjlis eqip: awal mədiniyət sahəsidikilər wə jamaətqilik arisida təyyarlik elip berix kərək, dəp kərar kilixti. Tədbirlərnə bəlgiləp boluxup, ixni kəqiktürməyli, diyixip, birkanqə xüənxüeqi alwasti®ni yallixip, birkanqə Trotskiqini koxuxup, kələm-pələmlirini oynitixip, kəlsə-kəlməs wakirax wə jakiraxka, kəlsə-kəlməs urux wə sanjixka kirixti. Xundak kilip, kapitalistlar allikandak “bir kətimlik inkilap nəziriyisi”yəy,

kommunizim Zhongguoning dölət əhwaliqə uyoqun kəlməyduyəy, gongchəndangning Zhongguoda məw-jut bolup turuxiqə zəruriyət yokəy, 8-armiyə wə yengi 4-armiyə Yapon baskunqiliriqə karxi uruxni buzdi, urux kilmay qəgləp yürdiyəy, Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoni feodal geju boluwaldiyəy, gongchəndang səzgə kirməydu, birlikni halimaydu, süikəst kiliwatidu, parakəndiqilik seliwatiduyəy, digən nimilərnəni kətirip qikip, dunyadin bihəwər kixilərnəni aldawatidu, buningdin məksidi pürsət kəlgən haman heliki 49 yaki 51 pirsəntni heli asasi bardək elip, pütүн millətning mənпəətini düxmən'gə tamamən setiwetixtin ibarət. Bu məzmunini eliwetip, xəklini qaldurux, təslim boluxtin ilgiriki idiyiwi təyyarlik yaki jamaət pikri təyyarliqi dəp atilidu. Bu əpəndilərnəning "bir ketimlik inkilap nəziriyisi"ni nahayiti kamlaxturup təxəbbus kilip, kommunizim-qa wə gongchəndangqa karxi turuxi əslide baxka nərsə üqün əməs, pəkət 49 yaki 51 pirsənt üqünla idi, bu yolda ularning tartқан japasi hərқақан az bolmidi. "Bir ketimlik inkilap nəziriyisi" inkilaptin wazkeqix nəziriyisidur, məsilining mahiyiti ənə xu.

Lekin yənə baxka birmunqə adəmlər barki, ular yaman niyiti yoktək kərünsimu, "bir ketimlik inkilap nəziriyisi" digən nimə bilən kaymukup kaləqan, "siyasi inkilap bilən ijtimai inkilapni birla jəng bilən orunlax" digən nokul zhuguən hiyal bilən kaymukup kaləqan; ular inkilapning baskuqlarqa

bəlünidiqanlıqini, pəkət bir inkilaptin ikkinqi bir inkilapka etüxla mümkinligini, “birla jəng bilən orunlax” digən nimining yokluqini bilməydu. Bundak nuktiinəzər inkilapning kədəmlirini arilaxturuweti-du, nəwəttiki wəzipilər üqün bolqan tirixqanlıqlarni ajizlaxturidu, bumu nahayiti ziyanlıq. Əgər, inkilapning ikki baskuqning birinqisi ikkinqisi üqün xərt hazirlaydu, bu ikki baskuq bir birigə ulinip ketixi lazim, bularning arisiqə burzuaziyə diktatura yür-güzidiqan baskuqning kisturuluxiqə yol koyulmaydu, diyilsə, bu toqra, bu—Marksizimning inkilap tərəkkiyati toqrisidiki nəziriyisi. Əgər, demokratik inkilapning özigə has muəyyən wəzipisi yok, özigə has muəyyən wakti yok, pəkət ikkinqi bir wakitta orunliqili bolidiqan baxka bir wəzipini, məsilən, sotsiyalistik inkilap wəzipisini demokratik inkilap wəzipisi bilən koxup orunlax mümkün, bu “birla jəng bilən orunlax” dəp atilidu, diyilsə, u ham hiyal bolidu, buni həkiki inkilapqılar kəbul kilmaydu.

9. Jahillərə Rəddiyə

Xuning bilən burzuaziyə jahilliri xapaxlap qikip: hop, silər kommunistlar sotsiyalistik ijtimai tüzümni keyinki baskuqka qalduroqan ikənsilər, silər yənə “Sənminzhuyi bğünkü Zhongguo üqün zərür, partiyimiz uni təltəküs əməlgə axurux üqün kürəx kiliqni halaydu”^⑩ digən ikənsilər, undak bolsa, kommu-

nizimni waqtinqə yiqixturup qoyunqlar, diyixti. Bundak söz-qəqəklər “bir məslək” diyilgən mawzu astida qaljiranə walaklaxlarqə aylandi. Bundak walaklaxlar öz mahiyiti jəhəttin jahil unsurlarning burzua mustəbitqiligidur. Lekin bir az silikraq bol-sun üqün, buni tamamən sawatsizlik disimu bolidu.

Kommunizim puroletariyatning bir pütün idiyə tixisi, xuning bilən billə, yənə bir hil yengi ijtimai tüzüm. Bundak idiyə tixisi wə ijtimai tüzüm baxka hərəkandak idiyə tixisi wə baxka hərəkandak ijtimai tüzümdin pərklinidu, u—insaniyət tarihidin buyanki əng mukəmməl, əng ilqar, əng inkilawiy, əng mu-wapik idiyə tixisi wə ijtimai tüzüm. Feodalizim idiyə tixisi wə ijtimai tüzümi tarix bowuguənigə kirip bolqan nərsə. Kapitalizim idiyə tixisi wə ijtimai tüzümining bir kısmi bowuguən'gə kirip boldi (Sovet ittihakida); kalqan kısmimu “künü tügəp, jeni tumxuqiqa kelip, əjili yetip, ətigini ahximiqa kəzi yətməydiqan” bolup kaldi, pat arida bowuguən'gə kiridu. Pəkət kommunizim idiyə tixisi wə ijtimai tüzümila taqni talkan kilidiqan küq wə yər-jahanni zilziligə kəltüridiqan küdrət bilən pütün dunyada jəwlan kilip, əzining güzəl yaxlik baharini gülləndürməktə. Zhongguo ilmiy kommunizimqə igə bolqandin tartip, kixilərnin nəzər dairisi kengəydi, Zhongguo inkilawimu kiyapitini əzgərtti. Zhongguoning demokratik inkilawi, kommunizim yetəkqilik kilməydiqan bolsa, hərgiz muwəppəkiyət qazinal-

maydu, inkilapning keyinki baskuqi bolupmu xundak. Burzuaziye jahillirining xunqiwala walaklixining we "yiqixturup koyux"ni tölöp kilixining säwiwimu әне xu. Həkikette bolsa, uni "yiqixturup koyux"ka bolmaydu. Yiqixturup koyuloqan haman, Zhongguo munkərz bolidu. Həzirki dunya kommunizimni nijat yultuzi kilmakta; həzirki Zhongguomu huddi xundak.

Ijtimai tüzüm toqrisidiki təxəbbus jəhəttə, gongchəndangning ganglingining həzirki gangling we kəlgüsi gangling yaki əng təwən gangling we əng yukuri gangling digən ikki kisiimdin ibarət ikənligini kim bilməydu. Həzirki wakitta yengi demokratizim, kəlgüsidə sotsiyalizim—bular bir biri bilən organik halda baqlanqan ikki kisiim bolup, bularqa bir pütün kommunizim idiye tixisi yetəkqilik kilidu. Gongchəndangning əng təwən ganglingi bilən sənminzhuyining siyasi pirinsipliri asasiy jəhəttin ohxaydikən, dəpla, kommunizimni "yiqixturup koyux" lazim dəp kapxix uqioqa qikқан bimənilik əməsmu? Kommunistlarqa kəlsək, sənminzhuyining siyasi pirinsipida əzlrining əng təwən ganglingioqa asasiy jəhəttin ohxaydiqan yərlər bolqanlıqi üqünla, ularning "Sənminzhuyi Yapon baskunqiliriqa karxi birlikəpning siyasi asasi" dəp etirap kilixioqa imkaniyət tuquldi, "Sənminzhuyi bügünki Zhongguo üqün zərür, partiyimiz uni təltəküs əməlgə axurux üqün kürəx kilixni halaydu" dəp etirap kilixioqa imkaniyət tuquldi, bolmisa, bundak imkaniyət tu-

oqlmioqan bolatti. Bu—kommunizim bilən sənminzhuyining demokratik inkilap baskuqidiki birliksepi, Sun Zhongshənniŋ “Kommunizim sənminzhuyining yahxi dosti”¹¹ diginimu dəl muxu birliksepnı kərsıtidu. Kommunizimni inkar kilix, əmiliyətə, birliksepnı inkar kilix. Jahıllarmu dəl əzining bir partiyə məsligini yürgüzməkqi boləqanlıqı wə birliksepnı inkar kilməkqi boləqanlıqı üqünla kommunizimni inkar kilidioqan ənə xu bimənə sözlərnı qıqardı.

“Bir məslək”mu akmaydu. Siniplar məwjut bolup turəqan xaraitta, kənqə sinip bolsa, xunqə məslək bolidu, hətta bir sinipning türlük guruhliri iqidimu hərkaysisining əz aldioqə məsləkliri bolidu. Həzir feodallar sinipining feodalizimi bar, burzuaziyining kapitalizimi bar, budda dinidikilərnıng buddizimi bar, hiristiyan dinidikilərnıng hiristiyanizimi bar, dihanlarning muxriklik məsligi bar, yekinki yillarda yənə bəzilər Kamalizim, faxizim, weyshengzhuyi¹², “əmgigigə kərap təksim kilix məsligi”¹³ digən nimilərnimu təxəbbus kilixməktə, xundak ikən, nimə üqün puroletariyatning kommunizimi bolsa bolmaydikən? Ənə xundak san-sanaksız məsləklər turəqan yərdə, nimixkə kommunizimni kərüpla, uni “yioqıxturup koyux” lazim dəp qukan selixidu? Rastini eytsak, “yioqıxturup koyux”ka bolmaydu, yahxisi, musabikilixəyli. Birərkim kommunizimni yengip koya, biz kommunistlar əz pixanimizdin kərimiz. Undak bolmaydikən, həlk həkuki məsligigə kərxı boləqan

“bir məslək” diyilgən istilni baldurrak “yiqixturup koyux” lazim bolarmikin!

Ukuxulmasliklardin saklinix wə jahillarning kəzini eqip koyux üqün sənminzhuyi bilən kommunistimning ohxaydioqan wə ohximaydioqan yərlirini enik kərsitip ətux zərür.

Sənminzhuyi bilən kommunizimdin ibarət bu ikki məsləkni selixtursak, ularning bir birigə ohxaydioqan yerimu bar, ohximaydioqan yerimu bar.

Birinqi, bir birigə ohxaydioqan yeri. Bu—ikki məsləkning Zhongguoning burzua demokratik inkilawi baskuqidiki tüp siyasi ganglingi. 1924-yili Sun Zhongshən yengiwaxtin izahlioqan sənminzhuyidiki inkilawiy milli məslək, həlk həkuki məsligi wə həlk turmuxi məsligidin ibarət bu üq siyasi pirinsip kommunizimning Zhongguoning demokratik inkilawi baskuqidiki siyasi ganglingioqa asasiy jəhəttin ohxaydu. Muxu ohxaxlik səwiwidin wə sənminzhuyining yürgüzüləwatkanliqi səwiwidin, ikki məslək wə ikki partiyining birləksepi wujutka kəldi. Bu jəhətkə etiwarsiz qarax hata.

Ikkinqi, bir birigə ohximaydioqan yeri, bu—munular: (1) Demokratik inkilap baskuqidiki bir kisim ganglinglirining bir birigə ohximasliqi. Kommunizimning pütün demokratik inkilap həkqidiki siyasi ganglingida həlk həkimiyyitini üzül-kesil əməlgə axurux, 8 saətlik ix tüzümini wə toluk yər inkilawi ganglingini yoləqa koyux bəlgilən’gən, sənminzhuyida

bolsa bular yok. Əgər sənminzhuyi özini bular bilən toluklimisa və bularni əməlgə axuruxka kirixmisə, kommunistimning pütün demokratik inkilap həkkidiki siyasi ganglingioqa pəkət asasiy jəhəttinla ohxaydu, ularni pütünləy ohxaydu digili bolmaydu. (2) Sotsiyalistik inkilap baskuqining bar-yokluqi jəhəttə bir birigə ohximasliqi. Kommunistimda demokratik inkilap baskuqidin taxkiri, yənə sotsiyalistik inkilap baskuqimu bar, xunga, əng təwən ganglingdin taxkiri, yənə əng yukuri ganglingmu yəni sotsiyalistik və kommunistik ijtimai tüzümni əməlgə axurux ganglingimu bar. Sənminzhuyida bolsa pəkət demokratik inkilap baskuqila bar, sotsiyalistik inkilap baskuqi yok, xunga uningda əng təwən ganglingla bar, əng yukuri gangling yəni sotsiyalistik və kommunistik ijtimai tüzümni ornitix ganglingi yok. (3) Dunyakaraxning bir birigə ohximasliqi. Kommunistimning dunyakarixi biənzhenglik weywulun və tarihiy weywulun, sənminzhuyining dunyakarixi bolsa tarihkə həlk turmuxi nuktiinəziridin qarax digən nimə, mahiyəttə, eryüən lun yaki weyxin lun, bu ikki hil dunyakarax bir birining əksi. (4) Inkilawiy üzül-kesillik jəhəttə bir birigə ohximasliqi. Kommunistimqilarda nəziriyə bilən əmiliyət bir, yəni inkilawiy üzül-kesillik bar. Sənminzhuyiqilarda bolsa, inkilapka və həkikətkə əng sadik kixiləni hesapka almioqanda, nəziriyə bilən əmiliyət bir əməs, ularning eytkini bilən kiləqini bir birigə zit, yəni ularda

inkilawiy üzül-kesillik yok. Yukurida eytiloqanlar bu ikkisining ohximaydioqan yərliri. Ənə xu ohximasliklar səwiwidin kommunistimqilar bilən sənminzhuyiqilar arisida pərk bar. Bu pərkə etiwarsiz karax, birlik tərpinila kərüp, zit tərpinini kərməslük, xək-xübhisizki, intayin hata.

Bularni qüxən'gəndin keyin, burzuaziyə jahillirining kommunistimni "yiqixturup koyux"ni tələp kilixi qüxinixlik bolup qalidu, buning mənisi nimə? Ya burzuaziyining mustəbitqiligi, ya tamamən sawatsizlik.

10. Kona Sənminzhuyi Wə Yengi Sənminzhuyi

Burzuaziyə jahilliri tarihiy əzgirixlərni pütünləy bilməydu, ularning bilimi xunqə kəmki, hətta nəlğə təng digüdək. Ular kommunistim bilən sənminzhuyining pərkinimu bilməydu, yengi sənminzhuyi bilən kona sənminzhuyining pərkinimu bilməydu.

Biz kommunistlar "Sənminzhuyi Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birlikəpning siyasi asasi" dəp etirap kilimiz, "Sənminzhuyi bügünki Zhongguo üqün zərür, partiyimiz uni təltöküs əməlgə axurux üqün kürəx kilixni halaydu" dəp etirap kilimiz, kommunistimning əng təwən ganglingiqə sənminzhuyining siyasi pirinsiplirining asasiy jəhəttin ohxaydioqanlıqini etirap kilimiz. Əmma bu sənmin-

zhuyi kaysi sənminzhuyi? Bu sənminzhuyi baxқа һeqқandak sənminzhuyi əməs, bəlki Sun Zhongshən əpəndi «Zhongguo guomindangining məmlikətlik 1-kurultiyining hitapnamisi»də yengiwaxtin izahlıqan sənminzhuyi. Mən jahil əpəndilərninğ əzlririning “gongchəndangni qəkləx”, “gongchəndangni eritix”, “gongchəndangqa karxi turux” ixliridin қanaət һasil kilip bolup exinқan waқitlirida bu hitapnamigimu kez yūğürtüp qikixini halayttim. Əslide Sun Zhongshən əpəndi bu hitapnamidə: “Guomindang sənminzhuyisining һəқiki izahı ənə xundak” digən idi. Bununğdin məlumki, pəkət muxundak sənminzhuyila һəқiki sənminzhuyi, baxқilirining һəmmisi sahta sənminzhuyi. Pəkət «Guomindangning məmlikətlik 1-kurultiyining hitapnamisi»də sənminzhuyiqa berilğən izahla “һəқiki izah”, baxқilirining һəmmisi sahta izah. Bu gongchəndangning “iqwasi” bolmisa kerək, bu hitapnamining maқullanқanlıқini mən əz kezüm bilən kərgən, nuroқun guomindang əzalirimu əz kezі bilən kərgən.

Bu hitapnamə sənminzhuyining ikki tarihiy dəwrini bir biridin ayridi. Bununğdin ilgiri, sənminzhuyi kona fənchoudiki sənminzhuyi idi, kona yerim mustəmlikə burzua demokratik inkilawining sənminzhuyisi idi, kona demokratik sənminzhuyi idi, kona sənminzhuyi idi.

Xuningdin keyin, sənminzhuyi yengi fənchoudiki sənminzhuyi boldi, yengi yerim mustəmlikə burzua

demokratik inkilawining sənminzhuyisi boldi, yengi demokratik sənminzhuyi boldi, yengi sənminzhuyi boldi. Pəkət muxundak sənminzhuyila yengi dəwr-diki inkilawiy sənminzhuyi.

Bundak yengi dəwr-diki inkilawiy sənminzhuyi, yengi sənminzhuyi yaki həkiki sənminzhuyi—Rosiyə bilən birlixix, gongchəndang bilən birlixix, dihan wə ixqilarqa yar-yələk boluxtin ibarət üq qong siyasətlik sənminzhuyi. Bu üq qong siyasət bolmisa, yaki üq qong siyasətning birərsi kəm bolsa, yengi dəwrde bularning həmmisi sahta sənminzhuyi yaki yerim-yata sənminzhuyi bolidu.

Birinqi, inkilawiy sənminzhuyi, yengi sənminzhuyi yaki həkiki sənminzhuyi Rosiyə bilən birlixidiqan sənminzhuyi boluxi lazim. Həzirki əhwal intayin roxən, Rosiyə bilən birlixix siyasiti bolmiqanda, sotsiyalistik dələt bilən birləxmigəndə, qokum jahan'girlar bilən birlixix siyasitini kollinixka, qokum jahan'girlar bilən birlixixkə toqra kelidu. 1927-yildin keyin muxundak əhwal boləqan əməsmidi? Sotsiyalistik Sovet ittipaki bilən jahan'girlik otturidiki kürex tehimu kəskinlixixi bilənla Zhongguoqa bu tərəptə turmisa, u tərəptə turuxka toqra kelidu, bu—mukərrər yüzlinix. Həqkaysi tərəpkə yan basmay, yələnməy turuxka bolmamdu? Bu—ham hiyal. Pütün yər xari bu ikki səpkə tartilidu, buningdin keyinki dunyada “bitərəplik” pəkət adəm aldaydiqan ataləqula bolup kalidu. Uning üstigə,

Zhongguo wətən tupriqiqa iqkiriləp kirkən jahan-girlikkə karxi kürəx kiliwatkan tursa, Sovet ittipakining yardimisiz əng ahirki qəlibini təsəwwur kilix mümkün əməs. Əgər Rosiyə bilən birlixixtin wazkeqip, jahan'gırlar bilən birlixidiqan bolsa, "inkilawiy" digən səzni taxlap koyuxka toqra keli-du, u qaəda sənminzhuyi əksiyətqil sənminzhuyiqa aylinidu. Gəpning kiskisi, "bitərəp" sənminzhuyi yok, pəkət inkilawiy yaki əksil'inkilawiy sənminzhuyila bar. Əgər Wang Jingweyning ilgiriki səzi boyiqə, "ikki tərəpning hujumi otturisdiki kürəx"¹⁴ yoli tutulsa, "ikki tərəpning hujumi otturisdiki kürəx" sənminzhuyisi məydanqa qikirilsa, bu taza kəhrimanlik bolmamdu? Lekin, əpsuski, buni kəxp kiləqan Wang Jingweymu bundak sənminzhuyini taxliwətti (yaki "yiqixturup koydi"), u hazır jahan-gırlar bilən birlixidiqan sənminzhuyini kollandi. Əgər, jahan'gırlar xərk jahan'gırliri wə qərp jahan'gırliri dəp ayrilidu, diyilidiqan bolsa, uning birləxkini—xərk jahan'giri, mən, uning əksiqə, bir türkümlə qərp jahan'gırliri bilən birlixip, xərktikisigə hujum kiliwatkan tursam, bumu inkilap kiləqanlik bolmamdu? dəydikənsən, qərp jahan'gırliri, qandakla bolsun, Sovet ittipaqiqa wə gongchəndangqa karxi turidu, sən ular bilən birləxsəng, ular seni ximaləqa hujum kilixka təklip kilidu, inkilap kilimən, dəpmu kilalmaysən. Muxu əhwallarning həmmisi xuni bəlgiləyduki, inkilawiy sənminzhuyi, yengi

sənminzhuyi yaki həkiki sənminzhuyi Rosiyə bilən birlixidiqan sənminzhuyi boluxi lazim, hərgiz jahan-girlar bilən birlixip, Rosiyigə karxi turidiqan sənminzhuyi bolmasliqi kerək.

Ikkinqi, inkilawiy sənminzhuyi, yengi sənminzhuyi yaki həkiki sənminzhuyi gongchəndang bilən birlixidiqan sənminzhuyi boluxi lazim. Gongchəndang bilən birləxmigəndə, gongchəndangoja karxi turuxka tooqra kelidu. Gongchəndangoja karxi turux Yapon jahan'girligi bilən Wang Jingweyning siyasiti, sənmu gongchəndangoja karxi turidiqan bolsang, nahayiti yahxi, ular seni əzlrining gongchəndangoja karxi turux gongsisiqə kirixkə təklip kilidu. Əmma bu, wətən haini digən gumanni tuqdurup koyarmikin? Mən Yaponiyigə əgəxməymən, baxka dələtlərgə əgiximənoqu, digən gəpmu külkilik. Məyli sən kingila əgəxkin, gongchəndangoja karxi turidiqanla bolsang, sən wətən hainisən, qünki Yapon baskunqiliriqə karxi turalmaydiqan bolup qalisən. Mən gongchəndangoja əzəm tənha karxi turimən, dərsən. Bu—jəylux. Mustəmlikə wə yerim mustəmliliklərləning hohənziliri jahan'girlarining küqigə tayanmay, xundak qong əksil'inkilawiy ixni kilalamdu? Ətmüxtə pütүн dunya jahan'girlirining küqini digüdək səpərwər kilip, 10 yillap karxi turupmu heqnimə kilalmioqan gongchəndangoja bügünki kündə "tənha" karxi turalaydiqan bolup kaldingmu? Angliximizqə, taxkirida bəzilərdə "Gongchəndangoja karxi turoqan

yahxi, əmma koldin kəlməydu” digən gəp bar ikən. Əgər yalqan bolmisa, bu gəpning pəkət yerimila hata, “gongchəndangoğa karxi turoğan”ning nimisi “yahxi” bolsun? Əmma qalqan yerimi toqra, “gongchəndangoğa karxi turux” həkikətən “koldin kəlməydu”. Buning səwiwi, اساسən, gongchəndangda əməs, bəlki laobəyxinglarda, qünki laobəyxinglar “gongchəndang”ni yahxi kəridu, uningoğa “karxi turux”ni yahxi kərməydu. Laobəyxinglar hərgiz rəhim-xəpkət kilmaydu, milli düxmən wətən tupriqioğa iqkiriləp kirgən məzgildə, sən gongchəndangoğa karxi turidioğan bolsang, laobəyxinglar sening jeningni alidu. Bu qokum, kimki gongchəndangoğa karxi turidioğan bolsa, kukum-talkan boluxka təyyarlinip tursun. Əgər əzining kukum-talkan boluxioğa təyyar turuxka bəl baqlimioğan bolsa, həkikətən, karxi turmioqini yahxi. Bu – gongchəndangoğa karxi turoquqi barlik baturlaroğa səmimi nəsihitimiz. Dimək, enik wə yənə enikki, bügünki sənminzhuyi gongchəndang bilən birlixidioğan sənminzhuyi boluxi lazim, undak bolmisa, sənminzhuyi halak bolidu. Bu – sənminzhuyining hayat-mamat məsilisi. Gongchəndang bilən birləxsə, sənminzhuyi hayat kalidu, gongchəndangoğa karxi tursa, sənminzhuyi halak bolidu, kim uni, undak bolmaydu, dəp ispatlap berələydu?

Üqinqi, inkilawiy sənminzhuyi, yengi sənminzhuyi yaki həkiki sənminzhuyi dihan wə ixqilaroğa yar-yөлək bolux siyasiti asaidiki sənminzhuyi

boluxi lazim. Dihan wə ixqilaroqa yar-yələk bolux siyasitidin wazkeqix, dihan wə ixqilaroqa qin kəngüldin yar-yələk bolmaslik, «Sun Zhongshən əpəndining wəsiyiti»diki “həlk ammisini oyqitix”ni əməlgə axurmaslik inkilapni məqlubiyətkə elip berix, xundakla özini məqlubiyətkə elip berixtur. Stalin: “Milli məsilə, mahiyəttə, dihanlar məsilisi”¹⁵ digən idi. Dimək, Zhongguo inkilawi, mahiyəttə, dihanlar inkilawi, hazir elip beriliwatқан Yapon baskunqiliriqə qarxi urux, mahiyəttə, dihanlarning Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxi. Yengi demokratizim siyasisi, mahiyəttə, dihanlaroqa hokuk berix. Yengi sənminzhuyi, həkiki sənminzhuyi, mahiyəttə, dihanlarning inkilawiy məsligi. Ammiwi mədiniyət, mahiyəttə, dihanlarning mədiniyitini yukuri kətirix. Yapon baskunqiliriqə qarxi urux, mahiyəttə, dihanlar uruxi. Həzirki wakit “takka qikix məsligi”¹⁶ wakti, kəpqilik məjlis eqix, ix kilix, dərs ətux, gezit qikirix, kitap yezix, oyun koyux ixlirini taqda kiliwatidu, mahiyəttə, həmmisi dihanlar üqün boluwatidu. Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxka kerəklik nərsilərninğ həmmisini, turmuxka kerəklik nərsilərninğ həmmisini, mahiyəttə, dihanlar beriwatidu. “Mahiyəttə” diginimiz asasiy jəhəttə digənlik bolup, hərgiz qaloqan kismioqa etiwarsiz kariqanlik əməs, buni Stalin əzi qüxəndürüp ətken idi. Zhongguoda ahaling 80 pirsənti dihanlar, bu — baxlanoquq məktəp okuquqilirimu bilidiqan addi sawat. Xuning

üqün dihanlar məsilisi Zhongguo inkilawining tüp məsilisi bolup həsaplinidu, dihanlarning küqi— Zhongguo inkilawining asasiy küqi. Dihanlardin kalsa, Zhongguo əhalisining ikkinqi kısmi ixqilar. Zhongguoda birkanqə milyon sanaət ixqisi bar, birkanqə on milyon kəl sanaət ixqisi wə yeza igilik ixqisi bar. Türlük sanaət ixqiliri bolmisa, Zhongguo yaxiyalmaydu, qünki ular sanaət igiligi-ning ixləpqikarəquqiliri. Yekinki zaman sanaiti ixqiliri sinipi bolmisa, inkilap qəlibə kəzinalmaydu, qünki u— Zhongguo inkilawining yetəkqisi, u inkilawiylikkə əng bay. Muxundak əhwal astida, inkilawiy sənminzhuyi, yengi sənminzhuyi yaki həkiki sənminzhuyining dihan wə ixqilarəqa yar-yələk bolux siyasiti asaidiki sənminzhuyi boluxi mukərər. Əgər kəndaktu bir türlük sənminzhuyi bolup, uningda dihan wə ixqilarəqa yar-yələk bolux siyasiti bolmisa, u dihan wə ixqilarəqa qin kəngüldin yar-yələk bolmisa həmdə “həlk ammisini oyqitix”ni əməlgə axurmisa, qokum halak bolidu.

Buningdin məlumki, Rosiyə bilən birlixix, gongchəndang bilən birlixix, dihan wə ixqilarəqa yar-yələk boluxtin ibarət üq qong siyasəttin ayriloqan sənminzhuyi—istikbali yok sənminzhuyi. Barlik wijdanlik sənminzhuyiqilar buni əstayidil oylap kərüxi lazim.

Muxundak üq qong siyasətlik sənminzhuyi, inkilawiy sənminzhuyi, yengi sənminzhuyi wə həkiki

sənminzhuyi—yengi demokratik sənminzhuyi, kona sənminzhuyining rawaji, Sun Zhongshən əpəndining kərsətkən uluk hizmiti, u Zhongguo inkilawi sotsiyalistik dunya inkilawining bir kismioqa aylanqan dəwrdə kelip qikqan. Zhongguo gongchəndangi muxundak sənminzhuyinila “bügünki Zhongguo üçün zərür” dəp atiqan, muxundak sənminzhuyinila “təltəküs əməlgə axurux üçün kürəx kilixni halaydu” dəp elan kiləqan. Pəkət muxundak sənminzhuyila Zhongguo gongchəndangining demokratik inkilap baskuqidiki siyasi ganglingioqa yəni uning əng təwən ganglingioqa asasiy jəhəttin ohxaydu.

Kona sənminzhuyioqa kəlsək, u—Zhongguo inkilawining kona dəwrining məhsuli. U qaəqdiki Rosiyə jahan'gir Rosiyə idi, Rosiyə bilən birlixix siyasitining boluxi əlwəttə mümkin əməs idi; u qaəda məmlikət iqidimu gongchəndang yok idi, gongchəndang bilən birlixix siyasitining boluxi əlwəttə mümkin əməs idi; u qaəda, ixqi, dihanlar hərkitimu əzining siyasi jəhəttiki mohimliqini toluk kərsətmigən, kixilərnəng dikkitini tehi əzigə jəlp kilmiqan idi, ixqi, dihanlar bilən birlixix siyasiti əlwəttə bolmaytti. Xuning üçün, 1924-yili guomintang əzgərtip təxkil kilinixtin ilgiriki sənminzhuyi kona fənchoudiki sənminzhuyi idi, waqti ətkən sənminzhuyi idi. Əgər uni yengi sənminzhuyioqa rawajlandurmiqan bolsa, guomintang aləqa basalmiəqan bolatti. Əkillik Sun Zhongshən bu nuqtini kərup, Sovet ittipakining

wə Zhongguo gongchəndangining yardimigə erixip, sənminzhuyini yengiwaxtin izahlidi, xuning bilən sənminzhuyi yengi tarihiy hususiyətlərgə igə boldi, sənminzhuyi bilən kommunizimning birliksepi kuruldi, birinqi ketimlik guomindang-gongchəndang həkmarliqi ornitildi, pütün məmləkət həkking həs-daxliqi koləqa kəltürüldi, 1924-yildin 1927-yiləiqə dawam kiləqan inkilap elip berildi.

Kona sənminzhuyi kona dəwrədə inkilawiy idi, u kona dəwrning tarihiy hususiyətlirini əks əttürgən idi. Əmma yengi dəwrədə, yengi sənminzhuyi məy-danəqa kəlgəndin keyin, u yənə kona nimilirini kəti-rip qiksa; sotsiyalistik dələt wujutka kəlgəndin keyinmu, Rosiyə bilən birlixixkə karxi turidioqan bolsa; gongchəndang barlikka kəlgəndin keyinmu, gongchəndang bilən birlixixkə karxi turidioqan bol-sa; ixqi, dihanlar oyoqanoqan wə əzlidirning siyasi kudritini kərsətkəndin keyinmu, dihan wə ixqilarəqa yar-yələk bolux siyasitigə karxi turidioqan bolsa; u halda, u nəwəttiki wəziyətni qüxənməydioqan əksiyətqil nərsə bolup qalidu. 1927-yildin keyinki əksiyətqilik ənə xundak nəwəttiki wəziyətni qüxən-məsləkning nətijisi idi. “Nəwəttiki wəziyətni qüxən-güqi—danixmən” digən səz bar. Mən bu səzni bü-günki sənminzhuyiqilarning əstə tutuxini halayttim.

Əgər kona fənchoudiki sənminzhuyi bolidioqan bolsa, uning kommunizimning əng təwən ganglingioqə asasiy jəhəttin ohxaydioqan heqkandak yeri bolmi-

oqan bolatti, qünki u kona dəwrdiki, waqti ətken nərsə idi. Əgər kandaktu bir türlü sənminzhuyi bolup, u Rosiyə qarxi, gongchəndangə qarxi, dihan wə ixqilarə qarxi bolsa, əksiyətqil sənminzhuyi boləqan bolatti, uning kommunizimning əng təwən ganglingioə kilqə ohxaydioəan yeri bolmayla kalmastin, bəlki u kommunizimning duxmini boləqan bolatti, u halda heqnərsidin səz aqkili bolmaytti. Bunimu sənminzhuyiqilar eqir-besiklik bilən oylap kəruxi lazim.

Lekin, kandaqla bolsun, jahan'girlikkə wə feodalizimoəa qarxi turux wəzipisi asasiy jəhəttin orunlanmay turup, yengi sənminzhuyini həmmə wijdanlik kixilər taxliwətməydu. Uni pəkət Wang Jingwey, Li Jingweylarla taxliwetidu. Wang Jingwey, Li Jingweylar Rosiyə qarxi, gongchəndangə qarxi, dihan wə ixqilarə qarxi kandaktu sahta sənminzhuyini hərkanqə küqəp kətirip yürgini bilənmu, bir türküm wijdanlik, həkkani kixilər Sun Zhongshənning həkiki sənminzhuyisini himayə kiliweridu. Əgər, 1927-yildiki əksiyətqiliktin keyinmu nuroqun həkiki sənminzhuyiqilar Zhongguo inkilawi üçün dawamlıq kürəx kildi, diyilsə, u halda, milli duxmən wətən tuprioioəa iqiriləp kirgən bügünki kündə bundak adəmlərnin minglap-tümənləp boluxi xəksiz. Biz kommunistlar barlik həkiki sənminzhuyiqilar bilən uzak muddət həmkarliximiz, wətən hainliridin wə əlgiqə pəylidin yanmaydioəan gongchəndangəa

karxi unsurlardin baxka, hərқandak dostimizdin hərgiz wazkəqməymiz.

11. Yengi Demokratik Mədiniyət

Yukurida Zhongguo siyasising yengi dəwrđiki tarihiy hususiyətlirini qūxəndürüp əttuk, yengi demokratik jumhuriyət məsilisini qūxəndürüp əttuk. Əmdi mədiniyət məsilisigə etəyli.

Muəyyən mədiniyət muəyyən jəmiyətning siyasi wə iktisadining idiyə xingtəyi jəhəttiki inkasi. Zhongguoda jahan'girlik mədiniyiti bar, u jahan'girlikning siyasi wə iktisadiy jəhəttə Zhongguoqa kiloan həkümranliqi yaki yerim-yata həkümranliqini əks əttüridoan nərsə. Bundak mədiniyətni jahan'girlarning Zhongguoda biwastə kuroan mədiniyət organliridin taxkiri yənə bəzi nomussiz Zhongguoluklarmu təxəbbus kiliwatidu. Qulluk idiyisini əz iqigə aloan həmmə mədiniyət muxu türgə kiridu. Zhongguoda yerim feodallik mədiniyətmu bar, u yerim feodallik siyasi wə yerim feodallik iktisatni əks əttüridoan nərsə, Kongzini hərmətləx wə Kongziqilarning kitaplirini okuxni kuwwətləydoan, kona ədəp-əhlakni wə kona idiyilərnə təxəbbus kilidoan, yengi mədiniyətkə wə yengi idiyigə karxi turidoan kixilərnəng həmmisi—ənə xundak mədiniyətning wəkilliri. Jahan'girlik mədiniyiti bilən yerim feodallik mədiniyət nahayiti

yekın aka-ukılar, ular mədiniyət sahəsində əksiyətqil ittipak tüzüp, Zhongguoning yengi mədiniyitigə karxi turidu. Bundak əksiyətqil mədiniyət jahan'girlikkə wə feodallar sinipioqa hizmət kilidu, u yokitilixka tegixlik nərsə. Bundak nərsini yokatmay turup, heqkandak yengi mədiniyətni bərpa kilqili bolmaydu. Buzmioqiqə, kuroqili bolmaydu, tosmioqiqə, yol aqkili bolmaydu, tohtatmioqiqə, yürgüzgili bolmaydu, bularning otturisdiki kürəx hayat-mamat kürixi.

Yengi mədiniyətke kəlsək, u idiyə xingtəyi jəhəttə yengi siyasi wə yengi iktisatni əks əttüridiqan nərsə bolup, yengi siyasiqqa wə yengi iktisatka hizmət kilidu.

3-bölümdə sözləp ətkinimizdək, Zhongguoda kapitalistik iktisat pəyda bolqandin beri, Zhongguo jəmiyiti əz haraktirini pəydin-pəy əzgərtti, toluk feodallik jəmiyətliktin kelip, yerim feodallik jəmiyətke aylandı, gərqə uningda feodallik iktisat tehiqə üstünlükni igiləp keliwatқан bolsimu. Bundak kapitalistik iktisat, feodallik iktisatka nisbətən eytkanda, yengi iktisat. Bundak kapitalistik yengi iktisat bilən bir wakitta pəyda bolqan wə rawajliniwatқан yengi siyasi küqlər burzuaziyə, uxxak burzuaziyə wə puroletariyatning siyasi küqliri. Idiyə xingtəyi jəhəttə muxundak yengi iktisadiy küqlər wə yengi siyasi küqlərnig inkasi bolqan həm ular üqün hizmət kilidioqan nərsə—yengi mədiniyət. Kapitalistik

iktisat bolmioqanda, burzuaziyə, uxxak burzuaziyə və puroletariyat bolmioqanda, muxu siniplarning siyasi küqliri bolmioqanda idi, yengi idiyə xingtəyi, yengi mədiniyət diyilgənlər pəyda bolmioqan bolatti.

Yengi siyasi küqlər, yengi iktisadiy küqlər və yengi mədiniyət küqliri—Zhongguoning inkilawiy küqliri, ular kona siyasiqa, kona iktisatka və kona mədiniyətke qarxi turidu. Bu kona nərsilər ikki kismdin tərkip tapkan, bir kismi Zhongguoning özining yerim feodallik siyasisi, iktisadi və mədiniyiti, yənə bir kismi jahan'girlikning siyasisi, iktisadi və mədiniyiti bolup, bu ikkisining ittipaki keyinkisini baxqi qilidu. Bularning həmmisi yaman nərsilər, bularni üzül-kesil buzup taxlax lazim. Zhongguo jəmiyitidiki yengi bilən kona otturisdiki kürəx həlk ammisi (inkilawiy siniplar)din ibarət yengi küqlər bilən jahan'girlik və feodallar sinipidin ibarət kona küqlər otturisdiki kürəx. Bundak yengi bilən kona otturisdiki kürəx—inkilap bilən əksil-inkilap otturisdiki kürəx. Bundak kürəxning baxlanqinioqa, əpyün uruxidin tartip hesapliqanda, top-toqra 100 yil boldi; xinhəy inkilawidin tartip hesapliqandimu, 30 yilqə bolup kaldi.

Lekin, yukurida eytkinimizdək, inkilapmu yengi və kona dəp ikkigə bəlünidu, məlum bir tarihiy dəwrdə yengi bolqan nərsə yənə bir tarihiy dəwrdə kona bolup qalidu. Zhongguo burzua demokratik

inkilawining 100 yili awalki 80 yil wə keyinki 20 yil döp ikki qong bөлökkə ayrilidu. Bu ikki qong bөлökning hərkeysisi özige has tarihiy haraktirlik tüp hususiyətkə igə, yəni Zhongguo burzua demokratik inkilawi awalki 80 yilda kona fəncouqə kirətti; keyinki 20 yilda bolsa həlkəra wə iqki siyasi wəziyətiki özgirixlər səwiwidin yengi fəncouqə kirdi. Kona demokratizim awalki 80 yilning hususiyiti. Yengi demokratizim keyinki 20 yilning hususiyiti. Bu pərk siyasi jəhəttə xundak, mədiniyət jəhəttimu xundak.

Bu pərk mədiniyət jəhəttə kəndak ipadilinidu? Biz təwəndə muxu məsilini qüxəndürüp ötimiz.

12. Zhongguo Mədiniyət Inkilawining Tarihiy Hususiyiti

Zhongguoning mədiniyət sepi yaki idiyə sepide “4-may”din ilgiriki wakit bilən “4-may”din keyinki wakit bir birigə ohximaydioqan ikki tarihiy dəwrni təxkil kilidu.

“4-may”din ilgiri Zhongguoning mədiniyət sepidiki kürex burzuaziyining yengi mədiniyiti bilən feodallar sinipining kona mədiniyiti otturisidiki kürex idi. “4-may”din ilgiri məktəp bilən keju otturisidiki kürex^①, yengi ilim bilən kona ilim otturisidiki kürex, qərp ilmi bilən Zhongguo ilmi otturisidiki kürex ənə xundak haraktir aloqan idi. U qaoqdiki

məktəp, yengi ilim və qərp ilmi digənlərninğ həm-misi asasiy jəhəttin burzuaziyə wəkilliri ehtiyajlik boləqan təbii pənlər wə burzuaziyininğ ijtimai-siyasi təlimatlıri idi (Ularəqə Zhongguo feodalizimininğ nurəqun qalduk zəhərliri arilaxkan boləqaqqa, asasiy jəhəttin, dəwatimiz). U qaqda, bundak yengi ilim digən idiyə Zhongguoning feodallik idiyisigə karxi kürəx kilidiəqan inkilawiy roləqə igə idi, kona dəwrdiki Zhongguo burzua demokratik inkilawi üçün hizmət kilatti. Lekin, Zhongguo burzuaziyisining küqsizligi wə dunyaning jahan'girlik dəwrigə kirgənligidin, bundak burzuaziyə idiyisi jəng məydaniəqə qikip, bar-yəki birnəqqə ketim elixix bilənla qət'əl jahan'girlinginğ kullaxturux idiyisi bilən Zhongguo feodalizimininğ konilikni əsligə kəltürəx idiyisining əksiyətqil ittipaki tərripidin qekindürüldi, idiyə jəhəttiki bu əksiyətqil ittipaqqi armiyininğ səl-pəl qayturma zərbə berixi bilənla yengi ilim digən nərsə bayriəqini quxürüp, dumbiəqini tohtitip kəynigə qekindi, jenidin juda boldi wə uning pəkət kuruk murdisila qaldi. Kona burzua demokratik mədiniyət jahan'girlik dəwridə qirikləxti, zəipləxti, uning məqlup boluxi mukərrər idi.

“4-may”din keyin əhwal baxkiəqə boldi. “4-may”din keyin Zhongguoda pütünləy yengi, həyatiy küqkə igə mədiniyət qoxuni barlikkə kəldi, u bolsimu Zhongguo kommunistlıri rəhbərlik kiləqan kommunistik mədiniyət wə idiyə, yəni kommunistik dunyaka-

rax wə ijtimai inkilap nəziriyisi. 4-may hərkiti 1919-yili boldi, Zhongguo gongchəndangining kuruluhi wə ixqilar hərkitining həkiki baxlinixi 1921-yili boldi, bular birinqi dunya uruxi wə əkətəbir inkilawidin keyin yəni milli məsilə wə mustəmliliklərdiki inkilawiy hərəkətlər dunyada burunki kıyapitini əzgərtkən məzgildə boldi, bu yərdə Zhongguo inkilawining dunya inkilawi bilən boləqan baqlinixi intayin roxən. Zhongguoning hayatiy kükə igə siyasi koxuni yəni Zhongguo puroletariyati bilən Zhongguo gongchəndangi Zhongguoning siyasi səhnisigə qikkanlıktin, bu hayatiy kükə igə mədəniyət koxuni yəngi jabduklar bilən jabdunup wə yəngi korallar bilən korallinip, birlixixkə mümkin boləqan barlik ittipaqilar bilən birlixip, öz sepini tüzüp, jahan-girlik mədəniyiti wə feodallik mədəniyətə qarxi kəhrimananə hujum baxliwətti. Bu hayatiy kükə igə koxun ijtimai pənlər sahəsində wə ədəbiyat-sən'ət sahəsində, məyli pəlsəpə jəhəttə bolsun, iktisadiy pən jəhəttə bolsun, siyasi pən jəhəttə bolsun, hərbi pən jəhəttə bolsun, tarix pəni jəhəttə bolsun, ədəbiyat jəhəttə bolsun, sən'ət jəhəttə bolsun (buning yənə tiyatir, kino, muzika, həykəltaraxlik, rəssamlik jəhətliridə bolsun), nahayiti zor tərəkkıyatlarəqə erixti. 20 yildin beri bu yəngi mədəniyət koxunining tiqi karitiləqan həmmila jayda, idiyidin tartip xəkil-giqə (til-yəzik wə xuningəqə ohxaxlarəqiqə), nahayiti zor inkilap kətirilməy kəlmidi. Uning daəduəqisi

xunqə həywətlik, qudriti xunqə zor boldiki, uningə qə zadi heqnimə təng keləlmidi. Uning səpərwərligi xunqə kəng boldiki, Zhongguoning hərəkəndək tarihiy dəwridikidin exip kətti. Luxün bu yengi mədiniyət koxunining əng uluk wə əng batur bayraqdari boldi. Luxün Zhongguo mədiniyət inkilawining sərkərdisi, u uluk ədip bolupla qalmastin, bəlki uluk mutəpəkkur wə uluk inkilapqi. Luxünün ustihini nahayiti kattik idi, Luxündə kulqilik wə hoxamətqiliktin kilqə əsər yok idi, bu—mustəmlikə wə yerim mustəmlikilər həkliri üqün əng kimmətlik hislət. Luxün mədiniyət sepide pütün millətning zor kəpçiligigə wəkillik kilip, duxmən istihkamiqə hujum kilip kirgən əng toqra, əng batur, əng kət'i, əng sadik, əng yalkunluk, misli kərülmigən milli kəhriman. Luxünün yənüluxi—Zhonghua milliti yengi mədiniyitining yənüluxi.

“4-may”din ilgiri Zhongguoning yengi mədiniyiti kona demokratizim haraktiridiki mədiniyət bolup, dunya burzuaziyisining kapitalistik mədiniyət inkilawining bir kismi idi. “4-may”din keyin bolsa Zhongguoning yengi mədiniyiti yengi demokratizim haraktiridiki mədiniyət bolup, dunya puroletariyatining sotsiyalistik mədiniyət inkilawining bir kismi boldi.

“4-may”din ilgiri, Zhongguoning yengi mədiniyət hərkitigə, Zhongguoning mədiniyət inkilawioqə burzuaziyə rəhbərlik kiləqan idi, u rəhbərlik rolloqə igə

idi. "4-may" din keyin, bu sinipning mədəniyiti və idiyisi uning siyasi jəhəttiki nərsiliridinmu arkida kaldı, uning əsla rəhbərlik roli kalmıdı, kəp digəndə, u inkılap dəwridə məlum dərijidə bir ittipakqıla bolalıdı, bu ittipakqa baxqilik kılıx layakitigə kəlsək, bu puroletariyat mədəniyiti və idiyisininə zımmisigə qüxməy kalmıdı. Bu—polattək pakıt, heqkimmu inkar kılalmaydu.

Yengi demokratik mədəniyət diginimiz həlk ammisioqa mənsub boləqan, jahan'girlikkə və feodalizimə qarxi mədəniyət; bügünki kündə bolsa Yapon baskunqiliriəqa qarxi birliksəp mədəniyiti. Bundak mədəniyətə pəkət puroletariyatning mədəniyiti və idiyisi yəni kommunistik idiyila rəhbərlik kılalaydu, baxka hərəkəndək sinipning mədəniyiti və idiyisi rəhbərlik kılalmaydu. Yengi demokratik mədəniyət diginimiz, bir eqiz söz bilən eytkanda, puoletariyat rəhbərlik kılidiəqan, həlk ammisioqa mənsub boləqan, jahan'girlikkə və feodalizimə qarxi mədəniyət.

13. Tət Dəwr

Mədəniyət inkilawi siyasi inkılapni və iktisadiy inkılapni idiyə xingtəyi jəhəttin əks əttüridu həm ular üqün hizmət kılıdu. Zhongguoda mədəniyət inkılawidimu, siyasi inkılapta boləqinidək, birliksəp bar.

Mədiniyət inkilawining bundak birliksepi 20 yildin buyan tət dəwrgə bəlündi. Birinqi dəwr—1919-yildin 1921-yiləqiqə boləqan ikki yil, ikkinqi dəwr—1921-yildin 1927-yiləqiqə boləqan altə yil, üqinqi dəwr—1927-yildin 1937-yiləqiqə boləqan on yil, tətinqi dəwr—1937-yildin hazirəqiqə boləqan üq yil.

Birinqi dəwr—1919-yildiki 4-may hərkitidin tartip 1921-yili Zhongguo gongchəndangi kuruləqanəqə kədər boləqan dəwr. Bu dəwr 4-may hərkitini asasiy bəlgə kilidu.

4-may hərkiti jahan'girlikkə qarxi hərket, xundakla feodalizimoqə qarxi hərket. 4-may hərkitining məxhur tarihiy əhmiyiti xu yərdiki, u xinhəy inkilawida bolup bəqmioqan kiyapətkə igə idi, u bolsimu jahan'girlikkə üzül-kesil, murəssəsiz qarxi turoqanlıqi wə feodalizimoqə üzül-kesil, murəssəsiz qarxi turoqanlıqi. 4-may hərkiti xuning üqün muxundak haraktiroqə igə boldiki, u qaqda Zhongguoning kapitalistik iktisadi yənimu ilgiriləp tərəkki kiləqan idi, u qaqda Zhongguoning inkilawiy ziyaliliri Rosiyə, Germaniyə, Awstriyidin ibarət üq qong jahan'gir dələtning yimirilgənligini, Ən'gliyə wə Fransiyidin ibarət ikki qong jahan'gir dələtning zəhmilən'gənligini, Rosiyə puroletariyatining sotsialistik dələt kuroqanlıqini, Germaniyə, Awstriyə (Wen'griyə) wə Italiyidin ibarət üq məmlikət puroletariyatining inkilap kiliwatқанliqini kərgən, xuning bilən ularda Zhongguoning milli azatliqi

toqrisida yengi ümit tuquloqan idi. 4-may h rkiti xu qaoqdiki dunya inkilawining qakirioqi astida, Rosiyə inkilawining qakirioqi astida, Leninning qakirioqi astida məydanqa k ldi. 4-may h rkiti xu qaoqdiki puroletariyat dunya inkilawining bir kismi idi. 4-may h rkiti d wrid  Zhongguo gongch ndangi tehi kurulmioqan bolsimu,  mma Rosiyə inkilawini yaklaydioqan, dəsləpki kommunistik idiyigə ig  bolqan nuroqunlioqan ziyalilar bar idi. 4-may h rkiti  zining d sliwidila kommunizimqi ziyalilar, inkilawiy uxxak burzuaziy  ziyaliliri w  burzuaziy  ziyaliliri (Bu keyinkisi xu qaoqdiki h rk tning ong qaniti idi)din ibarət  q kism kixil rning birlikseping inkilawiy h rkiti boldi. Uning ajizliqi xu boldiki, u p k t ziyalilar bilənla qəklinip kaldı, uningqa ixqilar, dihanlar katnaxmidi. Lekin u t r kki kilip, 3-iyun h rkiti g  y tk nd , yaloquz ziyalilarla  m s, b lki k ng puroletariyat, uxxak burzuaziy  w  burzuaziyimu katnixip, p t n məmlikət mikyasidiki inkilawiy h rk t boldi. 4-may h rkid  elip beriloqan m diniy t inkilawi bolsa feodallik m diniy tk   z l-kesil qarxi h rk t, Zhongguo tarihidin buyan bundak uluk w   z l-kesil m diniy t inkilawi bolup bakmioqan idi. U qaoqda kona  hlakqa qarxi turup, yengi  hlakni təxəbbus kilix, kona  dibiyatqa qarxi turup, yengi  dibiyatni təxəbbus kilix m diniy t inkilawining ikki qong bayriqi kilinip, uluk hizmətlər k rsitildi. Bu m diniy t h rkiti u qaoqda

tehi ixqi-dihanlar ammissi arisiqqa omumlixix imkaniyitigə igə əməs idi. U “addi həlk ədibiyati” xoarini otturiqqa koydi, əmma u qaqda eytiloqan “addi həlk”, əmiliiyətə, xəhər uxxak burzuaziyisining wə burzuaziyining ziyaliliri bilənla yəni xəhər ahalisi sinipi diyilgən sinipning ziyaliliri bilənla qəklən’gən idi. 4-may hərkiti idiyə jəhəttə wə kadirilar jəhəttə 1921-yili Zhongguo gongchəndangining kuruluxini təyyarlidi, xuningdək 30-may hərkitini wə beyfa uruxini təyyarlidi. Xu qaqdiki burzua ziyaliliri 4-may hərkitining ong kaniti idi, ikkinqi dəwrgə kəlgəndə, ularning kəp kismi dūxmən bilən mürəsəlixip, əksiyətgilər tərripigə ətüp kətti.

Ikkinqi dəwr Zhongguo gongchəndangining kuruloqanlıqini wə 30-may hərkitini, beyfa uruxini bəlgə kilidu, bu dəwrdə, 4-may hərkiti waktidiki üq sinipning birliksepi dawamlaxturuldi wə rawajlanduruldi, dihanlar sinipi jəlp kilindi həmdə siyasi jəhəttə bu siniplarning birliksepi wujutka kəltürüldi, u bolsimu guomindang bilən gongchəndangning birinqi ketimlik həmkarlıqi. Sun Zhongshən əpəndi xuning üqün ulukki, u uluk xinhəy inkilawioqa (gərqə kona dəwrdiki demokratik inkilap bolsimu) rəhbərlik kilipla qalmay, bəlki “dunyaning ekimioqa muwapiklixip, ammining ehtiyajioqa uyəunlixip”, Rosiyə bilən birlixix, gongchəndang bilən birlixix, dihan wə ixqilaroqa yar-yələk boluxtin ibarət üq qong inkilawiy siyasətni otturiqqa koydi, sən-

minzhuyini yengiwaxtin izahlidi, üq qong siyasətlik yengi sənminzhuyini tiklidi. Uningdin ilgiri, sənminzhuyi maarip sahəsidikilər, ilim-pən sahəsidikilər wə yaxlar bilən anqə kəp baqlanmioqan idi, qünki u jahan'girlikkə karxi turux xoarini otturiqə koymioqan idi, feodallik ijtimai tüzümgə, feodallik mədiniyət wə idiyigə karxi turux xoarimum otturiqə koymioqan idi. Uningdin ilgiri u kona sənminzhuyi idi, bundak sənminzhuyi kixilərnin nəziridə bir kism kixilər həkümət həkukini tartiwelix üqün yəni əməldar bolux üqün wakitlik paydilinidioqan bayrak idi, nokul siyasi paaliyət bayriqi idi. Xuningdin keyin üq qong siyasətlik yengi sənminzhuyi məydanoqə kəldi. Guomindang bilən gongchəndangning həkmarliqi arkisida, ikki partiyinin inkilawiy əzalirinin tirixixi arkisida, bundak yengi sənminzhuyi pütin Zhongguoqə kengəydi, bir kism maarip sahəsidikilər, ilim-pən sahəsidikilər wə kəng yax okuquqilar arisioqə kengəydi. Bundak boluxi pütinləy ilgiriki sənminzhuyinin tərəkki kilip, jahan'girlikkə wə feodalizimoqə karxi, üq qong siyasətlik yengi demokratik sənminzhuyioqə aylanoqanliqidin boldi; bundak tərəkkiyat bolmioqanda, sənminzhuyi idiyisining tarkilixi mümkin əməs idi.

Bu dəwrədə, bundak inkilawiy sənminzhuyi guomindang bilən gongchəndang wə həkaysi inkilawiy siniplarning birliksepining siyasi asasi boldi, "kommunizim sənminzhuyinin yaxi dosti" boldi,

ikki mäslek birliksöp tüzdi. Sinipiy jöhättin eytkanda, bu birliksöp puroletariyat, dihanlar sinipi, xəhər uxxak burzuaziyisi wə burzuaziyining birliksepi idi. U qaçda, gongchəndangning «Xiangdao zhoubao» həptilik zornili, guomindangning Shanghəydə qiki-diçan «Min'guo ribao» geziti wə jaylardiki gezitlər zhendi kilinip, jahan'girlikkə karxi turux təxəbbusi birliktə təxwik kilinçan idi, Kongzini hərmətləx wə Kongziqilarning kitaplırini okuxtin ibarət feodallik maaripka birliktə karxi turuloçan idi, feodallik kədimi bezəklər bilən bezəlgən kona ədibiyat həm wenyən ədibiyatiçə birliktə karxi turuloçan idi, jahan'girlikkə wə feodalizimçə karxi turuxni məzmun kilinçan yeni ədibiyat həm bəyhua ədibiyati təxəbbus kilinçan idi. Guangdong uruxi wə beyfa uruxida Zhongguo armiyisigə jahan'girlikkə wə feodalizimçə karxi idiyə singdürülgən idi, Zhongguo armiyisi əzgərtilgən idi. Milyonliçan dihanlar ammisi iqidə hiyanətqi əməldarlarni yokitix, tuhao-lieshenlarni yokitix xoari otturiçə koyulup, uluk dihanlar inkilawiy kürixi kozqitilçan idi. Muxu ixlar arkisida xuningdək Sovet ittipakining yardimi arkisida beyfa uruxining çəlibisi koloçə kəltürülgən idi. Ləkin çong burzuaziyə hakimiyət bexiçə yamixip qikiwelix bilənla bu ketimki inkilap dərhal ayaklaxti, yeni siyasi wəziyət xəkilləndi.

Üqinqi dəwr—1927-yildin 1937-yiloçiqə bolçan yeni inkilawiy dəwr. Aldinki dəwrning ahirki məz-

gilidə, inkilap lagirida əzgirix bolup, Zhongguo qong burzuaziyisi jahan'girlik wə feodal küqlərnin əksil-inkilap lagiriqa ətüp kətti, milli burzuaziyimu qong burzuaziyigə əgixip kətti; bu qaqda inkilap lagirida awalki tet siniptin üqi kaldı, yəni puroletariyat, dihanlar sinipi wə baxqa uxxak burzuaziyə (Inkilawiy ziyalilarnimu əz iqigə alidu) kaldı, xuning üqün bu qaqda Zhongguo inkilawiy yengi dəwrgə kirməy bolmıdı, Zhongguo gongchəndangi amminin bu inkilapni elip berixiqə əzi yalquz rəhbərlik kildi. Bu dəwr, bir tərəptin, əksil'inkilawiy "koxrap yokitix" elip beriləən, yənə bir tərəptin, inkilap qongkurlaxkan dəwr boldı. Bu qaqda ikki hil əksil'inkilawiy "koxrap yokitix" elip berildi: hərbi jəhəttiki "koxrap yokitix" wə mədiniyət jəhəttiki "koxrap yokitix". Inkilapmu ikki jəhəttin qongkurlaxtı: yeza inkilawiy jəhəttiki qongkurlixix wə mədiniyət inkilawiy jəhəttiki qongkurlixix. Bu ikki "koxrap yokitix" jahan-girlikning kutritixi astıda, pütün Zhongguoning wə pütün dunyanın əksil'inkilawiy küqlirini səpərwər kildi, uning wakti 10 yiloqa sozuldı, uning dəhxətlikligi dunyada misli kərülmigən dərjidə boldı, u birnəqqə yüz ming gongchəndang əzalirini wə yax okuquqılarnı kirdi, birnəqqə milyon ixqi-dihan həlkni naka kildi. Bu ixni kiləuquqılar, əzlixiqə, goya kommunistimni wə gongchəndangni qokum "kaldurmay yokitix wə kirip tügiti" kə bolidikən dəp hesaplaxkan idi. Əmma nətiyə bunun əksiqə

bolup qikti, ikki “koxrap yokitix” xərməndilərqə məqlup boldi. Hərbi jəhəttiki “koxrap yokitix”ning nətijisi kizil armiyining ximaloqa berip, Yapon baskunqiliriqa karxi turəanliqi boldi; mədiniyət jəhəttiki “koxrap yokitix”ning nətijisi 1935-yil “9-dikabir” yaxlar inkilawiy hərkitining partli-əanliqi boldi. Bu ikki “koxrap yokitix”ning omumi nətijisi bolsa pütün məmlikət həlkining oyoqanoqanliqi boldi. Buning üqilisi ijabi nətijilər. Buningda əng əjəplinərliqi xuki, gongchəndang guomindang həkümranlik kiliwatkan rayonlardiki barlik mədiniyət organlirida kilqə karxilik kərsitəlməydiəan orunda tursa, nimə üqün mədiniyət jəhəttiki “koxrap yokitix”ningmu wətwərigi qikip kətti? Bu qongkur oylaxka tegixlik əməsmu? Kommunistiqi Luxün bolsa dəl muxu “koxrap yokitix” jəryanida Zhongguo mədiniyət inkilawining uluk ərbabi bolup kaldi.

Əksil’inkilawiy “koxrap yokitix”ning səlbi nətijisi bolsa Yapon jahan’girligining besip kirgənliqi boldi. Bu—nimə üqün pütün məmlikət həlkining 10 yillik gongchəndangoqa karxi uruxka ta hazirəiqə intayin nəprətlinidiəanliqining əng qong səwiwi.

Bu dəwrdiki kürəx, inkilap tərəptə, həlk ammissi-ning jahan’girlikkə wə feodalizimoqa karxi turuxini asas kiləan yengi demokratizimni wə yengi sən-minzhuyini kət’i dawamlaxturuxtin; əksil’inkilap tərəptə bolsa, jahan’girlikning komandanliqi astidiki

pomixxiklar sinipi bilən qong burzuaziyining ittifaqining mustəbitqiligini kət'i dawamlaxturuxtin ibarət boldi. Bundak mustəbitqilik siyasi jəhəttə wə mədəniyyət jəhəttə Sun Zhongshəning üç qong siyasitini kap bəldin qepiwətti, uning yengi sənminzhuyisimunu kap bəldin qepiwətti, Zhonghua millitigə eqir balayi-apətlərnı kəltürdi.

Tətinqi dəwr hazırki Yapon baskunqiliriqə qarxi urux dəwri. Zhongguo inkilawining əgri-tokay yollar bilən barqan hərkitidə yənə bir kətim tət sinipning birliksepi məydanqə kəldi, ləkin buning dairisi tehimu zoraydi, bu yukuri katlam siniplaridin nuroqun həkumranlarnı öz iqigə aldi, ottura katlam siniplaridin milli burzuaziyə bilən uxxak burzuaziyini öz iqigə aldi, təwən katlam siniplaridin barlik puroletarlarnı öz iqigə aldi, xuning bilən pütun məmlikəttiki hərəkəysi təkikilər buning əzasi bolup, Yapon jahan'girligigə kət'i qarxi turdi. Bu dəwrning birinqi baskuqi Wuhən kəldin ketixtin awal boldi. Bu wakitta, pütun məmlikətning hərəkəysi sahəliri kətirənggü kəypiyatı idi, siyasi jəhəttə demokratiyilixix intilixi bar idi, mədəniyyət jəhəttə bir kədər kəng səpərwərlik məydanqə kəlgən idi. Wuhən kəldin kətkəndin keyinki wakıt ikkinqi baskuq bolup, siyasi əhwalda nuroqun əzgirixlər yüzbərđi, qong burzuaziyining bir kismi duxmən'gə təslim boldi, yənə bir kismimu Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni baldurraq tügıtix koyi-

qa qüxti. Mədəniyyət jəhəttə muxu əhwalni əks əttürüp, Ye Qing, Zhang Jünməy katarliklarning əksiyətqilligi wə səz. mətbuatta ərkinlikni boqux əhwali kelip qıkti.

Bundak weyjini yengix üqün Yapon baskunqiliriqa karxi uruxka, ittipaklikka wə aloja besixka karxi bolqan barlik idiyilər bilən kət'i kürəx elip berix lazim, bu əksiyətqi idiyilərnı tarmar kəltürməy turup, Yapon baskunqiliriqa karxi uruxning qəlibisidin ümit kütüx mümkün əməs. Bu kürəxning istiqbali kəndak bolidu? Bu — pütün məmlikət həlkining dikkət nəziridiki qong məsilə. İqki wə həlkəra xaraitka asaslanqanda, Yapon baskunqiliriqa karxi urux yolida hərkanqə zor kiyinqiliklar bolsimu, Zhongguo həlki bəribir qəlibə qəzinidu. Zhongguoning pütün tarıhida 4-may hərkitidin keyinki 20 yillik tərəkkiyat awalki 80 yillik tərəkkiyattin exip ketix bilənla kəlməy, hətta ətkən birnəqqə ming yillik tərəkkiyatlardinmu exip kətti. Əgər yənə 20 yil ətsə, Zhongguoning tərəkkiyati kaysi dərıjigə yetidıqanlıqini bunıngdin təsəwwur kilix mümkün əməsmu? Barlik iqki-taxki kəra küqlərning kutrixi millətkə apət elip kəldi; əmma bundak kutrax kəra küqlərning tehi küqi barlıqini kərsitipla kəlməy, ularning səkratka qüxüp kəlanlıqinimu, həlkə ammisining pəydin-pəy qəlibigə yekinlixıwatkanlıqinimu kərsitidu. Bu, Zhongguoda xundak, pütün xərktimu xundak, pütün dunyadimu xundak.

14. Mədiniyətning Haraktiri Məsilisidiki Eçixlar

Barlıq yengi nərsilərninğ həmmisi muxəkkətklik kürəxlərdə qenikip qikidu. Yengi mədiniyətmu xundak, u 20 yil iqidə üq burulup, “z” hərpi xəklidə mangdi, barlıq yahxi wə yaman nərsilərninğ həmmisi sinilip qikti.

Burzuaziyə jahilliri mədiniyət məsilisidimu hakiyət məsilisidə hatalaxkinoğa ohxax tamamən hatalaxti. Ular Zhongguoning yengi dəwrining tarihiy hususiyətlirini bilməydu, ular həlk ammisining yengi demokratik mədiniyitini etirap kılmaydu. Ularning qikix nuktisi burzua mustəbitqiligi bolup, mədiniyət jəhəttikisi—burzua mədiniyət mustəbitqiligi. Yawropa, Amerika əlliri tərəpdarlıri diyilgən bir kisiim mədiniyətqilər® (Mən bir kisiim dəwatimən) guomindang həkümitining mədiniyət jəhəttə “gongchəndangni yokitix” ixioğa əmiliy mədət bərgən idi, əmdi yənə kandaktu “gongchəndangni qəkləx”, “gongchəndangni eritix” siyasitigə mədət beriwatkandək kilidu. Ular ixqi, dihanlarning siyasi jəhəttə bax kətirixini halimaydu, ixqi, dihanlarning mədiniyət jəhəttə bax kətirixinimu halimaydu. Burzuaziyə jahillirining bu mədiniyət mustəbitqiligi yoli mangqili bolmaydiqan yol, buningqimu, həkimiyyət məsilisidikigə ohxax, iqki wə həlkara xarait yar bərməydu. Xuning üqün,

bundak mədəniyyət mustəbitqiliginimu, hər halda, “yiqixturup koyqan” tüzük.

Həlk mədəniyyətinin fangzheni süpitidə eytkanda, yetəkqi orunda turidiqini kommunistik idiyə, xunga biz ixqilar sinipi arisida sotsiyalizimni və kommunizimni tirixip təxwiq kiliximiz, xuningdək dihanlarni və baxka ammini muwapik və baskuqluk halda sotsiyalizim bilən tərbiyiliximiz lazim. Lekin pütün həlk mədəniyyəti hazır tehi sotsiyalistik mədəniyyət əməs.

Yengi demokratik siyasi, iktisat və mədəniyyət—bularning həmmisi puroletariyat rəhbərliyidə bol-qaqqa, sotsiyalistik amillərqa, yənə kelip, addi amillərqa əməs, bəlki həl kiləuq rol oynaydiqan amillərqa igə. Lekin pütün siyasi əhwal, pütün iktisadiy əhwal və pütün mədəniyyət əhwalidin eytkanda, ular tehi sotsiyalistik əməs, bəlki yengi demokratik. Qünki hazırki baskuqtiki inkilapning tıp wəzipisi, əsasən, qət’əl jahan’girliygə və öz elimizdiki feodalizimqa qarxi turuxtin ibarət, bu inkilap kapitalizimni aqdurup taxlaxni nixan kiləqan sotsiyalistik inkilap əməs, bəlki burzua demokratik inkilap. Həlk mədəniyyəti sahəsidin eytkanda, əgər, hazırki pütün həlk mədəniyyəti sotsiyalistik həlk mədəniyyəti boldi, yaki boluxi lazim, dəp karalsa, bu toqra əməs. Bu kommunistik idiyə tixisini təxwiq kilixni hazırki hərket ganglingining əmiliyyəti kiliwələqanlik bolidu; bu kommunistik meydan və usul bilən

məsülilərnı küzıtıxını, ılım-pən ıxlırını tətqıq kılıxını, hızmətlərnı bır tərəp kılıxını wə kadırlarnı tərbiyə-ləxını Zhongguoning demokratik inkılap baskuqidiki pütүн hək maarıpi wə hək mədınıyıtınıng fangzheni kılıwaləqanlıq bolıdu. Sotsiyalizimni məzmun kıləqan hək mədınıyıtı sotsiyalistik siyasi wə ıktisatni əks əttürıdıqan boluxı kerək. Biz siyasi jəhəttə wə ıktisadiy jəhəttə sotsiyalistik amıllarəqə ıgımız, ular əks etıdıqan bızning hək mədınıyıtımızmu sotsiyalistik amıllarəqə ıgə; lekin, pütүн jəmiyəttin eytkanda, hazır bızdə bundak bır pütүн sotsiyalistik siyasi wə ıktisat xəkıllənmıdi, xuning üqün bundak bır pütүн sotsiyalistik hək mədınıyıtınıng boluxı tehi mümkin əməs. Hızırkı Zhongguo inkılawi dunya puroletar sotsiyalistik inkılawınıng bır kısımi boləqanlıqtin, Zhongguoning hazırkı yengi mədınıyıtımu dunya puroletar sotsiyalistik yengi mədınıyıtınıng bır kısımi, uning uluk ittipaqqısı; bu bır kısım gərqə sotsiyalistik mədınıyətning nahayiti zor amıllirini əz ıqıgə aləqan bolsımu, lekin pütүн hək mədınıyıtıdin eytkanda, u dunya puroletar sotsiyalistik yengi mədınıyıtıgə tehi pütünləy sotsiyalistik mədınıyət salahiyiti bilən əməs, bəlki hək ammısıqə mənəsup boləqan, jahan'girlikkə wə feodaliziməqə qarxi yengi demokratik mədınıyət salahiyiti bilən katnıxıdu. Hızırkı Zhongguo inkılawi Zhongguo puroletariyatınıng rəhbərliğidin ayrıləsa bolmaydıqanlıqtin, Zhongguoning hazırkı yengi mədınıyıtımu Zhongguo

puroletariyat mədəniyyəti və idiyasının rəhbərliyindən yəni kommunistik idiyasının rəhbərliyindən ayrılmağa bolmaydu. Əmma bundakı rəhbərlik hazırkı baskuqta həlkə ammisioqə rəhbərlik kılıp, jahan'girlikkə və feodalizimqə qarxi siyasi inkilap və mədəniyyət inkilawı elip berixtin ibarət, xuning üçün hazırkı pütün yengi həlkə mədəniyyətinin məzmunı sotsiyalistik əməs, yənıla yengi demokratik.

Hızırkı wakıtta, kılqə xübhə yokki, kommunistik idiyasını təxwıq kılıxni kengəyıtix, Marksizim-Leninizimni üginixni küqəyıtix lazim, bundakı təxwıqat və üginix bolmiqanda, Zhongguo inkilawını kəlgüsidiki sotsiyalizim baskuqıqə elip berix mümkün bolmayla qalmastin, bəlki hazırkı demokratik inkilapni qəlibigə elip berixmu mümkün bolmaydu. Lekin biz, həm kommunistik idiyə tixisini və kommunistik ijtimai tüzümnü təxwıq kılıxni yengi demokratik hərket ganglingining əmiliyyətidin pərkləndürüximiz; həm məsililərnü küzitix, ilim-pən ixlirini tətqiq kılıx, hizmətlərnü bir tərəp kılıx və kadırlarnı tərbiyələxning kommunistik nəziriyisi və usulını pütün həlkə mədəniyyətinin yengi demokratik fangzhenidın pərkləndürüximiz lazim. Bu ikkisini bir birigə arilaxturwetixning bəkmü namuwapik bolıdıqanlıqı xübhisiz.

Buningdin məlumki, hazırkı baskuqta, Zhongguoning yengi həlkə mədəniyyəti burzua mədəniyyət mustəbitqılıgınımu əməs, xuningdək nokul puroletariyat sotsiyaliziminimu əməs, bəlki puroletar sotsiyalistik

mədiyyə və idiyə yetəkçilik kildioqan, həlk ammi-sioqa mənsub bolqan, jahan'girlikkə və feodalizimoqa qarxi yengi demokratizimni məzmun kilidu.

15. Milli, Pənni, Ammiwi Mədiyyə

Bundak yengi demokratik mədiyyə—milli mədiyyə. U jahan'girlikning zulmioqa qarxi turidu, Zhonghua millitining izzət-hərmitini və mustəkili-qini kuwwətləydu. U—bizning millitimizning mədi-niyiti, u millitimizning hususiyətlirigə igə. U barlik baxka millətlərninğ sotsiyalistik mədiyyəti və yengi demokratik mədiyyəti bilən birlixip, bir biridin qobul kilix, bir birini tərəkki kildurux munasiwitini ornitip, dunyaning yengi mədiyyətinini birliktə wujutka kəltüridu; əmma u baxka hərəkandak millətninğ ja-han'girlik, əksiyətqil mədiyyəti bilən hərgiz birlixəl-məydu, qünki bizning mədiyyətimiz inkilawiy milli mədiyyə. Zhongguo qət'əllərninğ iloqar mədiyyətinini kəpləp qobul kilip, əzining mədiyyə ozuqining ham əxyasi kilixi lazim, bu hizmətninğ ixlinixi ətmiştə tolimu yətərsiz boldi. Bu yərdə hazırki sotsiyalistik mədiyyə və yengi demokratik mədiyyətlə əməs, bəlki qət'əllərninğ kədimi mədiyyəti, məsilən, kapi-talistik əllərninğ akərtix dəwridiki mədiyyətimu bar, ulardin əzimizgə buginxi künde əskatidioqanlıki nərsilərninğ həmmisini qobul kiliximiz lazim. Ləkin barlik qət'əl nərsilirini, huddi tamak yiginimizdi-

kigə ohxax, aqzimizda qaynap, axkazan wə üqəy-lirimizdə həzim kilip, xəlgəy, axkazan suyukluqı wə üqəy suyukluqımız bilən arilaxturup, uni meqiz wə xakaldin ibarət ikki kısımoqa ayriximiz, andin uning xakilini qikirip taxlap, meqizini qobul kiliximiz lazim, xundak kiləqandila, u bədinimiz üqün paydilik bolidu, uni ham-huta yutuxka, heqbir pipənsiz qobul kilixka hərgiz bolmaydu. “Pütünləy qərplixix”²⁰ digən təxəbbus—hata nuktiinəzər. Qət-əl nərsilirini xəkilwazlik bilən qobul kilixtin Zhongguo etmüxtə kəp ziyan tartkan idi. Zhongguo kommunistiqiliri Marksizimni Zhongguoqa tətbiq kilixtimu xundak kilixi—Marksizimning omumi həkikətini Zhongguo inkilawining konkrit əmiliyiti bilən toluq wə muwapik birləxtürüxi yəni milli hususiyətlirimiz bilən birləxtürüxi, muəyyən milli xəkildin ötküzüxi lazim, xundak kiləqandila, u əskatidu, uni hərgiz zhuguənlik wə qəlipbazlik bilən tətbiq kilixka bolmaydu. Qəlipbaz Marksizimqilar pəkət Marksizim wə Zhongguo inkilawi bilən oynixidu, Zhongguo inkilawi qoxunida ularqa orun yok. Zhongguo mədəniyiti öz xəkligə yəni milli xəkilgə igə boluxi lazim. Xəkli milli, məzmuni yengi demokratik mədəniyət bizning bögünki yengi mədəniyitimiz.

Bundak yengi demokratik mədəniyət—pənni mədəniyət. U barlik feodallik idiyilər wə hurapi idiyilərgə qarxi turidu, həkikətəni əmiliyətətin izləxni kuwwətləydu, keguən həkikətəni kuwwətləydu, nəziriyə bilən

emiliyätning birdəkligini kuwwätleydu. Bu nuktida Zhongguo puroletariyatining pənni idiyisi Zhongguoning helimu ilqarlıqı bolqan burzuaziye weywulunqiliri wə təbii pən alimliri bilən jahan'girlikkə, feodalizimqa wə hurapatlıkka qarxi birliksəp kuralaydu; əmma hərəkəndək əksiyətqil weyxinlun bilən hərgiz birliksəp kuralmaydu. Gongchəndang əzaliri bəzi weyxinlunqılar bilən hətta dinqılar bilən siyasi hərəkət jəhəttə jahan'girlikkə wə feodalizimqa qarxi birliksəp kuruxi mümkin, əmma ularning weyxinlunıqqa yaki diniy əkidilirigə hərgiz koxulalmaydu. Zhongguoning uzak muddət dawam kilqan feodallıq jəmiyitidə xanlıq kədimki zaman mədiniyiti yaritildi. Kədimki zaman mədiniyitining tərəkkiyat jəryanini eniklap, uning feodallıq xakilini qikirip taxlap, demokratik meqizini qobul kilix millitimizning yengi mədiniyitini tərəkki kıldurux, millitimizning əzige bolqan ixənqini əstüruxning zərür xərti; əmma ularni pipənsiz, kara-koyuk qobul kiliwerixkə hərgiz bolmaydu. Kədimki zaman feodal həkümrən siniplarning həmmə qirik nərsilirini kədimki zaman esil həlk mədiniyitidin yəni azdur-kəptur demokratiyiligi wə inkilawiyliqı bolqan nərsilərdin pərkləndürux kerək. Zhongguoning hazırki yengi siyasisi wə yengi iktisadi kədimki zamanning kona siyasisi wə kona iktisadidin əsüp qikқан, Zhongguoning hazırki yengi mədiniyitimu kədimki zamanning kona mədiniyitidin əsüp qikidu, xuning üqün, biz əzimizning

tarihiqə hərmət kiliximiz lazim, tarihnı üzüp qoyuxka hərgiz bolmaydu. Əmma bundak hərmət kilix kədimkini mədhiyiləp, hazırkini əyipləx əməs, hərəkəndak feodallik zəhərlərnı mahtax əməs, bəlki, tarihkə muəyyən pənni orun berix, tarihnıng biən-zhengfalik tərəkkiyatını hərmətləx. Həlk ammisi wə yax okuquqılarəqə kəlsək, əsasən, ularnı arkiqə qaraxka əməs, aləqə qaraxka yetəkləx kerək.

Bundak yengi demokratik mədiniyət—ammiwi mədiniyət, xuning üqünmu demokratik mədiniyət. U pütün millitimizning 90 pirsənttin kəprəgini təxkil kiləqan japəkəx ixqi-dihanlar ammisiqə hizmət kilixi wə pəydin-pəy xularning mədiniyitigə aylinixi lazim. Inkilawiy kədirləqə berilidiqan bilim bilən inkilawiy ammiqə berilidiqan bilimni dərjə jəhəttə bir biridin pərkləndürəx həm bir birigə baqlax, yukuri kətirix bilən omumlxaturuxni bir biridin pərkləndürəx həm bir birigə baqlax lazim. Inkilawiy mədiniyət həlk ammisi üqün inkilapning küqlük qoralı. Inkilawiy mədiniyət inkilaptin ilgiri inkilapning idiyiwi təyyarlıqı; inkilap dawamida omumi inkilap sepining zərür wə mohim bir sepi. Inkilawiy mədiniyət hadimliri bolsa ənə xu mədiniyət sepidiki hər dərjilik zhihuyyüənlər. “Inkilawiy nəziriyə bolmisa, inkilawiy hərəkətmu bolmaydu”²¹, buningdin inkilawiy mədiniyət hərkitining inkilawiy əmiliy hərəkət üqün qanqilik mohimliqini kərgili bolidu. Halbuki, bundak mədiniyət hərkiti wə əmiliy hərəkətlərnıng

həmmisi ammiwidur. Xuning üqün, barlik tərəkkipər wər mədiniyət hadimliri Yapon baskunqiliri oqa qarxi uruxta özining mədiniyət qoxuni oqa igə boluxi lazim, bu qoxun həlk ammisi. Inkilawiy mədiniyətqi bolup turukluk həlk ammisi oqa yekinlaxmisa, “əskərsiz siling” bolup kalidu, u aqkan ot küqi düxmənni yokitalmaydu. Bu məksətkə yetix üqün yezikni muəyyən xaraitta özgərtix, tilni həlk ammisi oqa yekinlaxturux lazim, bilix kerəkki, həlk ammisi—inkilawiy mədiniyətning qəksiz bay mənbəsi.

Milli, pənni, ammiwi mədiniyət—həlk ammisi oqa mənəsup boləqan, jahan’girlikkə wə feodalizimoqa qarxi mədiniyət, yengi demokratik mədiniyət, Zhonghua millitining yengi mədiniyiti.

Yengi demokratik siyasi wə yengi demokratik iktisat bilən yengi demokratik mədiniyətning birixixi—mana bu, yengi demokratik jumhuriyət, mana bu, ismi jismioqa layik Zhonghua min’guo, mana bu, biz kuridiqan yengi Zhongguo.

Yengi Zhongguo həlkimizning aldida turuptu, uni kütüweliximiz lazim.

Yengi Zhongguo kemisining moma yaqiqining uqi upuk sizioqi üstigə kətirilip qikti, biz uni alkixlap qarxi eliximiz lazim.

Kuqioqingni kəng aq, yengi Zhongguo bizningki.

Izahlar

① «Zhongguo wenhua» — 1940- yil 1- aydin tartip Yən’əndə

nəxr kılınixkə baxlıqan zornal. (Yengi demokratizim həkkidə) əng awal xu zornalning birinqi sanida elan kılınqan.

② “Siyasi—iqtisatning mərkəzləxkən ipadisi” digən sөz həkkidə Leninning (İxqılar uyuxmiliri toqrisida, hazırki pəyt toqrisida həmdə Trotskining hatalikliri toqrisida) digən əsirigə kəralusun.

③ Marksning (Siyasi iqtisat pipəni) digən əsirining kirix sөzidin elinqan.

④ En'gelsning (Feyyerbah wə Nemis kilassik pəlsəpisining ahiri) digən kitawida qoxumqə kılınqan: Marks yazqan (Feyyerbah toqrisida tigang)ning 11- maddisiqə kəralusun.

⑤ Stalin. (Əktəbir inkilawi wə milli məsilə)din elinqan.

⑥ Lenin. (Jahan'girlik kapitalizimning yukuri baskuqi)qə kəralusun.

⑦ Bu Jiang Jieshi inkilapka asilik kılqandin keyin, guomindang həkūmiti elip barqan bir qatar Sovet ittifaqiqa qarxi hərəkətləri: 1927- yil 12- ayning 13- kuni guomindangning Sovet ittifaqining Guangzhou xəridiki fulingshisini etip əltürgənligini; xu ayning 14- kuni Nənjing guomindang həkūmitining (Rosiye bilən alakini üzux toqrilik buyruk) quxürüp, Sovet ittifaqining hərəkəysi əlkilərdiki lingshilirini etirap kilmioqanlıqi, Sovet ittifaqining hərəkəysi əlkilərdiki soda orunlirining tijaritini tohtitixini kattik buyruqanlıqini kərsitidu. 1929- yil 8- ayda Jiang Jieshi yəne jahan'gırlarning küxkürtüxi bilən Dongbeyda Sovet ittifaqiqa iqwəgərqilik kılıp, hərbi tokunux pəyda kılqan idi.

⑧ Kamal birinqi dunya uruxidin keyinki Türkiyə soda burzuaziyisining wəkili. Birinqi dunya uruxidin keyin, Ən'gliyə jahan'gırliri əzining bekinda dəliti Gretsiyini Türkiyəgə korallik tajawuz kıldurdi, Türkiyə həlki Sovet ittifaqining yardimigə erixip, 1922- yili Gretsiyə koxunini yəngdi. Kamal 1923- yili Türkiyəning zongtongluqiqa saylandi. Stalin mundak digən idi: “Kamalqə inkilap milli soda burzuaziyisi yukuri katlimining inkilawi, bu inkilap qət'əl jahan'gırliriqə qarxi kürextə wujutka kəlgən, u əzining keyinki tərəkkiyatida, məhiyitidin eytkanda, ixqi, dihanlarqə qarxi turuxni, yər inkilawining həmmə imkani-

yətlirigə karxi turuxni yönülük kildi". Stalin. «Zhongshən daxüe oququqiliri bilən səhbət»kə qaralsun.

⑨ Yoldax Mao Zedong bu yərdə Zhang Jünməy wə uning xeriklirini közdə tutidu. Zhang Jünməy 4- may hərkitidin keyin pən'gə oquqtin-oquq karxi qikiq, "rohıy mədiniyət" diyilgən "xüənxüe"ni tərqi qılqan, xu qaqda "xüənxüeqi alwasti" dəp atalqan idi. Zhang Jünməy 1938- yil 12- ayda Jiang Jieshining kərsətmisi boyiqə «Mao Zedong əpəndigə oquq hət» digən nimini elan kılıp, 8- armiyini, yengi 4- armiyini wə Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonini əməldin qaldurux toqrisida qaljiranə təxwıkat elip berix bilən Yapon karəqıliri wə Jiang Jieshiqə guppang-qilik kılqan idi.

⑩ 1937- yil 9- ayda Zhonggong zhongyangning guomindang-gongchəndang həkərlıqi ornitılqanlıqi toqrisida qıkarqan hitap-namisigə qaralsun.

⑪ Sun Zhongshən 1924- yili səzligən «Hək turmuxi məsligi toqrisida nutuqlar»diki 2- nutuqkə qaralsun.

⑫ Jiang Jieshi guruhining ixpiyonlar baxlikliridin biri bolqan Chen Lifu birnəqqə əksiyətqi lükqəkni yallap, «Weyshenglun» digən nərsini yazdurup, aqziqə kəlgənqə biljirap, guomindangning faxizimini tərqi qılqan, bu nərsə Chen Lifuning sesik nami bilən elan kılınqan idi.

⑬ Bundak xoarni Sənxing yərlik qong pomıxxikliri wə qong məybənlirining wəkili—jünfa Yən Xishən nomussızlarqə kəkə kətərgən idi.

⑭ Wang Jingwey 1927- yili inkılapkə asilik kılqandın keyin, «İkki tərəpning hujumi otturısidiki kürəx» digən mawzuda bir nərsə yazqan idi.

⑮ 1925- yil 3- ayning 30- küni Stalin Kommunistik internatsional ijraiye weyyüənhuyining Yugoslawiyə weyyüənhuyida səzligən nutki «Yugoslawiyidiki milli məsilə toqrisida»da mundak digən idi: "..... Dıhanlar milli hərəkətning asasiy armiyisi, dıhanlardın ibarət bu armiyə bolmısa, qüdrətlik milli hərəkət bolmaydu wə boluximu mümkin əməs. .... Milli məsilə, məhiyətə, dıhanlar məsilisi."

⑮ Gongchəndang iqidə bəzi jiaotiaozhuyiqilar yoldax Mao Zedongning yezilardiki inqilawiy genjüdilərgə əhmiyyət bərgənligini "taqqa qıqix məsligi" dəp məs'hirə kılıxqan idi. Yoldax Mao Zedong bu yərdə jiaotiaozhuyiqilarning əxu məs'hirilik səz-lirini ixlitip, yezilardiki inqilawiy genjüdilərnin uluq rolını qüxəndüridu.

⑯ "Məktəp" xu qaqda Yawropa wə Amerikidiki kapitalistik əllərgə təklit kılınqan maarip tüzümini kərsitidu. "Kejü" Zhongguoda əzəldin bar bolqan feodallik imtihan tüzümini kərsitidu. 19- əsirning ahirlirida Zhongguoning yengilik tərəpdari bolqan ziyalilar kejü tüzümini əməldin qaldurup, məktəp quruxni təxəbus kılqan idi.

⑰ 1919- yildiki 4- may wətənpərwərlik hərkiti 6- ayning bexiqə kəlgəndə yengi baskuqqa kirdi, bu baskuq 6- ayning 3- küni Beyjing oququqilirining əskər wə saqılarning basturuxiqə qarxi turup, yiqin etküzüp nutuq səzlix bilən baxlandi, bu hərket oququqilarning oqux taxlixidin tərəqqi kılıp, Shənghey. Nənjing. Tiənjin. Hangzhou. Wuhən. Jiujiang xəhərliri wə Shəndong. Ənhuy əlkillirining hərkəysi jayliridiki ixqilarning ix taxlix, sodigərlərnin bazar taxlixiqə kədər berip yətti. Xu qaqqa kəlgəndə, 4- may hərkiti pəydin-pəy puroletariyat, xəhər uxxaq burzuaziyisi wə milli burzuaziyə katnaxqan kəng ammiwi hərəkətkə aylandi.

⑱ Yawropa, Amerika əlliri tərəpdarlıri bolqan mədəniyyət-qilər Hu Shi katarlıqlar wəkillik kılqan bəzi kixilərnə kərsitidu.

⑳ "Pütünləy qərplixix" bir kəsim burzua alimlrininin təxəbusi. Ular allıkaqan wakti etüp kətkən, xəhsiyətqilikni mərkəz kılqan qərp burzua mədəniyyətini xərtsiz mahtap, Zhongguoning həmmə nərsisidə tamamən Yawropa wə Amerikidiki kapitalistik əllərgə təklit kılıxni kuwwətligən wə buni "qərplixixni pütünləy kobul kılıx" dəp atiqan idi.

㉑ Lenin. «Nimə kılıx kerək?»ning 1-bap 4- bəlumidin elinqan.

TƏSLIMQILIK HƏWPINI TŪGITIP, WƏZIYƏTNING YAHXILINIXINI TIRIXIP QOLOIA KƏLTÜRƏYLI*

(1940-yil 1-ayning 28-küni)

Hazirki wəziyətning tərəkkiyat əhwali zhongyangning ilgiriki mələqlirining toqra ikənligini ispatlidi. Qong pomixxik. qong burzuaziyining təslimqilik yənüluxi bilən puroletariyat. dihanlar. xəhər uxxak burzuaziyisi wə ottura burzuaziyining Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kiliş yənüluxi bir birigə qarimu-karxi bolup, ikki tərəp otturisida kürəx boluwatidu. Hazir, hər ikki hil yənülux bir wakitta məwjut, hər ikki hil istiqbalning ehtimali bar. Bu yərdə pütün partiyidiki yoldaxlarqə bildürükə tegixligi xuki, jaylarda yüzberiwatқан təslimqilik, gongchəndangoqə qarxi turux wə arkiqə qekinixkə ohxax jiddi hadisilərnı bir biridin ayrip qarimaslik kerək. Bu hadisilərnıng jiddiligini qūxinix lazim, ularqə kət'i qarxi qikix lazim, bu hadisilərnıng həywiti bilən besilip qalmaslik lazim.

---

* Bu—yoldax Mao Zedong yazqan Zhonggong zhongyangning partiye iqigə qaratkan yolyoruqi.

Əgər bundak roħ bolmaydiqan bolsa, əgər bu hadisilərgə kət'i qarxi qikixning toqra fangzheni bolmaydiqan bolsa, əgər guomindang jahillirining "gongchəndangni hərbi yol bilən qəkləx" wə "gongchəndangni siyasi yol bilən qəkləx"lirining əwj elip ketiwerixigə yol koyulidiqan bolsa, əgər, birliksəp buzulup ketərmikin, digən təxwix bilən təsəwwur kilip yürüliidiqanla bolsa, u halda, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning istikbali həwp astida qalidu, təslimqilik wə gongchəndangqə qarxi turux pütүн məmlikət tūsini alidu, birliksəp buzulux həwpi astida qalidu. Eniқ qūxiniwelix kerəkki, hazır məmlikət iqidə wə həlқarada Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni dawamlaxturux, ittipakliқni dawamlaxturux wə alqə besixni dawamlaxturuxni kolqə kəltürūximizgə paydilik nurqun keguən xərt-xaraitlar məwjut, məsilən, Yaponiyining Zhongguoqə karatқan fangzheni yənila nahayiti қattik boluwatidu; Ən'gliyə, Amerika wə Fransiyə bilən Yaponiyə otturisidiki ziddiyətlər gərқə қismən kiқikliғen bol-simu, lekin həқiki türdə təngxəlginini yok, uning üstigə, Ən'gliyə wə Fransiyining xərktiki ornini Yawropa uruxi ajizlaxturup koydi, xu səwəptin yirak xərқ Myunheni yiqini digənni qakirix nahayiti қiyin bolup kaldi; Sovet ittipaki Zhongguoqə aktip yərdəm beriwatidu;—mana bular guomindangning təslim boluxi-murəssəlixixigə wə məmlikət boyiqə gongchəndangqə qarxi urux elip berixiqə

asanlik bərməywatkan həlkara xarait. Yənə məsilən, gongchəndang, 8-armiyə wə yengi 4-armiyə təslimqilikkə kət'i karxi turuwatidu, Yapon baskunqiliriqə karxi urux kilix həm ittipaklixix fangzhenida qing turuwatidu; ariliktiki sinipmu təslimqilikkə karxi turuwatidu; guomindang iqidə təslimqilər wə jahillar gərqə hakimiyətni igiləp turəqan bolsimu, lekin san jəhəttə azqiliknila təxkil kilidu;—mana bular guomindangning təslim boluxi-murəssəlixixigə wə məmlikət boyiqə gongchəndangəqə karxi urux elip berixiqə asanlik bərməywatkan iqki xarait. Yukurida eytiləqan əhwalda, partiyining wəzipisi: bir tərəptin, təslimqilər wə jahillarning hərbi hujumiqə wə siyasi hujumiqə kət'i karxi qikixtin; yənə bir tərəptin, məmlikət boyiqə partiyə, həkümət, armiyə, həlk təxkilatlıri wə mədiniyət-maarip sahəlıri birliksepini aktip rawajlandurup, guomindang iqidiki zor kəpqilikni tirixip kələqə kəltürəx, ariliktiki təkikilərnə tirixip kələqə kəltürəx, Yapon baskunqiliriqə karxi urux kiliwatkan koxunlar iqidiki bizgə həyrihəhlik kiləquqilarnə tirixip kələqə kəltürəx, ammiwi hərəkətning qongkurlixixini tirixip kələqə kəltürəx, ziyalilarnə tirixip kələqə kəltürəx, Yapon baskunqiliriqə karxi genjüdilərnəning mustəhkəmlinixini wə Yapon baskunqiliriqə karxi korallik kəq-lərnəning. Yapon baskunqiliriqə karxi hakimiyətnəning rawajlinixini tirixip kələqə kəltürəx, partiyining mustəhkəmlinixi wə aləqə besixini tirixip kələqə

kəltürüxtin ibarət. Muxundak ikki jəhəttin təng tutux kilinidiqan bolsa, qong pomixxik, qong burzuaziyining təslim bolux həwpini tügətkili həmdə wəziyətning yaxxilinix istiqbalini kolqa kəltürgili bolidu. Xunga, wəziyətning yaxxilinixini tirixip kolqa kəltürüx, xuning bilən bir wəqıtta, tuqulux ehtimali bolqan tasadipi wəkələr (hazir kismən wə yərlik haraktirdiki tasadipi wəkələr)gə karita huxyarlikni kozqax—bular partiyining hazirki siyasitining bax fangzheni.

Wang Jingwey wətən satkuq keliximi^①ni jakaliqan wə Jiang Jieshi wətəndaxlarqə murajijətnamə elan kilqandin keyin, bir tərəptin, teqlik hawasi jəzmən zərbigə uqraydu, Yapon baskunqiliriqə karxi urux kilquqi küqlər jəzmən əsidu; yənə bir tərəptin, “gongchəndangni hərbi yol bilən qəkləx” wə “gongchəndangni siyasi yol bilən qəkləx” yənə dawam kilidu, yərlik wəkələr yənə tuqulidu, guomindang “birlikkə kelip taxki duxmən’gə karxi turux” digən nimini təkitlep, bizgə hujum kilixi mümkin. Buning səwiwi xuki, yekinki bir məzgil iqidə Yapon baskunqiliriqə karxi urux kilquqi küqlər wə tərəkkipərwər küqlərnin tehi təslimqi wə arkiqə qekin’güqi küqlərnin pütünləy besip qüxküdək dərjide rawajlinixi mümkin əməs. Bizning fangzhenimiz məmlikət boyiqə barlik gongchəndang təxkilati bolqan yərlərdə Wang Jingweyning wətən satkuq keliximigə karxi təxwikatni pütün küq

bilən kengəytix. Jiang Jieshi öz hitapnamisidə dawamlıq Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kilidi-qanlıqini bildürgən bolsimu, lekin u pütün məmlikətning ittipaklikni qingitixi kerəkligini təkitlemidi, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni wə alqə besixni kət'i dawamlaxturux fangzheni üstidə heqnimini tiloqə almidi; wəhalənki, bundak fangzhen bolmisa, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni kət'i dawamlaxturqili bolmaydu. Xuning üqün, Wang Jingweyqə qarxi turux hərkitidə təwəndikilərnı təkitleximiz lazim: (1) Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni ahırqıqə elip berixtin ibarət dölət siyasitini himayə kilip, Wang Jingweyning wətən satkuq keliximigə qarxi turux; (2) pütün məmlikət həlki ittipaklixip, wətən haini Wang Jingweyni yokitix, Wang Jingweyning korqak zhongyangini yokitix; (3) guomindang-gongchəndang həmkarlıqini himayə kilip, Wang Jingweyning gongchəndangoqə qarxi turux siyasitini tarmar kilix; (4) gongchəndangoqə qarxi turux Wang Jingweyning Yapon baskunqiliriqə qarxi birlikəpnı belüp taxlax yolidiki süikəsti, xunga yoxurun Wang Jingweyqi wətən hainlirini yokitix; (5) pütün məmlikətning ittipaklıqini küqəytip, iqqi sürkilixni tügitix; (6) iqqi ixlarnı yengilax, xiənzhəng hərkitini qanat yaydurux, demokratik siyasi ornitix; (7) partiyə-guruhlar paaliyitining mən'i kilinixini əməldin kaldurup, Yapon baskunqiliriqə qarxi partiyə-guruhlarınq kanuniy rəwixtə məwjut

bolup turuxioqa ruhsət kilix; (8) həlktə Yapon baskunqiliriqa həm wətən hainliriqa qarxi sız wə yiqin ötküzüx ərkinligi hokuki boluxioqa kapalet berix; (9) Yapon baskunqiliriqa qarxi genjüdüleri ni mustəhkəmləx, Wang Jingweyqi wətən hainlirining süikəst ixlitip buzöqunqilik kilixioqa qarxi turux; (10) Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxta hizmət kərsətkən koxunlarni himayə kilix, aldinki səpni maddi jəhəttin toluk təminləx; (11) Yapon baskunqiliriqa qarxi mədiniyətni rawajlandurux, tərəkkipərwər yaxlarni kooqdax, hainanə sız-pikirlərnə mən'i kilix. Yukuridiki xoarlar oquq elan kilinixi lazim. Hərkaysi jaylar kəp miktarda makala yezixi, hitapnamə qikirixi, chuəndən tarkitixi, nutuk sızlixi wə kitapqilar tarkitixi, uning üstigə, yerlik əhwaləqa uyoqun kelidiqan xoarlarni otturiqa koyuxi lazim.

Yən'əndə 2-ayning 1-küni Wang Jingweyning wətən satkuq keliximigə qarxi ammiwi yiqin ötküzüdidu. Hərkaysi jaylar 2-ayning birinqi on küni yaki ikkinqi on künidə hər sahədikilər wə guomin-dang iqidiki Yapon baskunqiliriqa qarxi turoquqilar bilən birlixip, ammiwi yiqinlarni omumyüzlük ötküzüp, məmlikət boyiqə təslimqilikkə qarxi, wətən hainliriqa qarxi, sürkilixkə qarxi dolqun kəzoqiwetixi lazim.

Izah

① Bu 1939- yilning ahirida Wang Jingwey Yapon qarəqiliri

bilən tüzgən wə tən satkūq məhpi xərtname—(Yaponiyə bilən Qinning yengi munasiwətlirini tərtpkə selix gangyaosi)ni kersitidu. Uning asasiy məzmuni tēwəndikiqə: (1) Dongbeyni Yaponiyigə kesip berix, Mengjiangni (Bu xu qaqdiki Suyyūn, Chahar əlkillirini wə Sənxi əlkisining ximaliy kismini kersitidu), Huabeyni, Changjiangning tēwən ekimidiki jaylar wə Huanəndiki arallarni “Yaponiyə bilən Qinni qing birləxtüridiqan jaylar” dēp bəlgiləx wə bu jaylarni Yaponiyə armiyisi uzak muddət ixqal kilip turux. (2) Qorqak həkimiyyət, mərkiziy həküməttin tartip yərlik həkümətlərgiqə, Yaponiyə guwenliri yaki hadimlirining nazariti astida bolux. (3) Qorqak armiyə wə qorqak saqqilarqə Yaponiyilik jiaoguənlər təlim berix, koral-yaraqnimu Yaponiyə yətküzüp berix. (4) Qorqak həkümətning maliyə-iktisadiy siyasiti, sanaət, yeza igiligi wə katnax ixliri Yaponiyining ilkidə bolux; həmmə baylik mənəblirini Yaponiyə haliqiniqə eqix. (5) Barlik Yapon baskunqiliriqə qarxi paaliyətlərnə mən'i kilix.

BARLIQ YAPON BASKUNQILIRI- OIA QARXI KÜQLƏR BİLƏN ITTI- PAKLIXIP, GONGCHƏNDANGOIA QARXI JAĞILLAROIA QARXI TURAYLI*

(1940- yil 2- ayning 1- künü)

Biz Yən'ən hər sahə həlki bugün bu yerdə yiqin ötküzüwatimiz, nimə üçün? Wətən satquq Wang Jingweyni əyipləx üçün, xuningdək barlik Yapon baskunqiliriqə qarxi küqlər bilən ittipaklixip, gongchəndangoqə qarxi jahillaroqə qarxi turux üçün.

Biz kommunistlar Yapon jahan'girligining Zhongguoni munkərz kilix fangzhenining kət'i ikənligini təkrrar-təkrrar kərsitip ettuk. Yaponiyə kandakliki neyge almuxtursun, uning Zhongguoni munkərz kilip, mustəmlikigə aylandurux tin ibarət tıp fangzheni özgərməydu. Zhongguoning Yaponpərəs qong burzuazlirining siyasi wəkili Wang Jingwey bu

---

* Bu—yoldax Mao Zedong Yən'ən həlkining Wang Jingweyni əyipləx yiqinida səzligən nutuk.

əhwalni kərüp, kərkinidin aljip, Yaponiyining ayıoıoıa yikildi, Yaponiyə-Wang Jingwey wətən satkuq xərtnamisini tüzüp, Zhongguoni Yapon jahan-girliğigə sattı. U yənə kərqak həkümət kurup, uni Yapon baskunqiliriqə kərxi həkümətkə kərımu-kərxi koymakqi boluwatidu; yənə kərqak armiyə kurup, uni Yapon baskunqiliriqə kərxi armiyigə kərımu-kərxi koymakqi boluwatidu. U Jiang Jieshiqə kərxi turuxni yekindin buyan anqə tiloıa almaydioıan bolup kaldı, anglıximizqə, buni “Jiang Jieshi bilən birlıxix”kə əzgərtıptu. Gongchəndangqə kərxi turux Yaponiyə bilən Wang Jingweyning asasiy məksidi. Ular gongchəndangning Yapon baskunqiliriqə kərxi turuxta əng üzül-kesil ikənligini, guomintang bilən gongchəndang həkmarlaxsa, küq yənimu zor bolıdıoıanlıqini bilıdu, xunga ular pütün küqi bilən guomintang-gongchəndang həkmarlıqini bəlup taxlap, ikki partiyini yaloıuz-yaloıuz kaldurmakqi, bolsa tehi ikki partiyini uruxturmakqi boluwatidu. Xundak kilip, ular guomintang iqidiki jahıllardin paydilıni, həmmə jayda ot yekiwatidu. Hunəndə Pingjiang pajiəsi^①ni tuqıdurdi, Henəndə Qüeshən pajiəsi^②ni tuqıdurdi, Sənxiđə kona koxunning yengi koxunqə hııum kilixi^③ni tuqıdurdi, Hebeyda Zhang Yinwuning 8-armiyigə hııum kilixi^④ni tuqıdurdi, Shəndongda Qin Qirongning partizan düylirigə hııum kilixi^⑤ni tuqıdurdi, xərkiy Hubeyda Cheng Ruhəyning 5-6 yüz gongchəndang əzasini kırıqin

kilixi^①ni tuqdurdi, Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonida iqki jəhəttin “jüdiən wə alakə yoli hizmiti”^②ni, taxki jəhəttin “kamal kilix hizmiti”ni elip bardi, uning üstigə hərbi hujumqimu təyyarliniwa-tidu^③. Buningdin baxka, yənə zor bir türküm tərəkkipər wər yaxlarni koloqa elip, jaza lagirliriqqa taxlidi^④; yənə xüən xüeqi alwasti Zhang Jünməyni yalliwelip, gongchəndangni əməldin kaldurux, Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonini əməldin kaldurux, 8-armiyə wə yengi 4-armiyini əməldin kaldurux digən əksiyətqil təxəbbusini otturiqqa koydurdi, Trotskiqi Ye Qing katarliklarni yalliwelip, gongchəndangni hakarətləydiqan makalilarni yazdurdi. Mana bularning həmmisi Yapon baskunqiliriqqa karxi turux wəziyitini buzup, pütün məmləkət həlkini wətini munkərz bolqan kul kilip koyuxka urunuxtın baxka nərsə əməs^⑤.

Xundak kilip, Wang Jingweyqilar wə guomindangning gongchəndangqa karxi jahilliri iq-sirttin bir birigə maslixip, wəziyətəni zəhərlik buska tolduruwətti.

Nuroqun kixilər bu əhwalni kərüp kattik qəzəplinip, Yapon baskunqiliriqqa karxi turuxtın ümit kalmidi, guomindangqilarning həmmisi buzuklar, həmmisigə karxi turux kerək, dəp karaxti. Kərsitip etüximiz lazimki, bundak qəzəplini pütünləy orunluk, bundak eqir əhwalni kərüp turup, kixi kəndakmu qəzəplənmisun? Lekin Yapon baskunqiliriqqa

karxi turuxtin helimu ümit bar, guomindangning iqidikilərninğ həmmissila buzuklardin əməs. Bələk-bələk guomindangqılarəa bələk-bələk siyasət kollinix lazim. Wijdanini pütünləy yokatkan əbləhlərgə, 8-armiyə wə yengi 4-armiyə zhendilirining arkisidin ok etixka jür'ət kiləanlarəa, Pingjiang pajiəsi wə Qüeshən pajiəsini tuəduruxka jür'ət kiləanlarəa, qegra rayonəa buzoqunqilik kilixka jür'ət kiləanlarəa, tərəkkipərwər koxunlar, tərəkkipərwər təxki-latlar wə tərəkkipərwər hadimlarəa hujum kilixka jür'ət kiləanlarəa hərgiz səwri-takət kilip tural-maymiz, qokum kayturma zərbə berimiz, hərgiz yol koyalmaymiz. Qünki bu əbləhlər wijdanini pütünləy yokatkan, ular milli düxmən wətən tupriqiəa iqkiriləp kirgən bir wakitta, yənə sürkilix pəyda kiliwatidu, pajiə tuəduruwatidu, bəlünux pəyda kiliwatidu. Əz kənglidə kandak oylixidin kət'i nəzər, ular, əmiliyətə, Yaponiyigə həm Wang Jingweyəa yardəm beriwatidu, bəlki ularning bəziliri əzəldinla yoxurun wətən hainliri. Bundaklarni əgər jazalimi-sak, hata kiləan bolimiz, wətən hainliriəa, wətən satkuqlarəa yol koyəan bolimiz, millitimizning Yapon baskunqiliriəa karxi uruxiəa sadakətsizlik kiləan bolimiz, wətən'gə sadakətsizlik kiləan bolimiz, əbləhlərninğ birliksəpni buzuxiəa yol koyəan bolimiz, partiye siyasitigə hilaplik kiləan bolimiz. Əmma təslimqilərgə wə gongchəndangəa karxi ja-hillarəa bundak zərbə berix siyasiti tamamən

Yapon baskunqiliriqqa karxi turuxni ket'i dawamlaxturux, tamamen Yapon baskunqiliriqqa karxi birliksepni koqdaxni maksət kilidu. Xuning uqun, biz sadaketlik bilen Yapon baskunqiliriqqa karxi turuwatqanlarqqa, teslimqilerdin bolmiqan. gongchəndangqqa karxi jahillardin bolmiqan həmmə kixilergə, ənə xundak guomindang əzaliriqqa yahxi niyettimiz, ular bilen ittipakliximiz, ularni hərmətləymiz, ular bilen məmlikitimizning əhwalini yahxilax yolida uzak muddət həmkarlixixni halaymiz. Kimki bundak kilmaydikən, u partiye siyasitigə hilaplik kiləqan bolidu.

Dimək, partiyimizning ikki siyasiti mundak: bir tərəptin, barlik tərəkkipərwər küqlər bilen ittipaklixix, barlik sadaketlik bilen Yapon baskunqiliriqqa karxi turuwatqanlar bilen ittipaklixix, bu—bir siyasət; yənə bir tərəptin, wijdanini pütünləy yokatqan barlik əbləhlərgə karxi turux, teslimqilərgə wə gongchəndangqqa karxi jahillarqqa karxi turux, bu—yənə bir siyasət. Partiyimizning bu siyasətliri birlə maksətkə yetixni yəni wəziyətning yaxxilixini tirixip koloqqa kəltürüp, Yaponiyini yengixni kəzləydu. Gongchəndangning wə pütün məmlikət həlkining wəzipisi barlik Yapon baskunqiliriqqa karxi tərəkkipərwər küqlər bilen ittipaklixix, teslimqi wə arkiqqa qekin'güqi barlik küqlərgə karxilix kərsitip, wəziyətning yaxxilixini tirixip koloqqa kəltürük, wəziyətning yamanlixix ketixidin sak-

linixtin ibarət. Bu—bizning tüp fangzhenimiz. Biz hərgiz ümitsizlənməyimiz, biz ümitwarmiz. Biz təs-limqilərnin wə gongchəndangə qaxi jahillarning həkandak hujumidin kəkmaymiz, biz ularni qokum tarmar kilimiz həm ularni qokum tarmar kilalaymiz. Zhonghua millitining azat boluxi qokum, Zhongguo hərgiz munkərz bolmaydu. Zhongguoning alə qəbesixi qokum, arkiə qəkinix—pəkət wakitlik hadisə.

Biz bögünki yiqində yənə pütün məmlikət həl-kiə, Yapon baskunqiliriə qaxi turux üqün pütün məmlikət həlkinin ittipaklixixi wə alə qəbesixi zərür, digən pozitsiyimizni bildürimiz. Bəzilər pəkət Yapon baskunqiliriə qaxi turuxnila təkitleydu, ləkin ittipaklixixni wə alə qəbesixni təkitlexni halimaydu, hətta ittipaklixix bilən alə qəbesixni tamamən tilə almaydu, bu toqra əməs. Həkiki wə mustəhkəm ittipaklik bolmisa, tez wə həkiki alə qəbesix bolmisa, Yapon baskunqiliriə qaxi turuxni kəndakmu kət'i dawamlaxturəqili bolidu? Guomindangning gongchəndangə qaxi jahilliri birlikni təkitlewətidu, ləkin ularning "birlik" digən nimisi jing birlik əməs, ja birlik; muwapik birlik əməs, namuwapik birlik; əmiliy birlik əməs, xəklən birlik. Ularning birlik dəp wakirixi əslidə gongchəndangni, 8-armiyini, yengi 4-armiyini wə Shənxi-Gənsu-Ningxia qəgra rayonini əməldin kaldurux üqün bolup, ular, gongchəndang, 8-armiyə, yengi 4-armiyə wə qəgra rayon məwjut bolup turidikən, Zhongguo birlikkə

kəlməydu, dəydu, ular məmlikət boyiqə həmmi
guomindanglaxturmaqçı; əzlidirning bir partiye dik-
taturisini dawam kildurux bilənla qalmay, bəki
uni tehi kengəytməqqu boluwatidu. Əgər muxun-
dak bolidiqan bolsa, yənə qandak birlik bolsun?
Rastini eytkanda, etməxtə əgər gongchəndang, 8-
armiyə, yengi 4-armiyə wə Shənxi-Gənsu-Ningxia
qegra rayoni iqki uruxni tohtitix-birliktə Yapon
baskunqiliriqə qarxi turuxni qin dilidin təxəbbus
kilmiqan bolsa idi, u halda, Yapon baskunqiliriqə
qarxi milli birliksəpni heqkim təxəbbus kilmiqan,
Xi'ən wəkəsini teq yol bilən həl kilixka heqkim
rəhbərlik kilmiqan bolatti, u halda, Yapon baskun-
qiliriqə qarxi turux mümkün bolmiqan bolatti. Bū-
gün əgər gongchəndang, 8-armiyə, yengi 4-armiyə,
Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoni wə Yapon bas-
kunqiliriqə qarxi demokratik genjüdlər Yapon bas-
kunqiliriqə qarxi turux halitini qin dilidin saklap
turmiqan, təslimqilik, bəlünux wə arkiqə qekinixtək
həwpilik hahixlarqə qarxi turmiqan bolsa idi, u
halda, ix harap bolqan bolatti. Birnəqqə yüz ming
kixilik 8-armiyə wə yengi 4-armiyə düxmənning
bəxtin ikki kismini tosup turqan, Yaponiyining 40
shituənining 17 si bilən jəng kiliwatkan tursa^①,
ular nimə üqün əməldin qaldurulidikən? Shənxi-
Gənsu-Ningxia qegra rayoni məmlikət boyiqə əng
iloqar jay, bu yərlər Yapon baskunqiliriqə qarxi
demokratik genjüdi. Bu yərdə, birinqidin, hiyanətqi

əməldarlar yok, ikkinqidin, tuhao-lieshenlar yok, üqinqidin, kimarwazlik yok, tətinqidin, pahixə ayal-lar yok, bəxinqidin, kiqik hotun elix yok, altinqidin, kələndər yok, yəttinqidin, əzara til biriktürüwelip əskilik kilidiqanlar yok, səkkizinqidin, qerip-qur-walik yok, tokkuzinqidin, sürkilix pəyda kilip jan bakidiqanlar yok^⑩, oninqidin, wətən bexioqa qüx-kən apət həsawioqa beyiwatqanlar yok, xundak tur-sa, u nimə üqün əməldin qaldurulidikən? Nomussiz gəplər pəkət yüzsiz adəmlərningla aqzidin qikidu, jahillarning bizning aldimizda hətət-pətət diyixkə nimə həkki bar? Yoldaxlar, undak bolsa hərgiz bolmaydu. Qegra rayonni əməldin qaldurux əməs, bəlki pütün məmlikət qegra rayondin üginixi kerək; 8-armiyə wə yengi 4-armiyini əməldin qaldurux əməs, bəlki pütün məmlikət 8-armiyə wə yengi 4-armiyidin üginixi kerək; gongchəndangni əməldin qaldurux əməs, bəlki pütün məmlikət gongchəndang-din üginixi kerək; ilqarlarni kalaklarqə təngləxtürüx əməs, bəlki kalaklarni ilqarlarqə təngləxtürüx kerək. Biz kommunistlar birlikni taza kuwwətli-güqilərmiz, biz birlikəpni təxəbbus kilduk, biz birlikəpni kət'i dawamlaxturup kəlduk, biz bir pütün demokratik jumhuriyət xoarini otturiqə koy-duk. Bularni kim otturiqə koyalidi? Bularni kim yolqə koyalidi? Hər eyiqə aran 5 koyqənla muax elix^⑪ka kim qanaət kilalidi? Bundak pak siyasini kim ijat kilalidi? Birlik, birlik diyixidu, təslim-

qilarning bir yurux birlik naziriyisi bar, ular bizni taslim boluxni asas kilolan birlikkə dawat kilidu; gongchəndangga karxi jahillarningmu bir yurux birlik naziriyisi bar, ular bizni belunuxni asas kilolan birlikkə dawat kilidu, qekinixni asas kilolan birlikkə dawat kilidu. Bunday daolilaroga ixiniximiz mumkinmu? Yapon baskunqilirioga karxi urux kilix, ittipaklixix we aloqa besixtin ibaret uq ixni asas kilmioqan birlikni jing birlik dep hesapliqili bolamdu? Muwapik birlik dep hesapliqili bolamdu? Omiliy birlik dep hesapliqili bolamdu? Bu—taza bir qux korux! Bugun biz bu yiqinni ozimizning birlik naziriyimizni otturioga koyux uqun etkuzuwatimiz. Bizning birlik naziriyimiz putun memliket halkining birlik naziriyisi, barlik wijdanlik kixilarning birlik naziriyisi. Bu birlik naziriyisi Yapon baskunqilirioga karxi urux kilix, ittipaklixix we aloqa besixtin ibaret uq ixni asas kilidu. Aloqa baskandila, ittipaklaxkili bolidu, ittipaklaxkandila, Yapon baskunqilirioga karxi turqili bolidu, aloqa baskan, ittipaklaxkan we Yapon baskunqilirioga karxi turqandila, birlik bolidu. Bu—bizning birlik naziriyimiz, bu—jing birlik naziriyisi, bu—muwapik birlik naziriyisi, bu—omiliy birlik naziriyisi. Undak ja birlik naziriyisi, namuwapik birlik naziriyisi, xeklen birlik naziriyisi—wetenni munkorz kilidioqan birlik naziriyisi, wijdanini putunloy yokatkanlarning birlik naziriyisi. Ular gongchəndangni, 8-armiyini, yengi 4-armiyini

wə Yapon baskunqiliriqə qarxi demokratik gənjüdülnəni yoxatmaqqi, ular barlik jaylardiki Yapon baskunqiliriqə qarxi küqləni yoxatmaqqi, xuning bilən guomindangni asas kiləjan birlikkə yətməkqi. Bu—bir süikəst, bu atakta birlik dəp, əməldə mustəbitlikni yürgüzüx; birlik digən kuyrukni kərsitip, əzlrining bir partiyə mustəbitligi digən əpki-sini setix, uqiqa qikқан yüzsilik bilən aqziqa kəlgənni kapxix, bu—dunyada ar-nomus digən nərsining barliqini bilməslik. Biz bügün bu yiqini-mizda ularning kəqəz yolwisini yirtip taxliximiz, gongchəndangqə qarxi jahillaraqə kət'i qarxi turuximiz kerək.

Izahlar

① «Əksiyətiləni jazalax kerək»ning ① izahiqə karalsun.

② 1939-yil 11-ayning 11-küni Henən əlkisining Qüeshən nahiyisidiki guomindangning ixpiyonluq organliri wə budüy-liridin 1 ming 800 din oxuk kixi Qüeshən nahiyisining Zhugouzhen digən yeridə yengi 4-armiyining arka səp mudapə baxkərmisini korxiwelip, yengi 4-armiyining Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxta yaridar boləjan kadirliri wə jəngqiliri həm ularning ailə təwəliridin jəmi 200 din artuk kixini pajiəlik türdə kirdi.

③ Kona koxun guomindangning Sənxi jünfasi Yən Xishəning koxunini kərsitidu. Yengi koxun Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning dəsləpki məzgilidə gongchəndangning rəhbərligi wə təsiri astida yengidin əsüp qikқан Sənxi həkining Yapon baskunqiliriqə qarxi korallik küqlirini kərsitidu, bular Yapon baskunqiliriqə qarxi pidakarlar düyi dəpmu ataləjan. 1939-yil

12- ayda, Jiang Jieshi bilən Yən Xishən yengi qoxunni yokitixni kəstləp, Sənxining qərbiy qismida 6 jün əskiriy küqini toplap, yengi qoxunqa hujum kiləan idi, bu hujum yengi qoxunning kayturma zərbisi bilən tarmar kilindi. Xuning bilən billə, Yən Xishən qoxuni Sənxining xərkiy jənubiy qismida Yangcheng, Jincheng tərəplərdiki Yapon baskunqiliriqa kərxı demokratik nahiyilik həkümlətni wə hək təxkilatlırini wəyran kilip, nurqun gongchəndang əzalirini wə tərəkkipərwərlətni kirdi.

④ Zhang Yinwu guomindang basmiqilirining Hebeıy əlkilik baəən silingbusining silingi, u 1939- yildin buyan Jiang Jieshining yolyoruqi bilən 8-armiyigə üzluksiz hujum kilip kəlgən idi. Xu yil 6- ayda yənə əz kisimlırini baxlap, 8-armiyining Hebeıy əlkisi Shenxiən nahiyisidiki arka səp idarilirigə tuyuksiz hujum kilip, 8-armiyining 400 din oxuk kadir wə jəng-qisini pajiəlik türdə kirdi.

⑤ 1939- yil 4- ayda guomindang Shəndong əlkisining zhuxisi Shen Honglie Qin Qirong basmiqi kisimlırini Boshəndə 8-armiyə Shəndong zongdüyining 3-partizan zhidüyigə tuyuksiz hujum kildurup, 8-armiyining tuən dərijilik kadirlırini əz iqigə alqan 400 din oxuk kixisini pajiəlik türdə kirdi.

⑥ 1939- yil 9- ayda, Hubeyning xərkiy qismida guomindang əksiyətgiliridin Cheng Ruhuəy əzining basmiqi kisimlırini toplap, yengi 4-armiyining arka səp idarilirini korxiwelip, gongchəndang əzaliridin 5-6 yüz kixini pajiəlik türdə kirdi.

⑦ Guomindangning ixpiyon-jasuslıri Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonidiki hərkitidə qegra rayondiki xəhərlətni jüdiən kilip wə bu jüdiənlətni bir birigə baqlap, birqanqə alakə yoliqa aylandurup, xuning bilən əzlırining əksil'inkilawiy hizmətlirini orunlaxturdi. Ular bu hizmətni "jüdiən wə alakə yoli hizmiti" dəp ataxkan.

⑧ 1939- yil kixtin 1940- yil ətiyazoqiqa guomindang qoxunlıri Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonidiki Chunhua, Xünyı, Zhengning, Ningxiən wə Zhenyüən katarlık 5 nahiyə xəhrini besiwaldi.

⑨ Yapon baskunqiliriqa kərxı urux dəwridə, guomindang əksiyətgiliri Germaniyə wə Italiyə faxistlırining qarilirigə təklit

kilip, Zhongguoning qərbiy ximalidiki Lənzhou wə Xi'əndin tartip, xərkiy jənubidiki Gənzhou wə Shangraoqiçə nurqun jaylarda jaza lagirliri kurup, bularqa köpligən gongchəndang əzalirini, wətənpərwərlərnə wə tərəkkipərwər yaxlarnə kəmiqan idi.

⑩ 1938-yil 10-ayda Wuhən kəldin kətkəndin keyin, guomindangning gongchəndangoça qarxi hərkiti bara-bara jiddiləxti. 1939-yil 2-ayda Jiang Jieshi (Gongchəndang məsilisini bir tərəp kilix qarisi), (Kəldin kətkən rayonlarda gongchəndangning pəaliyətliridin saklinix qarisi) digən'gə ohxax əksiyətqil həjjətlərnə məhpi tarkitip, guomindang həkümrənliqidiki rayonlarda wə Hua-zhong, Huabeyning hərқaysi jaylirida gongchəndangoça siyasi besim ixlitix wə hərbi hujum yürgüzüxnə kündin-kün'gə küqəytti. Bundak besim wə hujum 1939-yil 12-aydin 1940-yil 3-ayqiçə dolkunqa aylinip, birinçi kətimlik gongchəndangoça qarxi dolkun dəp ataldi. Yoldax Mao Zedong bu yərdə eytkən guomindang əksiyətqi kəxunlirining Shənxi wə Gənsularda Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoniqa wə Sənxing qərbiy kismida gongchəndang rəhbərligidiki Yapon baskunqiliriqa qarxi pidakarlar düyigə kiləqan hujumi birinçi kətimlik gongchəndangoça qarxi dolkunda guomindang kəzoqiçan ikki kətimlik qong hərbi hujum. Xuningdin keyin, 1940-yilning 2-wə 3-aylirida Jiang Jieshi yənə guomindang əksiyətqiliridin Zhu Huəybingni Pang Bingxün, Zhang Yinwu wə Hu Ruyong katarliklərnəng basmiqi kismiliri bilən birlixip, Təyhangshən rayonidiki 8-armiyigə uq yənlüxtin hujum kilixkə buyrudi. Bu hujum 8-armiyə tərpidin üzül-kesil bitqit kilinip, guomindang kəxunliridin 3 shi yəkitildi, Jiang Jieshi kəzoqiçan birinçi kətimlik gongchəndangoça qarxi dolkunmu xuning bilən tamamən qekindürüldi.

⑪ Zhongguo gongchəndangi rəhbərligidiki kəxunlar zərbə bərgən Yapon qarəqiliri kəxunining sanida keyin əzgirix boldi. 1943-yilqa kəlgəndə, 8-armiyə wə yengi 4-armiyə Zhongguoqa besip kirgən həmmə Yaponiyə armiyisining 64 pirsəntigə wə pütün qorqak armiyining 95 pirsəntigə zərbə bərdi. Muxu tallanma əsərlərnəng 3-tomidiki (Birləxmə həkümət həkkiçə) digən

əsərnin «Ikki jəng məydani» digən bəlümigə qaralsun.

⑫ “Sürkilix pəyda kilip jan bəkidiqanlar” gongchəndangqa qarxi turuxni məhsus kəsp kiliwalqan bəzi guomindangqilarni kərsitidu.

⑬ U qaşda gongchəndang rəhbərliğidiki Yapon baskunqiliriqa qarxi koxunlar wə Yapon baskunqiliriqa qarxi həkumət hadimlirininin hər birininin aylık yimək-ıqmək hirajiti wə jintiesi ottura hesab bilən 5 yüən kümüq pul idi.

GUOMINDANGOIA ON TƏLƏP*

(1940-yil 2-ayning 1-küni)

2-ayning 1-küni Yən'əndə Wang Jingweyni əyipləx yiqini ötküzdük, yiqin katnaxkuqiliri həkkani kəhri-əzəzəpkə kelip, Wang Jingweyning wətənni setip təslim boləqanlıqini əyipləx wə Yapon baskunqiliriqə karxi uruxni ahiriqə elip berixni himayə kilixni bir eqizdin karar kildük. Wəziyətni weyjidin kutuldurup, Yapon baskunqiliriqə karxi uruxning ələlibisini kələqə kəltürüx üqün, wətənni kutkuzuxning on maddilik zor tədbirini izhar kildük, guominzhengfuning, hərəkəysi partiyə. hərəkəysi guruhlarning, Yapon baskunqiliriqə karxi urux kiliwatkan jün'guən wə əskərləarning həm pütün məmlikəttiki kerindaxlarning buni qəbul kərüp, əməlgə axuruxini soraymiz.

Birinqi, məmlikət boyiqə Wang Jingweylarni əyipləx. Hain Wang Jingwey öz muritlirini toplap, düxmən'gə əl bolup, wətən'gə asilik kildi, wətən satkuq məhpi xərtname təzüp, yamanəqə yantayak

---

* Bu-yoldax Mao Zedong təyyarlıqan, Yən'ən həkining Wang Jingweyni əyipləx yiqinining omumi diənbaosi.

boldi, xunga wətəndaxlirimizning həmmisi uni ölüm-gə layik diyixməktə. Lekin söz pəkət axkara Wang Jingweylar üstidila boluwatidu, yoxurun Wang Jingweylar tehi tiloqa elinqini yok. Yoxurun Wang Jingweylar bolsa həmmining aldida gidiyip yürməktə, mohim orunlarni qanggilioqa eliwalmakta; əsli əpti-bəxirisini yoxurup, jəmiyətkə qongkur orunlixiwalmakta. Hiyənətqi əməldarlar ularning muritliri; sürkilix mutəhəssisliri bolsa ularning kol astidikilər. Əgər məmlikət boyiqə Wang Jingweylarni əyipləx hərkiti elip berilmaydioqan bolsa, xəhərlərdin tartip yezilaroqiqə, yukuridin tartip təwən'giqə partiyə, həkümət, armiyə, həlk təxkilatliri, mətbuat wə mədiniyət-maarip sahəliri Wang Jingweylarni birdək əyipləxkə səpərwər kilinmaydioqan bolsa, Wang Jingwey guruhi yiltizidin kurumaydu, Wang Jingwey apiti dawam kiliweridu, ular taxkiridin dūxmən baxlap kiridu, iqimizdə buzoqunqilik kilidu, buning ziyandaxliqi təsəwwur kiləusiz bolidu. Xunga həkümət buyruk qūxürüp, pütün məmlikət həlkini Wang Jingweylarni əyipləxkə qakirixi kerək. Bu buyruk ijra kilinmioqan jaylarda xu yərdiki əməldarlarni jazaqa tartix kerək. Wang Jingwey guruhini yiltizidin kurutux kerəkki, əlugini it yisun. Bu—kəbul kərup əməlgə axuruxunglaroqa sunoqan birinqi təliwimiz.

Ikkinqi, ittipaklikni qingitix. Həzir bəzilər ittipakliktin söz aqmay, birlik toqrisida gəp setiwatidu,

ularqə, gongchəndangni əməldin qaldurux, 8-armiyini wə yengi 4-armiyini əməldin qaldurux, Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonini əməldin qaldurux, hərkaysi jaylardiki Yapon baskunqiliriqə karxi küqlərni əməldin qalduruxla birlik bolar imix. Bu—gongchəndang, 8-armiyə, yengi 4-armiyə wə Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonining məmlikət boyiqə birlikning əng küqlük təxəbbusqisi ikənligini bilmigənlik. Xi'ən wəkəsini teq yol bilən həl kilixni təxəbbus kiləqan gongchəndang, 8-armiyə, yengi 4-armiyə wə qegra rayon əməsmu? Yapon baskunqiliriqə karxi milli birliksəpni təxəbbus kiləqan, bir pütün demokratik jumhuriyət kuruxni təxəbbus kiləqan həmdə ularni pütün wujudi bilən əməlgə axurux üqün tirixiwatkan gongchəndang, 8-armiyə, yengi 4-armiyə wə qegra rayon əməsmu? Dələt mudapiə-sining əng aldinki sepidə düxmən armiyisinin 17 shituənigə takabil turup, Zhongyüən'gə wə Xibeyoqə pana boluwatkan, Huabeyni wə Changjiangning jənubidiki jaylarni koqdawatkan, sənminzhuyini wə «Yapon baskunqiliriqə karxi urux kilix-dələt kurux ganglingi)ni kət'i əməlgə axuruwatkan gongchəndang, 8-armiyə, yengi 4-armiyə wə qegra rayon əməsmu? Həlbuki, Wang Jingwey gongchəndangoqə karxi turux wə Yaponiyə bilən dost boluxni axkara jakaliqəandin buyan, uningəqə Zhang Jünmøy, Ye Qing katarlik məl'unlar düwət-kələmliri bilən, gongchəndangoqə karxi turoquqilar wə jahillar sürkilix

tuqdurux bilən həmdəmlixiwatidu. Atakta birlik dəp, əməldə hakim mutləklik yürgüzüwatidu. Ittipaklik əkidisini qərüp taxlap, bəlünux majrasi pəyda kiliwatidu. "Sima Zhaoning qərizi ətəkən-kəqkənlərgimu məlum." Gongchəndang, 8-armiyə, yengi 4-armiyə wə qegra rayon bolsa kət'i rəwixtə ja birlikkə qarxi turup, jing birlikni təxəbbus kilip keliwatidu; namuwapik birlikkə qarxi turup, muwapik birlikni təxəbbus kilip keliwatidu; xəklən birlikkə qarxi turup, əmiliy birlikni təxəbbus kilip keliwatidu. Birlik təslim boluxni asas kiləjan birlik əməs, Yapon baskunqiliriəja qarxi urux kilixni asas kiləjan birlik; bəlünuxni asas kiləjan birlik əməs, ittipaklixixni asas kiləjan birlik; arkiəja qekinixni asas kiləjan birlik əməs, aləja besixni asas kiləjan birlik boluxi kerək. Yapon baskunqiliriəja qarxi urux kilix, ittipaklixix wə aləja besixni asas kiləjan birlik jing birlik, muwapik birlik, əmiliy birlik bolup hesaplinidu. Bularni kayrip koyup, birlikkə yətməkqi bolux, hərkanqə rəngwazlik kiləjan bilənmu, hərkanqə hilə-nəyrəng ixlətkən bilənmu, bəribir, yol bu yakka, harwa u yakka bolup kalidu, biz buningəja hərgiz koxulalmaymiz. Hərkaysi jaylardiki Yapon baskunqiliriəja qarxi küqlərgə kəlsək, ularni birdək asrax lazim, birsini ətiwarlap, yənə birsini harlimaslik kerək; ularəja ixinix, ularni maddi jəhəttin təminləx, ularəja yar-yələk bolux, ularni mukapatlax kerək. Kixilərgə muamilə kilixta muəəmbirlik kilməstin, səmimi

bolux, iqi tarlik kilmastin, kosakni keng tutux kerək. Rastin xundak kilinidiqan bolsa, yaman qarəzdikilərdin baxka, heqkim birdək ittipaklixip dölətni birlikkə kəltürux yolidin bax tartmaydu. Birlik qokum ittipaklikni asas kilixi, ittipaklik qokum aləqa besixni asas kilixi lazim; aləqa baskandila, ittipaklaxkili bolidu, ittipaklaxkandila, birlikkə kəlgili bolidu, bular həkikətən əzğərməs həküm. Bu—qobul kərüp əməlgə axuruxunqlarəqa sunqan ikkinqi təliwimiz.

Üqinqi, xiənzhengni kət'i yoləqa koyux. "Xünzheng" yürgüzülginigə kəp yillar boldi, kilqə nətiyə qikmidi. Xəy'i rawajlinip ahirki qəkkə yətkəndə, qokum əksigə əzgiridu, xunga xiənzhengni baxlax kerək idi. Həlbuki, səz ərkinligi bolmaywatidu, partiyə-guruhlarıning paaliyətlirini mən'i kilix əməldin qaldurulmaywatidu, həmmidə tehi xiənzhengəqa qarxi hərəkətlər boluwatidu. Muxu asasta asasiy kanun tüzgəndə, uning kuruk yarliktin nimə pərki bolsun. Muxu asasta xiənzhengni yoləqa koyəqanda, uning bir partiyə mustəbitligidin nimə pərki bolsun. Wətnən bexiqə eqir apət qüxkən hazirki jiddi pəyttə yənila siyasətni əzğərtix koyida bolmiqanda, taxkiridin Yapon baskunqiliri bilən Wang Jingwey halioqanqə parakəndiqilik selip, iqimizdə hainlar buzoqunqilik kilip, wətinimizning wə millitimizning təkdirini intayin jiddi həwp astida qalduridu. Xunga həkümət partiyə-guruhlarıning paaliyitini mən'i

kilixni dərhal əməldin qaldurup, jamaət pikrini kollap, xiənzhengni yolqa koyuxka bolqan səmimi-yitini kərsitixi lazim. Həlkə aldida zor ixənq kazinixta wə dələtni yengi rəhka igə kilixta, həkikətən, buningdin jiddi ix yok. Bu—kəbul kərüp əməlgə axuruxunglarqa sunqan üqinqi təliwimiz.

Tətinqi, sürkilixni tohtitix. Bultur 3-ayda «Yat partiyilərnin paaliyətlirini qəkləx qarisi» digən nimə otturiqa koyulqandin buyan, gongchəndangni qəkləx, gongchəndangni eritix, gongchəndangoqa karxi turux xawkuni pütün məmlikətəni qaplap kətti, pajiələr kəyni-kəynidin pəyda bolup, kanlar sudək akti. Tehi buni az dəp, bultur 10-ayda yənə «Yat partiyilər məsilisini bir tərəp kilix qarisi» digən birnimə pəyda boldi. Xibey, Huabey həm Huazhong rayonlirida yənə «Yat partiyilər məsilisini bir tərəp kilixni əməlgə koyux fang'əni» digən nimə pəyda boldi. Bəzilər “gongchəndangni siyasi yol bilən qəkləx”tin “gongchəndangni hərbi yol bilən qəkləx” məzgiligə kədəm koyuldi, diyixməktə, dər wəkə xundak, bu gəpning asasi bar. Gongchəndangni qəkləx gongchəndangoqa karxi turux diməktur. Gongchəndangoqa karxi turux Yapon baskunqiliri bilən Wang Jingweyning süikəsti, Zhongguoni munkərz kilixka karatқан zəhərlik tədbiri. Xuning üqün, 10 yilning aldidiki pajiə yənə təkrarlinidiqan boldi, dəp həmme dəkkə-dükkigə qüxüp, quloqla kilixmakta. Əhwal xu dərijigə yəttiki, Hunəndə Pingjiang pajiəsi

yüzbərdir, Henəndə Qüeshən pajiəsi yüzbərdir, He-
beyda Zhang Yinwu 8-armiyigə hujum kilix, Shən-
dongda Qin Qirong partizan düylirini yokitix ixi yüz-
bərdir, xərkiy Hubeyda Cheng Ruhüey gongchəndang
əzaliridin 5-6 yüz kixini pajiəlik türdə kirdi, xərkiy
Gənsuda mərkəz armiyisi 8-armiyining xu yərdə
turuxluk kisimliriqə kəng kələmdə hujum kildi,
yekinda bolsa Sənxi əlkisidə kona koxun yeni
koxunoqə hujum kiloqan wə xuning bilən bir qatarda
8-armiyining zhendisiqə besip kirgən pajiə yənə
təkrarlandi. Bundak hadisilər tezdin tohtitilmaydi-
qan bolsa, həmmə tənq tügəydu, u qaoqda Yapon
baskunqiliriqə qarxi uruxning qəlibisi toqrisida
səz boluxi mümkinmu? Xunga, ittipaklixip Yapon
baskunqiliriqə qarxi uruxning mənəpəətini kəzdə
tutup, həkümət barlik pajiə tuqduroqan unsurlarni
jazalax toqrisida buyruk qüxürüxi həm pütün
məmlikətkə ənə xundak wəkələrnin təkrarlinixiqə
yol koymaydiqanliqini oquk bildürüxi lazim. Bu—
kəbul kərüp əməlgə axuruxunqlarqə sunqan tətinqi
təliwimiz.

Bəxinqi, yaxlarni muhəpizət kilix. Yekinda Xi-
ənninq yenida jaza lagiri kurulup, buningqə Xibey
wə Zhongyüəndiki əlkilərdin 700 din oxuk tərəkki-
pərwər yaxlar kamaldi, ular rohiy həm jismani
jəhəttin kattik azaplanmaqta, məhbuslardək tutul-
maqta, ularning əhwali qidiqusiz dərjide pajiəlik.
Yaxlar bunqiwala kattik azap-okubətlərgə uqriq-u-

dək nimə guna kiloğan? Yaxlar dələtning jəwhiri, bolupmu tərəkkipər wər yaxlar Yapon baskunqiliriya qarxi uruxta əng kimmətlik gəhər. Etikət—hərkimning öz ərkidiki ix, idiyini hərgiz zorluk küq bilən boqup taxliqili bolmaydu. Ətkən 10 yıl iqidə yürgüzülgən “mədiniyət jəhəttə kərxap yokitix”ning jinayətliri həmmigə ayan, xundak turukluk, nimə üqün bğün yənə xu sənəmgə dəssiməkqi? Həkülət tezdin məmlikət boyiqə buyruk qikirip, yaxlarni muhəpizət kilixi, Xi’ən yenidiki jaza lagirini əməldin kalduruxi wə jaylarning yaxlarni horlaxtək yawuzluklirini kət’i mən’i kilixi lazim. Bu—kəbul kərüp əməlgə axuruxunglarəya sunəjan bəxinqi təliwimiz.

Altinqi, aldinki səpkə yardəm berix. Əng aldinki səptə Yapon baskunqiliriya qarxi turup, hizmət kərsitiwatkan kəxunlarning, məsilən, 8-armiyə, yengi 4-armiyə wə baxka kəxunlarning təminatı tolimu naqar, kiyimliri yeling, tamakliri naqar, okdoriliri yetixməydu, dawalinix ehtiyaji toluk təmin etilmigən. Uning üstigə, hainlar kilqə əymənməstin, ularəya halioğanqə bəhtan qaplimakta. Məs’uliyətsizlik wə ətüp kətkən sawatsızlik bilən kilinoğan sansiz təhmətlər kulakni pang kiliwətti. Hizmət kərsətkənlər mukapatlanmaywatidu, əmgək singdürgənlər taxlinip kəliwatidu, yənə kelip, ularəya hə dəp ziyandaxlik kiliniwatidu, hə dəp zəhərlik süikəstlər kiliniwatidu. Bularning həmmisi jün’guən wə əskərlər

eqinidigan, düxmən alkixlaydigan qəlitə hadisilər bolup, bularqa hərgiz yol koyqili bolmaydu. Armiyining rohini ketirip, uruxka mənpeət yetküzux üçün, həkümət, bir tərəptin, aldinki səptə hizmət kərsitiwatkan koxunlarni maddi jəhəttin toluk təminlixi, yənə bir tərəptin, hainlarning təhmətliri wə ziyandaxliklirini kət'i tosuxi lazim. Bu — kəbul kərüp əməlgə axuruxunglarqa sunoğan altinqi təliwimiz.

Yəttinqi, ixpiyonluk organlirini bikar kilix. Ixpiyonluk organlirining zorawanliklirini zamandaxlirimiz Tang sulalisi zamanisidiki Zhou Xing wə Ləy Jünchen^①ning, Ming sulalisi zamanisidiki Wey Zhongxiən wə Liu Jin^②ning kilmixliriqa ohxatmakta. Ular dikkitini düxmən'gə karatmay, həmmə kiləqulukni öz kixilirigə kiliwatidu, adəmləni ot-qəptək qəpiwatidu, haliqiniqə hiyanət wə parihorluk kiliwatidu, bular, həkikətən, pitnə-pasatning uwisi, rəzillik-iplaslikning kani. Pütün məmlikət həlkini bir kədəmnimu yürəklik basalmaydigan, tikilip kariyalmaydigan əhwalqa quxürüp koyuxtək bundak əxəddi yawuzlukni bu əxəddi yawuz ixpiyonlardin baxka heqkim kiləqan əməs. Həkümətning inawitini saklax üçün, ixpiyonluk organlirini bikar kilip, ularning təkilini əzgərtip kurup, wəzipisini pəkət düxmən'gə həm wətən hainliriqa karxi turux dəp bəlgiləp, həlkning ihlasini tikləx, dələtning اساسini mustəhkəmləx tolimu zərür. Bu — kəbul kərüp əməlgə axuruxunglarqa sunoğan yəttinqi təliwimiz.

Səkkizinqi, hiyanətqi əməldarlarni tügitix. Yapon baskunqiliriqə karxi urux baxlanqandin buyan, wətən bexiqə qüxkən apət hesawiqə yüz milyon yüəndin artuq bayliq topliwaləqanlar, 8-9 kiqik hotun aləqanlar bar^③. Əskər elix bolsun, zayom tarkitix bolsun, igilikni baxkurux bolsun, apətke uqriqan wə kiyinqilikta kaləqanlarni kutkuzux bolsun—həmmisi hiyanətqi əməldarlar üqün beyix pursiti bolup kaldi. Məmlikəttə ənə xundak bir top qılberilər boləqanliktin, dələt ixlirining onqxiwaləqusiz bolup kaləqanlıqi əjəplinərlik əməs. Həlkning qəzəp-nəpriti qekigə yətti, əmma bu hiyanətqi əməldarlarning yawuzluklirini pax kilixka heqkim petinalmaywatidu. Məmlikətni gumran bolux weyjisidin kutuldurux üqün, kəskin halda ünümlük qarilərnə kollinip, barliq hiyanətqi əməldarlarni üzül-kesil tügitix intayin zərür. Bu—kəbul kərüp əməlgə axuruxunqlarəqə sunəqan səkkizinqi təliwimiz.

Tokkuzinqi, «Sun Zhongshən əpəndining wəsiyiti»ni əməlgə axurux. «Sun Zhongshən əpəndining wəsiyiti»də mundak diyilgən: “Mən həlk inkilawi üqün 40 yil tirixdim, buningdin məksət Zhongguoning ərkinligi wə barawərligini izləx idi. 40 yillik təjribəmdə, bu məksətkə yetix üqün, həlk ammisini oyqitix lazimliqini qongkur qüxəndim.” Bu—nimə digən uluq səz, buningdin 450 milyon həlkimizning həmmisi həwərdar. Həlbuki, bu wəsiyətni yada okup bərələydiqanlar kəp, uningəqə əməl kiliwat-

kanlar az. Bu vəsiyyətə hiyanət kiliwatkanlar mukapatlanmakta, uni əməlgə axuruwatkanlar jazalanmakta. Buningdinmu oqəlitə ix barmu? Həkimət buyruk quxürüp, vəsiyyətə hilaplik kilixka jür'ət kiləqan, həlk ammisini oyəqatmay, əksiqə, həlk ammisini ayak asti kiliwatkanlarni Sun Zhongshen əpəndigə asilik kiləqanlar dəp jazalixi lazim. Bu—kəbul kərüp əməlgə axuruxunglarəqa sunəqan tokkuzinqi təliwimiz.

Oninqi, sənminzhuyini əməlgə axurux. Sənminzhuyi—guomintang əməl kilidiəqan məslək. Lekin gongchəndangəqa karxi turuxni əzining birinqi wəzipisi kiliwaləqan nurəqun kixilər Yapon baskunqiliriəqa karxi urux hizmitidin wazkəqti, həlk kəzoqilip Yapon baskunqiliriəqa karxi turəqanda bolsa, ularni türlük yollar bilən basturdi wə tosti, bu—milli məsləktin wazkəqkənlik; əməldarlar həlkkə kilqə demokratik həkuk bərmidi, bu—həlk həkuki məsligidin wazkəqkənlik; həlkning azap-okubət qekiwatkanliəqini kərüp turup kərməslikkə saldi, bu—həlk turmuxi məsligidin wazkəqkənlik. Bu kixiləarning nəziridə sənminzhuyi yada okulidiəqan duruttinla ibarət, əgər uni birkim həkiki yoləqa kəyosa, uni yaki, bihudə ix kildi, dəp məs'hirə kilidu, yaki kattik jazalaydu. Nətijidə, oqəlitə hədisilər nahayiti kəp yūzbərməktə, sənminzhuyiəqa boləqan etikət yokəlmakta. Xuning üqün, yənə oquq buyruk elan kilip, uning məmlikət boyiqə yoləqa kəyuluxiəqa kattik nəzarət kilix tolimu

zərür. Buyrukka hilaplik kılouqilarni kattik jazalax lazim. Buyrukka əməl kılouqilarni alahidə mukapatlax kerək. Ənə xu qaoqdila, sənminzhuyini əməlgə axurux mümkün bolidu, Yapon baskunqiliriqə qarxi turux ixida bolsa qəlibə kazinixning اساسini kuroqili bolidu. Bu—qobul kərüp əməlgə axuruxunglarqə sunqan oninqi təliwimiz.

Bu on madda wətənni kutkuzuxning zor tədbiri, Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxning mohim dəsturi. Duxmənning bizgə karatkan sükkəsti barqan-siri jiddilixiwatkan, hain Wang Jingwey həddidin exip kutrawatkan hazırki wakitta, biz kənglimizdiki əndixilirimizni eytmay turalmaymiz. Əgər bu tələplirimiz qobul kərülüp əməlgə axurulidikən, Yapon baskunqiliriqə qarxi urux üqün zor bəht-saadət bolidu, Zhonghua millitining azatlik ixi üqün zor bəht-saadət bolidu. Yukurida izhar kilingan jiddi tələplirimizgə enik jawap kütimiz.

Izahlar

① Zhou Xing wə Ləy Junchen miladi 7-əsinning ahirlirida, Tang sulalisining hani Wu Zetiən zamanisidə etkən zalim əməldarlar. Ular kəng kələmlik məhpi qarlar ixilirini yolqə koyup, əzligə yakmaydiqan adəmləni türlük bətnamlar bilən haliqanqə qolqə alatti wə hilmu-hil kiyin-kistaklar bilən pajiəlik halda eltürətti.

② Liu Jin miladi 16-əsirdə, Ming sulalisining hani Wu Zong zamanisidə etkən hərəm aqisi; Wey Zhongxiən miladi 17-əsirdə, Ming sulalisining hani Xizong zamanisidə etkən hərəm aqisi.

Ular Changwey dəp ataloqan nahayiti zor ixpiyonluk təxkilatining yardimi bilən qong hokukni kolqa eliwaloqan bolup, halkning sez wə hərkitini tizginliwaloqan idi. Ularoqa qarxi qikkuqilarning həmmisi ziyankəxlikkə uqraytti wə rəhimsizlik bilən oltürülətti.

③ Bu guomindangning xu qaoda Xi'əndə turuxluk əksiyəti hərbi baxlikliridin boloqan Jiang Dingwenni kərsitidu.

«ZHONGGUO GONGREN» ZORNILINING NƏXR KILINIXIQA BEOIIXLIMA

(1940-yil 2-ayning 7-küni)

«Zhongguo gongren» zornili^①ning nəxr kilinixi zərür idi. Zhongguo ixqilar sinipi 20 yildin buyan, öz partiyisining—Zhongguo gongchəndangining rəhbərligidə kəhrimananə kürəxlərnı kanat yaydurup, pütün məmlikət həlkining əng anglik kısmi bolup qaldı, Zhongguo inkilawining rəhbiri bolup qaldı. Zhongguo ixqilar sinipi dihanlar bilən wə barlik inkilawiy həlk bilən birlixip, jahan'girlikkə wə feodalizimqa karxi turuwatidu, yengi demokratik Zhongguo kurux üqün kürəx kiliwatidu, Yapon jahan'girliğini koqlap qikirix üqün kürəx kiliwatidu, uning kərsətkən bu hizmətliri intayin uluk. Lekin Zhongguo inkilawi tehi wujutka qikmıdi, buning üqün tehi nahayiti kəp küq qikirip, əzliri ittipaklixixi, dihanlar bilən wə baxka uxxak burzuaziyə bilən ittipaklixixi, ziyalılar bilən ittipaklixixi, barlik inkilawiy həlk bilən ittipaklixixi lazim. Bu—nahayiti zor siyasi wəzipə wə təkiliy wəzipə. Bu—

Zhongguo gongchandangining mäs'uliyiti, bu—ixqilar sinipi ilqarlrining mäs'uliyiti, bu—pütün ixqilar sinipining mäs'uliyiti. Ixqilar sinipining wə pütün həkning üzül-kesil azatlıqi pəkət sotsiyalizim əmölge axkan dəwdila kəloqa kelidu, Zhongguo ixqilar sinipi muxu əng ahirki məksət üçün kürəx kilixi kerək. Lekin jahan'girlikkə wə feodalizimqa karxi demokratik inkilap baskuqini besip ətux kerək, xundak kiləqandila, sotsiyalizim baskuqiqa kədəm koyqili bolidu. Xuning üçün, əzliri ittipaklixip wə hək bilən ittipaklixip, jahan'girlikkə wə feodalizimqa karxi turup, yeni demokratik yeni Zhongguo kurux üçün kürəx kilix Zhongguo ixqilar sinipining nəwəttiki wəzipisi. «Zhongguo gongren» zornilining nəxr kilinixi ənə xu wəzipə üçün.

«Zhongguo gongren» zornili ixqilar ammisioqa ammibap til bilən nuroqun daolilarni qüxəndürüp, ixqilar sinipining Yapon baskunqiliriqa karxi kürixining əmiliy əhwalini həwər kilip, bu kürəxning təjribilirini yəkünləp, əz wəzipisini orunlax üçün tirixixi lazim.

«Zhongguo gongren» zornili ixqilarni tərbiyiləydiqan, ixqi kadrlar yetixtürüp qikidiqan məktəp boluxi lazim, «Zhongguo gongren» zornilini okuydiqan kixilər muxu məktəpning okuquqiliri hesaplınıdu. Ixqilar arisidin kəpləp kadir tərbiyiləp qikix kerək, ular bilimlik, kabilyətlik boluxi, kuruk atakqa berilməy, əmiliy ix kilalaydiqan boluxi

lazim. Zor bir türküm muxundak kadir bolmay turup, ixqilar sinipining öz azatliqini qoloqa keltürüxi mümkin emes.

Ixqilar sinipi inkilawiy ziyalilarning yardimini karxi elixi kerək, ularning yardimini rət kilixka hergiz bolmaydu. Qünki ularning yardimisiz ezi aloqa basalmaydu, inkilapmu muwəppəkiyət kazinalmaydu.

Mən bu zornalning obdan yoloqa koyulup ketixini, janliq makalilarni köprək besixini, ölük. bir kelipta. qüxiniksiz. təmsiz. küqsiz bolup kelixtin kattik saklinixini ümit kilimən.

Birər zornal qikiriloqan ikən, uni bir ix döp ixləx, uni qokum yahxi yoloqa koyux lazim. Bu zornal qikiridoqanlarningla məs'uliyiti bolup kalmay, okuydiqanlarningmu məs'uliyiti. Okuydiqanlar pikir berip turuxi, kiska hət wə kiska makalilarni yezip əwətip turuxi, nimigə kizikidoqanlıqi. nimigə kizikmaydiqanlıqini bildürüp turuxi lazim, bu nahayiti mohim, ənə xundak kiləqandila, uni yahxi qikarəqili bolidu.

Yukuridikilər mening ümidim, zornalning nəxr kilinixiqga beqixlima bolup kalar.

Izah

① «Zhongguo gongren» aylıq zornili 1940- yil 2- ayda Yən'əndə nəxr kilinixka baxlıqan, Zhonggong zhongyang ixqi, hizmətqilər hərkiti weyyüənhuyining baxqiliqida nəxr kılınqan.

ITTIPAKLIXIX WƏ ALOJA BESIXNI TƏKITLƏX KERƏK*

(1940-yil 2-ayning 10-küni)

Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kilix, ittipaklixix, alqə besix—bular gongchəndang bultur “7-iyul” hatirisi küni otturiqə koyqan üq qong fangzhen. Bu—üq jəhət bir gəwdə bolqan fangzhen, üqidin birsimu kəm bolsa bolmaydu. Əgər Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kilixla təkitlelinip, ittipaklixix wə alqə besix təkitlenməydiqan bolsa, u halda, “Yapon baskunqiliriqə qarxi urux” ixənqlik bolmay kalidu, uzak dawam kilalmaydu. Ittipaklixix wə alqə besix ganglingi bolmiqan Yapon baskunqiliriqə qarxi urux akiwət bir küni təslim boluxka əzgiridu, yaki məqlubiyətkə məhkum bolidu. Biz kommunistlar, bu üqini jəzmən birləxtürux kerək, dəp karaymiz. Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kilix üqün, təslimqilikkə qarxi turux, Wang Jingweyning wətən satkuq keliximigə qarxi turux, Wang Jingweyning korqak həkūmitigə qarxi turux, Yapon

---

* Bu—yoldax Mao Zedong Yən'ən «Xin Zhonghuabáo» gezitining bir yilliqi munasiwiti bilən yazqan makala.

baskunqiliriqə qarxi səpkə yoxurunuwaloqan barlik wətən hainliriqə wə təslimqilərgə qarxi turux lazim. Ittipaklixix üqün, bəlgünqilik hərəkətlirigə qarxi turux, iqki sürkilixlərgə qarxi turux, Yapon baskunqiliriqə qarxi səpning arka tərpidin 8-armiyə, yengi 4-armiyə wə barlik tərəkkipərwər küqlərgə hujum kilixkə qarxi turux, düxmən arka sepidiki Yapon baskunqiliriqə qarxi genjüdilərnə buzuxkə qarxi turux, 8-armiyəning arka sepi boləqan Shənxigənsu-Ningxia qəgra rayonini buzuxkə qarxi turux, gongchəndangning qanuniy ornini etirap qilmaslikkə qarxi turux, kardək yaqduruloqan “yat partiyilərnə paaliyətlirini qəkləx” həkkidiki həjjətlərgə qarxi turux lazim. Alqə besix üqün, arkiqə qekinixkə qarxi turux, sənminzhuyini wə «Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kilix-dələt kurux ganglingi»ni yiqixturup tahtiwexiqə elip koyuxkə qarxi turux, «Sun Zhongshən əpəndining wəsiyiti»diki “həlkə ammisini oyqitix” digən yolyorukni əməlgə axurmaslikkə qarxi turux, tərəkkipərwər yaxlarni jaza lagiriqə taxlaxkə qarxi turux, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning dəslepki məzgilidə boləqan azqina səz wə mətbuat ərkinliklirininimu pak-pakiz əməldin kalduruxkə qarxi turux, xiənzhenq hərkitini az sanlik kixilə öz qanggiliqə eliwalidiqan guənliolik ixkə aylanduruxkə qarxi turux, Sənxiidə boləqan yengi koxunqə hujum kilix. pidakarlik ittipakini nabut kilix wə tərəkkipərwər hadimlarni pajiəlik

türdə kiroqin kilix^①ka ohxax ixlaroqa karxi turux, sənminzhuyilik qingniəntuəning Xiənyang-Yülin taxyoli wə Long-Həy tēmüryoli boyida yol tosüp adəm tutuxioqa karxi turux^②, tokkuzlap kiqik hotun elix həm wətən bexioqa qüxkən apət hesawioqa yüz milyon yüənləp pul tepip beyixtək nomus-sizliklaroqa karxi turux, hiyanətqi əməldarlarning zorawanlioqioqa wə tuhao-lieshenlarning kutraxlirioqa karxi turux lazim. Bundak kilmiqanda, ittipaklixix wə aloqa besix bolmiqanda, Yapon baskunqilirioqa karxi urux kilimən, diyix kuruk wakiraxla bolup kalidu, Yapon baskunqilirioqa karxi turuxning oqəlibisidin ümit qalmaydu. «Xin Zhonghuabao» gezitining ikkinqi yildiki siyasi yөнүlüxi nimidin ibarət? Yapon baskunqilirioqa karxi uruxka ziyan yөtküzidigan barlik zəhərlik buslaroqa karxi turux, Yapon baskunqilirioqa karxi turux ixini yənimu zor oqəlibigə igə kilix üqün, ittipaklixix wə aloqa besixni təkitləxtin ibarət.

Izahlar

① Pidakarlik ittipaki—1936-yildin Yapon baskunqilirioqa karxi uruxning dəslepki məzgiligiqə bolqan arilikta Sənxi əlkisidə quruloqan Yapon baskunqilirioqa karxi yərlik ammiwi təxkilat “Sənxi əlkisi pidakarlik bilən wətənni kutkuzux ittipaki”ning kiskartilqan nami. Bu təxkilat gongchəndang bilən ziq həmkarlixip, Sənxi əlkisidə elip beriloqan Yapon baskunqilirioqa karxi uruxta nahayifi qong rol oyniqan idi. 1939-yil 12-ayda, Yən Kishən Sənxi əlkisining qərbiy kismida pidakarlik ittipagini

nabut kılıxka oquktin-oquq kirixti, nurqun gongchəndang əzaliri, pidakarlıq ittipakining kadirliri wə amma iqidiki tərəkkipərwərlər dəhxətlik həlda ɵltürɵldi.

② 1939- yildin baxlap guomindang ixpiyon əwətip, ularni hərbi koxunlarqə maslaxturup, əzining qolqomak təxkilati bolqan sənminzhuyilik qingniəntuənniing “mehmanhanisi” digən nam astida, Xiənyang-Yülin taxyoli wə Long-Həy tɵmüyolida nurqun kamal ponkitlirini kurdi, Shənxı-Gənsu-Ningxia qəgra rayoniqə baridiqan yaki bu rayondin kəlgən tərəkkipərwər yaxlar wə ziyalilarni tutup kəlip, ularni jaza lagirliriqə əwətip, nəzərbənt kildi, dəhxətlik həlda ɵltürdi, yaki ixpiyon boluxka məjbur kildi.

YENGI DEMOKRATIK XIƏNZHENG*

(1940-yil 2-ayning 20-küni)

Bügün Yən'ən hər sahə həkining wəkilliri bu yərdə xiənzhengni ilgiri sürüx uyuxmisining kurulux yiqinini ötküzüwatidu, kəpquilik xiənzhengəja kəngül bəlüwatidu, bu—nahayiti əhmiyyətlik ix. Bizning bu uyuxmimiz nimini məksət kilidu? Həlk iradisini jari kildurux, Yaponiyini yengix, yengi Zhongguo kuruxni məksət kilidu.

Yapon baskunqiliriqa qarxi turuxni həmmə ma-

---

* Bu—yoldax Mao Zedong Yən'ən xiənzhengni ilgiri sürüx uyuxmisining kurulux yiqinida sözligən nutuk. Xu waqitta partiya iqidiki birmunqə yoldaxlar Jiang Jiешining xiənzhengni yolqa koyux digən aldamqilik təxwİKati bilən kaymukup kelip, guomindang xiənzhengni rastinla yolqa koyidiqandək turidu, dəp kariqan idi. Yoldax Mao Zedong bu nutkida Jiang Jiешining bundak aldamqiliqini eqip taxlidi, xiənzheng təxwİKatini tartiwelip, uni həlkni oyqitip, Jiang Jiешidin demokratiya wə ərkinlik töləp kilidiqan koralqa aylandurdi. Xunga Jiang Jiेशi özining aldamqiliqini dərhal yiqixturup koydi, pütun Yapon baskunqiliriqa qarxi turux dəwriddə xiənzheng digən nimini ikkinqi təxwİK kilalmidi.

kul kəridu, bu ix hazir kiliniwatidu,  mdi g p p k t uni k t'i dawam kilduruxta. Lekin, demokratiyə dig n yənə bir ix bar, bu ix hazir tehi kilin qini yok. Bu ikki ix—hazirki wakitta Zhongguo  q n birinqi dərijilik zor ix. Zhongguo  q n k mlik kiliwatkan n rsil r q  nahayiti k p, lekin, asasen, ikki n rs  k m: biri must killik, biri demokratiyə. Bu ikki n rsidin biri k m bolsa, Zhongguoning ixlrini obdan yoləqa koy qili bolmaydu. Bir tərəptin, ikki n rs  k mlik kiliwatsa, yənə bir tərəptin, ikki n rs  oxukluk kiliwatidu. Oxukluk kiliwatkan ikki n rs  nimə? Biri—jahan'girlikning zulmi, biri—feodalizimning zulmi. Muxu ikki n rs  oxuk boləqanliktin, Zhongguo mustəmlikə, yerim mustəmlikə w  yerim feodallik məmlikətkə aylinip qaldi. Hazir p t n məmlikət h lkimiz t l p kiliwatkan n rs , asasen, must killik w  demokratiyə, xunga, jahan'girlikni buzuximiz ker k, feodalizimni buzuximiz ker k. Bu n rsil rni k t'i,  z l-kesil buzux kerəkki, hərgiz qilqimu rəhim kil qili bolmaydu. Bəzilər, p k t kuruxla ker k, buzux ker k  m s, d ydu, Hox, undak bolsa, Wang Jingweyni buzux ker kmu, ker k  m smu? Yapon jahan'girligini buzux ker kmu, ker k  m smu? Feodallik tüzümni buzux ker kmu, ker k  m smu? Bu yaman n rsil rni buzmay turup, kuruxni hiyal kilma. P k t muxu n rsil rni buz qandila, Zhongguo andin nijatlik tapalaydu, Zhongguo andin kuruxka kirix l ydu, buzmay turup, kurim n,

diyix jöylügənlik bolidu, halas. Pəkət kona, qirik nərsilərnı buzoqandıla, andin yengi, saqlam nərsilərnı kuroqili bolidu. Mustəkillik bilən demokratiyini birləxtürüx demokratiyə اساسida Yapon baskunqiliriqə karxi turuxtur, ikkinqi türlük kilip eytkanda, Yapon baskunqiliriqə karxi turux اساسidiki demokratiyidur. Demokratiyə bolmioqanda, Yapon baskunqiliriqə karxi turux məqlup bolidu. Demokratiyə bolmioqanda, Yapon baskunqiliriqə karxi turuxni dawam kilduroqili bolmaydu. Demokratiyə bolqanda bolsa, Yapon baskunqiliriqə karxi urux 5-10 yil sozulqan təkdirdimu, səzsiz qəlibə kazinimiz.

Xiənzheng digən nimə? Bu—demokratik siyasi. Mən yoldax Wulao^①ning baya səzligən səzigə koxulimən. Ləkin hazır biz tələp kiliwatқан demokratik siyasi kəndak demokratik siyasi? U—yengi demokratik siyasi, yengi demokratik xiənzheng. U kona, waqti etüp kətkən, Yawropa, Amerika əlliriqə bolqan, burzuaziyə diktaturisidin ibarət bolqan atalmix demokratik siyasi əməs; xuning bilən billə, tehi Sovet ittipaqiqə bolqan, puroletariyat diktaturisidin ibarət bolqan demokratik siyasimu əməs.

Undak koniqə demokratiyə qət'əllərdə yürğüzəlğən idi, hazır zawal tepip, əksiyətqil nərsigə aylinip kaldı. Bunday əksiyətqil nərsining bizgə hərgiz kerigi yok. Zhongguodiki jahıllar eytiwatқан xiənzheng—qət'əllərdə bolqan, koniqə, burzuəqə demokratik siyasi. Ular aqzida bundak xiənzhengni

yürgüzimiz digini bilənmu həkiki yürüzməkqi əməs, bəlki buning bilən həlkni aldiməkqi. Ularning əməldə yürüzməkqi boləqini—faxistik bir partiyə diktaturisi. Zhongguo milli burzuaziyisi bolsa muxundak xiənzhenɡni həkikətən halaydu, Zhongguoda burzuaziyə diktaturisini yoləqə koyuxni halaydu, lekin ular buningəqə erixəlməydu. Qünki Zhongguo həlki bundak nərsini halimaydu, Zhongguo həlki burzuaziyidin ibarət bir sinipning diktatura yürü-züxini kərxi almaydu. Zhongguoning ixioqə qokum Zhongguoluklarning zor kəpqiligi igidarqilik kilixi kərək, burzuaziyidin ibarət bir sinipning siyasini əz qanggilioqə eliwelioxə mutlək yol koyulmaydu. Sotsiyalistik demokratiyə kəndak? Bu, təbii, nahayiti yaxxi, pütүн dunya kəlgüsidə sotsiyalistik demokratiyini yoləqə koyidu. Əmma bundak demokratiyini hazırki Zhongguoda tehi yoləqə koyqili bolmaydu, xuning üqünmu bizgə uni waktinqə yür-güzməslikkə toqra kelidu. Kəlgüsidə muəyyən xərt-xarait barlikkə kəlgəndin keyin, andin sotsiyalistik demokratiyini yoləqə koyqili bolidu. Hazir bizning Zhongguoqə zərür boluwatkan demokratik siyasi koniqə demokratiyimu əməs, tehi sotsiyalistik demokratiyimu əməs, bəlki Zhongguoning hazırki dələt əhwəlioqə uyqun kelidioxan yeni demokratizim. Hazir yoləqə koyulmakqi boluwatkan xiənzhenɡ yeni demokratik xiənzhenɡ boluxi kərək.

Yeni demokratik xiənzhenɡ digən nimə? Bu

birqanqə inkilawiy sinipning birlixip, wətən hainliriqə wə əksiyətqilərgə karatқан diktaturisi. Burun birəylən: “Bar tamakni həmməylən təng yəyli” digən səzni eytkan ikən. Meningqə, buni yengi demokratizimqə təmsil kilsa bolidu. Bar tamakni həmməylən təng yəydikənmiz, bir partiyə, bir guruh, bir sinip diktatura yürgüzsə bolmaydu. Bu həktə eytilqan səzləning əng yahxisi—Sun Zhongshən əpəndining «Zhongguo guomindangining məmlikətlik 1-kurultiyining hitapnamisi»diki səzi. Bu hitapnamidə: “Yekinki zaman dələtliridə həlk həkuki tüzümi dəp atalqan tüzüm, kəpinqə, burzuaziyigə has bolup, addi həlkni ezix koralıqə aylinip kaldı. Guomindangning həlk həkuki məsligi bolsa omumi addi həlkkə ortaq bolup, azqilik adəmlər igiləp hususi kiliwalidıqan nərsə əməs” diyilgən. Yoldaxlar, biz xiənzhengni tətqiq kilqanda, hər hil kitaplarnı okuximiz kerək, ləkin bolupmu muxu hitapnamini okuximiz kerək, bu hitapnamidə eytilqan yukuridiki birnəqqə eqiz səzni pixxik oqup, esimizdə qing tutuximiz kerək. “Omumi addi həlkkə ortaq bolup, azqilik adəmlər igiləp hususi kiliwalidıqan nərsə əməs” digən səzlər biz eytkan yengi demokratik xiənzhengning konkirit məzmuni, birqanqə inkilawiy sinipning birlixip, wətən hainliriqə wə əksiyətqilərgə karatқан demokratik diktaturisi, bugin bizgə zərür boluwatқан xiənzheng. Bundak xiənzheng Yapon baskunqiliriqə karxi birliksəplik xiənzheng

bolupmu hesaplinidu.

Bügün biz ötküzüwatkan bu yioqin xiönzhengni ilgiri sürüx yioqini döp atilidu. Nimə üqün “ilgiri sürüx” lazim? Ögər həmmə ilgiriləwatkan bolsa, ilgiri sürüxning hajiti bolmaytti. Biz birmunqə həxəm bilən yioqin ötküzüwatimiz, nimə üqün? Xuning üqünki, bəzilər ilgiriliməywatidu, midirlimay yetiweliwatidu, ilgiriləxkə unimaywatidu. Ular ilgiriləxkə tügül arkiqə qekiniwatidu. Sən uni ilgiriləxkə ündisəng, u əlsimu ilgiriləxkə unimaydu, bundaklar jahil unsur döp atilidu. Ular jahillikta uqioqə qikkən, xunga bizgə yioqin ötküzüp, ularni “ilgiri sürüp” koyuxka toqra keliwatidu. Bu “ilgiri sürüx” digən söz nədin qikkən? Kim kəxp kiloqan? Bu sözni biz kəxp kiloqan əməs, buni bir uluk adəm kəxp kiloqan, “Mən həlk inkilawi üqün 40 yil tiritim” döp eytkən hərmətlik əpəndi kəxp kiloqan, Sun Zhongshən əpəndi kəxp kiloqan. Qaranglar, uning ənə xu wəsiyitidə “Yekinda mən guominhuyyi qakirixni təxəbbus kiloqan idim, ... bolupmu uning əng kiska muddət iqidə qakirilixini əməlgə axuruxni ‘ilgiri sürüx’ lazim, döp alahidə wəsiyət kildim” döp yezilmioqanmidi? Yoldaxlar, bu “wəsiyət” undakmundak “wəsiyət” əməs, bəlki “alahidə wəsiyət”. “Alahidə wəsiyət” pəwkul’addə wəsiyət diməktur, uni səl qarap etiwarsiz taxlap koyuxka kəndakmu yol koyqili bolsun! Wəsiyəttə eytiloqini “əng kiska muddət”, bu, birinqidin, əng uzak muddət əməs,

ikkinqidin, uzakrak muddət əməs, üqinqidin, adət-tiqə kiska muddətmu əməs, bəlki “əng kiska” muddət. Guomihuyyining əng kiska muddət iqide qakirilixini əməlgə axurux üqün uni “ilgiri sürüx” kerək. Sun Zhongshən əpəndining wapat bolqinioğa 15 yil boldi, u təxəbbus kıloğan guomihuyyi hazir-ojiqə qakirilmidi. Hər küni xünzheng həkkidə daw-rang selip, wakitni pütünləy bihudə zayə kılıxiwətti, əng kiska muddətne əng uzak muddətkə aylandurup koyuxup, yənə tehi, ikki gəpning biri bolsila, Sun Zhongshən əpəndini xipi kəltürüxidu. U aləmdiki Sun Zhongshən əpəndining rohi bu yarimas əwlat-larəğa kanqilik lənət okuwatkəndu! Hazir ix nahayiti qüxinixlik, ilgiri sürmisəng, jəzmən ilgiriliməydu, nuroqun adəmlər arkiəğa qekiniwatidu, nuroqun adəmlər tehi oyəqanmaywatidu, xuning üqün “ilgiri sürüx” lazim.

Ilgirilimigən boləqəqka ilgiri sürüx kerək. Ilgiri-ləx asta boləqəqka ilgiri sürüx kerək. Xuning üqün biz ilgiri sürüx yiqinlirini kəng türdə ötkü-züwatimiz. Yaxlarning xiənzhenigni ilgiri sürüx uyuxmisiyu, ayallarning xiənzhenigni ilgiri sürüx uyuxmisiyu, ixqılarning xiənzhenigni ilgiri sürüx uyuxmisiyu, məktəplərninğ. idarilərninğ wə budüy-lərninğ xiənzhenigni ilgiri sürüx uyuxmiliriyu—həmmisi ketirənggü roh bilən nahayiti obdan yoloğa koyuldi. Bügün biz yənə bir omumi ilgiri sürüx yiqini ötküzüp, həmmə birlikdə ilgiri sürüwatimiz,

buningdin məkset—xienzhengni tezrək yolqa koydurux, Sun Zhongshən əpəndining kaldurup kətkən təlimirini tezrək əməlgə axuroquzux.

Bəzilər, ular baxka yərlərdə tursa, silər Yən-əndə tursanglar, silər ilgiri sürimən digininglar bilən ular kulak salmisa, buning nimə roli bolidu? dəydu. Roli bolidu. Qünki ix uləjyiwatidu, ular kulak selixka məjbur bolidu. Yiqinlarni kəpləp ətküziwərsək, makalilarni kəpləp yeziwərsək, nutuqlarni kəpləp səzləwərsək, diənbaolarni kəpləp beriwərsək, ularning kulak salmay ilaji yok. Meningqə, Yən'əndiki nuroqun ilgiri sürux uyuxmilirimizning ikki əhmiyiti bar. Birinqisi tətqiq kilix, ikkinqisi kəzoqax. Nimixka tətqiq kilimiz? Ular ilgirilimisə, sən ularni ilgiri sürisən, əgər ular səndin: nimixka bizni ilgiri sürisən? dəp sorap kalsa, u qaqda bizgə bu soalqa jawap berixkə toqra kelidu. Soalqa jawap berix üqün xienzhengning daolilirini obdan tətqiq kilix kerək. Bayatin yoldax Wulao nuroqun səzləni səzlidi, bularning əzi daoli. Məktəplər, idarilər, budüylər, hər sahə həlki hazirki xienzheng məsilisini tətqiq kilixi lazim.

Biz tətqiq kilip qikalisak, baxkilarni kəzoqax asan bolidu. Kəzoqaxning əzi “ilgiri sürux”, ularni hər tərəptin kəzoqisak, ular hər tərəptin asta-asta kəzoqilidu. Andin keyin nuroqun uxxak əkin sularni birləxtürüp qong bir dəryaqə aylandurup, barlik

qirik, zulmətlik nərsilərnı pak-pakız ekitiwətsək, yengi demokratik xiənzheng məydanəqə kelidu. Bundak qozəqaxning roli nahayiti qong bolidu. Yən'ənning ix-hərkiti pütün məmlikətkə təsir kərsətməy kalmaydu.

Yoldaxlar, silərqə, yiqin ətküzüx, diənbao berix bilənla jahil unsurlar ongxilip ketərmu? Ular aləqə basarmu? Ular bizning buyruqimizəqə boysunarmu? Yak, ular unqiwala asanliqə səzgə kirməydu. Nurəqun jahil unsurlar barki, ular məhsus jahillik məktiwinı püttürüp qikkan. Ular bğün jahillik kilidu, ətə jahillik kilidu, əgünlükkimu jahillik kilidu. Jahillik digən nimə? Jahillik—kajlik, bğünmu, ətimu, əgünmu aləqə basmaslik digən səz. Bundak adəmlər jahil unsur dəp atilidu. Bundak jahil unsurlarnı səzimizgə kirgüzüx asan ix əməs.

Dunyada ilgidin bolup keliwatkan xiənzheng Ən'gliyidə, Fransiyidə, Amerikida yaki Sovet ittipakida bolsun—həmmisidə inkilap wujutka qikip, demokratiyə pakitka aylanəqandin keyin, uni tğp kanun elan kilip etirap kilixtin ibarət boldi, bu kanun—asasiy kanun. Zhongguoda bolsa undak əməs. Zhongguoda inkilap tehi wujutka qikmıdi, məmlikitimizdə bizning qegra rayonimiz qatarlik yərlərdin baxka jaylarda demokratik siyasi tehi pakitka aylanəqini yok. Zhongguoda hazirki pakit yerim mustəmlikə, yerim feodallik siyasidin ibarət, obdan bir asasiy kanun elan kilinəqan təkdiydımu,

u mukərrər rəwixtə feodal küqlərninğ qarxiliqioğa, jahil unsurlarning toskunluqioğa uqraydu, uni onguxluk yoloğa koyimən diyix mümkin əməs. Xuning üqün hazirki xiənzhenğ hərkiti demokratiyiləxtürüxning pakitka aylanqanliqini etirap kilix əməs, bəlki tehi qoloğa kəltürülmigən demokratiyini qoloğa kəltürüx hərkiti bolidu. Bu—zor bir kürəx, hərgiz asan qüxidiqan ix əməs.

Hazir əzəldin xiənzhenğoğa qarxi turup kəlgən bəzi adəmlər^②mu xiənzhenğdin səz aqidiqan bolup qaldı. Ular nimə üqün xiənzhenğdin səz aqidu? Xuning üqünki, Yapon baskunqiliriqoğa qarxi turuwatqan həlkning kistixi bilən ilajsiz qaldı, xundak kilip koymay bolmıdı. Bəlki ular tehi ünining beriqə: “Biz xiənzhenğni izqil kuwwətləp keliwatomizqu!” dəp wakiraxmakta, daqa-dumbak qelixip dawrang kətirixməktə. Biz xiənzhenğ digən atalquni angliqili heli yillar boldı, əmma haziriqiqə xiənzhenğning sayisinimu kərmiduk. Ularning eytiwatkini bir hil, kiliwatkini yənə bir hil, bu xiənzhenğoğa nisbətən ikki yüzlilik kilix bolup hesaplinidu. Bundak ikki yüzlilik “izqil kuwwətləp keliwatomiz” digən nimining həkiki əpti-bəxirisi. Hazirki jahil unsurlar—ənə xundak ikki yüzliliklər. Ularning xiənzhenği adəm aldaydiqan nərsə. Kərüp qalisilərki, pat yekında, ehtimal, bir asasiy kanun, andin bir dazongtong qikip qalidu. Əmma demokratiyə, ərkinlikqu? Ularning sanga qaysi yil, qaysi

aylarda tegidiqanlıqini bilip bolmaydu. Asasiy kanun Zhongguoda bolqan idi, Cao Kun asasiy kanun elan qilqan əməsmidi^③? Lekin demokratiyə, ərkinlik kəyərdə qaldi? Dazongtongqə kəlsək, ular tehimu kəp bolqan, birinqisi Sun Zhongshən, u yahxi idi, əmma uni Yüən Shikəy elip taxlidi. Ikkinqisi Yüən Shikəy, üçinqisi Li Yüənhong^④, tətinqisi Feng Guozhang^⑤, bəxinqisi Xü Shichang^⑥, dimək, kəp digüqiligi bar idi, lekin bularning mustəbit hanlardin nımə pərki boldi? Ularning asasiy kanunliri bolsun, zongtongluqi bolsun—həmmisi sahta nərsilər. Həzirki Ən'gliyə, Fransiyə, Amerikiqə ohxax məmlikətlərdiki xiənzheng, demokratik siyasi dəp atalqan nərsilərnin həmmisi, əmiliyətə, adəmhər siyasi. Bundak əhwalni biz ottura Amerika wə jənubiy Amerikidimu kərələymiz, nırqun dələtlər jumhuriyət wiwiskisini esip koyqan, əmiliyətə, ularda azqina demokratiyimu yok. Zhongguodiki həzirki jəhillarmu huddi xundak. Ularning aqzidiki xiənzheng “kuyruk kərsitip, əpkə setix”tinla ibarət. Ular xiənzheng digən kuyrukni kərsitip, bir partiye diktaturisi digən əpkini satmaqta. Mən ularni kəlsə-kəlməs tillawatkinim yok, mening sözümning asasi bar, bu asas xuningdin ibarətki, ular, bir tərəptin, xiənzheng diyixidu, yənə bir tərəptin, həlkəkə qilqilik ərkinlik bərməywatidu.

Yoldaxlar, həkiki xiənzheng hərgiz asanliqə

qoloqa kəlməydu, uni muxəkkətlik kürəxlər arkilikla qoloqa kəltürgili bolidu. Xuning üqün, silər hərgiz, yiqin ötküzsək, diənbao bərsək, makala yazsakla, xiənzhenq məydanoqa kelidu, dəp ixinip qalmanglar. Xuningdək silər hərgiz, guomin cənzhenqhuy^⑦ qarar qobul kilsa, guominzhengfu buyruq qikarsa, 11-ayning 12-küni guomindahuy qakirilsa^⑧, asasiy kanun elan kilinsa, hətta dazongtong saylansa, həmmə ix jayida bolup ketidu, aləm tep-teq bolup qalidu, dəpmu ixinip qalmanglar. Bu—yok ix, mengənglarni aylanduruwalmanglar. Bu əhwalni laobəyxinglar-qimu oquq qüxəndürüx kerək, ular kaymukup qalmisun. Ix hərgiz undak asan əməs.

Bundak digənlik, ix xundak kiyin, xiənzhenqdin ümit qalmidi, dəp “ümit üzüx” bolmamdu? Undakmu əməs. Xiənzhenqdin helimu ümit bar, bəlki ümit zor, Zhongguo qokum yengi demokratik dölətke aylinidu. Nimə üqün? Xiənzhenq toqrisidiki kiyin-qiliklar jahil unsurlarning kasapitidin boluwatidu; əmma jahil unsurlar mənggü jahillik kilip ketəlməydu, xuning üqün bizdə helimu zor ümit bar. Duniyadiki jahil unsurlar bögün jahillik kilsimu, ətə jahillik kilsimu, egünlükkə yənə jahillik kilsimu, əmma mənggü jahillik kilip ketəlməydu, ahir berip əzgirix yasaydu. Wang Jingweyni alayli, u birmunqə wakıt jahillik kilip kelip, Yapon baskunqiliriqa qarxi turuwatqan ziminda jahilliqini yənə akturalmay qaloqanda, ahir özini Yaponiyining koyniqa

atti. Zhang Guotaoni alayli, umu birmunqə wakıt jahillik kildi, biz birnəqqə ketim kürəx yiqini etküzüp, üsti-üstigə kürəxkə eliwiduk, umu tikiwətti. Jahil unsurlar, əmiliyətə, jahilliqida qing turalmaydu, jahillik kilip kelip, ahir əzgirix yasaydu, yirginixlik nijasətkə aylinip qalidu. Əzgirip yahxi bolup qalidiqanlirimu bolidu, bundak boluxmu kürəxkə elinix, üsti-üstigə kürəxkə elinix nətijisidə əz hataliklirini tonux arkilik bolidu. Kiskisi, jahillar əzgirix yasaydu. Jahillarning haman əz aldiqə bir pilani bolidu, ularning pilani qandak kilip baxkilaroqə ziyan selix hesawioqə əzi payda elix həm qandak kilip ikki yuzlimilik kiyapətkə kiriwelixtin ibarət. Əmma ilgiridin bolup ətkən jahillarning erixkən nətijisi haman əzlrining arzusining əksiqə bolup kəldi. Ular ixni həmixə baxkilaroqə ziyan selixtin baxlap, əzigə ziyan yətküzüx bilən ayaklaxturidu. Biz, Qemberlen “əz putioqə əzi palta qepiwatidu” digən iduk, hazir biz digəndək bolup qikti. Ilgiri Qemberlenning pütün pikri-hiyali Gitler digən paltini kətirip, Sovet həkining putioqə qepix idi, lekin, bultur 9-ayda Germaniyə bilən Ən’gliyə-Fransiyə otturisida urux partliqan kündin baxlap, Qemberlenning kolidiki palta Qemberlenning əz putini qapti. Ta haziroqiqə bu palta Qemberlenni dawamlıq qepiwatidu. Zhongguodimu bundak heka-yilər heli kəp. Yüən Shikəy laobəyxinglarning putioqə palta qapmaqci bolıqan idi, nətijidə əzigə

qapti, birnəqqə ay han bolupla öldi③. Duən Qiruy, Xü Shichang, Cao Kun, Wu Peyfu katarliklar həlk-ni basturmakqi boləqan idi, əmma nətəjədə ularning əzliri həlk tərəpidin aqđdurup taxlandi. Kimki bax-kilarəqa ziyan selix hesawioqa əzi payda elix niyitidə bolidikən, uning akiwiti yahxi bolmaydu.

Hazirki gongchəndangəqa karxi jahillarmu aləqa basmaydioqan bolsa, meningqə, muxundak kərgülük-tin keqip kutulalmaydu. Ular birlik digən qiraylik nam astida iləqar Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayo-nini əməldin kaldurmakqi, iləqar 8-armiyə wə yeni 4-armiyini əməldin kaldurmakqi, iləqar gongchəndangni əməldin kaldurmakqi, iləqar həlk təxkilat-lirini əməldin kaldurmakqi boluwatidu. Muxundak bir yürux qong pılanlarning həmmisi bar. Əmma, meningqə, kəlgüsidə nətəjə xundak bolup qikiduki, jahillik hərgiz iləqarlikni əməldin kalduralmaydu, tətürsiqə, iləqarlik jahillikni əməldin kalduridu. Jahil unsurlar əməldin kalduruluxni halimaydikən, əzliri aləqa basmisa bolmaydu. Xuning üqün u jahil unsurlarni 8-armiyigə hujum kilmaslikka, gongchəndangəqa wə qegra rayonəqa karxi turmaslikka daim dəwət kilip keliwatimiz. Əgər ular niyitidin qokum yanmaydioqan bolsa, bir karar qikirip, bu kararning birinqi maddisioqa: “Biz jahil unsurlar əzimizni yokitixka wə gongchəndangni kəng kələmdə rawaj-linix pursitigə igə kilixka kət'i bəl baqlioqanlıqimiz üqün, gongchəndangəqa karxi turux wə qegra

rayonqa qarxi turuxni özimizgə wəzipə kiliwalduk” dəp yezip qoysun. Jahil unsurlarning “gongchəndangni yokitix” toqrisidiki təjribisi heli mol, əgər ular hazirmu “gongchəndangni yokitix” koyida bolsa, bumu ularning öz ərki. Qünki ular yisə öz tamiqini yəptu, uhlisa öz uykusini uhlaptu, “yokitix” koyida bolsa boliwərsun. Birak, ular heliki karar-ni əməlgə axuruxka təyyarlik kərüp koyuxi kerək, buni əzgətkili bolmaydu. Ətkən 10 yil iqide “gongchəndangni yokitix”larning həmmisi muxu karar boyiqə kilindi. Əgər buningdin keyin yənə “yokitix” elip berilidikən, bu kararni yənə təkrrarlaxka toqra kelidu. Xuning üqün, mən ularqa, “yokitix” elip barmioqninglar tüzük bolarmikin, digən məslihətni berimən. Qünki pütün məmlikət həlkiqə kerigi “gongchəndangni yokitix” əməs, Yapon baskunqiliriqa qarxi turux, ittipaklixix, aləqa besix. Xuning üqün, “gongchəndangni yokitix” koyida boləqanlar qokum məqlup bolidu.

Kiskisi, qekinix jümlisigə kiridiqanliki hərketning nətijisi uningqa baxqilik kiləuqilarning əsli arzulirining əksiqə bolidu. Kədimki wə hazirki zamanda, Zhongguoda wə qət’əllərdə bolsun, tamamən xundak.

Hazirki xiənzhengdimu xundak. Əgər jahillar xiənzhengqa yənila qarxi turiweridikən, nətijə qokum ularning arzulirining əksiqə bolidu. Bu xiənzheng hərkiti öz yөнүlүxidə hərgiz jahillar bəlgi-

ligən yol boyiqə mangmaydu, qokum ularning arzuliriqə karxi yolda mangidu, mukərrər rəwixtə həlk bəlgiligən yol boyiqə mangidu. Bu qokum, qünki pütün məmlikət həlki xundak kilixni tələp kilidu, Zhongguoning tarihiy tərəkkiyati xundak kilixni tələp kilidu, pütün dunyaning yüzlinixi bizning xundak kiliximizni tələp kilidu, kim bu yönülüxtin boyun toləqiyalaydu? Tarihning zor qakini arkiqə yanduroqili bolmaydu. Lekin, bu ixni yahxi elip berix üqün wakit lazim—bir ətigəndila muwəpəkiyət kəzanqili bolmaydu; tirixix lazim—irəngsizlik bilən bir baxka elip qikkili bolmaydu; kəng həlk ammisini səpərwər kilix lazim—yəkkə-yiganə küq bilən ünüm hasil kilqili bolmaydu. Bizning bögün bu yiqinni ötküzgənligimiz nahayiti yahxi boldi, yiqindin keyin yənə makalilar yeziximiz, omumi diənbaolar elan kiliximiz lazim, xuningdək muxundak yiqinni Wutəyshəndə, Təyhangshəndə, Huabeyda, Huazhongda wə məmlikətning hərəkaysi jaylirida—həmmila yərdə ötküzüx lazim. Muxundak kiliniweridiqan bolsa, birnəqqə yil kilinsa, bu ixmu bir yərgə berip kalidu. Biz ixni qokum yahxi kiliximiz lazim, demokratiyə wə ərkinlikni qokum qolqə kəltürüximiz lazim, yengi demokratik xiənzhengni qokum yolqə kəyuximiz lazim. Əgər bundak kilinmay, jahillarning kilqinidək ketiweridiqan bolsa, wətən munkərz bolidu. Wətəning munkərz boluxidin saqlinix üqün qokum xundak kilix lazim. Bu məksət

üqün köpqilik tirixixi kerək. Tirixidioqanla bolsak, bizning iximizdin zor ümit bar. Yənə xunimu qüxini-x lazimki, jahillar hamini azqilik, kixilərnin-zor köpqiligi jahillardin əməs, ular alqə basidu. Azqilikka köpqilik bilən takabil tursak, uning üstigə, tirixidioqan bolsak, bundak ümit tehimu zoriyidu. Xuning üqün eytimənki, ix gər-qə kiyin bolsimu, əmma ümit zor.

Izahlar

① Bu yoldax Wu Yüzhangni kərsitidu, u xu qaqda Yən'ən hər sahə həlkəning xiənzhengni ilgiri sürüx uyuxmisining huy-zhangni idi.

② Bu Jiang Jieshi baxqiliqidiki guomindang əksiyətqilirini kərsitidu.

③ Beyyang jünfa Cao Kun 1923-yili hər bir awaz üqün 5 ming yüən kümüq pul para berix yoli bilən guohuy yiyüənliridin 590 kixini setiwelip, "dazongtong"lukka saylanqan, bunin-9 arki-sidin ənə xu parihor guohuy yiyüənliri tərripidin tüzülgən asasiy kanun elan qilinqan, xu qaqda buni kixilər "Cao Kun asasiy kanuni" yaki "parihorlar asasiy kanuni" dəp atiqan.

④ Li Yüənhong əslidə Qing sulalisi yengi armiyisi 21-ari-laxma xiesining xietongi (Keyinki waqitlardiki lüzhangqə barawər) idi, 1911-yili Wuchang kəzqilingi waqtida inkilap tərripidə turuxka məjbur bolup, inkilawiy armiyinin-9 Hubey əlkisidiki dudusi bolqan. Beyyang jünfalar həkümanlik kilqan məzgildə fuzongtong wə zongtong katarlik wəzipilərdə bolqan.

⑤ Feng Guozhang Yüən Shikəyning qol astidikiliridin bolup, Yüən Shikəy əlgəndin keyin, Beyyang jünfaların-9 Zhili guruhi (Hebey əlkisi guruhi)ning baxliqi bolqan. U 1917-yili Li Yüənhongni koqliwetip, Beyjing həkümitinin-9 zongtongi bolqan.

⑥ Xü Shichang—Beyyang jünfalardin bolqan siyasət-waz,

1918-yili Duən Qiruyning qolqomiqi bolqan guohuy uni zongtong kilip sayliqan.

⑦ “Guomin cənzhenghuy” Yapon baskunqiliriqa karxi urux baxlanqandin keyin guomindang həkūmiti məjburiyət astida qurqan məslihət berix haraktiridikila bir organ idi. Cənzhengyüən-lərning həmmisi guomindang həkūmiti tərīpidin “təklip kilingan” bolup, Yapon baskunqiliriqa karxi barlik partiyə-guruhlarning wəkillirini kərünüxtə öz iqigə alqan bolsimu, lekin guomindang əzaliri zor kəpqilikni təxkil kilatti. Bu “guomin cənzhenghuy” guomindang həkūmitining siyasət wə tədbirlirigə karita heqqandak qəkləx həkūkiqa igə əməs idi. Jiang Jieshi guomindangi kündin-kün’gə əksiyətqiləxkənliktin, guomindang əksiyətqiliri wə baxqa əksiyətqi unsurlar cənzhengyüənlər tərkiwidə tehimu kəpəydi, demokratlar tehimu azaydi, uning üstigə, demokratlarning gəp-səzliri tehimu boquldi, xuning üqün, bu “guomin cənzhenghuy” guomindang əksiyətqilirining noqul qolqomiqi ikənligini kündin-kün’gə oquq kərsətti. Zhongguo gongchəndangidin katnaxqan cənzhengyüənlər 1941-yili jənubiy Ənhuy wəkəsidin keyin guomin cənzhenghuyning yiqinliriqa katnixixni birnəqqə qətim rət kilip, guomindangning əksiyətqil tədbirlirigə etiraz bildürdi.

⑧ 1939-yil 9-ayda guomin cənzhenghuyning 4-yiqini, Zhongguo gongchəndangining həm baxqa partiyə-guruhlardiki demokratlarning təkliwi boyiqə, guomindang həkūmitining guomindahuyni kərəllik qakirip, xiənzheni yoləa qoyux toqrisida oquq buyruq qikirixini tələp kilip karar kəbul kildi. Xu yil 11-ayda guomindang zhongyangining 6-omumyiqini 1940-yil 11-ayning 12-küni guomindahuy qakiridiqanliqini elan kildi. Guomindang buningdin paydilinip, əzining aldamqilik təxwikatini kəng türdə elip bardi. Keyin bu qararlarning heqkaysisi əməlgə axmidi.

⑨ Yüən Shikəy 1915-yil 12-ayning 12-küni əzini han dəp atiqan idi, 1916-yil 3-ayning 22-küni hanlik namini əməldin kalduruxka məjbur boldi.

YAPON BASKUNQILIRIQA KARXI GENJÜDILƏRDIKI HAKIMIYƏT MƏSILISI*

(1940-yil 3-ayning 6-küni)

1. Həzirkı wakit—guomindangning gongchəndangqa karxi jahilliri bizning Huabey, Huazhong katarlik jaylarda Yapon baskunqiliriqa karxi demokratik hakimiyət kuruximizə pütүн küqi bilən karxi turuwatkan, bizgə bolsa bundak hakimiyət kurux zərür boluwatkan həmdə Yapon baskunqiliriqa karxi hərkaysi asasiy genjüdilərdə bundak hakimiyət kurux mümkün bolup qalqan wakit. Bizning gongchəndangqa karxi jahillar bilən hakimiyət məsilisi üstidə Huabey, Huazhong wə Xibeyda elip beriwatkan küriximiz məmlikət boyiqə birlikşəplik hakimiyət kuruxni alqə sürux haraktirini alqan bolup, pütүн məmlikətning dikkət-etiwarini jəlp kilmakta, xuning üqün, bu məsilini ehtiyatlik bilən bir tərəp kiliximiz kerək.

2. Yapon baskunqiliriqa karxi turux dəwriddə biz

---

* Bu—yoldax Mao Zedong yazqan Zhonggong zhongyangning partiya iqigə karatqan yolyoruqi.

kuroqan hakimiyət—haraktir jəhəttin milli birlikşəplik hakimiyət. Bundak hakimiyət Yapon baskunqiliriqə karxi turuxni kollaydiqan, demokratiyininu kollaydiqan barlik kixilərnin hakimiyiti, birkanqə inkilawiy sinipning birlixip, wətən hainliriqə wə əksiyətqilərgə karatқан demokratik diktaturisi. U pomixxik, burzuaziyining əksil'inkilawiy diktaturisidin pərklinidu, yər inkilawi dəwridiki ixqi-dihan demokratik diktaturisidinmu pərklinidu. Bundak hakimiyətning haraktirini enik qüxinix wə uni ihlas bilən yürgüzüx pütүн məmlikətni demokratiyiləxtürüxnə aləqə sürüxkə qong yardəm beridu. Tolimu sol wə tolimu ong hahixning ikkilisi pütүн məmlikət həlkiqə intayin yaman təsir beridu.

3. Həzir baxlanqan Hebey cənyihuyini qakirix wə Hebey məmuri weyyüənhuyini saylax ixi jiddi əhmiyətkə igə. Xuningdək qərbiy ximaliy Sənxi-də, Shəndongda, Huəyhening ximalidiki jaylarda, Suyde, Fuxiən, xərkiy Gənsu katarlik jaylarda yengi hakimiyət kuruxmu jiddi əhmiyətkə igə. Buni yukurida eytiləqan pirinsiplar boyiqə elip berix, tolimu ong wə tolimu sol hahixlardin kattik saklinix kerək. Həzirkə wakitta tehimu eqir boluwatkini ottura burzuaziyini wə kəyming shenshilarni kələqə kəltürüxkə etiwarsiz karaydiqan "sol" hahix.

4. Yapon baskunqiliriqə karxi milli birlikşəplik hakimiyətning pirinsipiqlə əsasən, kixi sani təksimati jəhəttə, gongchəndang əzaliri üqtin birni,

partiyisiz sol tərəkkipər wərlər üqtin birni, ong-qimu, solqimu mayil bolmioqan ariliktikilər üqtin birni igiləydiqanliqi bəlgilinixi kerək.

5. Gongchəndang əzalirining hakimiyəttə rəhbərlik orunni igilixigə kapalət berix kerək, xunga, üqtin birni igiligən gongchəndang əzaliri süpət jəhəttə üstün xərtkə igə bolqan bolsun. Muxu xərt bolqandila, partiying rəhbərlik hokukini kapalətləndürgili bolidu, kixi sanining uningdin kəp boluxi hajətsiz. Rəhbərlik hokuki diginimiz ətigəndin kəqkiqə uni xoar kiliwelip towlap yürux digənlik əməs, xuningdək hakawurluk bilən baxkilarni özimizgə boysundurux digənlikmu əməs, bəlki partiying toqra siyasiti wə özimizning nəmunitik hizmiti arkilik partiye sirtidiki zatlarni kayil kilip wə tərbiyiləp, bizning təklipirimizni kəbul kilixni halaydiqan kilix digənlik.

6. Partiyə sirtidiki tərəkkipər wərlər üqtin birni igiligən boluxi lazim, qünki ular kəng uxxak burzuaziyə ammissi bilən baqlanqan. Bizning bundak kiliximiz uxxak burzuaziyini kəloqə kəltürüxtə nahayiti qong təsir kərsitidu.

7. Ariliktikilərgə orunning üqtin birini berixtin məksət ottura burzuaziyə bilən kəyming shenshilarni kəloqə kəltürüxtin ibarət. Bu təbikilərnə kəloqə kəltürux jahillarni yitim kalduruxning mohim tədbiri. Həzir biz bu təbikilərnə küqini hərgiz hesapka almay turalmaymiz, biz ularqə ehtiyatlik bilən

muamilə kiliximiz lazim.

8. Gongchəndangning sirtidiki kixilərgə kəlsək, ularning partiyə-guruh munasiwitining bar-yokluqı wə qaysi partiyə-guruhka mənsup ikənligidin kət'i nəzər, Yapon baskunqiliriqə karxi tursila wə gongchəndang bilən həkərlixixni halisila, biz ularqə həkərlixix pözitsiyisi bilən muamilə kiliximiz lazim.

9. Kixi sanining yukurkidək təkəsim kilinixi — partiyimizning həkiki siyasiti, məs'uliyətsizlik kilip, kolning uqidila ixləp koyuxka bolmaydu. Bu siyasetni ijra kilix uqün, həkimiyyət hizmitini üstigə alqan partiyə əzaliriqə tərbiyə berip, ulardiki partiyə sirtidiki zatlar bilən həkərlixixni halimaslik yaki uningqə adətlənməslikkə ohxax tarlikni tügıtix, demokratik istilni təxəbbus kilip, ularni ixta awal partiyə sirtidiki zatlar bilən məslihətlixidiqan, kəp-qilikning raziliqini elip, andin ixləydiqan kilix lazim. Xuning bilən billə, partiyə sirtidiki zatlarni türlük məsililər üstidə pikir berixkə imkan kədər riqbətləndürüx hək ularning pikrigə kulak selix lazim. Bizning kolimizda armiyə wə həkimiyyət bar, həmmə ix xərtsiz halda bizning bəlgiliximiz boyiqə ixlinixi kerək, dəp, partiyisiz zatlarqə bizning pikrimizgə koxulux wə uni qin kənglidin kayil bolup ijra kilix toqrisida tirixqanlik bilən qüxənqə berixkə əhmiyət bərməslik hərgiz yarimaydu.

10. Kixi sanining yukurkidək təkəsim kilinixi

bir omumi bəlgilimə, jaylar əlük halda san toldurux bilən bolup kətməstin, uni əzining əmiliy əhwalıqə qarap ijra kilixi kerək. Əng təwən katlam hakimiyət tərkiwini əhwalıqə qarap əzgərtip, hakimiyət organlıriqə pomixxiklar, tuhao-lieshenlarning sukunup kiriwelixidin saklinix lazim. Hakimiyət kurulqiniqə uzak bolqan Sənxi-Chahar-Hebey qəgəra rayoni, ottura Hebey rayoni, Təyhangshən rayoni wə jənubiy Hebey rayoni muxu pirinsip boyiqə əzlrining fangzhenlirini yengiwaxtin qarap qikixi lazim. Yengi hakimiyət kurqanda, tamamən muxu pirinsipka əməl kilix kerək.

11. Yapon baskunqiliriqə qarxi birliksəpning saylam siyasiti 18 yaxka toloqan, Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxni wə demokratiyini qollaydiqan Zhongguoluklarning həmmisini sinipi, milliti, jinsi, etikadi, kandak partiyə-guruhka mənəsup boluxi wə məlumat dərjisiqə qarimastin, saylax wə saylinix hokukiqə iqə kilixtin ibarət boluxi lazim. Yapon baskunqiliriqə qarxi birliksəplik hakimiyət həlk saylamliri arkilik wujutka kelixi lazim. Uning təkiliy xekli demokratiyə-mərkəzləxtürux tüzümidin ibarət boluxi kerək.

12. Yapon baskunqiliriqə qarxi birliksəplik hakimiyətning siyasi ixlarni yoloqə koyux fangzheni Yapon jahan'girligiqə qarxi turux, Yapon baskunqiliriqə qarxi həlkni muhapizət kilix, Yapon baskunqiliriqə qarxi hərkaysi təbikilərnin mənəpə-

ətlirini təngxəx, ixqi, dihanlarning turmuxini yahxilax həm wətən hainliri və əksiyətqilərnı basturuxni asasiy qikix nukta kilixi lazim.

13. Bizning hakimiyitimizgə katnaxkan partiye sirtidiki zatlardin turmux aditi və söz-hərketdə gongchəndang əzaliri bilən ohxax boluxni tələp kil-qili bolmaydu, əgər xundak boluxni tələp kilsak, ularni narazi kilip koyimiz və hatirjəmsizlikkə selip koyimiz.

14. Hərəkaysi zhongyangjülər, zhongyang fenjülərgə, qüdəngweylarqə və hərəkaysi koxunlarning baxlikliriqə partiye iqidə enik qüxəndürux elip berip, muxu yolyorukni hakimiyət hizmitidə toluk əməlgə axurux tapxurulidu.

HAZIRKI YAPON BASKUNQILIRI- OIA QARXI BIRLIKSƏPTIKI CELÜE MƏSILISI*

(1940-yil 3-ayning 11-küni)

1. Həzirkı siyasi vəziyət mundak: (1) Yapon ja-
han'gırligi Zhongguoning Yapon baskunqiliriya qar-
xi uruxida eqir zərbigə uqrap, kəng kələmdə hərbi
hujum kilixka küqi yətməydiyan bolup qaldı, xunga
düşmən bilən bizning otturimizdiki vəziyət zhənlü-
lik tirkixix baskuqioya kirdi; lekin düşmən özining
Zhongguoni munkərz kilixtin ibarət tıp siyasitidə
helimu qing turuwatidu həmdə bu siyasətni Yapon
baskunqiliriya qarxi birlikəpnı buzux, öz arka
sepidə "tazilax"ni jiddiləxtürüx wə iktisadiy tajawu-
zini jiddiləxtürüxkə ohxax usullar bilən yürgüzü-
watidu. (2) Ən'gliyə wə Fransiyining xərktiki orni
Yawropa uruxi səwiwidin ajizlaxti, Amerika bolsa
taoı üstidə olturup, yolwas talixixini tamaxa kilix
siyasitini dawamlıq kollarımaқта, xuning üqün xərk
Myunheni yiqinining hazırqə qakirilix imkanıyiti

---

* Bu—yoldax Mao Zedong Yən'əndə partiyining yukuri dəri-
jilik kadırliri yiqinida qiləyan doklatning tigangi.

yok. (3) Sovet ittipaki taxki siyasəttə yengi qəlibi-
lərgə erixti, Zhongguoning Yapon baskunqiliriqa
karxi uruxioqa awalkidəkla aktip yardım berix
siyasitini kolliniwatidu. (4) Yaponpərəs qong bur-
zuazlar allikaqan Yaponiyigə üzül-kesil təslim bolup
kətti wə korqak bolup otturiqa qikmakqi bolu-
watidu. Yawropa, Amerikapərəs qong burzuazlar
bolsa dawamlık Yapon baskunqiliriqa karxi turuxi
mümkin, lekin ularda murəssəqilik hahixi awalki-
dəkla eqir dərjide məwjut. Ular ikki bislik siyasət
kollinip: bir tərəptin, guomindangning texidiki hər-
kaysi küqlər bilən ittipaklixip, Yaponiyigə takabil
turidu, yənə bir tərəptin, hərkaysi küqlərni nabut
kilixka küqining beriqə hərket kilidu, bolupmu
gongchəndangni wə tərəkkipərwər küqlərni nabut
kilixka jenining beriqə urunidu. Ular—Yapon bas-
kunqiliriqa karxi birlikseptiki jahillar. (5) Ottura
burzuaziyə, kəyming shenshilar wə yərlik əmiliy
küqkə igə guruhlarni öz iqigə aləqan ariliktiki küq-
lər qong pomixxik, qong burzuaziyining asasiy
hökümran küqliri bilən zit boləqanliktin, xuning bilən
billə, ixqilar sinipi wə dihanlar sinipi bilənmü zit
boləqanliktin, kəpinqə, tərəkkipərwər küqlər bilən
jahil küqlər arisidiki ottura məydanda turidu. Ular—
Yapon baskunqiliriqa karxi birlikseptiki ariliktiki-
lər. (6) Gongchəndang rəhbərliğidiki puroletariyat,
dihanlar wə xəhər uxxak burzuaziyisining tərək-
kipərwər küqliri yekinki məzgillərdə heli zor

dərjide rawajlandi, Yapon baskunqiliriqa qarxi demokratik hakimiyatning genjudilirining hulini asasiy jehattin kuruwalidi. Bu kuqlarning putun memlikitimizdiki ixqilar, dihanlar we xehər uxxak burzuaziyisi iqidiki tæsiri nahayiti qong, ariliktiki kuqlər iqidimu heli tæsiri bar. Yapon baskunqiliriqa qarxi jeng meydanlirida Yapon karakqilirining eskiriy kuqidin gongchəndang zərbə beriwatkanliri guomintang zərbə beriwatkanliri bilən təng digudək boluwatidu. Gongchəndang rəhbərliğidiki tərəkkipərwer kuqlər—Yapon baskunqiliriqa qarxi birlik-septiki tərəkkipərwerlər.

Yukuridikilər Zhongguoning hazirki siyasi wəziyiti. Bundak wəziyette wəziyatning yaxilixini koloqa kəltürux, wəziyatning yamanlixip ketixini tosuxning imkaniyiti helimu məwjud, zhongyangning 2-ayning 1-künidiki karari tamamən toqra.

2. Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxta qəlibə kazinixning tıp xərti Yapon baskunqiliriqa qarxi birliksepnı kengəytix we mustəhkəmləxtin ibarət. Bu məxsətkə yetix üqün, tərəkkipərwer kuqlərni rawajlandurux, ariliktiki kuqlərni koloqa kəltürux we jahil kuqlərgə qarxi turux celüesini kollinix lazim, bular bir biridin ayrilmaydiqan üq halka bolup, kürəxni Yapon baskunqiliriqa qarxi barlik kuqlərni ittipaklaxturuxning wastisi kilidu. Yapon baskunqiliriqa qarxi birliksep dəwrədə, kürəx ittipaklikning wastisi, ittipaklik kürəxning məxsidi. Ittipaklik

kürəx bilən qoloqa kəltürülsə dawamlixidu, yol koyux bilən qoloqa kəltürülsə yokilidu, digən həki-kətni partiyimizdiki yoldaxlar pəydin-pəy qūxini-waldi. Lekin qūxənmigənlər helimu jik, ular ya, kürəx birlikəpni buzidu, dəp qaraydu, ya, kürəx qəksiz kollinilsa bolidu, dəp qaraydu, ya ariliktiki küqlərgə karita natoqra celue kollinidu, ya jahil küqlərgə karita hata qūxənqidə bolidu, bularning həmmisini tüzitix lazim.

3. Tərəkkipərwər küqlərnı rawajlandurux puroletariyat, dihanlar sinipi wə xəhər uxxak burzuaziysining küqlirini rawajlandurux, 8-armiyə wə yengi 4-armiyini dadil kengəytix, Yapon baskunqiliriqə karxi demokratik genjüdilərnı kəng türdə kurux, gongchəndangning təxkilatlırını məmlikət boyiqə rawajlandurux, məmlikət boyiqə ixqilar, dihanlar, yaxlar, ayallar, balılar wə baxkılarning ammiwi hərketlırını rawajlandurux, pütün məmlikəttiki ziyalılarnı qoloqa kəltürüx wə demokratiyini qoloqa kəltürüx yolidiki xiənzhəng hərkitini kəng həlk ammisi arisiojqə kengəytix diməktur. Pəkət tərəkkipərwər küqlərnı kədəmmu-kədəm rawajlanduroqandila, wəziyətning yamanlixip ketixini tosup, təslimqilik wə bəlgünqilikni tosup, Yapon baskunqiliriqə karxi uruxta qəlibə kazinix üqün təwrənməydiqan mustəhkəm asas tikligili bolidu. Lekin tərəkkipərwər küqlərnı rawajlandurux bir jiddi kürəx jəryani, buningda Yapon jahan'girligi həm wətən hainlırı

bilənla xəpkətsiz kürəx kilix lazim bolup kalmay, bəlki jahillar bilənmu xəpkətsiz kürəx kilix lazim. Qünki tərəkkipərwər küqlərnı rawajlanduruxka jahillar qarxi turidu, ariliktikilər bolsa guman bilən karaydu. Əgər jahıllarəqa qarxi kət'i kürəx elip barmisak wə bu kürəxtə həkiki muwəppəkiyət kazinalmisak, jahıllarınq besimioqa qarxi turəqili bolmaydu, ariliktikilərnıq gumanlirininımu tügətkili bolmaydu, tərəkkipərwər küqlərnı rawajlandurux imkaniyitimu bolmaydu.

4. Ariliktiki küqlərnı koləqa kəltürəx digininı ottura burzuaziyini koləqa kəltürəx, kəyming shen-shılarnı koləqa kəltürəx wə yərlik əmiliy küqkə igə guruhlarnı koləqa kəltürəx digənlik. Bular—bir biridin pərklididəqan üç kışim kixilər, ləkin həmmisi hazırki wəziyəttiki ariliktikilər. Ottura burzuaziyə—məybənlər sinipidin yəni qong burzuaziyidin baxka milli burzuaziyə. Gərqə ular bilən ixqılar otturida sinipiy ziddiyət bolsimu, ular ixqılar sinipininı mustəkilliəqini yaqlimisimu, ləkin ular koldin kətkən rayonlarda Yapon jahan'girligining zulmioqa uqrawatidu, guomindang həkümranliəqidiki rayonlarda bolsa qong pomixxik, qong burzuaziyininıq qəklimisigə uqrawatidu, xuning üçün ular Yapon baskunqiliriəqa qarxi turidu wə əzlirininıq siyasi hokukini koləqa kəltürəxkə tirixidu. Yapon baskunqiliriəqa qarxi turux məsilisidə ular ittipaklixip Yapon baskunqiliriəqa qarxi urux kilixni yaklaydu;

siyasi hokukni koloqa kelturux mesiliside ular xien-zheng herkitini yaklaydu, xuningdek terekkiparwərlər bilən jahillar otturisdiki ziddiyətlərdin paydilinip, öz məxsətlirigə yetixkə urunidu. Biz bu təkikini koloqa kelturuximiz lazim. Kəyming shen-shilar pomixxiklar sinipining sol kaniti yəni burzuaziyə tūsini aləjan bir kisim pomixxiklar bolup, ularning siyasi pozitsiyisi ottura burzuaziyingigə omumən ohxaydu. Ular bilən dihanlar otturisida sinipiy ziddiyət bolsimu, əmma ular bilən qong pomixxik, qong burzuaziyə otturisdimu ziddiyət bar. Ular jahillarni yaklimaydu, ularmu jahillar bilən bizning otturimizdiki ziddiyətlərdin paydilinip, əzlrining siyasi məxsətlirigə yətməkqi bolidu. Biz bu bir kisim kixilərgimu hərgiz etiwarsiz karimastin, koloqa kelturux siyasitini kolliniximiz lazim. Yərlik əmiliy kükə igə guruhlar jay igiligən əmiliy kükə igə guruh bilən jay igilimigən hər hil namda atilidi-qan koxunlardin ibarət ikki hil kükni öz iqigə alidu. Gərqə ular bilən terekkiparwər küqlər otturisida ziddiyət bolsimu, ləkin ular bilən hazirki guomindang mərkiziy həkümitining baxkilaroqa ziyan selix hesawioqa əzi payda elix siyasiti otturisdimu ziddiyət bar, xuningdek ularmu jahillar bilən bizning otturimizdiki ziddiyətlərdin paydilinip, əzlrining siyasi məxsətlirigə yetixni oylaydu. Yərlik əmiliy kükə igə guruhların gəhbərlik tərkiwidikiliriningmu kəpinqisi qong pomixxik, qong

burzuaziyə təəllük, xuning üçün ular Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxta bəzidə tərəkkipər wərlik kilsimu, uzak etməylə yənə əksiyətqilixiwalidu; lakin ular bilən guomindangning mərkəz küqliri otturidimu ziddiyət boləqanliktin, biz toqra siyasət kollansakla, ular bizning jahillər qə qarxi kürəx-lirimizdə bitərəp pozitsiyə tutuxi mümkün. Yukurida bayan kilinəqan üq kisim ariliktiki küqlərninğ üqilisigə qarita bizning siyasitimiz ularni qoləqə kəltürüxtin ibarət. Əmma bundak qoləqə kəltürüx siyasiti dihanlarni wə xəhər uxxak burzuaziyisini qoləqə kəltürüx siyasitidin pərklinidu, xundakla ariliktiki küqlərninğ hər kəysi kismi qə qaritiləqan-dimu pərklik bolidu. Biz dihanlar wə xəhər uxxak burzuaziyisini tıp ittipakqi süpitidə qoləqə kəltürimiz; ariliktiki küqlərninğ bolsa jahan'girlikkə qarxi ittipakqi süpitidə qoləqə kəltürimiz. Ariliktiki küqlər iqidiki ottura burzuaziyə wə kəyming shenshilar biz bilən billə Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxi, xuningdək Yapon baskunqiliriqə qarxi demokratik hakimiyət quruxta biz bilən billə turuxi mümkün, lakin ular yər inkilawidin qorqidu. Jahillər qə qarxi kürəxkə bularning bəziliri məlum dərjide kat-nixixi mümkün, bəziliri yahxi niyətə bitərəplikni saklixi mümkün, bəziliri bolsa nailaj bitərəplikni bildürüxi mümkün. Yərlik əmiliy küqkə igə guruh-lar qə kəlsək, ularning biz bilən billə Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxini hesabqə almi qənda,

ular pĕkĕt jahillaroĝa qarxi kŭrĕx kilĕĝan qeoĝimizdila wakitlek bitĕrĕp mĕydanda turuxi mŭmkin; demokratik hakimiyĕt kuruxta ular biz bilĕn bille turuxni halimaydu, qŭnki ularning ĕzlimu qong pomixxik wĕ qong burzuazlar. Ariliktikilĕrning pozitsiyisidĕ asanla tĕwrinix yŭzberidu, xuningdĕk ularda mukĕrrĕr yosunda bĕlŭnŭxmu pĕyda bolup turidu; biz ularning tĕwrinix pozitsiyisigĕ qarap, ularĝa muwapik qŭxĕnqĕ wĕ tĕnkit beriximiz lazim.

Ariliktiki kŭqlĕrni qolĝa kĕltŭrŭx bizning Yapon baskunqilirioĝa qarxi birliksĕp dĕwridiki intayin jiddi wĕzipimiz, ĕmma bu wĕzipini bĕlgilik xĕrtlĕr astidila orunliqili bolidu. Bu xĕrtlĕr munular: (1) ĕzimiz yetĕrlik kŭqkĕ igĕ bolux; (2) ularning mĕnpĕĕtlirigĕ ĕrmet kilix; (3) jahillaroĝa qarxi kĕt'i kŭrĕx kilix wĕ bu kŭrĕxtĕ kĕdĕmmu-kĕdĕm oĝelibĕ kazinix. Bu xĕrtlĕr bolmioĝanda, ariliktiki kŭqlĕr tĕwrinip qalidu wĕ ĕtta jahillarning bizgĕ hujum kilixtiki ittĕpakqisioĝa aylinip qalidu; qŭnki jahillarmu bizni yitim kaldurux ŭqŭn ariliktikilĕrni barlik kŭqi bilĕn ĕz tĕripigĕ tartiwatidu. Zhongguoda bundak ariliktiki kŭqlĕr zor kŭq-quwwĕtkĕ igĕ, ular, kĕpinqĕ, bizning jahillaroĝa qarxi kŭriximizdĕ yengiximiz yaki yengiliximizni bĕlgilĕydioĝan amil bolup kelixi mŭmkin, xuning ŭqŭn, ularĝa qarita nahayiti ehtiyatlik pozitsiyĕ tutuximiz lazim.

5. Jahil kŭqlĕr ĕazirki wakitta qong pomixxik, qong burzuaziyĕ kŭqliri. Bu siniplar ĕazir Yapon

baskunqiliriqə təslim boluquqilar wə Yapon baskunqiliriqə qarxi turuquqilarqə bəlun'gən, keyin yənə pəydin-pəy bəlunidu. Həzirki wakitta qong burzuaziyə iqidiki Yapon baskunqiliriqə qarxi turuquqilar Yapon baskunqiliriqə təslim boluquqilardin pərklinidu. Ular ikki bislik siyasət kollinip, bir tərəptin, ittipaklixip Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxni kuwwətləp turidu, yənə bir tərəptin, kəlgüsidə təslim boluxka təyyarlinixning tədbiri süpitidə, tərəkkipərwər küqlərnə nabut kilixtin ibarət intayin əksiyətqil siyasətəni yürgüzidu. Ular tehi ittipaklixip Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxni halaydiqan boluqaqka, ularni koləqə kəltürüp, Yapon baskunqiliriqə qarxi birliksəp iqidə kaldurup kəliximiz mümkin, ularning birliksəptə kəlix wakti kanqə uzak bolsa, xunqə yahxi. Bundak koləqə kəltürüx siyasitigə etiwarsiz karap, ular bilən həmkarlixix siyasitigə etiwarsiz karap, ular əməldiki təslimqilər bolup qaldı, mana əmdi gongchəndangqə qarxi urux kilidu, dəp hesablaydiqan pikirlər hata. Ləkin yənə ular tərəkkipərwər küqlərnə nabut kilixtin ibarət əksiyətqil siyasətəni məmlikət boyiqə omumyüzlük yürgüzidu, inkilawiy sənminzhuyidin ibarət ortak ganglingni əməlgə axurmaydu, uning üstigə, bizning bu ganglingni əməlgə axuruximizəqə kət'i qarxi turidu, bizning əzliri yol koyəqan dairidin qikip ketiximizgə kət'i qarxi turidu, yəni bizdin pəkət Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxta əzligə

ohxax passip boluxni tələp kilidu, xuningdək bizni assimilatsiyə kilixka urunidu, biz buningoqa unimisaq, bizgə idiyiwi, siyasi wə hərbi jəhətlərdin besim ixlitidu, xuning üqün biz yənə ularning bundak əksiyətqil siyasitigə qarxi kürəx celüesini kollinip, ularoqa qarxi idiyiwi, siyasi wə hərbi jəhətlərdin kət'i kürəx kiliximiz lazim. Bu — bizning jahillarning ikki bislik siyasitigə qarxi koyoqan inkilawiy ikki bislik siyasitimiz, yəni ittipaklikni kürəx bilən koloqa kəltürəx siyasitimiz. Əgər biz idiyə jəhəttə, toqra inkilawiy nəziriyini otturiqqa koyup, ularning əksil'inkilawiy nəziriyisigə kət'i zərbə berəlisək; əgər biz siyasi jəhəttə, wəziyətke uyğun celüelik tədbirləni kollinip, ularning gongchəndangə qarxi, tərəkkipərwərlikkə qarxi siyasitigə kət'i zərbə berəlisək; əgər biz muwapik hərbi tədbirləni kollinip, ularning hərbi hujumiqqa kət'i zərbə berəlisək; u halda, ular əksiyətqil siyasət yürgüzidiqan dairini qəklximiz mümkin, ularni tərəkkipərwər küqləning ornini etirap kilixka məjbur kiliximiz mümkin, tərəkkipərwər küqləni rawajlandurup, ariliktiki küqləni koloqa kəltürüp, ularni yitim qalduruximiz mümkin. Xuning bilən billə, yənə Yapon baskunqiliriqqa qarxi turuxni halaydiqan jahillarni koloqa kəltürüp, ularning Yapon baskunqiliriqqa qarxi birliksəptə kelix waktini uzartiximiz, etməxtikidək kəng kələmlik iqki uruxning tuquluxidin sakliniximizmu mümkin.

Xuning üqün, Yapon baskunqiliriya qarxi birliksep dewride bizning jahillar bilen kürex kiliximiz ularning hujumidin mudapielinip, tərəkkipərwer küqlərni ziyanoqa uqratmay koqdap kelix həmdə tərəkkipərwer küqlərni dawamlik rawajlandurux üqünla əməs, xuning bilen bille yənə jahillarning Yapon baskunqiliriya qarxi turux waktini uzartix həmdə ular bilen boləjan həmkarlikni saklap kelix, kəng kələmlik iqki uruxning tuquluxidin saklinix üqün. Əgər kürex bolmisa, tərəkkipərwer küqlər jahil küqlər tərupidin yokitilidu, birliksep məwjut bolup turalmaydu, jahillarning düxmən'gə təslim boluxi tosaləusiz kalidu, iqki uruxmu tuqulidu. Xunga, jahillar bilen kürex kilix barlik Yapon baskunqiliriya qarxi küqlərni ittipaklaxturux, wəziyətning yaxxilinixini kəloqa kəltürux, kəng kələmlik iqki uruxtin saklinixning kəm bolsa bolmaydiəjan wastisi, bu həkikətne barlik təjribilər ispatlidi.

Lekin Yapon baskunqiliriya qarxi birliksep dewride jahillar bilen kürex kilixta təwəndiki birnəqqə pirinsipka dikkət kilix lazim. Birinqi, koqdinix pirincipi. Baxkilar bizgə qekilmisa, biz ularəqa qekilmaymiz; baxkilar bizgə qekilsa, biz qokum ularəqa qekilimiz. Bu, baxkilarəqa səwəpsiz hujum kilixka hərgiz bolmaydu, baxkilarning hujumiəqa uqriəqanda, dəkkisini bərməslikkimu hərgiz bolmaydu, digən səz. Bu—kürexning mudapiəlikligi. Jahillar hərbi jəhəttin hujum kilsa, ularni kət'i, üzül-kesil, pak-pakiz

wə toluk yokitix lazim. Ikkinqi, qəlibə kazinix pirinsipi. Kürəx kilmisak, bir gəp, kürəx kilidikənmiz, jəzmən qəlibə kaziniximiz kerək, pilansiz, təyyarlıksiz wə ixənqsiz kürəxni kilixka hərgiz bolmaydu. Jahillar otturisdiki ziddiyəttin paydilinixni bilix kerək, birmunqə jahillaroğa birla wakitta zərbə berixkə hərgiz bolmaydu, aldi bilən ularning əng əksiyətqilirigə zərbə berix kerək. Bu—kürəxning kismənlikligi. Üqinqi, uruxni tohtitip turux pirinsipi. Bir məzgil iqidə jahillarning hujumi qekindürülüp, ular yengi hujuməğa ətkiqə özimizni tutuwelip, bu kürəxni tohtitip turuximiz lazim. Xuningdin keyinki bir məzgildə ikkila tərəp uruxni tohtitip turidu. Bu qaşda, biz zhudong halda jahillar bilən yənə ittipaklixixka hərəkət kiliximiz, ular makul kərsə, ular bilən teqlik keliximi tüzüximiz lazim. Qəksiz. hər kün. hər saət kürəx kiliwerixkə, qəlibidin esənkirəp ketixkə hərgiz bolmaydu. Bu—hər bir kürəxning wakitlikliqi. Jahillar özining yengi hujumini baxliqandila, biz uningəğa yənə yengi kürəx bilən jawap beriximiz lazim. Bu üç pirinsip, ikkinqi türlük kilip eytkanda, “yolluk bolux”, “paydilik bolux”, “qəklik bolux”tin ibarət. Bundak yolluk, paydilik wə qəklik kürəxtə qing turoqanda, tərəkkipərwər küqlərni rawajlandurqili, ariliktiki küqlərni koləğa kəltürgili, jahillarni yitim kaldurqili bolidu, xuning bilən jahillarni keyin bizgə asanliqə hujum kilixka jür’ət kilalmaydiqan,

asanliqçə düxmən bilən murəssə kilixka jür'ət kilalmaydioqan, asanliqçə kəng kələmlik iqki urux koz-qaxka jür'ət kilalmaydioqan kilip koyoqili bolidu. Xundak kiloqanda, wəziyətning yaxxilinixini koloqa kəltürüx imkaniyiti tuqulidu.

6. Guomindang—tərkiwi murəkkəp bir partiye, buningda jahillarmu, ariliktikilərmu, tərəkkipər wərlərmu bar, pütүн guomindang jahillardinla tərkip tapkan əməs. Guomindang zhongyangi «Yat partiyələarning paaliyətlerini qəkləx qarisi» digən'gə ohxax əksil'inkilawiy sürkilix pərmanlirini qikarqanliqi wə əzining barlik küqini səpər wər kilip, məmlikət boyiqə idiyiwi, siyasi wə hərbi jəhətlərdə əksil'inkilawiy sürkilix pəyda kiloqanliqi üqün, bəzilər pütүн guomindangni, jahillardin tərkip tapkan, dəp karaydu, bundak karax hata. Həzirki guomindangning iqidə jahillar guomindangning siyasitini əz ilkidə tutidioqan orunda turuwatidu, ləkin ular san jəhəttə azqilikni təxkil kilidu, guomindangning kəpçilik əzalirining (Nurəqun əzaliri namdila əza) jahillardin boluxi natayin. Bu nuqtini enik qüxinix lazim, xundak kiloqandila, ularning otturisdiki ziddiyətlərdin paydilanqili, ularəqa pərçilik muamilə kilix siyasitini kollanqili, zor küq sərp kilip, guomindang iqidiki ariliktikilər wə tərəkkipər wərlər bilən ittəpaklaxkili bolidu.

7. Yapon baskunqiliriəqa karxi genjüdlərdə hakimiyət qurux məsilisidə bundak hakimiyətning

Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birliksəplik hakimiyət ikənligini muəyyənləxtürüx kerək. Guomindang həkümranliqidiki rayonlarda bolsa bundak hakimiyət tehi yok. Bundak hakimiyət Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxni yaklaydiqan, demokratiyini muəyyən yaklaydiqan barlik kixilərnin hakimiyeti; birkanqə inkilawiy sinipning birlixip, wətən hainliriqə wə əksiyətqilərgə qaratan demokratik diktaturisi. U pomixxik-burzuaziyə diktaturisidin pərklidü, kət'i ixqi-dihan demokratiyisi diktaturisidinmu bir az pərklidü. Hakimiyət organliridiki kixi sanining təksimati mundak boluxi kerək: gongchəndang əzaliri üqtin birni igilixi kerək, ular puroletariyatka wə kəmbəqəl dihanlarqə wəkillik kilidu; sol tərəkkipərwərlər üqtin birni igilixi kerək, ular uxxak burzuaziyə wəkillik kilidu; ariliktikilər wə baxkılar üqtin birni igilixi kerək, ular ottura burzuaziyə wə kəyming shenshilarqə wəkillik kilidu. Pəkət wətən hainlirining wə gongchəndangqə qarxi unsurlarningla bundak hakimiyətkə katnixix layakiti yok. Kixi sani jəhəttə muxundak omumi bəlgiliminin boluxi zərür, undak bolmiqənda, Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birliksəplik hakimiyət pirinsipini kapətləndürüx mümkin əməs. Bundak kixi sanini təksim kilix siyasiti—partiyimizning həkiki siyasiti, xunga uni əstayidil ijra kilix kerək, məs'uliyətsizlik kilip kolning uqida ixləp koyuxka bolmaydu. Bu—omumi bir bəlgilimə,

uni konkirit əhwalə qərap muwapik ijrə kilix kerək, əlük həldə san kəqlixixkə bolmaydu. Tuhaolieshenlar wə pomixxiklarning hakimiyətni əz qangiliqə eliwelixidin saklinix üqün, bu bəlgilimini əng təwən dərijilik hakimiyət organliridə məlum dərijidə əzgertixkə toqra kelip kelixi mümkin, lekin uning tıp rohiqə hilaplik kilixkə bolmaydu. Yapon baskunqiliriqə qarxi birliksəplik hakimiyət iqidə gongchəndang əzaliridin baxkə kixilərnin partiye-guruh munasiwitining bar-yokluqi wə kaysi partiye-guruhkə mənəsup ikənligi sürüxtürülməsliqi kerək. Yapon baskunqiliriqə qarxi birliksəplik hakimiyət həkümranlıqidiki rayonlarda hərəkəndə partiye-guruhta, məyli guomintang yəki baxkə partiye bolsun, gongchəndangə qarxi turmaydiqən wə gongchəndang bilən həkərlixidiqənliki bolsa, kənuniy rəwixtə məwjut bolup turux həkuki boluxkə yol kəyux lazim. Yapon baskunqiliriqə qarxi birliksəplik hakimiyətnin saylam siyasiti 18 yaxkə toləqən, Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxni wə deməkərtiyini yakləydiqən Zhongguoluklarning həmmisini sinipi, milliti, kəndə partiye-guruhkə mənəsup boluxi, jinsi, etikədi wə məlumat dərijisigə kəriməstin, saylax wə saylinix həkukiqə igə kilixtin ibarət boluxi lazim. Yapon baskunqiliriqə qarxi birliksəplik hakimiyət hək saylamliri arkilik wujutkə kelixi, keyin guominzhəngfuning təyinlixigə məlum kilinixi kerək. Uning təxkiliy xəkli deməkərtiyə-

mərkəzləxtürüş tüzümidin ibarət boluxi lazim. Yapon baskunqiliriqa karxi birliksəplik hakimiyətning siyasi ixlarni yolqa koyux fangzheni Yapon jahan'girligigə karxi turux, həkiki wətən hainliriqa həm əksiyətqilərgə karxi turux, Yapon baskunqiliriqa karxi həlkni muhapizət kilix, Yapon baskunqiliriqa karxi hərkaysi təbikilərnin mənəpətlirini tənəxəx wə ixqi. dihanlarning turmuxini yaxxilaxni asasiy qikix nukta kilixi lazim. Bundak Yapon baskunqiliriqa karxi birliksəplik hakimiyətning kuruluxi pütүн məmlikətkə zor təsir kərsitidu wə məmlikət boyiqə Yapon baskunqiliriqa karxi birliksəplik hakimiyət üçün nus'ha yaritip beridu, xuning üçün pütүн partiyimizdiki yoldaxlar buni qongkur qüxinixi wə kət'i ijrə kilixi lazim.

8. Tərəkkipər wər küqlərni rawajlandurux, arilik-tiki küqlərni kolə kəltürüş, jahil küqlərni yitim kaldurux kürixidə ziyalilarning roliqa eti warsiz karaxka bolmaydu, jahillarmu pütүн küqi bilən ziyalilarni öz tərripigə tartiwatidu, xuning üçün barlik tərəkkipər wər ziyalilarni partiyimizning təsiri astiqa tartix — zərür wə möhim siyasət.

9. Təxwikat məsilisidə təwəndiki ganglingni igəlləx kerək: (1) «Sun Zhongshən əpəndining wəsiyiti»ni əməlgə axurup, həlk ammisini oyqitix, birliktə Yapon baskunqiliriqa karxi turux; (2) milli məsləkni əməlgə axurup, Yapon jahan'girligigə kət'i karxi turux, taxki jəhəttə Zhonghua millitining

toluq azatliqini koloqa keltürx, iqki jehette memliket iqidiki millətlər ara barawerlikni koloqa keltürx; (3) həlk hokuki məsligini əməlgə axurup, həlkkə Yapon baskunqiliriqa qarxi turux-wətənni kutkuzuxning mutlək ərkinligini berix, hər dərijilik həkumətlərnəni həlk tərpidin saylax, Yapon baskunqiliriqa qarxi milli birlikseplik inkilawiy demokratik hakimiyətni kurux; (4) həlk turmuxi məsligini əməlgə axurup, eqir baj-seliklarnəni bikar kilix, ijare wə əsümnəni keməytix, 8 saatlik ix tüzümnəni yoloqa koyux, yeza igiligini, sanaət wə sodini rawajlandurux, həlk turmuxini yaxxilax; (5) Jiang Jieshining "Yurt ayrimastin, yax-keri diməstin, məyli kim bolsun, həmmə kixining tupriqimizni saklax, Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxka katnixix məs'uliyiti bar" digən hitapnamisini əməlgə axurux. Bularning həmmisi guomintang əzi elan kiləqan gangling, xuningdək guomintang bilən gongchəndangning ortak ganglingi. Lekin bu ganglingning Yapon baskunqiliriqa qarxi turuxtin ibarət bir nuqtisidin baxkisini hazirki guomintang əməlgə axuralmaydu, bunəni pəkət gongchəndang wə tərəkkipərwərlərlə əməlgə axuralaydu. Bu—həlk arisida omumlaxkan əng addi gangling, əmma nurəqun gongchəndang əzaliri buningdin həlk ammisini səpərwər kilix wə jahillarnəni yitim kalduruxning korali süpitidə paydilinixni tehi bilməydu. Buningdin keyin biz hər wakit bu 5 maddilik ganglingni igəlliximiz, ularnəni elan qikirix.

hitapnamə qikirix. chuəndən tarkitix. makala yezix. nutuk sözləx. səhbət bayan kilix katarlik xəkillər bilən kəng tarkitiximiz kerək. Bu gangling guomindang rayonlirida tehiqila təxwiqat ganglingi, lekin 8-armiyə wə yengi 4-armiyə barəqan jaylarda bolsa hərəkət ganglingi. Bu ganglingə qə asasinip ix kilsak, biz kanuniy ix kiləqan bolimiz, jahillarning bu ganglingni əməlgə axuruximizə qə karxi turuxi bolsa ularning qanunsizlik kiləqanliqi bolidu. Burzua demokratik inkilap baskuqida guomindangning bu ganglingi bizning ganglingimizə qə asasiy jəhəttin ohxaydu; lekin guomindangning idiyə tixisi bolsa gongchəndangning idiyə tixisigə mutlək ohximaydu. Bizning yolə qə koyidiqinimiz hərgiz guomindangning idiyə tixisi əməs, pəkət demokratik inkilapning muxu ortak ganglingi.

YAPON BASKUNQILIRIOLA QARXI KÜQLƏRNI DADIL RAWAJLANDU- RUP, GONGCHƏNDANGOIA QARXI JAHILLARNING HÜJUMIOIA QARXI TURUX TOOIRISIDA*

(1940-yil 5-ayning 4-küni)

1. Barlik düxmən arka sepidiki rayonlar wə urux boluwatқан rayonlarda alahidilikni təkitleməy, oh-xaxlikni təkitlex lazim, undak kilmaslik nahayiti zor hatalik bolidu. Məyli Huabey, Huazhong yaki Hua-nəndə bolsun, məyli Changjiangning ximali yaki

---

* Bu—yoldax Mao Zedong yazoan Zhonggong zhongyangning Dongnənjügə bərgən yolyoruqi. Yoldax Mao Zedong zhongyang üqün bu yolyorukni yazoan məzgildə, Zhonggong zhongyang weyyüəni, Zhongguo gongchəndangi zhongyang weyyüənhuyi Dongnənjüsining shujisi yoldax Xiang Yingning idiyisidə eqir ongqil nuktiinəzər məwjut bolup, u zhongyangning fangzhenlirini əməlgə axuruxta kət'i bolmidi, ammini dadil qozoxaxka jür'ət kilmidi, Yapon basqunqiliri besiwaloan jaylarda azat rayonlarni wə həlk armiyisini kengəyitixkə jür'ət kilmidi, guomindangning əksiyətqil hujumining jiddiligigə bolqan tonuxi yetərlik bolmidi, xunga uning bu əksiyətqil hujumqa takabil tu-

jənubida bolsun, məyli tüzləng jaylar, taq-idirlik jaylar yaki kəl-sazlik jaylarda bolsun wə məyli 8-armiyə, yengi 4-armiyə yaki Huanən partizan düyi^①də bolsun, bularning hərkaysisida alahidilik bolsimu, lekin həmmisidə ohxaxlik bar, yəni həmmisidə düşmən bar, həmmisi Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kiliwatidu. Xuning üqün, biz bularning həmmisidə rawajlinalaymiz wə həmmisidə rawajliniximiz kerək. Bundak rawajlinix fangzhenini zhongyang silərgə nuroqun ketim kərsitip bərdi. Rawajlinix diginimiz, guomindangning qəklimilirigə karimay, guomindang yol qoyuxi mümkün boləqan dairidin qikip, baxkilarning təyinlixigə qarap kalmay wə yukurining təminat berixigə tayiniwalmay, mustəkil-əzigə əzi hoja boləqan wə dadil halda armiyini kengəytix, kət'ilik bilən genjüdi kurux, bu genjüdilərdə mustəkil-əzigə əzi hoja boləqan halda ammini hərketləndürüp, Yapon

---

ruxka rohiy wə təxkiliy jəhətlərdin təyyarliqi kəm boldi. Zhongyangning bu yolyoruqi yetip barəqandin keyin, buni Zhonggong zhongyang Dongnənjüning weyyüəni, yengi 4-armiyə 1-zhidüyining düyzhangi yoldax Chen Yi dərhal ijra kildi; yoldax Xiang Ying bolsa yənila ijra kilixni halimidi. U guomindangning kozəqax ehtimali boləqan əksiyətqil hujumiqa karita yənila təyyarlik kərməy turiwərdi, 1941-yil 1-ayda Jiang Jieshi jənubiy Ənhuy wəkəsini tuəqduroqan qaqda, heq amal kilalmaydiqan əhwalqa quxüp kəlip, jənubiy Ənhuydiki armiyimizdin 9 ming kixini həlakətlik ziyənqa uqratti, yoldax Xiang Ying əzimu əksiyətqilər tərpidin əltürüldi.

baskunqiliriqə qarxi gongchəndang rəhbərliğidiki birliksəplik hakimiyətlərnı kuruş, barlik düxmən besiwələn jaylara qarap rawajlinix, digənlik. Məsilən, Jiāngsu dairisidə Gu Zhutong, Leng Xin, Hən Deqin katarlik² gongchəndangoə qarxi unsur-ların tənkitliri, qəklimiliri wə besimliriqə qarimas-lik kerək, qərptə Nənjingdin tartip xərktə dengiz kirəqakliriqə, jənupta Hangzhouqə, ximalda Xū-zhouqə kolimizə kirgüzüx mümkün bolən həmmə jayları mümkün kədər tez wə baskuqluk, pilanlik türdə kolimizə kirgüzü, mustəkil-əzigə əzi hoja bolən həlda armiyini kengəytix, hakimiyət kuruş, maliyə organlirini kurup, Yapon baskunqiliriqə qarxi turux üqün ianə-baj yiqix, igilik organlirini kurup, yeza igiligi, sanaət wə sodini rawajlandurux, türlük məktəplərnı eqip, köpləp kadir yetixtürüx lazim. Zhongyang ilgiri silərdin muxu yil iqidə Jiāngsu wə Zhejiang əlkillirinin düxmən arka sepidiki jaylirida Yapon baskunqiliriqə qarxi korallik küqlərnı 100 ming kixigə kengəytix, tezlik bilən hakimiyət kuruş katarlik ixlarnı kilixni tələp kilən idi, konkirit orunlaxturuxunqlar kəndak boldikin? Ilgiri pəyt kəldin berip koyuldi, əgər bu yilki pəytmu kəldin berip koyulsa, kəlgüsində tehimu kişin bolidu.

2. Guomindangning gongchəndangoə qarxi jahil-liri əzlrinin gongchəndangdin saklinix, gongchəndangni qəkləx wə gongchəndangoə qarxi turux siyasitini kət'i yürgüzüwatkan wə uni Yaponiyigə

təslim boluxning təyyarlıqı kiliwatkan bir waqıtta, biz birlikni təkitleməy, kürəxni təkitleximiz lazim, undak kılmaslik nahayiti zor hatalik bolidu. Xuning üqün, gongchəndangoqa karxi jahillarning gongchəndangdin saklinix, gongchəndangni qəkləx wə gongchəndangoqa karxi turux toqrisidiki barlik kanun, buyruk, təxwikat wə tənkitlirining nəziriyiwi jəhəttikisi, siyasi jəhəttikisi wə hərbi jəhəttikisi bolsun, pirinsip jəhəttin həmmisigə kət'i karxi qikix kerək, həmmisigə kət'i kürəx kilix pozitsiyisini tutux lazim. Bundak kürəxtə yolluk, paydilik, qəklik bolux pirinsipioqa yəni koqdinix pirinsipi, qəlibə kazinix pirinsipi wə uruxni tohtitip turux pirinsipioqa, baxkiqə eytkanda, nəwəttiki hər bir konkirit kürəxning mudapiəlikligi, kismənlikligi həm wakitlikliqioqa asasinix kerək. Gongchəndangoqa karxi jahillarning barlik əksiyətqil kanun, buyruk, təxwikat wə tənkitlirigə qarita dəlmü-dəl mukabil turux qarisini otturiqə koyup, ular bilən kət'i kürəx elip beriximiz lazim. Məsilən, ular 4- wə 5-zhidüylər^③ning jənupka berixini tələp kilsa, biz, kandaqla bolsun jənupka barmaymiz, digən pozitsiyə bilən takabil turuximiz lazim; ular Ye Fey kisimi wə Zhang Yünyü kisimi^④ning jənupka berixini tələp kilsa, biz bir kisim əskər yetkəp, ximaloqa əwətxni sorap takabil turuximiz lazim; ular bizni hərbi hizmət ətəx tüzümini buzdunglar disə, biz ulardin yengi 4-armiyə üqün əskər alidiqan rayonni

kengəytip berixni soriximiz lazim; ular bizning təxwikatimizni hata disə, biz ulardin barlik gongchəndangoqa qarxi təxwikatni əməldin qalduruxni, barlik sürkilix pəyda kilidiqan əmir-pərmanlarni əməldin qalduruxni tələp kiliximiz lazim; ular bizgə hərbi hujum kilsa, biz uni hərbi qayturma hujum bilən tarmar kiliximiz lazim. Muxundak dəlmü-dəl mukabil turux siyasitini yürgüzüxkə bizning asasi-miz bar. Asasi bar ixlarning həmmisini partiyimizning zhongyangila otturiqə qoyuxi lazim bolup kalmay, armiyimizning hərəkəndak kisimlirimu otturiqə qoyuxi lazim. Məsilən, Zhang Yünyining Li Pinxiən'gə takabil turqanliqi, Li Xiənniənni Li Zongrenqə takabil turqanliqi^⑤—təwənni yu-kuriqə kattik etiraz bildürgənligining obdan misal-liri. Jahillaroqa muxundak kattik pozitsiyə tutkan wə kürəx waktida yolluk, paydilik, qəklik bolux fangzhenini kollarandila, jahillarni kərkunqida bizgə besim ixlitixkə petinalmaydiqan kilip koy-qili bolidu, jahillarning gongchəndangdin saklinix, gongchəndangni qəkləx wə gongchəndangoqa qarxi turuxlirining dairisini taraytkili bolidu, jahillarni bizning kanuniy ornimizni etirap kilixkə məjbur kilqili bolidu, xuningdək jahillarni asanliqə bəlü-nüx pəyda kilixkə petinalmaydiqan kilip koyqili bolidu. Xunga, kürəx kilix təslimqilik həwpini tütgitixning, wəziyətning yaxilinixini koləqə kəltürüxning wə guomindang-gongchəndang həmkar-

liqini mustəhkəmləxning əng asasiy usuli. Partiyimiz wə armiyimizning iqki kismi jəhəttin eytkanda, jahillarəqa qarxi kürəxni kət'i dawamlaxturoqandila, rohimizni ətürgili, qəyritimizni axuroqili, kadirlirimizni ittipaklaxturoqili, küqlirimizni kengəytkili, armiyimizni wə partiyimizni mustəhkəmligili bolidu. Ariliktikilər bilən boləqan munasiwət jəhəttin eytkanda, jahillarəqa qarxi kürəxni kət'i dawamlaxturoqandila, ikkilinip turoqan ariliktikilərnə kələqa kəltürgili, bizgə həyrihəlik kiləquqi ariliktikilərgə mədət bərgili bolidu, undak kilmiqanda, bularning həmmisi mümkin bolmaydu. Tuqulux ehtimali boləqan məmlikət haraktirlik tasadipi wəkələrgə jawap berix məsilisi jəhəttin eytkandimu, kürəx kilix fangzhenini kəlləqandila, pütүн partiyə wə pütүн armiyini rohiy jəhəttə hazirliqi boləqan, hizmət jəhəttə orunlaxturuxi boləqan hələtkə kəltürgili bolidu. Undak kilmiqanda, 1927-yildiki hataliklar® təkrrarlinidu.

3. Həzirki wəziyətni mələqərligən wakitta xuni qüxinix lazimki, bir tərəptin, təslimqilik həwpni zor dərjiddə eqirlaxti; yənə bir tərəptin bolsa, bundak həwpni tügitixning imkaniyiti həlimu qəldin kətini yok. Həzirki hərbi tokunuxlar kismən haraktirlik bolup, tehi məmlikət haraktirlik əməs. Bular qarxi tərəp®ning zhənlüelik qarlah hərəkətliri bolup, tehi dərhal kəng kələmdə elip berilidioqan "gongchəndangni yokitix" hərkiti əməs; qarxi tərəpning

təslim boluxka təyyarlinixining kədəmliri bolup, tehi dərhal təslim bolux kədəmliri əməs. Bizning wəzipimiz zhongyangning “tərəkkipərwər küqlərni rawajlandurux”, “arılıktiki küqlərni koləqa kəltürux”, “jahil küqlərni yitim kaldurux”tin ibarət birdin-bir toqra üq fangzhenini qing turup wə zor küq qikirip ijra kilix, xuning bilən təslimqilik həwpini tügitix həm wəziyətning yaxilinixini koləqa kəltürux məksidigə yetix. Əgər wəziyətni mөлqərləxtə həm wəzipilərnə otturiqə koyuxta tolimu sol yaki tolimu ong pikirlər tuqulup, bu həktə qüxəndürux berilmisə wə ular tügitilmisə, bumu nahayiti zor həwp bolidu.

4. 4-wə 5-zhidüylərnə Hən Deqin wə Li Zongrenlarning xərkiy Ənhuyəqa kiləqan hujumioqə qarxi elip barəqan koqdinix uruxliri, Li Xiənniən zongdüyining jahillarning ottura wə xərkiy Hubeyəqa kiləqan hujumioqə qarxi elip barəqan koqdinix uruxliri, Peng Xüefeng zhidüyining Huəyhening ximalida elip barəqan kət'i kürixi, Ye Fey kisimining Changjiangning ximalida rawajlinixi xuningdək 8-armiyidin 20 mingdin artuk kixining jənupka karap yürüp, Huəyhening ximalioqə, xərkiy Ənhuy wə ximaliy Jiangsuəqa berixi®—mana bularning həmmisi mutlək zərür wə mutlək toqra bolupla kəlməy, bəlki Gu Zhutongni jənubiy Ənhuyda wə jənubiy Jiangsuda silərgə asanlıqə hujum kilixka petinalmaydiqan kilip koyəqan zərür tədbir boldi. Dimək, Changjiangning ximalida kanqə oqəlibə qazansak

wə qanqə rawajlansak, Gu Zhutong Changjiangning jənubida asanliqə hərəkətlinixkə xunqə jür'ət kilalmaydu, silərninğ jənubiy Ənhuy wə jənubiy Jiangsudiki ixinglar xunqə asan yürüxüp ketidu. Xuningdək, 8-armiyə, yengi 4-armiyə wə Huanən partizan düyi Xibey, Huabey, Huazhong, Huanənlərdə qanqə rawajlansa, gongchəndang pütүн məmlikət mikiyasida qanqə rawajlansa, təslimqilik həwpini tügutip, wəziyətning yaxilinixini qoloqa kəltürüxning imkaniyiti xunqə kəpiyidu, partiyimizning pütүн məmlikət mikiyasidiki ixi xunqə asan yürüxüp ketidu. Əgər kilinqan mөлqər wə kollininqan celüe buning əksiqə bolup, biz qanqə rawajlansak, qarxi tərəp xunqə tez təslim bolidu, biz qanqə yol qoysak, qarxi tərəp Yapon baskunqiliriqa xunqə qarxi turidu, dəp qaralsa, yaki, hazır pütүн məmlikət bəlünüp kətkən wakit, guomindang bilən gongchəndangning həmkarlixixi əmdi mümkin əməs, dəp qaralsa, bu hata bolidu.

5. Yapon baskunqiliriqa qarxi urux dawamida bizning məmlikət boyiqə kollinidiqan fangzhenimiz Yapon baskunqiliriqa qarxi milli birliksəp fangzheni. Düxmən arka sepide Yapon baskunqiliriqa qarxi demokratik genjüdilərnə kuruxta kollinidiqan fangzhenimizmu Yapon baskunqiliriqa qarxi milli birliksəp fangzheni. Zhongyangning həkimiyət məsilisi həkkidiki kararini kət'i ijra kilixinglar lazim.

6. Guomindang həkümranlik kiliwatқан rayon-

larda kollinidioqan fangzhenimiz urux boluwatqan rayonlar wə düxmən arqa sepidiki rayonlarda kollinidioqanlirimizdin pərklinidu. U yərlərdə kollinidioqan fangzhenimiz yoxurun bolux-hil bolux, uzak muddət məkünüp turux, küq toplax, pəyt kütüx, aldirangoqulukka wə axkara bolup kəlixka karxi turux. Bu yərlərdə jahillar bilən kürəx kilixta kollinidioqan celüeyimiz yolluk, paydilik, qəklik bolux pirinsipi astida, guomindangning barlik paydilinixka bolidioqan qanun, buyruqliridin paydilinip wə ijtimai ərpadətlər yol koyoqan dairidə, puhta orunlixip, puhta ilgiriligən halda kürəx elip berix wə küq toplaxtin ibarət. Partiyimizning əzaliri guomindang tərpidin guomindangoqa kirixkə məjbur qilinoqan qaoqda, uningoqa kirsə bolidu; yərlik bao-jia təxkilatlırioqa, maarip təxkilatlıri, igilik təxkilatlıri wə hərbi təxkilatlaroqa kəng türdə kirixi kerək; mərkəz armiyisi wə hər hil namda atilidioqan koxunlar^① iqidə birliksəp hizmitini yəni dost tutux hizmitini kəng qanat yaydurux lazim. Barlik guomindang rayonlırida partiyimiz kollinidioqan tıp fangzhen, ohxaxla, tərəkkipərwər küqləni rawajlandurux (partiyə təxkilatlırini wə ammiwi hərketni rawajlandurux), ariliktiki küqlər (milli burzuaziyə, kəyming shenshilar, hər hil namda atilidioqan koxunlar, guomindang iqidiki ariliktikilər^②, mərkəz armiyisi iqidiki ariliktikilər^③, uxxak burzuaziyining yukuri katlimi wə uxxak partiyə-guruhlar bolup

jəmi yəttə hil küq)ni koloğa kəltürüx, jahil küqlərni yitim qaldurux, xuning bilən təslimqilik həwpini tügitip, wəziyətning yaxilixini koloğa kəltürüx. Xuning bilən billə, tuqulux ehtimali boləqan hər-kandak yərlik haraktirlik wə məmlikət haraktirlik tasadipi wəkələrgə takabil turuxka toluk hazirlinip koyux lazim. Guomintang rayonlirida partiyimizning organliri intayin məhpi boluxi lazim. Dong-nən-jü®ning wə shengweylar. partiye pəwkul'addə weyyüenhuyli. xiənweylar. qüweylarning hadimlirini (shujiliridin tartip axpəzligiqə) birdin-birdin kattik wə ətraplik təxürüx lazim, səl-pəl gumanlik kixiləningmu hər dərjilik rəhbiriy organlarda kəlixioğa hərgiz yol koymaslik kerək. Kadirlarni muhəpizət kilixka alahidə dikkət kilix lazim, guomintang tərpidin tutup əltürüwetilix həwpi boləqan axkara yaki yerim axkara kadirlarni baxka rayonlaroğa yətkəp yoxurup kəlix yaki armiyidə hizmət kilixka yətkəx lazim. Yapon baskunqiliri besiwəloqan rayonlar (qong xəhərlər, ottura-kikiq xəhərlər wə yezilar, məsilən, Shanghəy, Nənjing, Wuhu, Wuxi katarlik jaylar)da kollinidiqan fang-zhenimiz guomintang rayonlirida kollinidiqinimizoğa asasiy jəhəttin ohxaydu.

7. Yukurida eytiləqan celüegə ait yolyoruklar zhongyang zhengzhijüsining bu ketimki yiqinida qarar kilindi, bularni Dongnən-jü wə jünfenhuydiki yoldaxlarning muhakimə kilip, pütün partiye wə

pütün armiyidiki həmmə kadirəyə yetküzünü həm kət'i ijrə kilixini soraymiz.

8. Bu yolyorukni jənubiy Ənhuyda yoldax Xiang Ying yetküzidu, jənubiy Jiangsuda yoldax Chen Yi yetküzidu. Diənbaoni tapxuruwaləqandin keyinki bir ay iqidə muzakirə kilip wə yetküzüp bolux kərək. Pütün partiyə wə pütün armiyining hizmətlirini orunlaxturuxni yoldax Xiang Ying zhongyangning fangzheni boyiqə bir tutax pılanlap bejirixi wə buning nətijisini zhongyanga məlum kilixi lazim.

Izahlar

① Huanən partizan düyi—Zhongguoning jənubida Zhongguo gongchəndangining rəhbərliğidə partizanlik kiləan birkanqə Yapon baskunqiliriqə qarxi partizan düyining omumi nami.

② Gu Zhutong, Leng Xin, Hən Deqin xu waqıtta guomintang həkümiti Jiangsu, Zhejiang, jənubiy Ənhuy wə Jiangxi qatarlik jaylarda turuxka əwətkən əksiyətqi jianglinglar.

③ 4- wə 5- zhidüylər yeni 4- armiyining 4- wə 5- zhidüylirini kərsitidu, bular xu qaqda Jiangsu əlkisi bilən Ənhuy əlkisi ariliqidiki Huəyhe rayonida Yapon baskunqiliriqə qarxi genjüdlər kurəan idi.

④ Ye Fey kismi wə Zhang Yüni kismi yeni 4- armiyining Ye Fey wə Zhang Yüni yoldaxlar yetəkilik kiləan bir bəligini kərsitidu. U qaqda, ular Changjiangning ximalida yəni Jiangsu əlkisinin ottura kismi wə Ənhuy əlkisinin xərkiy kismidiki rayonlarda Yapon baskunqiliriqə qarxi partizan uruxini kanat yaydurup, Yapon baskunqiliriqə qarxi genjüdlər kuruwatatti.

⑤ 1940- yil 3- wə 4- aylarda guomintangning Ənhuy əkilik həkümet zhuxisi Li Pinxiən wə 5- urux rayoni silingzhangguəni

Li Zongren (Hər ikkisi Guangxi guruhidiki jünfalardin) yengi 4- armiyening Ənhuy əlkisi bilən Hubey əlkisi ariliqidiki kism-liriqa kəng kələmdə hujum qozqiyan idi. Xu qaqda yengi 4- armiyening Changjiangning ximalida turəyan kism-lirining zihuyyüeni yoldax Zhang Yünyü wə Hubey-Henən tingjin zongdüyining siling-yüeni yoldax Li Xiənniən ularning Yapon baskunqiliriqa kərxü uruxka buzqunqilik qiləyan jinayü həkətlirigə kattik etiraz bildürgən wə ularning hujumiqa kərxü turəyan idi.

⑥ Bu Chen Duxiuning ongqil jihuyzhuyi hataliqini kərsitidu.

⑦ Bu Jiang Jieshi baxqiliqidiki guomindang jəhillirini kərsitidu.

⑧ 1940- yil 1- ayda Zhonggong zhongyang yengi 4- armiyening Huəyhening ximalida, xərküy Ənhuy wə ximaliy Jiangsuda elip beriwatқан Yapon baskunqiliriqa kərxü kürixigə yardəm berix üqün Huabeydin jənpüka yətkigən 8- armiyening 20 mingdin oxuk-rak kixisi Jiangsuning ximaliy kismiqa yetip barəyan idi.

⑨ Jiang Jieshi xitongü öz guruhüqa karaxlik budüyləri "mərkəz armiyisi" dəp, baxka guruhlarqa karaxlik guomindang koxunlirini "hər hil namda atilidiyan koxunlar" dəp ataytti. "Hər hil namda atilidiyan koxunlar" Jiang Jieshi guruhü təripidin kəmsitilətti, ularning təminatü "mərkəz armiyisi"ningkidin pərklik idi.

⑩ "Guomindang iqidiki ariliktikilər" guomindang iqidə gongchəndangqa məlum waküt anqə bək kərxü turmiyan yaki bitərəp pozitsiyə tutқан guruh wə bəzi xəsləri kərsitidu.

⑪ Guomindangning "mərkəz armiyisi" Jiang Jieshining öz guruhüqa karaxlik budüyü bolsimu, lekin uning iqidimu bəzi jüngüenlər yaki ayrim budüylər Yapon baskunqiliriqa kərxü urux dəwrədə gongchəndangqa anqə bək kərxü turmiyan yaki bitərəp pozitsiyə tutқан idi. "Mərkəz armiyisi iqidiki ariliktikilər" muxu bir kism kixiləri kərsitidu.

⑫ Dongnən jü Zhonggong zhongyangning 1938- yildin 1941- yilqigə Dongnən rayonidiki hizmətlərgə rəhbərlik qiləyan wakalet orgini; bu rayon Jiangsu, Zhejiang, Ənhuy, Jiangxi, Hubey wə Hunən katarlik əlkilləri öz iqidə alatti.

ITTIPAKLIKNI AHIRIQIQA DAWAM QILDURAYLI

(1940-yil 7-ay)

Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxning 3 yilliqi Zhongguo gongchendangi kuruloqanliqining 19 yilliqiga toqra keldi. Biz kommunistlar Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni mana xu kundə hatiriligimizdə, əz məs'uliyitimizni tehimu bək hes kilmaktimiz. Zhonghua millitini munkərzliktin saklax, gulləndürux Yapon baskunqiliriqa qarxi barlik partiye-guruhlarining məs'uliyiti, pütun məmlikət həkining məs'uliyiti, əmma biz kommunistlarning kariximizqə, buningda bizning məs'uliyitimiz tehimu qong. Partiyimizning zhongyangi wəziyət toqrisida hitapnamə elan kildi, bu hitapnamining mərkiziy nuktisi pütun məmlikətni Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni ahiriqiqə elip berixka, ittipaklikni ahiriqiqə dawam kilduruxka qakirixtin ibarət. Bu hitapnamining dost partiyilər, dost armiyilər wə pütun məmlikət həkining kollixiqə erixixini ümit kilimiz, barlik gongchəndang əzalirining bolsa bu hitapnamidə kərsitilgən fangzhenni əstayidil ijra kilixi bolupmu zərür.

Barlik gongchəndang əzaliri bilixi kerəkki,

Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni ahiriqə elip baroqandila, ittipaklikni ahiriqə dawam kilduroqili bolidu, xuningdek ittipaklikni ahiriqə dawam kilduroqandila, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni ahiriqə elip baroqili bolidu. Xuning üqün, gongchəndang əzaliri Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxta nəmunə boluxi xuningdek ittipakliktimu nəmunə boluxi lazim. Biz pəkət düxmənlərgila həm əxəddi təslimqi unsurlar wə gongchəndangoqə qarxi əxəddi unsurlaroqila qarxi turimiz, baxka barlik kixilər bilən əstayidil ittipakliximiz. Əxəddi təslimqi unsurlar wə gongchəndangoqə qarxi əxəddi unsurlar hər-kandak jayda pəkət azqilikni təktil kilidu. Mən bir yerlik həkümətning tərkiwini təkxürüp kərdüm, uningda ixləydiqanlar 1 ming 300 kixi bolup, ularning iqidə gongchəndangoqə qarxi əxəddilər 40-50 la kixi ikən, yəni 4 pirsəntkə yətməydikən, qal-qanlirining həmmisi ittipaklixip, Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kilixni ümit kilidikən. Biz əxəddi təslimqi unsurlar wə gongchəndangoqə qarxi əxəddi unsurlaroqə, əlwəttə, yol koyalmaymiz, ularoqə yol koyux ularning Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni buzuxioqə, ittipaklikni buzuxioqə yol koyux bolidu; xuning üqün təslimqilərgə kət'i qarxi turuximiz, gongchəndangoqə qarxi unsurlarning hujumlrini koqdinix məydanida turup kət'i qekindüruximiz lazim. Əgər bundak kilmaydikənmiz, bu onqil jihuyzhuyilik bolidu, ittipaklixip Yapon baskunqili-

riqə qarxi urux kilixka paydisiz bolidu. Əmma təslim bolux wə gongchəndangə qarxi turuxta əxəddi bolmioqan kixilərgə bolsa ittipaklixix siya-sitini qolliniximiz lazim. Bularning arisida ikki yüzlimiliklər bar, məjbur kilinganlar bar, bir məhəl ezip qaloqanlarmu bar, bu kixilərnı qoloqa kəltürü-ximiz, ittipaklixip Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kilixni dawamlaxturuximiz lazim. Əgər bundak kilmaydikənmiz, bu “sol”qil jihuyzhuyilik bolidu, bumu ittipaklixip Yapon baskunqiliriqə qarxi urux kilixka paydisiz bolidu. Barlik gongchəndang əzaliri bilixi kerəkki, biz Yapon baskunqiliriqə qarxi milli birlikəpni təxəbbus kilduk, biz bu birlikəpni kət'i dawamlaxturuximiz lazim. Wətən bexiqə qüxkən apət kündin-kün'gə eqirlixiwatkan, dunya wəziyitidə zor əzgirixlər boluwatkan həzirki wakitta, Zhonghua millitini munkərzliktin saklax, gülləndürüxtə biz intayin zor məs'uliyətni üstimizgə eliximiz lazim. Biz Yapon jahan'girligini qokum yengimiz, biz qokum Zhongguoni mustəkil, ərkin, demokratik jumhuriyət kilip kurup qikimiz; bu məksətkə yetix üqün bolsa məmlikət boyiqə əng zor kəpqulikni təxkil kiloqan partiyə-guruhluk wə partiyə-guruhsiz kixilər bilən ittipaklixiximiz lazim. Kommunistlar-ning baxkilar bilən pirinsipsiz birlikəp tüzüxigə ruhsət kilinmaydu, xuning üqün, gongchəndangni eritix, gongchəndangni qəkləx, gongchəndangdin saklinix, gongchəndangni təkip kilix digən nimilərgə

qarxi turux lazim, partiya iqidiki ongqil jihuyzhuyiqə qarxi turux lazim. Əmma, xuning bilən billə, hərəkəndə gongchəndəng əzasining partiyining birlikşəp siyasitigə hərəmət kilməşliqəqimə yol koyulmaydu, xuning üqün, barliq gongchəndəng əzaliri Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxi mümkin boləqan həmmə kixilər bilən Yapon baskunqiliriqə qarxi turux pirinsipi astida ittipaklixixi lazim, partiya iqidiki "sol"qil jihuyzhuyiqə qarxi turuxi lazim.

Muxu məksət üqün, həkimiyyət məsilisidə biz birlikşəplik həkimiyyətni təxəbbus kilimiz, baxka partiya-guruhlarınq bir partiya diktaturisinimə məkul kərməymiz, gongchəndəngning bir partiya diktaturisinimə təxəbbus kilməymiz, bəlki hərəkəysi partiyilər, hərəkəysi guruhlar, hərəkəysi sahədikilər wə hərəkəysi koxunlarınq birləxmə diktaturisini yəni birlikşəplik həkimiyyətni təxəbbus kilimiz. Gongchəndəng əzaliri duxmənninq arka sepidə duxmənlərninq kərqək həkimiyyətini yokitip, Yapon baskunqiliriqə qarxi həkimiyyət kuroqan qəqda, partiyimizning zhongyangi bəlgiligən "üq üqtin bir tüzüm"ni kollinixi kərək, məyli həkümət hadimliri arisidə bolsun, yaki həlk iradisigə wəkillik kilidiqan organlarda bolsun, gongchəndəng əzaliri pəkət üqtin birni igilixi, Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxni wə demokratiyini kuwwətləydiqan baxka partiya-guruhlar wə partiya-guruhsiz kixilər üqtin ikkini igiləydiqan boluxi lazim. Məyli kəndəqliki kixi bol-

sun, pəkət təslim bolmisila wə gongchəndangoğa qarxi turmisila, həkümət hizmitigə katnaxsa bolidu. Hərəkəndək partiyə-guruh pəkət təslim bolmisila wə gongchəndangoğa qarxi turmisila, uni Yapon baskunqiliriqə qarxi hakimiyət astida məwjut bolup turux wə paaliyət elip berix hokukioğa igə kilix lazim.

Armiyə məsilisidə partiyimizning hitapnamisidə: “barlik dost armiyilər iqidə partiye təxkilatlıri kurmaslik” digən qararni dawamlik ijra kilix kerək, döp kərsitilgən. Bu qararni tehi kət’i ijra kılmaywatkan bəzi yerlik partiye təxkilatlıri bu əhwalni dərhal tüzitixi lazim. 8-armiyə wə yengi 4-armiyigə qarxi hərbi sürkilix pəyda kilmiqan koxunlarqə birdək dostanə pozitsiyə tutux kerək. Sürkilix pəyda kilqan bəzi koxunlar bilənmü, ular bundak sürkilixni tohtatkan qaqda, dostanə munasiwətni əsligə kəltürux kerək. Mana bular armiyə məsilisidə birliksep siyasetini əməlgə axuroqanlik bolidu.

Buningdin baxka maliyə, iktisat, mədiniyət, marip jəhətliridə, jasuslarni yokitix jəhəttə kolliniliqan siyasetkə kəlsək, Yapon baskunqiliriqə qarxi turux ehtiyaji üqün, bu jəhətlərninğ həmmisidə hərəkaysi siniplarning mənəpəətlirini tənğxəxnı kəzdə tutup, birliksep siyasetini yürgüzux lazim, həmmisidə, bir tərəptin, onğqil jihuyzhuyioğa qarxi turux, bir tərəptin, “sol”qil jihuyzhuyioğa qarxi turux lazim.

Hazirki həkəra wəziyət xundakki, jahan’girlik uruxi dunya mikyasida kengiyiwatidu, jahan’girlik

uruxi tuqduroqan intayin eqir siyasi weyji wə iktisadiy weyji nuroqun məmlikətlərdə inkilaplarning partlixioqa mukərrər rəwixtə səwəp bolidu. Biz urux wə inkilaplar boluwatқан yengi dəwrđə turmaktimiz. Jahan'girlık uruxining kəynimioqa kirmigən Sovet ittipaki—pütүн dunyadiki barlık ezilgüqi həlk wə ezilgüqi millətlərnıng yardəm bərgüqisi. Bularnıng həmmisi Zhongguoning Yapon baskunqiliriqa kərxi uruxioqa paydilik. Lekin, xuning bilən billə, Yapon jahan'girligi xərkiy jənubiy Asiyaqa tajawuz kilmakqi bolup, Zhongguoqa kiliwatқан hujumini küqəytiwatidu, u Zhongguodiki bir kisim arisalda unsurlarni əzigə təslim boluxka qokum tartidu, təslimqilik həwpı misli kərülmigən dərjide eqirlaxti. Yapon baskunqiliriqa kərxi uruxning 4-yili əng muxəkkətlik bir yil bolidu. Bizning wəzipimiz barlık Yapon baskunqiliriqa kərxi küqlər bilən ittipaklixip, təslimqilərgə kərxi turux, barlık kiyinqiliklarni yengip, pütүн məmlikət dairilik Yapon baskunqiliriqa kərxi uruxni kət'i dawamlaxturux. Bu wəzipini barlık gongchəndang əzaliri dost partiyilər wə dost armiyilər bilən birdək ittipaklixip orunlixı lazim. Biz ixinimizki, partiyimizning pütүн əzalirining, dost partiyilər, dost armiyilər wə pütүн həlkimizning birliktə tirixixi arkisida, təslimqilik həwpini tügitip, kiyinqiliklarni yengip, Yapon kəraqqilirini koqlap qikirip, əziz taq-dəryalirimizni kəyturuwelix məksidigə yetələymiz, Yapon baskunqiliriqa kərxi uruxning istikbali parlak.

SIYASITIMIZ TOOIRISIDA*

(1940-yil 12-ayning 25-küni)

Gongchøndangqa qarxi dolkun kətiriliwatkan hazirki wəziyətə bizning siyasitimiz həl kiləuq əhmiyətke igə. Lekin bizning birmunqə kadiririmiz barki, ular partiyining hazirki dəwrdiki siyasətlirining yər inkilawi dəwridiki siyasətliridin zor dərjide pərklinixi lazimliqini helimu qüxənməydu. Qüxinix kerəkki, pütün Yapon baskunqiliriqa qarxi urux dəwride, hərəkəndə əhwalda bolsun, partiyimizning Yapon baskunqiliriqa qarxi milli birlikşeplik siyasiti hərgiz əzgərməydu; ətken 10 yillik yər inkilawi dəwridiki birmunqə siyasətlərni hazir addi halda kolliniwərməslik kerək. Bolupmu yər inkilawining ahirki məzgilidə Zhongguo inkilawining yerim mustəmlikə əldiki burzua demokratik inkilap ikənligi wə bu inkilapning uzak muddətlikligidin ibarət muxu ikki tüp hususiyətni qüxənməslik arksida kelip qikkan birmunqə tolimu sol siyasətlərni, məsilən, bəxinqi kətimlik “korxap yokitix” bilən bəxinqi kətimlik “korxap yokitix”ka qarxi turux

---

* Bu—yoldax Mao Zedong yazqan Zhonggong zhongyangning partiye iqigə karatqan yolyoruqi.

otturisdiki kürəxni inkilap bilən əksil'inkilapnin ibarət ikki yol otturisdiki həl kiləuq jəng dəp karax, burzuaziyini iktisadiy jəhəttin yokitix (tolimu sol əmgək siyasiti wə baj siyasiti kollinix), bay dihanlarni iktisadiy jəhəttin yokitix (naqar yərlərnə bəlüp berix), pomixxiklarni jismani jəhəttin yokitix (yər bəlüp bərməslik), ziyalılarəqa zərbə berix, əksil'inkilapqilarni yokitixniki "sol"qillik, həkimiyyət hizmitidə gongchəndang əzalirining həmməni tənha igiliwəlix, kommunistik həlk maariپی yənüluxi, tolimu sol hərbi siyasət (qong xəhərlərgə hujum kilix, partizan uruxini inkar kilix), aq rayon hizmitidiki karamlik siyasiti xuningdək partiyə iqidə təkiliy jəhəttiki zərbə berix siyasiti wəhakazalarni bügünki Yapon baskunqiliriəqa qarxi turux dəwridə kollinixka tamamən bolmaydu, xundak bolupla kalmastin, ular etməxtimu hata idi. Bundak tolimu sol siyasətlər, birinqi uluq inkilapning keyinki məzgilidə kərülgən Chen Duxiu rəhbərlikidiki onqıl jihuyzhuyining nək tətürsiqə, "sol"qıl jihuyzhuyi hataliəqi bolup ipadiləndi. Birinqi uluq inkilapning keyinki məzgilidə həmmidila birlixix, kürəx kilixni inkar kilix boldi; yər inkilawining keyinki məzgilidə bolsa həmmidila kürəx kilix, birlixixni inkar kilix boldi (Asasiy dihanlar buning sirtida), mana bular qekidin axkan ikki siyasətkə wəkillik kilidiəqan əng roxən dəlil. Həlbuki, qekidin axkan bu ikki siyasətning ikkilisi partiyə wə inkilapni nahayiti zor

ziyanlarəja uqratti.

Hazirki Yapon baskunqiliriəja karxi milli birlik-səp siyasiti həmmidila birlixip, kürəx kilixni inkar kilix siyasitimu əməs, həmmidila kürəx kilip, birlixixni inkar kilix siyasitimu əməs, bəlki birlixix bilən kürəx kilixtin ibarət ikki tərəpni öz iqigə aloqan siyasət. Konkirit eytkanda, munulardin ibarət:

1. Barlik Yapon baskunqiliriəja karxi həlk birlixip (ikkinqi türlük kilip eytkanda, barlik Yapon baskunqiliriəja karxi ixqilar, dihanlar, əskərlər, ziyalilar wə soda-sanaətgilər birlixip), Yapon baskunqiliriəja karxi milli birliksəp təxkil kilix.

2. Birlikləp astidiki mustəkillik-əzigə əzi hojilik siyasiti birlikmu bolux, mustəkillikmu bolux.

3. Hərbi zhənlüə jəhəttə, zhənlüelik birlik astida, mustəkil-əzigə əzi hoja boləqan həlda partizan uruxi elip berix, əsasən partizan uruxi kilix, lekin əplik xaraitta yündongzhənnimu qəldin bərməslik.

4. Gongchəndangəja karxi jəhillar bilən kürəx kiləqan qaoqda, ziddiyətlərdin paydilinix, kəpqilikni koloqə kəltürüx, əzqilikqə karxi turux, bir-birləp tarmar kilix; yolluk, paydilik, qəklik bolux.

5. Duxmən bəsiwaləqan rayonlar wə guomindang həkümrənliqdidiki rayonlarda kollinilidiəqan siyasət, bir tərəptin, birlikləp hizmitini küqning bəriqə rawajlandurux, yənə bir tərəptin, yoxurun bolux-hil bolux siyasitini kollinix; təxkiliy xəkil wə kürəx xəkli jəhəttə yoxurun bolux-hil bolux, uzak muddət

mökünüp turux, küq toplax, pəyt kütux siyasitini kollinix.

6. Bizning məmlikət iqidiki hərқaysi siniplar bilən boləjan əzara munasiwitimizgə karitiləjan tۈp siyasət—tərəkkipərwər küqlərni rawajlandurux, ariliktiki küqlərni kələja kəltürۈx, gongchəndangoja karxi jahil küqlərni yitim kaldurux.

7. Gongchəndangoja karxi jahillarəja karita inki-lawiy ikki bislik siyasət kollinix, yəni ularning Yapon baskunqiliriəja karxi turuxi mümkinligi tər-
pigə karita birlixix siyasitini kollinix, ularning gongchəndangoja kət'i karxi turidiojanliqi tər-
pigə karita yitim kaldurux siyasitini kollinix. Jahillar Yapon baskunqiliriəja karxi turux jəhəttimu ikki yۈzlimilikkə igə, biz ularning Yapon baskunqiliriəja karxi turuxi mümkinligi tər-
pigə karita birlixix siyasitini kollinimiz, ularning ikkilinidiojanliqi tər-
pigə (məsilən, Yapon karakqiliri bilən yoxurun til biriktüridiojanliqi həm Wang Jingweyoja wə baxka wətən hainliriəja aktip karxi turmaydiojanliqi tər-
pigə) karita kürəx kilix wə yitim kaldurux siyasitini kollinimiz. Jahillar gongchəndangoja karxi turux jəhəttimu ikki yۈzlimilikkə igə, xuning ۈqۈn bizning siyasitimizmu ikki bislik bolidu, yəni ular-
ning guomindang-gongchəndang həmkarliqini tۈptin buzuxni halimaydiojanliqi tər-
pigə karita birlixix siyasitini kollinimiz; ularning partiyimizgə wə həlkkə kattik besim siyasiti kollinidiojanliqi wə

hərbi hujum yürüzdioqanlıqı tərıpıgə qarita kürəx kilix wə yitim kaldurux siyasitini kollinimiz. Bundak ikki yüzlimilik unsurlarni wə tən hainliri, Yapon-pərəslərdin pərk etix kerək.

8. Wə tən hainliri, Yapon-pərəslər arisidimu ikki yüzlimə unsurlar bar, ularoqimu inkilawiy ikki bislik siyasət bilən muamilə kiliximiz lazim. Yəni ularning Yapon-pərəslik tərıpıgə qarita zərbə berix wə yitim kaldurux siyasitini kolliniximiz, ularning ikkilinidioqanlıqı tərıpıgə qarita öz tərıpimizgə tartix wə koloqa költürux siyasitini kolliniximiz kerək. Bundak ikki yüzlimilik unsurlarni Wang Jingwey, Wang Yitang^①, Shi Yousən^②lərgə ohxax əxəddi wə tən hainliridin pərk etix kerək.

9. Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxka qarxi turidioqan Yapon-pərəs qong pomixxiklar wə qong burzuazlardin Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxni kuwwətleydioqan Ən'gliyə, Amerikapərəs qong pomixxiklar wə qong burzuazlarni pərk etix kerək; xuningdək Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxni kuwwətleydioqan əmma ikkilinipmu turidioqan, ittipaklikni kuwwətleydioqan əmma gongchəndangqə qarximu turidioqan ikki yüzlimilik qong pomixxiklar wə qong burzuazlardin ikki yüzlimilikligi azrak boləqan milli burzuazlarni həm ottura, kiqik pomixxiklar wə kəyminq shenshilarni pərk etix kerək. Bizning siyasitimiz ənə xu pərkələr üstigə kurulidu. Yukurida bayan kilinoqan türlük siyasətlərnin

həmmisi ənə xu sinipiy munasiwətlərdiki pərklərdin kelip qikkan.

10. Jahan'girlikkə karitamu xundak. Gərqə gongchəndang hərəkəndak jahan'girlikkə karxi turidiqan bolsimu, lekin Zhongguoqa tajawuz kilqan Yapon jahan'girliğidin hazırki wakıtta tajawuz kilmioqan baxka jahan'girlikni pərk etix; yənə Yaponiyə bilən ittipak tüzüp, "Manjuguo"ni etirap kilqan Germaniyə, Italiyə jahan'girliğidin Yaponiyə bilən karimu-karxi orunda turuwatkan Ən'gliyə, Amerika jahan'girliğini pərk etix; xuningdək yirak xərk Myunheni siyasitini kollinip, Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə karxi turuxiqə ziyandaxlik kilqan qaqdiki Ən'gliyə, Amerikidin bu siyasəttin wazkeqip, uni Zhongguoning Yapon baskunqiliriqə karxi turuxini kollaxka əzgərtkən hazırki Ən'gliyə, Amerikini pərk etix kerək. Bizning celüe pirinsipimiz yənla ziddiyətlərdin paydilinix, kəpqilikni koləqə kəltürəx, azqilikka karxi turux, bir-birləp tarmar kilixtin ibarət. Biz diplomatik siyasət jəhəttə guomindangdin pərklinimiz. Guomindang "Düx-mən pəkət bir, kaləqanlarning həmmisi dost" dəydu, kərünuxtə Yaponiyidin baxka dələtlərgə bap-barawər kariqandək kilsimu, əmiliyətə, Ən'gliyə wə Amerikini yekin kəridu. Biz bolsak, pərkləndürüximiz kerək, birinqidin, Sovet ittipakini kapitalistik dələtlərdin pərkləndürüximiz, ikkinqidin, Ən'gliyə, Amerikini Germaniyə, Italiyidin pərkləndürüximiz,

üqinqidin, Ən'gliyə, Amerika həkini Ən'gliyə, Amerikining jahan'gir həkümətliridin pərkləndürüximiz, tətinqidin, Ən'gliyə, Amerikining hazırki waktitiki siyasitini yirak xərk Myunheni waktidiki siyasitidin pərkləndürüximiz kerək. Bizning siyasitimiz muxu pərklər üstigə kurulidu. Bizning tıp fangzhenimiz guomindangningkining əksiqə bolup, mustəkil urux kilix wə öz küqigə tayinip ix kərüxtə qing turux pirinsipi astida taxki yardəmlərdin mümkün kədər paydilinix, guomindangoğa ohxax mustəkil urux kilix wə öz küqigə tayinip ix kərüxtin wazkeqip, taxki yardəmgə yəliniwelix yaki həkandak jahan'girlik guruhining kuqioqioğa özini etix əməs.

Partiyə iqidiki birmunqə kadrlarning celüe məsilisi üstidiki bir tərəplimə qaraxlirini wə uningdin kelip qikkən tolimu soloğa yaki tolimu ongoğa dawaloqup turuxni pəkət bu kadrlar tarihtiki partiye siyasiti bilən hazırki partiye siyasiti otturisida bolqan əzgirix həm rawajlinix üstidə omumyüzlük wə bir pütүн qüxənqigə igə kilinoqandila tügətkili bolidu. Həzir partiye iqidiki asasiy həwpplik hahix yənıla tolimu sol qaraxlarning təsir kərsitiwatkanliqi. Guomindang həkümranliqidiki rayonlarda birmunqə kixilər yoxurun bolux-hil bolux, uzak muddət məkünüp turux, küq toplax, pəyt kütüx siyasitini əstayidil ijra kilmaywatidu, qünki ular guomindangning gongchəndangoğa karxi siyasetigə jiddi qarimaywatidu; xuning bilən billə yənə

birmunqə kixilər birliksəp hizmitini rawajlandurux siyasitini ijra kilmaywatidu, qünki ular guomindangni addi halda karangoqu bir janggal dəp karap, amalsizlik kərsitiwatidu. Yapon baskunqiliri besiwaloqan rayonlardimu muxundak əhwal bar.

Guomindang həkümranlıqidiki rayonlarda wə Yapon baskunqiliriqə qarxi genjüdilərdə birlixixnila bilip, kürəx kilixni bilmigəqkə wə guomindangning Yapon baskunqiliriqə qarxi turux tərini artuqə məlqərligəqkə, guomindang bilən gongchəndangning otturisdiki pirinsiplik pərklər tutuklasturulup, birliksəp astidiki mustəkillik-əzigə əzi hojilik siyasitini inkar kilix, qong pomixxik, qong burzuaziyigə madara kilix, guomindangoqə madara kilix, əzining put-kolini quxəp koyuxka razi bolux, Yapon baskunqiliriqə qarxi inkilawiy küqlərnı dadil rawajlanduruxka jür'ət kilalmaslik, guomindangning gongchəndangoqə qarxi turux wə gongchəndangni qəkləx siyasitigə qarxi kət'i kürəx kilixka jür'ət kilalmasliktək ongqil qaraxlar ətmüxtə eqir dərjide məwjut boləjan idi, hazir asasiy jəhəttin tügıtildi. Lekin, 1939-yil kix pəslidin buyan guomindangning gongchəndangoqə qarxi sürkilix pəyda kilixi wə bizning koqdinix kürixi elip beriximiz arkisida kelip qikkan tolimu sol hahix bolsa omumyüzlük halda kərülüxkə baxlıdi. Bular bir kədər tüzitilgən bolsimu, lekin tehi toluk tüzitilip kətini yok, tehi birmunqə jaylarning birmunqə

konkirit siyasətliridə kərülməktə. Xuning üqün hazir hər hil konkirit siyasətlərnı tətqıq kılıx wə həl kılıx intayın zərür.

Hər hil konkirit siyasətlər həkkidə zhongyang arkımu-arka yolyoruk bərgən idi, bu yərdə pəkət omumlxaturoqan həlda birnəqqə nuktını kərsıtıp ətımiz.

Hakimiyət təxkili toqrisida. “Üq üqtin bir tüzüm” ni kət’i ijra kılıx, gongchəndang əzaliri hakimiyət organlırida pəkət üqtin birnila igiləx, kəng partiyısız kixilərnı hakimiyətkə kətnaxturux lazim. Yapon baskunqiliriqə kərxı demokratik hakimiyət əmdi kuruluwatqan ximaliy Jiangsuqə ohxax jaylarda gongchəndang əzaliri üqtin birdin azraknı igilisimu bolidu. Həkümət organlıriqımu wə həlk iradisigə wəkillik kilidiqan organlarqımu gongchəndangoqə anqə bək kərxı turmaydiqan uxxak burzuaziyə, milli burzuaziyə wə kəyming shenshilar wəkillirini kətnaxturux kərək; gongchəndangoqə kərxı turmaydiqan guomintang əzalirining kətnixixiqə yol koyux lazim. Həlk iradisigə wəkillik kilidiqan organlarqə az sanlık onqılarning kətnixixiqə yol koyulsimu bolidu. Partiyimizning həmmını əz aldiqə tartıwelixidin kattik saqlınix kərək. Biz pəkət məybən qong burzuaziyə bilən qong pomıxxiklar sinipining diktaturisinila buzup taxlaymız, uning orniqə gongchəndangning bir partiyə diktaturisini koymaqı əməsmiz.

Əmgək siyasiti toqrisida. Ixqilarning turmuxini yaxxilax kerək, xundak kıloqandıla, ixqilarning Yapon baskunqiliriqqa qarxi aktipliğini kozoqioqli bolıdu. Lekin tolımu solluktin kattik saklinix kerək, ix həkkini axuruxnimu, ix waktini kıskartixnimu həddidin ziyadə kiliwətməslik kerək. Zhongguoning hazırkı əhwalıda 8 saətlik ix tüzümini omumyüzlük yoloqa koyux tehi kiyin, bəzi ixləpqikirix tarmaklırıda 10 saətlik ix tüzümini yürgüzüxkə yol koyup turuxka toqra kelidu. Baxka ixləpqikirix tarmaklırıda bolsa ix waktini əhwaloqa karap bəlgiləx lazim. Əmgək bilən kapital otturisida tohtam tüzülgəndin keyin, ixqılar əmgək intizamiqqa riayə kılıxi lazim, kapitalistlaroqa payda aloqudək imkanıyət berix lazim. Undak kilmioqanda, zawutlar takilip kelip, Yapon baskunqiliriqqa qarxi turuxka paydisiz bolıdu, ixqilarning əzlırigimu ziyan yetidu. Yeza ixqilirining turmuxini wə təminatini yaxxilaxka kəlsək, tolımu üstün kiliwetixkə tehimu bolmaydu, tolımu üstün kiliwetix dihanlarning qarxiliğini, ixqilarning ixsiz kelixini, ixləpqikirixning tariyip kelixini kəltürüp qikiridu.

Yər siyasiti toqrisida. Partiyə əzaliri wə dihanlaroqa hazırkı wakitning üzül-kesil yər inkilawini əməlgə axuridioqan wakit əməs ikənligini, ilgiriki yər inkilawi dəwridə kolliniloqan bir yürux qarining hazırkı wakitka muwapik kəlməydioqanlığini qüxəndürux lazim. Hızırkı siyasəttə, bir tərəptin,

pomixxiklarning ijare wə Өsümni keməytixini bəlgiləx lazim, xundak kiləqandila, asasiy dihanlar ammisining Yapon baskunqiliriqə qarxi aktipliğini kozəiqili bolidu, lekin bək jik keməytwətməslikmu kerək. Yər ijarisini omumən 25 pirsənt keməytix pirinsip kilinidu; amma uningdinmu kəp keməytixni tələp kiləqan qaqda, hösulning 40 pirsəntini ijarigə bərgüqi, 60 pirsəntini ijarigə aləuqi yaki 30 pirsəntini ijarigə bərgüqi, 70 pirsəntini ijarigə aləuqi alsa bolidu, əmma bu qəktin axuruwətməslik kerək. Өsümning keməytilixi jəmiyətiki iktisadiy elim-berim munasiwətliri yol koyəqan dərrijidin exip kətməsliqi lazim. Yənə bir tərəptin, dihanlarning ijare wə Өsüm tapxuruxi lazimliğini, yərgə boləqan igidarlik həkuki wə mal-mülükke boləqan igidarlik həkuki yənila pomixxiklarda bolidiəqanliğini bəlgiləp koyux kerək. Өsümni keməytix səwiwi bilən dihanlarni kərz alalmaydiəqan kilip koymaslik, kona muamilə üstidə hesap-kitap kilix səwiwi bilən ilgiri rənigə koyəqan yərlirini həkisiz kayturuwaliəqan kilip koymaslik lazim.

Baj siyasaki toqrisida. Elinidiəqan bajning miktarini daramətning miktariqə qarap bəlgiləx lazim. Barlik daramiti bar kixilər, bajni keqirim kilixni bəlgiləxkə tegixlik əng kəmbəəqəllərnini hesapka almiqanda, ahalining 80 pirsənttin kəprəğini təxkil kiləqan kixilər, məyli ixqi, dihan bolsun, həmmisi dələtkə baj-parak tapxuruxi lazim, selikni pütünləy

pomixxiklar wə kapitalistlarning üstigə yükləp qoy-
maslik lazim. Adəm tutup jərimanə qoyux yoli bilən
hərbi təminatni həl kilix qarisi mən'i kılınixi kerək.
Baj elix usuliqə kəlsək, biz yengi, tehimu muwapik
usul tüzüp qıkkıqə, guomindangning kona usulini
layiqida yaxilap kollinip turuxka bolidu.

Jasuslarni yokitix siyasaki toqrisida. Əxəddi
wətən hainlirini wə gongchəndangqə karxi əxəddi
unsurlarni kət'i basturux kerək, bundak kilmay
turup, Yapon baskunqilirioqə karxi inkilawiy küq-
lərni koqdiqili bolmaydu. Lekin kəp öltürüxkə hər-
giz bolmaydu, hərəkəndək biguna adəmni jinayətqigə
qetixturuxka hərgiz bolmaydu. Əksiyətqilər arisidiki
ikkilən'güqilərnə wə məjburi əgəxküqilərnə kəngqilik
bilən bir tərəp kilix lazim. Hərəkəndək jinayətqigə
tən jazasi berixni kət'i mən'i kilix kerək, eqiz ikra-
rioqə ixinip kətməy, dəlil-ispadni asas kilix kerək.
Düxmən koxunidin, korqak koxun wə gongchəndang-
qə karxi koxundin elinoqan əsirlərnəning amma kattik
nəprətlinidioqan, öltürmisə bolmaydioqan wə yənə
yukurining təstikidin ətüzülgənliridin baxkilirining
həmmisigə karita koyup berix siyasitini kollinix
kerək. Bulardin məjburən katnaxkan wə az-tola
inkilawiyliqi boləqanlirini kəpləp koləqə kəltürüp,
armiyimiz üqün hizmət kildurux, qaləqanlirining
həmmisini koyup berix kerək; əgər ular yənə kəlsə,
yənə əsir elip, yənə koyup berix kerək; həkəratli-
məslik, nərsə-kerəklirini eliwalmaslik, towa kildur-

maslik kerək, həmmisigə səmimi və silik muamilə kilix lazim. Ular hərkanqə əksiyətqi bolsimu, həmmisigə muxundak siyasət kollinix lazim. Bundak kilix əksiyətqilər lagirini yitim kalduruxta intayin ünümlük. Hainlarqə kəlsək, jinayiti qekidin axkanliridin baxkilirioqə gongchəndangqə qarxi turuxni dawamlaxturmaslik xərti bilən yengiwaxtin adəm bolux yolini berix kerək; əgər ular kaytidin inkilap yolioqə mangidioqan bolsa, kobul kilixka bolidu, lekin ularni kaytidin partiyigə kobul kilixka ruhsət kilinmaydu. Guomindangning adəttiki ahbaratqilirini Yapon paylakqiliri, wətən hainliri bilən bir tayakta həydiməstin, bu ikkisining haraktirini enik ayrip, pərklik bir tərəp kilix lazim. Hərkanqə idarə, təxkilat adəm tutiweridioqan qalaymikan hadisilərnəni tūgitix; jinayətqilərnəni koləqə elix həkuki, hərbi koxunlarda jəng waktida bolidioqanliqini hesapka almiqanda, pəkət həkumətning ədliyə organliri bilən jamaət həwpsizligi organliridila bolidioqanliqini bəlgiləx, xuning bilən Yapon baskunqilirioqə qarxi inkilawiy tərtpit ornitix lazim.

Həlk həkuki toqrisida. Yapon baskunqilirioqə qarxi turuxka qarxi turmaydioqan həmmə pomixxiklar və kapitalistlarda ixqi, dihanlar bilən barawər kixilik həkuki, mülük həkuki, saylam həkuki və səz. yiqin ətküzüx. təxkilatlarqə uyuxux. idiyə. etikət ərkinlikliri həkuki bolidioqanliqini bəlgiləx kerək, həkumət pəkət genjüdirimizdə buzoqunqilik

uyuxturoqan wə topilang kətərgən unsurlarnila qəkləydu, baxkılarni bolsa birdək muhəpizət kilidu wə qəkliməydu.

Iktisadiy siyasət toqrisida. Sanaət, yeza igiligini wə shangpin muamilisini paal rawajlandurux lazim. Baxka jaylardin Yapon baskunqiliriqə karxi genjü-dilirimizgə kelixni halaydiqan kapitalistlarni Yapon baskunqiliriqə karxi genjü-dilirimizgə kelip, soda-sanaət karhaniliri eqixka jəlp kilix kerək. Hususi karhanilarqə ilham berix, həkümət baxkuridiqan dölət karhanilirini omumi karhanilarning pəkət bir kismi döp qarax kerək. Bularning həmmisidə özimizni özimiz təminləx məksidigə yetix közdə tutulidu. Paydilik bolqan hərəkandak karhanining wəyran kilinixidin saklinix kerək. Həyguən beji siyasiti wə pul siyasiti yeza igiligi, sanaət wə sodini rawajlanduruxning tüp fangzheniqə hilap bolmay, bəlki muwapik kelixi lazim. Genjü-dilərdiki igilikni kol uqidila əməs, bəlki əstayidil wə puhta uyxturup, özimizni özimiz təminləx məksidigə yetix genjü-dilərnəni uzak muddət saklap turuxning tüp halkisi.

Mədiniyət-maarip siyasiti toqrisida. Həlk ammi-sining Yapon baskunqiliriqə karxi turuxka dair bilimi, iktidari wə milli qururini əstürux həm omumlaxturuxni mərkəz kilix lazim. Burzua ziyozhuyiqi maaripqilar, mədiniyətgilər, muhbirlar, alimlar, tehniklarning genjü-dilirimizgə kelip, biz bilən həmkarlixip məktəp eqixi, gezit qikirixi wə ix kilixiqə

yol koyux lazim. Yapon baskunqiliriqqa qarxi turux-ta bir kəder aktiplikqa igə barlik ziyalilarni biz aqkan məktəplərgə jəlp kilip, kiska muddət tərbiyiləp, armiyə hizmiti, həkümət hizmiti wə ijtimai hizmətlərgə katnaxturux lazim; ularni dadil jəlp kilix, dadil hizmətkə koyux wə dadil əstürux kerək. Əksiyətqi unsurlar sukunup kiriwalarmikin, digən əndixə bilən dəkkə-dükkidə bolmaslik lazim. Bundaq unsurlarning bəziliri mukərrər halda sukunup kiriwalidu, ularni üginix wə hizmət dawamida süpürüp taxlisakmu keqikip kalmaymiz. Hər bir genjüdidə basma zawudi kurux, kitap-gezit nəxr kilix, ularni tarkitidiqan həm yətküzüp beridiqan orunlarni təxkil kilix kerək. Hər bir genjüdidə imkaniyətning beriqə zor kələmlik kadirilar məktəplirini eqix lazim, ular kanqə zor, kanqə kəp bolsa, xunqə yahxi.

Hərbi siyasət toqrisida. 8-armiyə wə yengi 4-armiyini küqning beriqə kengəytix kerək, qünki bular Zhongguo həlkining Yapon baskunqiliriqqa qarxi milli uruxni kət'i dawamlaxturuxida əng ixənqlik korallik küq. Guomindang armiyisigə qarita, baxkilar bizgə qekilmisa, biz ularqa qekilmaymiz, digən siyasətni dawamlıq kollinip, dost tutux hizmitini küqning beriqə rawajlandurux kerək. Bizgə həyrihahlik kiləuqi guomindang jün'guənlirini wə partiyə-guruhsiz jün'guənlərnə imkaniyətning beriqə 8-armiyə wə yengi 4-armiyigə katnaxturup, armiyimizning hərbi kuruluxini küqəytiximiz lazim.

Armiyimizdە gongchەndang ەzaliri san jەhەttin hەmini longduەn kiliwalidiqan ەhwalni hەzirmu ەzgەrtix kerەk. ەlwەttە, asasiy kۈq bolqan armiyimizdە “ۈq ۈqtin bir tۈzۈm”ni yۈrgۈzmەslik kerەk, lەkin armiyigە rەhbەرlik kilix hەkۈki partiyimizning kolida bolidiqanla bolsa (Bu pۈtۈnlەy zەرۈr, buningda ikkilinixkە bolmaydu), kەpligەn hەyrihahlarni hەرbi wە tehnikա tarmaklirimizning quruluxiqա katnaxturuxtin qorkmaymiz. Partiyimiz wە armiyimizning idiywi asasi wە tەxkiliy asasi mustەhkەm qurulup bolqan hەzirki mەzgildە hەyrihahlarni (ەlwەttە, hەrgiz buzoqunqi unsurlarni ەmەs) kەplەp jەlp kilix hەwplik bolmayla qalmastin, bەлки buningsiz pۈtۈn mەmlikەtning hەyrihahliqini kolqա kەltۈrۈx wە inkilap kۈqlirini ulqaytix mۈmkin ەmەs, xuning ۈqۈn bu — zەرۈr siyasەt.

Birliksەpning yukurida bayan kilinqan tۈrlۈk celۈe pirinsiplirini wە bu pirinsiplarqա اساسەn bەlgilەn'gەn birmunqە konkirit siyasەtlەrnin pۈtۈn partiyە kەt'i yۈrgۈzۈxi lazim. Yapon qarاقqiliri Zhongguoqա kilqan tajawuzini jiddilەxtۈrۈwatqan wە mەmlikەt iqidە qong pomixxik, qong burzuaziyە gongchەndangqա qarxi, hەlkqە qarxi kattik besim siyasitini yۈrgۈzۈwatqan hەm hەرbi hujum kiliwatqan wakitta, yukurida bayan kilinqan tۈrlۈk celۈe pirinsiplirini wە konkirit siyasەtlەrnin yۈrgۈzgەndila, Yapon baskunqiliriqա qarxi turuxni kەt'i dawamlaxturqili, birliksەpni rawajlandurqili, pۈtۈn mەmlikەt

həlkinging həyrihahliqiqa erixkili, wəziyətning yah-xilinixini qoloqa kəltürgili bolidu. Lekin hataliklarni tüzətkəndə, kədəm-baskuq boluxi lazim, tolimu aldirangəquluk kilip, kadirlarning naraziliqi, ammining xübhisi, pomixxiklarning qayturma hujumi wə xuningəqa ohxax naqar hədisiləni pəyda kilip koyuxka bolmaydu.

Izahlar

① Wang Yitang—Beyyang jünfalar dəwridiki qong guənliao, Yaponpərəs wətən haini. U 1935- yildiki Huabey wəkəsidin keyin Jiang Jieshi tərripidin yənə ixka koyulqan. 1938- yili Huabeyda Yapon qarəqiliriqa qorqak bolup, qorqak “Huabey məmuri ixlar weyyüənhuyi”ning weyyüənzhangı bolqan.

② Shi Yousən guomindangning tutruksiz jünfaliridin biri. Yapon baskunqiliriqa qarxi urux partliqandın keyin, u guomindang armiyisi 10- juntuəning zongsilingi bolqan, Hebey əlkisining jənubiy qismida məhsusla Yaponiyə armiyisi bilən birlixip, 8- armiyigə hujum kilip turqan. Yapon baskunqiliriqa qarxi demokratik həkimiyətni nabut qilqan, gongchəndang əzaliri wə tərəkkipərwerləni qırqan idi.

JƏNUBIY ƏNHUY WƏKƏSI MUNA- SIWITI BILƏN ELAN KILINOIAN BUYRUK WƏ SƏHBƏT

(1941- yil 1- ay)

Zhongguo Gongchəndangi Zhongyang Inkılawiy Hərbi Weyyüənhuyining Buyruqi

(1941- yil 1- ayning 20- küni, Yən'ən)

Həlk inkılawiy armiyisining yengi tüzülgən 4- armiyisi Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxta hizmət kərsitip, Zhongguoqa wə qət'əllərgə məxhur boldi. Jünzhang Ye Ting düxmən'gə qarxi turuxka rəhbərlik kilixta nahayiti zor hizmət kərsətkən idi; bu ketim buyrukka binaən ximaloqa yetkilip ketiwatqanda, uxtumtutla Yaponpərəslərnin süikəstlik tuyuksiz hujumioqa uqrap, barlik küqi bilən elixkandin keyin yaridar bolup, kolqa elindi wə gundihaniqə taxlandi. Yengi 4- armiyə 1- zhidüyining düyzhangi Chen Yi, cənmouzhangı Zhang Yünyilərnin jənubiy Ənhuy wəkəsining etmüxi həkkidə bərgən diənbaolirini kərüp, kattik qəzəpləndük wə

qongkur eqinduk. Yaponpərəslərnin Yapon baskunqiliriqa qarxi turuxka buzoqunqilik kilix, hək koxunliriqa tuyuksiz hujum kilix wə iqki urux kozoxatək qekidin axkan jinayətlirigə karita ayrim tədbir kəridioqanliqimizdin taxkiri, Chen Yini hək inkilawiy armiyisining yengi tüzülgən 4-armiyisigə dəyli jünzhang, Zhang Yünyini fujünzhang, Ləy Chuənzhuני cənmouzhang, Deng Zihuyni zhengzhibuning zhureni kilip təyinləymiz. Dəyli jünzhang Chen Yilarqa məzkur armiyini ijtihat bilən tərtpkə selip, iqki jəhəttin ittipaklaxturuxni, armiyə bilən həkni inaklaxturuxni, sənminzhuyini yolqa koyux wə «Sun Zhongshən əpəndining wəsiyiti»gə əməl kilixni, Yapon baskunqiliriqa qarxi milli birliksəpni mustəhkəmləx wə kengəytixni, millitimiz həm wətinimizni koqdax. Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni ahiriqə kət'i dawamlaxturux. Yaponpərəslərnin tuyuksiz hujumlrining aldini elix üçün kürəx kilixni tapxurimiz.

Zhongguo Gongchəndangi Zhongyang Inkilawiy Hərbi Weyyüənhuyi Baya- natqisining Xinhuashe Muhbiriqa Bayan Kiloqan Səhbiti

(1941- yil 1- ayning 22- küni)

Bu ketim jənubiy Ənhuyda bolqan gongchəndang-

oqa qarxi wəkə uzundin beri təyyarlinip kəlgən idi. Hazirki tərəkkiyat pütүн məmlikət haraktirlik tāsadiپی wəkələrnıng baxlinixidinla ibarət. Yapon karakqiliri Germaniyə, Italiyilər bilən billə üq dölət ittipakı^①ni tüzgəndin keyin, Zhongguo-Yaponiyə uruxini jiddi həl kilix koyioqa qüxüp paal tirixmakta, Zhongguoning iqki kismida əzgirix pəyda kilixka kirixməktə. Uning məksidi Zhongguoning Yapon baskunqiliriqqa karxi hərkitini Zhongguo-luklarning öz qoli bilən basturup, Yaponiyining jənupka ilgirilixidə tayinidioqan arka sepini mustəhkəmləx, xuning bilən bimalal jənupka ilgiriləp, Gitlerning Ən'gliyigə hujum kilix hərkitigə maslixixtin ibarət. Zhongguodiki Yaponpərəslər iqidiki asasiy unsurlar allıkaqan guomindangning partiyə, həkümət wə hərbi organliriqqa yoxurunuwaloqan, ular san jəhəttin heli kəp bolup, keqə-kündüz kutritix-azdurux ixliri bilən xuqullanmakta. Ular bultur yil ahiriqqa kəlgəndə, əzlrining barlik pilanlirini təyyarlap boləqan idi. Yengi 4-armiyining jənubiy Ənhuydiki budüylirigə tuyuksiz hujum kilix wə 1-ayning 17-künidiki əksiyətqil buyrukni elan kilix ənə xu pilanning axkarilixining baxlinixidinla ibarət. Əng zor wəkələr bununıdin keyin pəydin-pəy mөydanə qikidu. Yapon karakqilirining wə Yaponpərəslərnıng pütүн pilani nimidin ibarət? U munulardin ibarət:

1. He Yingqin wə Bəy Chongxilar namida Zhu

De, Peng Dehuøy, Ye Ting wə Xiang Yinglaroqa əwətilgən 19-əktəbir wə 8-dikabir diənbaoliri²ni elan kilip, jamaət pikrini səpərwər kilix;

2. Gezitlərdə hərbi intizam wə hərbi buyrukning mohimliqini təxwik kilip, uni iqki urux koz-qaxning təyyarlıqi kilix;

3. Yengi 4-armiyining jənubiy Ənhuydiki kisimlirini yokitix;

4. Yengi 4-armiyini “asilik kildi” dəp elan kilip, bu armiyining fənhaosini əməldin qaldurux. Yukuridikilərninğ həmmisini əməlgə axuruxti.

5. Tang Enbo, Li Pinxiən, Wang Zhongliən, Hən Deqinlarni Huazhongdiki hərkaysi yənülux “gongchəndangni yokitix” koxunlirining silingguənliri kilip təyinləx, Li Zongren ali zongsiling bolux, yengi 4-armiyining Peng Xüefeng, Zhang Yünyi, Li Xiənniən kəmandanliqidiki kisimliriqə hujum kilix, bu qərizigə yətkəndin keyin, andin Shəndong wə ximaliy Jiangsudiki 8-armiyə wə yengi 4-armiyə kisimliriqə hujum kilix, Yaponiyə armiyisi bolsa buningoqa ziq maslixip berix. Bu tədbirni yołoqa koyuxka baxlaxti.

6. Birər bana tepip, 8-armiyini “asilik kildi” dəp elan kilip, 8-armiyining fənhaosini əməldin kaldurux, Zhu De wə Peng Dehuəyni tutuxka jaka qikirix. Bu tədbirgə hazir təyyarlık kərxüwatidu.

7. Chongqing, Xi'ən, Guylinlardiki 8-armiyə bənsichulirini əməldin kaldurux, Zhou Enløy, Ye

Jiənying, Dong Biwu, Deng Yingchaolarni koloqa elix. Bu tədbirnimu yoloqa koyuxni baxlixiwatidu, Guylindiki bənsichuni əməldin kalduruxti.

8. «Xinhua ribao» gezitini taqax;

9. Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayoniqa hujum kilix, Yən'ənni besiwelix;

10. Chongqingda wə hərkaysi əlkilərdə Yapon baskunqiliriqa karxi kixiləni köpləp koloqa elix, Yapon baskunqiliriqa karxi hərəkətləni basturux;

11. Hərکaysi əlkilərdiki gongchəndang təxkilat-lirini buzux, gongchəndang əzalirini köpləp koloqa elix;

12. Yaponiyə armiyisi Huazhong wə Huanəndin qekinip qikix, guomindang həkūmiti buni “Kəldin kətkən yərləni kayturuwalduk” dəp elan kilix, xuning bilən bir wakitta “xərəplik sülhi” digən nimini yoloqa koyuxning zərūrlüğini təxwik kilix;

13. Yaponiyə armiyisi Huazhong wə Huanəndiki əskiriy küqini Huabeyoqa yətkəp, bu yərdiki əskiriy küqini kəpəytip, 8-armiyigə əng dəhxətlik türdə hujum kilix, guomindang qoxunliri bilən həmkarlixip, 8-armiyə wə yengi 4-armiyini pütünləy yokitix;

14. 8-armiyə wə yengi 4-armiyigə qaritiloqan hujumni bir minutmu boxaxturmiqanning sirtida, hərکaysi urux məydanliridiki guomindang qoxunliri bilən Yapon qoxunliri bultur baxlanoqan uruxni tohtitip turux halitini dawamlaxturux, xuning bilən toluk urux tohtitix-sülhigə kelix wəziyitigə ətux;

15. Guomindang həkümiti Yaponiyə bilən sülhi xərtnamisi tüzüp, üç dölət ittipaqioğa katnixix. Yukuridiki tədbirlərni yürüzüx üstidə paal təyyarlik kilixiwatidu.

Yukuridikilər Yaponiyening wə Yaponpərəslərning pütün süikəstlik pılanining dagangi. Zhongguo gongchəndangi zhongyangi aldinki yil 7-ayning 7-künidiki hitapnamisidə: “Təslimqilik – hāzirki wəziyətiki əng zor həwp, gongchəndangoğa qarxi turux təslim boluxning təyyarlik baskuqi” dəp kərsitip ətkən idi. Bultur 7-ayning 7-künidiki hitapnamisidə: “Mislisiz təslimqilik həwpi wə Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxning mislisiz kiyinqilikliri yetip kəldi” digən idi. Zhu De, Peng Dehuəy, Ye Ting wə Xiang Yinglar əzlirining bulturki «9-noyabir diənbaosi»²da tehimu konkrit kilip munularni kərsətkən idi: “Məmlikitimizdə bir kəsim kixilər gongchəndangoğa qarxi yengi dolkun digən nimini kəzoqap, təslim bolux üçün yol eqixkə urunuwatidu. .... Ular Zhongguo bilən Yaponiyə birlixip ‘gongchəndangni yokitix’ digən nimə arkilik Yapon baskunqiliriqə qarxi urux wəziyitini ahirlaxturmaqqi boluwatidu. Yapon baskunqiliriqə qarxi urux orniqə iqki uruxni, mustəkillik orniqə təslim boluxni, ittipaklik orniqə bəlünüxni, yorukluk orniqə zulmətni koymaqqi boluwatidu. Ularning bu ixliri nahayiti həwplik, ularning bu pılanliri nahayiti zəhərlik. Hāzir həmmə yərdə, həmmening aqzida

muxu gəp boluwatidu, həmmə kattik təxwixkə qüxməktə. Wəziyättiki weyji, həkikətən, heqqaqan bügünkidək eqir boləjan əməs.” Xunga jənubiy Ənhuy wəkəsi wə Chongqing hərbi weyyüənhuyi-ning 1-ayning 17-künidiki buyruqi bir katar wəkələarning baxlinixidinla ibarət. Bolupmu 1-ayning 17-künidiki buyruk jiddi siyasi mənini öz iqigə aləjan. Buyrukni qikarəquqilarning pütün dunyaning lənət-nəpritigə uqraydiəqanliəqiə qarimay, bu əksil-inkilawiy buyrukni oquktin-oquk qikirixka jür’ət kiləjanliəqi ularning pütünləy bəlünux wə üzül-kesil təslim bolux niyitigə kəlgənligini kərsitidu. Zhongguoning ajiz qong pomixxik, qong burzuaziyisining siyasi wəkilliri arka tirək hojayinsiz kiqikkinə bir ixnimu kilalmaydu, halbuki, bu xundak yər-jahanni zilziligə kəltüridiəjan qong ixku? Həzirki pəyttə buyruk qikarəquqilarni öz niyitidin yandurux nahayiti tətək turidu, pütün məmlikət həlkining jiddi tirixqanliəqi wə həlkara diplomatiyə jəhəttin zor besim bolmay turup, ularni öz niyitidin yandurux, bəlkim, mümkin bolmas. Xuning üqün, pütün məmlikət həlkining həzirki jiddi wəzipisi wəkələarning tərəkkiyatini əng zor huxyarlik bilən küzitip berix, hərəkandak zulumətlik. əksiyətqil wəziyətke takabil turuxka həzirlinip turuxtin ibarət, buningə qə hərgiz bipərwalik kilixka bolmaydu. Əgər, Zhongguoning istikbali kəndak bolidu, dəp soralsa, bu nahayiti roxən. Yapon karəkqiliri wə Yaponpərəsləarning

pilani əməlgə exip kələn təkdirdimu, biz Zhongguo gongchəndangi wə Zhongguo həlki kəkək kerip otturiqə qikip, wəziyətni ongxaxni əz məs'uliyitimiz dəp hesablapla kalmay, bəlki əzimizni xundak kilixkə kəbil dəp karaymiz, Yapon karəqiliri wə Yaponpərəslərnin ahiriqə zorluq-zombuluk kilixiqə hərgiz yol qoymaymiz. Wəziyət kənzilik zulumətlik bolsun, kəlgüsidə kənzilik japa-muxəkətlik yollarni besip ətuxkə wə bu yolda kənzilik qikim tartixkə toqra kəlsun (Yengi 4-armiyinin jənubiy Ənhuydiki budüyliri uqriqən qikim bu qikimning bir kismi), Yapon karəqiliri wə Yaponpərəslər bəribir məqlup bolidu. Buning səwəpliri munular:

1. Zhongguo gongchəndangi əmdi 1927-yildiki-dək asanla aldinip kalidiqən wə asanla bitqit bolup ketidiqən partiyə əməs. Zhongguo gongchəndangi əmdi tik kəd kətirip turqən qong partiyə bolup kaldi.

2. Zhongguodiki bəxkə partiyə-guruhlar (jümlidin guomindang)ning əzaliri millət munkərz boluxtək zor apəttin kayoqurmakta, ularning iqidə təslim boluxni wə iqki uruxni halimaydiqənlər jəzmən nahayiti kəp. Gərqə bəziliri bir məhəl qəpləttə kələn bolsimu, ləkin pəyt kəlix bilənla oyqinixi mümkin.

3. Zhongguo armiyisidimu əhwal xundak. Ular-ning zor kəpqiligining gongchəndangqə kərxituxi məjburiyət astida boluwatidu.

4. Pütün məmlikət həlqining zor kəpçiligi wətini munkərz boləqan qul boluxni halimaydu.

5. Jahān'girlik uruxi hāzir zor burulux yasax aldida turmakta, jahān'girlarəqə tayinip kün kə-qüridiəqan həmmə təyyartaplar bir məhəl hərkanqə xilting atқан bilənmu, ularning arka tirigi haman ixənqsiz, künlərning biridə, dərəh yikilsa, maymun tozuptu, digəndək bolup qikidu-də, omumi wəziyət baxkiqə tūs alidu.

6. Nuroqun məmlikətlərdə inkilaplarning partlixi pəkət wakitkila baqlıq məsilə, bu məmlikətlər inkilapliri bilən Zhongguo inkilawi muqərrər rəwix-tə bir birigə maslixidu, qəlibini birliktə qoləqə kəltüridu.

7. Sovet ittipaki dunyada birinqi qong küq, u Zhongguoning Yapon baskunqiliriəqə qarxi uruxni ahiriəqiqə elip berixiəqə kət'i yardəm beridu.

Yukuridiki türlük səwəplər tüpəylidin, biz ot bilən oynaxkuqi heliki adəmlərning tolimu hudini yokitip qoymasliqini helimu ümit kilimiz. Biz ularəqə: ehtiyatlikrak bolunglar, bundak ot bilən oynaxkili bolmaydu, kallanglarəqə hezi bolunglar, döp rəsmi agahlandurux berimiz. Bu adəmlər so-qaq kanlik bilən oylap kəridikən, ular təwəndiki birkanqə ixni yuwax-yumxaklik bilən wə nahayiti tezlik bilən ixlixi lazim:

Birinqi, yarning lewidin atning tizginini tartix, iqwagərqlikni tohtitix;

Ikkinqi, 1-ayning 17-künidiki əksiyətqil buyrukni əməldin qaldurux həmdə əzlrining pütünləy hata kılqanliqini elan kılıx;

Üqinqi, jənubiy Ənhuy wəkəsining bax jinayət-karlıri He Yingqin, Gu Zhutong wə Shangguən Yünxianglarni jazalax;

Tətinqi, Ye Tingning ərkinligini əsligə kəltürux, uni yengi 4-armiyigə dawamlıq jünzhang kılıx;

Bəxinqi, yengi 4-armiyining jənubiy Ənhuy wəkəsində tutup kəlinqan həmmə adəmlirini wə koral-yaraklırini kayturux;

Altinqi, yengi 4-armiyining jənubiy Ənhuy wəkəsində yaridar bolqan barlıq jün'guən həm jəng-qilirigə, kurban bolqanlarning ailə təwəlidirigə nəpikə berix;

Yəttinqi, Huazhongdiki "gongchəndangni yokitix" koxunlırini kayturup ketix;

Səkkizinqi, Xibeydiki qamal leniyilirini tüz-liwetix^③;

Tokkuzinqi, məmlikət boyiqə kolqa elinqan barlıq wətənpərwər siyasi məhboslarni azat kılıx;

Oninqi, bir partiyə diktaturisini əməldin kaldurup, demokratik siyasini yolqa koyux;

On birinqi, sənminzhuyini yolqa koyux, «Sun Zhongshən əpəndining wəsiyiti»gə boysunux;

On ikkinqi, Yaponpərəslərnin baxlıklarini kolqa elip, dələt kanuni boyiqə sorakka tartixka tapxurux.

Yukurida kərsitilgən 12 maddə əməlgə axurulsa,

əhwal öz əzidin tüzilip ketidu, biz kommunistlar wə pütүн məmlikət həlki, əlwəttə, artuqqa tələp qoymaymiz. Undak kılınmisa, “Meningqə, Ji Sunqə kelidiqan balayi-apət Zhuənyü bəgligidin əməs, öz ordisidin qikidu”^④ digəndək, əksiyətgilərnin öz putiqə əzi palta qepiwelixa mukərrər, u qaqda biz yardəm berəlməy qalimiz. Biz həmkarlikni kədir-ləymiz, ləkin ularmu həmkarlikni kədirlixixi lazim. Rastini eytkanda, bizning yol qoyuximizning qeki bar, biz yol qoyidiqan baskuq əmdi tügidi. Ular birinxi kilixni qapti, buning jarahiti nahayiti eqir. Əgər ular helimu öz istikbalining qemini yəyidiqan bolsa, bu jarahətni ularning əzliri dawalixi lazim. “Qotanni koy kaqkandin keyin tüzəxtürsəngmu, keqikkən bolmaysən.” Bu—ularning öz hayatiqə berip takilidiqan qong məsilə, biz ularqə əng ahirki səmimi aqahlandıruximizni bərməy turalmaymiz. Əgər ular jinayəttin kol üzməy, əskilik kiliweridiqan bolsa, u qaqda pütүн həlkimizning səwri-takiti tügəp, ularni həjəthaniqə taxliwetidu, u qaqda puxaymanni elixka kaqa qalmaydu. Yengi 4-armiyə toqrisida Zhongguo gongchəndangi zhong-yang inkilawiy hərbi weyyüənhuyi 1-ayning 20-küni buyruk qikirip, Chen Yini dəyli jünzhang, Zhang Yünyini fujünzhang, Ləy Chuənzhuני cənmouzhang, Deng Zihuyni zhengzhibu zhureni kilip təyinlidi. Bu armiyining Huazhong wə jənubiy Jianguu tərəplərdə yənə 90 mingdin artuq kixisi bar, gərqə

ular Yapon qarakqilirining wə gongchəndangqa karxi koxunlarning ariqə elip hujum kilixiqə uq-rawatkan bolsimu, lekin jəzmən japa-muxəkkətke qidap kürəx kilip, əzining millət həm wətən'gə boləqan sadakitini ahirəqiqə kərsitidu. Xuning bilən billə, uningə qərindax budüy boləqan 8-armiyining hərkaysi kismilirimu uning ariqə elip kilinqan hujum astida kelixiqə hərgiz qarap turmaydu, jəzmən tegixlik tədbirləni kərüp, zərür yardəmləni beridu, buni əksiyətqilərgə oquq eytip qoyimən. Chongqing hərbi weyyüənhuyi bayanatqisining eytkanliriqə kəlsək, uni "öz əzigə zit" digən səz bilən tənkit kilixning əzila kupayə. Chongqing hərbi weyyüənhuyining omumi buyruqida yengi 4-armiyə "asilik kildi" diyilgən bolsa, bayanatqining səhbitidə, yengi 4-armiyining məksidi Nənjing-Shanghəy-Hangzhou üq bulung rayoniqə berip, u yərdə genjüdi kurux, diyilgən. Məyli uning diginiqimu bolsun, Nənjing-Shanghəy-Hangzhou üq bulung rayoniqə berix "asilik kilix" bolamdu? Ahmak Chongqing bayanatqisi xuni oylap bakmiqanki, bu armiyə u yərgə berip, zadi kimgə asilik kilidu? U yərlər Yapon baskunqiliri besiwələqan yərlər əməsmu? Silər nimə üqün bu armiyining u yərlərgə berixiqə yol koymay, uni jənubiy Ənhuyda yokatmaqı boldunglar? Ohu, durus, Yapon jahan'girli-gigə sadakətlik kərsitidiqan kixilər ənə xundak kilixi lazim ikən-də. Xuning bilən 7 shining toplinip

turup yokitix pilani məydanəqə qikkan ikən-də, xuning bilən 1-ayning 17-künidiki buyruk elan kilinəqan ikən-də, xuning bilən Ye Ting sorakka tartixka tapxuruləqan ikən-də. Lekin yənə xuni eytməqimənki, Chongqing hərbi weyyüənhuyining bayanatqisi taza bir ahmak nimikən, u öz əzidinla Yapon jahan'girligining pilanini pütүн məmlikət həlkiəqə axkara kilip koydi.

Izahlar

① Bu—1940- yil 9- ayning 27- künü Berlinda tüzülgən Germaniyə, Italiyə wə Yaponiyələrninğ üq dələt hərbi ittipakı.

② Sesik nami pur kətkən 19- əkətibir wə 8- dikabir dənbaoliri 1940- yil kixta Jiang Jieshi ikkinqi kətimlik gongchəndangəqə karxi dolkun kəzəqəqan qaqda, guomintang həkümitining zongcənmouzhangı He Yingqin wə fuzongcənmouzhangı Bəy Chongxi namida əwətilgən ikki dənbaoliri. Ular «19- əkətibir dənbaosı)da duxmənninğ arka sepide Yapon baskunqiliriəqə karxi uruxni kət'i dawamlaxturuwatқан 8- armiyə wə yengi 4- armiyigə hə dəp təhmət kiləqan, Huanghening jənubidiki Yapon baskunqiliriəqə karxi budüylərnı qəklən'gən muddət iqidə Huanghening ximaliəqə qekinixkə zorluk bilən buyruəqan idi. 11- ayning 9- künü Zhu De, Peng Dehuəy, Ye Ting wə Xiang Ying yoldaxlar He Yingqin bilən Bəy Chongxiəqə kayturəqan «9- noyabir dənbaosı)da ularning «19- əkətibir dənbaosı)da kiləqan pitnə-iəqwaliriəqə dəlil-pakitlar bilən rəddiyə bərgəndin taxkiri, omumi wəziyətni nəzərdə tutup, jənubiy Ənhuydiki budüylərnı ximaləqə yetkəxnı maqul kərgən idi. He Yingqin bilən Bəy Chongxining «8- dikabir dənbaosı) Zhu De, Peng Dehuəy, Ye Ting wə Xiang Yinglarning «9- noyabir dənbaosı)əqə karxi əwətilgən bolup, yənimu ilgiriləgən həlda gongchəndangəqə karxi "jamaət pikri"ni səpərwər kilixkə karitiləqan.

③ Xibeydiki kamal leniyisi guomintang əksiyətqilirining Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonini muhasirə kilix üqün kurqan kamal leniyisini kərsitidu. 1939-yildin keyin, guomintang qegra rayon ətrapida ahalini zorluk bilən haxarəqa tutup, həndək, korqan wə potəylər bolup bəx kat kamal leniyisi kurqan idi, bular qərpətə Ningxiadin tartip, jənupta Jingshuy dəryasini boy-lap, xərktə Huanghe dəryasiqıqə birkanqə əlkini besip ətətti. Jənubiy Ənhuy wəkəsining hərpisida qegra rayonni muhasirə kilip turqan qoxunlarning kixi sani tehimu kəpəytilip 200 ming-din axurulqan idi.

④ Bu – Kongzining səzi, «Lunyü»din elinqan. Ji Sun Lu bəgligining əməldari. Zhuənyü—chunqiu dəwridiki kiqik bəglük. Ji Sun Zhuənyü bəgligigə qarxi yürux kilmaqı bolqanda, Kongzi, Ji Sunqa kelidiqan balayi-apət taxkiridin əməs, bəlki öz iqidin kelidu, dəp həsaplıqan idi.

IKKINQI QETIMLIK GONGCHƏN- DANGOIA QARXI DOLQUN QEKINDÜRÜLGƏNDIN KEYINKI WƏZIYƏT*

(1941-yil 3-ayning 18-küni)

1. He Yingqin wə Bəy Chongxining «19- öktəbir dionbaosi» (bultur 10-ayning 19-küni) bilən baxlan-qan ikkinqi qetimlik gongchəndangoa qarxi dol-kun^① jənubiy Ənhuy wəkəsi wə Jiang Jieshining 1-ayning 17-künidiki buyruqi^② bilən əng yukuri pəlligə yətkən idi; Jiang Jieshining 3-ayning 6-küni səzligən gongchəndangoa qarxi nutki wə cənzheng-huyning xu küni maqullioqan gongchəndangoa qarxi karari^③ bolsa bu qetimki gongchəndangoa qarxi dolkunning qekinix waqtidiki bir jengi boldi. Wəzi-yət əmdi waqtinqə məlum dərijidə pəsiyixkə qarap yüzlinixi mümkün. Dunyadiki ikki qong jahan'girlik guruh otturisida ketiwatqan həl kiləuq əhmiyətkə igə kürəx hərpisida, Zhongguoning Yapon karak-qiliri bilən awalkidəkla qarimu-qarxi bolup turəqan

* Bu—yoldax Mao Zedong yazəqan Zhonggong zhongyangning partiye iqigə karatqan yolyoruqi.

Өn'gliyə, Amerikapərəs qong burzuazliri guomindang bilən gongchəndang otturisdiki həzirkı kəskin munasiwətni waqtinqə wə səl-pəl pəsəytixning koyioqa qüxməy turalmaydu. Xuning bilən billə, guomindangning iqki əhwali (mərkəz bilən jaylar otturida. CC guruhi bilən zhengxüe guruhi otturida. CC guruhi bilən fuxing guruhi otturida. jahillar bilən ariliqtikilər otturida ziddiyət barliqi, CC guruhining wə fuxing guruhining öz iqdimu ziddiyət barliqi), məmlikətning iqki əhwali (kəng həlk ammisining guomindangning zorawanliqioqa qarxi turuxi. gongchəndangoqa həyrihahlik kilixi) wə partiyimizning siyasiti (etiraz bildürəx hərkitini dawamlaxturuxi)—bularning həmmisi guomindangning guomindang bilən gongchəndang otturida ətken 5 aydikidək kəskin munasiwətni dawamlaxturuxioqa yol qoymaydu. Xunga həzirkı waqıtta bu kəskin munasiwətni waqtinqə wə səl-pəl pəsəytixning koyioqa qüxüx Jiang Jieshi üqün zərür boldi.

2. Bu qetimki kürəx guomindangning ornining təwənligənligini wə gongchəndangning ornining kətirilgənligini kərsətti, guomindang bilən gongchəndang otturisdiki küqlər nisbitidə məlum əzgirixlər pəyda kilidioqan həlkini xəkilləndürdi. Bu hal Jiang Jieshini əzining orni wə pozitsiyisi üstidə yengiwaxtin oylinixka məjbur kildi. Uning həzir dələt mudapiəsini təkitlexi, partiyə-guruh kəzkarixi konirap kaldı, döp təxwik kilixi "millət dahisi" digən

salahiyət bilən məmlikət iqidiki hər hil ziddiyətlərinin sirtida turəqan bolup, kərünüxtə özini bir sinipka, bir partiyigə yan basmaydıqan kilip kərsitip, xu yol bilən qong pəmıxxik, qong burzuaziyə wə guomindangning həkümranlıqını saklap kelixka urunəqanlıqı. Lekin siyasət jəhəttin özgirix kilmay, xəkil jəhəttə aldamqilik bilənla bolidikən, uning bu urunuxi, mukərrərki, bihudə awariqilik bolup qikidu.

3. Bu ketimki gongchəndangqa karxi dolqun baxlanəqan qaoqda, partiyimizning omumi wəziyətni nəzərdə tutkan halda omumilikni kəzləp madara kilip turuxtin ibarət yol koyux siyasitini kəllənəqanlıqı (bultur 11-ayning 9-künidiki diənbaο) kəng həlk ammisining həyrihahlıqıqə erixti, jənubiy Ənhuy wəkəsidin keyin xiddətlik kayturma hujuməqə ətkənligimiz (ikki 12 madda^④, cənzhenghuyəqə katnixni rət kilix wə məmlikət boyiqə etiraz bildürux hərkiti)nimu pütun məmlikət həlki kollap kuwwətlidi. Bizning bundak yolluk, paydilik wə qəklik bolux siyasitimiz bu ketimki gongchəndangqa karxi dolqunni qekindürüxtə pütünləy zərur idi wə nətiyəgə erixti. Guomindang bilən gongchəndang otturisdiki asasiy talax-tartixlar muwapik həl kilinmiəqə, biz guomindang iqidiki Yaponpərəslər wə gongchəndangqa karxi turəquqilar kəltürup qikarəqan jənubiy Ənhuy wəkəsigə wə hər hil siyasi, hərbi besimlarəqə karxi kət'i etiraz bildürux hərkitini dawam kilduruweriximiz lazim, birinqi 12 maddini

təxwiq kilişni kengəytiximiz, boxaxturup koymasliqimiz lazim.

4. Guomintang əzi həkümranlik kiliwatkan rayonlarda partiyimizgə wə tərəkkipərwərlərgə karatkan besim siyasitini həm gongchəndangqa karxi təxwikatini hərgiz boxaxturmaydu, partiyimiz huxyarliqini əstürüxi kerək. Guomintang Huəyhening ximalidiki jaylar, xərkiy Ənhuy wə ottura Hubeyqa karatkan hujumini yənə dawam kilduruxi mümkün, armiyimiz uni kət'i qekindürüxi lazim. Yapon baskunqiliriqa karxi demokratik genjüdüleri uzak muddət wə eqixmastin qing tutup turux üqün, hərkaysi genjüdilər zhongyangning bultur 12-ayning 25-kümidiki yolyoruqi^①ni kət'i ijra kilişni, partiye iqidə celüe tərbiyisini küqəytixi, tolimu sol idiyiləri tüzitixi lazim. Məmlikət boyiqə wə hərkaysi genjüdüldə wəziyətne guomintang bilən gongchəndang üzül-kesil bəlün'gən yaki pat arida bəlünidiqan wəziyət dəp həsaplaydiqan hata mələrgə wə buningdin kelip qikkan birmunqə natoqra pikirlərgə karxi turux kerək.

Izahlar

① Muxu tallanma əsərləning 3-tomidiki «Guomintang zhongyangi 11-omumiyiqiniqa wə 3-nəwətlik guomin cənzhenghuyning 2-yiqiniqa baħa» digən əsərdə bu kətimki gongchəndangqa karxi dolkun həkkidə kilişiqan bayanlarqa qaralsun.

② Bu 1941-yil 1-ayning 17-küni Jiang Jiəshining guomin-

zhengfu hərbi weyyüenhuyi namidin yengi 4- armiyini tarkitiwetix toqrisida qıkarqan əksil'ınkilawiy buyruqini kərsitidu. Buning təpsilati həkkidə «Jənubiy Ənhuy wəkəsi munasiwiti bilən elan kılınqan buyruk wə səhbət»ning «Səhbət» kısmıqə qaralsun.

③ 1941- yil 3- ayning 6- künü Jiang Jieshi guomin cənzhenghuyning yiqinida gongchəndangqə qarxi nutuk sözləp, düxmən arka sepidiki Yapon baskunqiliriqə qarxi demokratik hakimiyətlərləning məwjut bolup turuxıqə yol kəyulmaydıqanlıqı, Zhongguo gongchəndangining rəhbərliğidiki həlk qorallıq küqlirining uning "buyruqı wə pilani boyıqə kərsitip berilgən rayonlarqə toplinixi" lazımlıqı toqrisida jar saldı, hə dəp özining "hərbi buyruk", "məmuri buyruk"lar "birlikkə kəltürüluxi" kerək, digən bimənə mukamini qaldı. Xu künü guomindang əksiyətlirining qanggıldiki "guomin cənzhenghuy" qarar maqullap, Jiang Jieshining gongchəndangqə qarxi, həlkkə qarxi jinayi hərketlirini aklidi, gongchəndang tərəptin katnaxqan cənzhengyüənlərləning jənubiy Ənhuy wəkəsigə etiraz bildürux yüzısidin cənzhenghuyqə katnixixni rət kılqanlıqıqə hə dəp hujum kıldı.

④ Birinqi "12 madda" 1941- yil 2- ayning 15- künü gongchəndang tərəptin katnaxqan cənzhengyüənlər tərıpıdin guomin cənzhenghuyqə kəyulqan, uning məzmunı «Jənubiy Ənhuy wəkəsi munasiwiti bilən elan kılınqan buyruk wə səhbət»ning «Səhbət» kısmıda kərsitilgən 12 madda bilən ohxax. İkkinqi "12 madda"—1941- yil 3- ayning 2- künü gongchəndang tərəptin katnaxqan cənzhengyüənlərləning guomin cənzhenghuyqə katnixixining xərti süpitidə Jiang Jieshiqə kəyulqan wakıtlıq qarə, buning tekisti təwəndikiqə: "1. Məmlıkət boyıqə gongchəndangqə qarxi yürgüzülwətkən hərbi hujumni dərhal tohtitix; 2. məmlıkət boyıqə yürgüzülwətkən siyasi besimni dərhal tohtitix, Zhongguo gongchəndangining wə hərkəysi demokratik partiyə-guruhlarınqan kanuniy ornını etirap kılıx, Xi'ən, Chongqing, Guyyang wə baxqan jaylarda kəlqə elinqan kixilərnı azat kılıx; 3. hərkəysi jaylarda peqətlıwetilgən kitaphanılarnı eqıwetix, hərkəysi jaylarda Yapon baskunqiliriqə qarxi kitap-gezıtlərnı tutup kəlix toqrisidiki buyrukni əməldin qaldurux; 4. «Xinhua ribao» gezıtıgə qarıtılqan

barlik besimni dərhal tohtitix; 5. Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonining kanuniy ornini etirap kilix; 6. düxmən arka sepidiki Yapon baskunqiliriqa karxi demokratik hakimiyətlərnı etirap kilix; 7. Huazhong, Huabey wə Xibeydiki mudapiə rayonlirining hazırki halitini saklap kelix; 8. Zhongguo gongchəndangi rəhbər- ligidiki qoxunlar tərkiwidə 18-jituənjündin taxkiri yənə bir jituənjün kurux, bularning təwəsidi jəmi 6 jün bolux; 9. jənubiy Ənhuy wəkəsidə qolqa elinqan barlik kadirlarnı azat kilix, pul ajritip, kurban bolqanlarning ailə təwəligigə nəpikə berix; 10. jənubiy Ənhuy wəkəsidə qolqa elinqan barlik hərbi-lərnı azat kilix, barlik qoral-yaraq-larnı kayturup berix; 11. hərqaysi partiye-guruhlarning birləxmə weyyüənhuyini təxkil kilix, buningqa partiye-guruhlarning hər biri birdin wəkil əwətitx, guomindang wəkili zhuxi, gongchəndang wəkili fuzhuxi bolux; 12. Zhongguo gongchəndangining wəkili guomin cənzhenghuyning zhuxituəni-gə katnixix.”

⑤ Bu muxu tomdiki «Siyasitimiz toqrısida» digən əsərnı kərsitidu.

IKKINQI KETIMLIK GONGCHƏN- DANGOJA QARXI DOLQUNNING QEKINDÜRÜLGƏNLIGI TOOIRISIDA HULASƏ*

(1941-yil 5-ayning 8-küni)

Bu ketimki gongchəndangoja qarxi dolkun, huddi zhongyangning 3-ayning 18-künidiki yolyoruqida eytiloqandək, əmdi otüp kətti. Buningoja ulixipla həlkara wə iqki yengi xaraitta Yapon baskunqiliriqa qarxi uruxni dawam kıldurux wəziyiti yetip kəldi. Bu yengi xaraitta kəpəygən amillar: jahangirlik uruxining kəngəygənligi, həlkara inkilawiy hərəkətlərnin əwj alqanliqi, Sovet ittipaki bilən Yaponiyə otturisida bitərəplik xərtnamisi^① tüzül-gənligi, guomindangning ikkinqi ketimlik gongchəndangoja qarxi dolkunining qekindürülgənligi həmdə buning arkisida guomindangning siyasi ornining təwənligənligi wə gongchəndangning siyasi ornining kətirilgənligi, uning üstigə, yəne yekinda Yaponiyi-ning Zhongguoqa yengidin kəng kələmdə hujum

* Bu—yoldax Mao Zedong yazqan Zhonggong zhongyangning partiya iqigə qaratkan yolyoruqi.

kilixka təyyarlaniwatkanliqidin ibarət. Pütün məmlikət həlkini ittipaklasturup, Yapon baskunqiliriqə qarxi uruxni kət'i dawamlaxturux həm qong pomixxik, qong burzuaziyining təslim bolux həwpini wə gongchəndangə qarxi tətür ekimini dawamlıq türdə ünümlük tügitix üqün, partiyimizning bu ketimki gongchəndangə qarxi dolkunə qarxi turux yolida elip barəqan kəhrimananə wə qəlibilik kürəxliridə hasil kilinəqan sawaqlarni tətqiq kilix wə üginix pütünləy zərür.

1. Zhongguodiki ikki qong ziddiyət iqidə Zhongguo bilən Yaponiyə otturisdiki milli ziddiyət helimu negizlik ziddiyət hesaplinidu, məmlikət iqidiki siniplar otturisdiki ziddiyətlər helimu bekında orunda turidu. Milli düxmənning wətən tupriqiə iqikiriləp besip kirgənligidin ibarət bu paket həmmini bəlgiləx rolini oynimakta. Zhongguo bilən Yaponiyə otturisdiki ziddiyət ötkür həlda məwjut bolup turiweridikən, qong pomixxik, qong burzuaziyə pütünləy asilik kiləqan wə təslim boləqan təkdirdimu, hərgiz 1927-yildiki əhwal məydanə kəlməydu, 12-april wəkəsi^② wə 21-may wəkəsi^③ təkrarlanmaydu. Ötkən ketimki gongchəndangə qarxi dolkun^④ni bir kisim yoldaxlar, 21-may wəkəsidək bolidu, dəp məlqərligən idi, bu ketimki gongchəndangə qarxi dolkunnimu 12-april wəkəsidək wə 21-may wəkəsidək bolidu dəp məlqərlidi, lekin keguən paketlar bundak məlqəarning natoqra ikənligini ispatlidi. Bu

yoldaxlarning hataliqi xu yərdiki, ular milli ziddiyətning negizlik ziddiyət ikənligini yadidin qikirip koyuxkan.

2. Bundak əhwalda, guomindang həkümitining pütün siyasitigə yetəkkilik kiliwatkan Ən'gliyə, Amerikapərəs qong pomixxiklar wə qong burzuazlar— yənila ikki yüzlimilik siniplar, ular, bir tərəptin, Yaponiyə bilən qarimu-qarxi, yənə bir tərəptin, gongchəndang bilənmü wə gongchəndang wəkillik kiləan kəng həlk bilənmü qarimu-qarxi. Yapon baskunqiliriqə qarxi turuxtimu, gongchəndangə qə qarxi turuxtimu ular ikki yüzlimilikkə igə. Yapon baskunqiliriqə qarxi turux jəhəttə, ular, bir tərəptin, Yaponiyə bilən qarimu-qarxi, yənə bir tərəptin, aktip urux kilmaydu, Wang Jingweyqə wə baxka wətən hainliriqə aktip qarxi turmaydu, bəzi qaəda tehi Yaponiyening sülhi əlqiliri bilən apak-qapak boluxup ketidu. Gongchəndangə qə qarxi turux jəhəttə, ular, bir tərəptin, gongchəndangə qə qarxi turidu, hətta qarxi turəandimu jənubiy Ənhuy wəkəsi wə 1-ayning 17-künidiki buyrukka ohxax dərjigə berip yetidu, yənə bir tərəptin, üzül-kesil bəlünüxni halimaydu, yənila bir turup urux, bir turup əzigə tartix siyasitini kollinidu. Bu pakitlar bu ketimki gongchəndangə qə qarxi dolkundimu yənə bir ketim ispatlandi. Intayin murəkkəp Zhongguo siyasisi yoldaxlirimizning alahidə dikkət kilixini tələp kilidu. Ən'gliyə, Amerikapərəs qong pomixxiklar wə qong

burzuazlar tehi Yapon baskunqiliriqə karxi turuwatkan ikən, partiyimizni bir turup urup, bir turup özige tartiwatkan ikən, partiyimizning fangzheni “Uning yoli bilən uning özini bapla”^⑤, ursa ur, tartsa tart, boluxi kerək, bu—inkilawiy ikki bislik siyasət. Qong pomixxik, qong burzuaziyə qaqañiqə üzül-kesil asilik kilmaydikən, bizning bu siyasitimiz hamam özgərməydu.

3. Guomindangning gongchəndangqə karxi siyasi bilən kürəx kilixta pütün bir yürux zhəshu kerək, hərgiz bipərwalik kilixka bolmaydu. Jiang Jieshi wəkillik kiləñan qong pomixxik, qong burzuaziyening həlk inkilawiy küqlirigə boləñan əqmənligi wə rəhimsizligi ətmüxtiki 10 yillik gongchəndangqə karxi urux bilənla ispatlinip qalmay, bəlki Yapon baskunqiliriqə karxi urux dawamida yüzbərgən ikki kətimlik gongchəndangqə karxi dolqun bilənmu bolupmu ikkinqi kətimlik gongchəndangqə karxi dolkundiki jənubiy Ənhuy wəkəsi bilənmu toluk ispatlandi. Hərkəndəq həlk inkilawiy küqliri əgər Jiang Jieshining yokitiwetixidin saqlanmaqci bolsa həm uni əzlirining məwjut bolup turuxini etirap kilixka məjbur kilməqci bolsa, uning əksil’inkilawiy siyasitigə karxi dəlmü-dəl mukəbil turup kürəx kilixi lazim, bəxka yol yok. Bu kətimki gongchəndangqə karxi dolqunda yoldəx Xiang Yingning jihuyzhuyisi^⑥ səwiwi bilən kelip qikkən məqlubi-yəttin pütün partiye qongkur ibrət elixi kerək.

Lekin kürəx yolluq, paydilik, qəklik boluxi lazim, bu üqidin kaysi biri kəm bolsa, ziyən tartimiz.

4. Guomindangning jahilliriqə karxi kürəxtə məybən haraktiridiki qong burzuaziyini məybən haraktiri bolmıqan yaki azrak bolqan milli burzuaziyidin pərkləndürüx, əng əksiyətqi qong pomixxiklarni kəyming shenshilardin wə adəttiki pomixxiklardin pərkləndürüx lazim, bular partiyimizning ariliktikiləni koloqə kəltürüx wə “üq üqtin bir tüzüm” lük hakimiyətni yoloqə koyuxtiki nəziriyiwi asasi, bular bultur 3-aydin buyan zhongyang tərpidin kayta-kayta kərsitip kelin'gən idi. Bu kətimki gongchəndangqə karxi dolkun uning toqra ikənligini yənə bir kətim ispatlidi. Bizning jənubiy Ənhuy wəkəsidin ilgiri «9-noyabir diənbaosi»^⑦da ipadiligən məydanimiz wəkədin keyin siyasi jəhəttə kayturma hujumqə ətüximiz üqün pütünləy zərür idi, buning-siz ariliktikiləni koloqə kəltürgili bolmaytti. Qünki nurqun kətim təkrrarlanqan təjribilər baxtin ətmişən bolsa, ariliktikilər partiyimizning nimə üqün guomindangning jahilliriqə karxi kət'i kürəx elip berixi lazimliyini, nimə üqün kürəx arkiliklə ittipaklikkə erixkili bolidiqanliyini, kürəxtin wəzkəqkəndə bolsa, heqkəndə ittipaklikning bolmaydiqanliyini qüxinəlməytti. Yərlik əmiliy küqkə igə guruhlarning rəhbərliyining tərkiwimu gərqə qong pomixxik, qong burzuaziyə bolsimu, lekin ular bilən mərkiziy hakimiyətni qanggiliqə eliwəloqan qong pomixxik, qong

burzua unsurlar otturisida ziddiyət boləjanliktin, ularnimu omumən ariliktikilər dəp qarax kerək. ʻtkən ketimki gongchəndangoqa karxi dolkunda gongchəndangoqa karxi əng kəp kük qikarəjan Yən Xishən bu ketim ara məydanda turdi; ʻtkən ketim ara məydanda turojan Guangxi guruhi bu ketim gərqə gongchəndangoqa karxi tərəpkə ʻtkən bolsimu, ləkin uning bilən Jiang Jieshi guruhi otturisida yənila ziddiyət bar, bularni bir katarəja koyəqili bolmaydu. Baxqa yərlik əmiliy kükə igə guruhlar üstidə səzləp olturuxning tehimu hajiti yok. Həl-buki, bizning yoldaxlirimizning birmunqisi, goya jənubiy Ənhuy wəkəsidin keyin pütün pomixxiklar sinipi wə pütün burzuaziyə asilik kiləandək, pomixxiklar sinipining hərəkəysi guruhlirini wə burzuaziyining hərəkəysi guruhlirini ta xu kəmgigə bir tayakta həydəwatidu, bu murəkkəp Zhongguo siyasisini addilaxturuwətkənlik bolidu. Əgər biz muxundak karaxta bolup, barlik pomixxiklar wə barlik burzuazlarni guomindangning jahilliri bilən ohxax dəp karaydiəjan bolsak, nətijidə əzimizni yitim haləja qüxürüp koyimiz. Bilix kerəkki, Zhongguo jəmiyiti ikki bəxi kiqik, otturisi yoəjan bir jəmiyət®, gongchəndang əgər ariliktiki sinip tərkiwidiki ammini koləja kəltürəlmisə həmdə ularni əhwaliəja karap tegixlik orunəja igə kilmisa, Zhongguo məsilisini həl kiləlmaydu.

5. Bəzi yoldaxlar, Zhongguo bilən Yaponiyə ot-

turisdiki ziddiyətning negizlik ziddiyət ikənligidin ikkilən'gənligi həm xu səwəptin məmlikət iqidiki sinipiy munasiwətlərni hata mөлqərligənligi üqün, partiye siyasetidinmu bəzidə ikkilinip qalidu. Bu yoldaxlar jənubiy Ənhuy wəkəsidin keyin, əzlrining "12- apiril" wə 21- may wəkəsi toqrisidiki mөлqərlirini asas kilip, zhongyangning bultur 12- ayning 25- künidiki pirinsiplik yolyoruqini goya qollinixka muwapik kəlməydiyən yaki anqə muwapik kəlməydiyən bolup qalqəndək hes kilixiwatidu. Ular, hazır Yapon baskunqiliriqa karxi turuxni wə demokratiyini kuwətləydiyən barlik kixilərni öz iqigə aloqan haki miyət əməs, bəlki ixqilar, dihanlar wə xəhər uxxak burzuaziyisiningla həkimiyyiti zərür bolup qaldı; Yapon baskunqiliriqa karxi turux dəwridiki birlik- səplik siyasət əməs, bəlki etməxtiki 10 yillik iqki urux dəwridikidək yər inkilawi siyasiti zərür bolup qaldı, dəp hesaplawatidu. Partiyining toqra siyasiti bu yoldaxlarning nəziridə, kəm digəndə, waktinqə müjiməllixip qaloqan.

6. Bu yoldaxlar, partiyimizning zhongyangi əz- lirigə guomindangning bəlünux pəyda kilix ehtimali- qiqa takabil turuxka, wəziyət tərəkkiyatining əng yaman ehtimaliqa takabil turuxka hazirlinip koyux- ni buyruqan qaqda, baxka ehtimallarni taxlap ko- yidu. Ular əng yaman ehtimaloqa karxi hazirlinip koyuxning pütünləy zərür ikənligini, əmma bundak kilix yahxi ehtimaldin wazkeqix əməs, bəlki yahxi

ehtimalni koloqa keltürxning wə uni riyallikka aylاندuruxning xərti ikənligini qüxənməydu. Bu kətim biz guomindangning bəlünx pəyda kilixioqa takabil turuxka toluk hazirlinip koyup, guomindangni asanliqə bəlünx pəyda kilixka jür'ət kilalmaydiqan kilip koyduk.

7. Yənə nurqun yoldaxlar milli kürex bilən sini-piy kürexning birdəkligini qüxənməydu, birliksep siyasiti bilən sinipiy siyasətni qüxənməydu, xuning üqünmu birliksep tərbiyisi bilən sinipiy tərbiyining birdəkligini qüxənməydu. Ular, jənubiy Ənhuy wə kəsidin keyin birliksep tərbiyisining sirtidiki sinipiy tərbiyini alahidə təkittəx zərür bolup kaldi, döp hesaplaydu. Ular ta xu kəmgioqə qüxənməywatiduki, partiyimiz pütün Yapon baskunqiliriqə karxi turux dəwridə məmlikitimizdiki yukuri təbikə wə ottura təkikilərdin Yapon baskunqiliriqə karxi turuwatқан kixilərgə karita, qong pomixxik, qong burzuaziyə wə ariliktiki siniptin boluxioqa karimay, mukəmməl bolqan, həm birlixix, həm kürex kilixtin ibarət ikki tərəpni öz iqigə alqan (ikki bislik) milli birliksepplik siyasətnila kollinidu. Kərqak hərbiələr, wətən hainliri wə Yaponpərəs unsurlardin towa kilixni mutlək wə kət'i halimaydiqanliriqə kət'i yokitix siyasiti kollinix zərür bolqandin taxkiri, kalqanliriqimu muxundak ikki bislik siyasətni kollinidu. Partiyimizning partiye iqigə wə həkəkə karita elip baridiqan tərbiyisimu muxu ikki tərəp-

limilik haraktirni öz iqigə aloqan tərbiyə bolup, puroletariyatka, dihanlar sinipioqa wə baxka uxxak burzuaziyigə kandaq kilip burzuaziyə wə pomix-xiklar sinipining hər hil təbikiliri bilən hər hil xə-kildə birlixip, Yapon baskunqiliriqqa qarxi turuxni xuningdək ularning hər hil dərjidiki murəssəqiligi, arisaldiliqi wə gongchəndangqqa qarxi turidiqan-liqioqa karita hər hil dərjide kürəx elip berixni ügitidu. Birliksəp siyasiti sinipiy siyasət, bu ikki-sini bir biridin ayriwətkili bolmaydu, bu nuktini enikliwalmay turup, nuroqun məsililərnə enikliwal-qili bolmaydu.

8. Yənə bəzi yoldaxlar barki, ular Shənxi-Gənsu-Ningxia qegra rayonining wə Huabey, Huazhong-diki Yapon baskunqiliriqqa qarxi genjüdilərnəning ijtimai haraktiri yengi demokratik haraktir bolup qaloqanliqini qüxənməydu. Birər jayning ijtimai haraktirining yengi demokratik haraktir ikənligi yaki əməsligigə həküm kilixta, əsasən, xu yərdiki hakimiyətkə həlk ammisi wəkillirining katnaxkan yaki katnaxmioqanliqi wə uning gongchəndang rəhbərlikidə boləqan yaki bolmioqanliqi pirinsip kilinidu. Xuning üqün, gongchəndang rəhbərlikidiki birlik-səpplik hakimiyət yengi demokratik jəmiyətning əsas-iy bəlgisi bolidu. Bəzilər, 10 yillik iqki urux dəwridikidək yər inkilawini yoloqa koyuxla yengi demokratizimni əməlgə axuroqanlik bolidu, dəp karaydu, bu toqra əməs. Həzir hərkaysi genjüdilər-

ning siyasisi—Yapon baskunqiliriqqa qarxi turuxni wə demokratiyini yaklaydiqan barlik holkning birlikseplik siyasisi, uning iktisadi yerim mustemlikilik amillar wə yerim feodallik amillar asasiy jehattin qikirip taxlanqan iktisat, uning mediniyiti holk ammisioqa mensup bolqan, jahan'girlikke wə feodalizimoqa qarxi mediniyət. Xuning uqun,meyli siyasi wə iktisat jehattin kariqanda bolsun, yaki mediniyət jehattin kariqanda bolsun, pekət ijare wə esumni kemoytix omelge axurulqan Yapon baskunqiliriqqa qarxi genjudiler, uzul-kesil yer inkilawi omelge axurulqan Shenxi-Gensu-Ningxia qegra rayoniqa ohxaxla, yengi demokratik jemiyyet. Genjudilerning nus'hisi putun memliketke kengaytilse, u qaoda putun memliket yengi demokratik jumhuriyyet bolidu.

Izahlar

① Bu 1941-yil 4-ayning 13-kuni Sovet ittipaki bilen Yaponiye otturisida tuzulgen bitereplik keliximni kersitidu. Bu xertname Sovet ittipakining xerketiki qegra rayonining xu qaodiki teqliqini mustahkamlidi, Germaniye, Italiye wə Yaponiyidin ibaret uq delatning birlixip Sovet ittipakiqa hujum kilix suiketini bitqit kildi, bu Sovet ittipakining teqlik diplomatiye siyasetining zor qelibisi boldi.

② 12-april wəkəsi Jiang Jieshi 1927-yil 4-ayning 12-kuni Shangheyde kozqiqan eksil'inkilawiy wəke bolup, Jiang Jieshi bu wəkədə kommunistlarni, inkilawiy ixqilar, dihanlar wə ziyalilarni keng keləmdə kirdi. Muxu tallanma esərlərnin 1-tomidiki «Hunen dihanlar herkitini tekxuruxtin doklat»ning ⑤ izahioqa karalsun.

③ Muxu tallanma esərlərnin 1-tomidiki «Jinggangshendiki

kürəx)ning ⑩ izahıça qaralsun.

④ Bu 1939- yil kixtin 1940- yil ətiyazıqə Jiang Jieshi kəz-qiəan birinqi kətimlik gongchəndangqa karxi dolkunni kərsitidu. «Barlık Yapon baskunqiliriəa karxi küqlər bilən ittıpaklıxip, gongchəndangqa karxi jahıllarəa karxi turaylı)ning ⑩ izahıça qaralsun.

⑤ Bu—pəylasop Zhu Xining «Zhongyong» digən kitapning 13- babiəa bərgən izahıda eytkən səzi.

⑥ «Yapon baskunqiliriəa karxi küqlərni dadil rawajlandurup, gongchəndangqa karxi jahıllarning hujumiəa karxi turux toəri-sida» digən əsərninq mawzu izahıça qaralsun.

⑦ «9- noyabir diənbaosi)—1940- yil 11- ayning 9- küni 18- jı-tuənjunning zongsilingi Zhu De wə fuzongsilingi Peng Dehuəy həmdə yengi 4- armiyening jünzhangı Ye Ting wə fujünzhangı Xiang Yinglarning He Yingqin wə Bəy Chongxılarning «19- əktəbir diənbaosi)qa jawabən əwətkən diənbaosi. Bu diənbaoda guomindang əksiyətqilirining gongchəndangqa karxi turux wə təslim bolux süikəsti eqip taxlanəan, He Yingqin wə Bəy Chongxılarning yengi 4- armiyə wə 8- armiyening Huanghening jənubidiki kısımlirini qəklən'gən muddət iqidə ximaləa yetkəxkə buyrux digən bimənə təkliwigə rəddiyə berilgən; lekin ittıpaklıxip Yapon baskunqiliriəa karxi turuxın ibarət omumi wəziyətni nəzərdə tutup, omumilikni kəzləp madara kilip turux üqün, yengi 4- armiyening Changjiangning jənubidiki budüylirini Changjiangning ximaliəa yetkəxkə razilik bildürülgən həmdə guomindang bilən gongchəndang otturisida həl bolmay keliwatқан birқанəə möhim məsilini həl kilix yənimu ilgiriləp tələp kilinəan. Bu diənbaosı xı qaqdiki ariliktikilərninq həyrihahliqiəa igə bolup, Jiang Jieshini yitim qaldurəan idi.

⑧ Yoldax Mao Zedongning bu səzi Zhongguoning inkilapka yetəkqilik kiləuqi sanaət puroletariyati bilən Zhongguoning əksiyətqi qong pomıxxik, qong burzuaziyisining, nopus jəhəttin eytkənda, jəmiyəttə azqilikni təxkil kılıdiəanliqini kərsitidu. Muxu tallanma əsərlərninq 3- tomidiki «Shənxi-Gənsu-Ningxia qəgra rayoni cənyihuyida səzlən'gən nutuk)ka qaralsun.

本书根据人民出版社1969年4月第一版北京第十次印刷版本出版。译文是根据我社1968年第二版北京第三次印刷出版的维吾尔文版转写成维吾尔文新文字排印的，排印时对译文作了校订。

Bu kitap Həlk nəxriyati təripidin nəxr kiliŋan 1969-yil 4-ay 1-nəxri Beyjing 10-basmiŋa asasən nəxr kilindi. Tərjimiŋi nəxriyatimiz təripidin nəxr kiliŋan 1968-yil Uyqurqə 2-nəxri Beyjing 3-basmiŋidin yengi yezikka əzgertip elindi, əzgertip elix waktida tərjimiŋigə tüzitix kirgüzüldi.

MAO ZEDONG TALLANMA ƏSƏRLİRİ

2- tom

**Millətlər nəxriyati təripidin tərijimə və
nəxr kılindi**

Xinhua kitaphanisi təripidin tarkitilidu

1971- yil 6- ayda 1- ketim nəxr kılindi

1971- yil 6- ayda Beyjingda 1- ketim besildi

0.78 yüən

毛泽东选集
第二卷

(维吾尔文)

民族出版社翻译出版 新华书店发行
民族印刷厂印刷

1971年6月第一版

1971年6月北京第一次印刷

书号M1049(4)154 每册0.78元

